NOVUM JESU CHRISTI TESTAMENTUM

JUXTA VULGATÆ EDITIONIS TEXTUM

CLEMENTIS VIII AUCTORITATE

CUM INDICE LOCUPLETISSIMO

EDITUM

DIVISIONIBUS LOGICIS CUM SUMMARIIS

ET LOCIS PARALLELIS

MUNITUM

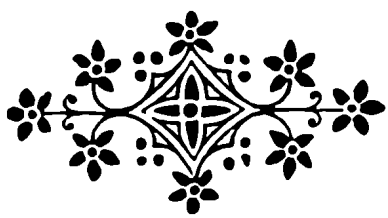

Typis Societatis S. Joannis Evangelistæ

DESCLÉE ET SOCII

S. Sedis Apostolicæ et S. Rituum Congregationis Typogr.

ROMÆ, TORNACI, PARISIIS

1948

IMPRIMATUR.

Tornaci, die 19 Aprilis 1948.

J. LECOUVET, Vic. Gen.

EVANGELIORUM HARMONIA

(a clarissimo Crampon)

VITA D. N. JESU CHRISTI	S. Matth.	S. Marc.	S. Luc.	S. Joann.
1. Præfatio : *Theophilo*			1, 1-4	
Jesu Christi infantia				
2. Zachariæ visio			1, 5-25	
3. Annunciatio			1, 26-38	
4. Verbi incarnatio				1, 1-18
5. Maria visitat Elisabeth			1, 39-56	
6. Joannis nativitas			1, 57-80	
7. Joseph sponsus Mariæ	1, 18-25			
8. Christi genealogia	1, 1-17		3, 28-38	
9. D. N. J. C. nativitas			2, 1-21	
10. Ejus præsentatio			2, 22-38	
11. Magorum adoratio	2, 1-12			
12. Fuga in Ægyptum	2, 13-15			
13. Infantium cædes	2, 16-18			
14. Reditus in Nazareth	2, 19-23		2, 39-40	

VITA D. N. JESU CHRISTI	S. Matth.	S. Marc.	S. Luc.	S. Joann.
15. Jesus in medio Doctorum			2, 41-50	
16. Ejus vita abscondita			2, 51-52	
Ad vitam publicam præparatio				
17. Præcursoris prædicatio	3, 1-12	1, 1-8	3, 1-18	
18. Christi baptismus.	3, 13-17	1, 9-11	3, 21-22	
19. Ejus tentatio a diabolo	4, 1-11	1, 12-13	4, 1-13	
20. Joannis testimonia				1, 19-34
21. Primi discipuli.				1, 35-51
22. Nuptiæ in Cana				2, 1-11
23. In Capharnaum mansio				2, 12
Vitæ publicæ annus primus				
24. Primum Pascha				2, 13
25. Mercatores e templo ejecti				2, 14-25
26. Nicodemus				3, 1-21
27. Jesus in Judæa prædicat				3, 22
28. Joannis B. ultimum testimonium				3, 23-36
29. Joannes B. in carcere	14, 3-5	6, 17-20	3, 19-20	
30. Jesus in Galilæam secedit	4, 12	1, 14	4, 14	4, 1-3.

31.	Samaritana mulier				4, 4-42
32.	Jesus a Nazareth ejicitur			4, 15-30	4, 43-45
33.	Reguli filii sanatio				4, 46-54
34.	Jesus habitat Capharnaum	4, 13-16		4, 31	
35.	In Galilæa prædicat	4, 17	1, 14-15		
36.	Vocat primos discipulos	4, 18-22	1, 16-20		
37.	In Capharnaum dæmoniaci curatio		1, 21-28	4, 31-37	
38.	Petri socrum sanat	8, 14-17	1, 29-34	4, 38-41	
39.	Galilæam peragrat	4, 23	1, 35-39	4, 42-44	
40.	Miraculosa piscatio			5, 1-11	
41.	Mundatur leprosus	8, 1-4	1, 40-45	5, 12-16	
42.	Curatur paralyticus	9, 1-18	2, 1-12	5, 17-26	
43.	Levi vocatio	9, 9	2, 14	5, 27-28	
	Vitæ publicæ annus secundus				
44.	Secundum Pascha				5, 1
45.	Probatica piscina (Bethesda)				5, 2-47
46.	Apostoli spicas vellunt	12, 1-8	2, 23-28	6, 1-5	
47.	Manus arida	12, 9-14	3, 1-6	6, 6-11	
48.	Variæ sanationes	4, 24-25 12, 15-21	3, 7-12	6, 17-19	
49.	Duodecim Apostoli	10, 2-4	3, 13-19	6, 12-16	
50.	Sermo in monte	5-7,		6, 20-49	
51.	Centurionis servus	8, 5-13		7, 1-10	

VITA D. N. JESU CHRISTI	S. Matth.	S. Marc.	S. Luc.	S. Joann.
52. Viduæ Naïm filius			7, 11-17	
53. Joannis B. legatio ad Jesum	11, 2-19		7, 18-35	
54. Peccatrix apud Simonem			7, 36-50	
55. Prædicatio 2ª in Galilæa			8, 1-13	
56. Dæmoniacus mutus et surdus	12, 22-37	3, 20-30	11, 14-26	
57. Christi mater et fratres	12, 46-50	3, 31-35	8, 19-21	
58. Regni parabolæ	13, 1-58	4, 1-34	8, 4-18	
59. Tempestas sedata	8, 23-27	4, 35-40	8, 22-25	
60. Dæmoniaci Geraseni	8, 28-34	5, 1-20	8, 26-39	
61. Levi convivium	9, 10-17	2, 15-22	5, 29-39	
62. Hemorrhoissa. Jairi filia	9, 18-26	5, 21-43	8, 40-56	
63. Duo cæci sanantur	9, 27-31			
64. Dæmonium mutum	9, 33-34			
65. In Nazareth despicitur Jesus	13, 54-58	6, 1-6		
66. Prædicatio 3ª in Galilæa	9, 35-38	6, 6		
67. Apostolorum missio	10, 1-42	6, 7-13	9, 1-6	
68. Joannis B. decollatio	14, 1-12	6, 14-29	9, 7-9	
69. Panum 1ª multiplicatio	14, 13-21	6, 30-40	9, 10-17	6, 1-13
70. Jesus super aquas ambulat	14, 22-33	6, 45-52		6, 14-24
71. In regione Genesareth	14, 34-36	6, 53-56		
72. Panis vitæ				6, 22-72

Vitæ publicæ annus tertius				
73. Tertium Pascha				7, 1
74. Pharisæi et traditiones	15, 1-20	7, 1-23		
75. Chananæa mulier	15, 21-28	7, 24-30		
76. Variæ sanationes	15, 29-31	7, 31-37		
77. Panum 2ª multiplicatio	15, 32-39	8, 1-10		
78. Pharisæorum fermentum	16, 1-12	8, 11-21		
79. Bethsaidæ cæcus		8, 22-26		
80. Petri confessio	16, 13-20	8, 27-30	9, 18-21	
81. Passionis 1ª prædictio	16, 21-28	8, 31-39	9, 22-27	
82. Transfiguratio	17, 1-13	9, 1-12	9, 28 36	
83. Lunatici curatio	17, 14-20	9, 13-28	9, 37-44	
84. Passionis 2ª prædictio	17, 21-22	9, 29-31	9, 44-45	
85. Tributum templo solutum	17, 23-26			
86. Diversæ instructiones				
a) Quis major?	18, 1-15	9, 32-36	9, 46-48	
b) Tolerantia		9, 37-40	9, 49-50	
c) Scandalum	18, 6-9	9, 41-49		
d) Animarum pretium	18, 10-14			
e) Fraterna correctio	18, 15-20			
f) Injuriæ venia	18, 21-35			
87. Urbes maledictæ	11, 20-24		10, 13-15	
88. Simpliciter credentium benedictio	11, 25-30		10, 21-22	
89. Scenopegiæ festum				7, 1-35

VITA D. N. JESU CHRISTI	S. Matth.	S. Marc.	S. Luc.	S. Joann.
90. Mulier adultera				8, 2-11
91. Jesu divina missio				8, 12-59
92. Cæcus a nativitate sanatu.				9, 1-41
93. Bonus pastor				10, 1-21
94. Iter 1m in Jerusalem			9, 51-56	
95. Discipulorum dotes	8, 19-22		9, 57-62	
96. Missio 70 discipulorum.			10, 1-24	
97. Bonus Samarita			10, 25-37	
98. Martha et Maria			10, 38-42	
99. Encœniorum festa				10, 22-39
100. In Peræam secessus.				10, 40-42
101. Quomodo orandum			11, 1-13	
102. Maria laudatur			11, 27-28	
103. Jonæ signum.	12, 38-45		11, 29-36	
104. Pharisæi damnantur			11,37-12,12	
105. Avaritiæ damnatio			12, 13-34	
106. Vigilantia			12, 35-53	
107. Temporum signa			12, 54-59	
108. Galilæi necati. Ficulnea			13, 1-9	
109. Inclinata mulier			13, 10-17	
110. Granum sinapis. Fermentum.			13, 18-21	

111. Iter 2m in Jerusalem			13, 22	
112. Angusta porta			13, 23-30	
113. Herodis insidiæ			13, 31-33	
114. Lazari resurrectio				11, 1-53
115. Hydropici curatio			14, 1-16	
116. Invitati ad cœnam			14, 17-24	
117. Abnegatio. Sal infatuatum			14, 25-33	
118. Ovis perdita			15, 1-7	
119. Drachma amissa			15, 8-10	
120. Filius prodigus			15, 11-32	
121. Villicus iniquus			16, 1-13	
122. Adversus Pharisæos			16, 14-18	
123. Pauper Lazarus et dives			16, 19-31	
124. Scandalum. Injuriarum venia			17, 1-4	
125. Fides. Humilitas			17, 5-10	
126. Secessus in Ephrem				11, 54
127. Iter 3m in Jerusalem	19, 1-2	10, 1	17, 11	
128. Decem leprosi mundantur			17, 12-19	
129. Adventus Filii hominis			17, 20-37	
130. Judex et vidua			18, 1-8	
131. Pharisæus et publicanus			18, 9-14	
132. Matrimonium indissolubile	19, 3-12	10, 2-12		
133. Jesus et parvuli	19, 13-15	10, 13-16	18, 16-17	
134. Adolescens dives	19, 16-30	10, 17-31	18, 18-30	
135. Vineæ operarii	20, 1-16			

VITA D. N. JESU CHRISTI	S. Matth.	S. Marc.	S. Luc.	S. Joann.
136. Passionis 3ª prædictio	20, 17-19	10, 32-34	18, 31-34	
137. Petitio matris filiorum Zebedæi	20, 20-28	10, 35-45		
138. Duo cæci Jericho	20, 29-34	10, 46-52	18, 35-43	
139. Zachæus publicanus			19, 1-10	
140. Mnarum parabola			19, 11-28	
141. Cœna in Bethania	26, 6-13	14, 3-9		12, 1-11
Major Hebdomada				
142. Jerusalem ingreditur Jesus	21, 1-11	11, 1-11	19, 29-44	11, 55-56
143. Ficulnea maledicta	21, 18-19	11, 12-14		
144. Negotiatores e templo ejecti	21, 12-17	11, 15-19	19, 45-48	[2, 14-25]
145. Ficulnea arefacta	21, 20-22	11, 20-26		
146. In qua potestate agit Christus	21, 23-27	11, 27-33	20, 1-8	
147. Duo filii in vinea	21, 28-32			
148. Perfidi vinitores	21, 33-46	12, 1-12	20, 9-19	
149. Nuptiæ regales	22, 1-14			
150. Cæsari tributum solvendum	22, 15-22	12, 13-17	20, 20-26	
151. Mortuorum resurrectio	22, 23-33	12, 18-27	20, 27-40	
152. Primum mandatnm	22, 34-40	12, 28-34		
153. Christus filius David	22, 41-46	12, 35-37	20, 41-44	
154. Væ Pharisæis	23, 1-36	12, 38-40	20, 45-47	

155. Objurgationes Jerusalem	23, 37-49		13, 34-35	
156. Viduæ duo minuta		13, 41-44	21, 1-4	
157. Ruina Jerusalem et mundi finis	24, 1-41	13, 1-31	21, 5-33	
158. Vigilate ergo	24, 36-51	13, 32-37	21, 34-36	
159. Decem virgines	25, 1-13			
160. Talentorum parabola	25, 14-30			
161. Ultimum judicium	25, 31-46			
162. Græci in templo				12, 20-36
163. Judæorum obcæcatio				12, 37-50
164. Synedrii conspiratio	26, 1-5	14, 1-2	22, 1-2	
165. Judæ proditio	26, 14-16	14, 10-11	22, 3-6	
166. Cœnæ præparatio	26, 17-20	14, 12-16	22, 7-13	
167. Lotio pedum				13, 1-20
168. Cœna Paschalis	26, 20	14, 17	22, 14-18	
169. Judæ proditio vulgata	26, 21-25	14, 18-21	22, 21-23	13, 21-30
170. Eucharistiæ institutio	26, 26-29	14, 22-25	22, 19-20	
171. Jesu gloria instat				13, 31-33
172. Lex amoris				13, 34-35
173. Contentio de primatu			22, 24-30	
174. Petri lapsus prædicitur	26, 30-35	14, 26-31	22, 31-34	13, 36-38
175. Gladium emendum			22, 34-38	
176. Sermones in cœnaculo				14, 1-31
177. Sermones in via ad hortum				15-16
178. Oratio sacerdotalis				17, 1-26
179. Jesus in Gethsemani	26, 36-46	14, 32-42	22, 39-46	18, 1

VITA D. N. JESU CHRISTI	S. Matth.	S. Marc.	S. Luc.	S. Joann.
180. A Judæis capitur	26, 47-56	14, 43-52	22, 47-53	18, 2-11
181. Ad Annam ducitur				18, 12-14
182. Ad Caipham	26, 57-66	14, 53-64	22, 54	18, 19-24
183. Triplex Petri negatio	26, 69-75	14, 66-72	22, 55-62	18, 15-27
184. Jesus a ministris cæditur	26, 67-68	14, 65	22, 63-65	
185. Synedrii secunda coadunatio.	27, 1	15, 1	22, 66-71	
186. Desperatio Judæ.	27, 3-10			
187. Jesus coram Pilato	27, 11-14	15, 2-5	23, 1-16	18, 28-38
188. Coram Herode accusatur			23, 6-12	
189. Barabbas et Jesus	27, 15-23	15, 6-14	23, 13-23	18, 39-40
190. Flagellatio, corona spinea etc.	27, 24-30	15, 15-19	23, 24-25	19, 1-3
191. Ultimi conatus Pilati				19, 4-16
192. Via dolorosa	27, 31-34	15, 20-23	23, 26-32	19, 16-17
193. Crucifixio	27, 35-38	15, 24-28	23, 33-34	19, 18-24
194. Irridetur Jesus in cruce	27, 39-43	15, 29-32	23, 35-37	
195. Bonus latro	27, 44	15, 32	23, 39-43	
196. Maria et Joannes				19, 25-27
197. Spirat Jesus	27, 45-53	15, 33-38	23, 44-46	19, 28-30
198. Centurio	27, 54-56	15, 39-41	23, 47-49	
199. Corpus Jesu sepelitur	27, 57-61	15, 42-47	23, 50-56	19, 38-42
200. Sepulcri custodia	27, 62-66			

Vita Christi gloriosa				
201. Sanctæ mulieres ad monumentum	28, 1-8	16, 1-8	24, 1-11	20, 1
202. Petrus et Joannes ad sepulcrum			24, 12	20, 2-10
203. Apparitio Magdalenæ		16, 9-11		20, 11-18
204. Apparitio mulieribus sanctis	28, 9-10			
205. Custodes pecunia corrupti	28, 11-15			
206. Duo discipuli Emmaus		16, 12-13	24, 13-35	
207. Decem apostolis apparitio		16, 14	24, 36-43	20, 19-25
208. Undecim apostolis apparitio				20, 26-29
209. Jesus ad mare Tiberiadis				21, 1-24
210. In monte Galilææ	28, 16-20			
211. Monita discipulis		16, 15-18	24, 44-49	
212. Domini ascensio		16, 19-20	24, 50-53	
213. Conclusio				20, 30-31 21, 25

PRÆFATIONES SANCTI HIERONYMI

IN EVANGELISTAS

EX PROLOGO IN COMMENT. SUPER MATTHÆUM

Tom. 4, 1. part., col. 2. et 3. Ed. Ben.

Primus omnium (Evangelistarum), Matthæus est publicanus, cognomento Levi, qui Evangelium in Judæa hebræo sermone edidit; ob eorum vel maxime causam, qui in Jesum crediderant ex Judæis, et nequaquam legis umbram, succedente Evangelii veritate, servabant.

Secundus, Marcus interpres Apostoli Petri et Alexandrinæ Ecclesiæ primus episcopus, qui Dominum quidem Salvatorem ipse non vidit, sed ea quæ magistrum audierat prædicantem, juxta fidem magis gestorum narravit quam ordinem.

Tertius, Lucas medicus, natione Syrus, Antiochensis (cujus laus in Evangelio), qui et ipse discipulus Apostoli Pauli, in Achaiæ Bœotiæque partibus volumen condidit : quædam altius repetens, et, ut ipse in proœmio confitetur, audita magis quam visa describens.

Ultimus, Joannes Apostolus et Evangelista, quem Jesus amavit plurimum : qui supra pectus Domini recumbens, purissima doctrinarum fluenta potavit, et qui solus de cruce meruit audire : *Ecce mater tua.* Is quum esset in Asia, et jam tunc hæreticorum semina pullularent, Cerinthi, Ebionis et cæterorum qui negant Christum in carne venisse (quos et ipse in epistola sua antechristos vocat; et Apostolus Paulus frequenter percutit), coactus est ab omnibus pene tunc Asiæ episcopis, et multarum Ecclesiarum legationibus, de divinitate Salvatoris altius scribere et ad ipsum, ut ita dicam, Dei Verbum, non tam audaci quam felici temeritate prorumpere. Et ecclesiastica narrat historia, quum a fratribus cogeretur ut scriberet, ita facturum se respondisse, si indicto jejunio in commune omnes Deum precarentur : quo expleto, revelatione saturatus in illud proœmium cælo veniens eructavit : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum.*

Hæc igitur quatuor Evangelia multo ante prædicta, Ezechielis quoque volumen probat, in quo prima visio ita contexitur : *Et in medio sicut similitudo quatuor animalium : et vultus eorum facies hominis, et facies leonis, et facies vitulis, et facies aquilæ.* Prima hominis facies Matthæum significat, qui quasi de homine exorsus est scribere : *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.* Secunda Marcum, in quo vox leonis in eremo rugientis auditur : *Vox clamantis in deserto : Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Tertia vituli, quæ Evangelistam Lucam a Zacharia sacerdote sumpsisse initium præfigurat. Quarta Joannem Evangelistam, qui, assumptis pennis aquilæ, et ad altiora festinans, de Verbo Dei disputat.

Cætera quæ sequuntur, in eumdem sensum proficiunt. Crura eorum recta, et pennati pedes : et quocumque ibat spiritus, ibant, et non revertebantur, et dorsa eorum plena oculis, et scintillæ ac lampades in medio discurrentes, et rota in rota, et in singulis quatuor facies. Unde et Apocalypsis Joannis, post expositionem viginti quatuor seniorum, qui tenentes citharas et phialas adorabant Agnum Dei, introducit fulgura, et tonitrua, et septem spiritus discurrentes, et mare vitreum, et quatuor animalia plena oculis, dicens : *Animal primum simile leoni, et secundum simile vitulo, et tertium simile homini, et quartum simile aquilæ volanti.* Et post paululum : *Plena erant*, inquit, *oculis; et requiem non habebant die ac nocte, dicentia : Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est.* Quibus cunctis perspicue ostenditur quatuor tantum evangelia debere suscipi, et omnes apocryphorum nænias mortuis magis hæreticis quam ecclesiasticis vivis canendas.

IN B. MATTHÆUM

EX CATALOGO SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM

Tom. 4, 2. part., col. 102.

Matthæus, qui et Levi, ex publicano Apostolus, primus in Judæa propter eos qui ex circumcisione crediderant, Evangelium Christi hebraicis litteris verbisque composuit. Quod quis postea in græcum transtulerit, non satis certum est. Porro ipsum hebraicum habetur usque hodie in Cæsariensi bibliotheca... Animadvertendum quod ubicumque Evangelista, sive ex persona sua, sive ex persona Domini

Salvatoris, veteris Scripturæ testimoniis abutitur, non sequatur Septuaginta translatorum auctoritatem, sed hebraicam, e quibus illa duo sunt : *Ex Ægypto vocavi filium meum*, et : *Quoniam Nazaræus vocabitur*.

IN B. MARCUM

Ibidem, col. 104.

Marcus, dicipulus et interpres Petri, juxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ a fratribus breve scripsit Evangelium. Quod quum Petrus audisset probavit et Ecclesiis legendum sua auctoritate edidit, sicut Clemens in sexto *Ypotupòseôn* libro scribit. Et Papias, Hierapolitanus episcopus, meminit hujus Marci; et Petrus, in Epistola prima sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans : *Salutat vos quæ et in Babylone coelecta, et Marcus filius meus*. Assumpto itaque Evangelio quod ipse confecerat, perrexit Ægyptum, et primus Alexandriæ Christum annuntians, constituit Ecclesiam, tanta doctrina et vitæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo, disertissimus Judæorum, videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc judaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conversatione scripsit. Et quomodo Lucas narrat, Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia, sic ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octavo Neronis anno, et sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

IN B. LUCAM

Ibid., col. 104.

Lucas, medicus Antiochensis, ut ejus scripta indicant, græci sermonis non ignarus fuit, sectator Apostoli Pauli, et omnis peregrinationis ejus comes, scripsit Evangelium de quo idem Paulus : *Misimus*, inquit, *cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias*. Et ad Colossenses : *Salutat vos Lucas medicus carissimus*. Et ad Timotheum : *Lucas est mecum solus*. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo *Apostolicarum Praxeôn* prænotatur, cujus historia usque ad biennium Romæ commorantis Pauli pervenit, id est, usque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum esse compositum.

Igitur *Periodous* Pauli, et Theclæ, et totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, ut individuus comes Apostoli, inter cæteras ejus res, hoc solum ignoraverit? Sed et Tertullianus, vicinus eorum temporum, refert presbyterum quemdam in Asia *spoudastên* Apostoli Pauli, convictum apud Joannem, quod auctor esset libri; et confessum se hoc Pauli amore fecisse, loco excidisse.

Quidam suspicantur, quotiescumque in Epistolis suis Paulus dicit : *Juxta Evangelium meum*, de Lucæ significare volumine, et Lucam non solum ab Apostolo Paulo didicisse Evangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed et a cæteris Apostolis. Quod ipse quoque in principio sui voluminis declarat, dicens : *Sicut tradiderunt nobis, qui a principio ipsi viderunt, et ministri fuerunt sermonis*. Igitur Evangelium sicut audierat scripsit. Acta vero Apostolorum sicut viderat composuit. Sepultus est Constantinopoli, ad quam urbem, vicesimo Constantii anno, ossa ejus cum reliquiis Andreæ Apostoli translata sunt.

IN B. JOANNEM

Ibidem, col. 105.

Joannes Apostolus, quem Jesus amavit plurimum, filius Zebedæi, frater Jacobi Apostoli, quem Herodes post passionem Domini decollaverat, novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asiæ Episcopis, adversus Cerinthum, aliosque hæreticos, et maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Unde et compulsus est divinam ejus nativitatem edicere. Sed et aliam causam hujus Scripturæ fuerunt, quod quum legisset Matthæi, Marci et Lucæ volumina, probaverit quidem textum historiæ, et vera eos dixisse firmaverit, sed unius tantum anni, in quo et passus est, post carcerem Joannis, historiam texuisse. Prætermisso itaque anno cujus acta a tribus exposita fuerant, superioris temporis antequam Joannes clauderetur in carcerem, gesta narravit, sicut manifestum esse poterit his qui diligenter quatuor Evangeliorum volumina legerint. Quæ res etiam *diaphônian*, quæ videtur Joannis esse cum cæteris, tollit.

Scripsit autem et unam Epistolam, cujus exordium est : *Quod fuit ab initio, quod audivimus et vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrecta-*

verunt de Verbo vitæ; quæ ab universis ecclesiasticis et eruditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum principium est : *Senior Electæ dominæ et natis ejus* : et sequentis : *Senior Gaio carissimo, quem ego diligo in veritate,* Joannis presbyteri asseruntur, cujus et hodie alterum sepulcrum apud Ephesum ostenditur; etsi nonnulli putant duas memorias *(id est, duo sepulcra)* ejusdem Joannis Evangelistæ esse... Quarto decimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem movente Domitiano, in Patmos insulam relegatus, scripsit Apocalypsim, quam interpretantur Justinus martyr et Irenæus. Interfecto autem Domitiano, et actis ejus ob nimiam crudelitatem a senatu rescissis, sub Nerva principe redit Ephesum: ibique usque ad Trajanum principem perseverans, totas Asiæ fundavit rexitque Ecclesias; et confectus senio sexagesimo octavo post passionem Domini anno mortuus, juxta eamdem urbem sepultus est.

IN B. PAULUM

Ibidem, col. 103.

Paulus Apostolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Benjamin et oppido Judææ Gischalis fuit, quo a Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigravit; a quibus ob studia legis missus Hierosolymam, a Gamaliele viro doctissimo, cujus Lucas meminit, eruditus est. Quum autem interfuisset neci martyris Stephani, et acceptis a pontifice templi epistolis, ad persequendos eos qui Christo crediderant, Damascum pergeret, revelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Quumque primum ad prædicationem ejus Sergius Paulus, proconsul Cypri, credidisset, ab eo quod eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen : et juncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertensque Hierosolymam, a Petro Jacoboque et Joanne gentium Apostolus ordinatur.

Et quia in Actibus Apostolorum plenissime de ejus conversatione scriptum est, hoc tantum dicam, quod post passionem Domini vicesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore quo Festus procurator Judææ successit Felici, Romam vinctus mittitur; et biennium in libera manens custodia, adversus Judæos de adventu Christi quotidie disputavit. Sciendum autem in prima satisfactione

(necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera quanta de eo narrant historiæ) Paulum a Nerone dimissum, ut Evangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædicaretur, sicut ipse scribit in secunda Epistola ad Timotheum, eo tempore quo et passus est, de vinculis dictans Epistolam : *In prima mea satisfactione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt : non eis imputetur. Dominus autem mihi affuit, et confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, et audirent omnes gentes; et liberatus sum de ore leonis.* Manifestissime leonem propter crudelitatem, Neronem significans. Et in sequentibus : *Liberatus sum de ore leonis.* Et statim *Liberavit me Dominus ab omni opere malo : et salvavit me in regnum suum cæleste,* quod scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam et in eadem Epistola præmiserat : *Ego enim jam immolor, et tempus resolutionis meæ instat.*

Hic ergo quarto decimo Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatur : sepultusque est in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo septimo. Scripsit autem novem ad septem Ecclesias Epistolas : ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Ephesios unam, ad Philippenses unam, ad Colossenses unam, ad Thessalonicenses duas; præterea ad discipulos suos : Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epistola autem quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur propter styli sermonisque dissonantiam, sed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangelistæ juxta quosdam, vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ episcopi, quem aiunt ipsi adjunctum sententias Pauli proprio ordinasse et ornasse sermone; vel certe quia Paulus scribebat ad Hebræos et propter invidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputaverit. Scripserat ut Hebræus Hebræis hebraice, id est suo eloquio disertissime, ut ea quæ eloquenter scripta fuerant in hebræo, eloquentius verterentur in græcum et hanc causam esse quod a cæteris Pauli epistolis discrepare videatur. Legunt quidam et ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

IN B. JACOBUM

Ibidem, col. 101.

Jacobus, qui appellatur frater Domini cognomento Justus, ut nonnulli existimant, Joseph ex alia uxore; ut

autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cujus Joannes in libro suo meminit, filius, post passionem Domini statim ab Apostolis Hierosolymorum episcopus ordinatus, unam tantum scripsit Epistolam, quæ de septem catholicis est; quæ et ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Hegesippus, vicinus apostolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait : « Suscepit Ecclesiam Hierosolymorum post Apostolos frater Domini Jacobus, cognomento Justus : multi siquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris sanctus fuit, vinum et siceram non bibit, carnem nullam comedit, numquam attonsus est, nec unctus unguento, nec usus balneo. Huic soli licitum erat ingredi Sancta sanctorum. Siquidem vestibus laneis non utebatur, sed lineis, solusque ingrediebatur templum, et flexis genibus pro populo deprecabatur, in tantum ut camelorum duritiem traxisse ejus genua crederentur. » Dicit et alia multa quæ enumerare longum esset.

Sed et Josephus in vicesimo libro Antiquitatum refert, et Clemens in septimo *Ypotupôseôn*, mortuo Festo, qui Judæam regebat, missum a Nerone successorem ejus Albinum; qui quum necdum ad provinciam pervenisset : « Ananus, inquit, pontifex adolescens, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione *anarchias* concilium congregavit, et compellens publice Jacobum ut Christum Dei Filium denegaret, contradicentem lapidari jussit, qui quum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus, adhuc semianimis, tollens ad cælum manus, diceret : Domine, ignosce eis, quod enim faciunt, nesciunt ; fullonis fuste quo uda vestimenta extorqueri solent, in cerebro percussus interiit. »

Tradit item Josephus tantæ eum sanctitatis fuisse et celebritatis in populo, ut propter ejus necem creditum sit subversam esse Hierosolymam. Hic est de quo Paulus Apostolus scribit ad Galatas : *Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini*. Et Apostolorum super hoc crebrius Acta testantur. Evangelium quoque quod appellatur secundum Hebræos, et a me nuper in græcum latinumque sermonem translatum est, quo et Origenes sæpe utitur, post resurrectionem Salvatoris refert : *Dominus autem, quum dedisset sindonem servo sacerdotis, ivit ad Jacobum, et apparuit ei. Juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa*

Fin de l’aperçu

La suite du livre est en qualité visuelle diminuée. Le livre est toutefois complet.

Pour une version entièrement en haute définition, il est possible de se procurer à prix abordable une édition papier du livre en visitant le site suivant :

canadienfrancais.org

Ce PDF peut être distribué librement quoique certaines restrictions s’appliquent. Les détails sont indiqués à la dernière page.

hora qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem a dormientibus. Rursusque post Paulum : *Afferte*, ait Dominus, *mensam et panem.* Statimque additur : *Tulit panem, et benedixit ac fregit et dedit Jacobo Justo, et dixit ei : Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis a dormientibus.* Triginta itaque annos Hierosolymorum rexit Ecclesiam, id est, usque ad septimum Neronis annum ; et juxta templum, ubi et præcipitatus fuerat sepultus est. Titulum usque ad obsidionem Titi et ultimam Hadriani notissimum habuit. Quidam e nostris in monte Oliveti eum putaverunt conditum ; sed falsa eorum opinio est.

IN B. PETRUM

Ibidem, col. 101.

Simon Petrus, filius Joannis, provinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, et princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, et prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia et Bithynia, secundo Claudii imperatoris anno, ad expugnandum Simonem magum Romam pergit, ibique annis viginti quinque cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis, id est, decimum quartum. A quo et affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, et in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum qui sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas Epistolas quæ Catholicæ nominantur, quarum secunda a plerisque ejus esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus et interpres fuit, hujus dicitur. Libri, e quibus unus Actorum ejus inscribitur, alius Evangelii, tertius Prædicationis, quartus Apocalypseos, quintus Judicii, inter apocryphas scripturas repudiantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam Triumphalem, totius orbis veneratione celebratur.

IN B. JUDAM

Ibidem, col. 102.

Judas, frater Jacobi, parvam, quæ de septem Catholicis est, Epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque

rejicitur, tamen auctoritatem vetustate jam et usu meruit, et inter sanctas Scripturas computatur.

EX EP. 50, SECUNDA AD PAULINUM

Tom, 4, 2. part., col. 574.

Matthæus, Marcus, Lucas et Joannes, quadriga Domini et verum Cherubim, quod interpretatur *scientiæ multitudo*, per totum corpus oculati sunt; scintillæ emicant, discurrunt fulgura; pedes habent rectos et in sublime tendentes, terga pennata et ubique volitantia. Tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus Sancti Spiritus perduxerit.

Paulus Apostolus ad septem Ecclesias scribit (octava enim ad Hebræos a plerisque extra numerum ponitur) : Timotheum instruit ac Titum, Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo tacere melius puto quam pauca scribere.

Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, et nascentis Ecclesiæ infantiam texere; sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam.

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, Apostoli, septem epistolas ediderunt tam mysticas quam succinctas, et breves pariter et longas, breves in verbis, longas in sententiis; ut rarus sit qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis. Laus omnis inferior est : in verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

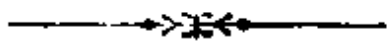

NOVUM TESTAMENTUM

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM

PARS PRIMA

JESU CHRISTI INFANTIA [1-2]

Christi genealogia.

LIBER generatiónis Jesu Christi, fílii David, fílii Abraham.

2. Abraham génuit Isaac. Isaac autem génuit Jacob. Jacob autem génuit Judam et fratres ejus.

3. Judas autem génuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem génuit Esron. Esron autem génuit Aram. 4. Aram autem génuit Amínadab. Amínadab autem génuit Naásson. Naásson autem génuit Salmon. 5. Salmon autem génuit Booz de Rahab. Booz autem génuit Obed ex Ruth. Obed autem génuit Jesse. Jesse autem génuit David regem.

6. David autem rex génuit Salomónem ex ea quæ fuit Uríæ. 7. Sá-

1) Luc. **3.** *31.* — 2) Gen. **21.** *3;* **25.** *25;* **29.** *35.* — 3) Gen. **38.** *29;* I Par. **2.** *4, 5;* Ruth. **4.** *18.* — 4) Num. **7.** *12.* — 5) Ruth. **4.** *21. 22;* I Reg. **16.** 1. — 6) II Reg. **12.** *24.* — 7) III Reg. **11.** *43;* **14.** *31;* **15.** *8.*

lomon autem génuit Róboam. Róboam autem génuit Abíam. Abías autem génuit Asa. 8. Asa autem génuit Jósaphat. Jósaphat autem génuit Joram. Joram autem génuit Ozíam. 9. Ozías autem génuit Jóatham. Jóatham autem génuit Achaz. Achaz autem génuit Ezechíam. 10. Ezechías autem génuit Manássen. Manásses autem génuit Amon. Amon autem génuit Josíam. 11. Josías autem génuit Jechoníam et fratres ejus in transmigratióne Babylónis.

12. Et post transmigratiónem Babylónis, Jechonías génuit Saláthiel. Saláthiel autem génuit Zoróbabel. 13. Zoróbabel autem génuit Abíud. Abíud autem génuit Elíacim. Elíacim autem génuit Azor. 14. Azor autem génuit Sadoc. Sadoc autem génuit Achim. Achim autem génuit Elíud. 15. Elíud autem génuit Eleázar. Eleázar autem génuit Mathan. Mathan autem génuit Jacob. 16. Jacob autem génuit Joseph, virum Maríæ, de qua natus est Jesus, qui vocátur Christus.

17. Omnes ítaque generatiónes ab Abraham usque ad David, generatiónes quatuórdecim; et a David usque ad transmigratiónem Babylónis, generatiónes quatuórdecim; et a transmigratióne Babylónis usque ad Christum, generatiónes quatuórdecim.

Ejus conceptio et nativitas ex Virgine Maria.

18. Christi autem generátio sic erat : Cum esset desponsáta mater ejus María Joseph, ántequam convenírent, invénta est in útero habens de Spíritu Sancto. 19. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, et nollet eam tradúcere, vóluit occúlte dimíttere eam. 20. Hæc autem eo cogitánte, ecce ángelus Dómini

9) II Par. **26.** *23;* **27.** *9;* **28.** *27.* — 10) II Par. **32.** *33;* **33.** *20. 25.* — 11) II Par. **36.** *12.* — 18) Luc. **1.** *27.*

appáruit in somnis ei, dicens : Joseph, fili David, noli timére accípere Maríam cónjugem tuam; quod enim in ea natum est de Spíritu Sancto est. 21. Páriet autem fílium, et vocábis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum fáciet pópulum suum a peccátis eórum. 22. Hoc autem totum factum est, ut adimplerétur quod dictum est a Dómino per prophétam dicéntem : 23. Ecce virgo in útero habébit et páriet fílium; et vocábunt nomen ejus Emmánuel, quod est interpretátum Nobíscum Deus. 24. Exsúrgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcépit ei ángelus Dómini, et accépit cónjugem suam. 25. Et non cognoscébat eam donec péperit fílium suum primogénitum; et vocávit nomen ejus Jesum.

Adoratio a Magis.

2. Cum ergo natus esset Jesus in Béthlehem Juda in diébus Heródis regis, ecce Magi ab Oriénte venérunt Jerosólymam, 2. dicéntes : Ubi est qui natus est rex Judæórum? vídimus enim stellam ejus in Oriénte, et vénimus adoráre eum. 3. Audiens autem Heródes rex turbátus est, et omnis Jerosólyma cum illo. 4. Et cóngregans omnes príncipes sacerdótum et scribas pópuli, sciscitabátur ab eis ubi Christus nascerétur. 5. At illi dixérunt ei : In Béthlehem Judæ; sic enim scriptum est per prophétam : 6. Et tu, Béthlehem, terra Juda, nequáquam mínima es in princípibus Juda; ex te enim éxiet dux, qui regat pópulum meum Israel. 7. Tunc Heródes, clam vocátis Magis, diligénter dídicit ab eis tempus stellæ, quæ appáruit eis. 8. Et mittens illos in Béthlehem, dixit : Ite, et interrogáte

21) Luc. **1.** *31;* Act. **4.** *12.* — 23) Isa. **7.** *14.*
1) Luc. **2.** *7.* — 6) Mich. **5.** *2;* Joan. **7.** *42.*

diligénter de púero; et cum invenéritis, renuntiáte mihi, ut et ego véniens adórem eum.
9. Qui cum audíssent regem, abiérunt : et ecce stella, quam víderant in Oriénte, antecedébat eos, usque dum véniens staret supra ubi erat. 10. Viděntes autem stellam gavísi sunt gáudio magno valde. 11. Et intrántes domum, invenérunt púerum cum María matre ejus, et procidéntes adoravérunt eum; et apértis thesáuris suis obtulérunt ei múnera, aurum, thus, et myrrham. 12. Et respónso accépto in somnis ne redírent ad Heródem, per áliam viam revérsi sunt in regiónem suam.

Fuga in Ægyptum.

13. Qui cum recessíssent, ecce ángelus Dómini appáruit in somnis Joseph, dicens : Surge, et áccipe púerum, et matrem ejus, et fuge in Ægýptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Futúrum est enim ut Heródes quærat púerum ad perdéndum eum. 14. Qui consúrgens, accépit púerum et matrem ejus nocte, et secéssit in Ægýptum. 15. Et erat ibi usque ad óbitum Heródis; ut adimplerétur quod dictum est a Dómino per prophétam dicéntem : Ex Ægýpto vocávi fílium meum.

Cædes infantium.

16. Tunc Heródes videns quóniam illúsus esset a Magis, irátus est valde, et mittens occídit omnes púeros qui erant in Béthlehem et in ómnibus fínibus ejus, a bimátu et infra, secúndum tempus quod exquisíerat a Magis. 17. Tunc adimplétum est quod dictum est per Jeremíam prophétam, dicéntem: 18. Vox in Rama audíta est plorátus, et ululátus multus; Rachel plorans fílios suos, et nóluit consolári, quia non sunt.

11) Ps. **71**. *10*. — 15) Os. **11**. *1*. — 18) Jer. **13**. *15*.

Reditus in Nazareth.

19. Defúncto autem Heróde, ecce ángelus Dómini appáruit in somnis Joseph in Ægýpto, 20. dicens: Surge, et áccipe púerum, et matrem ejus, et vade in terram Israel; defúncti sunt enim qui quærébant ánimam púeri 21. Qui consúrgens, accépit púerum, et matrem ejus, et venit in terram Israel. 22. Audiens autem quod Archélaus regnáret in Judæa pro Heróde, patre suo, tímuit illo ire; et admónitus in somnis, secéssit in partes Galilææ. 23. Et véniens habitávit in civitáte quæ vocátur Názareth: ut adimplerétur quod dictum est per prophétas: Quóniam Nazaræus vocábitur.

PARS SECUNDA

JESU CHRISTI VITA PUBLICA [3-25]

I° PRÆPARATIO PROXIMA [3-4, *11*]

Joannes Baptista, prædicando pænitentiam, Christum annuntiat.

3. In diébus autem illis venit Joánnes Baptísta prædicans in deserto Judææ, 2. et dicens: Pæniténtiam ágite: appropinquávit enim regnum cælórum. 3. Hic est enim, qui dictus est per Isaíam prophétam, dicéntem: Vox clamántis in deserto: Paráte viam Dómini, rectas fácite sémitas ejus. 4. Ipse autem Joánnes habébat vestiméntum de pilis camelórum, et zonam pellíceam circa lumbos suos; esca autem ejus erat locústæ, et mel sylvéstre.

5. Tunc exíbat ad eum Jerosólyma, et omnis Judæa, et omnis régio circa Jordánem.

---

2) Marc. **1.** *4;* Luc. **3.** *3.* — 3) Isai. **40.** *3;* Marc. **1.** *3;* Luc. **3.** *4.* — 5) Marc. **1.** *5.*

6. Et baptizabántur ab eo in Jordáne, confiténtes peccáta sua. 7. Videns autem multos pharisæórum et sadducæórum, veniéntes ad baptísmum suum, dixit eis : Progénies viperárum, quis demonstrávit vobis fúgere a ventúra ira? 8. Fácite ergo fructum dignum pæniténtiæ. 9. Et ne velítis dícere intra vos : Patrem habémus Abraham. Dico enim vobis, quóniam potens est Deus de lapídibus istis suscitáre fílios Abrahæ. 10. Jam enim secúris ad radícem árborum pósita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidétur et in ignem mittétur. 11. Ego quidem baptízo vos in aqua in pæniténtiam : qui autem post me ventúrus est, fórtior me est, cujus non sum dignus calceaménta portáre; ipse vos baptizábit in Spíritu sancto et igni. 12. Cujus ventilábrum in manu sua; et permundábit áream suam; et congregábit trítícum suum in hórreum, páleas autem combúret igni inexstinguíbili.

Christus baptizatur.

13. Tunc venit Jesus a Galiláea in Jordánem ad Joánnem, ut baptizarétur ab eo. 14. Joánnes autem prohibébat eum, dicens : Ego a te débeo baptizári, et tu venis ad me? 15. Respóndens autem Jesus, dixit ei : Sine modo; sic enim decet nos implére omnem justítiam. Tunc dimísit eum. 16. Baptizátus autem Jesus, conféstim ascéndit de aqua. Et ecce apérti sunt ei cæli; et vidit Spíritum Dei descendéntem sicut colúmbam, et veniéntem super se. 17. Et ecce vox de cælis dicens : Hic est Fílius meus diléctus, in quo mihi complácui.

---

7) Luc. **3.** *7.* — 9) Joan. **8.** *39.* — 11) Marc. **1.** *8;* Luc. **3.** *16;* Joan. **1.** *26;* Act. **1.** *5.* — 13) Marc. **1.** *9.* — 16) Luc. **3.** *22.* — 17) Luc. **9.** *35;* II Petr. **1.** *17.*

Tentatur Jesus.

4. Tunc Jesus ductus est in desértum a Spíritu, ut tentarétur a diábolo. 2. Et cum jejunásset quadragínta diébus et quadragínta nóctibus, póstea esúriit. 3. Et accédens tentátor dixit ei : Si Fílius Dei es, dic ut lápides isti panes fiant. 4. Qui respóndens dixit : Scriptum est : Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procédit de ore Dei. 5. Tunc assúmpsit eum diábolus in sanctam civitátem, et státuit eum super pinnáculum templi. 6. Et dixit ei : Si Fílius Dei es, mitte te deórsum. Scriptum est enim : Quia ángelis suis mandávit de te, et in mánibus tollent te, ne forte offéndas ad lápidem pedem tuum. 7. Ait illi Jesus : Rursum scriptum est : Non tentábis Dóminum Deum tuum. 8. Iterum assúmpsit eum diábolus in montem excélsum valde; et osténdit ei ómnia regna mundi, et glóriam eórum. 9. Et dixit ei : Hæc ómnia tibi dabo, si cadens adoráveris me. 10. Tunc dicit ei Jesus : Vade Sátana : scriptum est enim : Dóminum Deum tuum adorábis, et illi soli sérvies. 11. Tunc relíquit eum diábolus; et ecce ángeli accessérunt, et ministrábant ei.

II° JESU CHRISTI MINISTERIUM IN GALILÆA [4, *12* — 18, *35*]

A — Messias a Deo missus : doctor, thaumaturgus, conditor Regni Dei [4, *12* — 11]

1° Jesus Capharnaum sedem eligit.

12. Cum autem audísset Jesus quod Joánnes tráditus esset, secéssit in Galilæam; 13. et, relícta civitáte Názareth, venit, et habi-

3) Marc. **1.** *12;* Luc. **4.** *1.* — 4) Deut. **8.** *3;* Luc. **4.** *4.* — 6) Ps. **90.** *11.* — 7) Deut. **6.** *16.* — 10) Deut. **6.** *13.* — 12) Marc. **1.** *14;* Luc. **4.** *14;* Joan. **4.** *43.*

távit in Caphárnaum
marítima, in fínibus
Zábulon et Néphthalim;
14. ut adimplerétur
quod dictum est per
Isaíam prophétam :
15. Terra Zábulon et
terra Néphthalim, via
maris trans Jordánem, Galiláea géntium.
16. Pópulus qui sedébat
in ténebris, vidit lucem
magnam; et sedéntibus in regióne umbræ
mortis, lux orta est
eis. 17. Exínde cœpit
Jesus prædicáre, et
dícere : Pæniténtiam
ágite : appropinquávit
enim regnum cælórum.

Piscatores vocat.

18. Ambulans autem
Jesus juxta mare Galiláæ, vidit duos fratres, Simónem, qui
vocátur Petrus, et Andréam, fratrem ejus,
mitténtes rete in mare
(erant enim piscatóres). 19. Et ait illis :
Veníte post me, et fáciam vos fíeri piscatóres hóminum. 20. At
illi contínuo relíctis rétibus secúti sunt eum.
21. Et procédens inde,
vidit álios duos fratres,
Jacóbum Zebedæi, et
Joánnem, fratrem ejus,
in navi cum Zebedæo,
patre eórum, reficiéntes rétia sua; et vocávit eos. 22. Illi autem statim relíctis rétibus et patre, secúti
sunt eum.

Galilæam peragrat.

23. Et circuíbat Jesus
totam Galiláeam, docens in synagógis eórum, et prædicans
evangélium regni, et
sanans omnem languórem et omnem infirmitátem in pópulo. 24. Et
ábiit opínio ejus in totam Sýriam, et obtulérunt ei omnes male
habéntes, váriis languóribus et torménti s
comprehénsos, et qui
dæmónia habébant, et
lunáticos, et paralýticos, et curávit eos.
25. Et secútæ sunt eum
turbæ multæ de Galiláea, et Decápoli, et de
Jerosólymis, et de Judáea, et de trans Jordánem.

15) Is. 9. *1.* — 17) Marc. 1. *15.* — 18) Marc. 1. *16.* Luc. 5. *2.* — 25) Marc. 3. *7;* Luc. 6. *17.*

2° Doctrina Christi (5-7).

Beatitudines seu Ascensiones in Deum.

5. Videns autem Jesus turbas, ascéndit in montem, et cum sedísset, accessérunt ad eum discípuli ejus. 2. Et apériens os suum docébat eos, dicens :

3. Beáti páuperes spíritu, quóniam ipsórum est regnum cælórum. 4. Beáti mites, quóniam ipsi possidébunt terram. 5. Beáti qui lugent, quóniam ipsi consolabúntur. 6. Beáti qui esúriunt et sítiunt justítiam, quóniam ipsi saturabúntur. 7. Beáti misericórdes, quóniam ipsi misericórdiam consequéntur. 8. Beáti mundo corde, quóniam ipsi Deum vidébunt. 9. Beáti pacífici, quóniam fílii Dei vocabúntur. 10. Beáti qui persecutiónem patiúntur propter justítiam, quóniam ipsórum est regnum cælórum. 11. Beáti estis cum maledíxerint vobis, et persecúti vos fúerint, et díxerint omne malum advérsum vos mentiéntes, propter me : 12. Gaudéte, et exsultáte, quóniam merces vestra copiósa est in cælis; sic enim persecúti sunt prophétas qui fuérunt ante vos.

Lex nova, sal et lux, antiquam perficit.

13. Vos estis sal terræ. Quod si sal evanúerit, in quo saliétur? ad níhilum valet ultra, nisi ut mittátur foras, et conculcétur ab homínibus. 14. Vos estis lux mundi. Non potest cívitas abscóndi supra montem pósita. 15. Neque accéndunt lucérnam, et ponunt eam sub módio, sed super candelábrum, ut lúceat ómnibus qui in domo sunt. 16. Sic lúceat lux vestra coram homínibus, ut vídeant ópera

3) Luc. **6.** *20.* — Ps. **36.** *11.* — 5) Is. **61.** *2.* — 8) Ps. **23.** *4.* — 10) I Petr. **2.** *20;* **3.** *14;* **4.** *14.* — 13) Marc. **9.** *49;* Luc. **14.** *34.* — 15) Marc. **4.** *21;* Luc. **8.** *16;* **11.** *33.* — 16) I Petr. **2.** *12.*

vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.

17. Nolíte putáre quóniam veni sólvere legem, aut prophétas : non veni sólvere, sed adimplére. 18. Amen quippe dico vobis, donec tránseat cælum et terra, ióta unum, aut unus apex non præteríbit a lege, donec ómnia fiant. 19. Qui ergo sólverit unum de mandátis istis mínimis, et docúerit sic hómines, mínimus vocábitur in regno cælórum; qui autem fécerit et docúerit, hic magnus vocábitur in regno cælórum.

20. Dico enim vobis, quia nisi abundáverit justítia vestra plus quam scribárum, et pharisæórum, non intrábitis in regnum cælórum.

Perfectio fraternæ caritatis.

21. Audístis quia dictum est antíquis : Non occídes; qui autem occíderit, reus erit judício. 22. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iráscitur fratri suo, reus erit judício. Qui autem díxerit fratri suo raca, reus erit concílio. Qui autem díxerit fátue, reus erit gehénnæ ignis. 23. Si ergo offers munus tuum ad altáre, et ibi recordátus fúeris quia frater tuus habet áliquid advérsum te, 24. relínque ibi munus tuum ante altáre, et vade prius reconciliári fratri tuo, et tunc véniens ófferes munus tuum. 25. Esto conséntiens adversário tuo cito dum es in via cum eo; ne forte tradat te adversárius júdici, et judex tradat te minístro, et in cárcerem mittáris. 26. Amen dico tibi non éxies inde, donec reddas novíssimum quadrántem.

Castitas interna et externa.

27. Audístis quia dictum est antíquis : Non

18) Luc. **16.** *17.* — 19) Jac. **2.** *10.* — 20) Luc. **11.** *39.* — 21) Exod. **20.** *13;* Deut. **5.** *17.* — 25) Luc. **12.** *58.* — 27) Exod. **20.** *14.*

mœcháberis. 28. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui víderit mulíerem ad concupiscéndum eam, jam mœchátus est eam in corde suo. 29. Quod si óculus tuus dexter scandalízat te, érue eum, et prójice abs te : éxpedit enim tibi ut péreat unum membrórum tuórum, quam totum corpus tuum mittátur in gehénnam. 30. Et si dextra manus tua scandalízat te, abscíde eam, et prójice abs te : éxpedit enim tibi ut péreat unum membrórum tuórum, quam totum corpus tuum eat in gehénnam.

31. Dictum est autem: Quicúmque dimíserit uxórem suam, det ei libéllum repúdii. 32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimíserit uxórem suam, excépta fornicatiónis causa, facit eam mœchári, et qui dimíssam dúxerit, adúlterat.

Juramenti sanctitas.

33. Iterum audístis quia dictum est antíquis : Non perjurábis; reddes autem Dómino juraménta tua. 34. Ego autem dico vobis, non juráre omníno, neque per cælum, quia thronus Dei est; 35. neque per terram, quia scabéllum est pedum ejus; neque per Jerosólymam, quia cívitas est magni regis; 36. neque per caput tuum juráveris, quia non potes unum capíllum album fácere aut nigrum. 37. Sit autem sermo vester, Est, est : Non, non; quod autem his abundántius est, a malo est.

Beneficentia malos vince.

38. Audístis quia dictum est : Oculum pro óculo, et dentem pro dente. 39. Ego autem dico vobis, non resístere malo; sed si quis te percússerit in déxteram maxíllam tuam,

29) Marc. **9.** *46*; *Infra* **18.** *9*. — 31) Deut. **24.** *1*; *Infra* **19.** *7*. — 32) Marc. **10.** *11*; Luc. **16.** *18*; I Cor. **7.** *10*. — 33) Exod. **20.** *7*; Levit. **19.** *12*; Deut. **5.** *11*, Jac. **5.** *12*. — 37) Jac. **5.** *11*. — 38) Exod. **21.** *24*, Lev. **24.** *20*; Deut. **19.** *21*. — 39) Luc. **6.** *29*.

præbe illi et álteram : 40. Et ei, qui vult tecum judício conténdere, et túnicam tuam tóllere, dimítte ei et pállium : 41. Et quicúmque te angariáverit mille passus, vade cum illo et ália duo. 42. Qui petit a te, da ei; et volénti mutuári a te, ne avertáris.

Dilectio inimicorum.

43. Audístis quia dictum est : Díliges próximum tuum, et ódio habébis inimícum tuum. 44. Ego autem dico vobis : Dilígite inimícos vestros, benefácite his qui odérunt vos, et oráte pro persequéntibus, et calumniántibus vos, 45. ut sitis fílii Patris vestri qui in cælis est : qui solem suum oríri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injústos. 46. Si enim dilígitis eos qui vos díligunt, quam mercédem habébitis? nonne et publicáni hoc fáciunt? 47. Et si salutavéritis fratres vestros tantum, quid ámplius fácitis? nonne et éthnici hoc fáciunt? 48. Estóte ergo vos perfécti, sicut et Pater vester cæléstis perféctus est.

Vana gloria vitanda in eleemosynis.

6. Atténdite ne justítiam vestram faciátis coram homínibus, ut videámini ab eis; alióquin mercédem non habébitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est.

2. Cum ergo facis eleemósynam, noli tuba cánere ante te, sicut hypócritæ fáciunt in synagógis et in vicis, ut honorificéntur ab homínibus. Amen dico vobis, recepérunt mercédem suam. 3. Te autem faciénte eleemósynam, nésciat sinístra tua quid fáciat déxtera tua, 4. ut sit eleemósyna tua in abscóndito; et Pater tuus, qui videt in abscóndito,

40) I Cor. **6.** *7.* — 42) Deut. **15.** *8.* — 43) Lev. **19.** *18.* — 44) Luc. **6,** *27;* Rom. **12.** *20;* Luc. **23.** *34;* Act. **7.** *59.*

reddet tibi. 5. Et cum orátis, non éritis sicut hypócritæ, qui amant in synagógis et in ángulis plateárum stantes oráre, ut videántur ab homínibus; amen dico vobis, recepérunt mercédem suam.

In precationibus.

6. Tu autem cum oráveris, intra in cubículum tuum, et clauso óstio, ora Patrem tuum in abscóndito, et Pater tuus, qui videt in abscóndito, reddet tibi. 7. Orántes autem, nolíte multum loqui, sicut éthnici; putant enim quod in multilóquio suo exaudiántur. 8. Nolíte ergo assimilári eis; scit enim Pater vester quid opus sit vobis, ántequam petátis eum. 9. Sic ergo vos orábitis : Pater noster, qui es in cælis, sanctificétur nomen tuum. 10. Advéniat regnum tuum. Fiat volúntas tua, sicut in cælo et in terra. 11. Panem nostrum supersubstantiálem da nobis hódie. 12. Et dimítte nobis débita nostra, sicut et nos dimíttimus debitóribus nostris. 13. Et ne nos indúcas in tentatiónem; sed líbera nos a malo. Amen. 14. Si enim dimiséritis homínibus peccáta eórum, dimíttet et vobis Pater vester cæléstis delícta vestra. 15. Si autem non dimiséritis homínibus, nec Pater vester dimíttet vobis peccáta vestra.

In jejuniis.

16. Cum autem jejunátis, nolíte fíeri sicut hypócritæ tristes; extérminant enim fácies suas, ut appáreant homínibus jejunántes. Amen dico vobis quia recepérunt mercédem suam. 17. Tu autem cum jejúnas, unge caput tuum, et fáciem tuam lava, 18. ne videáris homínibus jejúnans, sed Patri tuo, qui est in abscóndito; et Pater tuus, qui vi-

9) Luc. **11.** *2.* — 14) Eccli. **28.** *3. 4. 5; Infra* **18.** *25;* Marc. **11.** *25.*

det in abscóndito, reddet tibi.

Obligationes circa divitias

19. Nolíte thesaurizáre vobis thesáuros in terra, ubi ærúgo, et tínea demolítur, et ubi fures effódiunt, et furántur. 20. Thesaurizáte autem vobis thesáuros in cælo, ubi neque ærúgo, neque tínea demolítur, et ubi fures non effódiunt, nec furántur. 21. Ubi enim est thesáurus tuus, ibi est et cor tuum.

22. Lucérna córporis tui est óculus tuus. Si óculus tuus fúerit simplex, totum corpus tuum lúcidum erit. 23. Si autem óculus tuus fúerit nequam, totum corpus tuum tenebrósum erit. Si ergo lumen quod in te est ténebræ sunt, ipsæ ténebræ quantæ erunt?

Circa vitæ sollicitudines

24. Nemo potest duóbus dóminis servíre : aut enim unum ódio habébit, et álterum díliget, aut unum sustinébit, et álterum contémnet. Non potéstis Deo servíre et mammónæ. 25. Ideo dico vobis, ne sollíciti sitis ánimæ vestræ quid manducétis, neque córpori vestro quid induámini. Nonne ánima plus est quam esca, et corpus plus quam vestiméntum? 26. Respícite volatília cæli, quóniam non serunt, neque metunt, neque cóngregant in hórrea; et Pater vester cæléstis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? 27. Quis autem vestrum cógitans potest adjícere ad statúram suam cúbitum unum? 28. Et de vestiménto quid sollíciti estis? Consideráte lília agri quómodo crescunt : non labórant, neque nent. 29. Dico autem vobis, quóniam nec Sálomon in omni glória sua coopértus est sicut unum

20) Luc. **12.** *33;* I Tim. **6.** *19.* — 22) Luc. **11.** *34.* — 24) Luc. **16.** *13;* Ps. **54.** *23;* Luc. **12.** *22;* Philip. **4.** *6;* I Timoth. **6.** *7;* I Petr. **5.** *7.*

ex istis. 30. Si autem fenum agri, quod hódie est, et cras in clíbanum míttitur, Deus sic vestit; quanto magis vos módicæ fídei? 31. Nolíte ergo sollíciti esse dicéntes : Quid manducábimus, aut quid bibémus, aut quo operiémur? 32. Hæc enim ómnia gentes inquírunt. Scit enim Pater vester, quia his ómnibus indigétis, 33. Quærite ergo primum regnum Dei, et justítiam ejus, et hæc ómnia adjiciéntur vobis. 34. Nolíte ergo sollíciti esse in crástinum. Crástinus enim dies sollícitus erit sibi ipsi : súfficit diéi malítia sua.

Circa judicia de proximo.

7. Nolíte judicáre, ut non judicémini. 2. In quo enim judício judicavéritis, judicabímini; et in qua mensúra mensi fuéritis, remetiétur vobis. 3. Quid autem vides festúcam in óculo fratris tui, et trabem in óculo tuo non vides? 4. Aut quómodo dicis fratri tuo : Sine ejíciam festúcam de óculo tuo, et ecce trabs est in óculo tuo? 5. Hypócrita, éjice primum trabem de óculo tuo, et tunc vidébis ejícere festúcam de óculo fratris tui. 6. Nolíte dare sanctum cánibus, neque mittátis margarítas vestras ante porcos, ne forte concúlcent eas pédibus suis, et convérsi dirúmpant vos.

Circa preces ad Deum.

7. Pétite, et dábitur vobis; quærite, et inveniétis; pulsáte, et aperiétur vobis. 8. Omnis enim qui petit, áccipit; et qui quærit, ínvenit; et pulsánti aperiétur. 9. Aut quis est ex vobis homo, quem si petíerit fílius suus panem, numquid lápidem pórriget ei? 10. Aut si piscem petíerit, numquid serpéntem pórri-

1) Luc. **6.** *37;* Rom. **2.** *1.* — 2) Marc. **4.** *24.* — 7) *Infra* **21.** *22;* Marc. **11.** *24;* Luc. **11.** *9;* Joan. **14.** *13;* Jac. **1.** *6.* — 9) Luc. **11.** *11.*

get ei? 11. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare fíliis vestris; quanto magis Pater vester, qui in cælis est, dabit bona peténtibus se? 12. Omnia ergo quæcúmque vultis ut fáciant vobis hómines, et vos fácite illis. Hæc est enim lex, et prophétæ.

Circa arctam viam ad regnum

13. Intráte per angústam portam, quia lata porta, et spatiósa via est, quæ ducit ad perditiónem, et multi sunt qui intrant per eam. 14. Quam angústa porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam, et pauci sunt, qui invéniunt eam!

Circa prudentiam coram falsis prophetis.

15. Atténdite a falsis prophétis, qui véniunt ad vos in vestiméntis óvium, intrínsecus autem sunt lupi rapáces: 16. A frúctibus eórum cognoscétis eos. Numquid cólligunt de spinis uvas, aut de tríbulis ficus? 17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor malos fructus facit. 18. Non potest arbor bona malos fructus fácere, neque arbor mala bonos fructus fácere. 19. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidétur, et in ignem mittétur. 20. Igitur ex frúctibus eórum cognoscétis eos.

Perfectus et stabilis est qui Christi verba facit.

21. Non omnis, qui dicit mihi: Dómine, Dómine, intrábit in regnum cælórum; sed qui facit voluntátem Patris mei qui in cælis est, ipse intrábit in regnum cælórum. 22. Multi dicent mihi in illa die: Dómine, Dómine, nonne in nómine tuo prophetávimus, et in nómine tuo dæmónia ejécimus, et in

12) Tob. **4.** *16;* Luc. **6.** *31.* — 13) Luc. **13.** *24.* — 19) *Supra.* **3.** *10.* — 21) *Infra* **25.** *11;* Luc. **6.** *46.* — 22) Act. **19.** *13.* — 23) Ps. **6.** *9; Infra* **25.** *41;* Luc. **13.** *27.*

nómine tuo virtútes multas fécimus? 23. Et tunc confitébor illis : Quia nunquam novi vos; discédite a me, qui operámini iniquitátem.

24. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc et facit ea, assimilábitur viro sapiénti, qui ædificávit domum suam supra petram. 25. Et descéndit plúvia, et venérunt flúmina, et flavérunt venti, et irruérunt in domum illam, et non cécidit : fundáta enim erat super petram. 26. Et omnis, qui audit verba mea hæc, et non facit ea, símilis erit viro stulto qui ædificávit domum suam super arénam : 27. Et descéndit plúvia, et venérunt flúmina; et flavérunt venti et irruérunt in domum illam, et cécidit, et fuit ruína illíus magna.

28. Et factum est : cum consummásset Jesus verba hæc, admirabántur turbæ super doctrína ejus. 29. Erat enim docens eos sicut potestátem habens, et non sicut scribæ eórum, et pharisæi.

3° Secundum Scripturas Jesus Christus thaumaturgus. (8-9, *34*).

Leprosus mundatur.

8. Cum autem descendísset de monte, secútæ sunt eum turbæ multæ. 2. Et ecce leprósus véniens, adorábat eum, dicens : Dómine, si vis potes me mundáre. 3. Et exténdens Jesus manum, tétigit eum, dicens : Volo, mundáre. Et conféstim mundáta est lepra ejus. 4. Et ait illi Jesus : Vide, némini díxeris; sed vade, osténde te sacerdóti, et offer munus quod præcépit Móyses, in testimónium illis.

Servus centurionis.

5. Cum autem introísset Caphárnaum, ac-

24) Luc. **6.** *48;* Rom. **2.** *13;* Jac. **1.** *22.* — 29) Marc. **1.** *22;* Luc. **4.** *32.*

2) Marc. **1.** *40;* Luc. **5.** *12.* — 4) Lev. **14.** *2.* — 5) Luc. **7.** *1.*

céssit ad eum centúrio, rogans eum, 6. et dicens : Dómine, puer meus jacet in domo paralýticus, et male torquétur. 7. Et ait illi Jesus : Ego véniam, et curábo eum. 8. Et respóndens centúrio, ait : Dómine, non sum dignus ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, et sanábitur puer meus. 9. Nam et ego homo sum sub potestáte constitútus, habens sub me míllites et dico huic : Vade, et vadit; et álii : Veni, et venit; et servo meo : Fac hoc, et facit. 10. Audiens autem Jesus mirátus est, et sequéntibus se dixit : Amen dico vobis, non invéni tantam fidem in Israël. 11. Dico autem vobis, quod multi ab oriénte et occidénte vénient, et recúmbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob, in regno cælórum. 12. Fílii autem regni ejiciéntur in ténebras exterióres : ibi erit fletus et stridor déntium. 13. Et dixit Jesus centurióni : Vade, et sicut credidísti, fiat tibi. Et sanátus est puer in illa hora.

Petri socrus et alii curantur.

14. Et cum venísset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacéntem, et febricitántem, 15. et tétigit manum ejus, et dimísit eam febris, et surréxit, et ministrábat eis. 16. Véspere autem facto, obtulérunt ei multos dæmónia habéntes; et ejiciébat spíritus verbo, et omnes male habéntes curávit: 17. ut adimplerétur quod dictum est per Isaíam prophétam, dicéntem : Ipse infirmitátes nostras accépit, et ægrotatiónes nostras portávit.

Omnia relinquenda ab iis qui Jesum sequuntur.

18. Videns autem Jesus turbas multas cir-

8) Luc. **7.** *6.* — 11) Mal. **1.** *11.* — 16) Marc. **1.** *32*; Isai. **53.** *4*; I Petr. **2.** *24*.

cum se, jussit ire trans fretum. 19. Et accédens unus scriba, ait illi : Magíster, sequar te, quocúmque íeris. 20. Et dicit ei Jesus : Vulpes fóveas habent, et vólucres cæli nidos; Fílius autem hóminis non habet ubi caput reclínet. 21. Alius autem de discípulis ejus ait illi : Dómine, permítte me primum ire, et sepelíre patrem meum. 22. Jesus autem ait illi : Séquere me, et dimítte mórtuos sepelíre mórtuos suos.

Tempestas sedata.

23. Et ascendénte eo in navículam, secúti sunt eum discípuli ejus. 24. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navícula operirétur flúctibus; ipse vero dormiébat. 25. Et accessérunt ad eum discípuli ejus, et suscitavérunt eum, dicéntes : Dómine, salva nos, perímus. 26. Et dicit eis Jesus : Quid tímidi estis, módicæ fídei? Tunc surgens, imperávit ventis et mari, et facta est tranquíllitas magna. 27. Porro hómines miráti sunt, dicéntes : Qualis est hic, quia venti et mare obédiunt ei?

Dæmoniaci Geraseni.

28. Et cum venísset trans fretum in regiónem Gerasenórum, occurrérunt ei duo habéntes dæmónia, de monuméntis exeúntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transíre per viam illam. 29. Et ecce clamavérunt, dicéntes : Quid nobis et tibi, Jesu, fili Dei? Venísti huc ante tempus torquére nos? 30. Erat autem non longe ab illis grex multórum porcórum pascens. 31. Dæmones autem rogábant eum, dicéntes : Si éjicis nos hinc, mitte nos in gregem porcórum. 32. Et ait illis : Ite. At illi exeúntes abiérunt in porcos, et ecce ímpetu

20) Luc. **9.** *58.* — 23) Marc. **4.** *6;* Luc. **8.** *28.* — 28) Marc. **5.** *1;* Luc. **8.** *26.*

ábiit totus grex per præceps in mare, et mórtui sunt in aquis. 33. Pastóres autem fugérunt, et veniéntes in civitátem, nuntiavérunt ómnia, et de eis qui dæmónia habúerant. 34. Et ecce tota cívitas éxiit óbviam Jesu, et viso eo rogábant ut transíret a fínibus eórum.

Paralytici sanatio.

9. Et ascéndens in navículam, transfretávit, et venit in civitátem suam. 2. Et ecce offerébant ei paralýticum jacéntem in lecto. Et videns Jesus fidem illórum, dixit paralýtico : Confíde fili, remittúntur tibi peccáta tua. 3. Et ecce quidam de scribis dixérunt intra se: Hic blasphémat. 4. Et cum vidísset Jesus cogitatiónes eórum, dixit : Ut quid cogitátis mala in córdibus vestris? 5. Quid est facílius dícere : Dimittúntur tibi peccáta tua; an dícere : Surge, et ámbula? 6. Ut autem sciátis, quia Fílius hóminis habet potestátem in terra dimitténdi peccáta, tunc ait paralýtico : Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. 7. Et surréxit, et ábiit in domum suam. 8. Viděntes autem turbæ timuérunt, et glorificavérunt Deum, qui dedit potestátem talem homínibus.

Vocatio Matthæi et sponsus.

9. Et cum transíret inde Jesus, vidit hóminem sedéntem in telónio, Matthæum nómine. Et ait illi : Séquere me. Et surgens, secútus est eum. 10. Et factum est discumbénte eo in domo, ecce multi publicáni et peccatóres veniéntes, discumbébant cum Jesu et discípulis ejus. 11. Et vidéntes pharisæi, dicébant discípulis ejus : Quare cum publicánis et peccatóribus mandúcat magíster vester? 12. At

33) Marc. **5.** *11*; Luc. **8.** *32*. — 34) Marc. **5.** *17*; Luc. **8.** *37*.
2) Marc. **2.** *3*; Luc. **5.** *18*. — 9) Marc. **2.** *14*; Luc. **5.** *27*.

Jesus áudiens, ait : Non est opus valéntibus médicus, sed male habéntibus. 13. Eúntes autem díscite quid est : Misericórdiam volo, et non sacrifícium. Non enim veni vocáre justos, sed peccatóres.

14. Tunc accessérunt ad eum discípuli Joánnis dicéntes : Quare nos, et pharisæi, jejunámus frequénter, discípuli autem tui non jejúnant? 15. Et ait illis Jesus : Numquid possunt fílii sponsi lugére quámdiu cum illis est sponsus? Vénient autem dies cum auferétur ab eis sponsus, et tunc jejunábunt. 16. Nemo autem immíttit commissúram panni rudis in vestiméntum vetus : tollit enim plenitúdinem ejus a vestiménto, et pejor scissúra fit. 17. Neque mittunt vinum novum in utres véteres; alióquin rumpúntur utres, et vinum effúnditur, et utres péreunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt : et ambo conservántur.

Hemorrhoissa et Jairi filia.

18. Hæc illo loquénte ad eos, ecce princeps unus accéssit, et adorábat eum, dicens : Dómine, fília mea modo defúncta est; sed veni, impóne manum tuam super eam, et vivet. 19. Et surgens Jesus sequebátur eum, et discípuli ejus. 20. Et ecce múlier, quæ sánguinis fluxum patiebátur duódecim annis, accéssit retro, et tétigit fímbriam vestiménti ejus. 21. Dicébat enim intra se : Si tetigero tantum vestiméntum ejus, salva ero. 22. At Jesus convérsus, et videns eam, dixit : Confíde fília, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est múlier ex illa hora. 23. Et cum venísset Jesus in domum príncipis, et vidísset tibícines et

13) Osc. **6.** *6; Infra* **12.** *7;* I Tim. **1.** *15.* — 16) Marc. **2.** *18;* Luc. **5.** *33.* — 18) Marc. **5.** *22,* Luc. **8.** *41.* — 20) Marc. **5.** *25;* Luc. **8.** *43.*

turbam tumultuántem, dicébat : 24. Recédite; non est enim mórtua puélla, sed dormit. Et deridébant eum. 25. Et cum ejécta esset turba, intrávit, et ténuit manum ejus. Et surréxit puélla. 26. Et éxiit fama hæc in univérsam terram illam.

Duo cæci et dæmoniacus mutus.

27. Et transeúnte inde Jesu secúti sunt eum duo cæci, clamántes et dicéntes : Miserére nostri, fili David. 28. Cum autem venísset domum, accessérunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus : Créditis quia hoc possum fácere vobis? Dicunt ei : Utique, Dómine. 29. Tunc tétigit óculos eórum, dicens : Secúndum fidem vestram fiat vobis. 30. Et apérti sunt óculi eórum; et comminátus est illis Jesus, dicens : Vidéte ne quis sciat. 31. Illi autem exeúntes, diffamavérunt eum in tota terra illa.

32. Egréssis autem illis, ecce obtulérunt ei hóminem mutum, dæmónium habéntem. 33. Et ejécto dæmónio, locútus est mutus; et mirátæ sunt turbæ, dicéntes : Numquam appáruit sic in Israel. 34. Pharisæi autem dicébant : In príncipe dæmoniórum éjicit dæmones.

4° Regni novi fundamenta ponit Jesus eligendo Apostolos (9, 35-10, 42) :

Messis multa, operarii pauci.

35. Et circuíbat Jesus omnes civitátes et castélla, docens in synagógis eórum, et prædicans evangélium regni, et curans omnem languórem et omnem infirmitátem. 36. Videns autem turbas, misértus est eis quia erant vexáti, et jacéntes sicut oves non habéntes pastórem. 37. Tunc dicit discípulis suis : Messis qui-

32) *Infra* **12.** *22;* Luc. **11.** *14.* — 35) Marc. **6.** *6.* — 37) Luc. **10** *2.*

dem multa, operárii autem pauci. 38. Rogáte ergo Dóminum messis, ut mittat operários in messem suam.

Apostolos eligit.

10. Et convocátis duódecim discípulis suis, dedit illis potestátem spirituum immundórum, ut ejícerent eos, et curárent omnem languórem et omnem infirmitátem. 2. Duódecim autem apostolórum nómina sunt hæc : Primus, Simon, qui dícitur Petrus, et Andréas frater ejus; 3. Jacóbus Zebedæi, et Joánnes frater ejus; Philíppus et Bartholomæus; Thomas, et Matthæus publicánus; Jacóbus Alphæi, et Thaddæus; 4. Simon Cananæus, et Judas Iscariótes, qui et trádidit eum.

Illos docet quomodo se gerere debent.

5. Hos duódecim misit Jesus, præcípiens eis, dicens : In viam géntium ne abiéritis, et civitátes Samaritanórum ne intravéritis. 6. Sed pótius ite ad oves quæ periérunt domus Israel. 7. Eúntes autem prædicáte, dicéntes : Quia appropinquávit regnum cælórum. 8. Infírmos curáte, mórtuos suscitáte, leprósos mundáte, dæmones ejícite; gratis accepístis, gratis date. 9. Nolíte possidére aurum, neque argéntum, neque pecúniam in zonis vestris; 10. non peram in via, neque duas túnicas, neque calceaménta, neque virgam : dignus enim est operárius cibo suo. 11. In quamcúmque autem civitátem aut castéllum intravéritis, interrogáte quis in ea dignus sit; et ibi manéte donec exeátis. 12. Intrántes autem in domum, salutáte eam, dicéntes : Pax huic dómui. 13. Et síquidem fúerit domus illa digna, véniet pax

1) Marc. **3.** *13;* Luc. **6.** *13;* **9.** *1.* — 6) Act. **13.** *46.* — 9) Marc. **6.** *8;* Luc. **9.** *3;* **10.** *4.*

vestra super eam; si autem non fúerit digna, pax vestra revertétur ad vos. 14. Et quicúmque non recéperit vos, neque audíerit sermónes vestros, exeúntes foras de domo, vel civitáte, excútite púlverem de pédibus vestris. 15. Amen dico vobis: Tolerabílius erit terræ Sodomórum et Gomorrhæórum in die judícii, quam illi civitáti.

Ad futuros labores eos monet.

16. Ecce ego mitto vos sicut oves in médio lupórum. Estóte ergo prudéntes sicut serpéntes, et símplices sicut colúmbæ. 17. Cavéte autem ab homínibus. Tradent enim vos in concíliis, et in synagógis suis flagellábunt vos: 18. Et ad præsides et ad reges ducémini propter me, in testimónium illis et géntibus. 19. Cum autem tradent vos, nolíte cogitáre quómodo aut quid loquámini: dábitur enim vobis in illa hora quid loquámini: 20. Non enim vos estis qui loquímini, sed Spíritus Patris vestri qui lóquitur in vobis. 21. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater fílium: et insúrgent fílii in paréntes, et morte eos affícient: 22. Et éritis ódio ómnibus propter nomen meum: qui autem perseveráverit usque in finem, hic salvus erit. 23. Cum autem persequéntur vos in civitáte ista, fúgite in áliam. Amen dico vobis, non consummábitis civitátes Israel, donec véniat Fílius hóminis. 24. Non est discípulus super magístrum, nec servus super dóminum suum. 25. Súfficit discípulo ut sit sicut magíster ejus: et servo, sicut dóminus ejus. Si patremfamílias Beélzebub vocavérunt, quanto magis domé-

16) Luc. **10.** *3.* — 19) Luc. **12.** *11.* — 24) Luc. **6.** *40;* Joan. **13.** *16;* **15.** *20.*

sticos ejus? 26. Ne ergo timuéritis eos. Nihil enim est opértum, quod non revelábitur; et occúltum, quod non sciétur. 27. Quod dico vobis in ténebris, dícite in lúmine; et quod in aure audítis, prædicáte super tecta.

28. Et nolíte timére eos qui occídunt corpus, ánimam autem non possunt occídere : sed pótius timéte eum, qui potest et ánimam et corpus pérdere in gehénnam. 29. Nonne duo pásseres asse véneunt : et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? 30. Vestri autem capílli cápitis omnes numeráti sunt. 31. Nolíte ergo timére : multis passéribus melióres estis vos. 32. Omnis ergo qui confitébitur me coram homínibus, confitébor et ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. 33. Qui autem negáverit me coram homínibus, negábo et ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

34. Nolíte arbitrári quia pacem vénerim míttere in terram : non veni pacem míttere, sed gládium : 35. Veni enim separáre hóminem advérsus patrem suum, et fíliam advérsus matrem suam, et nurum advérsus socrum suam : 36. Et inimíci hóminis, domésticí ejus. 37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus : et qui amat fílium aut fíliam super me, non est me dignus. 38. Et qui non áccipit crucem suam et séquitur me, non est me dignus. 39. Qui ínvenit ánimam suam, perdet illam; et qui perdíderit ánimam suam propter me, invéniet eam. 40. Qui récipit

26) Marc. **4.** *22;* Luc. **8.** *17;* **12.** *2.* — 29) II Reg. **14.** *11;* Act. **27.** *35.* — 32) Marc. **8.** *38;* Luc. **9.** *26;* **12.** *8;* II Tim. **2.** *12.* — 34) Luc. **12.** *51.* — 36) Mich. **7.** *6.* — 37) Luc. **14.** *26.* — 38) *Infra* **16.** *24;* Marc. **8.** *34;* Luc. **14.** *27.* — 39) Luc. **9.** *24;* **17.** *33;* Joan. **12.** *25.* — 40) Luc. **10.** *16;* Joan. **13.** *20.*

vos, me récipit : et qui me récipit, récipit eum qui me misit. 41. Qui récipit prophétam in nómine prophétæ, mercédem prophétæ accípiet; et qui récipit justum in nómine justi, mercédem justi accípiet. 42. Et quicúmque potum déderit uni ex mínimis istis cálicem aquæ frígidæ tantum in nómine discípuli : amen dico vobis, non perdet mercédem suam.

5° Conclusio (11) :

Messias igitur est Jesus ex operibus ejus a propheta prædictis.

11. Et factum est, cum consummásset Jesus præcípiens duódecim discípulis suis, tránsiit inde ut docéret et prædicáret in civitátibus eórum.

2. Joánnes autem cum audísset in vínculis ópera Christi, mittens duos de discípulis suis, 3. ait illi : Tu es qui ventúrus es? an álium exspectámus? 4. Et respóndens Jesus ait illis : Eúntes renuntiáte Joánni quæ audístis et vidístis. 5. Cæci vident, claudi ámbulant, leprósi mundántur, surdi áudiunt, mórtui resúrgunt, páuperes evangelizántur : 6. Et beátus est qui non fúerit scandalizátus in me.

Præcursor ejus Joannes laudatur.

7. Illis autem abeúntibus, cœpit Jesus dícere ad turbas de Joánne : Quid exístis in desértum vidére? arúndinem vento agitátam? 8. Sed quid exístis vidére? hóminem móllibus vestítum? Ecce qui móllibus vestiúntur, in dómibus regum sunt. 9. Sed quid exístis vidére? prophétam? Etiam dico vobis, et plus quam prophétam. 10. Hic est enim de quo scriptum est : Ecce ego mitto ángelum meum ante fáciem tuam, qui præparábit viam tuam

42) Marc. **9.** *40.*

2) Luc. **7.** *18.* — 5) Isai. **35.** *51;* **61.** *1.* — 7) Luc. **7.** *24.* — 10) Mal. **3.** *1*; Marc. **1.** *2*; Luc. **7.** *27.*

ante te. 11. Amen dico vobis, non surréxit inter natos mulíerum major Joánne Baptísta : qui autem minor est in regno cælórum major est illo. 12. A diébus autem Joánnis Baptístæ usque nunc, regnum cælórum vim pátitur, et violénti rápiunt illud. 13. Omnes enim prophétæ et lex, usque ad Joánnem, prophetavérunt : 14. Et si vultis recípere, ipse est Elías, qui ventúrus est. 15. Qui habet aures audiéndi, áudiat.

Generationi incredulæ, qui nec Joannem nec Ipsum audivit, minatur Jesus.

16. Cui autem símilem æstimábo generatiónem istam? Símilis est púeris sedéntibus in foro, qui clamántes coæquálibus, 17. dicunt : Cecínimus vobis, et non saltástis : lamentávimus, et non planxístis. 18. Venit enim Joánnes neque mandúcans, neque bibens, et dicunt : Dæmónium habet. 19. Venit Fílius hóminis mandúcans et bibens, et dicunt : Ecce homo vorax, et potátor vini, publicanórum et peccatórum amícus. Et justificáta est sapiéntia a fíliis suis.

20. Tunc cœpit exprobráre civitátibus, in quibus factæ sunt plúrimæ virtútes ejus, quia non egíssent pæniténtiam. 21. Væ tibi Corózain, væ tibi Bethsáida : quia, si in Tyro et Sidóne factæ essent virtútes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilício et cínere pæniténtiam egíssent. 22. Verúmtamen dico vobis : Tyro et Sidóni remíssius erit in die judícii, quam vobis. 23. Et tu Caphárnaum, numquid usque in cælum exaltáberis? usque in inférnum descéndes, quia, si in Sódomis factæ fuíssent virtútes quæ factæ sunt in te, forte mansíssent usque in hanc diem. 24. Verúmtamen dico vobis,

14) Mal. **4.** 5. — 21) Luc. **10.** *13.*

quia terræ Sodomórum remíssius erit in die judícii, quam tibi.

Humilium autem credentium benedictio.

25. In illo témpore respóndens Jesus dixit: Confíteor tibi, Pater, Dómine cæli et terræ, quia abscondísti hæc a sapiéntibus et prudéntibus, et revelásti ea párvulis. 26. Ita Pater: quóniam sic fuit plácitum ante te. 27. Omnia mihi trádita sunt a Patre meo. Et nemo novit Fílium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Fílius, et cui volúerit Fílius reveláre. 28. Veníte ad me omnes qui laborátis et oneráti estis, et ego refíciam vos. 29. Tóllite jugum meum super vos, et díscite a me, quia mitis sum, et húmilis corde; et inveniétis réquiem animábus vestris. 30. Jugum enim meum suáve est, et onus meum leve.

B. — **Ingravescente contradictione, suo munere fungi Jesus pergit.** [12-18]

1° Phærisæorum inimicitia contra Jesum (12):

Spicas vellentes sabbato discipulos défendit.

12. In illo témpore ábiit Jesus per sata sábbato; discípuli autem ejus esuriéntes cœpérunt véllere spicas et manducáre. 2. Pharisæi autem vidéntes, dixérunt ei: Ecce discípuli tui fáciunt quod non licet fácere sábbatis. 3. At ille dixit eis: Non legístis quid fécerit David, quando esúriit, et qui cum eo erant: 4. quómodo intrávit in domum Dei, et panes propositiónis comédit, quos non licébat ei édere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdótibus? 5. Aut non legístis in lege quia sábbatis sa-

27) Joan. **6.** *46;* **7.** *28;* **8.** *19;* **10.** *15.* — 29) Jerem. **6.** *16.* — 30) I Joan. **5.** *3.*

1) Marc. **2.** *23;* Luc. **6.** *1.* — 3) I Reg. **21.** *6.* — 4) Lev. **24.** *9.* — 5) Num. **28.** *9.*

cerdótes in templo sábbatum víolant, et sine crímine sunt? 6. Dico autem vobis, quia templo major est hic. 7 Si autem scirétis, quid est : misericórdiam volo, et non sacrifícium; numquam condemnassétis innocéntes. 8. Dóminus enim est Fílius hóminis étiam sábbati.

Manus arida sabbato curata

9. Et cum inde transísset, venit in synagógam eórum. 10. Et ecce homo manum habens áridam, et interrogábant eum, dicéntes : Si licet sábbatis curáre? ut accusárent eum. 11. Ipse autem dixit illis : Quis erit ex vobis homo, qui hábeat ovem unam, et si cecíderit hæc sábbatis in fóveam, nonne tenébit et levábit eam? 12. Quanto magis mélior est homo ove! Itaque licet sábbatis benefácere. 13. Tunc ait hómini : Exténde manum tuam. Et exténdit, et restitúta est sanitáti sicut áltera.

Christi mansuetudo.

14. Exeúntes autem pharisæi, consílium faciébant advérsus eum, quómodo pérderent eum. 15. Jesus autem sciens recéssit inde, et secúti sunt eum multi, et curávit eos omnes : 16. Et præcépit eis ne manifestum eum fácerent; 17. ut adimplerétur quod dictum est per Isaíam prophétam, dicéntem : 18. Ecce puer meus, quem elégi, diléctus meus, in quo bene complácuit ánimæ meæ. Ponam spíritum meum super eum, et judícium géntibus nuntiábit. 19. Non conténdet, neque clamábit, neque áudiet áliquis in platéis vocem ejus : 20. Arúndinem quassátam non confringet, et linum fúmigans non exstínguet, donec ejíciat ad victóriam judícium : 21. Et in nómine ejus gentes sperábunt.

7) I Reg. **15.** *22;* Eccle. **4.** *17;* Ose. **6.** *6;* Sap. **13.** — 10) Marc. **2.** *1;* Luc. **6.** *6.* — 11) Deut. **22.** — 18) Isai. **42.** *1.*

Christum calumniantes Pharisæi confutantur.

22. Tunc oblátus est ei dæmónium habens, cæcus et mutus, et curávit eum, ita ut loquerétur et vidéret. 23. Et stupébant omnes turbæ, et dicébant : Numquid hic est fílius David? 24. Pharisæi autem audiéntes, dixérunt : Hic non éjicit dæmones nisi in Beélzebub, príncipe dæmoniórum. 25. Jesus autem sciens cogitatiónes eórum, dixit eis : Omne regnum divísum contra se, desolábitur; et omnis cívitas, vel domus divísa contra se, non stabit. 26. Et si Sátanas Sátanam éjicit, advérsus se divísus est : quómodo ergo stabit regnum ejus? 27. Et si ego in Beélzebub ejício dæmones, fílii vestri in quo ejíciunt? Ideo ipsi júdices vestri erunt. 28. Si autem ego in Spíritu Dei ejício dæmones, ígitur pervénit in vos regnum Dei. 29. Aut quómodo potest quisquam intráre in domum fortis, et vasa ejus dirípere, nisi prius alligáverit fortem? Et tunc domum illíus dirípiet. 30. Qui non est mecum, contra me est : et qui non cóngregat mecum, spargit.

Blasphemia in Spiritum Sanctum — Verbum otiosum vitandum.

31. Ideo dico vobis : Omne peccátum et blasphémia remittétur homínibus, Spíritus autem blasphémia non remittétur. 32. Et quicúmque díxerit verbum contra Fílium hóminis, remittétur ei; qui autem díxerit contra Spíritum Sanctum, non remittétur ei, neque in hoc sæculo, neque in futúro.

33. Aut fácite árborem bonam, et fructum ejus bonum; aut fácite árborem malam, et fructum ejus malum : síquidem ex fructu arbor

24) *Supra* **9.** *34;* Marc. **3.** *22;* Luc. **11.** *15.* — 25) Luc. **11.** *17.* — 31) Marc. **3.** *28. 29;* Luc. **12.** *10.*

agnóscitur. 34. Progénies viperárum, quómodo potéstis bona loqui, cum sitis mali? ex abundántia enim cordis os lóquitur. 35. Bonus homo de bono thesáuro profert bona : et malus homo de malo thesáuro mala. 36. Dico autem vobis, quóniam omne verbum otiósum, quod locúti fúerint hómines, reddent ratiónem de eo in die judícii. 37. Ex verbis enim tuis justificáberis, et ex verbis tuis condemnáberis.

Signum Jonæ prophetæ huic generationi dabitur.

38. Tunc respondérunt ei quidam de scribis et pharisæis, dicéntes : Magíster vólumus a te signum vidére. 39. Qui respóndens ait illis : Generátio mala et adúltera signum quærit : et signum non dábitur ei, nisi signum Jonæ prophétæ. 40. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diébus et tribus nóctibus, sic erit Fílius hóminis in corde terræ tribus diébus et tribus nóctibus. 41. Viri Ninivítæ surgent in judício cum generatióne ista et condemnábunt eam, quia pæniténtiam egérunt in prædicatióne Jonæ. Et ecce plusquam Jonas hic. 42. Regína austri surget in judício cum generatióne ista, et condemnábit eam : quia venit a fínibus terræ audíre sapiéntiam Salomónis, et ecce plus quam Sálomon hic.

Judæi in potestatem dæmonis iterum cadunt.

43. Cum autem immúndus spíritus exíerit ab hómine, ámbulat per loca árida, quærens réquiem, et non ínvenit. 44. Tunc dicit : Revértar in domum meam unde exívi. Et véniens ínvenit eam vacántem, scopis mundátam, et ornátam.

34) Luc. **6.** *45.* — 39) *Infra* **16.** *4;* Luc. **11.** *29;* I Cor. **1.** *22;* Joan. **3.** *5.* — 42) III Reg. **10.** *1;* II Par. **9.** *1.* — 43) Luc. **11.** *24.*

45. Tunc vadit, et assúmit septem álios spíritus secum nequióres se, et intrántes hábitant ibi; et fiunt novíssima hóminis illíus péjora prióribus. Sic erit et generatióni huic péssimæ.

Cognatio spiritualis Christi.

46. Adhuc eo loquénte ab turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris, quæréntes loqui ei. 47. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant quæréntes te. 48. At ipse respóndens dicénti sibi, ait: Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? 49. Et exténdens manum in discípulos suos, dixit: Ecce mater mea et fratres mei. 50. Quicúmque enim fécerit voluntátem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.

2° Vera regni messianici indoles per septem parabolas describitur (13, *1-53*).

13. In illo die éxiens Jesus de domo, sedébat secus mare. 2. Et congregátæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in navículam ascéndens sedéret; et omnis turba stabat in líttore; 3. et locútus est eis multa in parábolis, dicens.

1) *Parabola de semine.*

Ecce éxiit qui séminat, seminâre. 4. Et dum séminat, quædam cecidérunt secus viam, et venérunt vólucres cæli, et comedérunt ea. 5. Alia autem cecidérunt in petrósa, ubi non habébant terram multam; et contínuo exórta sunt, quia non habébant altitúdinem terræ; 6. Sole autem orto æstuavérunt; et quia non habébant radícem, aruérunt. 7. Alia autem cecidérunt in spinas; et crevérunt spinæ, et suffocavérunt ea. 8. Alia autem cecidérunt in ter-

45) II Petr. **2.** *20.* — 46) Marc. **3.** *31;* Luc. **8.** *19.*
2) Marc. **4.** *1;* Luc. **8.** *4.*

ram bonam; et dabant fructum, áliud centésimum, áliud sexagésimum, áliud trigésimum. 9. Qui habet aures audiéndi, áudiat.

Quare turbis in parabolis loquatur.

10. Et accedéntes discípuli dixérunt ei : Quare in parábolis lóqueris eis? 11. Qui respóndens, ait illis : Quia vobis datum est nosse mystéria regni cælórum : illis autem non est datum. 19. Qui enim habet, dábitur ei, et abundábit : qui autem non habet, et quod habet auferétur ab eo. 13. Ideo in parábolis loquor eis : quia vidéntes non vident, et audiéntes non áudiunt neque intélligunt. 14. Et adimplétur in eis prophetía Isaíæ dicéntis : Audítu audiétis, et non intelligétis : et vidéntes vidébitis, et non vidébitis. 15. Incrassátum est enim cor pópuli hujus, et áuribus gráviter audiérunt, et óculos suos clausérunt : ne quando vídeant óculis, et áuribus áudiant, et corde intélligant, et convertántur, et sanem eos. 16. Vestri autem beáti óculi quia vident, et aures vestræ quia áudiunt. 17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophétæ et justi cupiérunt vidére quæ vidétis, et non vidérunt; et audíre quæ audístis, et non audiérunt.

Interpretatur parabolam seminis Christus.

18. Vos ergo audíte parábolam seminántis. 19. Omnis qui audit verbum regni, et non intélligit, venit malus, et rapit quod seminátum est in corde ejus : hic est qui secus viam seminátus est. 20. Qui autem super petrósa seminátus est : hic est, qui verbum audit, et contínuo cum gáudio áccipit illud; 21. non habet autem in se radícem, sed est temporális : facta autem tribu-

12) *Infra* **25.** *29.* — 14) Isai. **6.** *9;* Marc. **4.** *12;* Luc. **8.** *10;* Joan. **12.** *40;* Act. **28.** *26;* Rom. **11.** *8.* — 17) Luc. **10.** *24.*

latióne et persecutióne propter verbum, contínuo scandalizátur. 22. Qui autem seminátus est in spinis : hic est, qui verbum audit, et sollicitúdo sæculi istíus, et fallácia divitiárum súffocat verbum, et sine fructu effícitur. 23. Qui vero in terram bonam seminátus est : hic est, qui audit verbum, et intélligit, et fructum affert, et facit áliud quidem centésimum, áliud autem sexagésimum, áliud vero trigésimum.

2) *Zizaniæ parabola.*

24. Aliam parábolam propósuit illis, dicens : Símile factum est regnum cælórum hómini, qui seminávit bonum semen in agro suo. 25. Cum autem dormírent hómines, venit inimícus ejus, et superseminávit zizánia in médio trítici, et ábiit. 26. Cum autem crevísset herba, et fructum fecísset, tunc apparuérunt et zizánia. 27. Accedéntes autem servi patrisfamílias dixérunt ei : Dómine, nonne bonum semen seminásti in agro tuo? Unde ergo habet zizánia? 28. Et ait illis : Inimícus homo hoc fecit. Servi autem dixérunt ei : Vis, imus, et collígimus ea? 29. Et ait : Non; ne forte collígéntes zizánia, eradicétis simul cum eis et tríticum. 30. Sínite útraque créscere usque ad messem, et in témpore messis dicam messóribus : Collígite primum zizánia, et alligáte ea in fascículos ad comburéndum, tríticum autem congregáte in hórreum meum.

3) *Granum sinapis.*

31. Aliam parábolam propósuit eis, dicens : Símile est regnum cælórum grano sinápis, quod accípiens homo seminávit in agro suo. 32. Quod mínimum quidem est ómnibus semínibus; cum autem créverit, majus est ómnibus oléribus, et fit ar-

24) Marc. **4.** *26.* — 31) Marc. **4.** *31;* Luc. **13.** *19.*

bor, ita ut vólucres cæli véniant, et hábitent in ramis ejus.

4) *Fermentum.*

33. Aliam parábolam locútus est eis : Símile est regnum cælórum ferménto quod accéptum múlier abscóndit in farínæ satis tribus, donec fermentátum est totum.

34. Hæc ómnia locútus est Jesus in parábolis ad turbas; et sine porábolis non loquebátur eis, 35. ut implerétur quod dictum erat per prophétam dicéntem : Apériam in parábolis os meum, eructábo abscóndita a constitutióne mundi.

Parabola zizaniæ explicatur.

36. Tunc, dimíssis turbis, venit in domum, et accessérunt ad eum discípuli ejus dicéntes : Edíssere nobis parábolam zizaniórum agri. 37. Qui respóndens, ait illis : Qui séminat bonum semen, est Fílius hóminis. 38. Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt fílii regni. Zizánia autem fílii sunt nequam. 39. Inimícus autem, qui seminávit ea, est diábolus. Messis vero, consummátio sæculi est. Messóres autem ángeli sunt. 40. Sicut ergo colligúntur zizánia, et igni comburúntur, sic erit in consummatióne sæculi : 41. Mittet Fílius hóminis ángelos suos, et cólligent de regno ejus ómnia scándala, et eos qui fáciunt iniquitátem. 42. Et mittent eos in camínum ignis. Ibi erit fletus et stridor déntium. 43. Tunc justi fulgébunt sicut sol in regno Patris eórum. Qui habet aures audiéndi, áudiat.

5) *Thesaurus absconditus.*

44. Símile est regnum cælórum thesáuro abscóndito in agro; quem

33) Luc. **13.** *21.* — 35) Ps. **77.** *2.* — 36) Marc. **4.** *34.* 39) Apoc. **14.** *15.* — 43) Sap. **3.** *7;* Dan. **12.** *3.*

qui ínvenit homo, abscóndit, et præ gáudio illíus vadit, et vendit univérsa quæ habet, et emit agrum illum.

6) *Margarita.*

45. Iterum símile est regnum cælórum hómini negotiatóri quærénti bonas margarítas. 46. Invénta autem una pretiósa margaríta, ábiit, et véndidit ómnia quæ hábuit, et emit eam.

7) *Sagena.*

47. Iterum símile est regnum cælórum sagénæ missæ in mare, et ex omni génere píscium congregánti. 48. Quam cum impléta esset, educéntes, et secus littus sedéntes, elegérunt bonos in vasa, malos autem foras misérunt. 49. Sic erit in consummatióne sæculi : exíbunt ángeli, et separábunt malos de médio justórum. 50. Et mittent eos in camínum ignis; ibi erit fletus et stridor déntium.

Conclusio.

51. Intellexístis hæc ómnia? Dicunt ei : Etiam. 52. Ait illis : Ideo omnis scriba doctus in regno cælórum, símilis est hómini patrifamílias, qui profert de thesáuro suo nova et vétera. 53. Et factum est, cum consummásset Jesus parábolas istas, tránsiit inde.

3° Galilææ finitimæ regiones evangelizantur (13, *54* — 17, *20*).

Nazareth incredulitas.

54. Et véniens in pátriam suam, docébat eos in synagógis eórum, ita ut miraréntur, et dícerent : Unde huic sapiéntia hæc et virtútes? 55. Nonne hic est fabri fílius? Nonne mater ejus dícitur María; et fratres ejus, Jacóbus, et Joseph, et Simon, et Judas? 56. Et soróres ejus nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic ómnia ista? 57. Et scandalizabántur in eo.

54) Marc. **6.** *1;* Luc. **16.** — 55) Joan. **6.** *42.*

Jesus dixit eis : Non est prophéta sine honóre, nisi in pátria sua et in domo sua. 58. Et non fecit ibi virtútes multas propter incredulitátem illórum.

Herodes putat Joannem, quem occiderat, ad vitam redisse.

14. In illo témpore audívit Heródes tetrárcha famam Jesu, 2. et ait púeris suis : Hic est Joánnes Baptísta; ipse surréxit a mórtuis, et ídeo virtútes operántur in eo.

3. Heródes enim ténuit Joánnem, et alligávit eum : pósuit in cárcerem propter Herodíadem uxórem fratris sui. 4. Dicébat enim illi Joánnes : Non licet tibi habére eam. 5. Et volens illum occídere, tímuit pópulum : quia sicut prophétam eum habébant. 6. Die autem natális Heródis saltávit fília Herodíadis in médio, et plácuit Heródi. 7. Unde cum juraménto pollicítus est ei dare quodcúmque postulásset ab eo. 8. At illa præmónita a matre sua : Da mihi, inquit, hic in disco caput Joánnis Baptístæ. 9. Et contristátus est rex : propter juraméntum autem, et eos qui páriter recumbébant, jussit dari. 10. Misítque et decollávit Joánnem in cárcere. 11. Et allátum est caput ejus in disco, et datum est puéllæ, et áttulit matri suæ. 12. Et accedéntes discípuli ejus, tulérunt corpus ejus, et sepeliérunt illud : et veniéntes nuntiavérunt Jesu.

Prima panum multiplicatio.

13. Quod cum audísset Jesus, secéssit inde in navícula, in locum desértum seórsum : et cum audíssent turbæ, secútæ sunt eum pedéstres de civitátibus. 14. Et éxiens vidit turbam multam, et misértus est eis, et curá-

1) Marc. **6.** *14;* Luc. **9.** *7;* Marc. **6.** *17;* Luc. **3.** *19.* — 5) *Infra* **21.** *26.* — 13) Marc. **6.** *31;* Luc. **9.** *10;* Joan. **6.** *1.*

vit lánguidos eórum. 15. Véspere autem facto, accessérunt ad eum discípuli ejus dicéntes : Desértus est locus, et hora jam prætériit : dimítte turbas, ut eúntes in castélla, emant sibi escas. 16. Jesus autem dixit eis : Non habent necésse ire; date illis vos manducáre. 17. Respondérunt ei : Non habémus hic nisi quinque panes et duos pisces. 18. Qui ait eis : Afférte mihi illos huc. 19. Et cum jussísset turbam discúmbere super fœnum, accéptis quinque pánibus et duóbus píscibus, aspíciens in cælum benedíxit, et fregit, et dedit discípulis panes, discípuli autem turbis. 20. Et manducavérunt omnes, et saturáti sunt. Et tulérunt relíquias, duódecim cóphinos fragmentórum plenos. 21. Manducántium autem fuit númerus, quinque míllia virórum, excéptis muliéribus et párvulis.

Jesus super mare ambulat.

22. Et statim cómpulit Jesus discípulos ascéndere in navículam, et præcédere eum trans fretrum, donec dimítteret turbas. 23. Et dimíssa turba, ascéndit in montem solus oráre. Véspere autem facto solus erat ibi : 24. Navícula autem in médio mari jactabátur flúctibus : erat enim contrárius ventus. 25. Quarta autem vigília noctis, venit ad eos ámbulans super mare. 26. Et viděntes eum super mare ambulántem turbáti sunt, dicéntes : Quia phantásma est. Et præ timóre clamavérunt. 27. Statímque Jesus locútus est eis, dicens : Habéte fidúciam : ego sum, nolíte timére. 28. Respóndens autem Petrus dixit : Dómine, si tu es, jube me ad te veníre super aquas. 29. At ipse ait : Veni. Et descéndens Petrus de navícula, ambulábat

17) Joan. **6.** 9. — 22) Marc. **6.** *45.* — 23) Joan. **6.** *15.*

super aquam ut veníret ad Jesum. 30. Videns vero ventum válidum, tímuit, et cum cœpísset mergi, clamávit, dicens : Dómine, salvum me fac. 31. Et contínuo Jesus exténdens manum, apprehéndit eum, et ait illi : Módicæ fídei, quare dubitásti? 32. Et cum ascendíssent in navículam, cessávit ventus. 33. Qui autem in navícula erant, venérunt et adoravérunt eum, dicéntes : Vere Fílius Dei es.

Innumera miracula.

34. Et cum transfretássent, venérunt in terram Génesar. 35. Et cum cognovíssent eum viri loci illíus, misérunt in univérsam regiónem illam, et obtulérunt ei omnes male habéntes. 36. Et rogábant eum ut vel fímbriam vestiménti ejus tángerent. Et quicúmque tetigérunt, salvi facti sunt.

Vera cordis munditia et Pharisæorum traditio.

15. Tunc accessérunt ad eum ab Jerosólymis scribæ et pharisæi, dicéntes : 2. Quare discípuli tui transgrediúntur traditiónem seniórum? non enim lavant manus suas cum panem mandúcant. 3. Ipse autem respóndens ait illis : Quare et vos transgredímini mandátum Dei propter traditiónem vestram? Nam Deus dixit : 4. Honóra patrem et matrem; et : Qui maledíxerit patri, vel matri, morte moriátur. 5. Vos autem dícitis : Quicúmque díxerit patri, vel matri : Munus quodcúmque est ex me, tibi próderit, 6. et non honorificábit patrem suum, aut matrem suam : et írritum fecístis mandátum Dei propter traditiónem vestram. 7. Hypócritæ, bene prophetávit de

34) Marc. **6.** *53.*

1) Marc. **7.** *1.* — 2) Marc. **7.** *5.* — 4) Exod. **20.** *12;* Deut. **5.** *16;* Ephes. **6.** *2;* Exod. **21.** *17;* Lev. **20.** *9;* Prov. **20.** *20.*

vobis Isaías, dicens : 8. Pópulus hic lábiis me honórat; cor autem eórum longe est a me. 9. Sine causa autem colunt me, docéntes doctrínas et mandáta hóminum. 10. Et convocátis ad se turbis, dixit eis : Audíte, et intellígite. 11. Non quod intrat in os, coínquinat hóminem : sed quod procédit ex ore, hoc coínquinat hóminem. 12. Tunc accedéntes discípuli ejus, dixérunt ei : Scis quia pharisæi audíto verbo hoc, scandalizáti sunt? 13. At ille respóndens ait : Omnis plantátio, quam non plantávit Pater meus cæléstis, eradicábitur. 14. Sínite illos : cæci sunt, et duces cæcórum : cæcus autem si cæco ducátum præstet, ambo in fóveam cadunt. 15. Respóndens autem Petrus, dixit ei : Edíssere nobis parábolam istam. 16. At ille dixit : Adhuc et vos sine intelléctu estis? 17. Non intellígitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secéssum emíttitur? 18. Quæ autem procédunt de ore, de corde éxeunt, et ea coínquinant hóminem. 19. De corde enim éxeunt cogitatiónes malæ, homicídia, adultéria, fornicatiónes, furta, falsa testimónia, blasphémiæ : 20. Hæc sunt, quæ coínquinant hóminem. Non lotis autem mánibus manducáre, non coínquinat hóminem.

Mulier chananæa.

21. Et egréssus inde Jesus, secéssit in partes Tyri et Sidónis. 22. Et ecce múlier Chananæa a fínibus illis egréssa clamávit, dicens ei : Miserére mei Dómine fili David; fília mea male a dæmónio vexátur. 23. Qui non respóndit ei verbum. Et accedéntes discípuli ejus rogábant eum dicéntes : Dimítte eam, quia clamat post nos.

8) Is. **29.** *13;* Marc. **7.** *6.* — 13) Joan. **15.** *2.* — 14) Luc. **6.** *39.* — 15) Marc. **7.** *17.* — 21) Marc. **7.** *24.*

24. Ipse autem respóndens ait : Non sum missus nisi ad oves, quæ periérunt domus Israel. 25. At illa venit, et adorávit eum, dicens : Dómine, ádjuva me. 26. Qui respóndens ait : Non est bonum súmere panem filiórum, et míttere cánibus. 27. At illa dixit : Etiam Dómine; nam et catélli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominórum suórum. 28. Tunc respóndens Jesus, ait illi : O múlier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis. Et sanáta est fília ejus ex illa hora.

Nova miracula.

29. Et cum transísset inde Jesus, venit secus mare Galilææ : et ascéndens in montem, sedébat ibi. 30. Et accessérunt ad eum turbæ multæ, habéntes secum mutos, cæcos, claudos, débiles, et álios multos : et projecérunt eos ad pedes ejus, et curávit eos : 31. Ita ut turbæ miraréntur, vidéntes mutos loquéntes, claudos ambulántes, cæcos vidéntes, et magnificábant Deum Israël.

2ª panis multiplicatio.

32. Jesus autem, convocátis discípulis suis, dixit : Miséreor turbæ, quia tríduo jam perséverant mecum, et non habent quod mandúcent; et dimíttere eos jejúnos nolo, ne defíciant in via. 33. Et dicunt ei discípuli : Unde ergo nobis in desérto panes tantos, ut saturémus turbam tantam? 34. Et ait illis Jesus : Quot habétis panes? At illi dixérunt : Septem, et paucos piscículos. 35. Et præcépit turbæ, ut discúmberent super terram. 36. Et accípiens septem panes, et pisces, et grátias agens, fregit, et dedit discípulis suis, et discípuli dedérunt pópulo. 37. Et comedérunt omnes, et saturáti

24) *Supra* **10.** *6;* Joan. **10.** *3.* — 30) Isai. **35.** *5.* — 32) Marc. **8.** *1.*

sunt. Et quod supérfuit de fragméntis, tulérunt septem sportas plenas. 38. Erant autem qui manducavérunt, quátuor míllia hóminum, extra párvulos et mulíeres.

Signum de cælo petitur.

39. Et, dimíssa turba, ascéndit in navículam, et venit in fines Mágedan. 16. Et accessérunt ad eum pharisæi et sadducæi tentántes, et rogavérunt eum ut signum de cælo osténderet eis. 2. At ille respóndens, ait illis : Facto véspere dícitis : Serénum erit, rubicúndum est enim cælum. 3. Et mane : Hódie tempéstas, rútilat enim triste cælum. 4. Fáciem ergo cæli dijudicáre nostis : signa autem témporum non potéstis scire? Generátio mala et adúltera signum quærit, et signum non dábitur ei, nisi signum Jonæ prophétæ. Et relíctis illis, abiit.

A Pharisæis cavendum.

5. Et cum venissent discípuli ejus trans fretum, oblíti sunt panes accípere. 6. Qui dixit illis : Intuémini et cavéte a ferménto pharisæórum et sadducæórum. 7. At illi cogitábant intra se dicéntes : Quia panes non accépimus. 8. Sciens autem Jesus, dixit : Quid cogitátis intra vos módicæ fídei, quia panes non habétis? 9. Nondum intellígitis, neque recordámini quinque panum in quinque míllia hóminum, et quot cóphinos sumpsístis? 10. Neque septem panum in quátuor míllia hóminum, et quot sportas sumpsístis? 11. Quare non intellígitis, quia non de pane dixi vobis : Cavéte a ferménto pharisæórum et sadducæórum? 12. Tunc intellexérunt, quia non díxerit cavéndum a ferménto panum, sed a doctrína

1) Marc. **8.** *11.* — 2) Luc. **12.** *54.* — 4) *Supra* **12.** *39;* Jon. **2.** *1.* — 6) Marc. **8.** *15;* Luc. **12.** *1.* — 9) *Supra* **14.** *17;* Joan. **6.** *9.* — 10) *Supra* **15.** *34.*

pharisæórum et sadducæórum.

Confessio et primatus Petri.

13. Venit autem Jesus in partes Cæsaréæ Philíppi, et interrogábat discípulos suos, dicens : Quem dicunt hómines esse Fílium hóminis? 14. At illi dixérunt : Alii Joánnem Baptístam, álii autem Elíam, álii vero Jeremíam, aut unum ex prophétis. 15. Dicit illis Jesus : Vos autem quem me esse dícitis? 16. Respóndens Simon Petrus dixit : Tu es Christus, Fílius Dei vivi. 17. Respóndens autem Jesus, dixit ei : Beátus es Simon Bar Jona, quia caro et sanguis non revelávit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. 18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificábo Ecclésiam meam, et portæ ínferi non prævalébunt advérsus eam. 19. Et tibi dabo claves regni cælórum. Et quodcúmque ligáveris super terram, erit ligátum et in cælis; et quodcúmque sólveris super terram, erit solútum et in cælis. 20. Tunc præcépit discípulis suis ut némini dícerent quia ipse esset Jesus Christus.

Passio Jesu prædicta.

21. Exínde cœpit Jesus osténdere discípulis suis, quia oportéret eum ire Jerosólymam, et multa pati a senióribus, et scribis, et princípibus sacerdótum, et occídi, et tértia die resúrgere. 22. Et assúmens eum Petrus, cœpit increpáre illum, dicens : Absit a te, Dómine; non erit tibi hoc. 23. Qui convérsus, dixit Petro : Vade post me Sátana, scándalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hóminum.

Necessitas abnegationis.

24. Tunc Jesus dixit discípulis suis : Si quis

13) Marc. **8.** *27.* — 14) Marc. **8.** *28;* Luc. **9.** *19.* — 16) Joan. **6.** *70.* — 18) Joan. **1.** *42.* — 19) Isai. **22.** *22;* Joan. **20.** *23.* — 23) Marc. **8.** *33.* — 24) *Supra* **10.** *38;* Luc. **9.** *23* et **14.** *27.*

vult post me venírе, ábneget semetípsum, et tollat crucem suam, et sequátur me. 25. Qui enim volúerit ánimam suam salvam fácere, perdet eam : qui autem perdíderit ánimam suam propter me, invéniet eam. 26. Quid enim prodest hómini, si mundum univérsum lucrétur, ánimæ vero suæ detriméntum patiátur? Aut quam dabit homo commutatiónem pro ánima sua? 27. Fílius enim hóminis ventúrus est in glória Patris sui cum ángelis suis : et tunc reddet unicuíque secúndum ópera ejus. 28. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stántibus, qui non gustábunt mortem, donec vídeant Fílium hóminis veniéntem in regno suo.

Transfiguratio.

17. Et post dies sex assúmit Jesus Petrum et Jacóbum et Joánnem fratrem ejus, et ducit illos in montem excélsum seórsum, 2. et transfigurátus est ante eos. Et resplénduit fácies ejus sicut sol : vestiménta autem ejus facta sunt alba sicut nix. 3. Et ecce apparuérunt illis Móyses et Elías cum eo loquéntes. 4. Respóndens autem Petrus, dixit ad Jesum : Dómine, bonum est nos hic esse; si vis, faciámus hic tria tabernácula, tibi unum, Móysi unum, et Elíæ unum. 5. Adhuc eo loquénte, ecce nubes lúcida obumbrávit eos. Et ecce vox de nube, dicens : Hic est Fílius meus diléctus, in quo mihi bene complácui : ipsum audíte. 6. Et audiéntes discípuli cecidérunt in fáciem suam, et timuérunt valde. 7. Et accéssit Jesus, et tétigit eos : dixítque eis : Súrgite, et nolíte timére. 8. Levántes autem óculos suos,

25) Luc. **17.** *33;* Joan. **12.** *25.* — 27) Rom. **2.** *6.* — 28) Marc. **8.** *30;* Luc. **9.** *27.*

1) Marc. **9.** *1;* Luc. **9.** *28.* — 5) *Supra* **8.** *17;* II Petr. **1.** *17.*

néminem vidérunt, nisi solum Jesum. 9. Et descendéntibus illis de monte, præcépit eis Jesus, dicens : Némini dixéritis visiónem, donec Fílius hóminis a mórtuis resúrgat.

De Elia venturo.

10. Et interrogavérunt eum discípuli, dicéntes : Quid ergo scribæ dicunt quod Elíam opórteat primum veníre? At ille respóndens, ait eis : Elías quidem ventúrus est, et restítuet ómnia. 12. Dico autem vobis, quia Elías jam venit, et non cognovérunt eum, sed fecérunt in eo quæcúmque voluérunt. Sic et fílius hóminis passúrus est ab eis. 13. Tunc intellexérunt discípuli, quia de Joánne Baptísta dixísset eis.

Curatio lunatici a dæmone possessi.

14. Et cum venísset ad turbam, accéssit ad eum homo génibus provolútus ante eum, dicens : Dómine, miserére fílio meo, quia lunáticus est, et male pátitur; nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam. 15. Et óbtuli eum discípulis tuis, et non potuérunt curáre eum. 16. Respóndens autem Jesus, ait : O generátio incrédula, et pervérsa, quoúsque ero vobíscum? úsquequo pátiar vos? Afférte huc illum ad me. 17. Et increpávit illum Jesus, et éxiit ab eo dæmónium, et curátus est puer ex illa ora. 18. Tunc accessérunt discípuli ad Jesum secréto, et dixérunt : Quare nos non potúimus ejícere illum? 19. Dixit illis Jesus : Propter incredulitátem vestram. Amen quippe dico vobis, si habuéritis fidem, sicut granum sinápis, dicétis monti huic, Transi hinc illuc, et transíbit, et nihil impossíbile erit vobis. 20. Hoc autem genus non ejícitur, nisi

10) Marc. **9.** *10.* — 11) Mal. **4.** *5.* — 12) *Supra* **11.** *14; Supra* **14.** *10.* — 14) Marc. **9.** *16; 9. 38.* — 19) Luc. **17.** *6.*

per oratiónem et jejúnium.

Passio iterum prædicta.

21. Conversántibus autem eis in Galiléa, dixit illis Jesus : Fílius hóminis tradéndus est in manus hóminum : 22. Et occídent eum, et tértia die resúrget. Et contristáti sunt vehemènter.

4° Capharnaum redit Jesus (17, *23*-18, *35*).

Didrachma solvendum.

23. Et cum veníssent Caphárnaum, accessérunt qui didráchma accipiébant, ad Petrum, et dixérunt ei : Magíster vester non solvit didráchma? 24. Ait : Etiam. Et cum intrásset in domum, prævénit eum Jesus, dicens : Quid tibi vidétur Simon? Reges terræ a quibus accípiunt tribútum, vel censum? a fíliis suis, an ab aliénis? 25. Et ille dixit : Ab aliénis. Dixit illi Jesus : Ergo líberi sunt fílii. 26. Ut autem non scandalizémus eos, vade ad mare, et mitte hamum : et eum piscem, qui primus ascénderit, tolle; et apérto ore ejus, invénies statérem; illum sumens, da eis pro me et te.

Parvulorum humilitas.

18. In illa hora accessérunt discípuli ad Jesum, dicéntes : Quis, putas, major est in regno cælórum? 2. Et advócans Jesus párvulum, státuit eum in médio eórum, 3. et dixit : Amen dico vobis nisi convérsi fuéritis, et efficiámini sicut párvuli, non intrábitis in regnum cælórum. 4. Quicúmque ergo humiliáverit se sicut párvulus iste, hic est major in regno cælórum.

Scandalum vitandum.

5. Et qui suscéperit unum párvulum talem in nómine meo, me súscipit. 6. Qui autem scandalizáverit unum de pusíllis istis qui in

21) *Infra* **20.** *18.* Marc. **9.** *30;* Luc. **9.** *44.*

1) Marc. **9.** *33;* Luc. **9.** *46.* — 2) *Infra* **19.** *14.* — 3) I Cor. **14.** *20.* — 6) Marc. **9.** *41;* Luc. **17.** *2.*

me credunt, éxpedit ei ut suspendátur mola asinária in collo ejus, et demergátur in profúndum maris. 7. Væ mundo a scándalis! Necésse est enim ut véniant scándala. Verúmtamen væ hómini illi, per quem scándalum venit! 8. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalízat te, ábscide eum, et prójice abs te: bonum tibi est ad vitam íngredi débilem, vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habéntem mitti in ignem ætérnum. 9. Et si óculus tuus scandalízat te, érue eum, et prójice abs te: bonum tibi est cum uno óculo in vitam intráre, quam duos óculos habéntem mitti in gehénnam ignis.

Ovis perdita.

10. Vidéte ne contemnátis unum ex his pusíllis: dico enim vobis, quia ángeli eórum in cælis semper vident fáciem Patris mei, qui in cælis est. 11. Venit enim Fílius hóminis salváre quod perírat. 12. Quid vobis vidétur? si fúerint alícui centum oves, et erráverit una ex eis, nonne relínquit nonagínta novem in móntibus, et vadit quærere eam quæ errávit? 13. Et si contígerit ut invéniat eam, amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonagínta novem quæ non erravérunt. 14. Sic non est volúntas ante Patrem vestrum qui in cælis est, ut péreat unus de pusíllis istis.

Fraterna correctio.

15. Si autem peccáverit in te frater tuus, vade, et córripe eum inter te et ipsum solum. Si te audíerit, lucrátus eris fratrem tuum. 16. Si autem te non audíerit, ádhibe

8) *Supra* **5.** *30;* Marc. **9.** *42.* — 10) Psalt. **33.** *8.* — 11) Luc. **19.** *10.* — 12) Luc. **15.** *4.* — 15) Lev. **19.** *17;* Eccli. **19.** *13;* Luc. **17.** *3;* Jac. **5.** *19.* — 16) Deut. **19.** *15;* Joan. **8.** *17;* II Cor. **13.** *1;* Hebr. **20.** *28.*

tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duórum vel trium téstium stet omne verbum. 17. Quod si non audíerit eos, dic Ecclésiæ; si autem Ecclésiam non audíerit, sit tibi sicut éthnicus et publicánus. 18. Amen dico vobis, quæcúmque alligavéritis super terram, erunt ligáta et in cælo : et quæcúmque solvéritis super terram, erunt solúta et in cælo. 19. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consénserint super terram, de omni re quamcúmque petíerint, fiet illis a Patre meo qui in cælis est. 20. Ubi enim sunt duo vel tres congregáti in nómine meo, ibi sum in médio eórum.

Injuriarum condonatio — Parabola de servo debitore.

21. Tunc accédens Petrus ad eum, dixit : Dómine, quóties peccábit in me frater meus, et dimíttam ei? usque sépties? 22. Dicit illi Jesus : Non dico tibi usque sépties, sed usque septuágies sépties. 23. Ideo assimilátum est regnum cælórum hómini regi, qui vóluit ratiónem pónere cum servis suis. 24. Et cum cœpísset ratiónem pónere, oblátus est ei unus qui debébat ei decem míllia talénta. 25. Cum autem non habéret unde rédderet, jussit eum dóminus ejus venúmdari, et uxórem ejus, et fílios, et ómnia quæ habébat, et reddi. 26. Prócidens autem servus ille, orábat eum, dicens : Patiéntiam habe in me, et ómnia reddam tibi. 27. Misértus autem dóminus servi illíus, dimísit eum, et débitum dimísit ei. 28. Egréssus autem servus ille invénit unum de consérvis suis, qui debébat ei centum denários; et tenens suffocábat eum, dicens : Redde quod debes. 29. Et prócidens consérvus ejus, rogá-

— 17) I Cor. **5.** *11;* II Thess. **3.** *14.* — 18) Joan. **20.** *23.* — 21) Luc. **17.** *4.*

bat eum, dicens : Patiéntiam habe in me, et ómnia reddam tibi. 30. Ille autem nóluit, sed ábiit, et misit eum in cárcerem, donec rédderet débitum. 31. Viděntes autem consérvi ejus quæ fiébant, contristáti sunt valde; et venérunt, et narravérunt dómino suo ómnia quæ facta fúerant. 32. Tunc vocávit illum dóminus suus : et ait illi : Serve nequam, omne débitum dimísi tibi quóniam rogásti me. 33. Nonne ergo opórtuit et te miseréri consérvi tui, sicut et ego tui misértus sum? 34. Et irátus dóminus ejus trádidit eum tortóribus, quoadúsque rédderet univérsum débitum. 35. Sic et Pater meus cæléstis fáciet vobis, si non remiséritis unusquísque fratri suo de córdibus vestris.

ULTIMI DIES IN JERUSALEM [19-25]

A. — In itinere ad Jerosolymam [19-21]

Trans Jordanem.

19. Et factum est cum consummásset Jesus sermónes istos, migrávit a Galiláea, et venit in fines Judáeæ, trans Jordánem. 2. Et secútæ sunt eum turbæ multæ, et curávit eos ibi.

Divortium et virginitas.

3. Et accessérunt ad eum pharisæi tentántes eum, et dicéntes : Si licet hómini dimíttere uxórem suam, quacúmque ex causa? 4. Qui respóndens, ait eis : Non legístis, quia qui fecit hóminem ab inítio, másculum et féminam fecit eos? et dixit : 5. Propter hoc dimíttet homo patrem et matrem, et adhærébit uxóri suæ, et erunt duo in carne una. 6. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjúnxit, homo non sépa-

1) Marc. **10.** *1.* — 3) Marc. **10.** *2.* — 4) Gen. **1.** *27.* — 5) Gen. **2.** *24;* I Cor. **6.** *16;* Ephes. **5.** *31.*

ret. 7. Dicunt illi : Quid ergo Móyses mandávit dare libéllum repúdii, et dimíttere? 8. Ait illis : Quóniam Móyses ad durítiam cordis vestri permísit vobis dimíttere uxóres vestras; ab inítio autem non fuit sic. 9. Dico autem vobis, quia quicúmque dimíserit uxórem suam, nisi ob fornicatiónem, et áliam dúxerit, mœchátur : et qui dimíssam dúxerit, mœchátur.

10. Dicunt ei discípuli ejus : Si ita est causa hóminis cum uxóre, non éxpedit núbere. 11. Qui dixit illis : Non omnes cápiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12. Sunt enim eunúchi, qui de matris útero sic nati sunt; et sunt eunúchi, qui facti sunt ab homínibus; et sunt eunúchi, qui seípsos castravérunt, propter regnum cælórum. Qui potest cápere, cápiat.

Parvulorum oblatio.

13. Tunc obláti sunt ei párvuli, ut manus eis impóneret, et oráret. Discípuli autem increpábant eos. 14. Jesus vero ait eis : Sínite párvulos, et nolíte eos prohibére ad me veníre : tálium est enim regnum cælórum. 15. Et cum imposuísset eis manus, ábiit inde.

Divitiæ et perfectio.

16. Et ecce unus accédens, ait illi : Magíster bone, quid boni fáciam ut hábeam vitam ætérnam? 17. Qui dixit ei : Quid me intérrogas de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam íngredi, serva mandáta. 18. Dicit illi : Quæ? Jesus autem dixit : Non homicídium fácies : Non adulterábis : Non fácies furtum : Non falsum testimónium dices : 19. Honóra patrem tuum et matrem tuam : et díliges

7) Deut. **24.** *1.* — 9) *Supra* **5.** *32;* Marc. **10.** *11;* Luc. **16.** *18;* I Corint. **7.** *10.* — 13) Marc. **10.** *13;* Luc. **18.** *15.* — 14) *Supra* **18.** *3.* — 16) Marc. **10.** *17;* Luc. **18.** *18.* —

próximum tuum sicut te ipsum. 20. Dicit illi adoléscens : Omnia hæc custodívi a juventúte mea, quid adhuc mihi deest? 21. Ait illi Jesus : Si vis perféctus esse, vade, vende quæ habes, et da paupéribus, et habébis thesáurum in cælo, et veni, séquere me. 22. Cum audísset autem adoléscens verbum, ábiit tristis : erat enim habens multas possessiónes.

23. Jesus autem dixit discípulis suis : Amen dico vobis, quia dives difficile intrábit in regnum cælórum. 24. Et íterum dico vobis : Facílius est camélum per forámen acus transíre, quam dívitem intráre in regnum cælórum. 25. Audítis autem his discípuli mirabántur valde, dicéntes : Quis ergo póterit salvus esse! 26. Aspíciens autem Jesus, dixit illis : Apud hómines hoc impossíbile est; apud Deum autem ómnia possibília sunt.

Perfectæ abnegationis merces.

27. Tunc respóndens Petrus, dixit ei : Ecce nos relíquimus ómnia, et secúti sumus te, quid ergo erit nobis? 28. Jesus autem dixit illis : Amen dico vobis, quod vos qui secúti estis me, in generatióne cum séderit Fílius hóminis in sede majestátis suæ, sedébitis et vos super sedes duódecim, judicántes duódecim tribus Israel. 29. Et omnis qui relíquerit domum, vel fratres, aut soróres, aut patrem, aut matrem, aut uxórem, aut fílios, aut agros, propter nomen meum, céntuplum accípiet, et vitam ætérnam possidébit. 30. Multi autem erunt primi novíssimi, et novíssimi primi.

Parabola de operariis vineæ.

20. Símile est regnum cælórum hómini patrifamílias, qui éxiit primo mane condúcere

30) *Infra* **20.** *16;* Marc. **10.** *31;* Luc. **13.** *30.*

operários in víneam suam. 2. Conventióne autem facta cum operáriis ex denário diúrno, misit eos in víneam suam. 3. Et egréssus circa horam tértiam, vidit álios stantes in foro otiósos. 4. Et dixit illis : Ite et vos in víneam meam, et quod justum fúerit dabo vobis. 5. Illi autem abiérunt. Iterum autem éxiit circa sextam et nonam horam : et fecit simíliter. 6. Circa undécimam vero éxiit, et invénit álios stantes, et dicit illis : Quid hic statis tota die otiósi? 7. Dicunt ei : Quia nemo nos condúxit. Dicit illis : Ite et vos in víneam meam. 8. Cum sero autem factum esset, dicit dóminus víneæ procuratóri suo : Voca operários et redde illis mercédem, incípiens a novíssimis usque ad primos. 9. Cum veníssent ergo qui circa undécimam horam vénerant, accepérunt síngulos denários. 10. Veniéntes autem et primi, arbitráti sunt quod plus essent acceptúri : accepérunt autem et ipsi síngulos denários. 11. Et accipiéntes murmurábant advérsus patrem-famílias, 12. dicéntes : Hi novíssimi una hora fecérunt, et pares illos nobis fecísti, qui portávimus pondus diéi et æstus. 13. At ille respóndens uni eórum, dixit : Amice, non fácio tibi injúriam : nonne ex denário convenísti mecum? 14. Tolle quod tuum est, et vade : volo autem et huic novíssimo dare sicut et tibi. 15. Aut non licet mihi quod volo fácere? an óculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? 16. Sic erunt novíssimi primi, et primi novíssimi : multi enim sunt vocáti, pauci vero elécti.

Passio tertio prædicta.

17. Et ascéndens Jesus Jerosólymam, assúm-

16) *Supra* **19.** *30;* Marc. **10.** *31;* Luc. **13.** *30.* – 17) Marc. **10.** *32;* Luc. **18.** *31.*

psit duódecim discípulos secréto, et ait illis : 18. Ecce ascéndimus Jerosólymam, et Fílius hóminis tradétur princípibus sacerdótum, et scribis, et condemnábunt eum morte, 19. et tradent eum géntibus ad illudéndum, et flagellándum, et crucifigéndum, et tértia die resúrget.

Petitio matris filiorum Zebedæi.

20. Tunc accéssit ad eum mater filiórum Zebedæi cum fíliis suis, adórans et petens áliquid ab eo. 21. Qui dixit ei : Quid vis? Ait illi : Dic ut sédeant hi duo fílii mei, unus ad déxteram tuam, et unus ad sinístram, in regno tuo. 22. Respóndens autem Jesus, dixit : Nescítis quid petátis. Potéstis bíbere cálicem, quem ego bibitúrus sum? Dicunt ei : Póssumus. 23. Ait illis : Cálicem quidem meum bibétis; sedére autem ad déxteram meam vel sinístram non est meum dare vobis, sed quibus parátum est a Patre meo. 24. Et audiéntes decem, indignáti sunt de duóbus frátribus. 25. Jesus autem vocávit eos ad se, et ait : Scitis quia príncipes géntium dominántur eórum; et qui majóres sunt potestátem exércent in eos. 26. Non ita erit inter vos; sed quicúmque volúerit inter vos major fíeri, sit vester miníster. 27. Et qui volúerit inter vos primus esse, erit vester servus. 28. Sicut Fílius hóminis non venit ministrári, sed ministráre, et dare ánimam suam, redemptiónem pro multis.

Duo cæci prope Jericho.

29. Et egrediéntibus illis ab Jéricho, secúta est eum turba multa : 30. Et ecce duo cæci sedéntes secus viam audiérunt quia Jesus transíret, et clamavérunt, dicéntes : Dómine, miserére nostri, fili

20) Marc. **10.** *35.* — 24) Marc. **10.** *41.* — 25) Luc. **22.** *25.* — 28) Philip. **2.** *7.* — 29) Marc. **10.** *46;* Luc. **18.** *35.*

David. 31. Turba autem increpábat eos ut tacérent. At illi magis clamábant, dicéntes : Dómine, miserére nostri, fili David. 32. Et stetit Jesus, et vocávit eos, et ait : Quid vultis ut fáciam vobis? 33. Dicunt illi : Dómine, ut aperiántur óculi nostri. 34. Misértus autem eórum Jesus, tétigit óculos eórum. Et conféstim vidérunt, et secúti sunt eum.

B. — **Ministerium Jesu in urbe Jerosolyma** [21-25]

1° Ingressus triumphalis (21, *1-22*)

21. Et cum appropinquássent Jerosólymis, et veníssent Bethpháge ad montem Olivéti, tunc Jesus misit duos discípulos, 2. dicens eis : Ite in castéllum quod contra vos est, et statim inveniétis ásinam alligátam, et pullum cum ea; sólvite, et addúcite mihi; 3. et si quis vobis áliquid díxerit, dícite quia Dóminus his opus habet; et conféstim dimíttet eos. 4. Hoc autem totum factum est, ut adimplerétur quod dictum est per prophétam, dicéntem : 5. Dícite fíliæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi mansuétus, sedens super ásinam, et pullum fílium subjugális. 6. Eúntes autem discípuli fecérunt sicut præcépit illis Jesus. 7. Et adduxérunt ásinam et pullum : et imposuérunt super eos vestiménta sua, et eum désuper sedére fecérunt. 8. Plúrima autem turba stravérunt vestiménta sua in via; álii autem cædébant ramos de arbóribus, et sternébant in via. 9. Turbæ autem quæ præcedébant, et quæ sequebántur, clamábant, dicéntes : Hosánna fílio David; benedíctus, qui venit in nómine Dómini; hosánna in altíssimis. 10. Et

1) Marc. **11.** *1;* Luc. **19.** *29.* — 5) Isai. **62.** *11;* Zach. **9.** *9;* Joan. **12.** *15.* — 9) Psalm. **117.** *26;* Marc. **11.** *10;* Luc. **19.** *38.*

cum intrásset Jerosólymam, commóta est univérsa cívitas, dicens : Quis est hic? 11. Pópuli autem dicébant : Hic est Jesus prophéta a Názareth Galilææ.

Negotiatores ejicit Jesus e templo.

12. Et intrávit Jesus in templum Dei, et ejiciébat omnes vendéntes et eméntes in templo, et mensas numulariórum, et cáthedras vendéntium colúmbas evértit; 13. et dicit eis : Scriptum est : Domus mea domus oratiónis vocábitur; vos autem fecístis illam spelúncam latrónum.

Miraculis patratis a pueris laudatur.

14. Et accessérunt ad eum cæci, et claudi in templo, et sanávit eos. 15. Vidéntes autem príncipes sacerdótum, et scribæ, mirabília quæ fecit, et púeros clamántes in templo, et dicéntes : Hosánna fílio David, indignáti sunt, 16. et dixérunt ei : Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis : Utique. Numquam legístis : Quia ex ore infántium et lacténtium perfecísti laudem? 17. Et relíctis illis, ábiit foras extra civitátem in Bethániam, ibíque mansit.

Mane fico maledicit ac precationem commendat.

18. Mane autem revértens in civitátem, esúriit. 19. Et videns fici árborem unam secus viam, venit ad eam; et nihil invénit in ea nisi fólia tantum, et ait illi : Nunquam ex te fructus nascátur in sempitérnum. Et arefácta est contínuo ficúlnea. 20. Et vidéntes discípuli, miráti sunt, dicéntes : Quómodo contínuo áruit? 21. Respóndens autem Jesus, ait eis : Amen dico vobis, si habuéritis fidem, et non hæsitavéritis, non solum de ficúlnea faciétis, sed et si monti huic dixéritis : Tolle, et

12) Marc. **11.** *15;* Luc. **19.** *45;* Joan. **2.** *14.* — 13) Isai. **56.** *7;* Jer. **7.** *11;* Luc. **19.** *46.* — 16) Ps. **8.** *3.* — 19) Marc. **11.** *13.* — 20) Marc. **11.** *20.*

jacta te in mare, fiet. 22. Et ómnia quæcúmque petiéritis in oratióne credéntes, accipiétis.

2° Adversarios omnes confutat (21-*23*—22-*46*)

Unde baptismus Joannis.

23. Et cum venísset in templum, accessérunt ad eum docéntem príncipes sacerdótum et senióres pópuli, dicéntes : In qua potestáte hæc facis? et quis tibi dedit hanc potestátem? 24. Respóndens Jesus dixit eis : Interrogábo vos et ego unum sermónem; quem si dixéritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestáte hæc fácio. 25. Baptísmus Joánnis unde erat? e cælo, an ex homínibus? At illi cogitábant inter se, dicéntes : 26. Si dixérimus, e cælo, dicet nobis : Quare ergo non credidísti illi? Si autem dixérimus, ex homínibus, timémus turbam : omnes enim habébant Joánnem sicut prophétam. 27. Et respondéntes Jesu, dixérunt : Nescímus. Ait illis et ipse : Nec ego dico vobis in qua potestáte hæc fácio.

Parabola de duobus filiis in vineam missis.

28. Quid autem vobis vidétur? Homo quidam habébat duos fílios, et accédens ad primum, dixit : Fili, vade hódie, operáre in vínea mea. 29. Ille autem respóndens, ait : Nolo. Póstea autem, pæniténtia motus, ábiit. 30. Accédens autem ad álterum, dixit simíliter. At ille respóndens, ait : Eo, dómine, et non ivit. 31. Quis ex duóbus fecit voluntátem patris? Dicunt ei : Primus. Dicit illis Jesus : Amen dico vobis, quia publicáni, et meretríces præcédent vos in regnum Dei. 32. Venit enim ad vos Joánnes in via justítiæ, et non credidí-

22) *Supra* **7.** *7;* Marc. **11.** *24;* I Joan. **3.** *22.* — 23) Marc. **11.** *28;* Luc. **20.** *2.* — 26) *Supra* **14.** *5.* — 32) Isai. **5.** *1;* Jer. **2.** *21;* Marc. **12.** *1;* Luc. **20.** *9.*

stis ei; publicáni autem et meretríces credidérunt ei; vos autem viděntes nec pæniténtiam habuístis póstea, ut crederétis ei.

De perfidis vinitoribus.

33. Aliam parábolam audíte : Homo erat paterfamílias, qui plantávit víneam, et sepem circúmdedit ei, et fodit in ea tórcular, et ædificávit turrim, et locávit eam agrícolis, et péregre proféctus est. 34. Cum autem tempus frúctuum appropinquásset, misit servos suos ad agrícolas, ut accíperent fructus ejus. 35. Et agrícolæ, apprehénsis servis ejus, álium cecidérunt, álium occidérunt, álium vero lapidavérunt. 36. Iterum misit álios servos plures prióribus, et fecérunt illis simíliter. 37. Novíssime autem misit ad eos fílium suum, dicens : Verebúntur fílium meum. 38. Agrícolæ autem viděntes fílium, dixérunt intra se : Hic est heres, veníte, occidámus eum, et habébimus hereditátem ejus. 39. Et apprehénsum eum ejecérunt extra víneam, et occidérunt. 40. Cum ergo vénerit dóminus víneæ, quid fáciet agrícolis illis? 41. Aiunt illi : Malos male perdet, et víneam suam locábit áliis agrícolis, qui reddant ei fructum tempóribus suis. 42. Dicit illis Jesus : Numquam legístis in Scriptúris : Lápidem quem reprobavérunt ædificántes, hic factus est in caput ánguli? A Dómino factum est istud, et est mirábile in óculis nostris. 43. Ideo dico vobis, quia auferétur a vobis regnum Dei, et dábitur genti faciénti fructus ejus. 44. Et qui cecíderit super lápidem istum, confringétur; super quem vero cecíderit, cónteret eum. 45. Et cum audíssent príncipes sacerdótum et pha-

38) *Infra* **26.** *3;* **27.** *1;* Joan. **11.** *53.* — 42) Psalm. **117.** *22;* Act. **4.** *11;* Rom. **9.** *33;* I Petr. **2.** *7.*

risæi parábolas ejus, cognovérunt quod de ipsis díceret. 46. Et quæréntes eum tenére, timuérunt turbas: quóniam sicut prophétam eum habébant.

De invitatis ad nuptias.

22. Et respóndens Jesus, dixit íterum in parábolis eis, dicens : 2. Símile factum est regnum cælórum hómini regi qui fecit núptias fílio suo. 3. Et misit servos suos vocáre invitátos ad núptias, et nolébant veníre. 4. Iterum misit álios servos, dicens : Dícite invitátis : Ecce prándium meum parávi, tauri mei et altília occísa sunt, et ómnia paráta; veníte ad núptias. 5. Illi autem neglexérunt, et abiérunt, álius in villam suam, álius vero ad negotiatiónem suam. 6. Réliqui vero tenuérunt servos ejus, et contuméliis afféctos occidérunt. 7. Rex autem cum audísset, irátus est; et missis exercítibus suis, pérdidit homicídas illos, et civitátem illórum succéndit. 8. Tunc ait servis suis : Núptiæ quidem parátæ sunt, sed qui invitáti erant, non fuérunt digni. 9. Ite ergo ad éxitus viárum, et quoscúmque invenéritis, vocáte ad núptias. 10. Et egréssi servi ejus in vias, congregavérunt omnes quos invenérunt, malos et bonos; et implétæ sunt núptiæ discumbéntium. 11. Intrávit autem rex ut vidéret discumbéntes, et vidit ibi hóminem non vestítum veste nuptiáli. 12. Et ait illi : Amíce, quómodo huc intrásti non habens vestem nuptiálem? At ille obmútuit. 13. Tum dixit rex minístris : Ligátis mánibus et pédibus ejus, míttite eum in ténebras exterióres; ibi erit fletus et stridor déntium. 14. Multi enim sunt vocáti, pauci vero elécti.

1) Luc. **14.** *16;* Apoc. **19.** *9.* — 2) *Supra* **8.** *12;* **13.** *42;* *Infra* **25.** *30.*

De tributo Cæsari solvendo.

15. Tunc abeúntes pharisæi, consílium iniérunt ut cáperent eum in sermóne. 16. Et mittunt ei discípulos suos cum Herodiánis, dicéntes : Magíster, scimus quia verax es, et viam Dei in veritáte doces, et non est tibi cura de áliquo : non enim réspicis persónam hóminum. 17. Dic ergo nobis quid tibi vidétur, licet censum dare Cæsari, an non? 18. Cógnita autem Jesus nequítia eórum, ait : Quid me tentátis hypócritæ? 19. Osténdite mihi numísma census. At illi obtulérunt ei denárium. 20. Et ait illis Jesus : Cujus est imágo hæc, et superscríptio? 21. Dicunt ei : Cæsaris. Tunc ait illis : Réddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari : et quæ sunt Dei, Deo. 22. Et audiéntes miráti sunt, et relícto eo abiérunt.

Sadducæi et resurrectio.

23. In illo die accessérunt ad eum sadducæi, qui dicunt non esse resurrectiónem; et interrogavérunt eum, 24. dicéntes : Magíster, Móyses dixit : Si quis mórtuus fúerit non habens fílium, ut ducat frater ejus uxórem illíus, et súscitet semen fratri suo. 25. Erant autem apud nos septem fratres et primus, uxóre ducta, defúnctus est; et non habens semen, relíquit uxórem suam fratri suo. 26. Simíliter secúndus, et tértius, usque ad séptimum. 27. Novíssime autem ómnium et múlier defúncta est. 28. In resurrectióne ergo cujus erit de septem uxor? omnes enim habuérunt eam. 29. Respóndens autem Jesus, ait illis : Errátis, nesciéntes Scriptúras neque virtútem Dei. 30. In resurrectióne enim neque nubent, neque nubéntur; sed

15) Marc. **12.** *13;* Luc. **20.** *20.* — 21) Rom. **13.** *7.* — 23) Act. **23.** *8.* — 24) Deut. **25.** *5;* Marc. **12.** *19;* Luc. **20.** *28.*

erunt sicut ángeli Dei in cælo. 31. De resurrectióne autem mortuórum non legístis quod dictum est a Deo dicénte vobis : 32. Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? Non est Deus mortuórum, sed vivéntium. 33. Et audiéntes turbæ, mirabántur in doctrína ejus.

Maximum mandatum.

34. Pharisæi autem audiéntes quod siléntium imposuísset sadducæis, convenérunt in unum; 35. et interrogávit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum : 36. Magíster, quod est mandátum magnum in lege? 37. Ait illi Jesus : Díliges Dóminum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota ánima tua, et in tota mente tua. 38. Hoc est máximum, et primum mandátum. 39. Secúndum autem símile est huic : Díliges próximum tuum, sicut teípsum. 40. In his duóbus mandátis univérsa lex pendet, et prophétæ.

Messias filius et Dominus David.

41. Congregátis autem pharisæis, interrogávit eos Jesus, 42. dicens : Quid vobis vidétur de Christo? cujus fílius est? Dicunt ei : David. 43. Ait illis : Quómodo ergo David in spíritu vocat eum Dóminum, dicens : 44. Dixit Dóminus Dómino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimícos tuos scabéllum pedum tuórum? 45. Si ergo David vocat eum Dóminum, quómodo fílius ejus est? 46. Et nemo póterat ei respondére verbum : neque ausus fuit quisquam ex illa die eum ámplius interrogáre.

3° Scribarum et pharisæorum superbiam damnat Christus (23).

23. Tunc Jesus locútus est ad turbas et ad

32) Exod. **3.** *6.* — 35) Marc. **12.** *28;* Luc. **10.** *25.* — 37) Deut. **6.** *5.* — 39) Lev. **19.** *18;* Marc. **12.** *31.* — 43) Luc. **20.** *41.* — 44) Ps. **109.** *1.*

discípulos suos, 2. dicens: Super cáthedram Móysi sedérunt scribæ et pharisæi. 3. Omnia ergo quæcúmque díxerint vobis, serváte, et fácite; secúndum ópera vero eórum nolíte fácere: dicunt enim, et non fáciunt. 4. Alligant enim ónera grávia, et importabília; et impónunt in húmeros hóminum; dígito autem suo nolunt ea movére. 5. Omnia vero ópera sua fáciunt ut videántur ab homínibus: dilátant enim phylactéria sua, et magnificant fímbrias. 6. Amant autem primos recúbitus in cœnis, et primas cáthedras in synagógis. 7. Et salutatiónes in foro, et vocári ab homínibus rabbi. 8. Vos autem nolíte vocári rabbi: unus est enim magíster vester; omnes autem vos fratres estis. 9. Et patrem nolíte vocáre vobis super terram; unus est enim Pater vester, qui in cælis est. 10. Nec vocémini magístri: quia magíster vester unus est, Christus. 11. Qui major est vestrum, erit minister vester. 12. Qui autem se exaltáverit, humiliábitur, et qui se humiliáverit, exaltábitur.

Væ contra eorum hypocrisim.

13. Væ autem vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, quia cláuditis regnum cælórum ante hómines! vos enim non intrátis nec introeúntes sínitis intráre. 14. Væ vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, quia coméditis domos viduárum, oratiónes longas orántes! propter hoc ámplius accipiétis judícium. 15. Væ vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, quia circuítis mare et áridam ut faciátis unum prosélytum, et cum fúerit factus, fácitis eum fílium

2) II Esdr. **8.** *4.* — 4) Luc. **11.** *46;* Act. **15.** *10.* — 5) Deut. **6.** *8;* **22.** *12.* Num. **15.** *38.* — 6) Marc. **12.** *39;* Luc. **11.** *43;* **20.** *46.* — 8) Jac, **3.** *1.* — 9) Mal. **1.** *6.* — 12) Luc. **14.** *11;* **18.** *14.* — 14) Marc. **12.** *40;* Luc. **20.** *47.*

gehénnæ duplo quam vos! 16. Væ vobis duces cæci, qui dícitis : Quicúmque juráverit per templum, nihil est; qui autem juráverit in auro templi debet. 17. Stulti et cæci, quid enim majus est aurum an templum, quod sanctíficat aurum? 18. Et quicúmque juráverit in altári, nihil est; quicúmque autem juráverit in dono, quod est super illud, debet. 19. Cæci, quid enim majus est, donum, an altáre quod sanctíficat donum? 20. Qui ergo jurat in altári, jurat in eo, et in ómnibus quæ super illud sunt. 21. Et quicúmque juráverit in templo, jurat in illo, et in eo qui hábitat in ipso. 22. Et qui jurat cælo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum. 23. Væ vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, qui decimátis mentham, et anéthum, et cýminum, et reliquístis quæ gravióra sunt legis, judícium, et misericórdiam et fidem! hæc opórtuit fácere, et illa non omíttere. 24. Duces cæci, excolántes cúlicem, camélum autem glutiéntes. 25. Væ vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, quia mundátis quod defóris est cálicis et parópsidis; intus autem pleni estis rapína et immundítia! 26. Pharisæe cæce, munda prius quod intus est cálicis et parópsidis, ut fiat id quod defóris est, mundum. 27. Væ vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, quia símiles estis sepúlcris dealbátis, quæ a foris parent homínibus speciósa, intus vero plena sunt óssibus mortuórum, et omni spurcítia! 28. Sic et vos a foris quidem parétis homínibus justi : intus autem pleni estis hypócrisi et iniquitáte. 29. Væ vobis scribæ et pharisæi hypócritæ, qui ædificátis sepúlchra prophetárum, et ornátis monuménta justó-

23) Luc. **11.** *42.*

rum. 30. Et dícitis : Si fuissémus in diébus patrum nostrórum, non essémus sócii eórum in sánguine prophetárum! 31. Itaque testimónio estis vobismetípsis, quia fílii estis eórum qui prophétas occidérunt : 32. Et vos impléte mensúram patrum vestrórum.

Dira comminatio Christi in eos et Jerusalem.

33. Serpéntes, genímina viperárum, quómodo fugiétis a judício gehénnæ? 34. Ideo ecce ego mitto ad vos prophétas, et sapiéntes, et scribas et ex illis occidétis et crucifigétis, et ex eis flagellábitis in synagógis vestris, et persequémini de civitáte in civitátem; 35. ut véniat super vos omnis sanguis justus, qui effúsus est super terram, a sánguine Abel justi usque ad sánguinem Zacharíæ fílii Barachíæ, quem occidístis inter templum et altáre. 36. Amen dico vobis, vénient hæc ómnia super generatiónem istam.

37. Jerúsalem, Jerúsalem, quæ occídis prophétas, et lápidas eos qui ad te missi sunt, quóties vólui congregáre fílios tuos, quemádmodum gallína cóngregat pullos suos sub alas, et noluísti? 38. Ecce relinquétur vobis domus vestra deserta. 39. Dico enim vobis, non me vidébitis ámodo, donec dicátis : Benedíctus qui venit in nómine Dómini.

4° De Jerosolymæ ruina et secundo Christi adventu prædictio (24-25).

Occasio.

24. Et egréssus Jesus de templo, ibat. Et accessérunt discípuli ejus, ut osténderent ei ædificatiónes templi. 2. Ipse autem respóndens, dixit illis : Vidétis hæc ómnia? Amen dico vobis, non relin-

33) *Supra* **3.** *7.* — 35) Gen. **4.** *8;* Hebr. **11.** *4;* II Par. **24.** *22.* — 37) Luc. **13.** *34.*

1) Marc. **13.** *1;* Luc. **21.** *5.* — 2) Luc. **19.** *44.*

quétur hic lapis super lápidem, qui non destruátur. 3. Sedénte autem eo super montem Olivéti, accessérunt ad eum discípuli secréto, dicéntes : Dic nobis quando hæc erunt? et quod signum advéntus tui, et consummatiónis sæculi?

Signa prænuntia.

4. Et respóndens Jesus, dixit eis : Vidéte ne quis vos sedúcat. 5. Multi enim vénient in nómine meo, dicéntes : Ego sum Christus, et multos sedúcent. 6. Auditúri enim estis prælia, et opiniónes præliórum. Vidéte ne turbémini; opórtet enim hæc fieri, sed nondum est finis. 7. Consúrget enim gens in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestiléntiæ, et fames, et terræmótus per loca : 8. Hæc autem ómnia initia sunt dolórum. 9. Tunc tradent vos in tribulatiónem, et occídent vos : et éritis ódio ómnibus géntibus propter nomen meum. 10. Et tunc scandalizabúntur multi, et ínvicem tradent, et ódio habébunt ínvicem. 11. Et multi pseudoprophétæ surgent, et sedúcent multos. 12. Et quóniam abundávit iníquitas, refrigéscet cháritas multórum : 13. Qui autem perseveráverit usque in finem, hic salvus erit. 14. Et prædicábitur hoc evangélium regni in univérso orbe, in testimónium ómnibus géntibus; et tunc véniet consummátio. 15. Cum ergo vidéritis abominatiónem desolatiónis, quæ dicta est a Daniéle prophéta, stantem in loco sancto, (qui legit, intélligat), 16. tunc qui in Judæa sunt, fúgiant ad montes; 17. et qui in tecto, non descéndat tóllere áliquid de domo sua; 18. et qui in agro, non revertátur tóllere túnicam suam. 19. Væ autem prægnán-

4) Ephes. **5.** *6;* Col **2.** *18.* — 9) *Supra* **10.** *17;* Luc. **21.** *12;* Joan. **15.** *20;* **16.** *2.* — 15) Marc. **13.** *14;* Luc. **21.** *20;* Dan. **9.** *27.*

tibus et nutriéntibus in illis diébus! 20. Oráte autem ut non fiat fuga vestra in híeme, vel sábbato. 21. Erit enim tunc tribulátio magna, qualis non fuit ab inítio mundi usque modo, neque fiet. 22. Et nisi breviáti fuíssent dies illi, non fíeret salva omnis caro : sed propter eléctos breviabúntur dies illi.

Post ruinam.

23. Tunc si quis vobis díxerit : Ecce hic est Christus, aut illic : nolíte crédere. 24. Surgent enim pseudochrísti et pseudoprophétæ : et dabunt signa magna et prodígia, ita ut in errórem inducántur (si fíeri potest) étiam elécti. 25. Ecce prædíxi vobis. 26. Si ergo díxerint vobis : Ecce in desérto est, nolíte exíre : ecce in penetrálibus, nolíte crédere. 27. Sicut enim fulgur exit ab oriénte, et paret usque in occidéntem : ita erit et advéntus Fílii hóminis. 28. Ubicúmque fúerit corpus, illic congregabúntur et áquilæ.

Mundi finis.

29. Statim autem post tribulatiónem diérum illórum sol obscurábitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cælo, et virtútes cælórum commovebúntur. 30. Et tunc parébit signum Fílii hóminis in cælo; et tunc plangent omnes tribus terræ; et vidébunt Fílium hóminis veniéntem in núbibus cæli cum virtúte multa et majestáte. 31. Et mittet ángelos suos cum tuba et voce magna, et congregábunt eléctos ejus a quátuor ventis a summis cælórum usque ad términos eórum.

Tempus ruinæ urbis.

32. Ab árbore autem fici díscite parábolam : cum jam ramus ejus

20) Act. **1.** *12.* — 23) Marc. **13.** *21;* Luc. **17.** *23.* — 28) Luc. **17.** *37.* — 29) Is. **13.** *10;* Ezech. **32.** *7;* Joel **2.** *10;* **3.** *15;* Marc. **13.** *24;* Luc. **21.** *15.* — 30) Apoc. **1.** *7.* — 31) I Cor. **15.** *52;* I Thessal. **4.** *15.*

tener fúerit, et fólia nata, scitis quia prope est æstas. 33. Ita et vos cum vidéritis hæc ómnia, scitóte quia prope est in jánuis. 34. Amen dico vobis, quia non præteríbit generátio hæc, dónec ómnia hæc fiant. 35. Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteríbunt.

Tempus finis mundi.

36. De die autem illa, et hora nemo scit, neque ángeli cælórum, nisi solus Pater.

Adhortatio ad vigilantiam.

37. Sicut autem in diébus Noe, ita erit et advéntus Fílii hóminis : 38. Sicut enim erant in diébus ante dilúvium comedéntes et bibéntes, nubéntes et núptui tradéntes, usque ad eum diem quo intrávit Noe in arcam, 39. et non cognovérunt donec venit dilúvium, et tulit omnes : ita erit et advéntus Fílii hóminis. 40. Tunc duo erunt in agro : unus assumétur, et unus relinquétur. 41. Duæ moléntes in mola : una assumétur et una relinquétur. 42. Vigiláte ergo, quia nescítis qua hora Dóminus vester ventúrus sit. 43. Illud autem scitóte, quóniam si sciret paterfamílias qua hora fur ventúrus esset, vigiláret útique, et non síneret perfódi domum suam. 44. Ideo et vos estóte paráti, quia qua nescítis hora, Fílius hóminis ventúrus est.

Per parabolas :

1) *De bono et malo servo.*

45. Quis putas, est fidélis servus, et prudens, quem constituit dóminus suus super famíliam suam, ut det illis cibum in témpore? 46. Beátus ille servus, quem cum vénerit dóminus ejus, invénerit sic faciéntem. 47. Amen

35) Marc. **13.** *31.* — 37) Gen. **7.** *7;* Luc. **17.** *26.* — 43) Marc. **13.** *33;* Luc. **12.** *39.* — 46) Apoc. **16.** *15.*

dico vobis, quóniam super ómnia bona sua constítuet eum. 48. Si autem díxerit malus servus ille in corde suo : Moram facit dóminus meus veníre; 49. et cœperit percútere consérvos suos, mandúcet autem et bibat cum ebriósis : 50. Véniet dóminus servi illíus, in die qua non sperat, et hora qua ignórat. 51. Et dívidet eum, partémque ejus ponet cum hypócritis; illic erit fletus et stridor déntium.

2) *De decem virginibus.*

25. Tunc símile erit regnum cælórum decem virgínibus : quæ accipiéntes lámpades suas exiérunt óbviam sponso et sponsæ. 2. Quinque autem ex eis erant fátuæ, et quinque prudéntes. 3. Sed quinque fátuæ, accéptis lampádibus, non sumpsérunt óleum secum; 4. prudéntes vero accepérunt óleum in vasis suis cum lampádibus. 5. Moram autem faciénte sponso, dormitavérunt omnes et dormiérunt. 6. Média autem nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit, exíte óbviam ei. 7. Tunc surrexérunt omnes vírgines illæ, et ornavérunt lámpades suas. 8. Fátuæ autem sapiéntibus dixérunt : Date nobis de óleo vestro, quia lámpades nostræ exstinguúntur. 9. Respondérunt prudéntes, dicéntes : Ne forte non suffíciat nobis et vobis, ite pótius ad vendéntes, et émite vobis. 10. Dum autem irent émere, venit sponsus, et quæ parátæ erant, intravérunt cum eo ad núptias, et clausa est jánua. 11. Novíssime vero véniunt et réliquæ vírgines, dicéntes : Dómine, Dómine, áperi nobis. 12. At ille respóndens ait : Amen dico vobis, néscio vos. 13. Vigiláte ítaque, quia nescítis diem, neque horam.

50) *Supra* **13.** *42; Infra* **25.** *30.*
13) Marc. **13.** *33.*

3) *De talentis.*

14. Sicut enim homo péregre proficíscens, vocávit servos suos, et trádidit illis bona sua. 15. Et uni dedit quinque talénta, álii autem duo, álii vero unum, unicuíque secúndum própriam virtútem, et proféctus est statim. 16. Abiit autem qui quinque talénta accéperat, et operátus est in eis, et lucrátus est ália quinque. 17. Simíliter et qui duo accéperat, lucrátus est ália duo. 18. Qui autem unum accéperat, ábiens fodit in terram, et abscóndit pecúniam dómini sui. 19. Post multum vero témporis venit dóminus servórum illórum, et pósuit ratiónem cum eis. 20. Et accédens qui quinque talénta accéperat, óbtulit ália quinque talénta, dicens : Dómine, quinque talénta, tradidísti mihi, ecce ália quinque superlucrátus sum. 21. Ait illi dóminus ejus : Euge serve bone, et fidélis, quia super pauca fuísti fidélis, super multa te constítuam, intra in gáudium dómini tui. 22. Accéssit autem et qui duo talénta accéperat, et ait : Dómine, duo talénta tradidísti mihi, ecce ália dua lucrátus sum. 23. Ait illi dóminus ejus : Euge serve bone, et fidélis, quia super pauca fuísti fidélis, super multa te constítuam; intra in gáudium dómini tui. 24. Accédens autem et qui unum taléntum accéperat, ait : Dómine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminásti, et cóngregas ubi non sparsísti; 25. et timens ábii, et abscóndi taléntum tuum in terra : ecce habes quod tuum est. 26. Respóndens autem dóminus ejus, dixit ei : Serve male et piger, sciébas quia meto ubi non sémino, et cóngrego ubi non sparsi. 27. Opórtuit ergo te

14) Luc. 19. 12.

commíttere pecúniam meam nummulários, et véniens ergo recepíssem útique quod meum est cum usúra. 28. Tóllite ítaque ab eo taléntum, et date ei qui habet decem talénta : 29. Omni enim habénti dábitur, et abundábit : ei autem qui non habet, et quod vidétur habére, auferétur ab eo. 30. Et inútilem servum ejícite in ténebras exterióres : illic erit fletus et stridor déntium.

Ultimi judicii descriptio.

31. Cum autem vénerit Fílius hóminis in majestáte sua, et omnes ángeli cum eo, tunc sedébit super sedem majestátis suæ. 32. Et congregabúntur ante eum omnes gentes, et separábit eos ab ínvicem sicut pastor ségregat oves ab hædis; 33. et státuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinístris. 34. Tunc dicet Rex his qui a dextris ejus erunt : Veníte benedícti Patris mei, possidéte parátum vobis regnum a constitutióne mundi : 35. Esurívi enim, et dedístis mihi manducáre; sitívi, et dedístis mihi bíbere : hospes eram, et collegístis me : 36. Nudus, et cooperuístis me : infírmus, et visitástis me : in cárcere eram, et venístis ad me. 37. Tunc respondébunt ei justi, dicéntes : Dómine, quando te vídimus esuriéntem, et pávimus te : sitiéntem, et dédimus tibi potum? 38. Quando autem te vídimus hóspitem, et collégimus te : aut nudum, et cooperúimus te? 39. Aut quando te vídimus infírmum, aut in cárcere, et vénimus ad te? 40. Et respóndens Rex, dicet illis : Amen dico vobis, quámdiu fecístis uni ex his frátribus meis mínimis, mihi fecístis. 41. Tunc dicet et his

29) *Supra* **13.** *12;* Marc. **4.** *25;* Luc. **8.** *18;* **19.** *26.* — 35) Isai. **58.** *7;* Ez. **18.** *7;* **16.** *36;* Eccli. **7.** *39.* — 41) Ps. **6.** *9;* *Supra* **7.** *33;* Luc. **13.** *27.*

qui a sinístris erunt : Discédite a me maledícti in ignem ætérnum, qui parátus est diábolo et ángelis ejus : 42. Esurívi enim, et non dedístis mihi manducáre : sitívi, et non dedístis mihi potum : 43. Hospes eram, et non collegístis me; nudus, et non cooperuístis me : infírmus, et in cárcere, et non visitástis me. 44. Tunc respondébunt ei et ipsi, dicéntes : Dómine, quando te vídimus esuriéntem, aut sitiéntem, aut hóspitem, aut nudum, aut infírmum, aut in cárcere, et non ministrávimus tibi? 45. Tunc respondébit illis, dicens : Amen dico vobis : Quámdiu non fecístis uni de minóribus his, nec mihi fecístis. 46. Et ibunt hi in supplícium ætérnum : justi autem in vitam ætérnam.

PARS TERTIA

PASSIO, MORS ET RESURRECTIO CHRISTI [26-28]

A. — Passio Christi [26-27]

1) *Conspiratio synedrii — unctio in Bethania.*

26. Et factum est : cum consummásset Jesus sermónes hos omnes, dixit discípulis suis : 2. Scitis quia post bíduum pascha fiet, et Fílius hóminis tradétur ut crucifigátur.

3. Tunc congregáti sunt príncipes sacerdótum, et senióres pópuli, in átrium príncipis sacerdótum, qui dicebátur Cáiphas : 4. Et consílium fecérunt ut Jesum dolo tenérent et occíderent. 5. Dicébant autem : Non in die festo, ne forte tumúltus fieret in pópulo.

---

46) Dan. **12.** *2;* Joan. **5.** *29.*
2) Marc. **14.** *1;* Luc. **22.** *1.*

6. Cum autem Jesus esset in Bethánia in domo Simónis leprósi, 7. accéssit ad eum múlier habens alabástrum unguénti pretiósi, et effúdit super caput ipsíus recumbéntis. 8. Vidéntes autem discípuli, indignáti sunt, dicéntes : Ut quid perdítio hæc? 9. Pótuit enim istud venúndari multo, et dari paupéribus. 10. Sciens autem Jesus, ait illis : Quid molésti estis huic mulíeri? opus enim bonum operáta est in me : 11. Nam semper páuperes habétis vobíscum : me autem non semperhabétis. 12. Mittens enim hæc unguéntum hoc in corpus meum, ad sepeliéndum me fecit. 13. Amen dico vobis, ubicúmque prædicátum fúerit hoc evangélium in toto mundo, dicétur et quod hæc fecit in memóriam ejus.

14. Tunc ábiit unus de duódecim, qui dicebátur Judas Iscariótes, ad príncipes sacerdótum : 15. Et ait illis : Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? At illi constituérunt ei trigínta argénteos. 16. Et exínde quærébat opportunitátem ut eum tráderet.

2) *Cœna Domini — ultimi sermones.*

17. Prima autem die azymórum accessérunt discípuli ad Jesum, dicéntes : Ubi vis parémus tibi comédere pascha? 18. At Jesus dixit : Ite in civitátem ad quemdam, et dícite ei : Magíster dicit: Tempus meum prope est, apud te fácio pascha cum discípulis meis. 19. Et fecérunt discípuli sicut constítuit illis Jesus, et paravérunt pascha.

20. Véspere autem facto, discumbébat cum duódecim discípulis suis. 21. Et edéntibus illis dixit : Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditúrus

7) Marc. **14.** *3;* Joan. **11.** *2;* **12.** *3.* — 14) Marc. **14.** *10;* Luc. **22.** *4.* — 17) Marc. **14.** *12;* Luc. **22.** *7.* — 20) Marc. **14.** *17;* Luc. **22.** *14.* — 21) Joan. **13.** *21.*

est. 22. Et contristáti valde, cœpérunt síngúli dícere : Numquid ego sum Dómine? 23. At ipse respóndens, ait : Qui intíngit mecum manum in parópside, hic me tradet. 24. Fílius quidem hóminis vadit, sicut scriptum est de illo; væ autem hómini illi, per quem Fílius hóminis tradétur! bonum erat ei, si natus non fuísset homo ille. 25. Respóndens autem Judas, qui trádidit eum, dixit : Numquid ego sum, Rabbi? Ait illi : Tu dixísti.

26. Cœnántibus autem eis, accépit Jesus panem, et benedíxit ac fregit, deditque discípulis suis, et ait : Accípite, et comédite : hoc est corpus meum. 27. Et accípiens cálicem grátias egit : et dedit illis, dicens : Bíbite ex hoc omnes. 28. Hic est enim sanguis meus novi testaménti, qui pro multis effundétur in remissiónem peccatórum. 29. Dico autem vobis : non bibam ámodo de hoc genímine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobíscum novum in regno Patris mei.

30. Et hymno dicto, exiérunt in montem Olivéti. 31. Tunc dicit illis Jesus : Omnes vos scándalum patiémini in me, in ista nocte. Scriptum est enim : Percútiam pastórem, et dispergéntur oves gregis. 32. Postquam autem resurréxero, præcédam vos in Galiléam. 33. Respóndens autem Petrus, ait illi : Et si omnes scandalizáti fúerint in te, ego numquam scandalizábor. 34. Ait illi Jesus : Amen dico tibi, quia in hac nocte ántequam gallus cantet, ter me negábis. 35. Ait illi Petrus : Etiámsi oportúerit me mori tecum, non te negábo. Simíliter et omnes discípuli dixérunt.

24) Ps. **40.** *10.* — 26) I Cor. **11.** *24.* — 31) Marc. **14.** *27;* Joan. **16.** *32;* Zach. **13.** *7.* — 32) Marc. **14.** *28;* **16.** *7.* — 34) Marc. **14.** *30;* Joan. **13.** *38.* — 35) Marc. **14.** *31;* Luc. **22.** *33.*

3) *In Gethsemani.*

36. Tunc venit Jesus cum illis in villam quæ dícitur Gethsémani, et dixit discípulis suis : Sedéte hic donec vadam illuc, et orem. 37. Et assúmpto Petro, et duóbus fíliis Zebedæi, cœpit contristári et mœstus esse. 38. Tunc ait illis : Tristis est ánima mea usque ad mortem : sustinéte hic, et vigiláte mecum. 39. Et progréssus pusíllum, prócidit in fáciem suam, orans et dicens : Pater mi, si possíbile est, tránseat a me calix iste; verúmtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. 40. Et venit ad discípulos suos, et invénit eos dormiéntes, et dicit Petro : Sic non potuístis una hora vigiláre mecum? 41. Vigiláte, et oráte ut non intrétis in tentatiónem. Spíritus quidem promptus est, caro autem infírma. 42. Iterum secúndo ábiit, et orávit, dicens : Pater mi, si non potest hic calix transíre nisi bibam illum, fiat volúntas tua. 43. Et venit íterum, et invénit eos dormiéntes : erant enim óculi eórum graváti. 44. Et relíctis illis, íterum ábiit, et orávit tértio, eúmdem sermónem dicens. 45. Tunc venit ad discípulos suos, et dicit illis : Dormíte jam, et requiéscite; ecce appropinquávit hora, et Fílius hóminis tradétur in manus peccatórum. 46. Súrgite, eámus : ecce appropinquávit qui me tradet.

47. Adhuc eo loquénte, ecce Judas unus de duódecim venit, et cum eo turba multa cum gládiis et fústibus, missi a princípibus sacerdótum et senióribus pópuli. 48. Qui autem trádidit eum, dedit illis signum, dicens : Quemcúmque osculátus fúero, ipse est, tenéte eum. 49. Et conféstim accédens ad Jesum, dixit : Ave rabbi. Et osculá-

47) Marc. **14.** *43;* Luc. **22.** *47;* Joan. **18.** *3.*

tus est eum. 50. Dixítque illi Jesus : Amíce, ad quid venísti? Tunc accessérunt, et manus injecérunt in Jesum, et tenuérunt eum. 51. Et ecce unus ex his qui erant cum Jesu, exténdens manum, exémit gládium suum; et percútiens servum príncipis sacerdótum amputávit aurículam ejus. 52. Tunc ait illi Jesus : Convérte gládium tuum in locum suum; omnes enim, qui accéperint gládium, gládio períbunt. 53. An putas, quia non possum rogáre Patrem meum, et exhibébit mihi modo plus quam duódecim legiónes angelórum? 54. Quómodo ergo implebúntur Scriptúræ, quia sic opórtet fíeri? 55. In illa hora dixit Jesus turbis : Tanquam ad latrónem exístis cum gládiis et fústibus comprehéndere me; quotídie apud vos sedébam docens in templo, et non me tenuístis 56. Hoc autem totum factum est, ut adimpleréntur Scriptúræ prophetárum. Tunc discípuli omnes, relícto eo, fugérunt.

4) *Apud Caïpham.*

57. At illi tenéntes Jesum, duxérunt ad Cáipham príncipem sacerdótum, ubi scribæ et senióres convénerant. 58. Petrus autem sequebátur eum a longe, usque in átrium príncipis sacerdótum. Et ingréssus intro, sedébat cum minístris, ut vidéret finem. 59. Príncipes autem sacerdótum, et omne concílium, quærébant falsum testimónium contra Jesum, ut eum morti tráderent; 60. et non invenérunt, cum multi falsi testes accessíssent. Novíssime autem venérunt duo falsi testes, 61. et dixérunt : Hic dixit : Possum destrúere templum Dei, et post tríduum reædificáre illud. 62. Et surgens princeps

52) Gen. **9.** *6;* Ap. **13.** *10.* — 54) Isai. **53.** *10.* — 56) Thren. **4.** *20;* Marc. **14.** *50.* — 57) Luc. **22.** *54;* Joan. **18.** *24.* — 61) Joan. **2.** *19.*

sacerdótum, ait illi : Nihil respóndes ad ea, quæ isti advérsum te testificántur? 63. Jesus autem tacébat. Et princeps sacerdótum ait illi: Adjúro te per Deum vivum, ut dicas nobis si tu es Christus fílius Dei. 64. Dicit illi Jesus : Tu dixísti : verúmtamen dico vobis, ámodo vidébitis Fílium hóminis sedéntem a dextris virtútis Dei, et veniéntem in núbibus cæli. 65. Tunc princeps sacerdótum scidit vestiménta sua, dicens : Blasphemávit; quid adhuc egémus téstibus? ecce nunc audístis blasphémiam. 66. Quid vobis vidétur? At illi respondéntes dixérunt : Reus est mortis.

67. Tunc exspuérunt in fáciem ejus, et cólaphis eum cecidérunt, álii autem palmas in fáciem ejus dedérunt, 68. dicéntes : Prophetíza nobis Christe, quis est qui te percússit?

69. Petrus vero sedébat foris in átrio : et accéssit ad eum una ancílla, dicens : Et tu cum Jesu Galilæo eras. 70. At ille negávit coram ómnibus, dicens : Néscio quid dicis. 71. Exeúnte autem illo jánuam, vidit eum ália ancílla, et ait his qui erant ibi : Et hic erat cum Jesu Nazaréno. 72. Et íterum negávit cum juraménto : Quia non novi hóminem. 73. Et post pusíllum accessérunt qui stabant, et dixérunt Petro : Vere et tu ex illis es : nam et loquéla tua manifestum te facit. 74. Tunc cœpit detestári et juráre, quia non novísset hóminem. Et contínuo gallus cantávit. 75. Et recordátus est Petrus verbi Jesu, quod díxerat : Prius quam gallus cantet, ter me negábis. Et egréssus foras flevit amáre.

27. Mane autem facto, consílium iniérunt omnes príncipes sacerdótum et senióres póuli advérsus Jesum, ut eum morti tráderent.

64) Sup. **16.** *27;* Rom. **14.** *10;* I Thess. **4.** *16.* — 67) Isai. **50.** *6;* Marc. **14.** *65.* — 69) Luc. **22.** *55;* Joan. **18.** *17.*

5) *Coram Pilato.*

2. Et vinctum adduxérunt eum, et tradidérunt Póntio Piláto præsidi.
3. Tunc videns Judas, qui eum trádidit, quod damnátus esset, pæniténtia ductus, rétulit trigínta argénteos princípibus sacerdótum et senióribus, 4. dicens : Peccávi, tradens sánguinem justum. At illi dixérunt : Quid ad nos? tu víderis. 5. Et projéctis argénteis in templo, recéssit : et ábiens láqueo se suspéndit. 6. Príncipes autem sacerdótum, accéptis argénteis, dixérunt : Non licet eos míttere in córbonam : quia prétium sánguinis est. 7. Consílio autem inío, emérunt ex illis agrum fíguli, in sepultúram peregrinórum. 8. Propter hoc vocátus est ager ille, Hacéldama, hoc est, ager sánguinis, usque in hodiérnum diem. 9. Tunc implétum est quod dictum est per Jeremíam prophétam, dicéntem : Et accepérunt trigínta argénteos prétium appretiáti quem appretiavérunt a fíliis Israel : 10. Et dedérunt eos in agrum fíguli, sicut constítuit mihi Dóminus.
11. Jesus autem stetit ante præsidem, et interrogávit eum præses, dicens : Tu es rex Judæórum? Dicit illi Jesus : Tu dicis. 12. Et cum accusarétur a princípibus sacerdótum et senióribus, nihil respóndit. 13. Tunc dicit illi Pilátus : Non audis quanta advérsum te dicunt testimónia? 14. Et non respóndit ei ad ullum verbum ita ut mirarétur præses vehemènter.
15. Per diem autem solémnem consuéverat præses pópulo dimíttere unum vinctum, quem voluíssent. 16. Habébat autem tunc vinctum insígnem, qui dicebátur Barábbas. 17. Con-

2) Marc. **15.** *1*; Luc. **23.** *1*; Joan. **18.** *28*. — 5) Act. **1.** *18*.
8) Act. **1.** *19*. — 9) Zach. **11.** *12*. — 11) Marc. **15.** *2*; Luc. **23.** *3*; Joan. **18.** *33*.

gregátis ergo illis, dixit Pilátus : Quem vultis dimíttam vobis : Barábbam, an Jesum qui dícitur Christus? 18. Sciébat enim quod per invídiam tradidíssent eum. 19. Sedénte autem illo pro tribunáli, misit ad eum uxor ejus, dicens : Nihil tibi, et justo illi; multa enim passa sum hódie per visum propter eum. 20. Príncipes autem sacerdótum et senióres persuasérunt pópulis ut péterent Barábbam, Jesum vero pérderent. 21. Respóndens autem præses, ait illis : Quem vultis vobis de duóbus dimítti? At illi dixérunt : Barábbam. 22. Dicit illis Pilátus : Quid ígitur fáciam de Jesu qui dícitur Christus? 23. Dicunt omnes : Crucifigátur. Ait illis præses : Quid enim mali fecit? At illi magis clamábant, dicéntes : Crucifigátur. 24. Videns autem Pilátus quia nihil proficeret, sed magis tumúltum fieret, accépta aqua, lavit manus coram pópulo, dicens : Innocens ego sum a sánguine justi hujus : vos vidéritis. 25. Et respóndens univérsus pópulus, dixit : Sanguis ejus super nos, et super fílios nostros. 26. Tunc dimísit illis Barábbam, Jesum autem flagellátum trádidit eis ut crucifigerétur.

27. Tunc mílites præsidis suscipiéntes Jesum in prætórium, congregavérunt ad eum univérsam cohórtem. 28. Et exuéntes eum, chlámydem coccíneam circumdedérunt ei, 29. et plecténtes corónam de spinis, posuérunt super caput ejus, et arúndinem in déxtera ejus. Et genu flexo ante eum, illudébant ei, dicéntes : Ave, rex Judæórum. 30. Et expuéntes in eum, accepérunt arúndinem, et percutiébant caput ejus.

6) *Crucifixio.*

31. Et postquam illusérunt ei, exuérunt eum

20) Marc. **15.** *11*; Luc. **23.** *18*: Joan. **18.** *40*; Act. **3.** *14*. — 27) Marc. **15.** *16*; Ps. **21.** *17*. — 29) Joan. **19.** *2*.

chlámyde, et induérunt eum vestiméntis ejus, et duxérunt eum ut crucifígerent.

32. Exeúntes autem invenérunt hóminem Cyrenæum, nómine Simónem : hunc angariavérunt ut tólleret crucem ejus. 33. Et venérunt in locum qui dícitur Gólgotha, quod est Calváriæ locus. 34. Et dedérunt ei vinum bíbere cum felle mistum. Et cum gustásset, nóluit bíbere.

35. Postquam autem crucifixérunt eum, divisérunt vestiménta ejus, sortem mitténtes, ut implerétur quod dictum est per prophétam dicéntem : Divisérunt sibi vestiménta mea, et super vestem meam misérunt sortem. 36. Et sedéntes servábant eum. 37. Et imposuérunt super caput ejus causam ipsíus scriptam : HIC EST JESUS REX JUDÆORUM.

38. Tunc crucifíxi sunt cum eo duo latrónes : unus a dextris, et unus a sinístris.

39. Prætereúntes autem blasphemábant eum movéntes cápita sua, 40. et dicéntes : Vah qui déstruis templum Dei, et in tríduo illud reædíficas, salva temetípsum; si Fílius Dei es, descénde de cruce. 41. Simíliter et príncipes sacerdótum illudéntes cum scribis et senióribus dicébant : 42. Alios salvos fecit : seípsum non potest salvum fácere : si rex Israel est, descéndat nunc de cruce, et crédimus ei : 43. Confídit in Deo : líberet nunc, si vult eum; dixit enim : Quia Fílius Dei sum. 44. Idípsum autem et latrónes, qui crucifíxi erant cum eo, improperábant ei.

45. A sexta autem hora ténebræ factæ sunt super univérsam

---

32) Marc. **15.** *21*; Luc. **23.** *26*. — 33) Marc. **15.** *22*; Luc. **23.** *33*; Joan. **19.** *17*. — 35) Marc. **15.** *24*; Luc. **23.** *34*; Joan. **19.** *23*. — 39) Ps. **21.** *19*. — 40) Joan. **2.** *19*. — 42) Sap. **2.** *18*. — 43) Ps. **21.** *9*.

terram usque ad horam nonam. 46. Et circa horam nonam clamávit Jesus voce magna, dicens : Eli, Eli, lamma sabacthání? hoc est : Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquísti me? 47. Quidam autem illic stantes, et audiéntes, dicébant : Elíam vocat iste. 48. Et contínuo currens unus ex eis accéptam spóngiam implévit acéto, et impósuit arúndini, et dabat ei bíbere. 49. Céteri vero dicébant : Sine videámus an véniat Elías líberans eum. 50. Jesus autem íterum clamans voce magna, emísit spíritum.

51. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deórsum, et terra mota est, et petræ scissæ sunt. 52. Et monuménta apérta sunt : et multa córpora sanctórum, qui dormíerant, surrexérunt. 53. Et exeúntes de monuméntis post resurrectiónem ejus, venérunt in sanctam civitátem, et apparuérunt multis.

54. Centúrio autem, et qui cum eo erant, custodiéntes Jesum, viso terræ motu et his quæ fiébant, timuérunt valde, dicéntes : Vere Filius Dei erat iste. 55. Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secútæ erant Jesum a Galiláea, ministrántes ei : 56. Inter quas erat María Magdaléne, et María Jacóbi, et Joseph mater, et mater filiórum Zebedæi.

7) *Sepulcrum.*

57. Cum autem sero factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nómine Joseph, qui et ipse discípulus erat Jesu. 58. Hic accéssit ad Pilátum, et pétiit corpus Jesu. Tunc Pilátus jussit reddi corpus. 59. Et accépto córpore, Joseph invólvit illud in síndone munda. 60. Et pósuit

46) Ps. **21.** *2.* — 51) II Par. **3.** *14.* — 57) Marc. **15.** *42;* Luc. **23.** *50;* Joan. **19.** *38.*

illud in monuménto suo novo, quod excíderat in petra. Et advólvit saxum magnum ad óstium monuménti, et ábiit. 61. Erat autem ibi María Magdaléne, et áltera María, sedéntes contra sepúlcrum.

62. Altera autem die, quæ est post Parascéven, convenérunt príncipes sacerdótum et pharisæi ad Pilátum, 63. dicéntes : Dómine, recordáti sumus, quia sedúctor ille dixit adhuc vivens : Post tres dies resúrgam. 64. Jube ergo custodíri sepúlcrum usque in diem tértium, ne forte véniant discípuli ejus, et furéntur eum, et dicant plebi : Surréxit a mórtuis : et erit novíssimus error pejor prióre. 65. Ait illis Pilátus : Habétis custódiam, ite, custodíte sicut scitis. 66. Illi autem abeúntes, muniérunt sepúlcrum, signántes lápidem, cum custódibus.

B. — **Resurrectio Christi** [28]

Mulieres ad sepulcrum.

1. Véspere autem sábbati, quæ lucéscit in prima sábbati, venit María Magdaléne, et áltera María, vidére sepúlcrum. 2. Et ecce terræmótus factus est magnus. Angelus enim Dómini descéndit de cælo, et accédens revólvit lápidem, et sedébat super eum. 3. Erat autem aspéctus ejus sicut fulgur : et vestiméntum ejus sicut nix. 4. Præ timóre autem ejus extérriti sunt custódes, et facti sunt velut mórtui. 5. Respóndens autem ángelus dixit muliéribus : Nolíte timére vos : scio enim, quod Jesum, qui crucifíxus est, quæritis : 6. Non est hic : surréxit enim, sicut dixit : veníte, et vidéte locum ubi pósitus erat Dóminus. 7. Et cito eúntes dícite discípulis ejus quia surréxit : et

1) Marc. **16.** *1;* Joan. **20.** *11.*

ecce præcédit vos in Galilæam : ibi eum vidébitis : ecce prædíxi vobis.

8. Et exiérunt cito de monuménto cum timóre et gáudio magno, curréntes nuntiáre discípulis ejus. 9. Et ecce Jesus occúrrit illis, dicens : Avéte. Illæ autem accessérunt, et tenuérunt pedes ejus, et adoravérunt eum. 10. Tunc ait illis Jesus : Nolíte timére : ite, nuntiáte frátribus meis ut eant in Galilæam, ibi me vidébunt.

Custodes pecunia corrupti.

11. Quæ cum abiíssent, ecce quidam de custódibus venérunt in civitátem, et nuntiavérunt princípibus sacerdótum ómnia quæ facta fúerant. 12. Et congregáti cum senióribus, consílio accépto, pecúniam copiósam dedérunt milítibus, 13. diceńtes : Dícite quia discípuli ejus nocte venérunt, et furáti sunt eum, nobis dormiéntibus. 14. Et si hoc audítum fúerit a præside, nos suadébimus ei, et secúros vos faciémus. 15. At illi, accépta pecúnia, fecérunt sicut erant edócti. Et divulgátum est verbum istud apud Judæos, usque in hodiérnum diem.

Apparitio Christi in Galilæa.

16. Undecim autem discípuli abiérunt in Galilæam, in montem ubi constitúerat illis Jesus. 17. Et vidéntes eum adoravérunt : quidam autem dubitavérunt. 18. Et accédens Jesus locútus est eis, dicens : Data est mihi omnis potéstas in cælo et in terra. 19. Eúntes ergo docéte omnes gentes, baptizántes eos in nómine Patris, et Fílii, et Spíritus Sancti, 20. docéntes eos servére ómnia quæcúmque mandávi vobis. Et ecce ego vobíscum sum ómnibus diébus, usque ad consummatiónem sæculi.

19) Marc. **16.** *15.*

SANCTUM
JESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM MARCUM

PROŒMIUM [I, *1-13*]

Præcursoris prædicatio.

1. Initium Evangélii Jesu Christi Fílii Dei. 2. Sicut scriptum est in Isaía prophéta : Ecce ego mitto ángelum meum ante fáciem tuam, qui præparábit viam tuam ante te. 3. Vox clamántis in desérto : Paráte viam Dómini, rectas fácite sémitas ejus. 4. Fuit Joánnes in desérto baptízans, et prædicans baptísmum pæniténtiæ, in remissiónem peccatórum. 5. Et egrediebátur ad eum omnis Judææ régio, et Jerosolymitæ univérsi, et baptizabántur ab illo in Jordánis flúmine, confiténtes peccáta sua. 6. Et erat Joánnes vestítus pilis caméli, et zona pellícea circa lumbos ejus, et locústas et mel sylvéstre edébat. Et prædicábat dicens : 7. Venit fórtior me post me, cujus non sum dignus procúmbens sólvere corrígiam calceamentórum ejus. 8. Ego baptizávi vos aqua, ille vero baptizábit vos Spíritu Sancto.

Jesu Christi baptismus et tentatio.

9. Et factum est : in diébus illis venit Jesus

2) Mal. **3.** *1* ; Isai. **40.** *3* ; Matth. **3.** *3* ; Luc. **3.** *4* ; Joan. **1.** *23*. — 5) Matth. **3.** *5*. — 6) Matth. **3.** *4* ; Lev. **11.** *22*. — 7) Matth. **3.** *11* ; Luc. **3.** *16* ; Joan. **1.** *27*. — 8) Act. **1.** *5* ; **2.** *4* ; **11.** *16* ; **19.** *4*.

a Názareth Galilǽæ, et baptizátus est a Joánne in Jordáne. 10. Et statim ascéndens de aqua, vidit cælos apértos, et Spíritum tanquam colúmbam descendéntem, et manéntem in ipso. 11. Et vox facta est de cælis : Tu es Fílius meus diléctus, in te complácui. 12. Et statim Spíritus éxpulit eum in desértum. 13. Et erat in deserto quadragínta diébus et quadragínta nóctibus; et tentabátur a Sátana; eratque cum béstiis, et ángeli ministrábant illi.

PARS PRIMA

J. C. MINISTERIUM IN GALILÆA

[1, *14* — 6, *13*]

I° INITIA [1, *14-45*]

Simonis et Andreæ, Jacobi et Joannis vocatio.

14. Postquam autem tráditus est Joannes, venit Jesus in Galilǽam, prædicans evangélium regni Dei, 15. et dicens : Quóniam implétum est tempus, et appropinquávit regnum Dei; pœnitémini, et crédite evangélio. 16. Et prætériens secus mare Galilǽæ, vidit Simónem, et Andréam fratrem ejus, mitténtes rétia in mare (erant enim piscatóres). 17. Et dixit eis Jesus : Veníte post me, et fáciam vos fíeri piscatóres hóminum. 18. Et prótinus relíctis rétibus, secúti sunt eum.

19. Et progréssus inde pusíllum, vidit Jacóbum Zebedǽi, et Joánnem fratrem ejus, et ipsos componéntes rétia in navi : 20. Et statim vocávit illos.

---

10) Luc. **3.** *22;* Joan. **1.** *32.* — 12) Matth. **4.** *1;* Luc. **4.** *1.* — 14) Matth. **4.** *12;* Luc. **4.** *14;* Joan. **4.** *43.* — 16) Matth. **4.** *18;* Luc. **5.** *2.*

Et, relícto patre suo Zebedæo in navi cum mercenáriis, secútisunt eum.

Jesus in synagoga Capharnaum.

21. Et ingrediúntur Caphárnaum : et statim sábbatis ingréssus in synagógam, docébat eos. 22. Et stupébant super doctrína ejus, erat enim docens eos, quasi potestátem habens, et non sicut scribæ. 23. Et erat in synagóga eórum homo in spíritu immúndo et exclamávit, 24. dicens : Quid nobis et tibi, Jesu Nazaréne? venísti pérdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. 25. Et comminátus est ei Jesus, dicens : Obmutésce, et exi de hómine. 26. Et discérpens eum spíritus immúndus, et exclámans voce magna éxiit ab eo. 27. Et miráti sunt omnes, ita ut conquírerent inter se dicéntes : Quidnam est hoc? quænam doctrína hæc nova? quia in potestáte étiam spirítibus immúndis ímperat, et obédiunt ei. 28. Et procéssit rumor ejus statim in omnem regiónem Galilææ.

Curat socrum Petri et alios.

29. Et prótinus egrediéntes de synagóga venérunt in domum Simónis et Andréæ, cum Jacóbo et Joánne. 30. Decumbébat autem socrus Simónis febrícitans; et statim dicunt ei de illa. 31. Et accédens elevávit eam, apprehénsa manu ejus, et contínuo dimísit eam febris, et ministrábat eis.

32. Véspere autem facto cum occidísset sol, afferébant ad eum omnes male habéntes, et dæmónia habéntes : 33. Et erat omnis cívitas congregáta ad jánuam. 34. Et curávit multos, qui vexabántur váriis languóribus, et dæmónia multa eji-

21) Matth. **4.** *13;* Luc. **4.** *31.* — 22) Matth. **7.** *28;* Luc. **4.** *32.* — 23) Luc. **4.** *33.* — 29) Matth. **8.** *14;* Luc. **4.** *38.* — 34) Luc. **4.** *41.*

ciébat, et non sinébat ea loqui, quóniam sciébant eum.

35. Et dilúculo valde surgens, egréssus ábiit in desértum locum, ibíque orábat. 36. Et prosecútus est eum Simon, et qui cum illo erant. 37. Et cum inveníssent eum, dixérunt ei : Quia omnes quærunt te. 38. Et ait illis : Eámus in próximos vicos, et civitátes, ut et ibi prædicem : ad hoc enim veni.

Leprosus sanatur.

39. Et erat prædicans in synagógis eórum, et in omni Galilæa, et dæmónia ejíciens 40. Et venit ad eum leprósus déprecans eum : et genu flexo dixit ei : Si vis, potes me mundáre. 41. Jesus autem misértus ejus, exténdit manum suam : et tangens eum, ait illi : Volo, mundáre. 42. Et cum dixísset, statim discéssit ab eo lepra et mundátus est. 43. Et comminátus est ei, statímque ejécit illum : 44. Et dicit ei : Vide némini díxeris : sed vade, osténde te príncipi sacerdótum, et offer pro emundatióne tua, quæ præcépit Móyses in testimónium illis. 45. At ille egréssus cœpit prædicáre, et diffamáre sermónem, ita ut jam non posset maniféste introíre in civitátem, sed foris in desértis locis esset, et conveniébant ad eum úndique.

2° ADVERSANTIBUS IN DIES SCRIBIS ET PHARISÆIS PROGREDITUR GALILÆÆ EVANGELIZATIO [2, — 6, *13*]

Capharnaum regressus.

Jesus sanat paralyticum.

2. Et íterum intrávit Caphárnaum post dies; 2. et audítum est quod in domo esset, et convenérunt multi, ita ut non cáperet neque ad jánuam et loquebátur eis verbum. 3. Et ve-

40) Matth. **8.** *2* ; Luc **5.** *12*. — 44) Levit. **14.** *2*.
1) Matth. **9.**

nérunt ad eum feréntes paralýticum qui a quátuor portabátur. 4. Et cum non possent offérre eum illi præ turba, nudavérunt tectum ubi erat, et patefaciéntes submisérunt grabátum in quo paralýticus jacébat. 5. Cum autem vidísset Jesus fidem illórum, ait paralýtico : Fili, dimittúntur tibi peccáta tua. 6. Erant autem illic quidam de scribis sedéntes, et cogitántes in córdibus suis : 7. Quid hic sic lóquitur? blasphémat. Quis potest dimittere peccáta, nisi solus Deus? 8. Quo statim cógnito Jesus spíritu suo, quia sic cogitárent intra se, dicit illis: Quid ista cogitátis in córdibus vestris? 9. Quid est facílius dícere paralýtico : Dimittúntur tibi peccáta; an dícere : Surge, tolle grabátum tuum, et ámbula? 10. Ut autem sciátis quia Fílius hóminis habet potestátem in terra dimitténdi peccáta (ait paralýtico) : 11. Tibi dico : Surge, tolle grabátum tuum et vade in domum tuam. 12. Et statim surréxit ille : et subláto grabáto, ábiit coram ómnibus, ita ut miraréntur omnes, et honorificárent Deum, dicéntes : Quia nunquam sic vídimus.

Levi seu Matthæi vocatio.

13. Et egréssus est rursus ad mare, omnísque turba veniébat ad eum, et docébat eos. 14. Et cum præteríret, vídit Levi Alphæi sedéntem ad telónium, et ait illi : Séquere me. Et surgens secútus est eum. 15. Et factum est, cum accúmberet in domo illíus, multi publicáni et peccatóres simul discumbébant cum Jesu et discípulis ejus : erant enim multi, qui et sequebántur eum. 16. Et scribæ et pharisæi vidéntes quia manducáret cum publicá-

3) Luc. **5.** *18.* — 7) Job. **14.** *4;* Isai. **43.** *25.* — 14) Matth. **9.** *9;* Luc. **5.** *27.*

nis et peccatóribus, dicébant discípulis ejus : Quare cum publicánis et peccatóribus mandúcat et bibit magíster vester? 17. Hoc audíto Jesus ait illis : Non necésse habent sani médico, sed qui male habent; non enim veni vocáre justos, sed peccatóres.

Misericordia et jejunium.

18. Et erant discípuli Joánnis et pharisæi jejunántes : et véniunt et dicunt illi : Quare discípuli Joánnis et pharisæórum jejúnant, tui autem discípuli non jejúnant? 19. Et ait illis Jesus : Numquid possunt fílii nuptiárum, quámdiu sponsus cum illis est, jejunáre? Quanto témpore habent secum sponsum, non possunt jejunáre. 20. Vénient autem dies cum auferétur ab eis sponsus : et tunc jejunábunt in illis diébus. 21. Nemo assuméntum panni rudis ássuit vestiménto véteri : alióquin aufert suppleméntum novum a véteri, et major scissúra fit. 22. Et nemo mittit vinum novum in utres véteres : alióquin dirúmpet vinum utres, et vinum effundétur, et utres períbunt; sed vinum novum in utres novos mitti debet.

Sabbatum.

Discipuli spicas vellentes.

23. Et factum est íterum cum Dóminus sábbatis ambuláret per sata, et discípuli ejus cœpérunt prógredi, et véllere spicas. 24. Pharisæi autem dicébant ei : Ecce, quid fáciunt sábbatis quod non licet? 25. Et ait illis : Numquam legístis quid fécerit David, quando necessitátem hábuit, et esúriit ipse, et qui cum eo erant? 26. Quómodo introívit in domum Dei sub Abíathar príncipe sacerdótum, et panes propositiónis man-

17) I Tim. **1.** *15.* — 20) Matth. **9.** *15;* Luc. **5.** *35.* — 23) Matth. **12.** *1;* Luc. **6.** *1.* — 25) I Reg. **21.** 6. — 26) Lev. **24.** *9.*

ducávit, quos non licébat manducáre, nisi sacerdótibus, et dedit eis qui cum eo erant? 27. Et dicébat eis : Sábbatum propter hóminem factum est, et non homo propter sábbatum. 28. Itaque dóminus est Fílius hóminis, étiam sǎbbati.

Manus arida.

3. Et introívit íterum in synagógam, et erat ibi homo habens manum áridam. 2. Et observábant eum, si sábbatis curáret, ut accusárent illum. 3. Et ait hómini habénti manum áridam : Surge in médium. 4. Et dicit eis : Licet sábbatis bene fácere, an male? ánimam salvam fácere, an pérdere? At illi tacébant. 5. Et circumspíciens eos cum ira, contristátus super cæcitáte cordis eórum, dicit hómini : Exténde manum tuam. Et exténdit, et restitúta est manus illi. 6. Exeúntes autem pharisæi, statim cum Herodiánis consílium faciébant advérsus eum quómodo eum pérderent.

Turbis in Jesum irruentibus :

in navicula prædicat.

7. Jesus autem cum discípulis suis secéssit ad mare, et multa turba a Galilæa et Judæa secúta est eum, 8. et ab Jerosólymis, et ab Idumæa, et trans Jordánem; et qui circa Tyrum et Sidónem, multitúdo magna, audiéntes quæ faciébat, venérunt ad eum. 9. Et dixit discípulis suis ut navícula sibi deservíret propter turbam, ne comprímerent eum. 10. Multos enim sanábat, ita ut irrúerent in eum ut illum tángerent quotquot habébant plagas. 11. Et spíritus immúndi, cum illum vidébant, procidébant ei : et clamábant diceńtes : 12. Tu es Fílius Dei. Et vehemènter comminabátur eis ne manifestárent illum.

1) Matth. **12.** *9;* Luc. **6.** *6.* — 6) Matth. **12.** *14.*

Apostolorum electio.

13. Et ascéndens in montem vocávit ad se quos vóluit ipse, et venérunt ad eum. 14. Et fecit ut essent duódecim cum illo, et ut mítteret eos prædicáre. 15. Et dedit illis potestátem curándi infirmitátes, et ejiciéndi dæmónia. 16. Et impósuit Simóni nomen Petrus; 17. et Jacóbum Zebedæi, et Joánnem fratrem Jacóbi, et impósuit eis nómina Boanérges, quod est, Fílii tonítrui; 18. et Andréam, et Philíppum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, et Jacóbum Alphæi, et Thaddæum, et Simónem Cananæum, 19. et Judam Iscariótem, qui et trádidit illum.

Beelzebub et peccatum contra Spiritum Sanctum.

20. Et véniunt ad domum; et convénit íterum turba, ita ut non possent neque panem manducáre. 21. Et cum audíssent sui, exiérunt tenére eum, dicébant enim: Quóniam in furórem versus est. 22. Et scribæ, qui ab Jerosólymis descénderant, dicébant: Quóniam Beélzebub habet, et quia in príncipe dæmoniórum éjicit dæmónia. 23. Et convocátis eis, in parábolis dicébat illis: Quómodo potest Sátanas Sátanam ejícere? 24. Et si regnum in se dividátur, non potest regnum illud stare. 25. Et si domus super semetípsam dispertiátur, non potest domus illa stare. 26. Et si Sátanas consurréxerit in semetípsum, dispertítus est, et non póterit stare, sed finem habet. 27. Nemo potest vasa fortis ingréssus in domum dirípere, nisi prius fortem álliget, et tunc domum ejus dirípiet. 28. Amen dico vobis, quóniam ómnia dimitténtur fíliis hóminum peccáta, et blasphémiæ

13) Matth. **10.** *1*; Luc. **9.** *13*. — 22) Matth. **9.** *34*; **12.** *24*. — 28) Matth. **12.** *31*; Luc. **12.** *10*; I Joan. **5.** *16*.

quibus blasphemáverint. 29. Qui autem blasphemáverit in Spíritum Sanctum, non habébit remissiónem in ætérnum, sed reus erit ætérni delícti. 30. Quóniam dicébant : Spíritum immúndum habet.

Christi mater et fratres.

31. Et véniunt mater ejus et fratres; et foris stantes misérunt ad eum vocántes eum. 32. Et sedébat circa eum turba; et dicunt ei : Ecce mater tua et fratres tui foris quærunt te. 33. Et respóndens eis, ait : Quæ est mater mea et fratres mei? 34. Et circumspíciens eos, qui in circúitu ejus sedébant, ait : Ecce mater mea et fratres mei. 35. Qui enim fécerit voluntátem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est.

Parabolæ regni cælorum.

4. Et íterum cœpit docére ad mare; et congregáta est ad eum turba multa, ita ut navim ascéndens séderet in mari, et omnis turba circa mare super terram erat. 2. Et docébat eos in parábolis multa, et dicébat illis in doctrína sua :

Seminantis parabola.

3. Audíte : ecce éxiit séminans ad seminándum. 4. Et dum séminat áliud cécidit circa viam et venérunt vólucres cæli, et comedérunt illud. 5. Aliud vero cécidit super petrósa, ubi non hábuit terram multam, et statim exórtum est, quóniam non habébat altitúdinem terræ; 6. et quando exórtus est sol, exæstuávit, et eo quod non habébat radícem, exáruit. 7. Et áliud cécidit in spinas, et ascendérunt spinæ, et suffocavérunt illud, et fructum non dedit. 8. Et áliud cécidit in terram bonam; et dabat fructum ascendéntem et crescéntem; et afferébat unum trigínta, unum

31) Matth. **12.** *46;* Luc. **8.** *19.*
1) Matth. **13.** *1;* Luc. **8.** *4.*

sexagínta, et unum centum. 9. Et dicébat : Qui habet aures audiéndi, áudiat.

10. Et cum esset singuláris, interrogavérunt eum hi qui cum eo erant duódecim, parábolam. 11. Et dicébat eis : Vobis datum est nosse mystérium regni Dei; illis autem, qui foris sunt, in parábolis ómnia fiunt : 12. ut viléntes vídeant, et non vídeant et audiéntes áudiant, et non intélligant : nequándo convertántur, et dimittántur eis peccáta.

Ejus explanatio.

13. Et ait illis : Nescítis parábolam hanc? et quómodo omnes parábolas cognoscétis? 14. Qui séminat, verbum séminat. 15. Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminátur verbum, et cum audíerint, conféstim venit Sátanas, et aufert verbum quod seminátum est in córdibus eórum. 16. Et hi sunt simíliter, qui super petrósa seminántur : qui cum audíerint verbum, statim cum gáudio accípiunt illud; 17. et non habent radícem in se, sed temporáles sunt: deínde orta tribulatióne et persecutióne propter verbum, conféstim scandalizántur. 18. Et álii sunt qui in spinis seminántur : hi sunt qui verbum áudiunt. 19. Et ærúmnæ sæculi, et decéptio divitiárum, et circa réliqua concupiscéntiæ introeúntes súffocant verbum, et sine fructu effícitur. 20. Et hi sunt qui super terram bonam semináti sunt, qui áudiunt verbum, et suscípiunt et fructíficant, unum trigínta, unum sexagínta, et unum centum.

21. Et dicébat illis : Numquid venit lucérna ut sub módio ponátur, aut sub lecto? nonne ut super candelábrum ponátur? 22. Non est enim áliquid abscónditum, quod non mani-

12) Is. **6.** *9;* Matth. **13.** *14;* Joan. **12.** *40;* Act. **28.** *26;* Rom. **11.** *8.* — 19) I Tim. **6.** *17.* — 21) Matth. **5.** *15;* Luc. **8.** *16;* **11.** *33.* — 22) Matth. **10.** *26;* Luc. **8.** *17.*

festétur; nec factum est occúltum, sed ut in palam véniat. 23. Si quis habet aures audiéndi, áudiat. 24. Et dicébat illis : Vidéte quid audiátis. In qua mensúra mensi fuéritis, remetiétur vobis, et adjiciétur vobis. 25. Qui enim habet dábitur illi : et qui non habet, étiam quod habet auferétur ab eo.

Semen.

26. Et dicébat : Sic est regnum Dei, quemádmodum si homo jáciat seméntem in terram. 27. Et dórmiat, et exsúrgat nocte et die, et semen gérminet, et increscat dum nescit ille. 28. Ultro enim terra fructíficat, primum herbam, deínde spicam, deínde plenum fruméntum in spica. 29. Et cum prodúxerit fructus, statim mittit falcem, quóniam adest messis.

Granum sinapis.

30. Et dicébat : Cui assimilábimus regnum Dei? aut cui parábolæ comparábimus illud? 31. Sicut granum sinápis, quod cum seminátum fúerit in terra, minus est ómnibus semínibus quæ sunt in terra; 32. et cum seminátum fúerit, ascéndit, et fit majus ómnibus oléribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra ejus aves cæli habitáre.

33. Et tálibus multis parábolis loquebátur eis verbum, prout póterant audíre : 34. Sine parábola autem non loquebátur eis; seórsum autem discípulis suis disserébat ómnia.

Iter gerasenium.

Tempestas sedata.

35. Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeámus contra. 36. Et dimitténtes turbam, assúmunt eum ita ut erat in navi; et áliæ naves erant cum illo. 37. Et facta est procélla magna venti,

24) Matth. **7.** *2;* Luc. **6.** *38.* — 25) Matth. **13.** *12;* **25.** *29;* Luc. **8.** *18;* **19.** *26.* — 31) Matth. **13.** *31;* Luc. **13.** *19.* — 36) Matth. **8.** *23;* Luc. **8.** *22.*

et fluctus mittébat in navim, ita ut implerétur navis. 38. Et erat ipse in puppi super cervícal dórmiens; et éxcitant eum, et dicunt illi: Magíster, non ad te pértinet, quia perímus? 39. Et exsurgens comminátus est vento, et dixit mari: Tace, obmutésce. Et cessávit ventus, et facta est tranquíllitas magna. 40. Et ait illis: Quid tímidi estis? necdum habétis fidem? Et timuérunt timóre magno, et dicébant ad altérutrum: Quis, putas, est iste quia et ventus et mare obédiunt ei?

Dæmoniacus et porci.

5. Et venérunt trans fretum maris in regiónem Gerasenórum. 2. Et exeúnti ei de navi, statim occúrrit de monuméntis homo in spíritu immúndo, 3. qui domicílium habébat in monuméntis, et neque caténis jam quisquam póterat eum ligáre, 4. quóniam sæpe compédibus et caténis vinctus, dirupísset caténas, et cómpedes comminuísset, et nemo póterat eum domáre. 5. Et semper die ac nocte in monuméntis et in móntibus erat, clamans, et cóncidens se lapídibus. 6. Videns autem Jesum a longe, cucúrrit et adorávit eum; 7. et clamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi, Jesu Fili Dei Altíssimi? adjúro te per Deum, ne me tórqueas. 8. Dicébat enim illi: Exi spíritus immúnde ab hómine. 9. Et interrogábat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Légio mihi nomen est, quia multi sumus. 10. Et deprecabátur eum multum, ne se expélleret extra regiónem. 11. Erat autem ibi circa montem grex porcórum magnus, pascens. 12. Et deprecabántur eum spíritus, dicéntes: Mitte nos in porcos ut in eos introeámus. 13. Et concéssit eis statim Jesus. Et exeúntes spíritus

1) Matth. **8.** *28*; Luc. **8.** *26*.

immúndi introiérunt in porcos; et magno ímpetu grex præcipitátus est in mare ad duo míllia, et suffocáti sunt in mari. 14. Qui autem pascébant eos, fugérunt, et nuntiavérunt in civitátemet inagros. Et egréssi sunt vidére quid esset factum : 15. Et véniunt ad Jesum, et vident illum qui a dæmónio vexabátur, sedéntem, vestítum, et sanæ mentis; et timuérunt. 16. Et narravérunt illis, qui víderant, quáliter factum esset ei qui dæmónium habúerat, et de porcis. 17. Et rogáre cœpérunt eum ut discéderet de fínibus eórum. 18. Cumque ascénderet navim, cœpit illum deprecári qui a dæmónio vexátus fúerat, ut esset cum illo. 19. Et non admísit eum, sed ait illi : Vade in domum tuam ad tuos et annúntia illis quanta tibi Dóminus fécerit, et misértus sit tui. 20. Et ábiit, et cœpit prædicáre in Decápoli quanta sibi fecísset Jesus; et omnes mirabántur.

Hemorrhoissa et Jaïri filia.

21. Et cum transcendísset Jesus in navi rursum trans fretum, convénit turba multa ad eum, et erat circa mare. 22. Et venit quidam de archisynagógis nómine Jaïrus; et videns eum prócidit ad pedes ejus. 23. Et deprecabátur eum multum dicens : Quóniam fília mea in extrémis est, veni, impóne manum super eam, ut salva sit, et vivat. 24. Et ábiit cum illo, et sequebátur eum turba multa, et comprimébant eum. 25. Et múlier quæ erat in proflúvio sánguinis annis duódecim, 26. et fúerat multa perpéssa a complúribus médicis, et erogáverat ómnia sua, nec quidquam profécerat, sed magis detérius habébat. 27. cum audísset de Jesu, venit in tur-

22) Matth. **9.** *18*; Luc. **8.** *41*.

ba retro, et tétigit vestiméntum ejus. 28. Dicébat enim : Quia si vel vestiméntum ejus tetígero, salva ero. 29. Et conféstim siccátus est fons sánguinis ejus; et sensit córpore quia sanáta esset a plaga. 30. Et statim Jesus in semetípso cognóscens virtútem quæ exíerat de illo, convérsus ad turbam, aiébat : Quis tétigit vestiménta mea? 31. Et dicébant ei discípuli sui : Vides turbam compriméntem te, et dicis : Quis me tétigit? 32. Et circumspiciébat vidére eam, quæ hoc fécerat. 33. Múlier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et prócidit ante eum, et dixit ei omnem veritátem. 34. Ille autem dixit ei : Fília, fides tua te salvam fecit; vade in pace et esto sana a plaga tua. 35. Adhuc eo loquénte, véniunt ab archisynagógo, dicéntes : Quia fília tua mórtua est, quid ultra vexas magístrum? 36. Jesus autem audíto verbo quod dicebátur, ait archisynagógo : Noli timére, tantúmmodo crede. 37. Et non admísit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacóbum, et Joánnem fratrem Jacóbi. 38. Et véniunt in domum archisynagógi, et videt tumúltum, et flentes, et ejulántes multum. 39. Et ingréssus, ait illis : Quid turbámini, et plorátis? puélla non est mórtua, sed dormit. 40. Et irridébant eum. Ipse vero, ejéctis ómnibus, assúmit patrem et matrem puéllæ, et qui secum erant, et ingréditur ubi puélla erat jacens. 41. Et tenens manum puéllæ ait illi : Tálitha cumi, quod est interpretátum : Puélla (tibi dico) surge. 42. Et conféstim surréxit puélla et ambulábat : erat autem annórum duódecim; et obstupuérunt stupóre magno. 43. Et præcépit illis vehemén-ter ut nemo id sciret :

34) Luc. **7.** *50*; **8.** *48*.

et dixit dari illi manducáre.

Nazareth.

6. Et egréssus inde, ábiit in pátriam suam; et sequebántur eum discípuli sui: 2. Et facto sábbato cœpit in synagóga docére: et multi audiéntes admirabántur in doctrína ejus, dicéntes: Unde huic hæc ómnia? et quæ est sapiéntia, quæ data est illi: et virtútes tales quæ per manus ejus efficiúntur? 3. Nonne hic est faber fílius Maríæ, frater Jacóbi, et Joseph, et Judæ, et Simónis? nonne et soróres ejus hic nobíscum sunt? Et scandalizabántur in illo. 4. Et dicébat illis Jesus: Quia non est prophéta sine honóre nisi in pátria sua, et in domo sua, et in cognatióne sua. 5. Et non póterat ibi virtútem ullam fácere, nisi paucos infirmos impósitis mánibus curávit. 6. Et mirabátur propter incredulitátem eórum.

Apostolorum missio.

Et circuíbat castélla in circúitu docens. 7. Et vocávit duódecim, et cœpit eos míttere binos, et dabat illis potestátem spirítuum immundórum. 8. Et præcépit eis, ne quid tóllerent in via, nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zonas æs, 9. sed calceátos sandáliis, et ne indueréntur duábus túnicis. 10. Et dicébat eis: Quocúmque introiéritis in domum, illic manéte donec exeátis inde; 11. et quicúmque non recéperint vos, nec audíerint vos, exeúntes inde, excútite púlverem de pédibus vestris, in testimónium illis. 12. Et exeúntes prædicábant ut pæniténtiam ágerent; 13. et dæmónia multa ejiciébant et ungébant óleo multos ægros, et sanábant.

1) Matth. **13.** *54;* Luc. **4.** *16.* — 3) Joan. **6.** *42.* — 4) Matth. **13.** *57;* Luc. **4.** *24;* Joan. **4.** *44.* — 7) Matth. **10.** *1;* *Supra* **3.** *14;* Luc. **9.** *1.* — 9) Act. **12.** *8.* — 11) Matth. **10.** *14;* Luc. **9.** *5;* Act. **13.** *51;* **18.** *6.* — 13) Jac. **5.** *14.*

PARS SECUNDA

GALILÆAM CIRCUIT CUM APOSTOLIS

[6, *14*-9]

Anxietates Herodis circa Joannem.

14. Et audívit rex Heródes (manifféstum enim factum est nomen ejus), et dicébat : Quia Joánnes Baptísta resurréxit a mórtuis, et proptérea virtútes operántur in illo. 15. Alii autem dicébant : Quia Elías est. Alii vero dicébant : Quia prophéta est, quasi unus ex prophétis. 16. Quo audíto Heródes ait : Quem ego decollávi Joánnem, hic a mórtuis resurréxit. 17. Ipse enim Heródes misit, ac ténuit Joánnem, et vinxit eum in cárcere, propter Herodíadem uxórem Philíppi fratris sui, quia dúxerat eam. 18. Dicébat enim Joánnes Heródi : Non licet tibi habére uxórem fratris tui. 19. Herodías autem insidiabátur illi, et volébat occídere eum, nec póterat. 20. Heródes enim metuébat Joánnem, sciens eum virum justum et sanctum : et custodiébat eum, et audíto eo multa faciébat, et libénter eum audiébat. 21. Et cum dies opportúnus accidísset, Heródes natáli sui cœnam fecit princípibus, et tribúnis, et primis Galilææ. 22. Cumque introísset fília ipsíus Herodíadis, et saltásset, et placuísset Heródi, simúlque recumbéntibus, rex ait puéllæ : Pete a me quod vis, et dabo tibi. 23. Et jurávit illi : Quia quidquid petíeris dabo tibi, licet dimídium regni mei. 24. Quæ cum exísset, dixit matri suæ : Quid petam? At illa dixit : Caput Joánnis Baptístæ. 25. Cum-

14) Matth. **11.** *12;* Luc. **9.** *7.* — *17*) Luc. **3.** *19.* — 18) Lev. **18.** *16.*

que introísset statim cum festinatióne ad regem, petívit dicens : Volo ut prótinus des mihi in disco caput Joánnis Baptístæ. 26. Et contristátus est rex; propter jusjurándum, et propter simul discumbéntes, nóluit eam contristáre; 27. sed misso spiculatóre præcépit afférri caput ejus in disco. Et decollávit eum in cárcere. 28. Et áttulit caput ejus in disco : et dedit illud puéllæ, et puélla dedit matri suæ. 29. Quo audíto, discípuli ejus venérunt, et tulérunt corpus ejus, et posuérunt illud in monuménto.

Jesus Bethsaidæ.

Multiplicat panes.

30. Et conveniéntes apóstoli ad Jesum, renuntiavérunt ei ómnia quæ égerant, et docúerant. 31. Et ait illis : Veníte seórsum in desértum locum, et requiéscite pusíllum. Erant enim qui veniébant et redíbant multi, et nec spátium manducándi habébant. 32. Et ascendéntes in navim, abiérunt in desértum locum seórsum. 33. Et vidérunt eos abeúntes, et cognovérunt multi; et pedéstres de ómnibus civitátibus concurréruntilluc, et prævenérunt eos. 34. Et éxiens vidit turbam multam Jesus : et misértus est super eos, quia erant sicut oves non habéntes pastórem, et cœpit illos docére multa. 35. Et cum jam hora multa fieret, accessérunt discípuli ejus, dicéntes : Desértus est locus hic, et jam hora prætériit; 36. dimítte illos, ut eúntes in próximas villas et vicos, emant sibi cibos quos mandúcent. 37. Et respóndens ait illis : Date illis vos manducáre. Et dixérunt ei : Eúntes emámus ducéntis denáriis panes, et dábimus illis manducáre. 38. Et dicit eis : Quot panes habétis?

30) Luc. **9.** *10.* — 31) Matth. **14.** *13;* Luc. **9.** *10;* Joan. **6.** *1.* — 34) Matth. **9.** *36;* **14.** *14.* — 36) Luc. **9.** *12.*

ite, et vidéte. Et cum cognovíssent, dicunt : Quinque, et duos pisces. 39. Et præcépit illis ut accúmbere fácerent omnes secúndum contubérnia super víride fenum. 40. Et discubuérunt in partes per centénos et quinquagénos. 41. Et accéptis quinque pánibus, et duóbus píscibus, íntuens in cælum, benedíxit, et fregit panes, et dedit discípulis suis, ut pónerent ante eos, et duos pisces divísit ómnibus. 42. Et manducavéruntomnes, et saturáti sunt. 43. Et sustulérunt relíquias fragmentórum, duódecim cóphinos plenos, et de píscibus. 44. Erant autem qui manducavérunt quinque míllia virórum.

Ambulat supra mare.

45. Et statim coégit discípulos suos ascéndere navim, ut præcéderent eum trans fretum ad Bethsáidam, dum ipse dimítteret pópulum. 46. Et cum dimisísset eos, ábiit in montem oráre. 47. Et cum sero esset, erat navis in médio mari, et ipse solus in terra. 48. Et videns eos laborántes in remigándo (erat enim ventus contrárius eis) et circa quartam vigíliam noctis venit ad eos ámbulans supra mare; et volébat præterire eos. 49. At illi ut vidérunt eum ambulántem supra mare, putavérunt phantásma esse, et exclamavérunt. 50. Omnes enim vidérunt eum, et conturbáti sunt. Et statim locútus est cum eis, et dixit eis : Confídite, ego sum, nolíte timére. 51. Et ascéndit ad illos in navim, et cessávit ventus. Et plus magis intra se stupébant. 52. Non enim intellexérunt de pánibus: erat enim cor eórum obcæcátum.

Reversus multos sanat.

53. Et cum transfretássent, venérunt in terram Genésareth, et applicuérunt. 54. Cumque egréssi essent de

39) Joan. **6.** *10.* — 48) Matth. **14.** *25.* — 53) Matth. **14.** *34.*

navi, contínuo cognovérunt eum; 55. et percurréntes univérsam regiónem illam, cœpérunt in grabátis eos, qui se male habébant, circumférre, ubi audiébant eum esse. 56. Et quocúmque introíbat, in vicos, vel in villas, aut civitátes, in platéis ponébant infírmos, et deprecabántur eum, ut vel fímbriam vestiménti ejus tángerent; et quotquot tangébant eum, salvi fiébant.

Traditio seniorum.

7. Et convéniunt ad eum pharisæi, et quidam de scribis, veniéntes ab Jerosólymis. 2. Et cum vidíssent quosdam ex discípulis ejus commúnibus mánibus, id est, non lotis, manducáre panes, vituperavérunt. 3. Pharisæi enim, et omnes Judæi, nisi crebro láverint manus, non mandúcant, tenéntes traditiónem seniórum. 4. Et a foro, nisi baptizéntur, non cómedunt : et ália multa sunt, quæ trádita sunt illis serváre : baptísmata cálicum, et urceórum, et æramentórum, et lectórum. 5. Et interrogábant eum pharisæi et scribæ : Quare discípuli tui non ámbulant juxta traditiónem seniórum, sed commúnibus mánibus mandúcant panem? 6. At ille respóndens, dixit eis : Bene prophetávit Isaías de vobis hypócritis, sicut scriptum est : Pópulus hic lábiis me honórat, cor autem eórum longe est a me. 7. In vanum autem me colunt, docéntes doctrínas et præcépta hóminum. 8. Relinquéntes enim mandátum Dei, tenétis traditiónem hóminum, baptísmata urceórum et cálicum, et ália simília his fácitis multa. 9. Et dicébat illis : Bene írritum fácitis præcéptum Dei, ut traditiónem vestram servétis. 10. Móyses enim dixit : Honóra patrem tuum,

2) Matth. **15.** *2.* — 6) Is. **29.** *13.* — 10) Exod. **20.** *12;* Deut. **5.** *16;* Ephes. **6.** *2;* Exod. **21.** *17;* Levit. **20.** *9;* Prov. **20.** *20.*

et matrem tuam. Et : Qui maledíxerit patri vel matri, morte moriátur. 11. Vos autem dícitis : Si díxerit homo patri aut matri, Corban (quod est donum) quodcúmque ex me, tibi profúerit; 12. et ultra non dimíttitis eum quidquam fácere patri suo, aut matri, 13. rescindéntes verbum Dei per traditiónem vestram, quam tradidístis : et simília hujúsmodi multa fácitis.

De rebus coinquinantibus.

14. Et ádvocans íterum turbam, dicébat illis : Audíte me omnes, et intellígite. 15. Nihil est extra hóminem intróiens in eum, quod possit eum coinquináre, sed quæ de hómine procédunt, illa sunt quæ commúnicant hóminem. 16. Si quis habet aures audiéndi, áudiat. 17. Et cum introísset in domum a turba, interrogábant eum discípuli ejus parábolam. 18. Et ait illis : Sic et vos imprudéntes estis? Non intellígitis quia omne extrínsecus intróiens in hóminem, non potest eum communicáre, 19. quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, et in secéssum exit, purgans omnes escas? 20. Dicébat autem, quóniam quæ de hómine éxeunt, illa commúnicant hóminem. 21. Ab intus enim de corde hóminum malæ cogitatiónes procédunt, adultéria, fornicatiónes, homicídia, 22. furta, avarítiæ, nequítiæ, dolus, impudicítiæ, óculus malus, blasphémia, supérbia, stultítia. 23. Omnia hæc mala ab intus procédunt, et commúnicant hóminem.

In Phænicia :

Chananæa.

24. Et inde surgens ábiit in fines Tyri et Sidónis; et ingréssus domum, néminem vóluit scire, et non pótuit latére. 25. Múlier enim statim ut audívit de

14) Matth. **15.** *10.* — 21) Gen. **6.** *5.* — 24) Matth. **15.** *21.*

eo, cujus fília habébat spíritum immúndum, intrávit, et prócidit ad pedes ejus. 26. Erat enim múlier gentílis, Syrophæníssa génere. Et rogábat eum ut dæmónium ejíceret de fília ejus. 27. Qui dixit illi : Sine prius saturári fílios; non est enim bonum súmere panem filiórum, et míttere cánibus, 28. At illa respóndit, et dixit illi : Utique Dómine, nam et catélli cómedunt sub mensa de micis puerórum. 29. Et ait illi : Propter hunc sermónem vade, éxiit dæmónium a fília tua. 30. Et cum abiísset domum suam, invénit puéllam jacéntem supra lectum, et dæmónium exiísse.

In Decapoleos finibus :

surdus et mutus.

31. Et íterum éxiens de fínibus Tyri, venit per Sidónem ad mare Galilææ inter médios fines Decapóleos. 32. Et addúcunt ei surdum et mutum, et deprecabántur eum, ut impónat illi manum. 33. Et apprehéndens eum de turba seórsum, misit dígitos suos in aurículas ejus, et éxspuens, tétigit linguam ejus. 34. Et suspíciens in cælum, ingémuit, et ait illi : Ephphetha, quod est adaperíre. 35. Et statim apértæ sunt aures ejus, et solútum est víncu-lum linguæ ejus, et loquebátur recte. 36. Et præcépit illis ne cui dícerent. Quanto autem eis præcipiébat, tanto magis plus prædicábant; 37. et eo ámplius admirabántur, dicéntes : Bene ómnia fecit : et surdos fecit audíre, et mutos loqui.

2ª panis multiplicatio.

8. In diébus illis íterum cum turba multa esset, nec habérent quod manducárent, convocátis discípulis, ait illis : 2. Miséreor super turbam, quia ecce jam tríduo sústinent me, nec habent

32) Matth. **9.** *32.*
1) Matth. **15.** *32.*

quod mandúcent; 3. et si dimísero eos jejúnos in domum suam, defícient in via : quidam enim ex eis de longe venérunt. 4. Et respondérunt ei discípuli sui : Unde illos quis póterit hic saturáre pánibus in solitúdine? 5. Et interrogávit eos : Quot panes habétis? Qui dixérunt : Septem. 6. Et præcépit turbæ discúmbere super terram. Et accípiens septem panes, grátias agens fregit, et dabat discípulis suis ut appónerent, et apposuérunt turbæ. 7. Et habébant piscículos paucos; et ipsos benedíxit, et jussit appóni. 8. Et manducavérunt, et saturáti sunt, et sustulérunt quod superáverat de fragméntis, septem sportas. 9. Erant autem qui manducáverant, quasi quátuor míllia; et dimísit eos.

Pharisæorum confutatio.

10. Et statim ascéndens navim cum discípulis suis, venit in partes Dalmanútha. 11. Et exiérunt pharisæi, et cœpérunt conquírere cum eo, quæréntes ab illo signum de cælo, tentántes eum. 12. Et ingemíscens spíritu, ait : Quid generátio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dábitur generatióni isti signum.

Bethsaidæ :

fermentum Pharisæorum.

13. Et dimíttens eos, ascéndit íterum navim, et ábiit trans fretum. 14. Et obliti sunt panes súmere, et nisi unum panem non habébant secum in navi. 15. Et præcipiébat eis, dicens : Vidéte, et cavéte a ferménto pharisæórum et ferménto Heródis. 16. Et cogitábant ad altérutrum, dicéntes : Quia panes non habémus. 17. Quo cógnito, ait illis Jesus : Quid cogitátis, quia panes non habétis? nondum cognóscitis nec intellígitis? adhuc cæcátum habétis cor ve-

11) Matth. **16.** *1;* Luc. **11.** *54.* — 14) Matth. **16.** *5.*

strum? 18. Oculos habéntes non vidétis? et aures habéntes non audítis? Nec recordámini, 19. quando quinque panes fregi in quinque míllia : quot cóphinos fragmentórum plenos sustulístis? Dicunt ei : Duódecim. 20. Quando et septem panes in quátuor míllia; quot sportas fragmentórum tulístis? Et dicunt ei : Septem. 21. Et dicébat eis : Quómodo nondum intellígitis?

Cæci illuminatio.

22. Et véniunt Bethsáidam, et addúcunt ei cæcum, et rogábant eum ut illum tángeret. 23. Et apprehénsa manu cæci, edúxit eum extra vicum; et éxpuens in óculos ejus impósitis mánibus suis, interrogávit eum si quid vidéret. 24. Et aspíciens, ait : Vídeo hómines velut árbores ambulántes. 25. Deínde iterum impósuit manus super óculos ejus; et cœpit vidére, et restitútus est ita ut clare vidéret ómnia. 26. Et misit illum in domum suam, dicens : Vade in domum tuam, et si in vicum introíeris, némini díxeris.

Cæsareæ :

Petri confessio.

27. Et egréssus est Jesus, et discípuli ejus, in castélla Cæsaréæ Philíppi; et in via interrogábat discípulos suos, dicens eis : Quem me dicunt esse hómines? 28. Qui respondérunt illi, dicéntes : Joánnem Baptístam, álii Elíam, álii vero quasi unum de prophétis. 29. Tunc dicit illis : Vos vero quem me esse dícitis? Respóndens Petrus, ait ei : Tu es Christus. 30. Et comminátus est eis, ne cui dícerent de illo.

Passio prædicta.

31. Et cœpit docére eos quóniam opórtet Fílium hóminis pati multa, et reprobári a

18) *Sup.* **6.** *41;* Joan. **6.** *11.* — 27) Matth. **16.** *13;* Luc. **9.** *18.*

senióribus, et a summis sacerdótibus, et scribis, et óccidi; et post tres dies resúrgere. 32. Et palam verbum loquebátur. Et apprehéndens eum Petrus, cœpit increpáre eum. 33. Qui convérsus, et videns discípulos suos, comminátus est Petro, dicens : Vade retro me Sátana, quóniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hóminum. 34. Et convocáta turba cum discípulis suis dixit eis : Si quis vult me sequi, déneget semetípsum, et tollat crucem suam, et sequátur me. 35. Qui enim volúerit ánimam suam salvam fácere, perdet eam; qui autem perdíderit ánimam suam propter me et evangélium, salvam fáciet eam. 36. Quid enim próderit hómini, si lucrétur mundum totum, et detriméntum ánimæ suæ fáciat? 37. Aut quid dabit homo commutatiónis pro ánima sua? 38. Qui enim me confúsus fúerit, et verba mea, in generatióne ista adúltera et peccátrice, et Fílius hóminis confundétur eum, cum vénerit in glória Patris sui cum ángelis sanctis. 39. Et dicébat illis : Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stántibus, qui non gustábunt mortem, donec vídeant regnum Dei véniens in virtúte.

Transfiguratio.

9. Et post dies sex assúmit Jesus Petrum, et Jacóbum, et Joánnem, et ducit illos in montem excélsum seórsum solos, et transfigurátus est coram ipsis. 2. Et vestiménta ejus facta sunt splendéntia, et cándida nimis velut nix, quália fullo non potest super terram cándida fácere. 3. Et appáruit illis Elías cum Móyse, et erant loquén-

34) Matth. **10.** *38;* **16.** *24;* Luc. **9.** *23;* **14.** *27.* — 35) Luc. **17.** *33;* Joan. **12.** *25.* — 38) Matth. **10.** *33;* Luc. **9.** *26;* et **12.** *9.* — 39) Matth. **16.** *28;* Luc. **9.** *27.*

1) Matth. **17.** *1;* Luc. **9.** *28.*

tes cum Jesu. 4. Et respóndens Petrus, ait Jesu : Rabbi, bonum est nos hic esse; et faciámus tria tabernácula, tibi unum, et Móysi unum, et Elíæ unum. 5. Non enim sciébat quid díceret : erant enim timóre extérriti. 6. Et facta est nubes obúmbrans eos, et venit vox de nube, dicens : Hic est Fílius meus caríssimus : audíte illum. 7. Et statim circumspiciéntes, néminem ámplius vidérunt, nisi Jesum tantum secum. 8. Et descendéntibus illis de monte, præcépit illis ne cuíquam quæ vidíssent narrárent, nisi cum Fílius hóminis a mórtuis resurréxerit. 9. Et verbum continuérunt apud se, conquiréntes quid esset : cum a mórtuis resurréxerit.

Elias jam venit.

10. Et interrogábant eum, dicéntes : Quid ergo dicunt pharisæi et scribæ, quia Elíam opórtet veníre primum? 11. Qui respóndens, ait illis : Elías cum vénerit primo, restítuet ómnia; et quómodo scriptum est in Fílium hóminis, ut multa patiátur et contemnátur. 12. Sed dico vobis quia et Elías venit (et fecérunt illi quæcúmque voluérunt) sicut scriptum est de eo.

Lunatici sanatio.

13. Et véniens ad discípulos suos, vidit turbam magnam circa eos, et scribas conquiréntes cum illis. 14. Et conféstim omnis pópulus videns Jesum, stupefáctus est, et expavérunt, et accurréntes salutábant eum. 15. Et interrogávit eos : Quid inter vos conquíritis? 16. Et respóndens unus de turba, dixit : Magíster, áttuli fílium meum ad te, habéntem spíritum mutum. 17. Qui ubicúmque eum apprehénderit, allídit illum, et spumat, et stridet déntibus, et aré-

8) Matth. **17.** *9.* — 10) Mal. **4.** *5.* — 11) Is. **53.** *34.* — 12) Matth. **17.** *22.* — 16) Luc. **9.** *38.*

scit; et dixi discípulis tuis ut ejícerent illum, et non potuérunt. 18. Qui respóndens eis, dixit : O generátio incrédula, quámdiu apud vos ero? quámdiu vos pátiar? Afférte illum ad me. 19. Et attulérunt eum. Et cum vidísset eum, statim spíritus conturbávit illum; et elísus in terram, volutabátur spumans. 20. Et interrogávit patrem ejus : Quantum témporis est ex quo ei hoc áccidit? At ille ait : Ab infántia; 21. et frequénter eum in ignem, et in aquas misit, ut eum pérderet. Sed si quid potes, ádjuva nos, misértus nostri. 22. Jesus autem ait illi : Si potes crédere, ómnia possibília sunt credénti. 23. Et contínuo exclámans pater púeri, cum lácrymis aiébat : Credo, Dómine; ádjuva incredulitátem meam. 24. Et cum vidéret Jesus concurréntem turbam, comminátus est spirítui immúndo dicens illi : Surde et mute spíritus, ego præcípio tibi, exi ab eo, et ámplius ne intróeas in eum. 25. Et exclámans, et multum discérpens eum, éxiit ab eo, et factus est sicut mórtuus, ita ut multi dícerent : Quia mórtuus est. 26. Jesus autem tenens manum ejus, elevávit eum, et surréxit. 27. Et cum introísset in domum, discípuli ejus secréto interrogábant eum : Quare nos non potúimus ejícere eum? 28. Et dixit illis : Hoc genus in nullo potest exíre, nisi in oratióne et jejúnio.

Doctrina Jesu :

de passione sua,

29. Et inde profécti prætergrediebántur Galilæam, nec volébat quemquam scire. 30. Docébat autem discípulos suos, et dicébat illis : Quóniam Fílius hóminis tradétur in manus hóminum, et occídent eum, et occísus tértia die resúrget.

30) Matth. **17.** *21;* Luc. **9.** *22. 44.*

31. At illi ignorábant verbum, et timébant interrogáre eum.

de humilitate,

32. Et venérunt Caphárnaum. Qui cum domi essent, interrogábat eos : Quid in via tractabátis? 33. At illi tacébant; síquidem in via inter se disputáverant, quis eórum major esset. 34. Et résidens vocávit duódecim, et ait illis : Si quis vult primus esse, erit ómnium novíssimus, et ómnium minister. 35. Et accípiens púerum, státuit eum in médio eórum : quem cum compléxus esset, ait illis : 36. Quisquis unum ex hujúsmodi púeris recéperit in nómine meo, me récipit; et quicúmque me suscéperit, non me súscipit, sed eum qui misit me.

de zelo sine invidia,

37. Respónditilli Joánnes, dicens : Magíster, vídimus quemdam in nómine tuo ejiciéntem dæmónia, qui non séquitur nos, et prohibúimus eum. 38. Jesus autem ait : Nolíte prohibére eum. Nemo est enim qui fáciat virtútem in nómine meo, et possit cito male loqui de me. 39. Qui enim non est advérsum vos, pro vobis est. 40. Quisquis enim potum dédérit vobis cálicem aquæ in nómine meo, quia Christi estis, amen dico vobis, non perdet mercédem suam.

de scandalo.

41. Et quisquis scandalizáverit unum ex his pusíllis credéntibus in me, bonum est ei magis si circumdarétur mola asinária collo ejus, et in mare mitterétur. 42. Et si scandalizáverit te manus tua, abscínde illam : bonum est tibi débilem introíre in vitam, quam duas manus habéntem ire in gehénnam, in ignem inextinguíbilem, 43. ubi vermis eórum non móritur,

33) Matth. **18.** *1;* Luc. **9.** *46.* — 37) Luc. **9.** *49.* — 38) I Cor. **12.** *3.* — 40) Matth. **10.** *42.* — 41) Matth. **18.** *9;* Luc. **17.** *2.* — 42) Matth. **5.** *30;* **18.** *8.*

et ignis non extínguitur. 44. Et si pes tuus te scandalízat, ámputa illum : bonum est tibi claudum introíre in vitam ætérnam, quam duos pedes habéntem mitti in gehénnam ignis inextinguíbilis, 45. ubi vermis eórum non móritur, et ignis non extínguitur. 46. Quod si óculus tuus scandalízat te, éjice eum : bonum est tibi luscum introíre in regnum Dei, quam duos óculos habéntem mitti in gehénnam ignis, 47. ubi vermis eórum non móritur, et ignis non extínguitur. 48. Omnis enim igne saliétur, et omnis víctima sale saliétur. 49. Bonum est sal : quod si sal insúlsum fúerit, in quo illud condiétis? Habéte in vobis sal, et pacem habéte inter vos.

PARS TERTIA

ITER IN JERUSALEM ET SEDES IN URBE PRO CELEBRANDA PASCHA [10-13]

I. — IN ITINERE — [10]

Matrimonii vinculum.

10. Et inde exsúrgens venit in fines Judáæ ultra Jordánem; et convéniunt íterum turbæ ad eum, et sicut consuéverat, íterum docébat illos. 2. Et accedéntes pharisæi interrogábant eum : Si licet viro uxórem dimíttere, tentántes eum. 3. At ille respóndens dixit eis : Quid vobis præcépit Móyses? 4. Qui dixérunt : Móyses permísit libéllum repúdii scríbere, et dimíttere. 5. Quibus respóndens

---

45) Is. **66.** *24.* — 48) Lev. **2.** *13.* — 49) Matth. **5.** *13;* Luc. **14.** *34.*

1) Matth. **19.** *1.* — 4) Deut. **24.** *1.*

Jesus, ait : Ad durítiam cordis vestri scripsit vobispræcéptumistud: 6. Ab inítio autem creatúræ, másculum et féminam fecit eos Deus. 7. Propter hoc relínquet homo patrem suum et matrem, et adhærébit ad uxórem suam, 8. et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. 9. Quod ergo Deus conjúnxit, homo non séparet. 10. Et in domo iterum discípuli ejus de eódem interrogavérunt eum. 11. Et ait illis : Quicúmque dimíserit uxórem suam, et áliam dúxerit, adultérium commíttit super eam. 12. Et si uxor dimíserit virum suum, et álii núpserit, mœchátur.

Parvulorum benedictio.

13. Et offerébant illi párvulos ut tángeret illos. Discípuli autem comminabántur offeréntibus. 14. Quos cum vidéret Jesus, indígne tulit, et ait illis : Sínite párvulos veníre ad me, et ne prohibuéritis eos : tálium enim est regnum Dei. 15. Amen dico vobis, quisquis non recéperit regnum Dei velut párvulus, non intrábit in illud. 16. Et compléxans eos, et impónens manus super illos, benedicébat eos.

Juvenis divitis vocatio.

17. Et cum egréssus esset in viam, procúrrens quidam genu flexo ante eum, rogábat eum : Magíster bone, quid fáciam, ut vitam ætérnam percípiam? 18. Jesus autem dixit ei : Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus Deus. 19. Præcépta nosti : Ne adúlteres, Ne occídas, Ne furéris, Ne falsum testimónium díxeris, Ne fraudem féceris, Honóra patrem tuum et matrem. 20. At ille respóndens, ait illi : Magíster, hæc ómnia observávi a juventúte

6) Gen. **1.** *27.* — 7) Gen. **2.** *24;* Matth. **19.** *5;* I Cor. **7.** *10;* Ephes. **5.** *31.* — 8) I Cor. **6.** *10.* — 17) Matth. **19.** *16;* Luc. **18.** *18.* — 19) Exod. **20.** *13.*

mea. 21. Jesus autem intúitus eum, diléxit eum, et dixit ei : Unum tibi deest : vade, quæcúmque habes vende et da paupéribus, et habébis thesáurum in cælo, et veni, séquere me. 22. Qui contristátus in verbo, ábiit mœrens : erat enim habens multas possessiónes.

De divitiis et paupertate.

23. Et circumspíciens Jesus, ait discípulis suis : Quam difficile qui pecúnias habent, in regnum Dei introíbunt! 24. Discípuli autem obstupescébant in verbis ejus. At Jesus rursus respóndens ait illis : Filióli, quam difficile est, confidéntes in pecúniis, in regnum Dei introíre? 25. Facílius est, camélum per forámen acus transíre, quam divitem intráre in regnum Dei. 26. Qui magis admirabántur, dicéntes ad semetípsos: Et quis potest salvus fieri? 27. Et íntuens illos Jesus, ait : Apud hómines impossíbile est, sed non apud Deum. 28. Et cœpit ei Petrus dícere : Ecce nos dimísimus ómnia, et secúti sumus te. 29. Respóndens Jesus, ait : Amen dico vobis, nemo est, qui relíquerit domum, aut fratres, aut soróres, aut patrem, aut matrem, aut fílios, aut agros, propter me et propter evangélium, 30. qui non accípiat cénties tantum, nunc in témpore hoc : domos, et fratres, et soróres, et matres, et fílios, et agros, cum persecutiónibus, et in sæculo futúro vitam ætérnam. 31. Multi autem erunt primi novíssimi, et novíssimi primi.

3a passionis prædictio.

32. Erant autem in via ascendéntes Jerosólymam; et præcedébat illos Jesus, et stu-

28) Matth. **19.** *27;* Luc. **18.** *28.* — 31) Matth. **19.** *30;* Luc. **18.** *31.*

pébant, et sequéntes timébant. Et assúmens iterum duódecim, cœpit illis dícere quæ essent ei eventúra. 33. Quia ecce ascéndimus Jerosólymam, et Fílius hóminis tradétur princípibus sacerdótum, et scribis et senióribus, et damnábunt eum morte, et tradent eum géntibus; 34. et illúdent ei, et cónspuent eum, et flagellábunt eum, et interfícient eum; et tértia die resúrget.

Filii Zebedæi; humilitas.

35. Et accédunt ad eum Jacóbus et Joánnes fílii Zebedæi, dicéntes : Magíster, vólumus, ut quodcúmque petiérimus, fácias nobis. 36. At ille dixit eis : Quid vultis ut fáciam vobis? 37. Et dixérunt : Da nobis, ut unus ad déxteram tuam, et álius ad sinístram tuam sedeámus in glória tua. 38. Jesus autem ait eis : Nescítis quid petátis. Potéstis bíbere cálicem, quem ego bibo? aut baptísmo, quo ego baptízor, baptizári? 39. At illi dixérunt ei : Póssumus. Jesus autem ait eis : Cálicem quidem, quem ego bibo, bibétis, et baptísmo, quo ego baptízor, baptizabímini; 40. sedére autem ad dextram meam vel ad sinístram, non est meum dare vobis, sed quibus parátum est. 41. Et audiéntes decem, cœpérunt indignári de Jacóbo et Joánne. 42. Jesus autem vocans eos, ait illis : Scitis quia hi, qui vidéntur principári géntibus, dominántur eis, et príncipes eórum potestátem habent ipsórum. 43. Non ita est autem in vobis, sed quicúmque volúerit fíeri major, erit vester minister, 44. et quicúmque volúerit in vobis primus esse, erit ómnium servus. 45. Nam et Fílius hóminis non venit ut mi-

35) Matth. **20.** *20.* — 42) Luc. **22.** *25.*

nistrarétur ei, sed ut ministráret, et daret ánimam suam redemptiónem pro multis.

Bartimæi sanatio.

46. Et véniunt Jéricho, et proficiscénte eo de Jéricho, et discípulis ejus, et plúrima multitúdine, fílius Timæi, Bartimæus cæcus, sedébat juxta viam mendícans. 47. Qui cum audísset quia Jesus Nazarénus est, cœpit clamáre et dícere : Jesu, fili David, miserére mei. 48. Et comminabántur ei multi ut taceret. At ille multo magis clamábat : Fili David, miserére mei. 49. Et stans Jesus præcépit illum vocári. Et vocant cæcum, dicéntes ei : Animæquior esto; surge, vocat te. 50. Qui projécto vestiménto suo exíliens venit ad eum. 51. Et respóndens Jesus, dixit illi : Quid tibi vis fáciam? Cæcus autem dixit ei : Rabbóni, ut vídeam. 52. Jesus autem ait illi : Vade, fides tua te salvum fecit. Et conféstim vidit et sequebátur eum in via.

II[1] IN JERUSALEM [11-13]

Triumphans ingreditur urbem.

11. Et cum appropinquárent Jerosólymæ et Bethániæ ad montem Olivárum, mittit duos ex discípulis suis, 2. et ait illis : Ite in castéllum, quod contra vos est, et statim introeúntes illuc, inveniétis pullum ligátum, super quem nemo adhuc hóminum sedit; sólvite illum, et addúcite. 3. Et si quis vobis díxerit : Quid fácitis? dícite, quia dómino necessárius est, et contínuo illum dimíttet huc. 4. Et abeúntes invenérunt pullum ligátum ante jánuam foris in bívio, et solvunt eum. 5. Et quidam de illic stántibus dicébant illis : Quid fácitis solvén-

46) Matth. **20.** *29;* Luc. **18.** *35.*
1) Matth. **21.** *1;* Luc. **19.** *29.*

tes pullum? 6. Qui dixérunt eis sicut præcéperat illis Jesus, et dimisérunt eis. 7. Et duxérunt pullum ad Jesum, et impónunt illi vestiménta sua, et sedit super eum. 8. Multi autem vestiménta sua stravérunt in via; álii autem frondes cædébant de arbóribus, et sternébant in via. 9. Et qui præíbant, et qui sequebántur, clamábant, dicéntes : Hosánna! 10. Benedíctus qui venit in nómine Dómini : benedíctum quod venit regnum patris nostri David : Hosánna in excélsis. 11. Et introívit Jerosólymam in templum; et circumspéctis ómnibus, cum jam véspera esset hora, éxiit in Bethániam cum duódecim.

Fico imprecatur.

12. Et ália die cum exírent a Bethánia, esúriit. 13. Cumque vidísset a longe ficum habéntem fólia, venit si quid forte inveníret in ea; et cum venísset ad eam, nihil invénit præter fólia : non enim erat tempus ficórum. 14. Et respóndens dixit ei : Jam non ámplius in ætérnum ex te fructum quisquam mandúcet. Et audiébant discípuli ejus.

Templum purgat.

15. Et véniunt Jerosólymam. Et cum introísset in templum, cœpit ejícere vendéntes et eméntes in templo; et mensas nummulariórum, et cáthedras vendéntium colúmbas evértit. 16. Et non sinébat, ut quisquam transférret vas per templum; 17. et docébat, dicens eis : Nonne scriptum est : Quia domus mea, domus oratiónis vocábitur ómnibus géntibus? vos autem fecístis eam spelúncam latrónum. 18. Quo audíto príncipes sacerdótum et scribæ quærébant quómodo eum pérde-

7) Joan. **12.** *14.* — 9) Ps. **117.** *26;* Matth. **21.** *9;* Luc. **19.** *38.* — 11) Matth. **21.** *10.* — 13) Matth. **21.** *9-17;* Isai. **56.** *7;* Jerem. **7.** *11.*

rent; timébant enim eum, quóniam univérsa turba admirabátur super doctrína ejus.

Fides ac precatio.

19. Et cum véspera facta esset, egrediebátur de civitáte. 20. Et cum mane transírent, vidérunt ficum áridam factam a radícibus. 21. Et recordátus Petrus, dixit ei : Rabbi, ecce ficus, cui maledixísti, áruit. 22. Et respóndens Jésus, ait illis : Habéte fidem Dei. 23. Amen dico vobis, quia quicúmque díxerit huic monti : Tóllere, et míttere in mare, et non hæsitáverit in corde suo, sed credíderit, quia quodcúmque díxerit fiat, fiet ei. 24. Proptérea dico vobis, ómnia quæcúmque orántes pétitis, crédite quia accipiétis, et evénient vobis. 25. Et cum stábitis ad orándum, dimíttite si quid habétis advérsus áliquem, ut et Pater vester qui in cælis est, dimíttat vobis peccáta vestra. 26. Quod si vos non dimiséritis, nec Pater vester, qui in cælis est, dimíttet vobis peccáta vestra.

Controversiæ in templo :

Baptismum Joannis.

27. Et véniunt rursus Jerosólymam. Et cum ambuláret in templo, accédunt ad eum summi sacerdótes, et scribæ, et senióres, 28. et dicunt ei : In qua potestáte hæc facis? et quis dedit tibi hanc potestátem ut ista fácias? 29. Jesus autem respóndens, ait illis : Interrogábo vos et ego unum verbum, et respondéte mihi; et dicam vobis in qua potestáte hæc fáciam. 30. Baptísmus Joánnis, de cælo erat, an ex homínibus? Respondéte mihi. 31. At illi cogitábant secum dicéntes : Si dixérimus : De cælo, dicet : Quare ergo non credidístis ei? 32. Si dixérimus : Ex homínibus, timémus pópulum. Omnes enim

22) Matth. **21.** *21.* — 24) Matth. **7.** *7;* **21.** *22.* — 25) Matth. **6.** *14;* **18.** *35;* Luc. **11.** *9.* — 28) Luc. **20.** *2.*

habébant Joánnem quia vere prophéta esset. 33. Et respondéntes dicunt Jesus : Nescímus. Et respóndens Jesus, ait illis : Neque ego dico vobis in qua potestáte hæc fáciam.

Parabola de vinitoribus.

12. Et cœpit illis in parábolis loqui. Víneam pastinávit homo, et circúmdedit sepem, et fodit lacum, et ædificávit turrim, et locávit eam agrícolis, et péregre proféctus est. 2. Et misit ad agrícolas in témpore servum, ut ab agrícolis accíperet de fructu víneæ. 3. Qui apprehénsum eum cecidérunt, et dimisérunt vácuum. 4. Et íterum misit ad illos álium servum; et illum in cápite vulneravérunt, et contuméliis affecérunt. 5. Et rursum álium misit, et illum occidérunt; et plures álios, quosdam cædéntes, álios vero occidéntes. 6. Adhuc ergo unum habens fílium caríssimum, et illum misit ad eos novíssimum, dicens : Quia reverebúntur fílium meum. 7. Colóni autem dixéruntad ínvicem : Hic est heres; veníte, occidámus eum, et nostra erit heréditas. 8. Et apprehendéntes eum, occidérunt, et ejecérunt extra víneam. 9. Quid ergo fáciet dóminus víneæ? Véniet, et perdet colónos, et dabit víneam áliis. 10. Nec scriptúram hanc legístis : Lápidem quem reprobavérunt ædificántes, hic factus est in caput ánguli; 11. a Dómino factum est istud, et est mirábile in óculis nostris? 12. Et quærébant eum tenére, et timuérunt turbam : cognovérunt enim quóniam ad eos parábolam hanc díxerit. Et relícto eo abiérunt.

De tributo solvendo.

13. Et mittunt ad eum quosdam ex pharisæis, et herodiánis, ut

1) Isai. **5.** *1;* Jer. **2.** *21;* Matth. **21.** *33;* Luc. **20.** 9.
10) Ps. **117.** *22;* Is. **28.** *16;* Matth. **21.** *42;* Act. **4.** *11;* Rom. **9.** *33;* I Petr. **2.** 7. — 13) Matth. **22.** *15;* Luc. **20.** *20.*

eum cáperent in verbo. 14. Qui veniéntes dicunt ei : Magíster, scimus quia verax es, et non curas quemquam; nec enim vides in fáciem hóminum, sed in veritáte viam Dei doces. Licet dari tribútum Cæsari, an non dábimus? 15. Qui sciens versútiam illórum, ait illis : Quid me tentátis? afférte mihi denárium ut vídeam. 16. At illi attulérunt ei. Et ait illis : Cujus est imágo hæc et inscríptio? Dicunt ei : Cæsaris. 17. Respóndens autem Jesus dixit illis : Réddite ígitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo. Et mirabántur super eo.

Sadducæi et resurrectio.

18. Et venéruntadeum sadducæi, qui dicunt resurrectiónem non esse, et interrogábant eum, dicéntes : 19. Magíster, Móyses nobis scripsit, ut si cujus frater mórtuus fúerit, et dimíserit uxórem, et fílios non relíquerit, accípiat frater ejus uxórem ipsíus, et resúscitet semen fratri suo. 20. Septem ergo fratres erant; et primus accépit uxórem, et mórtuus est non relícto sémine. 21. Et secúndus accépit eam, et mórtuus est; et nec iste relíquit semen. Et tértius simíliter. 22. Et accepérunt eam simíliter septem, et non reliquérunt semen. Novíssima ómnium defúncta est et múlier. 23. In resurrectióne ergo cum resurréxerint, cujus de his erit uxor? septem enim habuérunt eam uxórem. 24. Et respóndens Jesus, ait illis : Nonne ídeo errátis, non sciéntes Scriptúras, neque virtútem Dei? 25. Cum enim a mórtuis resurréxerint, neque nubent, neque nubéntur, sed sunt sicut ángeli in cælis. 26. De mórtuis autem quod resúrgant, non legístis in libro Móysi,

17) Rom. **13.** 7. — 18) Matth. **22.** 23; Luc. **20.** 27. — 19) Deut. **25.** 5. — 26) Exod. **3.** 6; Matth. **22.** 32.

super Rubum, quómodo díxerit illi Deus, inquiens : Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? 27. Non est Deus mortuórum, sed vivórum. Vos ergo multum errátis.

Primum mandatum.

28. Et accéssit unus de scribis qui audíerat illos conquiréntes, et videns quóniam bene illis respónderit, interrogávit eum quod esset primum ómnium mandátum. 29. Jesus autem respóndit ei : Quia primum ómnium mandátum est : Audi Israel, Dóminus Deus tuus, Deus unus est; 30. et díliges Dóminum tuum ex toto corde tuo, et ex tota ánima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtúte tua. Hoc est primum mandátum. 31. Secúndum autem símile est illi : Díliges próximum tuum tanquam teípsum. Majus horum áliud mandátum non est. 32. Et ait illi scriba : Bene, magíster, in veritáte dixísti, quia unus est Deus, et non est álius præter eum. 33. Et ut diligátur ex toto corde, ex toto intelléctu, et ex tota ánima, et ex tota fortitúdine; et dilígere próximum tanquam seípsum, majus est ómnibus holocautomátibus, et sacrifíciis. 34. Jesus autem videns quod sapiénter respondísset, dixit illi : Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audébat eum interrogáre.

Christus, David Dominus.

35. Et respóndens Jesus dicébat, docens in templo : Quómodo dicunt scribæ Christum fílium esse David? 36. Ipse enim David dicit in Spíritu Sancto : Dixit Dóminus Dómino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimícos tuos scabéllum pedum tuó-

28) Matth. **22.** *35.* — 29) Deut. **6.** *4.* — 31) Lev. **19.** *18;* Matth. **22.** *39;* Rom. **13.** *9;* Gal. **5.** *14;* Jac. **2.** *8.* — 36) Ps. **109.** *1;* Matth. **22.** *44;* Luc. **20.** *42.*

rum. 37. Ipse ergo David dicit eum Dóminum, et unde est fílius ejus? Et multa turba eum libénter audívit.

De scribis vitandis.

38. Et dicébat eis in doctrína sua : Cavéte a scribis, qui volunt in stolis ambuláre, et salutári in foro, 39. et in primis cáthedris sedére in synagógis, et primos discúbitus in cenis; 40. qui dévorant domos viduárum sub obténtu prolíxæ oratiónis : hi accípient prolíxius judícium.

Duo minuta viduæ.

41. Et sedens Jesus contra gazophylácium, aspiciébat quómodo turba jactáret æs in gazophylácium, et multi dívites jactábant multa. 42. Cum venísset autem vídua una pauper, misit duo minúta, quod est quadrans. 43. Et cónvocans discípulos suos, ait illis : Amen dico vobis, quóniam vídua hæc pauper plus ómnibus misit, qui misérunt in gazophylácium. 44. Omnes enim ex eo, quod abundábat illis, misérunt; hæc vero de penúria sua ómnia quæ hábuit misit totum victum suum.

Excidium Jérusalem et mundi finis :

Occasio sermonis.

13. Et cum egrederétur de templo, ait illi unus ex discípulis suis : Magister, áspice quales lápides, et quales structúræ! 2. Et respóndens Jesus, ait illi : Vides has omnes magnas ædificatiónes? Non relinquétur lapis super lápidem, qui non destruátur. 3. Et cum sedéret in monte Olivárum contra templum, interrogábant eum separátim Petrus, et Jacóbus, et Joánnes, et Andréas : 4. Dic nobis, quando ista fient? et quod signum erit, quando hæc ómnia incípient consummári?

38) Matth. **23.** *5;* Luc. **11.** *43;* **20.** *46.* — 41) Luc. **21.** *1.*
1) Matth. **24.** *1.* — 2) Luc. **19.** *44;* **21.** *6.*

Signa prænuntia.

5. Et respóndens Jesus cœpit dícere illis : Vidéte ne quis vos sedúcat : 6. Multi enim vénient in nómine meo dicéntes, quia ego sum; et multos sedúcent. 7. Cum audiéritis autem bella, et opiniónes bellórum, ne timuéritis; opórtet enim hæc fieri, sed nondum finis. 8. Exsúrget enim gens contra gentem, et regnum super regnum, et erunt terræmótus per loca, et fames. Inítium dolórum hæc. 9. Vidéte autem vosmetípsos. Tradent enim vos in concíliis, et in synagógis vapulábitis, et ante præsides et reges stábitis propter me, in testimónium illis. 10. Et in omnes gentes primum opórtet prædicári evangélium. 11. Et cum dúxerint vos tradéntes, nolíte præcogitáre quid loquámini; sed quod datum vobis fúerit in illa hora, id loquímini : non enim vos estis loquéntes, sed Spíritus Sanctus. 12. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater fílium; et consúrgent fílii in paréntes, et morte affícient eos. 13. Et éritis ódio ómnibus propter nomen meum. Qui autem sustinúerit in finem, hic salvus erit. 14. Cum autem vidéritis abominatiónem desolatiónis stantem ubi non debet, (qui legit, intélligat) tunc qui in Judæa sunt, fúgiant in montes; 15. et qui super tectum, ne descéndat in domum, nec intróeat ut tollat quid de domo sua; 16. et qui in agro erit, non revertátur retro tóllere vestiméntum suum. 17. Væ autem prægnántibus et nutriéntibus in illis diébus! 18. Oráte vero ut hieme non fiant. 19. Erunt enim dies illi tribulatiónes tales, quales non fuérunt ab inítio creatúræ, quam

5) Ephés. **5.** *6;* II Thess. **2.** *3.* — 11) Matth. **10.** *19;* Luc. **12.** *11;* **21.** *14.* — 14) Dan. **9.** *27;* Matth. **24.** *15;* Luc. **21.** *20.*

cóndidit Deus usque nunc, neque fient. 20. Et nisi breviásset Dóminus dies, non fuísset salva omnis caro : sed propter eléctos quos elégit, breviávit dies.

Post urbis ruinam.

21. Et tunc si quis vobis díxerit : Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credidéritis. 22. Exsúrgent enim pseudochrísti et pseudoprophétæ, et dabunt signa et porténta ad seducéndos, si fíeri potest, étiam eléctos. 23. Vos ergo vidéte : ecce prædíxi vobis ómnia.

Mundi finis.

24. Sed in illis diébus post tribulatiónem illam sol contenebrábitur, et luna non dabit splendórem suum, 25. et stellæ cæli erunt decidéntes, et virtútes quæ in cælis sunt, movebúntur. 26. Et tunc vidébunt Fílium hóminis veniéntem in núbibus cum virtúte multa et glória. 27. Et tunc mittet ángelos suos, et congregábit eléctos suos a quátuor ventis, a summo terræ usque ad summum cæli.

28. A ficu autem díscite parábolam. Cum jam ramus ejus tener fúerit, et nata fúerint fólia, cognóscitis quia in próximo sit æstas; 29. sic et vos cum vidéritis hæc fíeri, scitóte quod in próximo sit in óstiis. 30. Amen dico vobis, quóniam non transíbit generátio hæc, donec ómnia ista fiant. 31. Cælum et terra transíbunt, verba autem mea non transíbunt.

32. De die autem illo vel hora nemo scit, neque ángeli in cælo, neque Fílius, nisi Pater.

Vigilantia!

33. Vidéte, vigiláte, et oráte; nescítis enim quando tempus sit. 34. Sicut homo qui péregre proféctus relíquit domum suam, et dedit

21) Matth. **24.** *23;* Luc. **17.** *23;* et **21.** *8.* — 24) Is. **13.** *10;* Ezech. **32.** *7;* Joel. **2.** *10.* — 27) Matth. **24.** *31.* — 33) Matth. **24.** *42.*

servis suis potestátem cujúsque óperis, et janitóri præcépit ut vígilet. 35. Vigiláte ergo (nescítis enim quando dóminus domus véniat; sero, an média nocte, an galli cantu, an mane), 36. ne, cum vénerit repénte, invéniat vos dormiéntes. 37. Quod autem vobis dico, ómnibus dico : Vigiláte.

PARS QUARTA

PASSIO, MORS ET RESURRECTIO CHRISTI [14-16]

1° PASSIO [14-15]

1. *Conspiratio — Unctio in Bethania — Proditio Judæ.*

14. Erant autem pascha et azýma post bíduum; et quærébant summi sacerdótes et scribæ quómodo eum dolo tenérent, et occíderent. 2. Dicébant autem : Non in die festo, ne forte tumúltus fíeret in pópulo.

3. Et cum esset Bethániæ in domo Simónis leprósi, et recúmberet, venit múlier habens alabástrum unguénti nardi spicáti pretiósi, et fracto alabástro, effúdit super caput ejus. 4. Erant autem quidam indígne feréntes intra semetípsos, et dicéntes : Ut quid perdítio ista unguénti facta est? 5. Póterat enim unguéntum istud venúmdari plus quam trecéntis denáriis, et dari paupéribus. Et fremébant in eam. 6. Jesus autem dixit : Sínite eam, quid illi molésti estis? Bonum opus operáta est in me. 7. Semper enim páuperes habétis vobíscum; et cum voluéritis, potéstis illis benefácere : me autem non semper habétis.

---

1) Matth. **26.** *2 ;* Luc. **22.** *1.* — 3) Matth. **26.** *6;* Joan. **12.** *1.*

8. Quod hábuit hæc, fecit : prævénit úngere corpus meum in sepultúram. 9. Amen dico vobis, ubicúmque prædicátum fúerit evangélium istud in univérso mundo, et quod fecit hæc narrábitur in memóriam ejus.

10. Et Judas Iscarióites unus de duódecim ábiit ad summos sacerdótes, ut próderet eum illis. 11. Qui audiéntes gavísi sunt, et promisérunt ei pecúniam se datúros. Et quærébat quómodo illum opportúne tráderet.

2. *Cena Domini : Prædictiones ultimæ.*

12. Et primo die azymórum quando pascha immolábant, dicunt ei discípuli : Quo vis eámus, et parémus tibi ut mandúces pascha? 13. Et mittit duos ex discípulis suis, et dicit eis : Ite in civitátem, et occúrret vobis homo lagénam aquæ bájulans, sequímini eum; 14. et quocúmque introíerit, dícite dómino domus, quia magíster dicit : Ubi est reféctio mea, ubi pascha cum discípulis meis mandúcem? 15. Et ipse vobis demonstrábit cenáculum grande, stratum : et illuc paráte nobis. 16. Et abiérunt discípuli ejus, et venérunt in civitátem; et invenérunt sicut díxerat illis, et paravérunt pascha.

17. Véspere autem facto, venit cum duódecim. 18. Et discumbéntibus eis, et manducántibus, ait Jesus : Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui mandúcat mecum. 19. At illi cœpérunt contristári, et dícere ei singulátim : Numquid ego? 20. Qui ait illis : Unus ex duódecim qui intíngit mecum manum in catíno. 21. Et Fílius quidem hóminis vadit, sicut scriptum est de eo; væ

10) Matth. **26.** *14.* — 12) Matth. **26.** *17;* Luc. **22.** *7.* — 17) Matth. **26.** *20;* Luc. **22.** *14.* — 18) Joan. **13.** *21.* — 21) Ps. **40.** *10;* Act. **1.** *16.*

autem hómini illi, per quem Fílius hóminis tradétur; bonum erat ei, si non esset natus homo ille. 22. Et manducántibus illis, accépit Jesus panem; et benedícens fregit, et dedit eis, et ait : Súmite, hoc est corpus meum. 23. Et accépto cálice, grátias agens dedit eis, et bibérunt ex illo omnes. 24. Et ait illis : Hic est sanguis meus novi testaménti, qui pro multis effundétur. 25. Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genímine vitis usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei.

26. Et hymno dicto exiérunt in montem Olivárum. 27. Et ait eis Jesus : Omnes scandalizabímini in me in nocte ista : quia scriptum est : Percútiam pastórem, et dispergéntur oves. 28. Sed postquam resurréxero, præcédam vos in Galilæam. 29. Petrus autem ait illi : Et si omnes scandalizáti fúerint in te, sed non ego. 30. Et ait illi Jesus : Amen dico tibi, quia tu hódie in nocte hac, priúsquam gallus vocem bis déderit, ter me es negatúrus. 31. At ille ámplius loquebátur : Et si oportúerit me simul cómmori tibi, non te negábo. Similiter autem et omnes dicébant.

3. *In horto Gethsemani.*

32. Et véniunt in prædium, cui nomen Gethsémani. Et ait discípulis suis : Sedéte hic donec orem. 33. Et assúmit Petrum, et Jacóbum, et Joánnem secum; et cœpit pavére et tædére. 34. Et ait illis : Tristis est ánima mea usque ad mortem; sustinéte hic, et vigiláte. 35. Et cum processísset páululum, procídit super terram, et orábat ut, si fieri posset, transíret ab eo hora; 36. et dixit : Abba

22) Matth. **26.** *26;* I Cor. **11.** *24.* — 27) Joan. **16.** *32;* Zach. **13.** *7.* — 32) Matth. **26.** *36;* Luc. **22.** *40.*

pater, ómnia tibi possibília sunt, transfer cálicem hunc a me, sed non quod ego volo, sed quod tu. 37. Et venit, et invénit eos dormiéntes. Et ait Petro : Simon, dormis? non potuísti una hora vigiláre? 38. Vigiláte et oráte, ut non intrétis in tentatiónem. Spíritus quidem promptus est, caro vero infírma. 39. Et íterum ábiens orávit eúmdem sermónem dicens. 40. Et revérsus, dénuo invénit eos dormiéntes (erant enim óculi eórum graváti), et ignorábant quid respondérent ei. 41. Et venit tértio, et ait illis : Dormíte jam, et requiéscite. Súfficit; venit hora : Ecce Fílius hóminis tradétur in manus peccatórum. 42. Súrgite, eámus. Ecce qui me tradet, prope est.

43. Et, adhuc eo loquénte, venit Judas Iscariótes, unus de duódecim, et cum eo turba multa, cum gládiis et lignis a summis sacerdótibus, et scribis, et senióribus. 44. Déderat autem tráditor ejus signum eis, dicens : Quemcúmque osculátus fúero, ipse est, teneté eum, et dúcite caute. 45. Et cum venísset, statim accédens ad eum ait : Ave rabbi; et osculátus est eum. 46. At illi manus injecérunt in eum, et tenuérunt eum. 47. Unus autem quidam de circumstántibus edúcens gládium, percússit servum summi sacerdótis, et amputávit illi aurículam. 48. Et respóndens Jesus ait illis : Tanquam ad latrónem exístis cum gládiis et lignis comprehéndere me? 49. Quotídie eram apud vos in templo docens, et non me tenuístis. Sed ut impleántur Scriptúræ. 50. Tunc discípuli ejus relinquéntes eum, omnes fugérunt. 51. Adoléscens autem quidam seque-

43) Matth. **26.** *47.* — 47) Luc. **22.** *47;* Joan. **18.** *3.* — 50) Matth. **26.** *56.*

bátur eum amíctus síndone super nudo; et tenuérunt eum. 52. At ille rejécta síndone, nudus profúgit ab eis.

53. Et adduxérunt Jesum ad summum sacerdótem; et convenérunt omnes sacerdótes, et scribæ, et senióres. 54. Petrus autem a longe secútus est eum usque intro in átrium summi sacerdótis; et sedébat cum minístris ad ignem, et calefaciébat se.

4. *Apud Caipham.*

55. Summi vero sacerdótes, et omne concílium, quærébant advérsus Jesum testimónium, ut eum morti tráderent, nec inveniébant. 56. Multi enim testimónium falsum dicébant advérsus eum, et conveniéntia testimónia non erant. 57. Et quidam surgéntes, falsum testimónium ferébant advérsus eum, dicéntes : 58. Quóniam nos audívimus eum dicéntem : Ego dissólvam templum hoc manu factum, et per tríduum áliud non manu factum ædificábo. 59. Et non erat convéniens testimónium illórum. 60. Et exsúrgens summus sacérdos in médium, interrogávit Jesum, dicens : Non respóndes quidquam ad ea quæ tibi objiciúntur ab his? 61. Ille autem tacébat, et nihil respóndit. Rursum summus sacérdos interrogábat eum, et dixit ei : Tu es Christus Fílius Dei benedícti? 62. Jesus autem dixit illi : Ego sum; et vidébitis Fílium hóminis sedéntem a dextris virtútis Dei, et veniéntem cum núbibus cæli. 63. Summus autem sacérdos scindens vestiménta sua, ait : Quid adhuc desiderámus testes? 64. Audístis blasphémiam: quid vobis vidétur? Qui omnes condemnavérunt eum esse reum mortis.

53) Matth. **26.** *57;* Luc. **22.** *54;* Joan. **18.** *13.* — 55) Matth. **26.** *59.* — 58) Joan. **2.** *19.* — 62) Matth. **24.** *30;* **26.** *64.*

65. Et cœpérunt quidam conspúere eum, et veláre fáciem ejus, et cólaphis eum cædere, et dícere ei : Prophetíza; et minístri álapis eum cædébant.

66. Et cum esset Petrus in átrio deórsum, venit una ex ancíllis summi sacerdótis; 67. et cum vidísset Petrum calefaciéntem se, aspíciens illum, ait : Et tu cum Jesu Nazaréno eras. 68. At ille negávit, dicens : Neque scio, neque novi quid dicas. Et éxiit foras ante átrium, et gallus cantávit. 69. Rursus autem cum vidísset illum ancílla, cœpit dícere circumstántibus : Quia hic ex illis est. 70. At ille íterum negávit. Et post pusíllum rursus qui astábant, dicébant Petro : Vere ex illis es; nam et Galilæus es. 71. Ille autem cœpit anathematizáre et juráre : Quia néscio hóminem istum, quem dícitis. 72. Et statim gallus íterum cantávit. Et recordátus est Petrus verbi, quod díxerat ei Jesus : Priúsquam gallus cantet bis, ter me negábis. Et cœpit flere.

5. *Coram Pilato.*

15. Et conféstim mane consílium faciéntes summi sacerdótes, cum senióribus, et scribis, et univérso concílio, vinciéntes Jesum, duxérunt, et tradidérunt Piláto.

2. Et interrogávit eum Pilátus : Tu es rex Judæórum? At ille respóndens, ait illi : Tu dicis. 3. Et accusábant eum summi sacerdótes in multis. 4. Pilátus autem rursum interrogávit eum, dicens: Non respóndes quidquam? vide in quantis te accúsant. 5. Jesus

---

66) Matth. **26.** *69;* Luc. **22.** *56;* Joan. **18.** *17.* — 69) Matth. **26.** *71.* — 70) Luc. **22.** *59;* Joan. **18.** *25.* — 72) Matth. **26.** *75;* Joan. **13.** *38.*

1) Matth. **27.** *1;* Luc. **22.** *66;* Joan. **18.** *28.* — 3) Matth. **27.** *12;* Luc. **23.** *2.* — 4) Joan. **18.** *33.*

autem ámplius nihil respóndit, ita ut mirarétur Pilátus.

6. Per diem autem festum solébat dimíttere illis unum ex vinctis quemcúmque petíssent. 7. Erat autem qui dicebátur Bárabbas, qui cum seditiósis erat vinctus, qui in seditióne fécerat homicídium. 8. Et cum ascendísset turba, cœpit rogáre, sicut semper faciébat illis. 9. Pilátus autem respóndit eis, et dixit: Vultis dimíttam vobis regem Judæórum? 10. Sciébat enim quod per invídiam tradidíssent eum summi sacerdótes. 11. Pontífices autem concitavérunt turbam, ut magis Bárabbam dimítteret eis. 12. Pilátus autem íterum respóndens, ait illis: Quid ergo vultis fáciam regi Judæórum? 13. At illi íterum clamavérunt: Crucífige eum. 14. Pilátus vero dicébat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamábant: Crucífige eum. 15. Pilátus autem volens pópulo satisfácere, dimísit illis Bárabbam, et trádidit Jesum flagéllis cæsum, ut crucifigerétur.

16. Mílites autem duxérunt eum in átrium prætórii, et cónvocant totam cohórtem. 17. Et índuunt eum púrpura, et impónunt ei plecténtes spíneam corónam. 18. Et cœpérunt salutáre eum: Ave rex Judæórum. 19. Et percutiébant caput ejus arúndine, et conspuébant eum et, ponéntes génua, adorábant eum. 20. Et postquam illusérunt ei, exuérunt illum púrpura, et induérunt eum vestiméntis suis; et edúcunt illum ut crucifígerent eum.

6. *In Golgotha.*

21. Et angariavérunt prætereúntem quempiam, Simónem Cyrenæum, veniéntem de

12) Matth. **27.** *22;* Luc. **23.** *14.* — 13) Joan. **18.** *40.* — 16) Matth. **27.** *27;* Joan. **19.** *2.* — 21) Matth. **27.** *32;* Luc. **23.** *26.*

villa, patrem Alexándri et Rufi, ut tólleret crucem ejus. 22. Et perdúcunt illum in Gólgotha locum : quod est interpretátum Calváriæ locus. 23. Et dabant ei bíbere myrrhátum vinum : et non accépit.

24. Et crucifigéntes eum, divisérunt vestiménta ejus mitténtes sortem super eis, quis quid tólleret. 25. Erat autem hora tértia : et crucifixérunt eum. 26. Et erat títulus causæ ejus inscríptus: REX JUDÆORUM. 27. Et cum eo crucifígunt duos latrónes: unum a dextris, et álium a sinístris ejus. 28. Et impléta est Scriptúra, quæ dicit : Et cum iníquis reputátus est. 29. Et prætereúntes blasphemábant eum, movéntes cápita sua, et dicéntes : Vah qui déstruis templum Dei, et in tribus diébus reædíficas, 30. salvum fac temetípsum descéndens de cruce. 31. Simíliter et summi sacerdótes illudéntes, ad altérutrum cum scribis dicébant : Alios salvos fecit, seípsum non potest salvum fácere. 32. Christus rex Israel descéndat nunc de cruce, ut videámus et credámus. Et qui cum eo crucifíxi erant, conviciabántur ei.

33. Et facta hora sexta, ténebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam. 34. Et hora nona exclamávit Jesus voce magna, dicens : Eloi, Eloi, lamma sabacthání? quod est interpretátum : Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquísti me? 35. Et quidam de circumstántibus audiéntes, dicébant : Ecce Elíam vocat. 36. Currens autem unus, et implens spóngiam acéto, circumponénsque cálamo, potum dabat ei, dicens : Sínite, videámus si véniat Elías ad deponéndum eum. 37. Jesus autem emíssa voce magna exspirávit.

24) Matth. **27.** *35*; Luc. **23.** *34*; Joan. **19.** *23*. — 28) Is. **53.** *12*. — 29) Joan. **2.** *19*. — 34) Ps. **21.** *2*; Matth. **27.** *46*.

38. Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deórsum. 39. Videns autem centúrio, qui ex advérso stabat, quia sic clamans exspirásset, ait : Vere hic homo Fílius Dei erat. 40. Erant autem et mulíeres de longe aspiciéntes : inter quas erat María Magdaléne, et María Jacóbi minóris, et Joseph mater, et Salóme; 41. et cum esset in Galiláea, sequebántur eum, et ministrábant ei, et áliæ multæ quæ simul cum eo ascénderant Jerosólymam.

7. *Sepultura.*

42. Et cum jam sero esset factum (quia erat parascéve, quod est ante sábbatum), 43. venit Joseph ab Arimathæa nóbilis decúrio, qui et ipse erat exspéctans regnum Dei, et audácter introívit ad Pilátum, et pétiit corpus Jesu. 44. Pilátus autem mirabátur si jam obiísset. Et accersíto centurióne, interrogávit eum si jam mórtuus esset. 45. Et cum cognovísset a centurióne, donávit corpus Joseph. 46. Joseph autem mercátus síndonem, et depónens eum invólvit síndone, et pósuit eum in monuménto, quod erat excísum de petra, et advólvit lápidem ad óstium monuménti. 47. María autem Magdaléne, et María Joseph, aspiciébant ubi ponerétur.

II° RESURRECTIO ET ASCENSIO [16]

Mulieres ad sepulcrum.

16. Et cum transísset sábbatum, María Magdaléne, et María Jacóbi, et Salóme emérunt arómata ut veniéntes úngerent Jesum. 2. Et valde mane una sabbatórum, véniunt ad mo-

40) Matth. **27.** *55.* — 41) Luc. **8.** *2.* — 42) Matth. **27.** *57*; Luc. **23.** *50*; Joan. **19.** *38.*

1) Matth. **28.** *1*; Luc. **24.** *1*; Joan. **20.** *1.*

numéntum, orto jam sole. 3. Et dicébant ad invicem : Quis revólvet nobis lápidem ab óstio monuménti? 4. Et respiciéntes vidérunt revolútum lápidem. Erat quippe magnus valde. 5. Et introeúntes in monuménto vidérunt júvenem sedéntem in dextris, coopértum stola cándida, et obstupuérunt. 6. Qui dicit illis : Nolíte expavéscere; Jesum quæritis Nazarénum, crucifíxum; surréxit, non est hic, ecce locus ubi posuérunt eum. 7. Sed ite, dícite discípulis ejus et Petro quia præcédit vos in Galilæam; ibi eum vidébitis, sicut dixit vobis. 8. At illæ exeúntes, fugérunt de monuménto; inváserat enim eas tremor et pavor; et némini quidquam dixérunt : timébant enim.

Variæ apparitiones.

9. Surgens autem mane, prima sábbati, appáruit primo Maríæ Magdaléne, de qua ejécerat septem dæmónia. 10. Illa vadens nuntiávit his, qui cum eo fúerant, lugéntibus et fléntibus. 11. Et illi audiéntes quia víveret, et visus esset ab ea, non credidérunt. 12. Post hæc autem duóbus ex his ambulántibus osténsus est in ália effígie, eúntibus in villam : 13. Et illi eúntes nuntiavérunt céteris : nec illis credidérunt. 14. Novíssime recumbéntibus illis úndecim appáruit; et exprobrávit incredulitátem eórum et durítiam cordis : quia iis, qui víderant eum resurrexísse, non credidérunt.

Apostolorum missio.

15. Et dixit eis : Eúntes in mundum univérsum prædicáte evangélium omni creatúræ. 16. Qui credíderit, et baptizátus fúerit, salvus erit; qui vero non credíderit, condemná-

5) Matth. **28.** *5;* Luc. **24.** *4;* Joan. **20.** *12.* — 7) *Sup.* **14.** *28.* — 9) Joan. **20.** *16.* — 12) Luc. **24.** *13.*

bitur. 17. Signa autem eos qui credíderint, hæc sequéntur : In nómine meo dæmónia ejícient; linguis loquéntur novis; 18. serpéntes tollent; et si mortíferum quid bíberint, non eis nocébit : super ægros manus impónent, et bene habébunt.

Jesu Ascensio.

19. Et Dóminus quidem Jesus postquam locútus est eis, assúmptus est in cælum, et sedet a dextris Dei. 20. Illi autem profécti prædicavérunt ubíque, Dómino cooperánte, et sermónem confirmánte sequéntibus signis.

17) Act. **16.** *18*; Act. **2.** *4*; **10.** *46*. — 18) Act. **28.** *5. 8.* — 19) Luc. **24.** *51*.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM

PRÆFATIO [1]

1. Quóniam quidem multi conáti sunt ordináre narratiónem, quæ in nobis complétæ sunt, rerum, 2. sicut tradidérunt nobis, qui ab inítio ipsi vidérunt, et minístri fuérunt sermónis : 3. visum est et mihi, assecúto ómnia a princípio diligénter, ex órdine tibi scríbere, óptime Theóphile, 4. ut cognóscas eórum verbórum, de quibus erudítus es, veritátem.

PARS PRIMA

JESU CHRISTI INFANTIA ET VITA ABSCONDITA [1—2]

Præcursor nunciatur.

5. Fuit in diébus Heródis, regis Judææ, sacérdos quidam nómine Zacharías, de vice Abía, et uxor illíus de filiábus Aaron, et nomen ejus Elísabeth. 6. Erant autem justi ambo ante Deum, incedéntes in ómnibus mandátis et justificatiónibus Dómini sine queréla; 7. et non erat illis fílius, eo quod esset Elísabeth stérilis, et ambo processíssent in diébus suis.

8. Factum est autem, cum sacerdótio fungerétur in órdine vicis

5) I Par. **24.** *10.*

suæ ante Deum, 9. secúndum consuetúdinem sacerdótii, sorte éxiit ut incénsum póneret, ingréssus in templum Dómini; 10. et omnis multitúdo pópuli erat orans foris hora incénsi. 11. Appáruit autem illi ángelus Dómini, stans a dextris altáris incénsi. 12. Et Zacharías turbátus est videns, et timor írruit super eum. 13. Ait autem ad illum ángelus : Ne tímeas, Zacharía, quóniam exaudíta est deprecátio tua; et uxor tua Elísabeth páriet tibi fílium, et vocábis nomen ejus Joánnem; 14. et erit gáudium tibi, et exsultátio, et multi in nativitáte ejus gaudébunt : 15. erit enim magnus coram Dómino; et vinum et síceram non bibet, et Spíritu Sancto replébitur adhuc ex útero matris suæ; 16. et multos filiórum Israel convértet ad Dóminum Deum ipsórum. 17. Et ipse præcédet ante illum in spíritu et virtúte Elíæ, ut convértat corda patrum in fílios, et incrédulos ad prudéntiam justórum, paráre Dómino plebem perféctam. 18. Et dixit Zacharías ad ángelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor mea procéssit in diébus suis. 19. Et respóndens ángelus, dixit ei : Ego sum Gábriel, qui asto ante Deum; et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizáre. 20. Et ecce eris tacens, et non póteris loqui usque in diem quo hæc fiant. pro eo quod non credidísti verbis meis, quæ implebúntur in témpore suo. 21. Et erat plebs exspéctans Zacharíam; et mirabántur quod tardáret ipse in templo. 22. Egréssus autem non póterat loqui ad illos, et cognovérunt quod visiónem vidísset in templo. Et ipse erat ínnuens illis, et permánsit mutus.

---

10) Exod. **30.** *7*; Lev. **16.** *17*. — 17) Mal. **4.** *6*; Matth. **11.** *14*.

23. Et factum est, ut impléti sunt dies offícii ejus, ábiit in domum suam. 24. Post hos autem dies concépit Elísabeth uxor ejus, et occultábat se ménsibus quinque, dicens : 25. Quia sic fecit mihi Dóminus in diébus, quibus respéxit auférre oppróbrium meum inter hómines.

Christi annunciatio.

26. In mense autem sexto, missus est ángelus Gábriel a Deo in civitátem Galilǽæ, cui nomen Názareth, 27. ad vírginem desponsátam viro cui nomen erat Joseph, de domo David, et nomen vírginis María. 28. Et ingréssus ángelus ad eam, dixit : Ave grátia plena; Dóminus tecum; benedícta tu in muliéribus. 29. Quæ cum audísset, turbáta est in sermóne ejus, et cogitábat qualis esset ista salutátio. 30. Et ait ángelus ei : Ne tímeas María, invenísti enim grátiam apud Deum; 31. ecce concípies in útero, et páries fílium, et vocábis nomen ejus JESUM. 32. Hic erit magnus, et Fílius Altíssimi vocábitur, et dabit illi Dóminus Deus sedem David patris ejus; et regnábit in domo Jacob in ætérnum, 33. et regni ejus non erit finis. 34. Dixit autem María ad ángelum : Quómodo fiet istud, quóniam virum non cognósco? 35. Et respóndens ángelus dixit ei : Spíritus Sanctus supervéniet in te, et virtus Altíssimi obumbrábit tibi. Ideóque et quod nascétur ex te Sanctum, vocábitur Fílius Dei. 36. Et ecce Elísabeth cognáta tua, et ipsa concépit fílium in senectúte sua; et hic mensis sextus est illi, quæ vocátur stérilis; 37. quia non erit impossíbile apud Deum omne verbum. 38. Dixit autem María : Ecce ancílla Dómini, fiat

31) Is. **7.** *14; Infr.* **2.** *21.* — 32) Dan. **7.** *14. 27;* Mich. **4.** *7.*

mihi secúndum verbum tuum. Et discéssit ab illa ángelus.

Mariæ visitatio.

39. Exsúrgens autem María in diébus illis ábiit in montána cum festinatióne, in civitátem Juda; 40. et intrávit in domum Zacharíæ, et salutávit Elísabeth. 41. Et factum est, ut audívit salutatiónem Maríæ Elísabeth, exsultávit infans in útero ejus, et repléta est Spíritu Sancto Elísabeth; 42. et exclamávit voce magna, et dixit : Benedícta tu inter mulíeres, et benedíctus fructus ventris tui. 43. Et unde hoc mihi ut vénial mater Dómini mei ad me? 44. Ecce enim ut facta est vox salutatiónis tuæ in áuribus meis, exsultávit in gáudio infans in útero meo. 45. Et beáta, quæ credidísti, quóniam perficiéntur ea, quæ dicta sunt tibi a Dómino. 46. Et ait María :

Canticum B. M. V.

Magnificat ánima mea Dóminum
47. et exsultávit spíritus meus in Deo salutári meo,
48. quia respéxit humilitátem ancíllæ suæ;
ecce enim ex hoc beátam me dicent omnes generatiónes,
49. quia fecit mihi magna qui potens est
et sanctum nomen ejus;
50. et misericórdia ejus a progénie in progénies
timéntibus eum.
51. Fecit poténtiam in bráchio suo;
dispérsit supérbos mente cordis sui.
52. Depósuit poténtes de sede
et exaltávit húmiles.
53. Esuriéntes implévit bonis,
et dívites dimísit inánes.

51) Is. 51. 9; Ps. 32. 10. — 53) I Reg. 2. 5; Ps. 33. 11.

54. Suscépit Israel púerum suum,
recordátus misericórdiæ suæ,
55. sicut locútus est ad patres nostros,
Abraham et sémini ejus in sæcula.

56. Mansit autem María cum illa quasi ménsibus tribus; et revérsa est in domum suam.

Joannis nativitas.

57. Elísabeth autem implétum est tempus pariéndi, et péperit fílium. 58. Et audiérunt vicíni et cognáti ejus, quia magnificávit Dóminus misericórdiam suam cum illa, et congratulabántur ei. 59. Et factum est in die octávo, venérunt circumcídere púerum, et vocábant eum nómine patris sui Zacharíam. 60. Et respóndens mater ejus, dixit : Nequáquam, sed vocábitur Joánnes. 61. Et dixérunt ad illam : Quia nemo est in cognatióne tua, qui vocétur hoc nómine. 62. Innuébant autem patri ejus, quem vellet vocári eum. 63. Et póstulans pugillárem scripsit, dicens : Joánnes est nomen ejus. Et miráti sunt univérsi. 64. Apértum est autem íllico os ejus, et lingua ejus, et loquebátur benedícens Deum. 65. Et factus est timor super omnes vicínos eórum, et super ómnia montána Judææ divulgabántur ómnia verba hæc; 66. et posuérunt omnes qui audíerant in corde suo, dicéntes : Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Dómini erat cum illo. 67. Et Zacharías pater ejus replétus est Spíritu Sancto, et prophetávit, dicens :

Canticum Zachariæ.

68. Benedíctus Dóminus Deus Israel [suæ;
quia visitávit, et fecit redemptiónem plebis

55) Gen. **17.** *9*; **22.** *16*; Ps. **131.** *11*; Is. **41.** *8*. — 63) *Sup.* **v.** *13*. — 68) Ps. **73.** *12*.

69. et eréxit cornu salútis nobis
in domo David púeri sui,
70. sicut locútus est per os sanctórum
qui a sæculo sunt, prophetárum ejus;
71. salútem ex inimícis nostris,
et de manu ómnium qui odérunt nos;
72. ad faciéndam misericórdiam cum pátribus nostris
et memorári testaménti sui sancti :
73. jusjurándum, quod jurávit ad Abraham patrem nostrum,
datúrum se nobis,
74. ut sine timóre, de manu inimicórum nostrórum liberáti,
serviámus illi,
75. in sanctitáte et justítia coram ipso
ómnibus diébus nostris.
76. Et tu puer, prophéta Altíssimi vocáberis :
præíbis enim ante fáciem Dómini paráre vias ejus,
77. ad dandam sciéntiam salútis plebi ejus,
in remissiónem peccatórum eórum;
78. per víscera misericórdiæ Dei nostri,
in quibus visitávit nos, óriens ex alto;
79. illumináre his, qui in ténebris et in umbra mortis sedent
ad dirigéndos pedes nostros in viam pacis.

80. Puer autem crescébat, et confortabátur spíritu, et erat in desértis usque in diem ostensiónis suæ ad Israel.

Christi nativitas.

2. Factum est autem in diébus illis, éxiit edíctum a Cæsare Augústo, ut describerétur

69) Ps. **131.** *17.* — 70) Jer. **23.** *6*; **30.** *10.* — 73) Gen. **22.** *16*; Jer. **31.** *33*; Hebr. **6.** *13*; *17.* — 77) Mal. **4.** *5*; *Sup.* v. *17.* — 78) Zach. **3.** *8*; **6.** *12*; Mal. **4.** *2.*

univérsus orbis. 2. Hæc descríptio prima facta est a præside Sýriæ Cyríno. 3. Et ibant omnes ut profiteréntur sínguli in suam civitátem. 4. Ascéndit autem et Joseph a Galiléa de civitáte Názareth in Judæam, in civitátem David, quæ vocátur Béthlehem, eo quod esset de domo et família David, 5. ut profiterétur cum María desponsáta sibi uxóre prægnánte. 6. Factum est autem, cum essent ibi, impléti sunt dies ut páreret. 7. Et péperit filium suum primogénitum, et pannis eum invólvit, et reclinávit eum in præsépio, quia non erat eis locus in diversório.

Pastores ad præsepe.

8. Et pastóres erant in regióne eádem vigilántes, et custodiéntes vigílias noctis super gregem suum. 9. Et ecce ángelus Dómini stetit juxta illos, et cláritas Dei circumfúlsit illos, et timuérunt timóre magno. 10. Et dixit illis ángelus : Nolíte timére; ecce enim evangelízo vobis gáudium magnum, quod erit omni pópulo : 11. quia natus est vobis hódie Salvátor qui est Christus Dóminus, in civitáte David. 12. Et hoc vobis signum : Inveniétis infántem pannis involútum, et pósitum in præsépio. 13. Et súbito facta est cum ángelo multitúdo milítiæ cæléstis laudántium Deum, et dicéntium : 14. « Glória in altíssimis Deo, et in terra pax homínibus bonæ voluntátis.» 15. Et factum est ut discessérunt ab eis ángeli in cælum, pastóres loquebántur ad ínvicem : Transeámus usque Béthlehem, et videámus hoc verbum quod factum est, quod Dóminus osténdit nobis. 16. Et venérunt festinántes, et invenérunt Maríam, et Joseph, et infántem

4) Mich. **5.** *2*; Matth. **2.** *6*; I Reg. **20.** *6*.

pósitum in præsépio. 17. Vidéntes autem cognovérunt de verbo, quod dictum erat illis de púero hoc. 18. Et omnes qui audiérunt, miráti sunt, et de his, quæ dicta erant a pastóribus ad ipsos. 19. María autem conservábat ómnia verba hæc, cónferens in corde suo. 20. Et revérsi sunt pastóres glorificántes et laudántes Deum, in ómnibus quæ audíerant, et víderant, sicut dictum est ad illos.

Circumcisio.

21. Et postquam consummáti sunt dies octo ut circumciderétur puer, vocátum est nomen ejus JESUS, quod vocátum est ab ángelo prius quam in útero conciperétur.

Præsentatio.

22. Et postquam impléti sunt dies purgatiónis ejus secúndum legem Móysi, tulérunt illum in Jerúsalem, ut sísterent eum Dómino, 23. sicut scriptum est in lege Dómini : Quia omne masculínum adapériens vulvam, sanctum Dómino vocábitur; 24. et ut darent hóstiam secúndum quod dictum est in lege Dómini, par túrturum, aut duos pullos columbárum. 25. Et ecce homo erat in Jerúsalem, cui nomen Simeon, et homo iste justus, et timorátus, exspéctans consolatiónem Israel, et Spíritus Sanctus erat in eo. 26. Et respónsum accéperat a Spíritu Sancto, non visúrum se mortem, nisi prius vidéret Christum Dómini. 27. Et venit in spíritu in templum. Et cum indúcerent púerum Jesum paréntes ejus, ut fácerent secúndum consuetúdinem legis pro eo, 28. et ipse accépit eum in ulnas suas, et benedíxit Deum, et dixit :

21) Gen. **17.** *12*; Lev. **12.** *3*; Matth. **1.** *21*; *Sup.* **1.** *31*. — 22) Lev. **12.** *6*. — 23) Exod. **13.** *2*; Num. **8.** *16*. — 24) Levit. **12.** *8*.

29. Nunc dimíttis servum tuum, Dómine,
secúndum verbum tuum in pace;
30. quia vidérunt óculi mei salutáre tuum,
31. quod parásti ante fáciem ómnium populórum :
32. lumen ad revelatiónem géntium,
et glóriam plebis tuæ Israel.

33. Et erat pater ejus et mater mirántes super his quæ dicebántur de illo. 34. Et benedíxit illis Símeon, et dixit ad Maríam matrem ejus : Ecce pósitus est hic in ruínam et in resurrectiónem multórum in Israel, et in signum cui contradicétur, 35. et tuam ipsíus ánimam pertransíbit gládius, ut reveléntur ex multis córdibus cogitatiónes. 36. Et erat Anna prophetíssa, fília Phánuel, de tribu Aser; hæc procésserat in diébus multis, et víxerat cum viro suo annis septem a virginitáte sua. 37. Et hæc vídua usque ad annos octogínta quátuor; quæ non discedébat de templo, jejúniis et obsecratiónibus sérviens nocte ac die. 38. Et hæc, ipsa hora supervéniens, confitebátur Dómino, et loquebátur de illo ómnibus, qui exspectábant redemptiónem Israel. 39. Et ut perfecérunt ómnia secúndum legem Dómini, revérsi sunt in Galiléam in civitátem suam Názareth.

Jesus in medio doctorum.

40. Puer autem crescébat, et confortabátur plenus sapiéntia; et grátia Dei erat in illo.

41. Et ibant paréntes ejus per omnes annos in Jerúsalem, in die solémni Paschæ, 42. et cum factus esset annórum duódecim, ascendéntibus illis Jerosólymam secúndum consuetúdinem diéi festi,

34) Is. **8.** *14;* Rom. **9.** *33;* I Petr. **11.** *7.*
41) Exod. **23.** *15;* **34.** *18;* Deut. **16.** *1.*

43. consummatísque diébus, cum redírent, remánsit puer Jesus in Jerúsalem, et non cognovérunt paréntes ejus. 44. Existimántes autem illum esse in comitátu, venérunt iter diéi, et requirébant eum inter cognátos et notos. 45. Et non inveniéntes, regréssi sunt in Jerúsalem, requiréntes eum. 46. Et factum est, post tríduum invenérunt illum in templo sedéntem in médio doctórum, audiéntem illos, et interrogántem eos. 47. Stupébant autem omnes qui eum audiébant, super prudéntia et respónsis ejus. 48. Et vidéntes admiráti sunt. Et dixit mater ejus ad illum : Fili, quid fecísti nobis sic? ecce pater tuus et ego doléntes quærebámus te. 49. Et ait ad illos : Quid est quod me quærebátis? nesciebátis quia in his quæ Patris mei sunt opórtet me esse? 50. Et ipsi non intellexérunt verbum quod locútus est ad eos.

51. Et descéndit cum eis, et venit Názareth; et erat súbditus illis. Et mater ejus conservábat ómnia verba hæc in corde suo. 52. Et Jesus proficiébat sapiéntia, et ætáte, et grátia apud Deum et hómines.

PARS SECUNDA

VITA CHRISTI PUBLICA [3-21]

Io Præparatur Ministerium Christi et inauguratur [3, 1 — 4, 13]

Præcursor venit.

3. Anno autem quinto décimo impérii Tibérii Cæsaris, procuránte Póntio Piláto Judæam, tetrárcha autem Galilææ Heróde, Philíppo autem fratre ejus tetrárcha Iturææ, et Trachonítidis regiónis, et Lysánia Abilínæ te-

trárcha, 2. sub princípibus sacerdótum Anna et Cáipha, factum est verbum Dómini super Joánnem, Zacharíæ fílium, in desérto. 3. Et venit in omnem regiónem Jordánis, prædicans baptísmum pœniténtiæ in remissiónem peccatórum. 4. Sicut scriptum est in libro sermónum Isaíæ prophétæ : Vox clamántis in desérto; paráte viam Dómini; rectas fácite sémitas ejus. 5. Omnis vallis implébitur, et omnis mons et collis humiliábitur, et erunt prava in dirécta, et áspera in vias planas; 6. et vidébit omnis caro salutáre Dei.

Ejus prædicatio.

7. Dicébat ergo ad turbas quæ exíbant ut baptizaréntur ab ipso : Genímina viperárum, quis osténdit vobis fúgere a ventúra ira? 8. Fácite ergo fructus dignos pœniténtiæ, et ne cœpéritis dícere : Patrem habémus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapídibus istis suscitáre fílios Abrahæ. 9. Jam enim secúris ad radícem árborum pósita est. Omnis ergo arbor non fáciens fructum bonum, excidétur, et in ignem mittétur. 10. Et interrogábant eum turbæ, dicéntes : Quid ergo faciémus? 11. Respóndens autem dicébat illis : Qui habet duas túnicas, det non habénti; et qui habet escas, simíliter fáciat. 12. Venérunt autem et publicáni ut baptizaréntur, et dixérunt ad illum : Magíster, quid faciémus? 13. At ille dixit ad eos : Nihil ámplius, quam quod constitútum est vobis, faciátis. 14. Interrogábant autem eum et mílites, dicéntes : Quid faciémus et nos? Et ait illis : Néminem concutiátis, neque calúmniam faciátis, et conténti estóte stipéndiis vestris.

2) Act. 4. 6. — 3) Matth. 3. 1; Marc. 1. 4. — 4) Is. 40. 3; Joan. 1. 23. — 7) Matth. 3. 7; 23. 33. — 11) Jac. 2. 15; I Joan. 3. 17.

Ejus testimonium.

15. Existimánte autem pópulo, et cogitántibus ómnibus in córdibus suis de Joánne, ne forte ipse esset Christus, 16. respóndit Joánnes, dicens ómnibus : Ego quidem aqua baptízo vos; véniet autem fórtior me. cujus non sum dignus sólvere corrígiam calceamentórum ejus : ipse vos baptizábit in Spíritu Sancto et igni. 17. Cujus ventilábrum in manu ejus, et purgábit áream suam, et congregábit tríticum in hórreum suum, páleas autem combúret igni inextinguíbili.

Incarceratur.

18. Multa quidem et ália exhórtans evangelizábat pópulo. 19. Heródes autem tetrárcha, cum corriperétur ab illo de Herodíade uxóre fratris sui, et de ómnibus malis quæ fecit Heródes, 20. adjécit et hoc super ómnia, et inclúsit Joánnem in cárcere.

Christi baptismus — genealogia.

21. Factum est autem cum baptizarétur omnis pópulus, et Jesu baptizáto, et oránte, apértum est cælum; 22. et descéndit Spíritus Sanctus corporáli spécie sicut colúmba in ipsum; et vox de cælo facta est : Tu es Fílius meus diléctus, in te complácui mihi. 23. Et ipse Jesus erat incípiens quasi annórum trigínta, ut putabátur, fílius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat, 24. qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph, 25. qui fuit Mathathíæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, 26. qui fuit Mahath, qui fuit Mathathíæ, qui fuit Sémei, qui fuit Joseph,

16) Matth. **3.** *11 ;* Marc. **1.** *8 ;* Joan. **1.** *26 ;* Act. **1.** *5 ;* **11.** *16 ;* **19.** *4.* — 17) Matth. **3.** *12.* — 19) Matth. **14.** *4 ;* Marc. **6.** *17.* — 21) Matth. **3.** *16 ;* Marc. **1.** *10 ;* Joan. **1.** *32.* — 22) Matth. **3.** *17 ;* **17.** *5 ;* *Inf.* **9.** *35 ;* II Petr. **1.** *17.*

qui fuit Juda, 27. qui fuit Joánna, qui fuit Resa, qui fuit Zoróbabel, qui fuit Saláthiel, qui fuit Neri, 28. qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, 29. qui fuit Jesu, qui fuit Eliézer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, 30. qui fuit Símeon, qui fuit Juda, qui fuit Joseph, qui fuit Jona, qui fuit Elíakim, 31. qui fuit Mélea, qui fuit Menna, qui fuit Mathátha, qui fuit Nathan, qui fuit David, 32. qui fuit Jesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naásson, 33. qui fuit Amínadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ, 34. qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, 35. qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, 36. qui fuit Cáinan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, 37. qui fuit Mathúsale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Maláleel, qui fuit Cáinan, 38. qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

Jejunium et tentatio.

4. Jesus autem plenus Spíritu Sancto regréssus est a Jordáne, et agebátur a Spíritu in desértum 2. diébus quadraginta, et tentabátur a diábolo. Et nihil manducávit in diébus illis; et consummátis illis esúriit. 3. Dixit autem illi diábolus: Si Fílius Dei es, dic lápidi huic ut panis fiat. 4. Et respóndit ad illum Jesus : Scriptum est : Quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei. 5. Et duxit illum diábolus in montem excélsum, et osténdit illi ómnia regna orbis terræ in moménto témporis. 6. Et ait illi : Tibi

1) Matth. 4. 1; Marc. 1. 12. — 4) Deut. 8. 3; Matth. 4. 4.

dabo potestátem hanc univérsam, et glóriam illórum, quia mihi trádita sunt, et cui volo do illa. 7. Tu ergo si adoráveris coram me, erunt tua ómnia. 8. Et respóndens Jesus, dixit illi : Scriptum est : Dóminum Deum tuum adorábis, et illi soli sérvies. 9. Et duxit illum in Jerúsalem, et státuit eum super pinnam templi, et dixit illi : Si Fílius Dei es, mitte te hinc deórsum. 10. Scriptum est enim quod ángelis suis mandávit de te, ut consérvent te; 11. et quia in mánibus tollent te, ne forte offéndas ad lápidem pedem tuum. 12. Et respóndens Jesus, ait illi : Dictum est : Non tentábis Dóminum Deum tuum. 13. Et consummáta omni tentatióne, diábolus recéssit ab illo, usque ad tempus.

IIo Ministerium Christi in Galilæa [4, *14* — 9, *12*]

Iº — INITIA, USQUE AD APOSTOLORUM ELECTIONEM [4, *14* — 6, *11*]

In synagoga Nazareth.

14. Et regréssus est Jesus in virtúte Spíritus in Galilæam, et fama éxiit per univérsam regiónem de illo. 15. Et ipse docébat in synagógis eórum, et magnificabátur ab ómnibus. 16. Et venit Názareth, ubi erat nutrítus, et intrávit secúndum consuetúdinem suam die sábbati in synagógam, et surréxit légere. 17. Et tráditus est illi liber Isaíæ prophétæ. Et ut revólvit librum, invénit locum ubi scriptum erat : 18. Spíritus Dómini super me, propter quod unxit me, evangelizáre paupéribus misit me, sanáre contrítos corde;

8) Deut. **6.** *13*; **10.** *20*. — 10) Ps. **90.** *11*. — 12) Deut. **6.** *16*. — 14) Matth. **4.** *12*; Marc. **1.** *14*; Joan. **4.** *45*. — 16) Matth. **13.** *54*; Marc. **6.** *1*. — 18) Is. **61.** *1*.

19. prædicáre captívis remissiónem, et cæcis visum, dimíttere confráctos in remissiónem, prædicáre annum Dómini accéptum et diem retributiónis. 20. Et cum plicuísset librum, réddidit minístro, et sedit. Et ómnium in synagóga óculi erant intendéntes in eum. 21. Cœpit autem dícere ad illos : Quia hódie impléta est hæc scriptúra in áuribus vestris. 22. Et omnes testimónium illi dabant : et mirabántur in verbis grátiæ, quæ procedébant de ore ipsíus, et dicébant : Nonne hic est fílius Joseph?

23. Et ait illis : Utique dicétis mihi hanc similitúdinem : Médice cura teípsum; quanta audívimus facta in Caphárnaum, fac et hic in pátria tua. 24. Ait autem : Amen dico vobis, quia nemo prophéta accéptus est in pátria sua. 25. In veritáte dico vobis, multæ víduæ erant in diébus Elíæ in Israel, quando clausum est cælum annis tribus et ménsibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra : 26. et ad nullam illárum missus est Elías, nisi in Sarépta Sidóniæ, ad mulíerem víduam. 27. Et multi leprósi erant in Israel sub Elisæo prophéta; et nemo eórum mundátus est nisi Náaman Syrus. 28. Et repléti sunt omnes in synagóga ira, hæc audiéntes. 29. Et surrexérunt, et ejecérunt illum extra civitátem; et duxérunt illum usque ad supercílium montis, super quem cívitas illórum erat ædificáta, ut præcipitárent eum. 30. Ipse autem tránsiens per médium illórum, ibat.

In Capharnaum dæmonium ejicit.

31. Et descéndit in Caphárnaum civitátem Galilææ, ibíque docébat illos sabbátis. 32. Et

26) III Reg. **17.** *9.* — 27) IV Reg. **5.** *14.* — 31) Matth. **4.** *13;* Marc. **1.** *21.* — 32) Matth. **7.** *28.*

stupébant in doctrína ejus, quia in potestáte erat sermo ipsíus.

33. Et in synagóga erat homo habens dæmónium immúndum, et exclamávit voce magna, 34. dicens : Sine, quid nobis, et tibi Jesu Nazaréne? venísti pérdere nos? scio te quis sis, Sanctus Dei. 35. Et increpávit illum Jesus, dicens : Obmutésce, et exi ab eo. Et cum projecísset illum dæmónium in médium, éxiit ab illo, nihílque illum nócuit. 36. Et factus est pavor in ómnibus, et colloquebántur ad ínvicem, dicéntes : Quod est hoc verbum, quia in potestáte et virtúte imperat immúndis spirítibus, et éxeunt? 37. Et divulgabátur fama de illo in omnem locum regiónis.

Socrum Simonis et alios curat, et abit in desertum.

38. Surgens autem Jesus de synagóga, introívit in domum Simónis. Socrus autem Simónis tenebátur magnis fébribus, et rogavérunt illum pro ea. 39. Et stans super illam, imperávit febri; et dimísit illam. Et continuo surgens ministrábat illis.

40. Cum autem sol occidísset, omnes qui habébant infírmos váriis languóribus, ducébant illos ad eum. At ille síngulis manus impónens, curábat eos. 41. Exíbant autem dæmónia a multis clamántia et dicéntia : Quia tu es Fílius Dei; et increpans non sinébat ea loqui, quia sciébant ipsum esse Christum.

42. Facta autem die egréssus ibat in desértum locum, et turbæ requirébant eum, et venérunt usque ad ipsum, et detinébant illum ne discéderet ab eis. 43. Quibus ille ait : Quia et áliis civitátibus opórtet me evangelizáre regnum Dei, quia ídeo missus sum.

---

33) Marc. 1. *23*. — 38) Matth. 8. *14*; Marc. 1. *30*. — 41) Marc. 1. *34*.

Navicula Simonis et mirabilis piscatio.

44. Et erat prædicans in synagógis Galilǽæ.
5. Factum est autem, cum turbæ irrúerent in eum, ut audírent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genésareth. 2. Et vidit duas naves stantes secus stagnum, piscatóres autem descénderant, et lavábant rétia. 3. Ascéndens autem in unam navim, quæ erat Simónis, rogávit eum a terra redúcere pusíllum. Et sedens docébat de navícula turbas. 4. Ut cessávit autem loqui, dixit ad Simónem : Duc in altum, et laxáte rétia vestra in captúram. 5. Et respóndens Simon, dixit illi : Præcéptor, per totam noctem laborántes, nihil cépimus; in verbo autem tuo laxábo rete. 6. Et cum hoc fecíssent conclusérunt píscium multitúdinem copiósam, rumpebátur autem rete eórum. 7. Et annuérunt sóciis, qui erant in ália navi ut venírent, et adjuvárent eos. Et venérunt, et implevérunt ambas navículas, ita ut pene mergeréntur. 8. Quod cum vidéret Simon Petrus, prócidit ad génua Jesu, dicens : Exi a me, quia homo peccátor sum, Dómine. 9. Stupor enim circumdéderat eum, et omnes qui cum illo erant, in captúra píscium, quam céperant; 10. similiter autem Jacóbum et Joánnem, fílios Zebedǽi, qui erant sócii Simónis. Et ait ad Simónem Jesus : Noli timére, ex hoc jam hómines eris cápiens. 11. Et subdúctis ad terram návibus, relíctis ómnibus secúti sunt eum.

Leprosi mundatio.

12. Et factum est, cum esset in una civitátum, et ecce vir plenus lepra, et videns Jesum, et prócidens in fáciem, rogávit eum, dicens : Dómine, si vis,

2) Matth. **4.** *18;* Marc. **1.** *16.* — 12) Matth. **8.** *2;* Marc. **1.** *40.*

potes me mundáre. 13. Et exténdens manum, tétigit eum dicens : Volo, mundáre. Et conféstim lepra discéssit ab illo. 14. Et ipse præcépit illi ut némini díceret; sed : Vade, osténde te sacerdóti, et offer pro emundatióne tua, sicut præcépit Móyses in testimónium illis.

15. Perambulábat autem magis sermo de illo; et conveniébant turbæ multæ ut audírent, et curaréntur ab infirmitátibus suis. 16. Ipse autem secedébat in desértum, et orábat.

Paralyticus
et peccatorum remissio.

17. Et factum est in una diérum, et ipse sedébat docens. Et erant pharisæi sedéntes, et legis doctóres, qui vénerant ex omni castéllo Galilææ, et Judææ, et Jerúsalem; et virtus Dómini erat ad sanándum eos. 18. Et ecce viri portántes in lecto hóminem qui erat paralýticus; et quærébant eum inférre, et pónere ante eum. 19. Et non inveniéntes qua parte illum inférrent præ turba, ascendérunt supra tectum, et per tégulas summisérunt eum cum lecto in médium ante Jesum. 20. Quorum fidem ut vidit, dixit : Homo, remittúntur tibi peccáta tua. 21. Et cœpérunt cogitáre scribæ et pharisæi, dicéntes : Quis est hic, qui lóquitur blasphémias? Quis potest dimittere peccáta, nisi solus Deus? 22. Ut cognóvit autem Jesus cogitatiónes eórum, respóndens, dixit ad illos : Quid cogitátis in córdibus vestris? 23. Quid est facílius dícere : Dimittúntur tibi peccáta; an dícere : Surge, et ámbula? 24. Ut autem sciátis quia Fílius hóminis habet potestátem in terra dimitténdi peccáta (ait paralýtico) : Tibi dico, surge, tolle lectum

14) Levit. **14.** *4.* — 18) Matth. **9.** *2;* Marc. **2.** *3.*

tuum, et vade in domum tuam. 25. Et conféstim consúrgens coram illis, tulit lectum in quo jacébat, et ábiit in domum suam, magnificans Deum. 26. Et stupor apprehéndit omnes, et magnificábant Deum. Et repléti sunt timóre, dicéntes : Quia vidimus mirabília hódie.

Vocatio Levi.

27. Et post hæc éxiit, et vidit publicánum nómine Levi, sedéntem ad telónium, et ait illi : Séquere me. 28. Et relíctis ómnibus, surgens secútus est eum.

29. Et fecit ei convívium magnum Levi in domo sua; et erat turba multa publicanórum, et aliórum qui cum illis erant discumbéntes. 30. Et murmurábant pharisæi et scribæ eórum, dicéntes ad discípulos ejus : Quare cum publicánis et peccatóribus manducátis et bíbitis? 31. Et respóndens Jesus, dixit ad illos : Non egent qui sani sunt médico, sed qui male habent. 32. Non veni vocáre justos, sed peccatóres ad pæniténtiam.

De jejunio.

33. At illi dixérunt ad eum : Quare discípuli Joánnis jejúnant frequénter et obsecratiónes fáciunt, simíliter et pharisæórum; tui autem edunt et bibunt? 34. Quibus ipse ait : Numquid potéstis fílios sponsi, dum cum illis est sponsus, fácere jejunáre? 35. Vénient autem dies cum ablátus fúerit ab illis sponsus, tunc jejunábunt in illis diébus. 36. Dicébat autem et similitúdinem ad illos : Quia nemo commissúram a novo vestiménto immíttit in vestiméntum vetus; alióquin et novum rumpit, et véteri non cónvenit commissúra a novo. 37. Et nemo mittit vinum novum in utres véteres; alióquin rumpet vinum novum

27) Matth. 9. 9; Marc. 2. 14. — 33) Marc. 2. 18.

utres, et ipsum effundétur, et utres perí-
bunt. 38. Sed vinum
novum in utres novos
mitténdum est et útra-
queconservántur. 39. Et
nemo bibens vetus, sta-
tim vult novum; dicit
enim: Vetus mélius est.

Sabbatum :
spicæ et manus arida.

6. Factum est autem
in sábbato secúndo, pri-
mo, cum transíret per
sata, vellébant discípu-
li ejus spicas et man-
ducábant confricántes
mánibus. 2. Quidam
autem pharisæórum
dicébant illis : Quid
fácitis quod non licet
in sábbatis? 3. Et re-
spóndens Jesus ad eos,
dixit : Nec hoc legístis
quod fecit David, cum
esurísset ipse, et qui
cum illo erant : 4. quó-
modo intrávit in do-
mum Dei, et panes pro-
positiónis sumpsit, et
manducávit et dedit
his qui cum ipso erant,
quos non licet mandu-
cáre nisi tantum sacer-
dótibus? 5. Et dicébat
illis : Quia dóminus est
Fílius hóminis, étiam
sábbati.

6. Factum est autem
et in álio sábbato, ut
intráret in synagógam,
et docéret. Et erat ibi
homo, et manus ejus
dextra erat árida.
7. Observábant autem
scribæ et pharisæi si
in sábbato curáret, ut
invenírent unde accu-
sárent eum. 8. Ipse
vero sciébat cogitatió-
nes eórum; et ait hó-
mini qui habébat ma-
num áridam : Surge,
et sta in médium. Et
surgens stetit. 9. Ait
autem ad illos Jesus :
Intérrogo vos si licet
sábbatis benefácere, an
male; ánimam salvam
fácere, an pérdere? 10. Et
circumspéctis ómnibus,
dixit hómini : Exténde
manum tuam. Et ex-
téndit : et restitúta est
manus ejus. 11. Ipsi
autem repléti sunt in-
sipiéntia, et colloque-
bántur ad ínvicem
quidnam fácerent Jesu.

1) Matth 12. 1; Marc. 2. 23. — 4) I Reg. 21. 6; Exod. 29. 32; Levit. 24. 9 — 6) Matth. 12. 10; Marc. 3. 1.

2° — AB ELECTIONE APOSTOLORUM USQUE AD PANUM MULTIPLICATIONEM. [6, *12* — 9, *9*]

Apostolorum electio.

12. Factum est autem in illis diébus, éxiit in montem oráre, et erat pernóctans in oratióne Dei. 13. Et cum dies factus esset, vocávit discípulos suos, et elégit duódecim ex ipsis (quos et apóstolos nominávit) : 14. Simónem, quem cognominávit Petrum, et Andréam fratrem ejus, Jacóbum, et Joánnem, Philíppum, et Bartholomæum, 15. Matthæum, et Thomam, Jacóbum Alphæi, et Simónem, qui vocátur Zelótes, 16. et Judam Jacóbi, et Judam Iscariótem qui fuit próditor.

Sermo in monte.

17. Et descéndens cum illis, stetit in loco campéstri, et turba discipulórum ejus, et multitúdo copiósa plebis ab omni Judæa, et Jerúsalem, et marítima, et Tyri, et Sidónis, 18. qui vénerant ut audírent eum, et sanaréntur a languóribus suis. Et qui vexabántur a spirítibus immúndis, curabántur. 19. Et omnis turba quærébat eum tángere, quia virtus de illo exíbat, et sanábat omnes.

Beatitudines et maledictiones.

20. Et ipse elevátis óculis in discípulos suos, dicébat : Beáti páuperes, quia vestrum est regnum Dei. 21. Beáti qui nunc esurítis, quia saturabímini. Beáti qui nunc fletis, quia ridébitis. 22. Beáti éritis, cum vos óderint hómines, et cum separáverint vos, et exprobráverint, et ejécerint nomen vestrum tamquam malum, propter Fílium hóminis. 23. Gaudéte in illa die, et exultáte, ecce enim merces vestra multa est in cælo; secúndum hæc enim faciébant prophétis pa-

13) Matth. **10.** *1*; Marc. **3.** *13*. — 20) Matth. **5.** *2*. — 22) Matth. **5.** *11*.

tres eórum. 24. Verúmtamen væ vobis divítibus, quia habétis consolatiónem vestram. 25. Væ vobis, qui saturáti estis, quia esuriétis. Væ vobis qui ridétis nunc, quia lugébitis et flébitis. 26. Væ cum benedíxerint vobis hómines, secúndum hæc enim faciébant pseudoprophétis patres eórum.

Amor inimicorum.

27. Sed vobis dico qui audítis : Dilígite inimícos vestros, benefácite his, qui odérunt vos. 28. Benedícite maledicéntibus vobis, et oráte pro calumniántibus vos. 29. Et qui te pércutit in maxíllam, præbe et álteram. Et ab eo qui aufert tibi vestiméntum, étiam túnicam noli prohibére. 30. Omni autem peténti te, tríbue; et qui aufert quæ tua sunt, ne répetas. 31. Et prout vultis ut fáciant vobis hómines, et vos fácite illis simíliter. 32. Et si dilígitis eos qui vos díligunt, quæ vobis est grátia? nam et peccatóres diligéntes se díligunt. 33. Et si benefecéritis his qui vobis benefáciunt, quæ vobis est grátia? síquidem et peccatóres hoc fáciunt. 34. Et si mútuum dedéritis his a quibus sperátis recípere, quæ grátia est vobis? Nam et peccatóres peccatóribus fœneránturt, ut recípiant æquália. 35. Verúmtamen dilígite inimícos vestros; benefácite, et mútuum date, nihil inde sperántes; et erit merces vestra multa, et éritis fílii Altíssimi, quia ipse benígnus est super ingrátos et malos. 36. Estóte ergo misericórdes, sicut et Pater vester miséricors est.

De judicio vitando.

37. Nolíte judicáre, et non judicabímini; noli-

24) Eccli. **31.** *8;* Amos. **6.** *1.* — 25) Is. **65.** *13.* — 27) Matth. **5.** *44.* — 29) Matth. **5.** *39;* I Cor. **6.** *7.* — 31) Tob. **4.** *16;* Matth. **7.** *12.* — 32) Matth. **5.** *46.* — 34) Deut. **15.** *8;* Matth. **5.** *42.* — 37) Matth. **7.** *1.*

te condemnáre, et non condemnabímini. Dimíttite, et dimittémini. 38. Date, et dábitur vobis : mensúram bonam, et confértam, et coagitátam, et supereffluéntem dabunt in sinum vestrum. Eádem quippe mensúra, qua mensi fuéritis, remetiétur vobis. 39. Dicébat autem illis et similitúdinem : Numquid potest cæcus cæcum dúcere? nonne ambo in fóveam cadunt? 40. Non est discípulus super magístrum; perféctus autem omnis erit, si sit sicut magíster ejus. 41. Quid autem vides festúcam in óculo fratris tui, trabem autem, quæ in óculo tuo est, non consideras? 42. Aut quómodo potes dícere fratri tuo : Frater, sine ejíciam festúcam de óculo tuo, ipse in óculo tuo trabem non videns? Hypócrita, éjice primum trabem de óculo tuo, et tunc perspícies ut edúcas festúcam de óculo fratris tui.

De bonis operibus.

43. Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos; neque arbor mala fáciens fructum bonum. 44. Unaquæque enim arbor de fructu suo cognóscitur. Neque enim de spinis cólligunt ficus : neque de rubo vindémiant uvam. 45. Bonus homo de bono thesáuro cordis sui profert bonum : et malus homo de malo thesáuro profert malum. Ex abundántia enim cordis os lóquitur. 46. Quid autem vocátis me : Dómine, Dómine, et non fácitis quæ dico?

Conclusio practica.

47. Omnis qui venit ad me, et audit sermónes meos, et facit eos, osténdam vobis cui símilis sit. 48. Símilis est hómini ædificánti domum qui fodit in altum, et pósuit fundaméntum

38) Matth. **7.** *2;* Marc. **4.** *24.* — 40) Matth. **10.** *24;* Joan. **13.** *16.* — 41) Matth. **7.** *3.* — 43) Matth. **7.** *18;* **12.** *33.* — 46) Matth. **7.** *21;* Rom. **2.** *13;* Jac. **1.** *22.*

super petram; inundatióne autem facta, illísum est flumen dómui illi, et non pótuit eam movére; fundáta enim erat super petram. 49. Qui autem audit et non facit, símilis est hómini ædificánti domum suam super terram sine fundaménto; in quam illísus est flúvius, et contínuo cécidit, et facta est ruína domus illíus magna.

Centurio.

7. Cum autem implésset ómnia verba sua in aures plebis, intrávit Caphárnaum. 2. Centuriónis autem cujúsdam servus male habens, erat moritúrus, qui illi erat pretiósus. 3. Et cum audísset de Jesu, misit ad eum senióres Judæórum, rogans eum ut veníret, et salváret servum ejus. 4. At illi cum venissent ad Jesum, rogábant eum sollícite, dicéntes ei : Quia dignus est ut hoc illi præstes. 5. Díligit enim gentem nostram : et synagógam ipse ædificávit nobis. 6. Jesus autem ibat cum illis. Et cum jam non longe esset a domo, misit ad eum centúrio amícos, dicens : Dómine, noli vexári; non enim sum dignus ut sub tectum meum intres. 7. Propter quod et meípsum non sum dignum arbitrátus ut venírem ad te; sed dic verbo, et sanábitur puer meus. 8. Nam et ego homo sum sub potestáte constitútus, habens sub me mílites; et dico huic : Vade, et vadit, et álii : Veni, et venit, et servo meo : Fac hoc, et facit. 9. Quo audíto Jesus mirátus est, et convérsus sequéntibus se turbis, dixit : Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem invéni. 10. Et revérsi, qui missi fúerant, domum, invenérunt servum, qui langúerat, sanum.

Filius viduæ Naïm.

11. Et factum est, deínceps ibat in civitátem quæ vocátur Naïm, et ibant cum eo discí-

1) Matth. 8. 5. — 6) Matth. 8. 8.

puli ejus, et turba copiósa. 12. Cum autem appropinquáret portæ civitátis, ecce defúnctus efferebátur fílius únicus matris suæ; et hæc vídua erat; et turba civitátis multa cum illa. 13. Quam cum vidísset Dóminus, misericórdia motus super eam, dixit illi: Noli flere. 14. Et accéssit et tétigit lóculum. (Hi autem qui portábant stetérunt.) Et ait: Adoléscens, tibi dico, surge. 15. Et resédit qui erat mórtuus, et cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. 16. Accépit autem omnes timor; et magnificábant Deum, dicéntes: Quia prophéta magnus surréxit in nobis, et quia Deus visitávit plebem suam.

Præcursoris laus.

17. Et éxiit hic sermo in univérsam Judæam de eo, et in omnem circa regiónem. 18. Et nuntiavérunt Joánni discípuli ejus de ómnibus his. 19. Et convocávit duos de discípulis suis Joánnes, et misit ad Jesum, dicens: Tu es qui ventúrus es, an álium exspectámus? 20. Cum autem venissent ad eum viri, dixérunt: Joánnes Baptísta misit nos ad te, dicens: Tu es qui ventúrus es, an álium exspectámus? 21. In ipsa autem hora multos curávit a languóribus, et plagis, et spirítibus malis, et cæcis multis donávit visum. 22. Et respóndens, dixit illis: Eúntes renuntiáte Joánni quæ audístis et vidístis: Quia cæci vident, claudi ámbulant, leprósi mundántur, surdi áudiunt, mórtui resúrgunt, páuperes evangelizántur. 23. Et beátus est quicúmque non fúerit scandalizátus in me.

24. Et cum discessíssent núntii Joánnis, cœpit de Joánne dícere ad turbas: Quid exístis in desértum vidére? arúndinem vento agitátam?

16) *Infr.* **24.** *19;* Joan. **4.** *19.* — 19) Matth. **11.** *2.* — 22) Is. **35.** *5.*

25. Sed quid exístis vidére? hóminem móllibus vestiméntis indútum? Ecce qui in veste pretiósa sunt et delíciis, in dómibus regum sunt. 26. Sed quid exístis vidére? prophétam? Utique dico vobis, et plus quam prophétam. 27. Hic est, de quo scriptum est : Ecce mitto ángelum meum ante fáciem tuam, qui præparábit viam tuam ante te. 28. Dico enim vobis : Major inter natos mulíerum prophéta Joánne Baptísta nemo est, qui autem minor est in regno Dei, major est illo. 29. Et omnis pópulus áudiens et publicáni, justificavérunt Deum, baptizáti baptísmo Joánnis. 30. Pharisæi autem et legisperíti consílium Dei sprevérunt in semetípsos, non baptizáti ab eo.

31. Ait autem Dóminus : Cui ergo símiles dicam hómines generatiónis hujus? et cui símiles sunt? 32. Símiles sunt púeris sedéntibus in foro, et loquéntibus ad ínvicem, et dicéntibus : Cantávimus vobis tíbiis, et non saltástis; lamentávimus, et non plorástis. 33. Venit enim Joánnes Baptísta, neque mandúcans panem, neque bibens vinum, et dícitis : Dæmónium habet. 34. Venit Fílius hóminis mandúcans, et bibens, et dícitis : Ecce homo devorátor, et bibens vinum, amícus publicanórum et peccatórum. 35. Et justificáta est sapiéntia ab ómnibus fíliis suis.

Peccatricis conversio.

36. Rogábat autem illum quidam de pharisæis ut manducáret cum illo. Et ingréssus domum pharisæi discúbuit. 37. Et ecce múlier, quæ erat in civitáte peccátrix, ut cognóvit quod accubuísset in domo pharisæi, áttulit alabástrum unguénti; 38. et stans retro secus

27) Mal. 3. *1;* Matth. 11. *10;* Marc. 1. *2.* — 31) Matth. 11. *16.* — 33) Matth. 3. *4;* 11. *18;* Marc. 1. *6.* — 37) Matth. 26. *7;* Marc. 14. *3;* Joan. 12. *3.*

pedes ejus, lácrymis cœpit rigáre pedes ejus, et capíllis cápitis sui tergébat, et osculabátur pedes ejus et unguénto ungébat. 39. Videns autem pharisæus, qui vocáverat eum, ait intra se dicens : Hic si esset prophéta, sciret útique, quæ, et qualis est múlier, quæ tangit eum, quia peccátrix est. 40. Et respóndens Jesus, dixit ad illum : Simon, hábeo tibi áliquid dícere. At ille ait : Magíster, dic. 41. Duo debitóres erant cuídam fæneratóri : unus debébat denários quingéntos, et álius quinquagínta. 42. Non habéntibus illis unde rédderent, donávit utrísque. Quis ergo eum plus díligit? 43. Respóndens Simon dixit : Æstimo quia is cui plus donávit. At ille dixit ei : Recte judicásti. 44. Et convérsus ad mulíerem, dixit Simóni : Vides hanc mulíerem? Intrávi in domum tuam, aquam pédibus meis non dedísti; hæc autem lácrimis rigávit pedes meos, et capíllis suis tersit. 45. Osculum mihi non dedísti; hæc autem ex quo intrávit, non cessávit osculári pedes meos. 46. Oleo caput meum non unxísti; hæc autem unguénto unxit pedes meos. 47. Propter quod dico tibi : Remittúntur ei peccáta multa, quóniam diléxit multum. Cui autem minus dimíttitur, minus díligit. 48. Dixit autem ad illam : Remittúntur tibi peccáta. 49. Et cœpérunt qui simul accumbébant, dícere intra se : Quis est hic qui étiam peccáta dimíttit? 50. Dixit autem ad mulíerem : Fides tua te salvam fecit; vade in pace.

Piæ mulieres.

8. Et factum est deínceps, et ipse iter faciébat per civitátes, et castélla, prædicans et evangelízans regnum Dei; et duódecim cum illo, 2. et mulíeres áli-

48) Matth. **9.** 2.
2) Marc. **16.** 9.

quæ, quæ erant curátæ a spirítibus malígnis et infirmitátibus : María, quæ vocátur Magdaléne, de qua septem dæmónia exíerant, 3. et Joánna, uxor Chusæ procuratóris Heródis, et Susánna, et áliæ multæ quæ ministrábant ei de facultátibus suis.

Seminatoris parabola.

4. Cum autem turba plúrima convenírent, et de civitátibus properárent ad eum, dixit per similitúdinem : 5. Exiit qui séminat, semináre semen suum, et dum séminat, áliud cécidit secus viam, et conculcátum est, et vólucres cæli comedérunt illud. 6. Et áliud cécidit supra petram, et natum áruit, quia non habébat humórem. 7. Et áliud cécidit inter spinas, et simul exórtæ spinæ suffocavérunt illud. 8. Et áliud cécidit in terram bonam, et ortum fecit fructum céntuplum. Hæc dicens clamábat : Qui habet aures audiéndi, áudiat.

9. Interrogábant autem eum discípuli ejus, quæ esset hæc parábola. 10. Quibus ipse dixit : Vobis datum est nosse mystérium regni Dei, céteris autem in parábolis, ut vidéntes non vídeant, et audiéntes non intélligant. 11. Est autem hæc parábola : Semen est verbum Dei. 12. Qui autem secus viam, hi sunt qui áudiunt; deínde venit diábolus, et tollit verbum de corde eórum, ne credéntes salvi fiant. 13. Nam qui supra petram, qui cum audíerint, cum gáudio suscípiunt verbum; et hi radíces non habent : qui ad tempus credunt, et in témpore tentatiónis recédunt. 14. Quod autem in spinas cécidit, hi sunt qui audiérunt, et a sollicitudínibus, et divítiis, et voluptátibus vitæ eún-

5) Matth. **13.** 3; Marc. **4.** 3. — 10) Is. **6.** 9; Matth. **13.** 14; Marc. **4.** 12; Joan. **12.** 40; Act. **28.** 26; Rom. **11.** 8.

tes, suffocántur, et non réferunt fructum. 15. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono et óptimo audiéntes verbum rétinent, et fructum áfferunt in patiéntia.

16. Nemo autem lucérnam accéndens, óperit eam vase, aut subtus lectum ponit; sed supra candelábrum ponit, ut intrántes vídeant lumen. 17. Non est enim occúltum, quod non manifestétur; nec abscónditum, quod non cognoscátur, et in palam véniat. 18. Vidéte ergo quómodo audiátis. Qui enim habet dábitur illi; et quicúmque non habet, étiam quod putat se habére auferétur ab illo.

Parentes Jesu.

19. Venérunt autem ad illum mater et fratres ejus, et non póterant adire eum præ turba. 20. Et nuntiátum est illi : Mater tua et fratres tui stant foris voléntes te vidére. 21. Qui respóndens, dixit ad eos : Mater mea, et fratres mei hi sunt qui verbum Dei áudiunt et fáciunt.

Tempestas sedata.

22. Factum est autem in una diérum, et ipse ascéndit in navículam, et discípuli ejus, et ait ad illos : Transfretémus trans stagnum. Et ascendérunt. 23. Et navigántibus illis, obdormívit, et descéndit procélla venti in stagnum, et complebántur, et periclitabántur. 24. Accedéntes autem suscitavérunt eum, dicéntes : Præcéptor, perímus. At ille surgens, increpávit ventum, et tempestátem aquæ, et cessávit, et facta est tranquíllitas. 25. Dixit autem illis : Ubi est fides vestra? Qui timéntes, miráti sunt ad ínvicem, dicéntes : Quis putas hic est, quia et ventis et

16) Matth. **5.** *15*; Marc. **4.** *21*. — 17) Matth. **10.** *26*; Marc. **4.** *22*. — 18) Matth. **13.** *12*; **25.** *29*. — 19) Matth. **12.** *46*; Marc. **3.** *32*. — 22) Matth. **8.** *23*; Marc. **4.** *36*.

mari ímperat, et obédiunt ei? 26. Et navigavérunt ad regiónem Gerasenórum, quæ est contra Galilæam.

Dæmoniacus et porci.

27. Et cum egréssus esset ad terram, occúrrit illi vir quidam, qui habébat dæmónium jam tempóribus multis, et vestiménto non induebátur, neque in domo manébat, sed in monuméntis. 28. Is, ut vidit Jesum, prócidit ante illum, et exclámans voce magna, dixit : Quid mihi, et tibi est, Jesu Fili Dei Altíssimi? óbsecro te, ne me tórqueas. 29. Præcipiébat enim spirítui immúndo, ut exíret ab hómine. Multis enim tempóribus arripiébat illum, et vinciebátur caténis et compédibus custodítus, et ruptis vínculis agebátur a dæmónio in desérta. 30. Interrogávit autem illum Jesus, dicens : Quod tibi nomen est? At ille dixit : Légio; quia intravérunt dæmónia multa in eum. 31. Et rogábant illum ne imperáret illis ut in abýssum irent. 32. Erat autem ibi grex porcórum multórum pascéntium in monte; et rogábant eum, ut permítteret eis in illos íngredi. Et permísit illis. 33. Exiérunt ergo dæmónia ab hómine, et intravérunt in porcos; et ímpetu ábiit grex per præceps in stagnum, et suffocátus est 34. Quod ut vidérunt factum qui pascébant, fugérunt, et nuntiavérunt in civitátem et in villas. 35. Exiérunt autem vidére quod factum est, et venérunt ad Jesum; et invenérunt hóminem sedéntem, a quo dæmónia exíerant, vestítum, ac sana mente, ad pedes ejus, et timuérunt. 36. Nuntiavérunt autem illis, et qui víderant, quómodo sanus factus esset a legióne. 37. Et rogavérunt illum omnis multitúdo regiónis Gerasenórum ut discéderet ab ipsis, quia magno timóre tenebántur. Ipse autem ascéndens navim, revérsus

est. 38. Et rogábat illum vir, a quo dæmónia exíerant, ut cum eo esset. Dimísit autem eum Jesus, dicens : 39. Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et ábiit per univérsam civitátem prædicans quanta illi fecísset Jesus.

Hæmorrhoissa et Jaïri filia.

40. Factum est autem cum rediísset Jesus, excépit illum turba; erant enim omnes exspectántes eum. 41. Et ecce venit vir cui nomen Jaïrus, et ipse princeps synagógæ erat : et cécidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intráret in domum ejus, 42. quia única fília erat ei fere annórum duódecim, et hæc moriebátur. Et cóntigit, dum iret, a turbis comprimebátur. 43. Et múlier quædam erat in fluxu sánguinis ab annis duódecim, quæ in médicos erogáverat omnem substántiam suam, nec ab ullo pótuit curári; 44. accéssit retro, et tétigit fímbriam vestiménti ejus; et conféstim stetit fluxus sánguinis ejus. 45. Et ait Jesus : Quis est, qui me tétigit? Negántibus autem ómnibus, dixit Petrus, et qui cum illo erant : Præcéptor, turbæ te cómprimunt et afflígunt, et dicis : Quis me tétigit! 46. Et dixit Jesus : Tétigit me áliquis; nam ego novi virtútem de me exiísse. 47. Videns autem múlier, quia non látuit, tremens venit, et prócidit ante pedes ejus, et ob quam causam tetígerit eum, indicávit coram omni pópulo, et quemádmodum conféstim sanáta sit. 48. At ipse dixit ei : Fília, fides tua salvam te fecit; vade in pace. 49. Adhuc illo loquénte, venit quidam ad príncipem synagógæ, dicens ei : Quia mórtua est fília tua, noli vexáre illum. 50. Jesus au-

41) Matth. 9. *18*; Marc. 5. *22*.

tem, audíto hoc verbo, respóndit patri puéllæ : Noli timére, crede tantum, et salva erit. 51. Et cum venísset domum, non permísit intráre secum quemquam, nisi Petrum, et Jacóbum, et Joánnem, et patrem et matrem puéllæ. 52. Flebant autem omnes, et plangébant illam. At ille dixit : Nolíte flere; non est mórtua puélla, sed dormit. 53. Et deridébant eum, sciéntes quod mórtua esset. 54. Ipse autem tenens manum ejus clamávit, dicens : Puélla, surge. 55. Et revérsus est spíritus ejus, et surréxit contínuo. Et jussit illi dari manducáre. 56. Et stupuérunt paréntes ejus, quibus præcépit ne alícui dícerent quod factum erat.

Missio Apostolorum.

9. Convocátis autem duódecim apóstolis, dedit illis virtútem et potestátem super ómnia dæmónia, et ut languóres curárent. 2. Et misit illos prædicáre regnum Dei, et sanáre infírmos. 3. Et ait ad illos : Nihil tuléritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecúniam, neque duas túnicas habeátis. 4. Et in quamcúmque domum intravéritis, ibi manéte, et inde ne exeátis. 5. Et quicúmque non recéperint vos, exeúntes de civitáte illa, étiam púlverem pedum vestrórum excútite in testimónium supra illos. 6. Egréssi autem circuíbant per castélla, evangelizántes, et curántes ubíque.

Herodis suspiciones.

7. Audívit autem Heródes tetrárcha ómnia quæ fiébant ab eo, et hæsitábat eo quod dicerétur 8. a quibúsdam : Quia Joánnes surréxit a mórtuis; a quibúsdam vero : Quia Elías appáruit; ab áliis autem : Quia prophéta unus de

1) Matth. **10.** *1;* Marc. **3.** *15.* — 3) Matth. **10.** *9;* Marc. **6.** *8.* — 5) Act. **13.** *51.* — 7) Matth. **14.** *1;* Marc. **6.** *14.*

antíquis surréxit. 9. Et ait Heródes : Joánnem ego decollávi : Quis est autem iste de quo ego tália áudio? Et quærébat vidére eum.

3° — A MULTIPLICATIONE PANUM USQUE AD ULTIMA ITINERA IN JERUSALEM [9, *10-50*]

Multiplicatio panum.

10. Et revérsi apóstoli, narravérunt illi quæcúmque fecérunt; et assúmptis illis secéssit seórsum in locum desértum, qui est Bethsáidæ. 11. Quod cum cognovíssent turbæ, secútæ sunt illum; et excépit eos, et loquebátur illis de regno Dei, et eos, qui cura indigébant, sanábat. 12. Dies autem cœperat declinére. Et accedéntes duódecim, dixérunt illi : Dimítte turbas, ut eúntes in castélla, villásque, quæ circa sunt, divértant, et invéniant escas; quia hic in loco deserto sumus. 13. Ait autem ad illos : Vos date illis manducáre. At illi dixérunt : Non sunt nobis plus quam quinque panes et duo pisces; nisi forte nos eámus, et emámus in omnem hanc turbam escas. 14. Erant autem fere viri quinque míllia. Ait autem ad discípulos suos : Fácite illos discúmbere per convívia quinquagénos. 15. Et ita fecérunt. Et discúmbere fecérunt omnes. 16. Accéptis autem quinque pánibus et duóbus píscibus, respéxit in cælum, et benedíxit illis, et fregit, et distribuit discípulis suis, ut pónerent ante turbas. 17. Et manducavérunt omnes, et saturáti sunt. Et sublátum est quod supérfuit illis, fragmentórum cophini duódecim.

Petri confessio, et passionis prædictio.

18. Et factum est, cum solus esset orans,

12) Matth. **14.** *15;* Marc. **6.** *36.* — 13) Joan. **6.** *9.* — 18) Matth. **16.** *13;* Marc. **8.** *27.*

erant cum illo et discípuli; et interrogávit illos, dicens : Quem me dicunt esse turbæ? 19. At illi respondérunt, et dixérunt : Joánnem Baptístam, álii autem Elíam, álii vero quia unus prophéta de prióribus surréxit. 20. Dixit autem illis : Vos autem quem me esse dícitis? Respóndens Simon Petrus dixit: Christum Dei. 21. At ille increpans illos, præcépit ne cui dícerent hoc, 22. dicens : Quia opórtet Fílium hóminis multa pati, et reprobári a senióribus, et princípibus sacerdótum et scribis, et occídi, et tértia die resúrgere.

Abnegatio necessaria.

23. Dicébat autem ad omnes : Si quis vult post me veníre, ábneget semetípsum, et tollat crucem suam quotídie, et sequátur me. 24. Qui enim volúerit ánimam suam salvam fácere, perdet illam; nam qui perdíderit ánimam suam propter me, salvam fáciet illam : 25. Quid enim próficit homo, si lucrétur univérsum mundum, se autem ipsum perdat, et detriméntum sui fáciat? 26. Nam qui me erubúerit, et meos sermónes, hunc Fílius hóminis erubéscet cum vénerit in majestáte sua, et Patris, et sanctórum angelórum. 27. Dico autem vobis vere: Sunt áliqui hi stantes, qui non gustábunt mortem donec vídeant regnum Dei.

Transfiguratio.

28. Factum est autem post hæc verba fere dies octo, et assúmpsit Petrum et Jacóbum, et Joánnem, et ascéndit in montem ut oráret. 29. Et facta est, dum oráret, spécies vultus ejus áltera, et vestítus

22) Matth. **17.** *21;* Marc. **8.** *31;* **9.** *30.* — 23) Matth. **10.** *38;* **16.** *24;* Marc. **8.** *34;* *Inf.* **14.** *27.* — 24) *Inf.* **17.** *33;* Joan. **12.** *25.* — 26) Matth. **10.** *33;* Marc. **8.** *28;* II Tim. **11.** *12.* — 27) Matth. **16.** *28;* Marc. **8.** *39.* — 28) Matth. **17.** *1;* Marc. **9.** *1.*

ejus albus et refúlgens. 30. Et ecce duo viri loquebántur cum illo. Erant autem Móyses et Elías, 31. visi in majestáte; et dicébant excéssum ejus, quem completúrus erat in Jerúsalem. 32. Petrus vero, et qui cum illo erant, graváti erant somno. Et evigilántes vidérunt majestátem ejus, et duos viros qui stabant cum illo. 33. Et factum est cum discéderent ab illo, ait Petrus ad Jesum : Præcéptor, bonum est nos hic esse; et faciámus tria tabernácula, unum tibi et unum Móysi et unum Elíæ, nésciens quid díceret. 34. Hæc autem illo loquénte, facta est nubes, et obumbrávit eos; et timuérunt, intrántibus illis in nubem. 35. Et vox facta est de nube, dicens : Hic est Fílius meus diléctus, ipsum audíte. 36. Et dum fíeret vox, invéntus est Jesus solus. Et ipsi tacuérunt, et némini dixérunt in illis diébus quidquam ex his quæ víderant.

Puer dæmoniacus.

37. Factum est autem in sequénti die, descendéntibus illis de monte, occúrrit illis turba multa. 38. Et ecce vir de turba exclamávit, dicens : Magíster, óbsecro te, réspice in fílium meum, quia únicus est mihi; 39. et ecce spíritus apprehéndit eum, et súbito clamat, et elídit, et díssipat eum cum spuma, et vix discédit dilánians eum; 40. et rogávi discípulos tuos, ut ejícerent illum, et non potuérunt. 41. Respóndens autem Jesus, dixit : O generátio infidélis, et pervérsa, úsquequo ero apud vos, et pátiar vos? Adduc huc fílium tuum. 42. Et cum accéderet, elísit illum dæmónium, et dissipávit. 43. Et increpávit Jesus spíritum immúndum, et sanávit púerum, et réddidit illum patri ejus.

35) II Petr. **1.** *17.* — 38) Matth. **17.** *14;* Marc. **9.** *16.*

Passio 2º prædicta.

44. Stupébant autem omnes in magnitúdine Dei; omnibúsque mirántibus in ómnibus quæ faciébat, dixit ad discípulos suos : Pónite vos in córdibus vestris sermónes istos; Fílius enim hóminis futúrum est ut tradátur in manus hóminum. 45. At illi ignorábant verbum istud, et erat velátum ante eos ut non sentírent illud; et timébant eum interrogáre de hoc verbo.

Contentio inter discipulos.

46. Intrávit autem cogitátio in eos, quis eórum major esset. 47. At Jesus videns cogitatiónes cordis illórum, apprehéndit púerum, et státuit illum secus se. 48. Et ait illis : Quicúmque suscéperit púerum istum in nómine meo, me récipit; et quicúmque me recéperit, récipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est.

49. Respóndens autem Joánnes, dixit : Præcéptor, vídimus quemdam in nómine tuo ejiciéntem dæmónia, et prohibúimus eum, quia non séquitur nobíscum. 50. Et ait ad illum Jesus : Nolíte prohibére; qui enim non est advérsum vos, pro vobis est.

IIIº ITINERA ULTIMA IN JERUSALEM [9, *51* — 19, *28*]

1º — PRIMUM ITER [9, *51* — 10, *42*]

Jesus a Samaritanis non recipitur.

51. Factum est autem dum compleréntur dies assumptiónis ejus, et ipse fáciem suam firmávit ut iret in Jerúsalem. 52. Et misit núntios ante conspéctum suum; et eúntes intravérunt in civitá-

46) Matth. **18.** *1*; Marc. **9.** *33*.

tem Samaritanórum ut parárent illi. 53. Et non recepérunt eum, quia fácies ejus erat eúntis in Jerúsalem. 54. Cum vidíssent autem discípuli ejus Jacóbus et Joánnes dixérunt : Dómine, vis dícimus ut ignis descéndat de cælo, et consúmat illos? 55. Et convérsus increpávit illos, dicens : Nescítis cujus spíritus estis. 56. Fílius hóminis non venit ánimas pérdere, sed salváre. Et abiérunt in áliud castéllum.

Ad Jesum sequendum monita.

57. Factum est autem ambulántibus illis in via, dixit quidam ad illum : Sequar te quocúmque íeris. 58. Dixit illi Jesus : Vulpes fóveas habent, et vólucres cæli nidos. Fílius autem hóminis non habet ubi caput reclínet. 59. Ait autem ad álterum : Séquere me. Ille autem dixit : Dómine permítte mihi primum ire, et sepelíre patrem meum. 60. Dixítque ei Jesus : Sine ut mórtui sepéliant mórtuos suos; tu autem vade, et annúntia regnum Dei. 61. Et ait alter : Sequar te Dómine, sed permítte mihi primum renuntiáre his quæ domi sunt. 62. Ait ad illum Jesus : Nemo mittens manum suam ad arátrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei.

Missio septuaginta duorum discipulorum.

10. Post hæc autem designávit Dóminus et álios septuagínta duos; et misit illos binos ante fáciem suam in omnem civitátem et locum, quo erat ipse ventúrus. 2. Et dicébat illis : Messis quidem multa, operárii autem pauci. Rogáte ergo dóminum messis, ut mittat operários in messem suam. 3. Ite; ecce ego mitto vos sicut agnos inter

56) Joan. **3.** *17*; **12.** *47*. — 58) Matth. **8.** *20*.
2) Matth. **9.** *37*.

lupos. 4. Nolíte portáre sácculum, neque peram, neque calceaménta, et néminem per viam salutavéritis. 5. In quamcúmque domum intravéritis, primum dícite : Pax huic dómui. 6. Et si ibi fúerit fílius pacis, requiéscet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertétur. 7. In eádem autem domo manéte, edéntes et bibéntes quæ apud illos sunt; dignus est enim operárius mercéde sua. Nolíte transíre de domo in domum. 8. Et in quamcúmque civitátem intravéritis, et suscéperint vos, manducáte quæ apponúntur vobis. 9. Et curáte infírmos, qui in illa sunt, et dícite illis : Appropinquávit in vos regnum Dei. 10. In quamcúmque autem civitátem intravéritis, et non suscéperint vos, exeúntes in platéas ejus, dícite : 11. Etiam púlverem, qui adhæsit nobis de civitáte vestra, extérgimus in vos; tamen hoc scitóte, quia appropinquávit regnum Dei. 12. Dico vobis, quia Sódomis in die illa remíssius erit, quam illi civitáti. 13. Væ tibi Corózain! væ tibi Bethsáida! quia si in Tyro et Sidóne factæ fuíssent virtútes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilício et cínere sedéntes pænitérent. 14. Verúmtamen Tyro et Sidóni remíssius erit in judício, quam vobis. 15. Et tu Caphárnaum usque ad cælum exaltáta, usque ad inférnum demergéris. 16. Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

De quibus gaudendum.

17. Revérsi sunt autem septuagínta duo

4) Matth. **10.** *16;* Marc. **6.** *8;* IV Reg. **4.** *29.* — 7) Deut. **24.** *14;* Matth. **10.** *10;* I Tim. **5.** *18.* — 11) Act. **13.** *51.* — 13) Matth. **11.** *21.* — 16) Matth. **10.** *40;* Joan. **13.** *20.*

cum gáudio, dicéntes : Dómine, étiam dæmónia subjiciúntur nobis in nómine tuo. 18. Et ait illis : Vidébam Sátanam sicut fulgur de cælo cadéntem. 19. Ecce dedi vobis potestátem calcándi supra serpéntes, et scorpiónes, et super omnem virtútem inimíci, et nihil vobis nocébit. 20. Verúmtamen in hoc nolíte gaudére, quia spíritus vobis subjiciúntur; gaudéte autem, quod nómina vestra scripta sunt in cælis.

21. In ipsa hora exultávit Spíritu Sancto, et dixit : Confíteor tibi Pater, Dómine cæli et terræ, quod abscondísti hæc a sapiéntibus, et prudéntibus, et revelásti ea párvulis. Etiam Pater, quóniam sic plácuit ante te. 22. Omnia mihi trádita sunt a Patre meo. Et nemo scit quis sit Fílius, nisi Pater; et quis sit Pater, nisi Fílius, et cui volúerit Fílius reveláre. 23. Et convérsus ad discípulos suos, dixit : Beáti óculi qui vident quæ vos vidétis. 24. Dico enim vobis, quod multi prophétæ et reges voluérunt vidére quæ vos vidétis, et non vidérunt; et audíre quæ audístis, et non audiérunt.

Bonus Samarita.

25. Et ecce quidam legisperítus surréxit tentans illum, et dicens : Magíster, quid faciéndo vitam ætérnam possidébo? 26. At ille dixit ad eum : In lege quid scriptum est? quómodo legis? 27. Ille respóndens dixit : Díliges Dóminum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota ánima tua, et ex ómnibus víribus tuis, et ex omni mente tua; et próximum tuum sicut teípsum. 28. Dixítque illi : Recte respondísti; hoc fac, et vives. 29. Ille autem volens justificáre se-

21) Matth. **11.** *25.* — 23) Matth. **13.** *16.* — 25) Matth. **23.** *55;* Marc. **12.** *28.* — 27) Deut. **6.** *5.*

ipsum, dixit ad Jesum : Et quis est meus próximus? 30. Suscípiens autem Jesus, dixit : Homo quidam descendébat ab Jerúsalem in Jéricho, et íncidit in latrónes, qui étiam despoliavérunt eum, et plagis impósitis abiérunt semivívo relícto. 31. Accidit autem ut sacérdos quidam descénderet eádem via; et viso illo præterívit. 32. Simíliter et Levíta, cum esset secus locum, et vidéret eum, pertránsiit. 33. Samaritánus autem quidam iter fáciens, venit secus eum, et videns eum, misericórdia motus est. 34. Et apprópians alligávit vúlnera ejus, infúndens óleum et vinum; et impónens illum in juméntum suum, duxit in stábulum, et curam ejus egit. 35. Et áltera die prótulit duos denários, et dedit stabulário, et ait : Curam illíus habe; et quodcúmque supererogáveris, ego cum redíero reddam tibi. 36. Quis horum trium vidétur tibi próximus fuísse illi, qui íncidit in latrónes? 37. At ille dixit : Qui fecit misericórdiam in illum. Et ait illi Jesus : Vade, et tu fac simíliter.

Martha et Maria.

38. Factum est autem, dum irent, et ipse intrávit in quoddam castéllum; et múlier quædam, Martha nómine, excépit illum in domum suam. 39. Et huic erat soror nómine María, quæ étiam sedens secus pedes Dómini, audiébat verbum illíus. 40. Martha autem satagébat circa frequens ministérium; quæ stetit, et ait : Dómine, non est tibi curæ quod soror mea relíquit me solam ministráre? dic ergo illi ut me ádjuvet. 41. Et respóndens dixit illi Dóminus: Martha, Martha, sollícita es, et turbáris erga plúrima. 42. Porro unum est necessárium. María óptimam partem elégit, quæ non auferétur ab ea.

2° — IN JERUSALEM ET IN CIRCUITU [11-13, *21*]

Oratio Dominicalis.

11. Et factum est cum esset in quodam loco orans, ut cessávit, dixit unus ex discípulis ejus ad eum : Dómine, doce nos oráre, sicut dócuit et Joánnes discípulos suos. 2. Et ait illis : Cum orátis, dícite : Pater, sanctificétur nomen tuum. Advéniat regnum tuum. 3. Panem nostrum quotidiánum da nobis hódie. 4. Et dimítte nobis peccáta nostra, síquidem et ipsi dimíttimus omni debénti nobis. Et ne nos indúcas in tentatiónem.

Ejus constantia.

5. Et ait ad illos : Quis vestrum habébit amícum, et ibit ad illum média nocte, et dicet illi : Amice, cómmoda mihi tres panes, 6. quóniam amícus meus venit de via ad me et non hábeo quod ponam ante illum; 7. et ille deíntus respóndens dicat : Noli mihi molléstus esse, jam óstium clausum est, et púeri mei mecum sunt in cúbili, non possum súrgere, et dare tibi. 8. Et si ille perseveráverit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amícus ejus sit, propter improbitátem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessários. 9. Et ego dico vobis : Pétite, et dábitur vobis; quærite, et inveniétis; pulsáte, et aperiétur vobis. 10. Omnis enim qui petit, áccipit : et qui quærit, invenit : et pulsánti aperiétur. 11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lápidem dabit illi? Aut piscem, numquid pro pisce serpéntem dabit illi? 12. Aut si petíerit ovum, numquid pórriget illi scorpiónem? 13. Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare fíliis vestris;

2) Matth. **6.** *9.* — 9) Matth. **7.** *7;* **21.** *22;* Marc. **11.** *24;* Joan. **14.** *13;* Jac. **1.** *5.* — 11) Matth. **7.** *9.*

quanto magis Pater vester de cælo dabit spíritum bonum peténtibus se?

In quo ejiciat dæmonia.

14. Et erat ejíciens dæmónium, et illud erat mutum. Et cum ejecísset dæmónium, locútus est mutus, et admirátæ sunt turbæ. 15. Quidam autem ex eis dixérunt : In Beélzebub príncipe dæmoniórum éjicit dæmónia. 16. Et álii tentántes, signum de cælo quærébant ab eo. 17. Ipse autem ut vidit cogitatiónes eórum, dixit eis : Omne regnum in seípsum divísum desolábitur, et domus supra domum cadet. 18. Si autem et Sátanas in seípsum divísus est, quómodo stabit regnum ejus? quia dícitis in Beélzebub me ejícere dæmónia. 19. Si autem ego in Beélzebub ejício dæmónia, fílii vestri in quo ejíciunt? Ideo ipsi júdices vestri erunt. 20. Porro si in dígito Dei ejício dæmónia, profécto pervénit in vos regnum Dei. 21. Cum fortis armátus custódit átrium suum, in pace sunt ea quæ póssidet. 22. Si autem fórtior eo supervéniens vícerit eum, univérsa arma ejus áuferet, in quibus confidébat, et spólia ejus distríbuet. 23. Qui non est mecum, contra me est; et qui non cólligit mecum, dispérgit. 24. Cum immúndus spíritus exíerit de hómine, ámbulat per loca inaquósa, quærens réquiem; et non invéniens dicit : Revértar in domum meam unde exívi. 25. Et cum vénerit, invenit eam scopis mundátam et ornátam. 26. Tunc vadit, et assúmit septem álios spíritus secum, nequióres se, et ingréssi hábitant ibi. Et fiunt novíssima hóminis illíus pejóra prióribus.

Laus Mariæ,
Jonæ signum — Lucerna.

27. Factum est autem, cum hæc díceret, extóllens vocem quæ-

14) Matth. **9.** *32* ; **12.** *22*. — 15) Matth. **9.** *34* ; Marc. **3.** *22*.

dam múlier de turba, dixit illi : Beátus venter qui te portávit, et úbera quæ suxísti. 28. At ille dixit : Quinímmo beáti qui áudiunt verbum Dei, et custódiunt illud.

29. Turbis autem concurréntibus cœpit dícere : Generátio hæc, generátio nequam est; signum quærit, et signum non dábitur ei, nisi signum Jonæ prophétæ. 30. Nam sicut fuit Jonas signum Ninivítis, ita erit et Fílius hóminis generatióni isti. 31. Regína austri surget in judício cum viris generatiónis hujus, et condemnábit illos; quia venit a fínibus terræ audíre sapiéntiam Salomónis, et ecce plus quam Sálomon hic. 32. Viri Ninivítæ surgent in judício cum generatióne hac, et condemnábunt illam; quia pæniténtiam egérunt ad prædicatiónem Jonæ, et ecce plus quam Jonas hic.

33. Nemo lucérnam accéndit, et in abscóndito ponit, neque sub módio; sed supra candelábrum, ut qui ingrediúntur, lumen vídeant. 34. Lucérna córporis tui, est óculus tuus. Si óculus tuus fúerit simplex, totum corpus tuum lúcidum erit; si autem nequam fúerit, étiam corpus tuum tenebrósum erit. 35. Vide ergo ne lumen quod in te est, ténebræ sint. 36. Si ergo corpus tuum totum lúcidum fúerit, non habens áliquam partem tenebrárum, erit lúcidum totum, et sicut lucérna fulgóris illuminábit te.

Væ dicit Pharisæis.

37. Et cum loquerétur, rogávit illum quidam pharisæus ut pránderet apud se. Et ingréssus recúbuit. 38. Pharisæus autem cœpit intra se repútans

29) Matth. **12.** *39.* — 30) Jon. **2.** *1.* — 31) III Reg. **10.** *1;* II Par. **9.** *1.* — 32) Jon. **3.** *5.* — 33) Matth. **5.** *15;* Marc. **4.** *12.* — 34) Matth. **6.** *22.*

dícere, quare non baptizátus esset ante prándium. 39. Et ait Dóminus ad illum : Nunc vos pharisæi, quod defóris est cálicis et catíni, mundátis; quod autem intus est vestrum, plenum est rapína et iniquitáte. 40. Stulti, nonne qui fecit quod defóris est, étiam id quod deíntus est fecit? 41. Verúmtamen quod súperest, date eleemósynam; et ecce ómnia munda sunt vobis. 42. Sed væ vobis pharisæis, qui decimátis mentham, et rutam, et omne olus, et prætéritis judícium et caritátem Dei; hæc autem opórtuit fácere, et illa non omíttere. 43. Væ vobis pharisæis, quia dilígitis primas cáthedras in synagógis, et salutatiónes in foro. 44. Væ vobis, quia estis ut monuménta quæ non appárent, et hómines ambulántes supra, nésciunt. 45. Respóndens autem quidam ex legisperítis, ait illi : Magíster, hæc dicens étiam contuméliam nobis facis. 46. At ille ait : Et vobis legisperítis væ; quia onerátis hómines onéribus quæ portáre non possunt, et ipsi uno dígito vestro non tángitis sárcinas. 47. Væ vobis qui ædificátis monuménta prophetárum : patres autem vestri occidérunt illos. 48. Profécto testificámini quod consentítis opéribus patrum vestrórum : quóniam ipsi quidem eos occidérunt, vos autem ædificátis eórum sepúlchra. 49. Proptérea et sapiéntia Dei dixit : Mittam ad illos prophétas, et apóstolos, et ex illis occident, et persequéntur; 50. ut inquirátur sanguis ómnium prophetárum, qui effúsus est a constitutióne mundi a generatióne ista, 51. a sánguine

39) Matth. **23.** *25.* — 43) Matth. **23.** *6*; Marc. **12.** *39*; *Inf.* **20.** *46.* — 46) Matth. **23.** *4.* — 51) Gen. **4.** *8*; II Par. **24.** *22.*

Abel, usque ad sánguinem Zacharíæ, qui périit inter altáre et ædem. Ita dico vobis, requirétur ab hac generatióne. 52. Væ vobis legisperítis, quia tulístis clavem sciéntiæ, ipsi non introístis, et eos qui introíbant prohibuístis. 53. Cum autem hæc ad illos díceret, cœpérunt pharisæi et legisperiti gráviter insístere, et os ejus opprímere de multis, 54. insidiántes ei, et quæréntes áliquid cápere de ore ejus, ut accusárent eum.

Monita varia.

12. Multis autem turbis circumstántibus, ita ut se ínvicem conculcárent, cœpit dícere ad discípulos suos : Atténdite a ferménto pharisæórum, quod est hypócrisis. 2. Nihil autem opértum est, quod non revelétur; neque abscónditum, quod non sciátur. 3. Quóniam quæ in ténebris dixístis, in lúmine dicéntur; et quod in aurem locúti estis in cubículis, prædicábitur in tectis. 4. Dico autem vobis amícis meis : Ne terreámini ab his qui occídunt corpus, et post hæc non habent ámplius quid fáciant. 5. Osténdam autem vobis quem timeátis : timéte eum, qui postquam occíderit, habet potestátem míttere in gehénnam. Ita dico vobis, hunc timéte. 6. Nonne quinque pásseres véneunt dipóndio, et unus ex illis non est in oblivióne coram Deo? 7. Sed et capílli cápitis vestri omnes numeráti sunt. Nolíte ergo timére; multis passéribus pluris estis vos.

8. Dico autem vobis : Omnis quicúmque conféssus fúerit me coram homínibus, et Fílius hóminis confitébitur illum coram ángelis Dei; 9. qui autem ne-

1) Matth. **16.** *6*; Marc. **8.** *15*. — 2) Matth. **10.** *26*; Marc. **4.** *22*. — 3) Matth. **10.** *32*; Marc. **8.** *38*; II Tim. **2.** *12*.

gáverit me coram homínibus, negábitur coram ángelis Dei.

10. Et omnis qui dicit verbum in Fílium hóminis, remittétur illi; ei autem qui in Spíritum Sanctum blasphemáverit, non remittétur.

11. Cum autem indúcent vos in synagógas, et ad magistrátus et potestátes, nolíte sollíciti esse quáliter aut quid respondeátis, aut quid dicátis. 12. Spíritus enim sanctus docébit vos in ipsa hora quid opórteat vos dícere.

De avaritia vitanda.

13. Ait autem ei quidam de turba : Magíster, dic fratri meo ut dívidat mecum hereditátem. 14. At ille dixit illi : Homo, quis me constítuit júdicem aut divisórem super vos? 15. Dixítque ad illos : Vidéte, et cavéte ab omni avarítia; quia non in abundántia cujusquam vita ejus est ex his quæ póssidet. 16. Dixit autem similitúdinem ad illos, dicens : Hóminis cujúsdam dívitis úberes fructus ager áttulit; 17. et cogitábat intra se, dicens : Quid fáciam, quia non hábeo quo cóngregem fructus meos? 18. Et dixit : Hoc fáciam : déstruam hórrea mea et majóra fáciam; et illuc congregábo ómnia quæ nata sunt mihi, et bona mea. 19. Et dicam ánimæ meæ : Anima, habes multa bona pósita in annos plúrimos; requiésce, cómede, bibe, epuláre. 20. Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte ánimam tuam répetunt a te; quæ autem parásti, cujus erunt? 21. Sic est qui sibi thesaurízat, et non est in Deum dives.

De sollicitudine superflua.

22. Dixítque ad discípulos suos : Ideo dico vobis : Nolíte sol-

10) Matth. **12.** *32*; Marc. **3.** *29*. — 16) Eccli. **11.** *19*. — 22) Ps. **54.** *23*; Matth. **6.** *25*; I Petr. **5.** *7*.

liciti esse ánimæ vestræ quid manducétis, neque córpori quid induámini. 23. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestiméntum. 24. Consideráte corvos, quia non séminant, neque metunt, quibus non est cellárium, neque hórreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? 25. Quis autem vestrum cogitándo potest adjícere ad statúram suam cúbitum unum? 26. Si ergo neque quod mínimum est potéstis, quid de céteris sollícitiestis? 27. Consideráte lília quómodo crescunt : non labórant, neque nent; dico autem vobis, nec Sálomon in omni glória sua vestiebátur sicut unum ex istis. 28. Si autem fœnum quod hódie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos pusíllæ fídei? 29. Et vos nolíte quærere quid manducétis, aut quid bibátis, et nolíte in sublíme tolli : 30. Hæc enim ómnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quóniam his indigétis. 31. Verúmtamen quærite primum regnum Dei, et justítiam ejus; et hæc ómnia adjiciéntur vobis. 32. Nolíte timére pusíllus grex, quia complácuit Patri vestro dare vobis regnum. 33. Véndite quæ possidétis, et date eleemósynam. Fácite vobis sácculos qui non veteráscunt, thesáurum non deficiéntem in cælis, quo fur non apprópiat, neque tínea corrúmpit. 34. Ubi enim thesáurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

De vigilantia.

35. Sint lumbi vestri præcíncti, et lucérnæ ardéntes in mánibus vestris. 36. Et vos símiles homínibus exspectántibus dóminum suum quando revertátur a núptiis, ut, cum

33) Matth. **19.** *21*; **6.** *20*.

vénerit, et pulsáverit, conféstim apériant ei. 37. Beáti servi illi, quos cum vénerit dóminus, invénerit vigilántes; amen dico vobis, quod præcínget se et fáciet illos discúmbere, et tránsiens ministrábit illis. 38. Et si vénerit in secúnda vigília, et si in tértia vigília vénerit, et ita invénerit, beáti sunt servi illi. 39. Hoc autem scitóte, quóniam si sciret paterfamílias, qua hora fur veníret, vigiláret útique, et non síneret pérfodi domum suam. 40. Et vos estóte paráti; quia qua hora non putátis, Fílius hóminis véniet.

Quis fidelis servus.

41. Ait autem ei Petrus : Dómine, ad nos dicis hanc parábolam, an et ad omnes? 42. Dixit autem Dóminus : Quis, putas, est fidélis dispensátor et prudens, quem constítuit dóminus supra famíliam suam, ut det illis in témpore trítici mensúram? 43. Beátus ille servus, quem, cum vénerit dóminus, invénerit ita faciéntem. 44. Vere dico vobis, quóniam supra ómnia quæ póssidet, constítuet illum. 45. Quod si díxerit servus ille in corde suo : Moram facit dóminus meus veníre; et cœperit percútere servos et ancíllas, et édere, et bíbere, et inebriári; 46. véniet dóminus servi illíus, in die qua non sperat, et hora qua nescit, et dívidet eum, partémque ejus cum infidélibus ponet. 47. Ille autem servus qui cognóvit voluntátem dómini sui, et non præparávit, et non fecit secúndum voluntátem ejus, vapulábit multis; 48. qui autem non cognóvit, et fecit digna plagis, vapulábit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quærétur ab eo : et cui commendavérunt multum, plus petent ab eo.

39) Matth. **24.** *43.* — 40) Apoc. **16.** *15.*

Belli tempus et gratiæ.

49. Ignem veni míttere in terram, et quid volo nisi ut accendátur? 50. Baptísmo autem hábeo baptizári, et quo modo coárctor úsquedum perficiátur? 51. Putátis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separatiónem; 52. erunt enim ex hoc quinque in domo una divísi, tres in duos, et duo in tres 53. dividéntur : pater in fílium, et fílius in patrem suum, mater in fíliam, et fília in matrem, socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam.

54. Dicébat autem et ad turbas : Cum vidéritis nubem oriéntem ab occásu, statim dícitis : Nimbus venit; et ita fit. 55. Et cum austrum flantem, dícitis : Quia æstus erit; et fit. 56. Hypócritæ, fáciem cæli et terræ nostis probáre, hoc autem tempus quómodo non probátis? 57. Quid autem et a vobis ipsis non judicátis quod justum est? 58. Cum autem vadis cum adversário tuo ad príncipem, in via da óperam liberári ab illo, ne forte trahat te ad júdicem, et judex tradat te exactóri, et exáctor mittat te in cárcerem. 59. Dico tibi, non éxies inde, donec étiam novíssimum minútum reddas.

De pœnitentia agenda.

13. Aderant autem quidam ipso in témpore, nuntiántes illi de Galilæis, quorum sánguinem Pilátus míscuit cum sacrifíciis eórum. 2. Et respóndens dixit illis : Putátis quod hi Galilæi præ ómnibus Galilæis peccatóres fúerint, quia tália passi sunt? 3. Non, dico vobis; sed nisi pæniténtiam habuéritis, omnes similiter perítis. 4. Sicut illi decem et octo, supra quos cécidit turris in Síloe, et occídit eos; putátis quia et ipsi debitóres fúerint

51) Matth. 10. 34. — 54) Matth. 16. 2. — 58) Matth. 5. 25.

præter omnes hómines habitántes in Jerúsalem? 5. Non, dico vobis; sed si pæniténtiam non egéritis, omnes simíliter perîbitis.

Parabola ficulneæ.

6. Dicébat autem et hanc similitúdinem : Arborem fici habébat quidam plantátam in vínea sua, et venit quærens fructum in illa, et non invénit. 7. Dixit autem ad cultórem víneæ : Ecce anni tres sunt ex quo vénio quærens fructum in ficúlnea hac, et non invénio; succíde ergo illam; ut quid étiam terram óccupat? 8. At ille respóndens, dicit illi : Dómine dimítte illam et hoc anno, usque dum fódiam circa illam, et mittam stércora; 9. et síquidem fécerit fructum; sin autem, in futúrum succídes eam.

Mulier inclinata sabbato curatur.

10. Erat autem docens in synagóga eórum sábbatis. 11. Et ecce múlier, quæ habébat spíritum infirmitátis annis decem et octo, et erat inclináta, nec omníno póterat sursum respícere. 12. Quam cum vidéret Jesus, vocávit eam ad se, et ait illi : Múlier, dimíssa es ab infirmitáte tua. 13. Et impósuit illi manus, et conféstim erécta est, et glorificábat Deum. 14. Respóndens autem archisynagógus, indígnans quia sábbato curásset Jesus, dicébat turbæ : Sex dies sunt, in quibus opórtet operári; in his ergo veníte, et curámini, et non in die sábbati. 15. Respóndens autem ad illum Dóminus dixit : Hypócritæ, unusquísque vestrum sábbato non solvit bovem suum aut ásinum a præsépio, et ducit adaquáre? 16. Hanc autem fíliam Abrahæ, quam alligávit Sátanas, ecce decem et octo annis, non opórtuit solvi a vínculo isto die sábbati? 17. Et cum hæc díceret, erubescébant omnes adversárii ejus; et omnis pópulus

gaudébat in univérsis, quæ glorióse fiébant ab eo.

Parabolæ variæ.

18. Dicébat ergo : Cui símile est regnum Dei, et cui símile æstimábo illud? 19. Símile est grano sinápis, quod accéptum homo misit in hortum suum, et crevit, et factum est in árborem magnam; et vólucres cæli requievérunt in ramis ejus.

20. Et íterum dixit : Cui símile æstimábo regnum Dei? 21. Símile est ferménto quod accéptum múlier abscóndit in farínæ sata tria, donec fermentarétur totum.

3° — SECUNDUM ITER AD JERUSALEM [13, *22* — 18, *10*]

De angusta porta.

22. Et ibat per civitátes et castélla, docens, et iter fáciens in Jerúsalem. 23. Ait autem illi quidam : Dómine, si pauci sunt, qui salvántur? Ipse autem dixit ad illos : 24. Conténdite intráre per angústam portam; quia multi, dico vobis, quærent intráre, et non póterunt. 25. Cum autem intráverit paterfamílias, et cláuserit óstium, incipiétis foris stare, et pulsáre óstium, dicéntes: Dómine, áperi nobis; et respóndens dicet vobis : Néscio vos unde sitis. 26. Tunc incipiétis dícere : Manducávimus coram te, et bíbimus, et in platéis nostris docuísti. 27. Et dicet vobis : Néscio vos unde sitis; discédite a me omnes operárii iniquitátis. 28. Ibi erit fletus et stridor déntium, cum vidéritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes prophétas in regno Dei, vos autem expélli foras. 29. Et vénient ab oriénte, et occidénte, et aquilóne, et austro,

19) Matth. **13.** *31;* Marc. **4.** *31.* — 21) Matth. **13.** *33.* — 24) Matth. **7.** *13.* — 25) Matth. **25.** *10.* — 27) Matth. **7.** *23;* Ps. **6.** *9;* Matth. **25.** *41.*

et accúmbent in regno Dei. 30. Et ecce sunt novíssimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt novíssimi.

Herodis insidiæ.

31. In ipsa die accessérunt quidam pharisæórum, dicéntes illi : Exi, et vade hinc; quia Heródes vult te occídere. 32. Et ait illis : Ite, et dícite vulpi illi : Ecce ejício dæmónia, et sanitátes perfício hódie et cras, et tértia die consúmmor. 33. Verúmtamen opórtet me hódie et cras et sequénti die ambuláre; quia non capit prophétam períre extra Jerúsalem.

34. Jerúsalem, Jerúsalem, quæ occídis prophétas, et lápidas eos qui mittúntur ad te, quóties vólui congregáre fílios tuos quemádmodum avis nidum suum sub pennis, et noluísti! 35. Ecce relinquétur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non vidébitis me donec véniat cum dicétis : Benedíctus qui venit in nómine Dómini.

De invitatis ad cœnam

Hydropicus sabbato curatur.

14. Et factum est, cum intráret Jesus in domum cujúsdam príncipis pharisæórum sábbato manducáre panem, et ipsi observábant eum. 2. Et ecce homo quidam hydrópicus erat ante illum. 3. Et respóndens Jesus dixit ad legisperítos et pharisæos dicens : Si licet sábbato curáre? 4. At illi tacuérunt. Ipse vero apprehénsum sanávit eum, ac dimísit. 5. Et respóndens ad illos dixit : Cujus vestrum ásinus aut bos in púteum cadet, et non contínuo extráhet illum die sábbati? 6. Et non póterant ad hæc respondére illi.

Monita invitatis.

7. Dicébat autem et ad invitátos parábo-

30) Matth. **19.** *30;* **20.** *16;* Marc. **10.** *31.* — 34) Matth. **23.** *37.*

lam, inténdens quómodo primos accúbitus elígerent, dicens ad illos : 8. Cum invitátus fúeris ad núptias, non discúmbas in primo loco, ne forte honorátior te sit invitátus ab illo. 9. Et véniens is, qui te et illum vocávit, dicat tibi : Da huic locum; et tunc incípias cum rubóre novíssimum locum tenére. 10. Sed cum vocátus fúeris, vade, recúmbe in novíssimo loco, ut, cum vénerit qui te invitávit, dicat tibi : Amíce, ascénde supérius. Tunc erit tibi glória coram simul discumbéntibus : 11. Quia omnis qui se exáltat, humiliábitur, et qui se humíliat, exaltábitur.

Monita invitanti.

12. Dicébat autem et ei, qui se invitáverat : Cum facis prándium, aut cœnam, noli vocáre amícos tuos, neque fratres tuos, neque cognátos, neque vicínos dívites, ne forte te et ipsi reinvítent, et fiat tibi retribútio. 13. Sed cum facis convívium, voca páuperes, débiles, claudos, et cæcos. 14. Et beátus eris, quia non habent retribúere tibi; retribuétur enim tibi in resurrectióne justórum.

Parabola proponitur.

15. Hæc cum audísset quidam de simul discumbéntibus, dixit illi : Beátus qui manducábit panem in regno Dei. 16. At ipse dixit ei : Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocávit multos. 17. Et misit servum suum hora cœnæ dícere invitátis ut venírent, quia jam paráta sunt ómnia. 18. Et cœpérunt simul omnes excusáre. Primus dixit ei : Villam emi, et necésse hábeo exíre, et vidére illam; rogo te, habe me excusátum. 19. Et alter dixit : Juga boum emi quinque, et eo probáre illa; rogo te, habe me excusátum. 20. Et álius

10) Prov. **25.** *7.* — 11) Matth. **23.** *12; Infra* **18.** *14.* — 12) Tob. **4.** *7;* Prov. **3.** *9.* — 16) Matth. **22.** *2;* Apoc. **19.** *9.*

dixit : Uxórem duxi, et ídeo non possum veníre. 21. Et revérsus servus nuntiávit hæc dómino suo. Tunc irátus paterfamílias, dixit servo suo : Exi cito in platéas et vicos civitátis, et páuperes, ac débiles, ac cœcos, et claudos, íntroduc huc. 22. Et ait servus : Dómine. factum est ut imperásti, et adhuc locus est. 23. Et ait dóminus servo : Exi in vias, et sepes; et compélle intráre, ut impleátur domus mea. 24. Dico autem vobis, quod nemo virórum illórum qui vocáti sunt, gustábit cœnam meam.

Omnibus renuntiandum.

25. Ibant autem turbæ multæ cum eo; et convérsus dixit ad illos : 26. Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxórem, et fílios, et fratres et soróres, adhuc autem et ánimam suam, non potest meus esse discípulus. 27. Et qui non bájulat crucem suam, et venit post me, non potest meus esse discípulus. 28. Quis enim ex vobis volens turrim ædificáre, non prius sedens cómputat sumptus qui necessárii sunt, si hábeat ad perficiéndum, 29. ne, posteáquam posúerit fundaméntum, et non potúerit perfícere, omnes qui vident, incípiant illúdere ei, 30. dicéntes : Quia hic homo cœpit ædificáre, et non pótuit consummáre? 31. Aut quis rex itúrus committere bellum advérsus álium regem, non sedens prius cógitat, si possit cum decem míllibus occúrrere ei qui cum vigínti míllibus venit ad se? 32. Alióquin, adhuc illo longe agénte, legatiónem mittens, rogat ea quæ pacis sunt. 33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renúntiat ómnibus quæ póssidet, non potest meus esse discípulus.

---

26) Matth. **10.** *37.* — 27) Matth. **10.** *38;* **16.** *24;* Marc. **8.** *34.*

34. Bonum est sal. Si autem sal evanúerit, in quo condiétur? 35. Neque in terram, neque in sterquilínium útile est, sed foras mittétur. Qui habet aures audiéndi, áudiat.

Parabolæ de divina misericordia :

Occasio — ovis perdita.

15. Erant autem appropinquántes ei publicáni, et peccatóres ut audírent illum. 2. Et murmurábant pharisæi, et scribæ, dicéntes : Quia hic peccatóres récipit, et mandúcat cum illis.

3. Et ait ad illos parábolam istam, dicens : 4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves; et si perdíderit unam ex illis, nonne dimíttit nonagínta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec invéniat eam. 5. Et cum invénerit eam, impónit in húmeros suos gaudens, 6. et véniens domum cónvocat amícos et vicínos, dicens illis : Congratulámini mihi, quia invéni ovem meam, quæ perierat. 7. Dico vobis quod ita gáudium erit in cælo super uno peccatóre pæniténtiam agénte, quam super nonagínta novem justis, qui non índigent pæniténtia.

Drachma amissa.

8. Aut quæ múlier habens drachmas decem, si perdíderit drachmam unam, nonne accéndit lucérnam, et evérrit domum, et quærit diligénter, donec invéniat? 9. Et cum invénerit cónvocat amícas et vicínas, dicens : Congratulámini mihi, quia invéni drachmam quam perdíderam? 10. Ita dico vobis, gáudium erit coram ángelis Dei super uno peccatóre pæniténtiam agénte.

Filius prodigus.

11. Ait autem : Homo quidam hábuit duos fílios : 12. Et dixit adolescéntior ex illis patri : Pater, da mihi portiónem substántiæ quæ

34) Matth. **5.** *13*; Marc. **9.** *49*.
4) Matth. **18.** *12*.

me contíngit. Et divísit illis substántiam. 13. Et non post multos dies, congregátis ómnibus, adolescéntior fílius péregre proféctus est in regiónem longínquam, et ibi dissipávit substántiam suam vivéndo luxurióse. 14. Et postquam ómnia consummásset, facta est fames válida in regióne illa, et ipse cœpit egére. 15. Et ábiit, et adhæsit uni cívium regiónis illíus. Et misit illum in villam suam, ut pásceret porcos. 16. Et cupiébat implére ventrem suum de silíquis, quas porci manducábant; et nemo illi dabat. 17. In se autem revérsus, dixit : Quanti mercenárii in domo patris mei abúndant pánibus, ego autem hic fame péreo! 18. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei : Pater, peccávi in cælum, et coram te : 19. jam non sum dignus vocári fílius tuus : fac me sicut unum de mercenáriis tuis. 20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsíus, et misericórdia motus est, et accúrrens cécidit super collum ejus, et osculátus est eum. 21. Dixítque ei fílius : Pater, peccávi in cælum, et coram te; jam non sum dignus vocári fílius tuus. 22. Dixit autem pater ad servos suos : Cito proférte stolam primam, et indúite illum, et date ánnulum in manum ejus, et calceaménta in pedes ejus, 23. et addúcite vítulum saginátum, et occídite, et manducémus, et epulémur, 24. quia hic fílius meus mórtuus erat, et revíxit; perierat, et invéntus est. Et cœpérunt epulári.

25. Erat autem fílius ejus sénior in agro; et cum veníret, et appropinquáret dómui, audívit symphóniam, et chorum, 26. et vocávit unum de servis, et interrogávit quid hæc essent. 27. Isque dixit illi : Frater tuus venit, et occídit pater tuus vítulum saginátum,

quia salvum illum recépit. 28. Indignátus est autem, et nolébat introíre. Pater ergo illíus egréssus, cœpit rogáre illum. 29. At ille respóndens, dixit patri suo : Ecce tot annis sérvio tibi, et nunquam mandátum tuum præterívi, et nunquam dedísti mihi hædum ut cum amícis meis epulárer. 30. Sed postquam fílius tuus hic, qui devorávit substántiam suam cum meretrícibus, venit, occidísti illi vítulum saginátum. 31. At ipse dixit illi : Fili, tu semper mecum es, et ómnia mea tua sunt. 32. Epulári autem et gaudére oportébat, quia frater tuus hic, mórtuus erat, et revíxit, perierat, et invéntus est.

Parabolæ de usu divitiarum :

Villicus iniquus.

16. Dicébat autem et ad discípulos suos : Homo quidam erat dives, qui habébat víllicum; et hic diffamátus est apud illum quasi dissipásset bona ipsíus. 2. Et vocávit illum, et ait illi : Quid hoc áudio de te? redde ratiónem villicatiónis tuæ; jam enim non póteris villicáre. 3. Ait autem víllicus intra se : Quid fáciam, quia dóminus meus aufert a me villicatiónem? fódere non váleo, mendicáre erubésco. 4. Scio quid fáciam, ut, cum amótus fúero a villicatióne, recípiant me in domos suas. 5. Convocátis ítaque síngulis debitóribus dómini sui, dicébat primo : Quantum debes dómino meo? 6. At ille dixit : Centum cados ólei. Dixítque illi : Accipe cautiónem tuam, et sede cito, scribe quinquagínta. 7. Deínde álii dixit : Tu vero quantum debes? Qui ait : Centum coros trítici. Ait illi : Accipe lítteras tuas, et scribe octogínta. 8. Et laudávit dóminus víllicum iniquitátis, quia prudénter fecísset : quia fílii hujus sæculi prudentióres fíliis lucis in generatió-

ne sua sunt. 9. Et ego vobis dico : Fácite vobis amícos de mammóna iniquitátis : ut, cum defecéritis, recípiant vos in ætérna tabernácula. 10. Qui fidélis est in mínimo, et in majóri fidélis est; et qui in módico iníquus est, et in majóri iníquus est. 11. Si ergo in iníquo mammóna fidéles non fuístis, quod verum est, quis credet vobis? 12. Et si in aliéno fidéles non fuístis, quod vestrum est quis dabit vobis? 13. Nemo servus potest duóbus dóminis servíre : aut enim unum ódiet, et álterum díliget; aut uni adhærébit, et álterum contémnet. Non potéstis Deo servíre et mammónæ.

14. Audiébant autem ómnia hæc pharisæi, qui erant avári; et deridébant illum. 15. Et ait illis : Vos estis, qui justificátis vos coram homínibus, Deus autem novit corda vestra, quia quod homínibus altum est, abominátio est ante Deum. 16. Lex et prophétæ, usque ad Joánnem : ex eo regnum Dei evangelizátur, et omnis in illud vim facit. 17. Facílius est autem cælum et terram præterire, quam de lege unum ápicem cádere. 18. Omnis qui dimíttit uxórem suam, et álteram ducit, mœchátur, et qui dimíssam a viro ducit, mœchátur.

Dives malus et Lazarus pauper.

19. Homo quidam erat dives, qui induebátur púrpura et bysso; et epulabátur quotídie spléndide. 20. Et erat quidam mendícus, nómine Lázarus, qui jacébat ad jánuam ejus, ulcéribus plenus, 21. cúpiens saturári de micis, quæ cadébant de mensa dívitis, et nemo illi dabat; sed et canes veniébant, et lingébant úlcera ejus. 22. Factum

13) Matth. **6.** *24.* — 16) Matth. **11.** *12.* — 17) Matth. **5.** *18;* Matth. **5.** *32;* Marc. **10.** *11;* I Cor. **7.** *10. 11.*

est autem ut morerétur mendícus et portarétur ab ángelis in sinum Abrahæ. Mórtuus est autem et dives, et sepúltus est in inférno. 23. Elevans autem óculos suos, cum esset in torméntis, vidit Abraham a longe, et Lázarum in sinu ejus, 24. et ipse clamans dixit : Pater Abraham, miserére mei, et mitte Lázarum ut intíngat extrémum dígiti sui in aquam, ut refrígeret linguam meam, quia crúcior in hac flamma. 25. Et dixit illi Abraham : Fili, recordáre quia recepísti bona in vita tua, et Lázarus simíliter mala; nunc autem hic consolátur, tu vero cruciáris. 26. Et in his ómnibus inter nos et vos chaos magnum firmátum est, ut hi qui volunt hinc transíre ad vos, non possint, neque inde huc transmeáre. 27. Et ait : Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. 28. Hábeo enim quinque fratres, ut testétur illis, ne et ipsi véniant in hunc locum tormentórum. 29. Et ait illi Abraham : Habent Móysen, et prophétas; áudiant illos. 30. At ille dixit : Non, pater Abraham; sed si quis ex mórtuis ierit ad eos, pæniténtiam agent. 31. Ait autem illi : Si Móysen et prophétas non áudiunt, neque si quis ex mórtuis surréxerit, credent.

Monita de scandalo, correctione, fide et humilitate.

17. Et ait ad discípulos suos : Impossíbile est ut non véniant scándala; væ autem illi per quem véniunt. 2. Utílius est illi, si lapis moláris imponátur circa collum ejus, et projiciátur in mare, quam ut scandalizet unum de pusíllis istis. 3. Atténdite vobis : Si peccáverit in te fra-

1) Matth. 18. *7*; Marc. 9. *41*. — 3) Lev. 19. *17*; Eccli 19. *13*; Matth. 18. *15*.

ter tuus, increpa illum; et si pæniténtiam égerit, dimítte illi. 4. Et si sépties in die peccáverit in te, et sépties in die convérsus fúerit ad te, dicens : Pænitet me, dimítte illi.

5. Et dixérunt apóstoli Dómino : Adáuge nobis fidem. 6. Dixit autem Dóminus : Si habuéritis fidem, sicut granum sinápis, dicétis huic árbori moro : Eradicáre, et transplantáre in mare, et obédiet vobis.

7. Quis autem vestrum habens servum arántem aut pascéntem, qui regrésso de agro dicat illi : Statim transi, recúmbe : 8. Et non dicat ei : Para quod cœnem, et præcínge te, et minístra mihi donec mandúcem et bibam, et post hæc tu manducábis et bibes? 9. Numquid grátiam habet servo illi, quia fecit quæ ei imperáverat? 10. Non puto. Sic et vos cum fecéritis ómnia quæ præcépta sunt vobis, dícite : Servi inútiles sumus; quod debúimus fácere, fécimus.

4° — TERTIUM ITER IN JERUSALEM. [17, *11* —19, *28*]

Decem leprosi.

11. Et factum est, dum iret in Jerúsalem, transíbat per médiam Samaríam et Galilæam. 12. Et cum ingrederétur quoddam castéllum, occurrérunt ei decem viri leprósi, qui stetérunt a longe; 13. et levavérunt vocem, dicéntes : Jesu præceptor, miserére nostri. 14. Quos ut vidit, dixit : Ite, osténdite vos sacerdótibus. Et factum est, dum irent, mundáti sunt. 15. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundátus est, regréssus est, cum magna voce magníficans Deum. 16. Et cécidit in fáciem ante pedes ejus, grátias agens : et

6) Matth. **17.** *19.* — 14) Levi. **14.** *2.*

hic erat Samaritánus. 17. Respóndens autem Jesus, dixit : Nonne decem mundáti sunt? et novem ubi sunt? 18. Non est invéntus qui redíret, et daret glóriam Deo, nisi hic alienígena. 19. Et ait illi : Surge, vade; quia fides tua te salvum fecit.

De adventu regni.

20. Interrogátus autem a pharisæis: Quando venit regnum Dei? Respóndens eis, dixit : Non venit regnum Dei cum observatióne; 21. neque dicent : Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22. Et ait ad discípulos suos : Vénient dies quando desiderétis vidére unum diem Fílii hóminis, et non vidébitis. 23. Et dicent vobis : Ecce hic, et ecce illic. Nolíte ire, neque sectémini : 24. nam sicut fulgur corúscans de sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt, fulget; ita erit Fílius hóminis in die sua. 25. Primum autem opórtet illum multa pati, et reprobári a generatióne hac. 26. Et sicut factum est in diébus Noe, ita erit et in diébus Fílii hóminis. 27. Edébant et bibébant; uxóres ducébant, et dabántur ad núptias, usque in diem qua intrávit Noe in arcam : et venit dilúvium, et pérdidit omnes. 28. Simíliter sicut factum est in diébus Lot : Edébant, et bibébant; emébant, et vendébant; plantábant, et ædificábant. 29. Qua die autem éxiit Lot a Sódomis, pluit ignem et sulphur de cælo, et omnes pérdidit. 30. Secúndum hæc erit, qua die Fílius hóminis revelábitur. 31. In illa hora qui fúerit in tecto, et vasa ejus in domo, ne descéndat tóllere illa; et qui in agro simíliter non rédeat retro. 32. Mémo-

23) Matth. **24.** *23 ;* Marc. **13.** *21.* — 26) Genes. **7.** *7 ;* Matth. **24.** *37.* — 28) Gen. **19.** *25.*

res estóte uxóris Lot. 33. Quicúmque quæsíerit ánimam suam salvam fácere, perdet illam; et quicúmque perdíderit illam, vivificábit eam. 34. Dico vobis : illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumétur, et alter relinquétur. 35. Duæ erunt moléntes in unum : una assumétur, et áltera relinquétur. Duo in agro : unus assumétur, et alter relinquétur. 36. Respondéntes dicunt illi : Ubi Dómine? 37. Qui dixit illis : Ubicúmque fúerit corpus, illuc congregabúntur et áquilæ.

Judex et vidua.

18. Dicébat autem et parábolam ad illos, quóniam opórtet semper oráre et non defícere, 2. dicens : Judex quidam erat in quadam civitáte, qui Deum non timébat, et hóminem non reverebátur. 3. Vídua autem quædam erat in civitáte illa, et veniébat ad eum, dicens : Víndica me de adversário meo. 4. Et nolébat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se : Etsi Deum non tímeo, nec hóminem revéreor, 5. tamen quia molésta est mihi hæc vídua, vindicábo illam, ne in novíssimo véniens sugíllet me. 6. Ait autem Dóminus : Audíte quid judex iniquitátis dicit : 7. Deus autem non fáciet vindíctam electórum suórum clamántium ad se die ac nocte, et patiéntiam habébit in illis? 8. Dico vobis quia cito fáciet vindíctam illórum. Verúmtamen Fílius hóminis véniens, putas, invéniet fidem in terra?

Pharisæus et publicanus.

9. Dixit autem et ad quosdam qui in se confidébant tanquam justi, et aspernabántur céteros parábolam istam : 10. Duo hómines

33) Matth. **10.** *39*; Marc. **8.** *35*; *Sup.* **9.** *24*; Joan. **12.** *25* — 34) Matth. **24.** *40*.
1) Eccli. **18.** *22*; I Thess. **5.** *17*.

ascendérunt in templum ut orárent : unus pharisæus, et alter publicánus. 11. Pharisæus stans, hæc apud se orábat : Deus grátias ago tibi, quia non sum sicut céteri hóminum : raptóres, injústi, adúlteri; velut étiam hic publicánus. 12. Jejúno bis in sábbato; décimas do ómnium quæ possídeo. 13. Et publicánus a longe stans, nolébat nec óculos ad cælum leváre; sed percutiébat pectus suum, dicens : Deus propítius esto mihi peccatóri. 14. Dico vobis, descéndit hic justificátus in domum suam ab illo; quia omnis qui se exáltat, humiliábitur, et qui se humíliat, exaltábitur.

Vocantur parvuli.

15. Afferébant autem ad illum et infántes, ut eos tángeret. Quod cum vidérent discípuli, increpábant illos. 16. Jesus autem cónvocans illos, dixit : Sínite púeros veníre ad me, et nolíte vetáre eos : tálium est enim regnum Dei. 17. Amen dico vobis, quicúmque non accéperit regnum Dei sicut puer, non intrábit in illud.

Dives juvenis.

18. Et interrogávit eum quidam princeps, dicens : Magíster bone, quid fáciens vitam ætérnam possidébo? 19. Dixit autem ei Jesus : Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus. 20. Mandáta nosti : Non occídes; Non mœcháberis; Non furtum fácies : Non falsum testimónium dices; Honóra patrem tuum et matrem. 21. Qui ait : Hæc ómnia custodívi a juventúte mea. 22. Quo audíto, Jesus ait ei : Adhuc unum tibi deest : ómnia quæcúmque habes vende, et da paupéribus, et habébis thesáurum in cælo : et veni séquere me. 23. His ille audítis, contristá-

14) Matth. **23.** *12; Sup.* **14.** *11.* — 15) Matth. **19.** *13;* Marc. **10.** *13.* — 18) Matth. **19.** *16.* — 20) Exod. **20.** *13.*

tus est, quia dives erat valde.

24. Videns autem Jesus illum tristem factum, dixit : Quam difficile, qui pecúnias habent, in regnum Dei intrábunt! 25. Facílius est enim camélum per forámen acus transire, quam dívitem intráre in regnum Dei. 26. Et dixérunt qui audiébant : Et quis potest salvus fíeri? 27. Ait illis : Quæ impossibília sunt apud hómines, possibília sunt apud Deum. 28. Ait autem Petrus : Ecce nos dimísimus ómnia, et secúti sumus te. 29. Qui dixit eis : Amen dico vobis, nemo est qui relíquit domum, aut paréntes, aut fratres, aut uxórem, aut fílios propter regnum Dei, 30. et non recípiat multo plura in hoc témpore, et in sæculo ventúro vitam ætérnam.

Passio 3o prædicta.

31. Assúmpsit autem Jesus duódecim et ait illis : Ecce ascéndimus Jerosólymam, et consummabúntur ómnia, quæ scripta sunt per prophétas de Fílio hóminis. 32. Tradétur enim géntibus, et illudétur, et flagellábitur, et conspuétur : 33. et postquam flagellláverint, occídent eum, et tértia die resúrget. 34. Et ipsi nihil horum intellexérunt, et erat verbum istud abscónditum ab eis, et non intelligébant quæ dicebántur.

Cæcus Jericho.

35. Factum est autem, cum appropinquáret Jéricho, cæcus quidam sedébat secus viam, mendícans. 36. Et cum audíret turbam prætereúntem, interrogábat quid hoc esset. 37. Dixérunt autem ei, quod Jesus Nazarénus transíret. 38. Et clamávit dicens : Jesu fili David, miserére mei. 39. Et qui præíbant, increpábant eum ut taceret. Ipse vero multo

31) Matth. **20.** *17*; Marc. **10.** *32*. — 35) Matth. **20.** *29*; Marc. **10.** *46*.

magis clamábat : Fili David, miserére mei. 40. Stans autem Jesus jussit illum addúci ad se. Et cum appropinquásset interrogávit illum, 41. dicens : Quid tibi vis fáciam? At ille dixit : Dómine, ut vídeam. 42. Et Jesus dixit illi : Réspice, fides tua te salvum fecit. 43. Et conféstim vidit, et sequebátur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Apud Zachæum.

19. Et ingréssus perambulábat Jéricho. 2. Et ecce vir nómine Zachæus, et hic princeps erat publicanórum, et ipse dives; 3. et quærébat vidére Jesum, quis esset; et non póterat præ turba, quia statúra pusíllus erat. 4. Et præcúrrens ascéndit in árborem sycómorum ut vidéret eum, quia inde erat transitúrus. 5. Et cum venísset ad locum, suspíciens Jesus vidit illum et dixit ad eum : Zachæe, festínans descénde, quia hódie in domo tua opórtet me manére. 6. Et festínans descéndit, et excépit illum gaudens. 7. Et cum vidérent omnes, murmurábant, dicéntes quod ad hóminem peccatórem divertísset. 8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dóminum : Ecce dimídium bonórum meórum, Dómine, do paupéribus; et si quid áliquem defraudávi, reddo quádruplum. 9. Ait Jesus ad eum : Quia hódie salus dómui huic facta est, eo quod et ipse fílius sit Abrahæ. 10. Venit enim Fílius hóminis quærere et salvum fácere quod perírerat.

Parabola mnarum.

11. Hæc illis audiéntibus adjíciens, dixit parábolam, eo quod esset prope Jerúsalem : et quia existimárent quod conféstim regnum Dei manifestarétur. 12. Dixit ergo : Homo qui-

10) Matth. **18.** *11.* — 12) Matth. **25.** *14.*

dam nóbilis ábiit in regiónem longínquam accípere sibi regnum, et revérti. 13. Vocátis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, et ait ad illos : Negotiámini dum vénio. 14. Cives autem ejus óderant eum, et misérunt legatiónem post illum, dicéntes : Nólumus hunc regnáre super nos. 15. Et factum est ut redíret accépto regno et jussit vocári servos, quibus dedit pecúniam, ut sciret quantum quisque negotiátus esset. 16. Venit autem primus, dicens : Dómine, mna tua decem mnas acquisívit. 17. Et ait illi : Euge bone serve, quia in módico fuísti fidélis, eris potestátem habens super decem civitátes. 18. Et alter venit dicens : Dómine, mna tua fecit quinque mnas. 19. Et huic ait : Et tu esto super quinque civitátes. 20. Et alter venit, dicens : Dómine, ecce mna tua, quam hábui repósitam in sudário. 21. Tímui enim te, quia homo austérus es : tollis quod non posuísti, et metis quod non seminásti. 22. Dicit ei : De ore tuo te júdico serve nequam. Sciébas quod ego homo austérus sum, tollens quod non pósui, et metens quod non seminávi; 23. et quare non dedísti pecúniam meam ad mensam, ut ego véniens cum usúris útique exegíssem illam? 24. Et astántibus dixit : Auférte ab illo mnam, et date illi qui decem mnas habet. 25. Et dixérunt ei : Dómine, habet decem mnas. 26. Dico autem vobis, quia omni habénti dábitur et abundábit; ab eo autem qui non habet, et quod habet auferétur ab eo. 27. Verúmtamen inimícos meos illos, qui noluérunt me regnáre super se, addúcite huc, et interfícite ante me. 28. Et his dictis, præcedébat ascéndens Jerosólymam.

26) Matth. **13.** *12 ;* **25.** *29 ;* Marc. **4.** *25; Supra.* **8.** *18.*

IV° — IN JEROSOLYMA ULTIMA SEDES ET PRÆDICATIO [19, *29* — 21, *38*]

Triumphans ingreditur Jerosolymam.

29. Et factum est, cum appropinquásset ad Béthphage et Bethániam, ad montem qui vocátur Olivéti, misit duos discípulos suos, 30. dicens : Ite in castéllum, quod contra est; in quod introeúntes inveniétis pullum ásinæ alligátum, cui nemo unquam hóminum sedit; sólvite illum, et addúcite. 31. Et si quis vos interrogáverit : Quare sólvitis? sic dicétis ei : Quia Dóminus óperam ejus desíderat. 32. Abiérunt autem qui missi erant, et invenérunt, sicut dixit illis, stantem pullum. 33. Solvéntibus autem illis pullum, dixérunt dómini ejus ad illos : Quid sólvitis pullum? 34. At illi dixérunt : Quia Dóminus eum necessárium habet. 35. Et duxérunt illum ad Jesum. Et jactántes vestiménta sua supra pullum, imposuérunt Jesum. 36. Eúnte autem illo, substernébant vestiménta sua in via. 37. Et cum appropinquáret jam ad descénsum montis Olivéti, cœpérunt omnes turbæ discipulórum gaudéntes laudáre Deum voce magna super ómnibus, quas víderant, virtútibus, 38. dicéntes : Benedíctus qui venit rex in nómine Dómini, pax in cælo, et glória in excélsis. 39. Et quidam pharisæórum, de turbis dixérunt ad illum : Magíster, increpa discípulos tuos. 40. Quibus ipse ait : Dico vobis, quia si hi tacúerint, lápides clamábunt.

Flet super civitatem. Vendentes in templo ejicit.

41. Et ut appropinquávit, videns civitá-

29) Matth. **21**, *1*; Marc. **11**, *1*. — 35) Joan. **12**, *14*.

tem flevit super illam, dicens : 42. Quia si cognovísses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi! nunc autem abscóndita sunt ab óculis tuis. 43. Quia vénient dies in te, et circúmdabunt te inimíci tui vallo, et circúmdabunt te, et coangustábunt te úndique, 44. et ad terram prostérnent te, et fílios tuos qui in te sunt, et non relínquent in te lápidem super lápidem, eo quod non cognóveris tempus visitatiónis tuæ.

45. Et ingréssus in templum, cœpit ejícere vendéntes in illo et eméntes, 46. dicens illis : Scriptum est : Quia domus mea domus oratiónis est. Vos autem fecístis illam spelúncam latrónum.

47. Et erat docens quotídie in templo. Príncipes autem sacerdótum, et scribæ, et príncipes plebis quærébant illum pérdere : 48. Et non inveniébant quid fácerent illi. Omnis enim pópulus suspénsus erat, áudiens illum.

Controversiæ in templo (20 — 21, 4)

Baptismum Joannis.

20. Et factum est in una diérum, docénte illo pópulum in templo, et evangelizánte, convenérunt príncipes sacerdótum, et scribæ cum senióribus, 2. et aiunt dicéntes ad illum : Dic nobis in qua potestáte hæc facis? aut quis est qui dedit tibi hanc potestátem? 3. Respóndens autem Jesus, dixit ad illos : Interrogábo vos et ego unum verbum. Respondéte mihi. 4. Baptísmus Joánnis, de cælo erat, an ex homínibus? 5. At illi cogitábant intra se dicéntes : Quia si dixérimus : de cælo, dicet : Quare ergo non credidístis illis? 6. Si

44) Matth. **24.** *2;* Marc. **13.** *2 ; Infra.* **21.** *6.* — 45) Matth. **21.** *12;* Marc. **11.** *15.* — 46) Isai. **56.** *7 ;* Jer. **7.** *11.*

1) Matth. **21.** *23;* Marc. **11.** *27.*

autem dixérimus : ex homínibus, plebs univérsa lapidábit nos; certi sunt enim Joánnem prophétam esse. 7. Et respondérunt se nescíre unde esset. 8. Et Jesus ait illis : Neque ego dico vobis in qua potestáte hæc fácio.

Hæres et vinitores.

9. Cœpit autem dícere ad plebem parábolam hanc : Homo plantávit víneam, et locávit eam colónis; et ipse péregre fuit multis tempóribus. 10. Et in témpore misit ad cultóres servum, ut de fructu víneæ darent illi. Qui cæsum dimisérunt eum inánem. 11. Et áddidit álterum servum míttere. Illi autem hunc quoque cædéntes, et afficiéntes contumélia, dimisérunt inánem. 12. Et áddidit tértium míttere; qui et illum vulnerántes ejecérunt. 13. Dixit autem dóminus víneæ : Quid fáciam? mittam fílium meum dilléctum; fórsitan cum hunc víderint, verebúntur. 14. Quem cum vidíssent colóni cogitavérunt intra se, dicéntes : Hic est hæres, occidámus illum, ut nostra fiat hæréditas. 15. Et ejéctum illum extra víneam, occidérunt. Quid ergo fáciet illis dóminus víneæ? 16. Véniet, et perdet colónos istos, et dabit víneam áliis. Quo audíto, dixérunt illi : Absit. 17. Ille autem aspíciens eos, ait : Quid est ergo hoc quod scriptum est : Lápidem quem reprobavérunt ædificántes, hic factus est in caput ánguli? 18. Omnis qui cecíderit super illum lápidem, conquassábitur; super quem autem cecíderit, commínuet illum. 19. Et quærébant príncipes sacerdótum, et scribæ míttere in illum manus illa hora, et timuérunt pópulum; cognovérunt enim quod ad ipsos díxerit similitúdinem hanc.

9) Is. **5.** *1*; Jer. **2.** *21*; Matth. **21.** *33*; Marc. **12.** *1*. — 17) Ps. **117.** *22*; Is. **23.** *16*; Matth. **21.** *42*; Act. **4.** *11*; Rom. **9.** *33*; I Petri. **2.** *7*

De tributo solvendo.

20. Et observántes misérunt insidiatóres, qui se justos simulárent, ut cáperent eum in sermóne, ut tráderent illum principátui et potestáti præsidis. 21. Et interrogavérunt eum dicéntes : Magíster, scimus quia recte dicis et doces; et non áccipis persónam, sed viam Dei in veritáte doces. 22. Licet nobis tribútum dare Cæsari, an non? 23. Considérans autem dolum illórum, dixit ad eos: Quid me tentátis? 24. Osténdite mihi denárium. Cujus habet imáginem et inscriptiónem? Respondéntes dixérunt ei : Cæsaris. 25. Et ait illis : Réddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo. 26. Et non potuérunt verbum ejus reprehéndere coram plebe; et miráti in respónso ejus, tacuérunt.

Sadducæi et resurrectio.

27. Accessérunt autem quidam sadducæórum qui negant esse resurrectiónem, et interrogavérunt eum, 28. dicéntes: Magíster, Móyses scripsit nobis : Si frater alicújus mórtuus fúerit habens uxórem, et hic sine líberis fúerit, ut accípiat eam frater ejus uxórem, et súscitet semen fratri suo. 29. Septem ergo fratres erant; et primus accépit uxórem, et mórtuus est sine fíliis. 30. Et sequens accépit illam, et ipse mórtuus est sine fílio. 31. Et tértius accépit illam. Simíliter et omnes septem, et non reliquérunt semen, et mórtui sunt. 32. Novíssime ómnium mórtua est et múlier. 33. In resurrectióne ergo, cujus eórum erit uxor? síquidem septem habuérunt eam uxórem. 34. Et ait illis Jesus : Fílii hujus sæculi nubunt, et tradúntur ad

20) Matth. **22.** *15;* Marc. **12.** *13.* — 25) Rom. **13.** *7.* — 27) Matth. **22.** *23;* Marc. **12.** *18.* — 28) Deut. **25.** *5.*

núptias; 35. illi vero qui digni habebúntur sæculo illo, et resurrectióne ex mórtuis, neque nubent, neque ducent uxóres; 36. neque enim ultra mori póterunt; æquáles enim ángelis sunt, et fílii sunt Dei, cum sint fílii resurrectiónis. 37. Quia vero resúrgant mórtui, et Móyses osténdit secus rubum, sicut dicit Dóminum Deum Abraham, et Deum Isaac, et Deum Jacob. 38. Deus autem non est mortuórum, sed vivórum : omnes enim vivunt ei. 39. Respondéntes autem quidam scribárum, dixérunt ei : Magíster, bene dixísti. 40. Et ámplius non audébant eum quidquam interrogáre.

Christus filius et Dominus David.

41. Dixit autem ad illos : Quómodo dicunt Christum, fílium esse David? 42. Et ipse David dicit in libro Psalmórum : Dixit Dóminus Dómino meo : Sede a dextris meis, 43. donec ponam inimícos tuos, scabéllum pedum tuórum. 44. David ergo Dóminum illum vocat; et quómodo fílius ejus est?

A scribis cavendum.

45. Audiénte autem omni pópulo, dixit discípulis suis : 46. Atténdite a scribis, qui volunt ambuláre in stolis, et amant salutatiónes in foro, et primas cáthedras in synagógis, et primos discúbitus in convíviis; 47. qui dévorant domos viduárum, simulántes longam oratiónem. Hi accípient damnatiónem majórem.

Duo minuta viduæ.

21. Respíciens autem, vidit eos qui mittébant múnera sua in gazophylácium, dívites. 2. Vidit autem et

37) Exod. 3. 6. — 42) Ps. 109. 1; Matth. 22. 44; Marc. 12. 36. — 46) Matth. 23. 6; Marc. 12. 38; Sup. 11. 43.
1) Marc. 12. 41.

quamdam víduam paupérculam mitténtem æra minúta duo. 3. Et dixit : Vere dico vobis, quia vídua hæc pauper, plus quam omnes misit. 4. Nam omnes hi ex abundánti sibi misérunt in múnera Dei; hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem hábuit, misit.

De eversione Jerosolymæ et de secundo adventu (21, *5-33*)

5. Et quibúsdam dicéntibus de templo quod bonis lapídibus et donis ornátum esset, dixit: 6. Hæc quæ vidétis, vénient dies in quibus non relinquétur lapis super lápidem, qui non destruátur. 7. Interrogavéruntautem illum, dicéntes : Præcéptor, quando hæc erunt, et quod signum cum fíeri incípient?

Signa prænuntia.

8. Qui dixit : Vidéte ne seducámini; multi enim vénient in nómine meo, dicéntes quia ego sum, et tempus appropinquávit; nolíte ergo ire post eos. 9. Cum autem audiéritis prélia et seditiónes, nolíte terréri : opórtet primum hæc fíeri, sed nondum statim finis. 10. Tunc dicébat illis : Surget gens contra gentem, et regnum advérsus regnum. 11. Et terræmótus magni erunt per loca, et pestiléntiæ, et fames, terrorésque de cælo, et signa magna erunt. 12. Sed ante hæc ómnia injícient vobis manus suas, et persequéntur, tradéntes in synagógas et custódias, trahéntes ad reges et præsides,, propter nomen meum; 13. contínget autem vobis in testimónium. 14. Pónite ergo in córdibus vestris, non præmeditári quemádmodum respondeátis : 15. Ego enim dabo vobis os et sapiéntiam, cui non póterunt resístere et contradícere omnes adversárii ve-

6) Matth. **24.** *2*; Marc. **13.** *2*; *Supra*. **19.** *44*.

stri. 16. Tradémini autem a paréntibus, et frátribus, et cognátis, et amícis, et morte affícient ex vobis; 17. et éritis ódio ómnibus propter nomen meum; 18. et capíllus de cápite vestro non perîbit. 19. In patiéntia vestra possidébitis ánimas vestras. 20. Cum autem vidéritis circúmdari ab exércitu Jerúsalem, tunc scitóte quia appropinquávit desolátio ejus : 21. Tunc qui in Judæa sunt, fúgiant ad montes; et qui in médio ejus, discédant : et qui in regiónibus, non intrent in eam. 22. Quia dies ultiónis hi sunt, ut impleántur ómnia quæ scripta sunt. 23. Væ autem prægnántibus et nutriéntibus in illis diébus! Erit enim pressúra magna super terram, et ira pópulo huic. 24. Et cadent in ore gládii, et captívi ducéntur in omnes gentes, et Jerúsalem calcábitur a génti-bus donec impleántur témpora natiónum.

De secundo adventu.

25. Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressúra géntium præ confusióne sónitus maris, et flúctuum, 26. arescéntibus homínibus præ timóre, et exspectatióne, quæ supervénient univérso orbi : nam virtútes cælórum movebúntur; 27. et tunc vidébunt Fílium hóminis veniéntem in nube cum potestáte magna et majestáte.

28. Illis autem fieri incipiéntibus, respícite, et leváte cápita vestra, quóniam appropínquat redémptio vestra. 29. Et dixit illis similitúdinem : Vidéte ficúlneam, et omnes árbores. 30. Cum prodúcunt jam ex se fructum, scitis quóniam prope est æstas. 31. Ita et vos cum vidéritis hæc fieri, scitóte quóniam pro-

20) Dan. **9.** *27;* Matth. **24.** *15;* Marc. **13.** *14.* — 25) Is. **13.** *10;* Ezech. **32.** *7;* Joel. **2.** *10. 31;* **3.** *15;* Matth. **24.** *29;* Marc. **13.** *24.* — 28) Rom. **8.** *23.*

pe est regnum Dei. 32. Amen dico vobis, quia non præteríbit generátio hæc, donec ómnia fiant. 33. Cælum et terra transíbunt; verba autem mea non transíbunt.

Vigilandum et orandum.

34. Atténdite autem vobis, ne forte gravéntur corda vestra in crápula, et ebrietáte, et curis hujus vitæ, et supervéniat in vos repentína dies illa; 35. tanquam láqueus enim supervéniet in omnes qui sedent super fáciem omnis terræ. 36. Vigiláte ítaque, omni témpore orántes, ut digni habeámini fúgere ista ómnia quæ futúra sunt, et stare ante Fílium hóminis.

Ultimi dies in Urbe.

37. Erat autem diébus docens in templo; nóctibus vero éxiens, morabátur in monte qui vocátur Olivéti. 38. Et omnis pópulus manicábat ad eum in templo audíre eum.

PARS TERTIA

VITA CHRISTI PATIENS ET TRIUMPHANS [22-24]

1° PASSIO [22-23]

1 — *Judæ proditio.*

22. Appropinquábat autem dies festus azymórum, qui dícitur pascha; 2. et quærébant príncipes sacerdótum, et scribæ, quómodo Jesum interfícerent : timébant vero plebem. 3. Intrávit autem Sátanas in Judam, qui cognominabátur Iscariótes, unum de duódecim. 4. Et ábiit, et locútus est cum princípibus sacerdótum, et magistrátibus, quem-

1) Matth. **26.** *2;* Marc. **14.** *1.* — 3) Matth. **26.** *14;* Marc. **14.** *10.*

ádmodum illum tráderet. 5. Et gavísi sunt, et pacti sunt pecúniam illi dare. 6. Et spopóndit. Et quærébat opportunitátem ut tráderet illum sine turbis.

2 — *Cœna Domini — Varia monita.*

7. Venit autem dies azymórum, in qua necésse erat occídi pascha. 8. Et misit Petrum et Joánnem, dicens : Eúntes paráte nobis pascha, ut manducémus. 9. At illi dixérunt : Ubi vis parémus? 10. Et dixit ad eos : Ecce introeúntibus vobis in civitátem, occúrret vobis homo quidam ámphoram aquæ portans; sequímini eum in domum in quam intrat, 11. et dicétis patrifamílias domus : Dicit tibi magíster : Ubi est diversórium, ubi pascha cum discípulis meis mandúcem? 12. Et ipse osténdet vobis cœnáculum magnum stratum, et ibi paráte. 13. Eúntes autem, invenérunt sicut dixit illis, et paravérunt pascha.

14. Et cum facta esset hora, discúbuit, et duódecim apóstoli cum eo. 15. Et ait illis : Desidério desiderávi hoc pascha manducáre vobíscum, ántequam pátiar. 16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducábo illud, donec impleátur in regno Dei. 17. Et accépto cálice grátias egit, et dixit : Accípite, et divídite inter vos. 18. Dico enim vobis quod non bibam de generatióne vitis, donec regnum Dei véniat. 19. Et accépto pane grátias egit, et fregit, et dedit eis, dicens : Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur; hoc fácite in meam commemoratiónem. 20. Simíliter et cálicem, postquam cœnávit, dicens : Hic est calix novum testaméntum in sánguine meo, qui pro vobis fundétur.

14) Matth. **26.** *20;* Marc. **14.** *17.* — 19) I Cor. **11.** *24.*

21. Verúmtamen ecce manus tradéntis me, mecum est in mensa. 22. Et quidem Fílius hóminis, secúndum quod definítum est, vadit; verúmtamen væ hómini illi per quem tradétur. 23. Et ipsi cœpérunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc factúrus esset.

24. Facta est autem et conténtio inter eos, quis eórum viderétur esse major. 25. Dixit autem eis: Reges géntium dominántur eórum; et qui potestátem habent super eos, benéfici vocántur. 26. Vos autem non sic; sed qui major est in vobis, fiat sicut minor; et qui præcéssor est, sicut ministrátor. 27. Nam quis major est, qui recúmbit, an qui minístrat? nonne qui recúmbit? Ego autem in médio vestrum sum, sicut qui minístrat. 28. Vos autem estis, qui permansístis mecum in tentatiónibus meis. 29. Et ego dispóno vobis sicut dispósuit mihi Pater meus regnum, 30. ut edátis et bibátis super mensam meam in regno meo, et sedeátis super thronos, judicántes duódecim tribus Israel.

31. Ait autem Dóminus: Simon, Simon, ecce Sátanas expetívit vos ut cribráret sicut tríticum. 32. Ego autem rogávi pro te ut non defíciat fides tua; et tu aliquándo convérsus confírma fratres tuos. 33. Qui dixit ei: Dómine, tecum parátus sum et in cárcerem et in mortem ire. 34. At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantábit hódie gallus, donec ter ábneges nosse me.

Et dixit eis: 35. Quando misi vos sine sácculo, et pera, et calceaméntis, numquid áliquid défuit vobis? 36. At illi dixérunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui

21) Matth. **26.** *21;* Marc. **14.** *20;* Joan. **13.** *18.* — 22) Ps. **40.** *10.* — 25) Matth. **20.** *25;* Marc. **10.** *42.* — 34) Matth. **26.** *34;* Marc. **14.** *30.* — 35) Matth. **10.** *9.*

habet sácculum, tollat: simíliter et peram, et qui non habet, vendat túnicam suam, et emat gládium. 37. Dico enim vobis, quóniam adhuc hoc quod scriptum est, opórtet impléri in me : Et cum iníquis deputátus est. Etenim ea quæ sunt de me, finem habent. 38. At illi dixérunt : Dómine, ecce duo gládii hic. At ille dixit eis : Satis est.

3 — *Gethsemani.*

39. Et egréssus ibat secúndum consuetúdinem in montem Olivárum. Secúti sunt autem illum et discípuli. 40. Et cum pervenísset ad locum, dixit illis : Oráte ne intrétis in tentatiónem. 41. Et ipse avúlsus est ab eis quantum jactus est lápidis; et pósitis génibus, orábat, 42. dicens : Pater, si vis, transfer cálicem istum a me; verúmtamen non mea volúntas, sed tua fiat. 43. Appáruit autem illi angelus de cælo, confórtans eum. Et factus in agonía, prolíxius orábat. 44. Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sánguinis decurréntis in terram. 45. Et cum surrexísset ab oratióne, et venísset ad discípulos suos, invénit eos dormiéntes præ tristítia. 46. Et ait illis : Quid dormítis? súrgite, oráte, ne intrétis in tentatiónem.

47. Adhuc eo loquénte, ecce turba; et qui vocabátur Judas, unus de duódecim, antecedébat eos; et appropinquávit Jesu ut oscularétur eum. 48. Jesus autem dixit illi : Juda, ósculo Fílium hóminis tradis? 49. Vidéntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futúrum erat, dixérunt ei : Dómine, si percútimus in gládio? 50. Et percússit unus ex illis servum príncipis sacerdótum, et amputávit

37) Isai. **53.** *12.* — 39) Matth. **26.** *36;* Marc. **14.** *32;* Joan. **18.** *1.* — 41) Matth. **26.** *39;* Marc. **14.** *35.* — 47) Matth. **26.** *47;* Marc. **14.** *43;* Joan. **18.** *3.*

aurículam ejus déxteram. 51. Respóndens autem Jesus, ait : Sínite usque huc. Et cum tetigísset aurículam ejus, sanávit eum. 52. Dixit autem Jesus ad eos qui vénerant ad se, príncipes sacerdótum, et magistrátus templi, et senióres : Quasi ad latrónem exístis cum gládiis et fústibus? 53. Cum quotídie vobíscum fúerim in templo, non extendístis manus in me; sed hæc est hora vestra, et potéstas tenebrárum.

4. — *Coram Caïpha.*

54. Comprehendéntes autem eum, duxérunt ad domum príncipis sacerdótum; Petrus vero sequebátur a longe. 55. Accénso autem igne in médio átrii, et circumsedéntibus illis, erat Petrus in médio eórum. 56. Quem cum vidísset ancílla quædam sedéntem ad lumen, et eum fuísset intúita, dixit : Et hic cum illo erat. 57. At ille negávit eum, dicens : Múlier, non novi illum. 58. Et post pusíllum álius videns eum, dixit : Et tu de illis es. Petrus vero ait : O homo, non sum. 59. Et intervállo facto quasi horæ uníus, álius quidam affirmábat, dicens : Vere et hic cum illo erat; nam et Galilæus est. 60. Et ait Petrus : Homo, néscio quid dicis. Et contínuo adhuc illo loquénte cantávit gallus. 61. Et convérsus Dóminus respéxit Petrum. Et recordátus est Petrus verbi Dómini, sicut díxerat : Quia priúsquam gallus cantet, ter me negábis. 62. Et egréssus foras Petrus flevit amáre.

63. Et viri qui tenébant illum, illudébant ei, cædéntes. 64. Et velavérunt eum, et percutiébant fáciem ejus; et interrogábant eum, dicéntes : Prophetíza,

54) Matth. **26.** *57;* Marc. **14.** *53;* Joan. **18.** *24.* — 55) Matth. **26.** *69;* Marc. **14.** *66;* Joan. **18.** *25.* — 59) Joan. **18.** *26.* — 61) Matth. **26.** *34;* Marc. **14.** *30;* Joan. **18.** *38.*

quis est qui te percússit? 65. Et ália multa blasphemántes dicébant in eum. 66. Et ut factus est dies, convenérunt senióres plebis, et príncipes sacerdótum, et scribæ, et duxérunt illum in concílium suum, dicéntes : Si tu es Christus, dic nobis. 67. Et ait illis : Si vobis díxero, non credétis mihi : 68. si autem et interrogávero, non respondébitis mihi, neque dimittétis. 69. Ex hoc autem erit Fílius hóminis sedens a dextris virtútis Dei. 70. Dixérunt autem omnes : Tu ergo es Fílius Dei? Qui ait : Vos dícitis, quia ego sum. 71. At illi dixérunt : Quid adhuc desiderámus testimónium? ipsi enim audívimus de ore ejus.

5 — *Ante Pilatum et Herodem.*

23. Et surgens omnis multitúdo eórum, duxérunt illum ad Pilátum. 2. Cœpérunt autem illum accusáre, dicéntes : Hunc invénimus subverténtem gentem nostram, et prohibéntem tribúta dare Cæsari, et dicéntem se Christum regem esse. 3. Pilátus autem interrogávit eum, dicens : Tu es rex Judæórum? At ille respóndens, ait : Tu dicis. 4. Ait autem Pilátus ad príncipes sacerdótum, et turbas : Nihil invénio causæ in hoc hómine. 5. At illi invalescébant, dicéntes : Cómmovet pópulum, docens per univérsam Judæam, incípiens a Galilæa usque huc. 6. Pilátus autem áudiens Galilæam, interrogávit si homo Galilæus esset. 7. Et ut cognóvit quod de Heródis potestáte esset, remísit eum ad Heródem, qui et ipse Jerosólymis erat illis diébus.

8. Heródes autem viso Jesu, gavísus est valde; erat enim cú-

66) Matth. **27.** *1*; Marc. **15.** *1*; Joan. **18.** *28*.
2) Matth. **22.** *21*; Marc. **12.** *17*. — 3) Matth. **27.** *11*; Marc. **15.** *2*; Joan. **18.** *33*.

piens ex multo témpore
vidére eum, eo quod
audíerat multa de eo,
et sperábat signum áli-
quod vidére ab eo fíeri.
9. Interrogábat autem
eum multis sermóni-
bus. At ipse nihil re-
spondébat. 10 Stabant
autem príncipes sacer-
dótum et scribæ con-
stánter accusántes eum.
11. Sprevit autem illum
Heródes cum exércitu
suo : et illúsit indútum
veste alba, et remísit
ad Pilátum. 12. Et facti
sunt amíci Heródes et
Pilátus in ipsa die :
nam ántea inimíci erant
ad ínvicem.

13. Pilátus autem,
convocátis princípibus
sacerdótum, et magi-
strátibus, et plebe,
14. dixit ad illos : Ob-
tulístis mihi hunc hó-
minem quasi averténtem
pópulum, et ecce
ego coram vobis intér-
rogans, nullam causam
invéni in hómine isto
ex his in quibus eum
accusátis. 15. Sed ne-
que Heródes; nam re-
mísi vos ad illum, et
ecce nihil dignum morte
actum est ei. 16. Emen-
dátum ergo illum di-
míttam. 17. Necésse
autem habébat dimít-
tere eis per diem festum
unum. 18. Exclamávit
autem simul univérsa
turba, dicens : Tolle
hunc, et dimítte no-
bis Barábbam, 19. qui
erat, propter seditió-
nem quamdam factam
in civitáte et homicí-
dium, missus in cárce-
rem. 20. Iterum autem
Pilátus locútus est ad
eos, volens dimíttere Je-
sum. 21. At illi succla-
mábant, dicéntes : Cru-
cifíge, crucifíge eum.
22. Ille autem tértio di-
xit ad illos : Quid enim
mali fecit iste? nullam
causam mortis invénio
in eo; corrípiam ergo
illum, et dimíttam.
23. At illi instábant vó-
cibus magnis postu-
lántes ut crucifigerétur;
et invalescébant
voces eórum. 24. Et
Pilátus adjudicávit fíe-
ri petitiónem eórum.

14) Joan. **18.** *38*; **19.** *4*. — 22) Matth. **27.** *23*; Marc. **15.** *14*.

25. Dimísit autem illis eum qui propter homicídium et seditiónem missus fúerat in cárcerem, quem petébant; Jesum vero trádidit voluntáti eórum.

6 — *Ad crucem.*

26. Et cum dúcerent eum, apprehendérunt Simónem quemdam Cyrenénsem, veniéntem de villa, et imposuérunt illi crucem portáre post Jesum. 27. Sequebátur autem illum multa turba pópuli, et mulíerum, quæ plangébant et lamentabántur eum. 28. Convérsus autem ad illas Jesus, dixit : Fíliæ Jerúsalem, nolíte flere super me, sed super vos ipsas flete, et super fílios vestros. 29. Quóniam ecce vénient dies in quibus dicent : Beátæ stériles, et ventres qui non genuérunt, et úbera quæ non lactavérunt. 30. Tunc incípient dícere móntibus : Cádite super nos; et cóllibus : Operíte nos. 31. Quia si in víridi ligno hæc fáciunt, in árido quid fiet?

32. Ducebántur autem et álii duo nequam cum eo, ut interficeréntur. 33. Et postquam venérunt in locum qui vocátur Calváriæ, ibi crucifixérunt eum; et latrónes, unum a dextris, et álterum a sinístris. 34. Jesus autem dicébat : Pater, dimítte illis; non enim sciunt quid fáciunt. Dividéntes vero vestiménta ejus, misérunt sortes.

35. Et stabat pópulus spectans et deridébant eum príncipes cum eis, dicéntes : Alios salvos fecit, se salvum fáciat, si hic est Christus Dei eléctus. 36. Illudébant autem ei et mílites accedéntes, et acétum offeréntes ei, 37. et dicéntes : Si tu es rex Judæórum, salvum te fac. 38. Erat autem et superscríptio scripta

26) Matth. **27.** *32;* Marc. **15.** *21.* — 30) Is. **2.** *19;* Osee. **10.** *8;* Apoc. **6.** *16.* — 33) Matth. **27.** *33;* Marc. **15.** *22;* Joan. **19.** *17.*

super eum lítteris græcis et latínis, et hebráicis : Hic est rex Judæórum. 39. Unus autem de his qui pendébant latrónibus blasphemábat eum, dicens : Si tu es Christus, salvum fac temetípsum, et nos. 40. Respóndens autem alter increpábat eum, dicens : Neque tu times Deum, quod in eádem damnatióne es. 41. Et nos quidem juste, nam digna factis recípimus, hic vero nihil mali gessit. 42. Et dicébat ad Jesum : Dómine, meménto mei, cum véneris in regnum tuum. 43. Et dixit illi Jesus : Amen dico tibi, hódie mecum eris in paradíso.

44. Erat autem fere hora sexta, et ténebræ factæ sunt in univérsam terram usque in horam nonam. 45. Et obscurátus est sol, et velum templi scissum est médium. 46. Et clamans voce magna Jesus ait : Pater, in manus tuas comméndo spíritum meum. Et hæc dicens, exspirávit. 47. Videns autem centúrio quod factum fúerat, glorificávit Deum, dicens : Vere hic homo justus erat. 48. Et omnis turba eórum qui simul áderant ad spectáculum istud, et vidébant quæ fiébant, percutiéntes péctora sua revertebántur. 49. Stabant autem omnes noti ejus a longe, et muliéres quæ secútæ eum erant a Galiléa, hæc vidéntes.

7 — *Sepultura.*

50. Et ecce vir nómine Joseph, qui erat decúrio, vir bonus et justus; 51. hic non consénserat consílio, et áctibus eórum, ab Arimathéa civitáte Judææ, qui exspectábat et ipse regnum Dei. 52. Hic accéssit ad Pilátum, et pétiit corpus Jesu; 53. et depósitum invólvit síndone, et pósuit eum in monuménto excíso, in quo

46) Ps. **30.** *6.* — 50) Matth. **27.** *57;* Marc. **15.** *43;* Joan. **19.** *18.*

nondum quisquam pósitus fúerat. 54. Et dies erat parascéves, et sábbatum illucescébat. 55. Subsecútæ autem mulíeres, quæ cum eo vénerant de Galiláea, vidérunt monuméntum, et quemádmodum pósitum erat corpus ejus. 56. Et reverténtes paravérunt arómata, et unguénta, et sábbato quidem siluérunt secúndum mandátum.

2° — RESURRECTIO [24]

Mulieres et Petrus ad sepulcrum.

24. Una autem sábbati valde dilúculo venérunt ad monuméntum, portántes quæ paráverant arómata : 2. et invenérunt lápidem revolútum a monuménto. 3. Et ingréssæ non invenérunt corpus Dómini Jesu. 4. Et factum est, dum mente consternátæ essent de isto, ecce duo viri stetérunt secus illas in veste fulgénti. 5. Cum timérent autem et declinárent vultum in terram, dixérunt ad illas : Quid quæritis vivéntem cum mórtuis? 6. Non est hic, sed surréxit : recordámini quáliter locútus est vobis, cum adhuc in Galiláea esset, 7. dicens : Quia opórtet Fílium hóminis tradi in manus hóminum peccatórum, et crucifígi, et die tértia resúrgere. 8. Et recordátæ sunt verbórum ejus. 9. Et regréssæ a monuménto nuntiavérunt hæc ómnia illis úndecim, et céteris ómnibus. 10. Erat autem María Magdaléne, et Joánna, et María Jacóbi, et céteræ quæ cum eis erant, quæ dicébant ad apóstolos hæc. 11. Et visa sunt ante illos, sicut deliraméntum, verba ista; et non credidérunt illis.

12. Petrus autem surgens cucúrrit ad monu-

1) Matth. **28.** *1;* Marc. **16.** *2;* Joan. **20.** *1;* — 7) Matth. **16.** *21;* **17.** *21;* Marc. **8.** *31;* **9.** *30;* *Supra.* **9.** *22.*

méntum, et procúmbens vidit linteámina sola pósita, et ábiit secum mirans quod factum fúerat.

Discipuli Emmaus.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castéllum, quod erat in spátio stadiórum sexagínta ab Jerúsalem, nómine Emmaus. 14. Et ipsi loquebántur ad ínvicem de his ómnibus quæ accíderant. 15. Et factum est, dum fabularéntur, et secum quærerent, et ipse Jesus appropínquans ibat cum illis; 16. óculi autem illórum tenebántur ne eum agnóscerent. 17. Et ait ad illos : Qui sunt hi sermónes, quos confértis ad ínvicem ambulántes, et estis tristes? 18. Et respóndens unus, cui nomen Cléophas, dixit ei : Tu solus peregrínus es in Jerúsalem, et non cognovísti quæ facta sunt in illa his diébus? 19. Quibus ille dixit : Quæ? Et dixérunt : De Jesu Nazaréno, qui fuit vir prophéta, potens in ópere et sermóne coram Deo et omni pópulo; 20. et quómodo eum tradidérunt summi sacerdótes et príncipes nostri in damnatiónem mortis, et crucifixérunt eum. 21. Nos autem sperabámus quia ipse esset redemptúrus Israel; et nunc super hæc ómnia, tértia dies est hódie quod hæc facta sunt. 22. Sed et mulíeres quædam ex nostris terruérunt nos, quæ ante lucem fuérunt ad monuméntum. 23. Et non invénto córpore ejus, venérunt, dicéntes se étiam visiónem angelórum vidísse, qui dicunt eum vívere. 24. Et abiérunt quidam ex nostris ad monuméntum; et ita invenérunt sicut mulíeres dixérunt, ipsum vero non invenérunt. 25. Et ipse dixit ad eos : O stulti, et tardi corde ad credéndum in ómnibus quæ locúti sunt prophétæ! 26. Nonne

13) Marc. **16.** *12.*

hæc opórtuit pati Christum, et ita intráre in glóriam suam? 27. Et incípiens a Móyse, et ómnibus prophétis, interpretabátur illis in ómnibus Scriptúris quæ de ipso erant. 28. Et appropinquavérunt castéllo quo ibant; et ipse se finxit lóngius ire. 29. Et coegérunt illum, dicéntes : Mane nobíscum, quóniam advesperáscit, et inclináta est jam dies. Et intrávit cum illis. 30. Et factum est, dum recúmberet cum eis, accépit panem, et benedíxit, ac fregit, et porrigébat illis. 31. Et apérti sunt óculi eórum, et cognovérunt eum; et ipse evánuit ex óculis eórum. 32. Et dixérunt ad ínvicem : Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loquerétur in via, et aperíret nobis Scriptúras? 33. Et surgéntes eádem hora regréssi sunt in Jerúsalem; et invenérunt congregátos úndecim, et eos qui cum illis erant, 34. dicéntes : Quod surréxit Dóminus vere, et appáruit Simóni. 35. Et ipsi narrábant quæ gesta erant in via, et quómodo cognovérunt eum in fractióne panis.

Apparet Jesus in Jerusalem.

36. Dum autem hæc loquúntur, stetit Jesus in médio eórum, et dicit eis : Pax vobis; ego sum, nolíte timére. 37. Conturbáti vero et contérriti, existimábant se spíritum vidére. 38. Et dixit eis : Quid turbáti estis, et cogitatiónes ascéndunt in corda vestra? 39. Vidéte manus meas et pedes, quia ego ipse sum; palpáte, et vidéte; quia spíritus carnem et ossa non habet, sicut me vidétis habére. 40. Et cum hoc dixísset, osténdit eis manus et pedes. 41. Adhuc autem illis non credéntibus, et mirántibus præ gáudio, dixit : Habétis hic áliquid, quod

36) Marc. **16.** *14;* Joan. **20.** *19.*

manducétur? 42. At illi obtulérunt ei partem piscis assi, et favum mellis. 43. Et cum manducásset coram eis, sumens relíquias dedit eis.

Ejus instructiones.

44. Et dixit ad eos : Hæc sunt verba quæ locútus sum ad vos cum adhuc essem vobíscum, quóniam necésse est impléri ómnia quæ scripta sunt in lege Móysi, et prophétis, et psalmis de me. 45. Tunc apéruit illis sensum ut intellígerent Scriptúras. 46. Et dixit eis : Quóniam sic scriptum est, et sic oportébat Christum pati, et resúrgere a mórtuis tértia die; 47. et prædicári in nómine ejus pæniténtiam et remissiónem peccatórum in omnes gentes, incipiéntibus ab Jerosólyma. 48. Vos autem testes estis horum. 49. Et ego mitto promíssum Patris mei in vos; vos autem sedéte in civitáte, quoadúsque induámini virtúte ex alto.

Ascensio.

50. Edúxit autem eos foras in Bethániam, et elevátis mánibus suis benedíxit eis. 51. Et factum est, dum benedíceret illis, recéssit ab eis, et ferebátur in cælum. 52. Et ipsi adoránte, regréssi sunt in Jerúsalem cum gáudio magno; 53. et erant semper in templo, laudántes et benedicéntes Deum. Amen.

46) Ps. **18.** *6.* — 48) Act. **1.** *8.* — 49) Joan. **14.** *26.* — 51) Marc. **16.** *19*; Act. **1.** *9.*

SANCTUM
JESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM JOANNEM

PROLOGUS [I, *1-18*]

Verbum in relatione ad Deum, mundum, homines.

1. In princípio erat Verbum,
   et Verbum erat apud Deum,
   et Deus erat Verbum.
2. Hoc erat in princípio apud Deum.
3. Omnia per ipsum facta sunt,
   et sine ipso factum est
   nihil quod factum est.
4. In ipso vita erat,
   et vita erat lux hóminum.
5. Et lux in ténebris lucet,
   et ténebræ eam non comprehendérunt.

Præcursor et Verbi manifestatio.

6. Fuit homo
   missus a Deo,
   cui nomen erat Joánnes.
7. Hic venit in testimónium,
   ut testimónium perhibéret de lúmine,
   ut omnes créderent per illum.
8. Non erat ille lux,
   sed ut testimónium perhibéret de lúmine.
9. Erat lux vera,
   quæ illúminat omnem hóminem
   veniéntem in hunc mundum.

---

6) Matth. **3.** *1;* Marc. **1.** *2.* — 9) *Infra* **3.** *19.*

10. In mundo erat,
et mundus per ipsum factus est,
et mundus eum non cognóvit.
11. In própria venit,
et sui eum non recepérunt.
12. Quotquot autem recepérunt eum,
dedit eis potestátem fílios Dei fíeri,
his qui credunt in nómine ejus,
13. qui non ex sanguínibus,
neque ex voluntáte carnis,
neque ex voluntáte viri,
sed ex Deo nati sunt.

Incarnatio et ejus effectus.

14. Et Verbum caro factum est,
et habitávit in nobis;
et vídimus glóriam ejus,
glóriam quasi Unigéniti a Patre
plenum grátiæ et veritátis.
15. Joánnes testimónium pérhibet de ipso,
et clamat, dicens :
Hic erat quem dixi :
Qui post me ventúrus est,
ante me factus est,
quia prior me erat.
16. Et de plenitúdine ejus
nos omnes accépimus,
Et grátiam pro grátia.
17. Quia lex per Móysen data est,
grátia et véritas per Jesum Christum facta est.
18. Deum nemo vidit unquam;
unigénitus Fílius
qui est in sinu Patris,
ipse enarrávit.

---

10) Hebr. **11.** *3.* — 14) Matth. **1.** *16;* Luc. **2.** *7.* — 16) I Tim. **6.** *17.* — 18) I Tim. **6.** *16;* I Joan. **4.** *12.*

PARS PRIMA

GLORIAM SUAM JESUS MANIFESTAT VITA SUA PUBLICA [1, *19*—12, *50*]

I° — CORAM HOMINIBUS BONÆ VOLUNTATIS [1, *19*—4]

Tres primæ manifestationes (1, *19*—2, *2*)

I — *Joannis Baptistæ duo testimonia.*

19. Et hoc est testimónium Joánnis, quando misérunt Judæi ab Jerosólymis sacerdótes et Levítas ad eum, ut interrogárent eum : Tu quis es? 20. Et conféssus est, et non negávit; et conféssus est : Quia non sum ego Christus. 21. Et interrogavérunt eum : Quid ergo? Elías es tu? Et dixit : Non sum. Prophéta es tu? Et respóndit : Non. 22. Dixérunt ergo ei : Quis es, ut respónsum demus his qui misérunt nos? quid dicis de teípso? 23. Ait : Ego vox clamántis in deserto : Dirígite viam Dómini, sicut dixit Isaías prophéta. 24. Et qui missi fúerant, erant ex pharisæis. 25. Et interrogavérunt eum, et dixérunt ei : Quid ergo baptízas, si tu non es Christus, neque Elías, neque prophéta? 26. Respóndit eis Joánnes, dicens : Ego baptizo in aqua; médius autem vestrum stetit, quem vos nescítis. 27. Ipse est qui post me ventúrus est, qui ante me factus est, cujus ego non sum dignus ut solvam ejus corrígiam calceaménti. 28. Hæc in Bethánia facta sunt trans Jordánem, ubi erat Joánnes baptízans.

29. Altera die vidit Joánnes Jesum veniéntem ad se, et ait : Ecce

23) Is. **40.** *3;* Matth. **3.** *3;* Marc. **1.** *3;* Luc. **3.** *4.* — 26) Matth. **3.** *11;* Act. 1. *5;* **11.** *16;* **19.** 4. — 27) Marc. **1.** *7;* Luc. **3.** *16;* Act. **1.** *5;* **11.** *16;* **19.** *4.*

Agnus Dei, ecce qui tollit peccátum mundi. 30. Hic est de quo dixi : Post me venit vir qui ante me factus est, quia prior me erat. 31. Et ego nesciébam eum, sed ut manifestétur in Israël; proptérea veni ego in aqua baptízans. 32. Et testimónium perhíbuit Joánnes, dicens : Quia vidi Spíritum descendéntem quasi colúmbam de cælo, et mansit super eum. 33. Et ego nesciébam eum; sed qui misit me baptizáre in aqua, ille mihi dixit : Super quem víderis Spíritum descendéntem et manéntem super eum, hic est qui baptízat in Spíritu Sancto. 34. Et ego vidi; et testimónium perhíbui quia hic est Fílius Dei.

2 — *Quinque primi discipuli.*

35. Altera die íterum stabat Joánnes, et ex discípulis ejus duo. 36. Et respíciens Jesum ambulántem, dicit : Ecce Agnus Dei. 37. Et audiérunt eum duo discípuli loquéntem, et secúti sunt Jesum. 38. Convérsus autem Jesus, et videns eos sequéntes se, dicit eis : Quid quæritis? Qui dixérunt ei : Rabbi (quod dícitur interpretátum, magíster), ubi hábitas? 39. Dicit eis : Veníte, et vidéte. Venérunt, et vidérunt ubi manéret, et apud eum mansérunt die illo; hora autem erat quasi décima. 40. Erat autem Andréas frater Simónis Petri unus ex duóbus qui audíerant a Joánne, et secúti fúerant eum.

41. Invénit hic primum fratrem suum Simónem, et dicit ei : Invénimus Messíam (quod est interpretátum Christus). 42. Et addúxit eum ad Jesum. Intúitus autem eum Jesus, dixit : Tu es Simon fílius Jona, tu vocáberis Cephas, quod interpretátur Petrus.

43. In crástinum vóluit exíre in Galilæam,

32) Matth. 3. *16;* Marc. 1. *10;* Luc. 3. *22.*

et invénit Philíppum. Et dicit ei Jesus : Séquere me. 44. Erat autem Philíppus a Bethsáida, civitáte Andréæ et Petri.

45. Invénit Philíppus Nathánael, et dicit ei : Quem scripsit Móyses in lege, et prophétæ, invénimus Jesum fílium Joseph a Názareth. 46. Et dixit ei Nathánael. : A Názareth potest áliquid boni esse? Dicit ei Philíppus : Veni, et vide. 47. Vidit Jesus Nathánael veniéntem ad se, et dicit de eo : Ecce vere Israelíta, in quo dolus non est. 48. Dicit ei Nathánael : Unde me nosti? Respóndit Jesus, et dixit ei : Priúsquam te Philíppus vocáret, cum esses sub ficu, vidi te. 49. Respóndit ei Nathánael, et ait : Rabbi, tu es Fílius Dei, tu es rex Israël. 50. Respóndit Jesus, et dixit ei : Quia dixi tibi : Vidi te sub ficu, credis; majus his vidébis. 51. Et dicit ei : Amen, amen, dico vobis, vidébitis cælum apértum, et ángelos Dei ascendéntes, et descendéntes supra Fílium hóminis.

3 — *Nuptiæ in Cana.*

2. Et die tértia núptiæ factæ sunt in Cana Galiléæ; et erat mater Jesu ibi. 2. Vocátus est autem et Jesus, et discípuli ejus, ad núptias. 3. Et deficiénte vino, dicit mater Jesu ad eum : Vinum non habent. 4. Et dicit ei Jesus : Quid mihi et tibi est múlier? nondum venit hora mea. 5. Dicit mater ejus minístris. Quodcúmque díxerit vobis, fácite. 6. Erant autem ibi lapídeæ hýdriæ sex pósitæ secúndum purificatiónem Judæórum, capiéntes síngulæ metrétas binas vel ternas. 7. Dicit eis Jesus : Impléte hýdrias aqua. Et implevérunt eas usque ad summum. 8. Et dicit eis Jesus : Hauríte

45) Gen. **49.** *10;* Deut. **18.** *18;* Isai. **40.** *10;* **45.** *8;* Jer. **23.** *5;* Ezech. **34.** *23;* **37.** *24;* Dan. **9.** *24. 25.*

nunc, et ferte architriclíno. Et tulérunt. 9. Ut autem gustávit architriclínus aquam vinum factam, et non sciébat unde esset, minístri autem sciébant qui háuserant aquam, vocat sponsum architriclínus, 10. et dicit ei : Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriáti fúerint, tunc id, quod detérius est; tu autem servásti bonum vinum usque adhuc. 11. Hoc fecit inítium signórum Jesus in Cana Galilææ; et manifestávit glóriam suam, et credidérunt in eum discípuli ejus.

12. Post hoc descéndit Caphárnaum ipse, et mater ejus, et fratres ejus, et discípuli ejus; et ibi mansérunt non multis diébus.

In Jerusalem et in Judæa manifestatio, primæ Paschæ tempore (2, *13*—3)

Mercatores e templo ejecti. — Multi credunt.

13. Et prope erat Pascha Judæórum, et ascéndit Jesus Jerosólymam; 14. et invénit in templo vendéntes boves, et oves, et colúmbas, et numulários sedéntes. 15. Et cum fecísset quasi flagéllum de funículis, omnes ejécit de templo, oves quoque, et boves, et numulariórum effúdit æs, et mensas subvértit. 16. Et his qui colúmbas vendébant, dixit : Auférte ista hinc, et nolíte fácere domum Patris mei domum negotiatiónis. 17. Recordáti sunt vero discípuli ejus, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comédit me. 18. Respondérunt ergo Judæi, et dixérunt ei : Quod signum osténdis nobis, quia hæc facis? 19. Respóndit Jesus, et dixit eis : Sólvite templum hoc, et in tribus diébus excitábo illud. 20. Dixérunt ergo Judæi : Quadragínta et sex annis ædificátum est templum hoc, et tu in tribus diébus excitábis illud? 21. Ille autem di-

17) Ps. **68.** *10.* — 19) Matth. **26.** *61;* **27.** *40;* Marc. **14.** *58*; **15.** *29.*

cébat de templo córporis sui. 22. Cum ergo resurrexísset a mórtuis, recordáti sunt discípuli ejus, quia hoc dicébat, et credidérunt Scriptúræ, et sermóni quem dixit Jesus.

23. Cum autem esset Jerosólymis in Pascha in die festo, multi credidérunt in nómine ejus, vidéntes signa ejus, quæ faciébat. 24. Ipse autem Jesus non credébat semetípsum eis, eo quod ipse nosset omnes, 25. et quia opus ei non erat ut quis testimónium perhibéret de hómine; ipse enim sciébat quid esset in hómine.

Colloquium Jesu cum Nicodemo.

3. Erat autem homo ex pharisæis, Nicodémus nómine, princeps Judæórum. 2. Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei : Rabbi, scimus quia a Deo venísti magíster : nemo enim potest hæc signa fácere quæ tu facis, nisi fúerit Deus cum eo. 3. Respóndit Jesus, et dixit ei : Amen, amen dico tibi, nisi quis renátus fúerit dénuo, non potest vidére regnum Dei. 4. Dicit ad eum Nicodémus : Quómodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iteráto introíre, et renásci? 5. Respóndit Jesus : Amen, amen dico tibi, nisi quis renátus fúerit ex aqua et Spíritu Sancto, non potest introíre in regnum Dei. 6. Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex spíritu, spíritus est. 7. Non miréris quia dixi tibi : Opórtet vos nasci dénuo. 8. Spíritus ubi vult spirat; et vocem ejus audis, sed nescis unde véniat, aut quo vadat : sic est omnis qui natus est ex spíritu. 9. Respóndit Nicodémus, et dixit ei : Quómodo possunt hæc

22) Ps. **3.** *6*; **56.** *9*.
8) Ps. **134.** *7*.

fíeri? 10. Respóndit Jesus, et dixit ei : Tu es magíster in Israel, et hæc ignóras?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod scimus lóquimur, et quod vídimus testámur, et testimónium nostrum non accípitis. 12. Si terréna dixi vobis, et non créditis, quómodo, si díxero vobis cæléstia, credétis? 13. Et nemo ascéndit in cælum, nisi qui descéndit de cælo, Fílius hóminis, qui est in cælo. 14. Et sicut Móyses exaltávit serpéntem in desérto, ita exaltári opórtet Fílium hóminis; 15. ut omnis, qui credit in ipsum, non péreat, sed hábeat vitam ætérnam.

16. Sic enim Deus diléxit mundum, ut Fílium suum unigénitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non péreat, sed hábeat vitam ætérnam. 17. Non enim misit Deus Fílium suum in mundum, ut júdicet mundum, sed ut salvétur mundus per ipsum. 18. Qui credit in eum, non judicátur; qui autem non credit, jam judicátus est, quia non credit in nómine unigéniti Fílii Dei. 19. Hoc est autem judícium : quia lux venit in mundum, et dilexérunt hómines magis ténebras quam lucem; erant enim eórum mala ópera. 20. Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguántur ópera ejus. 21. Qui autem facit veritátem, venit ad lucem, ut manifesténtur ópera ejus, quia in Deo sunt facta.

Jesus et Joannes baptizant; ultimum Præcursoris testimonium.

22. Post hæc venit Jesus, et discípuli ejus, in terram Judæam; et illic demorabátur cum eis, et baptizábat. 23. Erat autem et Joánnes baptízans in Ænnon, juxta Salim, quia aquæ

14) Num. **21.** 9. — 16) I Jo. **4.** 9. — 19) *Supra* **1.** 9. — 22) *Inf.* **4.** 1.

multæ erant illic, et veniébant, et baptizabántur. 24. Nondum enim missus fúerat Joánnes in cárcerem.

25. Facta est autem quæstio ex discípulis Joánnis cum Judæis de purificatióne. 26. Et venérunt ad Joánnem, et dixérunt ei : Rabbi, qui erat tecum trans Jordánem, cui tu testimónium perhibuísti, ecce hic baptízat et omnes véniunt ad eum. 27. Respóndit Joánnes, et dixit : Non potest homo accípere quidquam, nisi fúerit ei datum de cælo. 28. Ipsi vos mihi testimónium perhibétis, quod díxerim : Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum. 29. Qui habet sponsam, sponsus est; amícus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gáudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gáudium meum implétum est. 30. Illum opórtet créscere, me autem mínui. 31. Qui desúrsum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, et de terra lóquitur. Qui de cælo venit, super omnes est. 32. Et quod vidit, et audívit, hoc testátur; et testimónium ejus nemo áccipit. 33. Qui accépit ejus testimónium, signávit quia Deus verax est. 34. Quem enim misit Deus, verba Dei lóquitur; non enim ad mensúram dat Deus spíritum. 35. Pater díligit Fílium, et ómnia dedit in manu ejus. 36. Qui credit in Fílium habet vitam ætérnam; qui autem incrédulus est Fílio, non vidébit vitam, sed ira Dei manet super eum.

In Samaria manifestatio
(4, 1-42)

4. Ut ergo cognóvit Jesus quia audiérunt pharisæi quod Jesus plures discípulos facit, et baptízat, quam Joánnes, 2. (quamquam Jesus non baptizáret, sed

26) *Sup.* **1.** *19.* — 28) *Sup.* **1.** *20.* — 33) Rom. **3.** *4.* — 36) I Jo. **5.** *10.*
1) *Sup.* **3.** *22.*

discípuli ejus), 3. relíquit Judæam, et ábiit íterum in Galilæam. 4. Oportébat autem eum transíre per Samaríam. 5. Venit ergo in civitátem Samaríæ, quæ dícitur Sichar, juxta prædium quod dedit Jacob Joseph fílio suo.

Mulier Samaritana.

6. Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigátus ex itínere, sedébat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta. 7. Venit múlier de Samaría haurire aquam. Dicit ei Jesus : Da mihi bíbere. 8. (Discípuli enim ejus abíerant in civitátem ut cibos émerent). 9. Dicit ergo ei múlier illa Samaritána: Quómodo tu Judæus cum sis, bíbere a me poscis, quæ sum múlier Samaritána? non enim coutúntur Judæi Samaritánis. 10. Respóndit Jesus, et dixit ei : Si scires donum Dei, et quis est qui dicit tibi : Da mihi bíbere, tu fórsitan petísses ab eo, et dedísset tibi aquam vivam. 11. Dicit ei múlier : Dómine, neque in quo háurias habes, et púteus altus est; unde ergo habes aquam vivam? 12. Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis púteum, et ipse ex eo bibit, et fílii ejus, et pécora ejus? 13. Respóndit Jesus, et dixit ei : Omnis qui bibit ex aqua hac, sítiet íterum; qui autem bíberit ex aqua quam ego dabo ei, non sítiet in ætérnum; 14. sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ saliéntis in vitam ætérnam. 15. Dicit ad eum múlier : Dómine, da mihi hanc aquam, ut non sítiam, neque véniam huc haurire. 16. Dicit ei Jesus : Vade, voca virum tuum, et veni huc. 17. Respóndit múlier, et dixit : Non hábeo virum. Dicit ei Jesus : Bene dixísti, quia non hábeo virum. 18. Quinque enim

5) Gen. **33.** *19*; **48.** *22*; Jos. **24.** *32*.

viros habuísti, et nunc quem habes, non est tuus vir; hoc vere dixísti. 19. Dicit ei múlier : Dómine, vídeo quia prophéta es tu. 20. Patres nostri in monte hoc adoravérunt, et vos dícitis, quia Jerosólymis est locus ubi adoráre opórtet. 21. Dicit ei Jesus : Múlier crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque in Jerosólymis adorábitis Patrem. 22. Vos adorátis quod nescítis; nos adorámus quod scimus, quia salus ex Judæis est. 23. Sed venit hora, et nunc est, quando veri adoratóres adorábunt Patrem in spíritu et veritáte. Nam et Pater tales quærit, qui adórent eum. 24. Spíritus est Deus; et eos, qui adórant eum, in spíritu et veritáte opórtet adoráre. 25. Dicit ei múlier : Scio quia Messías venit (qui dícitur Christus); cum ergo vénerit ille, nobis annuntiábit ómnia. 26. Dicit ei Jesus : Ego sum, qui loquor tecum. 27. Et contínuo venérunt discípuli ejus; et mirabántur, quia cum mulíere loquebátur. Nemo tamen dixit : Quid quæris, aut quid lóqueris cum ea? 28. Relíquit ergo hýdriam suam múlier, et ábiit in civitátem, et dicit illis homínibus : 29. Veníte, et vidéte hóminem qui dixit mihi ómnia quæcúmque feci; numquid ipse est Christus? 30. Exiérunt ergo de civitáte, et veniébant ad eum.

Cibus spiritualis et messis.

31. Intérea rogábant eum discípuli, dicéntes : Rabbi, mandúca. 32. Ille autem dicit eis : Ego cibum hábeo manducáre, quem vos nescítis. 33. Dicébant ergo discípuli ad ínvicem : Numquid áliquis áttulit ei manducáre? 34. Dicit eis Jesus :

20) Deut. **12.** 5. — 22) IV Reg. **17.** *41.* — 24) I Cor. **3.** *17.*

Meus cibus est ut fáciam voluntátem ejus qui misit me, ut perfíciam opus ejus. 35. Nonne vos dícitis quod adhuc quátuor menses sunt, et messis venit? Ecce dico vobis : Leváte óculos vestros, et vidéte regiónes, quia albæ sunt jam ad messem. 36. Et qui metit, mercédem áccipit, et cóngregat fructum in vitam ætérnam, ut, et qui séminat, simul gáudeat, et qui metit. 37. In hoc enim est verbum verum : quia álius est qui séminat, et álius est qui metit. 38. Ego misi vos métere quod vos non laborástis; álii laboravérunt, et vos in labóres eórum introístis.

Apud Samaritanos.

39. Ex civitáte autem illa multi credidérunt in eum Samaritanórum, propter verbum mulíeris testimónium perhibéntis : Quia dixit mihi ómnia quæcúmque feci. 40. Cum venissent ergo ad illum Samaritáni, rogavérunt eum ut ibi manéret. Et mansit ibi duos dies. 41. Et multo plures credidérunt in eum propter sermónem ejus. 42. Et mulíeri dicébant : Quia jam non propter tuam loquélam crédimus; ipsi enim audívimus, et scimus, quia hic est vere Salvátor mundi.

In Galilæa manifestatio
(4, *43-53*)

A Galilæis Jesus suscipitur. — Filius reguli sanatur.

43. Post duos autem dies éxiit inde, et ábiit in Galilæam. 44. Ipse enim Jesus testimónium perhíbuit quia prophéta in sua pátria honórem non habet. 45. Cum ergo venísset in Galilæam, excepérunt eum Galilæi, cum ómnia vidíssent quæ fécerat Jerosólymis in die festo; et ipsi enim vénerant ad diem festum.

35) Matth. **9.** *37;* Luc. **10.** *2.* — 44) Matth. **13.** *57;* Marc. **6.** *4;* Luc. **4.** *24.* — 45) Matth. **4.** *12;* Marc. **1.** *14;* Luc. **4.** *14.*

46. Venit ergo íterum in Cana Galilǽæ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam régulus, cujus fílius infirmabátur Caphárnaum. 47. Hic cum audísset quia Jesus adveníret a Judǽa in Galilǽam, ábiit ad eum, et rogábat eum ut descénderet, et sanáret fílium ejus : incipiébat enim mori. 48. Dixit ergo Jesus ad eum : Nisi signa et prodígia vidéritis, non créditis. 49. Dicit ad eum régulus : Dómine, descénde prius quam moriátur fílius meus. 50. Dicit ei Jesus : Vade, fílius tuus vivit. Crédidit homo sermóni quem dixit ei Jesus, et ibat. 51. Jam autem eo descendénte, servi occurrérunt ei, et nuntiavérunt dicéntes, quia fílius ejus víveret. 52. Interrogábat ergo horam ab eis in qua mélius habúerit. Et dixérunt ei : Quia heri hora séptima relíquit eum febris. 53. Cognóvit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus : Fílius tuus vivit; et crédidit ipse, et domus ejus tota. 54. Hoc íterum secúndum signum fecit Jesus, cum venísset a Judǽa in Galilǽam.

2° — IN JERUSALEM ET IN GALILÆA SE EXHIBET INIMICITIA JUDÆORUM CONTRA JESUM. [5-11]

In Jerusalem initia inimicitiæ, secundæ Paschæ tempore (5).

Occasio :
Sanatio paralytici.

5. Post hæc erat dies festus Judæórum, et ascéndit Jesus Jerosólymam. 2. Est autem Jerosólymis probática piscína, quæ cognomináture hebráice Bethsáida, quinque pórticus habens. 3. In his jacébat multitúdo magna languéntium, cæcórum, claudórum, aridórum, exspectántium aquæ motum. 4. Angelus au-

46) *Supra* **2.** *9.*
1) Levit. **23.** *5;* Deut. **16.** *1.*

tem Dómini descendébat secúndum tempus in piscínam, et movebátur aqua. Et qui prior descendísset in piscínam post motiónem aquæ, sanus fiébat a quacúmque detinebátur infirmitáte. 5. Erat autem quidam homo ibi trigínta et octo annos habens in infirmitáte sua. 6. Hunc cum vidísset Jesus jacéntem, et cognovísset quia jam multum tempus habéret, dicit ei : Vis sanus fieri? 7. Respóndit ei lánguidus : Dómine, hóminem non hábeo, ut, cum turbáta fúerit aqua, mittat me in piscínam; dum vénio enim ego, álius ante me descéndit. 8. Dicit ei Jesus : Surge, tolle grabátum tuum, et ámbula. 9. Et statim sanus factus est homo ille, et sústulit grabátum suum, et ambulábat. Erat autem sábbatum in die illo.

10. Dicébant ergo Judæi illi qui sanátus fúerat : Sábbatum est, non licet tibi tóllere grabátum tuum. 11. Respóndit eis : Qui me sanum fecit, ille mihi dixit : Tolle grabátum tuum, et ámbula. 12. Interrogavérunt ergo eum : Quis est ille homo qui dixit tibi : Tolle grabátum tuum, et ámbula? 13. Is autem qui sanus fúerat efféctus, nescébat quis esset. Jesus enim declinávit a turba constitúta in loco. 14. Póstea invénit eum Jesus in templo, et dixit illi : Ecce sanus factus es; jam noli peccáre, ne detérius tibi áliquid contíngat. 15. Abiit ille homo, et nuntiávit Judæis quia Jesus esset, qui fecit eum sanum. 16. Proptérea persequebántur Judæi Jesum, quia hæc faciébat in sábbato. 17. Jesus autem respóndit eis : Pater meus usque modo operátur, et ego óperor. 18. Proptérea ergo magis quærébant eum Judæi interfícere, quia non solum solvébat sábba-

10) Exod. **20.** *11*; Jer. **17.** *24*.

tum, sed et patrem suum dicébat Deum, æquálem se fáciens Deo.

Sermo Domini apologeticus.

19. Respóndit ítaque Jesus, et dixit eis : Amen, amen dico vobis, non potest Fílius a se fácere quidquam, nisi quod víderit Patrem faciéntem : quæcúmque enim ille fécerit, hæc et Fílius simíliter facit. 20. Pater enim díligit Fílium, et ómnia demónstrat ei quæ ipse facit; et majóra his demonstrábit ei ópera, ut vos mirémini. 21. Sicut enim Pater súscitat mórtuos, et vivíficat, sic et Fílius, quos vult, vivíficat. 22. Neque enim Pater júdicat quemquam; sed omne judícium dedit Fílio, 23. ut omnes honorífícent Fílium, sicut honorífícant Patrem. Qui non honorífícat Fílium, non honorífícat Patrem, qui misit illum. 24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam ætérnam, et in judícium non venit, sed tránsiit a morte in vitam. 25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mórtui áudient vocem Fílii Dei, et qui audíerint vivent. 26. Sicut enim Pater habet vitam in semetípso, sic dedit et Fílio habére vitam in semetípso; 27. et potestátem dedit ei judícium fácere, quia Fílius hóminis est. 28. Nolíte mirári hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monuméntis sunt, áudient vocem Fílii Dei; 29. et procédent qui bona fecérunt, in resurrectiónem vitæ: qui vero mala egérunt, in resurrectiónem judícii. 30. Non possum ego a meípso fácere quidquam. Sicut áudio, júdico; et judícium meum justum est, quia non quæro voluntátem meam, sed voluntátem ejus qui misit me.

29) Matth. 25. *46*.

31. Si ego testimónium perhíbeo de meípso, testimónium meum non est verum. 32. Alius est qui testimónium pérhibet de me, et scio quia verum est testimónium quod pérhibet de me. 33. Vos misístis ad Joánnem, et testimónium perhíbuit veritáti. 34. Ego autem non ab hómine testimónium accípio; sed hæc dico ut vos salvi sitis. 35. Ille erat lucérna ardens, et lucens. Vos autem voluístis ad horam exsultáre in luce ejus.

36. Ego autem hábeo testimónium majus Joánne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perfíciam ea, ipsa ópera quæ ego fácio, testimónium pérhibent de me, quia Pater misit me: 37. Et qui misit me Pater, ipse testimónium perhíbuit de me, neque vocem ejus unquam audístis, neque spéciem ejus vidístis. 38. Et verbum ejus non habétis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non créditis.

39. Scrutámini Scriptúras, quia vos putátis in ipsis vitam ætérnam habére; et illæ sunt, quæ testimónium pérhibent de me. 40. Et non vultis venire ad me ut vitam habeátis. 41. Claritátem ab homínibus non accípio. 42. Sed cognóvi vos, quia dilectiónem Dei non habétis in vobis. 43. Ego veni in nómine Patris mei, et non accípitis me; si álius vénerit in nómine suo, illum accipiétis. 44. Quómodo vos potéstis crédere, qui glóriam ab ínvicem accípitis, et glóriam, quæ a solo Deo est, non quæritis? 45. Nolíte putáre quia ego accusatúrus sim vos apud Patrem; est qui accúsat vos Móyses, in quo vos sperátis. 46. Si enim crederétis Móysi, crederétis fórsitan et mihi: de

32) Matth. **3.** *17*; Supp. **1.** *15*. — 37) Matth. **3.** *17*; **17.** *5*; Deut. **4.** *12*.

me enim ille scripsit.
47. Si autem illíus lítteris non créditis, quómodo verbis meis credétis?

In Galilæa, initia inimicitiæ circa tertiæ Paschæ tempus (6).

Multiplicatio panis.

6. Post hæc ábiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberíadis; 2. et sequebátur eum multitúdo magna, quia vidébant signa quæ faciébat super his qui infirmabántur. 3. Súbiit ergo in montem Jesus, et ibi sedébat cum discípulis suis. 4. Erat autem próximum pascha dies festus Judæórum. 5. Cum sublevásset ergo óculos Jesus, et vidísset quia multitúdo máxima venit ad eum, dixit ad Philíppum : Unde emémus panes ut mandúcent hi? 6. Hoc autem dicébat tentans eum; ipse enim sciébat quid esset factúrus. 7. Respóndit ei Philíppus : Ducentórum denariórum panes non suffíciunt eis, ut unusquísque módicum quid accípiat. 8. Dicit ei unus ex discípulis ejus, Andréas frater Simónis Petri : 9. Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeáceos, et duos pisces; sed hæc quid sunt inter tantos. 10. Dixit ergo Jesus : Fácite hómines discúmbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuérunt ergo viri, número quasi quinque míllia. 11. Accépit ergo Jesus panes; et cum grátias egísset, distríbuit discumbéntibus, simíliter et ex píscibus quantum volébant. 12. Ut autem impléti sunt, dixit discipulis suis : Collígite quæ superavérunt fragménta, ne péreant. 13. Collegérunt ergo, et implevérunt duódecim cóphinos fragmentórum ex quinque pánibus hordeáceis, quæ superfuérunt his qui man-

47) Gen **3.** *15;* **22.** *18;* **49.** *10;* Deut. **18.** *15.*
1) Matth. **14.** *13;* Marc. **6.** *32;* Luc. **9.** *10.*

ducáverant. 14. Illi ergo hómines cum vidíssent quod Jesus fécerat signum, dicébant: Quia hic est vere prophéta, qui ventúrus est in mundum. 15. Jesus ergo cum cognovísset, quia ventúri essent ut ráperent eum, et fácerent eum regem, fugit íterum in montem ipse solus.

Jesus supra mare ambulat.

16. Ut autem sero factum est, descendérunt discípuli ejus ad mare. 17. Et cum ascendíssent navim, venérunt trans mare in Caphárnaum; et ténebræ jam factæ erant, et non vénerat ad eos Jesus. 18. Mare autem, vento magno flante, exurgébat. 19. Cum remigássent ergo quasi stádia vigínti quinque aut trigínta, vident Jesum ambulántem supra mare, et próximum navi fieri, et timuérunt. 20. Ille autem dixit eis: Ego sum, nolíte timére. 21. Voluérunt ergo accípere eum in navim, et statim navis fuit ad terram, in quam ibant.

Panis cælestis promissio.

22. Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia navícula ália non erat ibi nisi una, et quia non introísset cum discípulis suis Jesus in navim, sed soli discípuli ejus abíssent. 23. Aliæ vero supervenérunt naves a Tiberíade, juxta locum ubi manducáverant panem, grátias agénte Dómino. 24. Cum ergo vidísset turba quia Jesus non esset ibi, neque discípuli ejus, ascendérunt in navículas, et venérunt Caphárnaum quæréntes Jesum.

25. Et cum invenissent eum trans mare, dixérunt ei: Rabbi, quando huc venísti? 26. Respóndit eis Jesus, et dixit: Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidístis signa, sed quia manducástis ex páni-

15) Matth. **14.** *23*; Marc. **6.** *46*

bus, et saturáti estis.
27. Operámini non cibum qui perit, sed qui pérmanet in vitam ætérnam, quem Fílius hóminis dabit vobis. Hunc enim Pater signávit Deus. 28. Dixérunt ergo ad eum : Quid faciémus ut operémur ópera Dei? 29. Respóndit Jesus et dixit eis : Hoc est opus Dei, ut credátis in eum quem misit ille. 30. Dixérunt ergo ei : Quod ergo tu facis signum ut videámus, et credámus tibi? quid operáris? 31. Patres nostri manducavérunt manna in deserto, sicut scriptum est : Panem de cælo dedit eis manducáre. 32. Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis, non Móyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater meus dat vobis panem de cælo verum. 33. Panis enim Dei est qui de cælo descéndit, et dat vitam mundo.

Christus est ipse panis vitæ.

34. Dixérunt ergo ad eum : Dómine, semper da nobis panem hunc. 35. Dixit autem eis Jesus : Ego sum panis vitæ : qui venit ad me, non esúriet; et qui credit in me, non sitiet unquam. 36. Sed dixi vobis quia et vidístis me, et non créditis. 37. Omne quod dat mihi Pater, ad me véniet; et eum qui venit ad me, non ejíciam foras. 38. Quia descéndi de cælo, non ut fáciam voluntátem meam, sed voluntátem ejus qui misit me. 39. Hæc est autem volúntas ejus qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resúscitem illud in novíssimo die. 40. Hæc est autem volúntas Patris mei, qui misit me, ut omnis qui videt Fílium, et credit in eum, hábeat vitam ætérnam, et ego resus-

27) Matth. **3.** *17;* **17.** *5;* Sup. **1.** *32.* — 29) Joan. **3.** *23.* — 31) Exod. **16.** *14;* Num. **11.** *7;* Ps. **77.** *24;* Sap. **16.** *20.* — 35) Eccli. **24.** *29.*

citábo eum in novíssimo die. 41. Murmurábant ergo Judæi de illo, quia dixísset : Ego sum panis vivus, qui de cælo descéndi. 42. Et dicébant : Nonne hic est Jesus fílius Joseph, cujus nos nóvimus patrem et matrem? Quómodo ergo dicit hic : Quia de cælo descéndi? 43. Respóndit ergo Jesus, et dixit eis : Nolíte murmuráre in ínvicem. 44. Nemo potest veníre ad me, nisi Pater, qui misit me, tráxerit eum; et ego resuscitábo eum in novíssimo die. 45. Est scriptum in prophétis : Et erunt omnes docíbiles Dei. Omnis qui audívit a Patre, et dídicit, venit ad me. 46. Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is, qui est a Deo, hic vidit Patrem. 47. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam ætérnam. 48. Ego sum panis vitæ. 49. Patres vestri manducavérunt manna in deserto, et mórtui sunt. 50. Hic est panis de cælo descéndens, ut si quis ex ipso manducáverit, non moriátur. 51. Ego sum panis vivus, qui de cælo descéndi. 52. Si quis manducáverit ex hoc pane, vivet in ætérnum; et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

Caro ejus vere cibus et sanguis potus.

53. Litigábant ergo Judæi ad ínvicem, dicéntes : Quómodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducándum? 54. Dixit ergo eis Jesus : Amen, amen dico vobis. Nisi manducavéritis carnem Fílii hóminis, et bibéritis ejus sánguinem, non habébitis vitam in vobis. 55. Qui mandúcat meam carnem, et bibit meum sánguinem, habet vitam ætérnam; et ego resuscitábo eum in novíssimo die. 56. Caro enim mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. 57. Qui

42) Matth. **13.** *55;* Marc. **6.** *3.* — 45) Isai. **54.** *13.* — 46) Matth. **11.** *27.* — 49) Exod. **16.** *13.* — 56) I Cor. **11.** *27.*

mandúcat meam carnem, et bibit meum sánguinem, in me manet, et ego in illo. 58. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem, et qui mandúcat me, et ipse vivet propter me. 59. Hic est panis qui de cælo descéndit. Non sicut manducavérunt patres vestri manna, et mórtui sunt. Qui mandúcat hunc panem, vivet in ætérnum. 60. Hæc dixit in synagóga docens, in Caphárnaum.

Multi non credunt.

61. Multi ergo audiéntes ex discípulis ejus, dixérunt : Durus est hic sermo, et quis potest eum audíre? 62. Sciens autem Jesus apud semetípsum quia murmurárent de hoc discípuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalízat? 63. Si ergo vidéritis Fílium hóminis ascendéntem ubi erat prius? 64. Spíritus est, qui vivíficat; caro non prodest quidquam. Verba quæ ego locútus sum vobis, spíritus et vita sunt. 65. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciébat enim ab inítio Jesus qui essent non credéntes, et quis traditúrus esset eum. 66. Et dicébat : Proptérea dixi vobis, quia nemo potest veníre ad me, nisi fúerit ei datum a Patre meo. 67. Ex hoc multi discipulórum ejus abiérunt retro, et jam non cum illo ambulábant. 68. Dixit ergo Jesus ad duódecim : Numquid et vos vultis abíre? 69. Respóndit ergo ei Simon Petrus : Dómine, ad quem íbimus? verba vitæ ætérnæ habes. 70. Et nos credídimus, et cognóvimus quia tu es Christus Fílius Dei. 71. Respóndit eis Jesus: Nonne ego vos duódecim elégi, et ex vobis unus diábolus est? 72. Dicébat autem Judam Simónis Iscariótem : hic enim erat traditúrus eum, cum esset unus ex duódecim.

70) Matth. **16.** *16;* Marc. **8.** *29;* Luc. **9.** *20.*

3° — IN JERUSALEM CRESCIT INVIDIA CONTRA JESUM [7 — 10, *21*]

Intra Scenopegiæ festum

7. Post hæc autem ambulábat Jesus in Galilæam : non enim volébat in Judæam ambuláre, quia quærébant eum Judæi interfícere. 2. Erat autem in próximo dies festus Judæórum, Scenopégia. 3. Dixérunt autem ad eum fratres ejus : Transi hinc, et vade in Judæam, ut et discípuli tui vídeant ópera tua, quæ facis. 4. Nemo quippe in occúlto quid facit, et quærit ipse in palam esse; si hæc facis, manifésta teípsum mundo. 5. Neque enim fratres ejus credébant in eum. 6. Dicit ergo eis Jesus : Tempus meum nondum advénit; tempus autem vestrum semper est parátum. 7. Non potest mundus odísse vos; me autem odit, quia ego testimónium perhíbeo de illo quod ópera ejus mala sunt. 8. Vos ascéndite ad diem festum hunc; ego autem non ascéndo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum implétum est. 9. Hæc cum dixísset, ipse mansit in Galilæa. 10. Ut autem ascendérunt fratres ejus, tunc et ipse ascéndit ad diem festum non manifésto, sed quasi in occúlto.

11. Judæi ergo quærébant eum in die festo, et dicébant : Ubi est ille? 12. Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicébant : Quia bonus est. Alii autem dicébant : Non, sed sedúcit turbas. 13. Nemo tamen palam loquebátur de illo, propter metum Judæórum.

Divinam suam missionem proclamat Jesus.

14. Jam autem die festo mediánte, ascéndit Jesus in templum, et docébat. 15. Et mirabántur Judæi dicéntes :

2) Levit. **23.** *34.*

Quómodo hic lítteras scit, cum non didícerit? 16. Respóndit eis Jesus, et dixit : Mea doctrína non est mea, sed ejus qui misit me. 17. Si quis volúerit voluntátem ejus fácere, cognóscet de doctrína utrum ex Deo sit, an ego a meípso loquar. 18. Qui a semetípso lóquitur, glóriam própriam quærit; qui autem quærit glóriam ejus qui misit eum, hic verax est, et injustítia in illo non est. 19. Nonne Móyses dedit vobis legem? et nemo ex vobis facit legem. 20. Quid me quæritis interfícere? Respóndit turba, et dixit : Dæmónium habes; quis te quærit interfícere? 21. Respóndit Jesus, et dixit eis : Unum opus féci, et omnes mirámini. 22. Proptérea Móyses dedit vobis circumcisiónem : (non quia ex Móyse est, sed ex pátribus) et in sábbato circumcíditis hóminem. 23. Si circumcisiónem áccipit homo in sábbato, ut non solvátur lex Móysi, mihi indignámini quia totum hóminem sanum feci in sábbato. 24. Nolíte judicáre secúndum fáciem, sed justum judícium judicáte. 25. Dicébant ergo quidam ex Jerosólymis: Nonne hic est quem quærunt interfícere? 26. Et ecce palam lóquitur, et nihil ei dicunt : Numquid vere cognovérunt príncipes quia hic est Christus? 27. Sed hunc scimus unde sit; Christus autem cum vénerit, nemo scit unde sit. 28. Clamábat ergo Jesus in templo docens, et dicens : Et me scitis, et unde sim scitis, et a meípso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescítis. 29. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit. 30. Quærébant ergo eum apprehéndere et, nemo misit in illum manus, quia non-

19) Exod. **24.** *3.* — 20) Supra. **5.** *18.* — 22) Levit. **2.** *3;* Gen. **17.** *10.* — 24) Deut. **1.** *16.*

dum vénerat hora ejus.
31. De turba autem multi credidérunt in eum, et dicébant: Christus cum vénerit, numquid plura signa fáciet quam quæ hic facit?
32. Audiérunt pharisæi turbam murmurántem de illo hæc, et misérunt príncipes et pharisæi minístros, ut apprehénderent eum. 33. Dixit ergo eis Jesus: Adhuc módicum tempus vobíscum sum; et vado ad eum qui me misit.
34. Quærétis me, et non inveniétis; et ubi ego sum, vos non potéstis veníre. 35. Dixérunt ergo Judæi ad semetípsos: Quo hic itúrus est, quia non inveniémus eum? numquid in dispersiónem géntium itúrus est et doctúrus gentes? 36. Quis est hic sermo, quem dixit: Quærétis me, et non inveniétis; et ubi sum ego vos non potéstis veníre?
37. In novíssimo autem die magno festivitátis, stabat Jesus, et clamábat, dicens: Si quis sitit, véniat ad me, et bibat. 38. Qui credit in me, sicut dicit Scriptúra, flúmina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 39. Hoc autem dixit de Spíritu, quem acceptúri erant credéntes in eum: nondum enim erat Spíritus datus, quia Jesus nondum erat glorificátus.
40. Ex illa ergo turba cum audíssent hos sermónes ejus, dicébant: Hic est vere prophéta.
41. Alii dicébant: Hic est Christus. Quidam autem dicébant: Numquid a Galiléa venit Christus. 42. Nonne Scriptúra dicit: Quia ex sémine David, et de Béthlehem castéllo, ubi erat David, venit Christus? 43. Dissénsio ítaque facta est in turba propter eum.
44. Quidam autem ex ipsis volébant apprehéndere eum; sed nemo misit super eum manus.

34) *Infra* **13.** *33.* — 37) Levit. **23.** *27.* — 38) Isai. **44.** *3;* **58.** *11;* Joel. **2.** *28;* Act. **2.** *17.* — 42) Mich. **5.** *2;* Matth. **2.** *6.*

Invidia Pharisæorum. — Sententia Nicodemi.

45. Venérunt ergo minístri ad pontífices et pharisæos. Et dixérunt eis illi : Quare non adduxístis illum? 46. Respondérunt minístri : Nunquam sic locútus est homo, sicut hic homo. 47. Respondérunt ergo eis phàrisæi : Numquid et vos sedúcti estis? 48. Numquid ex princípibus áliquis crédidit in eum, aut ex pharisæis? 49. Sed turba hæc, quæ non novit legem, maledícti sunt. 50. Dixit Nicodémus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis : 51. Numquid lex nostra júdicat hóminem, nisi prius audíerit ab ipso, et cognóverit quid fáciet? 52. Respondérunt, et dixérunt ei : Numquid et tu Galilæus es? Scrutáre Scriptúras, et vide quia a Galilæa prophéta non surgit. 53. Et revérsi sunt unusquísque in domum suam.

Postridie festi Scenopegiæ.

Mulier adultera.

8. Jesus autem perréxit in montem Olivéti. 2. Et dilúculo íterum venit in templum, et omnis pópulus venit ad eum, et sedens docébat eos. 3. Addúcunt autem scribæ et pharisæi mulíerem in adultério deprehénsam, et statuérunt eam in médio, 4. et dixérunt ei : Magíster, hæc múlier modo deprehénsa est in adultério. 5. In lege autem Móyses mandávit nobis hujúsmodi lapidáre. Tu ergo quid dicis? 6. Hoc autem dicébant tentántes eum, ut possent accusáre eum. Jesus autem inclínans se deórsum, dígito scribébat in terra. 7. Cum ergo perseverárent interrogántes eum, eréxit se, et dixit eis : Qui sine peccáto est vestrum, primus in illam lápidem mittat. 8. Et íterum se inclínans, scribébat in terra. 9. Audiéntes au-

50) *Sup.* **3.** *2.* — 51) Deut. **17.** *8 ;* **19.** *15.*
5) Lev. **20.** *10.* — 7) Deut. **1.** *7.*

tem unus post unum exíbant, incipiéntes a senióribus; et remánsit solus Jesus, et múlier in médio stans. 10. Erigens autem se Jesus, dixit ei : Múlier, ubi sunt qui te accusábant? nemo te condemnávit? 11. Quæ dixit : Nemo, Dómine. Dixit autem Jesus : Nec ego te condemnábo : vade, et jam ámplius noli peccáre.

Jesus lux mundi.

12. Iterum ergo locútus est eis Jesus, dicens : Ego sum lux mundi; qui séquitur me non ámbulat in ténebris, sed habébit lumen vitæ. 13. Dixérunt ergo ei pharisæi : Tu de teípso testimónium pérhibes; testimónium tuum non est verum. 14. Respóndit Jesus, et dixit eis : Et si ego testimónium perhíbeo de meípso, verum est testimónium meum, quia scio unde veni, et quo vado; vos autem nescítis unde vénio, aut quo vado. 15. Vos secúndum carnem judicátis, ego non júdico quemquam; 16. et si júdico ego, judícium meum verum est, quia solus non sum : sed ego, et qui misit me, Pater. 17. Et in lege vestra scriptum est, quia duórum hóminum testimónium verum est. 18. Ego sum qui testimónium perhíbeo de meípso; et testimónium pérhibet de me, qui misit me, Pater. 19. Dicébant ergo ei : Ubi est Pater tuus? Respóndit Jesus : Neque me scitis, neque Patrem meum; si me scirétis, fórsitan et Patrem meum scirétis. 20. Hæc verba locútus est Jesus in gazophylácio, docens in templo; et nemo apprehéndit eum, quia necdum vénerat hora ejus.

Increduli damnandi.

21. Dixit ergo íterum eis Jesus : Ego vado, et quærétis me, et in peccáto vestro moriémini. Quo ego vado, vos non

12) I Joan. **1.** *5.* — 17) Deut. **17.** *6;* **19.** *15;* Matth. **18.** *16;* II Cor. **13.** *1;* Hebr. **10.** *28.*

potéstis veníre. 22. Dicébant ergo Judæi : Numquid interfíciet semetípsum, quia dixit : Quo ego vado, vos non potéstis veníre?. 23. Et dicébat eis : Vos de deórsum estis, ego de supérnis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. 24. Dixi ergo vobis quia moriémini in peccátis vestris; si enim non credidéritis quia ego sum, moriémini in peccáto vestro. 25. Dicébant ergo ei : Tu quis es? Dixit eis Jesus : Princípium, qui et loquor vobis. 26. Multa hábeo de vobis loqui, et judicáre. Sed qui me misit, verax est; et ego quæ audívi ab eo, hæc loquor in mundo. 27. Et non cognovérunt quia Patrem ejus dicébat Deum. 28. Dixit ergo eis Jesus : Cum exaltavéritis Fílium hóminis, tunc cognoscétis quia ego sum, et a me ipso fácio nihil, sed sicut dócuit me Pater, hæc loquor; 29. et qui me misit, mecum est et non relíquit me solum, quia ego quæ plácita sunt ei, fácio semper.

Filii Abraham et filii dæmonii.

30. Hæc illo loquénte, multi credidérunt in eum. 31. Dicébat ergo Jesus ad eos, qui credidérunt ei, Judæos : Si vos manséritis in sermóne meo, vere discípuli mei éritis, 32. et cognoscétis veritátem, et véritas liberábit vos. 33. Respondérunt ei : Semen Abrahæ sumus, et némini servívimus unquam; quómodo tu dicis : Líberi éritis? 34. Respóndit eis Jesus : Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccátum, servus est peccáti. 35. Servus autem non manet in domo in ætérnum; fílius autem manet in ætérnum. 36. Si ergo vos fílius liberáverit, vere líberi éritis. 37. Scio quia fílii Abrahæ estis; sed quæritis me interfícere, quia sermo meus

26) Rom. 3. *4.* — 34) Rom. 6. *15-16*; II Petr. 2. *19.*

non capit in vobis. 38. Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor; et vos quæ vidístis apud patrem vestrum, fácitis. 39. Respondérunt, et dixérunt ei : Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus : Si fílii Abrahæ estis, ópera Abrahæ fácite. 40. Nunc autem quæritis me interfícere, hóminem qui veritátem vobis locútus sum, quam audívi a Deo; hoc Abraham non fecit. 41. Vos fácitis ópera patris vestri. Dixérunt ítaque ei : Nos ex fornicatióne non sumus nati; unum patrem habémus Deum. 42. Dixit ergo eis Jesus : Si Deus pater vester esset, diligerétis útique me. Ego enim ex Deo procéssi, et veni; neque enim a me ipso veni, sed ille me misit. 43. Quare loquélam meam non cognóscitis? Quia non potéstis audíre sermónem meum. 44. Vos ex patre diábolo estis, et desidéria patris vestri vultis fácere. Ille homicída erat ab initio, et in veritáte non stetit, quia non est véritas in eo : cum lóquitur mendácium, ex própriis lóquitur, quia mendax est, et pater ejus. 45. Ego autem si veritátem dico, non créditis mihi. 46. Quis ex vobis árguet me de peccáto? Si veritátem dico vobis, quare non créditis mihi? 47. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Proptérea vos non audítis, quia ex Deo non estis. 48. Respondérunt ergo Judæi, et dixérunt ei : Nonne bene dícimus nos quia Samaritánus es tu, et dæmónium habes? 49. Respóndit Jesus : Ego dæmónium non hábeo; sed honorífico Patrem meum, et vos inhonorástis me. 50. Ego autem non quæro glóriam meam; est qui quærat, et júdicet. 51. Amen, amen dico vobis, si quis sermónem meum serváverit, mortem non vidébit in ætérnum.

44) I Joan. **3.** *8.* — 47) I Joan. **4.** *6.*

Ante Abraham Christus.

52. Dixérunt ergo Judæi : Nunc cognóvimus quia dæmónium habes. Abraham mórtuus est, et prophétæ; et tu dicis : Si quis sermónem meum serváverit, non gustábit mortem in ætérnum. 53. Numquid tu major es patre nostro Abraham, qui mórtuus est? et prophétæ mórtui sunt. Quem teípsum facis? 54. Respóndit Jesus : Si ego glorífico meípsum, glória mea nihil est; est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dícitis quia Deus vester est, 55. et non cognovístis eum. Ego autem novi eum; et si díxero quia non scio eum, ero símilis vobis, mendax. Sed scio eum; et sermónem ejus servo. 56. Abraham pater vester exultávit ut vidéret diem meum; vidit, et gavísus est. 57. Dixérunt ergo Judæi ad eum : Quinquagínta annos nondum habes, et Abraham vidísti? 58. Dixit eis Jesus : Amen, amen dico vobis, ántequam Abraham fieret, ego sum. 59. Tulérunt ergo lápides, ut jácerent in eum. Jesus autem abscóndit se, et exívit de templo.

Insequente Sabbato.

Cæcus a nativitate.

9. Et prætériens Jesus vidit hóminem cæcum a nativitáte. 2. Et interrogavérunt eum discípuli ejus : Rabbi, quis peccávit, hic, aut paréntes ejus, ut cæcus nascerétur? 3. Respóndit Jesus : Neque hic peccávit, neque paréntes ejus; sed ut manifesténtur ópera Dei in illo. 4. Me opórtet operári ópera ejus qui misit me, donec dies est; venit nox, quando nemo potest operári. 5. Quámdiu sum in mundo, lux sum mundi. 6. Hæc cum dixísset, éxspuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linívit lutum super óculos ejus. 7. Et dixit ei : Vade, lava in natatória Síloe (quod interpretátur Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns.

8. Itaque vicíni, et qui víderant eum prius quia mendícus erat, dicébant : Nonne hic est qui sedébat et mendicábat? Alii dicébant : Quia hic est. 9. Alii autem : Nequáquam, sed símilis est ei. Ille vero dicébat : Quia ego sum. 10. Dicébant ergo ei : Quómodo apérti sunt tibi óculi? 11. Respóndit : Ille homo qui dícitur Jesus, lutum fecit et unxit óculos meos, et dixit mihi : Vade ad natatória Síloe, et lava. Et ábii, et lavi, et vídeo. 12. Et dixérunt ei : Ubi est ille? Ait : Néscio.

13. Addúcunt eum ad pharisæos qui cæcus fúerat. 14. Erat autem sábbatum, quando lutum fecit Jesus, et apéruit óculos ejus. 15. Iterum ergo interrogábant eum pharisæi quómodo vidísset. Ille autem dixit eis : Lutum mihi pósuit super óculos, et lavi, et vídeo. 16. Dicébant ergo ex pharisæis quidam : Non est hic homo a Deo, qui sábbatum non custódit. Alii autem dicébant : Quómodo potest homo peccátor hæc signa fácere? Et schisma erat inter eos, 17. Dicunt ergo cæco íterum : Tu quid dicis de illo qui apéruit óculos tuos? Ille autem dixit : Quia prophéta est.

18. Non credidérunt ergo Judæi de illo quia cæcus fuísset et vidísset, donec vocavérunt paréntes ejus, qui víderat. 19. Et interrogavérunt eos, dicéntes : Hic est fílius vester, quem vos dícitis quia cæcus natus est? Quómodo ergo nunc videt? 20. Respondérunt eis paréntes ejus, et dixérunt : Scimus quia hic est fílius noster, et quia cæcus natus est. 21. Quómodo autem nunc vídeat, nescímus; aut quis ejus apéruit óculos, nos nescímus; ipsum interrogáte; ætátem habet, ipse de se loquátur. 22. Hæc dixérunt paréntes ejus, quóniam timébant Judæos; jam enim conspirávérant Judæi, ut si quis eum confiterétur esse

Christum, extra synagógam fíeret. 23. Proptérea paréntes ejus dixérunt : Quia ætátem habet, ipsum interrogáte.

24. Vocavérunt ergo rursum hóminem qui fúerat cæcus, et dixérunt ei : Da glóriam Deo. Nos scimus quia hic homo peccátor est. 25. Dixit ergo eis ille : Si peccátor est, néscio; unum scio, quia cæcus cum essem, modo vídeo. 26. Dixérunt ergo illi : Quid fecit tibi? Quómodo apéruit tibi óculos? 27. Respóndit eis : Dixi vobis jam, et audístis; quid íterum vultis audíre? numquid et vos vultis discípuli ejus fíeri? 28. Maledixérunt ergo ei, et dixérunt : Tu discípulus illíus sis; nos autem Móysi discípuli sumus. 29. Nos scimus quia Móysi locútus est Deus; hunc autem nescímus unde sit. 30. Respóndit ille homo, et dixit eis : In hoc enim mirábile est, quia vos nescítis unde sit, et apéruit meos óculos. 31. Scimus autem quia peccatóres Deus non audit : sed si quis Dei cultor est, et voluntátem ejus facit, hunc exáudit. 32. A sæculo non est audítum quia quis apéruit óculos cæci nati. 33. Nisi esset hic a Deo, non póterat fácere quidquam. 34. Respondérunt, et dixérunt ei : In peccátis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecérunt eum foras.

35. Audívit Jesus quia ejecérunt eum foras; et cum invenísset eum, dixit ei : Tu credis in Fílium Dei? 36. Respóndit ille, et dixit : Quis est, Dómine, ut credam in eum? 37. Et dixit ei Jesus : Et vidísti eum, qui lóquitur tecum, ipse est. 38. At ille ait : Credo, Dómine, et prócidens adorávit eum. 39. Et dixit Jesus : In judícium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, vídeant, et qui vident cæci fiant.

40. Et audiérunt quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant, et dixérunt ei : Numquid et nos cæci sumus? 41. Di-

xit eis Jesus : Si cæci essétis, non haberétis peccátum; nunc vero dícitis : Quia vidémus. Peccátum vestrum manet.

Bonus pastor.

10. Amen, amen dico vobis, qui non intrat per óstium in ovíle óvium, sed ascéndit aliúnde, ille fur est, et latro. 2. Qui autem intrat per óstium, pastor est óvium. 3. Huic ostiárius áperit, et oves vocem ejus áudiunt, et próprias oves vocat nominátim, et edúcit eas. 4. Et cum próprias oves emíserit, ante eas vadit; et oves illum sequúntur, quia sciunt vocem ejus. 5. Aliénum autem non sequúntur, sed fúgiunt ab eo, quia non novérunt vocem alienórum. 6. Hoc provérbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognovérunt quid loquerétur eis.

7. Dixit ergo eis íterum Jesus : Amen, amen dico vobis, quia ego sum óstium óvium. 8. Omnes quotquot venérunt, fures sunt et latrónes, et non audiérunt eos oves. 9. Ego sum óstium. Per me si quis introíerit, salvábitur; et ingrediétur, et egrediétur, et páscua invéniet. 10. Fur non venit nisi ut furétur, et mactet, et perdat. Ego veni ut vitam hábeant, et abundántius hábeant. 11. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor ánimam suam dat pro óvibus suis. 12. Mercenárius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves própriæ, videt lupum veniéntem, et dimíttit oves, et fugit; et lupus rapit, et dispérgit oves. 13. Mercenárius autem fugit, quia mercenárius est, et non pértinet ad eum de óvibus. 14. Ego sum pastor bonus, et cognósco meas, et cognóscunt me meæ. 15. Sicut novit me Pater, et ego agnósco Patrem, et ánimam meam pono pro óvibus meis.

11) Is. **40.** *11*; Ezech. **34.** *23*; **37.** *24*. — 15) Matth. **11.** *27*; Luc. **10.** *22*.

16. Et álias oves hábeo, quæ non sunt ex hoc ovíli, et illas opórtet me addúcere, et vocem meam áudient, et fiet unum ovíle et unus pastor. 17. Proptérea me díligit Pater, quia ego pono ánimam meam, ut iterum sumam eam. 18. Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a meípso, et potestátem hábeo ponéndi eam, et potestátem hábeo íterum suméndi eam. Hoc mandátum accépi a Patre meo. 19. Dissénsio íterum facta est inter Judæos propter sermónes hos. 20. Dicébant autem multi ex ipsis : Dæmónium habet, et insánit; quid eum audítis? 21. Alii dicébant : Hæc verba non sunt dæmónium habéntis; numquid dæmónium potest cæcórum óculos aperíre?

4° — DUOBUS MENSIBUS POSTEA IN ENCÆNIIS [10, *22-42*]

Divinitatem suam affirmat Christus.

22. Facta sunt autem encænia in Jerosólymis; et hiems erat. 23. Et ambulábat Jesus in templo, in pórticu Salomónis. 24. Circumdedérunt ergo eum Judæi, et dicébant ei : Quoúsque ánimam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.

25. Respóndit eis Jesus : Loquor vobis, et non créditis. Opera quæ ego fácio in nómine Patris mei, hæc testimónium pérhibent de me. 26. Sed vos non créditis, quia non estis ex óvibus meis. 27. Oves meæ vocem meam áudiunt, et ego cognósco eas, et sequúntur me. 28. Et ego vitam ætérnam do eis, et non períbunt in ætérnum, et non rápiet eas quisquam de manu mea. 29. Pater meus quod dedit mihi, majus ómnibus est; et nemo potest rápere de manu Patris mei. 30. Ego et Pater unum sumus. 31. Sustulérunt ergo lá-

17) Is. **53.** *7.* — 22) I Mach. **4.** *56, 59.*

pides Judæi ut lapidárent eum. 32. Respóndit eis Jesus : Multa bona ópera osténdi vobis ex Patre meo, propter quod eórum opus me lapidátis? 33. Respondérunt ei Judæi : De bono ópere non lapidámus te, sed de blasphémia, et quia tu homo cum sis, facis teípsum Deum. 34. Respóndit eis Jesus : Nonne scriptum est in lege vestra : quia Ego dixi : dii estis? 35. Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptúra : 36. quem Pater sanctificávit, et misit in mundum, vos dícitis : Quia blasphémas, quia dixi : Fílius Dei sum?

37. Si non fácio ópera Patris mei, nolíte crédere mihi. 38. Si autem fácio, et si mihi non vultis crédere, opéribus crédite, ut cognoscátis et credátis quia Pater in me est, et ego in Patre.

In Peræam secessit.

39. Quærébant ergo eum apprehéndere; et exívit de mánibus eórum. 40. Et ábiit iterum trans Jordánem, in eum locum ubi erat Joánnes baptízans primum; et mansit illic. 41. Et multi venérunt ad eum, et dicébant : Quia Joánnes quidem signum fecit nullum. 42. Omnia autem quæcúmque dixit Joánnes de hoc, vera erant, et multi credidérunt in eum.

5° — LAZARI RESURRECTIO AD ULTIMA IMPELLIT INVIDIAM JUDÆORUM QUI JESU MORTEM DECERNUNT. [11]

Bethaniam rediens, quatriduanum amicum ad vitam revocat Jesus.

11. Erat autem quidam languens Lázarus a Bethánia, de castéllo Maríæ et Marthæ soróris ejus. 2. (María autem erat quæ unxit Dóminum unguénto, et

34) Ps. **81.** *6.*
2) Matth. **26.** *7;* Luc. **7.** *37;* *Infra* **12.** *3.*

extérsit pedes ejus capíllis suis; cujus frater Lázarus infirmabátur.) 3. Misérunt ergo soróres ejus ad eum, dicéntes: Dómine, ecce quem amas infirmátur. 4. Audiens autem Jesus dixit eis: Infírmitas hæc non est ad mortem, sed pro glória Dei, ut glorificétur Fílius Dei per eam. 5. Diligébat autem Jesus Martham, et sorórem ejus Maríam, et Lázarum. 6. Ut ergo audívit quia infirmabátur, tunc quidem mansit in eódem loco duóbus diébus.

7. Deínde post hæc dixit discípulis suis: Eámus in Judæam íterum. 8. Dicunt ei discípuli: Rabbi, nunc quærébant te Judæi lapidáre, et íterum vadis illuc? 9. Respóndit Jesus: Nonne duódecim sunt horæ diéi? Si quis ambuláverit in die, non offéndit, quia lucem hujus mundi videt; 10. si autem ambuláverit in nocte, offéndit, quia lux non est in eo. 11. Hæc ait, et post hæc dixit eis: Lázarus amicus noster dormit; sed vado ut a somno éxcitem eum. 12. Dixérunt ergo discípuli ejus: Dómine, si dormit, salvus erit. 13. Díxerat autem Jesus de morte ejus; illi autem putavérunt quia de dormitióne somni díceret. 14. Tunc ergo Jesus dixit eis manifége: Lázarus mórtuus est; 15. et gáudeo propter vos, ut credátis, quóniam non eram ibi, sed eámus ad eum. 16. Dixit ergo Thomas, qui dícitur Dídymus, ad condiscípulos: Eámus et nos, ut moriámur cum eo.

17. Venit ítaque Jesus, et invénit eum quátuor dies jam in monuménto habéntem. 18. (Erat autem Bethánia juxta Jerosólymam quasi stádiis quíndecim.) 19. Multi autem ex Judæis vénerant ad Martham et Maríam, ut consolaréntur eas de fratre suo. 20. Martha ergo ut audívit quia Jesus venit, occúrrit illi; María autem domi sedébat. 21. Dixit ergo Martha ad Jesum:

Dómine, si fuísses hic, frater meus non fuísset mórtuus : 22. Sed et nunc scio quia quæcúmque popósceris a Deo, dabit tibi Deus. 23. Dicit illi Jesus : Resúrget frater tuus. 24. Dicit ei Martha : Scio quia resúrget in resurrectióne in novíssimo die. 25. Dixit ei Jesus : Ego sum resurréctio et vita; qui credit in me, étiam si mórtuus fúerit, vivet. 26. Et omnis qui vivit, et credit in me, non moriétur in ætérnum. Credis hoc? 27. Ait illi : Utique Dómine, ego crédidi quia tu es Christus Fílius Dei vivi, qui in hunc mundum venísti.

28. Et cum hæc dixísset, ábiit, et vocávit Maríam sorórem suam siléntio, dicens : Magíster adest, et vocat te. 29. Illa ut audívit, surgit cito, et venit ad eum. 30. Nondum enim vénerat Jesus in castéllum; sed erat adhuc in illo loco ubi occúrrerat ei Martha. 31. Judæi ergo qui erant cum ea in domo, et consolabántur eam, cum vidíssent Maríam quia cito surréxit et éxiit, secúti sunt eam dicéntes : Quia vadit ad monuméntum ut ploret ibi. 32. María ergo, cum venísset ubi erat Jesus, videns eum, cécidit ad pedes ejus, et dicit ei : Dómine, si fuísses hic, non esset mórtuus frater meus. 33. Jesus ergo, ut vidit eam plorántem, et Judæos qui vénerant cum ea, plorántes, infrémuit spíritu, et turbávit seípsum, 34. et dixit : Ubi posuístis eum? Dicunt ei : Dómine, veni, et vide. 35. Et lacrymátus est Jesus. 36. Dixérunt ergo Judæi : Ecce quómodo amábat eum. 37. Quidam autem ex ipsis dixérunt : Non póterat hic, qui apéruit óculos cæci nati, fácere ut hic non morerétur?

38. Jesus ergo rursum fremens in semetípso, venit ad monuméntum; erat autem spelúnca, et

24) Luc. **14.** *14; Supr.* **5.** *29.* — 25) *Supr.* **6.** *40.* — 37) *Supra* **9.** *6.*

lapis superpósitus erat ei. 39. Ait Jesus : Tóllite lápidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mórtuus fúerat : Dómine, jam fœtet, quatriduánus est enim. 40. Dicit ei Jesus : Nonne dixi tibi quóniam si credíderis, vidébis glóriam Dei? 41. Tulérunt ergo lápidem; Jesus autem elevátis sursum óculis, dixit : Pater, grátias ago tibi quóniam audísti me. 42. Ego autem sciébam quia semper me audis; sed propter pópulum qui circúmstat, dixi, ut credant quia tu me misísti. 43. Hæc cum dixísset, voce magna clamávit : Lázare, veni foras. 44. Et statim pródiit qui fúerat mórtuus, ligátus pedes et manus institis, et fácies illíus sudário erat ligáta. Dixit eis Jesus : Sólvite eum, et sínite abíre. 45. Multi ergo ex Judæis qui vénerant ad Maríam et Martham, et víderant quæ fecit Jesus, credidérunt in eum.

Pharisæi occidere statuunt Jesum, qui Ephrem abit.

46. Quidam autem ex ipsis abiérunt ad pharisæos, et dixérunt eis quæ fecit Jesus. 47. Collegérunt ergo pontífices et pharisæi consílium, et dicébant : Quid fácimus, quia hic homo multa signa facit? 48. Si dimíttimus eum sic, omnes credent in eum; et vénient Románi, et tollent nostrum locum, et gentem. 49. Unus autem ex ipsis Cáiphas nómine, cum esset póntifex anni illíus, dixit eis : Vos nescítis quidquam. 50. Nec cogitátis quia éxpedit vobis ut unus moriátur homo pro pópulo, et non tota gens péreat. 51. Hoc autem a semetípso non dixit; sed cum esset póntifex anni illíus, prophetávit quod Jesus moritúrus erat pro gente; 52. et non tantum pro gente, sed ut fílios Dei, qui erant dispérsi, congregáret

49) *Infr.* **18.** *14.*

in unum. 53. Ab illo ergo die cogitavérunt ut interfícerent eum.

54. Jesus ergo jam non in palam ambulábat apud Judæos, sed ábiit in regiónem juxta desértum, in civitátem quæ dícitur Ephrem, et ibi morabátur cum discípulis suis.

55. Próximum autem erat Pascha Judæórum, et ascendérunt multi Jerosólymam de regióne ante Pascha, ut sanctificárent seípsos. 56. Quærébant ergo Jesum, et colloquebántur ad ínvicem, in templo stantes : Quid putátis, quia non venit ad diem festum? Déderant autem pontífices et pharisæi mandátum, ut si quis cognóverit ubi sit, índicet, ut apprehéndant eum.

6° — CHRISTI GLORIA TRIUMPHALI INGRESSU IN JERUSALEM MANIFESTATA.

In cena Jesus a Maria ungitur.

12. Jesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethániam, ubi Lázarus fúerat mórtuus, quem suscitávit Jesus. 2. Fecérunt autem ei cœnam ibi; et Martha ministrábat. Lázarus vero unus erat ex discumbéntibus cum eo. 3. María ergo accépit libram unguénti nardi pístici, pretiósi, et unxit pedes Jesu, et extérsit pedes ejus capíllis suis; et domus impléta est ex odóre unguénti. 4. Dixit ergo unus ex discípulis ejus, Judas Iscariótes, qui erat eum traditúrus : 5. Quare hoc unguéntum non véniit trecéntis denáriis, et datum est egénis? 6. Dixit autem hoc, non quia de egénis pertinébat ad eum, sed quia fur erat, et lóculos habens, ea, quæ mittebántur, portábat. 7. Dixit ergo Jesus : Sínite illam ut in diem sepultúræ meæ servet illud. 8. Páuperes enim semper habétis vobíscum; me autem non semper habétis.

1) Matth. **26.** *6*; Marc. **14.** *3*.

9. Cognóvit ergo turba multa ex Judæis quia illic est; et venérunt, non propter Jesum tantum, sed ut Lázarum vidérent, quem suscitávit a mórtuis. 10. Cogitavérunt autem principes sacerdótum ut et Lázarum interfícerent, 11. quia multi propter illum abíbant ex Judæis, et credébant in Jesum.

Triumphator Jerusalem ingreditur.

12. In crástinum autem turba multa, quæ vénerat ad diem festum, cum audíssent quia venit Jesus Jerosólymam, 13. accepérunt ramos palmárum, et processérunt óbviam ei, et clamábant : Hosánna, benedíctus qui venit in nómine Dómini, rex Israel. 14. Et invénit Jesus aséllum, et sedit super eum, sicut scriptum est : 15. Noli timére fília Sion; ecce rex tuus venit sedens super pullum ásinæ. 16. Hæc non cognovérunt discípuli ejus primum; sed quando glorificátus est Jesus, tunc recordáti sunt quia hæc erant scripta de eo, et hæc fecérunt ei. 17. Testimónium ergo perhibébat turba quæ erat cum eo quando Lázarum vocávit de monuménto, et suscitávit eum a mórtuis. 18. Proptérea et óbviam venit ei turba, quia audiérunt eum fecísse hoc signum. 19. Pharisæi ergo dixérunt ad semetípsos : Vidétis quia nihil profícimus? ecce mundus totus post eum ábiit.

Plures ex ethnicis ad se trahit.

20. Erant autem quidam gentíles, ex his qui ascénderant ut adorárent in die festo. 21. Hi ergo accessérunt ad Philíppum, qui erat a Bethsáida Galilææ, et rogábant eum, dicéntes : Dómine, vólumus Jesum vidére. 22. Venit Philíppus, et dicit Andréæ; Andréas rursum et Philíppus dixérunt Jesu. 23. Jesus

14) Zach. **9.** *9*; Matth. **21.** *7*; Marc. **11.** *7*; Luc. **19.** *35*.

autem respóndit eis, dicens : Venit hora ut clarificétur Fílius hóminis. 24. Amen, amen dico vobis, nisi granum fruménti cadens in terram, mórtuum fúerit, 25. ipsum solum manet; si autem mórtuum fúerit, multum fructum affert. Qui amat ánimam suam, perdet eam; et qui odit ánimam suam in hoc mundo, in vitam ætérnam custódit eam. 26. Si quis mihi minístrat, me sequátur, et ubi sum ego, illic et minister meus erit. Si quis mihi ministráverit, honorificábit eum Pater meus. 27. Nunc ánima mea turbáta est. Et quid dicam? Pater, salvífica me ex hac hora. Sed proptérea veni in horam hanc. 28. Pater, clarífica nomen tuum.

Divina approbatio.

Venit ergo vox de cælo : Et clarificávi, et íterum clarificábo. 29. Turba ergo quæ stabat et audíerat, dicébat tonítruum esse factum. Alii dicébant : Angelus ei locútus est. 30. Respóndit Jesus, et dixit : Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. 31. Nunc judícium est mundi; nunc princeps hujus mundi ejiciétur foras. 32. Et ego si exaltátus fúero a terra, ómnia traham ad meípsum. 33. (Hoc autem dicébat, significans qua morte esset moritúrus). 34. Respóndit ei turba : Nos audívimus ex lege quia Christus manet in ætérnum; et quómodo tu dicis : Opórtet exaltári Fílium hóminis? Quis est iste Fílius hóminis? 35. Dixit ergo eis Jesus : Adhuc módicum, lumen in vobis est. Ambuláte dum lucem habétis, ut non vos ténebræ comprehéndant; et qui ámbulat in ténebris, nescit quo vadat. 36. Dum lucem habétis, crédite in lucem, ut

25) Matth. **10.** *39*; **6.** *25*; Marc. **8.** *35*; Luc. **9.** *24*; **17.** *33*. — 34) Ps. **109.** *4*; **116.** *2*; Is. **40.** *8*; Ezech. **37.** *25*.

fílii lucis sitis. Hæc locútus est Jesus; et ábiit, et abscóndit se ab eis.

Finis ministerii publici.

37. Cum autem tanta signa fecísset coram eis, non credébant in eum, 38. ut sermo Isaíæ prophétæ implerétur, quem dixit : Dómine, quis crédidit audítui nostro? et bráchium Dómini cui revelátum est? 39. Proptérea non póterant crédere, quia íterum dixit Isaías : 40. Excæcávit óculos eórum, et indurávit cor eórum, ut non vídeant óculis, et non intélligant corde, et convertántur, et sanem eos. 41. Hæc dixit Isaías, quando vidit glóriam ejus, et locútus est de eo. 42. Verúmtamen et ex princípibus multi credidérunt in eum; sed propter pharisæos non confitebántur, ut e synagóga non ejiceréntur. 43. Dilexérunt enim glóriam hóminum magis quam glóriam Dei.

44. Jesus autem clamávit, et dixit : Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me. 45. Et qui videt me, videt eum qui misit me. 46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in ténebris non máneat. 47. Et si quis audíerit verba mea, et non custodíerit, ego non júdico eum; non enim veni ut júdicem mundum, sed ut salvíficem mundum. 48. Qui spernit me, et non áccipit verba mea, habet qui júdicet eum. Sermo quem locútus sum, ille judicábit eum in novíssimo die. 49. Quia ego ex meípso non sum locútus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandátum dedit quid dicam, et quid loquar. 50. Et scio quia mandátum ejus vita ætérna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

38) Isai. **53.** *1;* Rom. **10.** *16.* — 40) Is. **6.** *9;* Matth. **13.** *14;* Marc. **4.** *12;* Luc. **8.** *10;* Act. **28.** *26;* Rom. **11.** *8.* — 48) Marc. **16.** *16.*

PARS SECUNDA

DIVINAM J.-C. GLORIAM MANIFESTANT PASSIO ET RESURRECTIO [13-21]

ULTIMA CENA, ET SUPREMI SERMONES [13-17]

Lotio pedum.

13. Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit hora ejus ut tránseat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexísset suos qui erant in mundo, in finem diléxit eos.

2. Et cena facta, cum diábolus jam misísset in cor ut tráderet eum Judas Simónis Iscariótæ, 3. sciens quia ómnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exívit, et ad Deum vadit; 4. surgit a cena et ponit vestiménta sua, et cum accepísset línteum, præcínxit se. 5. Deínde mittit aquam in pelvim, et cœpit laváre pedes discipulórum, et extérgere línteo quo erat præcínctus. 6. Venit ergo ad Simónem Petrum. Et dicit ei Petrus : Dómine, tu mihi lavas pedes? 7. Respóndit Jesus, et dixit ei : Quod ego fácio, tu nescis modo, scies autem póstea. 8. Dicit ei Petrus : Non lavábis mihi pedes in ætérnum. Respóndit ei Jesus : Si non lávero te, non habébis partem mecum. 9. Dicit ei Simon Petrus : Dómine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. 10. Dicit ei Jesus : Qui lotus est, non índiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. 11. Sciébat enim quisnam esset qui tráderet eum; proptérea dixit : Non estis mundi omnes.

1) Matth. **26.** *2;* Marc. **14.** *1;* Luc. **22.** *1.*

12. Postquam ergo lavit pedes eórum, et accépit vestiménta sua, cum recubuísset íterum, dixit eis : Scitis quid fécerim vobis? 13. Vos vocátis me, Magíster et Dómine; et bene dícitis : sum étenim. 14. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dóminus et Magíster, et vos debétis alter altérius laváre pedes. 15. Exémplum enim dedi vobis, ut quemádmodum ego feci vobis, ita et vos faciátis. 16. Amen, amen dico vobis, non est servus major dómino suo, neque apóstolus major est eo qui misit illum. 17. Si hæc scitis, beáti éritis si fecéritis ea. 18. Non de ómnibus vobis dico; ego scio quos elégerim, sed ut adimpleátur Scriptúra : Qui mandúcat mecum panem, levábit contra me calcáneum suum. 19. Amodo dico vobis, priúsquam fiat, ut cum factum fúerit, credátis quia ego sum. 29. Amen, amen dico vobis, qui áccipit si quem mísero, me áccipit, qui autem me áccipit, áccipit eum qui me misit.

Proditor designatur.

21. Cum hæc dixísset Jesus, turbátus est spíritu, et protestátus est, et dixit : Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. 22. Aspiciébant ergo ad ínvicem discípuli, hæsitántes de quo díceret. 23. Erat ergo recúmbens unus ex discípulis ejus in sinu Jesu, quem diligébat Jesus. 24. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dixit ei : Quis est, de quo dicit? 25. Itaque cum recubuísset ille supra pectus Jesu, dicit ei : Dómine, quis est? 26. Respóndit Jesus : Ille est cui ego intínctum panem porréxero. Et cum intinxísset pacem, dedit Judæ Simónis Isca-

16) Matth. **10.** *24;* Luc. **6.** *40; Inf.* **15.** *20.* — 18) Ps. **40.** *10;* Matth. **10.** *40;* Luc. **10.** *16.* — 21) Matth. **26.** *21;* Marc. **14.** *18;* Luc. **22.** *21.*

riótæ. 27. Et post buccéllam, introívit in eum Sátanas. Et dixit ei Jesus : Quod facis, fac cítius. 28. Hoc autem nemo scivit discumbéntium ad quid díxerit ei. 29. Quidam enim putábant, quia lóculos habébat Judas, quod dixísset ei Jesus : Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egénis ut áliquid daret. 30. Cum ergo accepísset ille buccéllam, exívit contínuo. Erat autem nox.

Instat discessus; mandatum novum dilectionis. Petri negatio prædicta.

31. Cum ergo exísset, dixit Jesus : Nunc clarificátus est Filius hóminis, et Deus clarificátus est in eo. 32. Si Deus clarificátus est in eo, et Deus clarificábit eum in semetípso; et contínuo clarificábit eum. 33. Filíoli, adhuc módicum vobíscum sum. Quærétis me; et sicut dixi Judæis : Quo ego vado, vos non potéstis veníre, et vobis dico modo.

34. Mandátum novum do vobis, ut diligátis ínvicem, sicut diléxi vos, ut et vos diligátis ínvicem. 35. In hoc cognóscent omnes quia discípuli mei estis, si dilectiónem habuéritis ad ínvicem.

36. Dicit ei Simon Petrus : Dómine, quo vadis? Respóndit Jesus : Quo ego vado, non potes me modo sequi; sequéris autem póstea. 37. Dicit ei Petrus : Quare non possum te sequi modo? ánimam meam pro te ponam. 38. Respóndit ei Jesus : Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantábit gallus, donec ter me neges.

Consolatur discipulos.

14. Non turbétur cor vestrum. Créditis in Deum, et in me crédite. 2. In domo Patris mei mansiónes multæ sunt

33) *Sup.* **7.** *34.* — 34) Lev. **19.** *18;* Matth. **22.** *39; Inf.* **15.** *12.* — 37) Matth. **26.** *35;* Marc. **14.** *29;* Luc. **22.** *33.*

si quo minus dixíssem vobis : Quia vado paráre vobis locum. 3. Et si abíero, et præparávero vobis locum : íterum vénio, et accípiam vos ad meípsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. 4. Et quo ego vado scitis, et viam scitis. 5. Dicit ei Thomas : Dómine, nescímus quo vadis : et quómodo póssumus viam scire? 6. Dicit ei Jesus : Ego sum via, et véritas, et vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me. 7. Si cognovissétis me, et Patrem meum útique cognovissétis; et ámodo cognoscétis eum, et vidístis eum. 8. Dicit ei Philíppus : Dómine, osténde nobis Patrem, et súfficit nobis. 9. Dicit ei Jesus : Tanto témpore vobíscum sum, et non cognovístis me? Philíppe, qui videt me, videt et Patrem. Quómodo tu dicis : Osténde nobis Patrem? 10. Non créditis quia ego in Patre, et Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, a meípso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit ópera. 11. Non créditis quia ego in Patre, et Pater in me est?

Eos exauditurus.

12. Alióquin propter ópera ipsa crédite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, ópera quæ ego fácio et ipse fáciet, et majóra horum fáciet, quia ego ad Patrem vado. 13. Et quodcúmque petiéritis Patrem in nómine meo, hoc fáciam, ut glorificétur Pater in Fílio. 14. Si quid petiéritis me in nómine meo, hoc fáciam.

Paraclitum missurus.

15. Si dilígitis me, mandáta mea serváte. 16. Et ego rogábo Patrem, et álium Paráclitum dabit vobis, ut máneat vobíscum in ætérnum. 17. Spíritum veritátis, quem mundus non potest accípere, quia non videt

13) Matth. **7.** *7;* **21.** *22;* Marc. **11.** *24; Inf.* **16.** *23.*

eum, nec scit eum; vos autem cognoscétis eum, quia apud vos manébit, et in vobis erit.

Et mox rediturus.

18. Non relínquam vos órphanos : véniam ad vos. 19. Adhuc módicum, et mundus me jam non videt. Vos autem vidétis me, quia ego vivo, et vos vivétis. 20. In illo die vos cognoscétis quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis. 21. Qui habet mandáta mea, et servat ea, ille est, qui díligit me. Qui autem díligit me, diligétur a Patre meo; et ego díligam eum, et manifestábo ei meípsum. 22. Dicit ei Judas, non ille Iscariótes : Dómine, quid factum est quia manifestatúrus es nobis teípsum, et non mundo? 23. Respóndit Jesus, et dixit ei : Si quis díligit me, sermónem meum servábit, et Pater meus díliget eum, et ad eum veniémus, et mansiónem apud eum faciémus. 24. Qui non díligit me, sermónes meos non servat. Et sermónem quem audístis, non est meus, sed ejus qui misit me, Patris.

Pacem in Spiritu Sancto relinquit.

25. Hæc locútus sum vobis, apud vos manens. 26. Paráclitus autem Spíritus Sanctus, quem mittet Pater in nómine meo, ille vos docébit ómnia, et súggeret vobis ómnia, quæcúmque díxero vobis. 27. Pacem relínquo vobis, pacem meam do vobis; non quómodo mundus dat ego do vobis. Non turbétur cor vestrum, neque formídet. 28. Audístis quia ego dixi vobis : Vado, et vénio ad vos. Si diligéritis me, gauderétis útique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me est. 29. Et nunc dixi vobis priúsquam fiat, ut cum factum fúerit, credátis. 30. Jam non multa loquar vobíscum. Venit enim princeps mundi

hujus, et in me non habet quidquam. 31. Sed ut cognóscat mundus quia díligo Patrem, et sicut mandátum dedit mihi Pater, sic fácio. Súrgite, eámus hinc.

Hortatur ut in ipso maneant sicut palmes in vite.

15. Ego sum vitis vera, et Pater meus agrícola est. 2. Omnem pálmitem in me non feréntem fructum, tollet eum : et omnem qui fert fructum, purgábit eum, ut fructum plus áfferat. 3. Jam vos mundi estis propter sermónem, quem locútus sum vobis. 4. Manéte in me, et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetípso, nisi mánserit in vite, sic nec vos, nisi in me manséritis. 5. Ego sum vitis, vos pálmites; qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potéstis fácere. 6. Si quis in me non mánserit, mittétur foras sicut palmes; et aréscet, et cólligent eum, et in ignem mittent, et ardet. 7. Si manséritis in me, et verba mea in vobis mánserint, quodcúmque voluéritis petétis, et fiet vobis. 8. In hoc clarificátus est Pater meus, ut fructum plúrimum afferátis, et efficiámini mei discípuli. 9. Sicut diléxit me Pater, et ego diléxi vos. Manéte in dilectióne mea. 10. Si præcépta mea servavéritis, manébitis in dilectióne mea, sicut et ego Patris mei præcépta servávi, et máneo in ejus dilectióne. 11. Hæc locútus sum vobis, ut gáudium meum in vobis sit, et gáudium vestrum impleátur.

Invicem diligant.

12. Hoc est præcéptum meum, ut diligátis ínvicem, sicut diléxi vos. 13. Majórem

31) Act. **2.** *23.*
3) *Sup.* **13.** *10.* — 12) *Sup.* **13.** *34;* Ephes. **5.** *2;* I Thess. **4.** 9.

hac dilectiónem nemo habet, ut ánimam suam ponat quis pro amícis suis. 14. Vos amíci mei estis, si fecéritis quæ ego præcípio vobis. 15. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid fáciat dóminus ejus. Vos autem dixi amícos : quia ómnia quæcúmque audívi a Patre meo, nota feci vobis. 16. Non vos me elegístis; sed ego elégi vos, et pósui vos ut eátis, et fructum afferátis, et fructus vester máneat; ut quodcúmque petiéritis patrem in nómine meo, det vobis. 17. Hæc mando vobis, ut diligátis ínvicem.

Odium mundi perferant.

18. Si mundus vos odit, scitóte quia me priórem vobis ódio hábuit. 19. Si de mundo fuissétis, mundus quod suum erat dilígeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elégi vos de mundo, proptérea odit vos mundus. 20. Mementóte sermónis mei, quem ego dixi vobis: Non est servus major dómino suo. Si me persecúti sunt, et vos persequéntur; si sermónem meum servavérunt, et vestrum servábunt. 21. Sed hæc ómnia fácient vobis propter nomen meum, quia nésciunt eum qui misit me. 22. Si non veníssem, et locútus fuíssem eis, peccátum non habérent; nunc autem excusatiónem non habent de peccáto suo. 23. Qui me odit, et Patrem meum odit. 24. Si ópera non fecíssem in eis quæ nemo álius fecit, peccátum non habérent; nunc autem et vidérunt, et odérunt et me, et Patrem meum. 25. Sed ut adimpleátur sermo qui in lege eórum scriptus est : Quia ódio habuérunt me gratis. 26. Cum autem vénerit Paráclitus, quem

16) Matth. **28.** *19.* — 17) I Joan. **3.** *11*; **4.** *7.* — 20) *Sup.* **13.** *16*; Matth. **10.** *24*; Matth. **24.** *9.* — 25) Ps. **24.** *19.* — 26) Luc. **24.** *49.*

ego mittam vobis a Patre, Spíritum veritátis, qui a Patre procédit, ille testimónium perhibébit de me. 27. Et vos testimónium perhibébitis, quia ab inítio mecum estis.

16. Hæc locútus sum vobis, ut non scandalizémini. 2. Absque synagógis fácient vos; sed venit hora, ut omnis qui intérficit vos, arbitrétur obséquium se præstáre Deo. 3. Et hæc fácient vobis, quia non novérunt Patrem, neque me. 4. Sed hæc locútus sum vobis, ut cum vénerit hora eórum, reminiscámini quia ego dixi vobis. 5. Hæc autem vobis ab inítio non dixi, quia vobíscum eram.

Opus Spiritus Sancti.

Et nunc vado ad eum, qui misit me; et nemo ex vobis intérrogat me : Quo vadis? 6. Sed quia hæc locútus sum vobis, tristítia implévit cor vestrum. 7. Sed ego veritátem dico vobis : éxpedit vobis ut ego vadam; si enim non abíero, Paráclitus non véniet ad vos; si autem abíero, mittam eum ad vos. 8. Et cum vénerit ille, árguet mundum de peccáto, et de justítia, et de judício : 9. de peccáto quidem, quia non credidérunt in me; 10. de justítia vero, quia ad Patrem vado, et jam non vidébitis me; 11. de judício autem, quia princeps hujus mundi jam judicátus est.

12. Adhuc multa hábeo vobis dícere; sed non potéstis portáre modo. 13. Cum autem vénerit ille Spíritus veritátis, docébit vos omnem veritátem. Non enim loquétur a semetípso; sed quæcúmque áudiet loquétur, et quæ ventúra sunt annuntiábit vobis. 14. Ille me clarificábit, quia de meo accípiet, et annuntiábit vobis. 15. Omnia quæcúmque habet Pater, mea sunt. Proptérea dixi : quia de meo accípiet, et annuntiábit vobis.

Ratio gaudendi.

16. Módicum, et jam
non vidébitis me; et
íterum módicum, et vi-
débitis me, quia vado
ad Patrem. 17. Dixé-
runt ergo ex discípulis
ejus ad ínvicem : Quid
est hoc quod dicit no-
bis : Módicum et non
vidébitis me; et íterum
módicum, et vidébitis
me; et : Quia vado ad
Parem? 18. Dicébant er-
go : Quid est hoc quod
dicit : Módicum? ne-
scímus quid lóquitur.
19. Cognóvit autem Je-
sus quia volébant eum
interrogáre, et dixit
eis : De hoc quæritis
inter vos quia dixi :
Módicum, et non vidé-
bitis me; et íterum mó-
dicum, et vidébitis me.
20. Amen, amen dico
vobis, quia plorábitis
et flébitis vos, mundus
autem gaudébit : vos
autem contristabími-
ni, sed tristítia vestra
vertétur in gáudium.
21. Múlier cum parit,
tristítiam habet, quia
venit hora ejus; cum
autem péperit púerum,
jam non méminit pres-
súræ propter gáudium,
quia natus est homo
in mundum. 22. Et vos
ígitur nunc quidem tri-
stítiam habétis; íterum
autem vidébo vos, et
gaudébit cor vestrum;
et gáudium vestrum
nemo tollet a vobis.
23. Et in illo die me non
rogábitis quidquam.
Amen, amen dico vo-
bis, si quid petiéritis
Patrem in nómine meo,
dabit vobis. 24. Usque
modo non petístis quid-
quam in nómine meo.
Pétite, et accipiétis, ut
gáudium vestrum sit
plenum.

Exhortationum conclusio.

25. Hæc in provérbiis
locútus sum vobis. Ve-
nit hora, cum jam non
in provérbiis loquar
vobis, sed palam de
Patre annuntiábo vo-
bis. 26. In illo die in
nómine meo petétis; et
non dico vobis quia ego
rogábo Patrem de vo-
bis; 27. ipse enim Pa-

23) Matth. **7.** *7;* **21.** *22;* Marc. **11.** *24;* Luc. **11.** *9;* *Sup.* **14.** *13;* Jac. **1.** *5.*

ter amat vos, quia vos me amástis, et credidístis quia ego a Deo exívi. 28. Exívi a Patre, et veni in mundum, íterum relínquo mundum, et vado ad Patrem. 29. Dicunt ei discípuli ejus : Ecce nunc palam loquéris, et provérbium nullum dicis. 30. Nunc scimus quia scis ómnia, et non opus est tibi ut quis te intérroget : in hoc crédimus quia a Deo exísti. 31. Respóndit eis Jesus : Modo créditis? 32. Ecce venit hora, et jam venit, ut dispergámini unusquísque in própria, et me solum relinquátis; et non sum solus, quia Pater mecum est. 33. Hæc locútus sum vobis, ut in me pacem habeátis. In mundo pressúram habébitis; sed confídite, ego vici mundum.

Christi oratio sacerdotalis pro se, discipulis et Ecclesia.

17. Hæc locútus est Jesus, et sublevátis óculis in cælum, dixit : Pater, venit hora, clarífica Fílium tuum, ut Fílius tuus clarificet te; 2. sicut dedísti ei potestátem omnis carnis, ut omne quod dedísti ei, det eis vitam ætérnam. 3. Hæc est autem vita ætérna : ut cognóscant te, solum Deum verum, et quem misísti Jesum Christum. 4. Ego te clarificávi super terram; opus consummávi, quod dedísti mihi ut fáciam. 5. Et nunc clarífica me tu, Pater, apud temetípsum, claritáte, quam hábui, prius quam mundus esset, apud te.

6. Manifestávi nomen tuum homínibus, quos dedísti mihi de mundo. Tui erant, et mihi eos dedísti; et sermónem tuum servavérunt. 7. Nunc cognovérunt quia ómnia quæ dedísti mihi, abs te sunt; 8. quia verba quæ dedísti mihi, dedi eis; et ipsi accepérunt, et cognovérunt vere quia a te exívi, et credidé-

32) Matth. **26.** *31*; Marc. **14.** *27*.
2) Matth. **28.** *18*.

runt quia tu me misísti.
9. Ego pro eis rogo.
Non pro mundo rogo,
sed pro his quos dedísti mihi, quia tui sunt.
10. Et mea ómnia tua
sunt, et tua mea sunt;
et clarificátus sum in
eis. 11. Et jam non sum
in mundo, et hi in
mundo sunt, et ego ad
te vénio. Pater sancte,
serva eos in nómine
tuo, quos dedísti mihi,
ut sint unum, sicut et
nos. 12. Cum essem
cum eis, ego servábam
eos in nómine tuo. Quos
dedísti mihi, custodívi,
et nemo ex eis périit,
nisi fílius perditiónis,
ut Scriptúra impleátur.
13. Nunc autem ad te
vénio, et hæc loquor
in mundo, ut hábeant
gáudium meum implétum in semetípsis.
14. Ego dedi eis sermónem tuum, et mundus
eos ódio hábuit, quia
non sunt de mundo,
sicut et ego non sum
de mundo. 15. Non rogo ut tollas eos de
mundo, sed ut serves
eos a malo. 16. De
mundo non sunt, sicut
et ego non sum de
mundo. 17. Sanctífica
eos in veritáte. Sermo
tuus véritas est. 18. Sicut tu me misísti in
mundum, et ego misi
eos in mundum. 19. Et
pro eis ego sanctífico
meípsum, ut sint et ipsi
sanctificáti in veritáte.
20. Non pro eis autem
rogo tantum, sed et pro
eis qui creditúri sunt
per verbum eórum in
me, 21. ut omnes unum
sint, sicut tu Pater in
me, et ego in te, ut et
ipsi in nobis unum sint;
ut credat mundus quia
tu me misísti. 22. Et
ego claritátem quam
dedísti mihi, dedi eis:
ut sint unum, sicut
et nos unum sumus.
23. Ego in eis, et tu in
me, ut sint consummáti
in unum; et cognóscat
mundus, quia tu me
misísti, et dilexísti eos,
sicut et me dilexísti.
24. Pater quos dedísti
mihi, volo ut ubi sum
ego, et illi sint mecum,
ut vídeant claritátem
meam, quam dedísti

12) *Int.* 18. *9*; Ps. 108. *8*.

mihi, quia dilexísti me ante constitutiónem mundi. 25. Pater juste, mundus te non cognóvit. Ego autem te cognóvi; et hi cognovérunt quia tu me misísti. 26. Et notum feci eis nomen tuum, et notum fáciam : ut diléctio, qua dilexísti me, in ipsis sit, et ego in ipsis.

PER PASSIONEM MANIFESTATUR GLORIA CHRISTI DIVINA. — [18-19]

Jesus se Judæis tradit.

18. Hæc cum dixísset Jesus, egréssus est cum discípulis suis trans torréntem Cedron, ubi erat hortus in quem introívit ipse, et discípuli ejus. 2. Sciébat autem et Judas, qui tradébat eum, locum, quia frequénter Jesus convénerat illuc cum discípulis suis. 3. Judas ergo cum accepísset cohórtem, et a pontifícibus et pharisæis minístros, venit illuc cum latérnis, et fácibus, et armis. 4. Jesus ítaque sciens ómnia quæ ventúra erant super eum, procéssit, et dixit eis : Quem quæritis? 5. Respondérunt ei : Jesum Nazarénum. Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat autem et Judas qui tradébat eum, cum ipsis. 6. Ut ergo dixit eis : Ego sum, abiérunt retrórsum, et cecidérunt in terram. 7. Iterum ergo interrogávit eos : Quem quæritis? Illi autem dixérunt : Jesum Nazarénum. 8. Respóndit Jesus : Dixi vobis quia ego sum; si ergo me quæritis, sínite hos abíre. 9. Ut implerétur sermo quem dixit: Quia quos dedísti mihi, non pérdidi ex eis quemquam. 10. Simon ergo Petrus habens gládium edúxit eum, et percússit pontíficis servum, et abscídit aurículam ejus déxteram. Erat au-

1) II Reg. **15.** *23;* Matth. **26.** *36;* Marc. **14.** *32;* Luc. **22.** *39.* — 3) Matth. **26.** *47;* Marc. **14.** *43;* Luc. **22.** *47.* — 9) *Sup.* **17.** *12.*

tem nomen servo Malchus. 11. Dixit ergo Jesus Petro : Mitte gládium tuum in vagínam. Cálicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum? 12. Cohors ergo, et tribúnus, et minístri Judæórum comprehendérunt Jesum, et ligavérunt eum.

Apud Annam et Caipham.

13. Et adduxérunt eum ad Annam primum : erat enim socer Cáiphæ, qui erat póntifex anni illíus. 14. Erat autem Cáiphas, qui consílium déderat Judæis : Quia éxpedit, unum hóminem mori pro pópulo. 15. Sequebátur autem Jesum Simon Petrus, et álius discípulus. Discípulus autem ille erat notus pontífici, et introívit cum Jesu in átrium pontíficis.

16. Petrus autem stabat ad óstium foris. Exívit ergo discípulus álius qui erat notus pontífici, et dixit ostiáriæ, et introdúxit Petrum. 17. Dicit ergo Petro ancílla ostiária : Numquid et tu ex discípulis es hóminis istíus? Dicit ille : Non sum. 18. Stabant autem servi et minístri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciébant se; erat autem cum eis et Petrus stans, et calefáciens se.

19. Póntifex ergo interrogávit Jesum de discípulis suis, et de doctrína ejus. 20. Respóndit ei Jesus : Ego palam locútus sum mundo; ego semper dócui in synagóga, et in templo, quo omnes Judæi convéniunt; et in occúlto locútus sum nihil. 21. Quid me intérrogas? Intérroga eos qui audiérunt quid locútus sim ipsis; ecce hi sciunt quæ díxerim ego. 22. Hæc autem cum dixísset, unus assístens ministrórum dedit álapam Jesu, dicens : Sic respóndes pontífici? 23. Respóndit

13) Luc. **3.** *2.* — 14) *Sup.* **11.** *49.* — 16) Matth. **26.** *58 ;* Marc. **14.** *54 ;* Luc. **22.** *55.*

ei Jesus : Si male locútus sum, testimónium pérhibe de malo; si autem bene, quid me cædis?
24. Et misit eum Annas ligátum ad Cáipham pontíficem. 25. Erat autem Simon Petrus stans, et calefáciens se. dixérunt ergo ei : Numquid et tu ex discípulis ejus es?. Negávit ille, et dixit : Non sum. 26. Dicit ei unus ex servis pontíficis, cognátus ejus, cujus abscídit Petrus aurículam : Nonne ego te vidi in horto cum illo? 27. Iterum ergo negávit Petrus; et statim gallus cantávit.

Apud Pilatum.

28. Addúcunt ergo Jesum a Cáipha in prætórium. Erat autem mane, et ipsi non introiérunt in prætórium, ut non contaminaréntur, sed ut manducárent pascha. 29. Exívit ergo Pilátus ad eos foras, et dixit : Quam accusatiónem affértis advérsus hóminem hunc? 30. Respondérunt, et dixérunt ei : Si non esset hic malefáctor, non tibi tradidissémus eum. 31. Dixit ergo eis Pilátus : Accípite eum vos, et secúndum legem vestram judicáte eum. Dixérunt ergo ei Judæi : Nobis non licet interfícere quemquam. 32. Ut sermo Jesu implerétur quem dixit, significans qua morte esset moritúrus.
33. Introívit ergo íterum in prætórium Pilátus, et vocávit Jesum, et dixit ei : Tu es rex Judæórum? 34. Respóndit Jesus : A temetípso hoc dicis, an álii dixérunt tibi de me? 35. Respóndit Pilátus : Numquid ego Judæus sum? Gens tua et pontífices tradidérunt te mihi? quid fecísti? 36. Respóndit Jesus :

24) Matth. **26.** *57*; Marc. **14.** *53*; Luc. **22.** *54*. — 25) Matth. **26.** *69*; Marc. **14.** *67*; Luc. **22.** *56*. — 28) Matth. **27.** *2*; Marc. **15.** *1*; Luc. **23.** *1*; Act. **10.** *28*; **11.** *3*. — 32) Matth. **20.** *19*. — 33) Matth. **27.** *11*; Marc. **15.** *2*; Luc. **23.** *3*.

Regnum meum non est de hoc mundo; si ex hoc mundo esset regnum meum, minístri mei útique decertárent ut non tráderer Judæis. Nunc autem regnum meum non est hinc. 37. Dixit ítaque ei Pilátus : Ergo rex es tu? Respóndit Jesus : Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimónium perhíbeam veritáti; omnis qui est ex veritáte, audit vocem meam. 38. Dicit ei Pilátus : Quid est véritas? Et cum hoc dixísset, íterum exívit ad Judæos, et dicit eis : Ego nullam invénio in eo causam.

39. Est autem consuetúdo vobis, ut unum dimíttam vobis in pascha; vultis ergo dimíttam vobis regem Judæórum? 40. Clamavérunt ergo rursum omnes dicéntes : Non hunc, sed Bárabbam. Erat autem Bárabbas latro.

19. Tunc ergo apreheńdit Pilátus Jesum, et flagellávit. 2. Et mílites plecténtes corónam de spinis, imposuérunt cápiti ejus, et veste purpúrea circumdedérunt eum. 3. Et veniébant ad eum, et dicébant : Ave rex Judæórum; et dabant ei álapas.

4. Exívit ergo íterum Pilátus foras, et dicit eis : Ecce addúco vobis eum foras, ut cognoscátis quia nullam invénio in eo causam. 5. (Exívit ergo Jesus portans corónam spíneam et purpúreum vestiméntum). Et dicit eis : Ecce homo. 6. Cum ergo vidíssent eum pontífices et minístri, clamábant, dicéntes : Crucifíge, crucifíge eum. Dicit eis Pilátus : Accípite eum vos et crucifígite; ego enim non invénio in eo causam. 7. Respondérunt ei Judæi : Nos legem habémus, et secúndum legem debet mori, quia Fílium Dei se fe-

39) Matth. **27.** *15;* Marc. **15.** *6;* Luc. **23.** *17.*
1) Matth. **27.** *26;* Marc. **15.** *16.*

cit. 8. Cum ergo audísset Pilátus hunc sermónem, magis tímuit.
9. Et ingréssus est prætórium íterum, et dixit ad Jesum : Unde es tu? Jesus autem respónsum non dedit ei.
10. Dixit ergo ei Pilátus : Mihi non lóqueris? nescis quia potestátem hábeo crucifígere te, et potestátem hábeo dimíttere te?
11. Respóndit Jesus: Non habéres potestátem advérsum me ullam, nisi tibi datum esset désuper. Proptérea qui me trádidit tibi, majus peccátum habet.
12. Et exínde quærébat Pilátus dimíttere eum. Judæi autem clamábant, dicéntes : Si hunc dimíttis, non es amícus Cæsaris; omnis enim qui se regem facit contrádicit Cæsari.
13. Pilátus autem cum audísset hos sermónes, addúxit foras Jesum, et sedit pro tribunáli, in loco qui dícitur Lithóstrotos, hebráice autem Gábbatha.
14. Erat autem parascéve paschæ, hora quasi sexta, et dicit Judæis : Ecce rex vester.
15. Illi autem clamábant : Tolle, tolle, crucifíge eum. Dicit eis Pilátus : Regem vestrum crucifígam? Respondérunt pontífices : Non habémus regem, nisi Cæsarem.
16. Tunc ergo trádidit eis illum ut crucifigerétur.

In Calvaria colle.

Suscepérunt autem Jesum, et eduxérunt.
17. Et bájulans sibi crucem, exívit in eum qui dícitur Calváriæ locum, hebráice autem Gólgotha,
18. ubi crucifixérunt eum, et cum eo álios duos hinc et hinc, médium autem Jesum.
19. Scripsit autem et títulum Pilátus, et pósuit super crucem. Erat autem scriptum : Jesus Nazarénus, rex Judæórum.
20. Hunc ergo títulum multi Judæórum legérunt, quia prope civitátem erat locus, ubi crucifíxus est Je-

17) Matth. **27.** *33;* Marc. **15.** *22;* Luc. **23.** *33.*

sus; et erat scriptum hebráice, græce et latíne. 21. Dicébant ergo Piláto pontífices Judæórum: Noli scríbere: Rex Judæórum, sed quia ipse dixit : Rex sum Judæórum. 22. Respóndit Pilátus : Quod scripsi, scripsi.

23. Mílites ergo cum crucifixíssent eum, accepérunt vestiménta ejus (et fecérunt quátuor partes, unicuíque míliti partem), et túnicam. Erat autem túnica inconsútilis, désuper contéxta per totum. 24. Dixérunt ergo ad ínvicem : Non scindámus eam, sed sortiámur de illa cujus sit. Ut Scriptúra implerétur, dicens : Partíti sunt vestiménta mea sibi, et in vestem meam misérunt sortem. Et mílites quidem hæc fecérunt.

25. Stabant autem juxta crucem Jesu mater ejus, et soror matris ejus, María Cléophæ, et María Magdaléne. 26. Cum vidísset ergo Jesus matrem, et discípulum stantem quem diligébat, dicit matri suæ : Múlier, ecce fílius tuus. 27. Deínde dicit discípulo : Ecce mater tua. Et ex illa hora accépit eam discípulus in sua.

28. Póstea sciens Jesus quia ómnia consummáta sunt, ut consummarétur Scriptúra, dixit : Sítio. 29. Vas ergo erat pósitum acéto plenum. Illi autem spóngiam plenam acéto, hyssópo circumponéntes, obtulérunt ori ejus. 30. Cum ergo accepísset Jesus acétum, dixit : Consummátum est. Et inclináto cápite trádidit spíritum.

31. Judæi ergo (quóniam parascéve erat), ut non remanérent in cruce córpora sábbato (erat enim magnus dies ille sábbati), rogavérunt Pilátum ut frangeréntur eórum crura, et tolleréntur. 32. Venérunt ergo mílites, et primi quidem fregérunt crura, et altérius, qui

23) Matth. **27.** *35;* Marc. **15.** *24;* Luc. **23.** *34.* — 24) Ps. **21.** *19.* — 28) Ps. **68.** *22.*

crucifíxus est cum eo. 33. Ad Jesum autem cum veníssent, ut vidérunt eum jam mórtuum, non fregérunt ejus crura; 34. sed unus mílitum láncea latus ejus apéruit, et contínuo exívit sanguis et aqua. 35. Et qui vidit, testimónium perhíbuit, et verum est testimónium ejus. Et ille scit quia vera dicit, ut et vos credátis. 36. Facta sunt enim hæc ut Scriptúra implerétur : Os non comminuétis ex eo. 37. Et íterum ália Scriptúra dicit : Vidébunt in quem transfixérunt.

Sepultura.

38. Post hæc autem rogávit Pilátum Joseph ab Arimathæa (eo quod esset discípulus Jesu, occúltus autem propter metum Judæórum), ut tólleret corpus Jesu. Et permísit Pilátus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. 39. Venit autem et Nicodémus, qui vénerat ad Jesum nocte primum, ferens mixtúram myrrhæ et áloes, quasi libras centum. 40. Accepérunt ergo corpus Jesu, et ligavérunt illud línteis cum aromátibus, sicut mos est Judæis sepelíre. 41. Erat autem, in loco ubi crucifíxus est, hortus : et in horto monuméntum novum, in quo nondum quisquam pósitus erat. 42. Ibi ergo propter parascéven Judæórum, quia juxta erat monuméntum, posuérunt Jesum.

PER RESURRECTIONEM MANIFESTATUR GLORIA JESU.

Magdalenæ apparitio.

20. Una autem sábbati, María Magdaléne venit mane, cum adhuc ténebræ essent, ad monuméntum, et vidit lápidem sublátum a mo-

36) Exod. **12.** *46;* Num. **9.** *12.* — 37) Zach. **12.** *10.* — 38) Matth. **27.** *57;* Marc. **15.** *43;* Luc. **23.** *50.* — 39) *Sup.* **3.** *2.*
1) Matth. **28.** *1;* Marc. **16.** *1;* Luc. **24.** *1.*

numénto. 2. Cucúrrit ergo, et venit ad Simónem Petrum, et ad álium discípulum quem amábat Jesus, et dicit illis : Tulérunt Dóminum de monuménto, et nescímus ubi posuérunt eum. 3. Exiit ergo Petrus, et ille álius discípulus, et venérunt ad monuméntum. 4. Currébant autem duo simul, et ille álius discípulus præcucúrrit cítius Petro, et venit primus ad monuméntum. 5. Et cum se inclinásset, vidit pósita linteámina, non tamen introívit. 6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introívit in monuméntum, et vidit linteámina pósita. 7. Et sudárium quod fúerat super caput ejus, non cum linteamínibus pósitum, sed separátim involútum in unum locum. 8. Tunc ergo introívit et ille discípulus qui vénerat primus ad monuméntum, et vidit, et crédidit : 9. Nondum enim sciébant Scriptúram, quia oportébat eum a mórtuis resúrgere. 10. Abiérunt ergo íterum discípuli ad semetípsos.

11. María autem stabat ad monuméntum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinávit se, et prospéxit in monuméntum; 12. et vidit duos ángelos in albis, sedéntes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi pósitum fúerat corpus Jesu. 13. Dicunt ei illi : Múlier, quid ploras? Dicit eis : Quia tulérunt Dóminum meum; et néscio ubi posuérunt eum. 14. Hæc cum dixísset, convérsa est retrórsum, et vidit Jesum stantem; et non sciébat quia Jesus est. 15. Dicit ei Jesus : Múlier, quid ploras? quem quæris? Illa exístimans quia hortulánus esset, dicit ei : Dómine, si tu sustulísti eum, dícito mihi ubi posuísti eum; et ego eum tollam. 16. Dicit ei Jesus : María. Convérsa illa, dicit ei : Rabbóni (quod dí-

11) Matth. **28.** *1*; Marc. **16.** *5*; Luc. **24.** *4*.

citur magíster). 17. Dicit ei Jesus : Noli me tángere, nondum enim ascéndi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascéndo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum, et Deum vestrum. 18. Venit María Magdaléne annúntians discípulis : Quia vidi Dóminum, et hæc dixit mihi.

Apostolis in cenaculo.

19. Cum ergo sero esset die illo, una sabbatórum, et fores essent clausæ, ubi erant discípuli congregáti propter metum Judæórum, venit Jesus, et stetit in médio, et dixit eis : Pax vobis. 20. Et cum hoc dixísset, osténdit eis manus et latus. Gavísi sunt ergo discípuli, viso Dómino. 21. Dixit ergo eis íterum : Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. 22. Hæc cum dixísset, insufflávit; et dixit eis : Accípite Spíritum Sanctum : 23. quorum remiséritis peccáta, remittúntur eis; et quorum retinuéritis, reténta sunt. 24. Thomas autem unus ex duódecim, qui dícitur Dídymus, non erat cum eis quando venit Jesus. 25. Dixérunt ergo ei álii discípuli : Vídimus Dóminum. Ille autem dixit eis : Nisi vídero in mánibus ejus fixúram clavórum, et mittam dígitum meum in locum clavórum, et mittam manum meam in latus ejus, non credam.

Thomæ et Apostolis.

26. Et post dies octo, íterum erant discípuli ejus intus, et Thomas cum eis. Venit Jesus jánuis clausis, et stetit in médio, et dixit : Pax vobis. 27. Deínde dicit Thomæ : Infer dígitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum; et noli esse incrédulus, sed fidélis. 28. Respóndit Thomas, et dixit ei : Dóminus meus et Deus

19) Marc. **16.** *14;* Luc. **24.** *36;* I. Cor. **15.** *5.* — 23) Matth. **18.** *18.*

meus. 29. Dixit ei Jesus : Quia vidísti me Thoma, credidísti; beáti qui non vidérunt et credidérunt.

Evangelii conclusio.

30. Multa quidem et ália signa fecit Jesus in conspéctu discipulórum suórum, quæ non sunt scripta in libro hoc. 31. Hæc autem scripta sunt ut credátis quia Jesus est Christus Fílius Dei, et ut credéntes, vitam habeátis in nómine ejus.

APPENDIX [21]

Ad mare Tiberiadis apparet Jesus Apostolis.

21. Póstea manifestávit se íterum Jesus discípulis ad mare Tiberíadis. Manifestávit autem sic. 2. Erant simul Simon Petrus, et Thomas, qui dícitur Dídymus, et Nathánael, qui erat a Cana Galilææ, et fílii Zebedæi, et álii ex discípulis ejus duo. 3. Dicit eis Simon Petrus : Vado piscári. Dicunt ei : Vénimus et nos tecum. Et exiérunt, et ascendérunt in navim; et illa nocte nihil prendidérunt. 4. Mane autem facto stetit Jesus in líttore; non tamen cognovérunt discípuli quia Jesus est. 5. Dixit ergo eis Jesus : Púeri numquid pulmentárium habétis? Respondérunt ei : Non. 6. Dicit eis : Míttite in déxteram navígii rete, et inveniétis. Misérunt ergo; et jam non valébant illud tráhere præ multitúdine píscium. 7. Dixit ergo discípulus ille, quem diligébat Jesus, Petro : Dóminus est. Simon Petrus cum audísset quia Dóminus est, túnica succínxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. 8. Alii autem discípuli navígio venérunt (non enim longe erant a terra, sed quasi cúbitis ducéntis), tráhéntes rete píscium.

30) *Inf.* **21.** *25.*

9. Ut ergo descendérunt in terram, vidérunt prunas pósitas, et piscem superpósitum, et panem. 10. Dicit eis Jesus : Afférte de píscibus, quos prendidístis nunc. 11. Ascéndit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis píscibus centum quinquagínta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. 12. Dicit eis Jesus : Veníte, prandéte. Et nemo audébat discumbéntium interrogáre eum : Tu quis es? sciéntes quia Dóminus est. 13. Et venit Jesus, et áccipit panem, et dat eis, et piscem similiter. 14. Hoc jam tértio manifestátus est Jesus discípulis suis, cum resurrexísset a mórtuis.

Petrus supremus Pastor.

15. Cum ergo prandíssent, dicit Simóni Petro Jesus : Simon Joánnis, díligis me plus his? Dicit ei : Etiam, Dómine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. 16. Dicit ei íterum : Simon Joánnis, díligis me? Ait illi : Etiam, Dómine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. 17. Dicit ei tértio : Simon Joánnis, amas me? Contristátus est Petrus, quia dixit ei tértio, Amas me? et dixit ei : Dómine, tu ómnia nosti, tu scis quia amo te. Dixit ei : Pasce oves meas.

Petri martyrium.

18. Amen, amen dico tibi, cum esses júnior, cingébas te, et ambulábas ubi volébas : cum autem senúeris, exténdes manus tuas, et álius te cinget, et ducet quo tu non vis. 19. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificatúrus esset Deum. Et cum hoc dixísset, dicit ei : Séquere me.

Sors Joannis.

20. Convérsus Petrus vidit illum discípulum, quem diligébat Jesus, sequéntem, qui et recúbuit in cena super pe-

18) II Petr. 1. *14.* — 20) *Sup.* 13. *23.*

ctus ejus, et dixit : Dómine, quis est qui tradet te? 21. Hunc ergo cum vidísset Petrus, dixit Jesu : Dómine, hic autem quid? 22. Dicit ei Jesus : Sic eum volo manére donec véniam, quid ad te? tu me séquere. 23. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discípulus ille non móritur. Et non dixit ei Jesus : Non móritur; sed Sic eum volo manére donec véniam, quid ad te? 24. Hic est discípulus ille qui testimónium pérhibet de his, et scripsit hæc; et scimus quia verum est testimónium ejus.

Ultima conclusio.

25. Sunt autem et ália multa quæ fecit Jesus; quæ si scribántur per síngula, nec ipsum árbitror mundum cápere posse eos, qui scribéndi sunt, libros.

ACTUS APOSTOLORUM

PROLOGUS

1. Primum quidem sermónem feci de ómnibus, o Theóphile, quæ cœpit Jesus fácere et docére, 2. usque in diem qua præcípiens apóstolis per Spíritum Sanctum, quos elégit, assúmptus est; 3. quibus et præbuit seípsum vivum post passiónem suam in multis arguméntis, per dies quadragínta appárens eis et loquens de regno Dei.

PARS PRIMA

FUNDATIO ECCLESIÆ EJUSQUE INITIA APUD JUDÆOS SEU ACTUS S. PETRI [1-12]

1° — PRÆPARATIO [1, *4-26*]

Ascensio Domini.

4. Et convéscens, præcépit eis ab Jerosólymis ne discéderent, sed exspectárent promissiónem Patris, quam audístis (inquit) per os meum; 5. quia Joánnes quidem baptizávit aqua, vos autem baptizabímini Spíritu Sancto non post multos hos dies. 6. Igitur qui convénerant, interrogábant eum, dicéntes: Dómine, si in témpore hoc restítues regnum

4) Luc. **24.** *49*; Joan. **14.** *26*; Matth. **3.** *11*; Marc. **1.** *8*; Luc. **3.** *16*; Joan. **1.** *26*.

Israël. 7. Dixit autem eis : Non est vestrum nosse témpora vel moménta, quæ Pater pósuit in sua potestáte; 8. sed accipiétis virtútem superveniéntis Spíritus Sancti in vos, et éritis mihi testes in Jerúsalem, et in omni Judæa, Samaría, et usque ad últimum terræ.

9. Et cum hæc dixísset, vidéntibus illis, elevátus est, et nubes suscépit eum ab óculis eórum. 10. Cumque intueréntur in cælum eúntem illum, ecce duo viri astitérunt juxta illos in véstibus albis, 11. qui et dixérunt : Viri Galiláei, quid statis aspiciéntes in cælum? hic Jesus, qui assúmptus est a vobis in cælum, sic véniet, quemádmodum vidístis eum eúntem in cælum.

Apostoli in cenaculo.

12. Tunc revérsi sunt Jerosólymam, a monte qui vocátur Olivéti, qui est juxta Jerúsalem, sábbati habens iter. 13. Et cum introíssent in cenáculum, ascendérunt ubi manébant Petrus et Joánnes, Jacóbus et Andréas, Philíppus et Thomas, Bartholomæus et Matthæus, Jacóbus Alphæi, et Simon Zelótes, et Judas Jacóbi. 14. Hi omnes erant perseverántes unanímiter in oratióne cum muliéribus, et María matre Jesu, et frátribus ejus.

Matthiæ electio.

15. In diébus illis exsúrgens Petrus in médio fratrum dixit (erat autem turba hóminum simul fere centum vigínti) : 16. Viri fratres, opórtet impléri scriptúram quam prædíxit Spíritus Sanctus per os David de Juda, qui fuit dux eórum qui comprehendérunt Jesum; 17. qui connumerátus erat in nobis, et sortítus est sortem ministérii hujus. 18. Et hic quidem possédit agrum de mercéde iniquitátis; et suspénsus crépuit

8) *Inf.* **2.** *2;* Luc. **24.** *48.* — 16) Ps. **40.** *10;* Joan. **13.** *18.* 18) Matth. **27.** 7.

médius, et diffúsa sunt ómnia víscera ejus. 19. Et notum factum est ómnibus habitántibus Jerúsalem, ita ut appellarétur ager ille, lingua eórum, Hacéldama, hoc est, ager sánguinis. 20. Scriptum est enim in libro Psalmórum : Fiat commorátio eórum deserta et non sit qui inhábitet in ea, et episcopátum ejus accípiat alter. 21. Opórtet ergo ex his viris, qui nobíscum sunt congregáti in omni témpore, quo intrávit et exívit inter nos Dóminus Jesus, 22. incípiens a baptísmate Joánnis usque in diem qua assúmptus est a nobis, testem resurrectiónis ejus nobíscum fieri unum ex istis. 23. Et statuérunt duos, Joseph, qui vocabátur Bársabas, qui cognomináts est Justus, et Matthíam. 24. Et orántes dixérunt : Tu, Dómine, qui corda nosti ómnium, osténde quem elégeris ex his duóbus unum 25. accípere locum ministérii hujus, et apostolátus, de quo prævaricátus est Judas ut abíret in locum suum. 26. Et dedérunt sortes eis, et cécidit sors super Matthíam, et annumerátus est cum úndecim apóstolis.

2° — FUNDATIO ECCLESIÆ JEROSOLYMIS [2, *1-47*]

Adventus Spiritus Sancti.

2. Et cum compleréntur dies Pentecóstes, erant omnes páriter in eódem loco; 2. et factus est repénte de cælo sonus, tanquam adveniéntis spíritus vehoméntis, et replévit totam domum ubi erant sedéntes. 3. Et apparuérunt illis dispertítæ linguæ tamquam ignis, sedítque supra síngulos eórum; 4. et repléti sunt omnes Spíritu Sancto, et cœpérunt loqui váriis linguis, prout

20) Ps. **68.** *26;* Ps. **108.** *8.*

4) Matth. **3.** *11;* Marc. **1.** *8;* Luc. **3.** *16;* Joan. **7.** *39;* *Supr.* **1.** *8; Infr.* **11.** *16;* **19.** *6.*

Spíritus Sanctus dabat éloqui illis. 5. Erant autem in Jerúsalem habitántes Judæi, viri religiósi ex omni natióne quæ sub cælo est. 6. Facta autem hac voce, convénit multitúdo, et mente confúsa est, quóniam audiébat unusquísque lingua sua illos loquéntes. 7. Stupébant autem omnes, et mirabántur, dicéntes : Nonne ecce omnes isti qui loquúntur, Galilæi sunt? 8. Et quómodo nos audívimus unusquísque linguam nostram, in qua nati sumus? 9. Parthi, et Medi, et Ælamíthæ, et qui hábitant Mesopotámiam, Judæam et Cappadóciam, Pontum, et Asiam, 10. Phrýgiam, et Pamphýliam, Ægýptum, et partes Líbyæ, quæ est circa Cyrénen, et ádvenæ Románi, 11. Judæi quoque et prosélyti, Cretes, et Arabes, audívimus eos loquéntes nostris linguis magnália Dei. 12. Stupébant autem omnes, et mirabántur ad ínvicem, dicéntes : Quidnam vult hoc esse? 13. Alii autem irridéntes dicébant : Quia musto pleni sunt isti.

Sermo Petri.

14. Stans autem Petrus cum úndecim, levávit vocem suam, et locútus est eis : Viri Judæi, et qui habitátis Jerúsalem univérsi, hoc vobis notum sit, et áuribus percípite verba mea. 15. Non enim, sicut vos æstimátis, hi ébrii sunt, cum sit hora diéi tértia; 16. sed hoc est quod dictum est per prophétam Joël : 17. Et erit in novíssimis diébus (dicit Dóminus), effúndam de Spíritu meo super omnem carnem; et prophetábunt fílii vestri, et fíliæ vestræ, et júvenes vestri visiónes vidébunt, et senióres vestri sómnia somniábunt. 18. Et quidem super servos meos, et super ancíllas meas, in diébus illis effúndam de Spíritu meo, et pro-

17) Isai. **44.** *3;* Joel. **2.** *28.*

phetábunt. 19. Et dabo prodígia in cælo sursum, et signa in terra deórsum, sánguinem, et ignem, et vapórem fumi. 20. Sol convertétur in ténebras, et luna in sánguinem, ántequam véniat dies Dómini magnus et maniféstus. 21. Et erit : omnis quicúmque invocáverit nomen Dómini, salvus erit.

22. Viri Israelítæ, audíte verba hæc : Jesum Nazarénum, virum approbátum a Deo in vobis, virtútibus, et prodígiis, et signis, quæ fecit Deus per illum in médio vestri, sicut et vos scitis, 23. hunc, definíto consílio et præsciéntia Dei tráditum, per manus iniquórum affligéntes interemístis. 24. Quem Deus suscitávit, solútis dolóribus inférni, juxta quod impossíbile erat tenéri illum ab eo. 25. David enim dicit in eum : Providébam Dóminum in conspéctu meo semper, quóniam a dextris est mihi, ne commóvear. 26. Propter hoc lætátum est cor meum, et exsultávit lingua mea, ínsuper et caro mea requiéscet in spe; 27. quóniam non derelínques ánimam meam in inférno, nec dabis Sanctum tuum vidére corruptiónem. 28. Notas mihi fecísti vias vitæ, et replébis me jucunditáte cum fácie tua. 29. Viri fratres, líceat audénter dícere ad vos de patriárcha David, quóniam defúnctus est, et sepúltus, et sepúlchrum ejus est apud nos usque in hodiérnum diem. 30. Prophéta ígitur cum esset, et sciret quia jurejurándo jurásset illi Deus de fructu lumbi ejus sedére super sedem ejus, 31. próvidens locútus est de resurrectióne Christi, quia neque derelíctus est in inférno, neque caro ejus vidit corru-

21) Joel. **2.** *32;* Rom. **10.** *13.* — 25) Ps. **15.** *8.* — 29) III Reg. **2.** *10.* — 30) Psal. **131.** *11.* — 31) Ps. **15.** *10.* *Infr.* **13.** *35.*

ptiónem. 32. Hunc Jesum resuscitávit Deus, cujus omnes nos testes sumus. 33. Déxtera ígitur Dei exaltátus, et promissióne Spíritus Sancti accépta a Patre, effúdit hunc, quem vos vidétis, et audítis. 34. Non enim David ascéndit in cælum; dixit autem ipse : Dixit Dóminus Dómino meo: Sede a dextris meis, 35. donec ponam inimícos tuos scabéllum pedum tuórum. 36. Certíssime sciat ergo omnis domus Israël quia et Dóminum eum et Christum fecit Deus, hunc Jesum, quem vos crucifixístis.

Conversio trium millium.

37. His autem audítis, compúncti sunt corde, et dixérunt ad Petrum, et ad réliquos apóstolos : Quid faciémus, viri fratres? 38. Petrus vero ad illos : Pæniténtiam (inquit) ágite, et baptizétur unusquísque vestrum in nómine Jesu Christi, in remissiónem peccatórum vestrórum; et accipiétis donum Spíritus Sancti. 39. Vobis enim est repromíssio, et fíliis vestris, et ómnibus qui longe sunt, quoscúmque advocáverit Dóminus Deus noster. 40. Aliis étiam verbis plúrimis testificátus est, et exhortabátur eos, dicens : Salvámini a generatióne ista prava. 41. Qui ergo recepérunt sermónem ejus, baptizáti sunt; et appósitæ sunt in die illa ánimæ círciter tria míllia.

Primorum fidelium mira vita.

42. Erant autem perseveránte in doctrína apostolórum, et communicatióne fractiónis panis, et oratiónibus. 43. Fiébat autem omni ánimæ timor. Multa quoque prodígia et signa per apóstolos in Jerúsalem fiébant, et metus erat magnus in univérsis. 44. Omnes étiam qui credébant erant páriter, et habé-

34) Ps. 109. 1.

bant ómnia commúnia. 45. Possessiónes et substántias vendébant, et dividébant illa ómnibus, prout cuíque opus erat. 46. Quotídie quoque perdurántes unanímiter in templo, et frangéntes circa domos panem, sumébant cibum cum exsultatióne, et simplicitáte cordis. 47. Collaudántes Deum, et habéntes grátiam ad omnem plebem. Dóminus autem augébat qui salvi fierent quotídie in idípsum.

3° — INCRESCIT ET CONFIRMATUR ECCLESIA HIEROSOLYMITANA [3-7]

Agente Petro, increscit Ecclesia

Petrus claudum sanat.

3. Petrus autem et Joánnes ascendébant in templum ad horam oratiónis nonam. 2. Et quidam vir, qui erat claudus ex útero matris suæ, bajulabátur; quem ponébant quotídie ad portam templi quæ dícitur Speciósa, ut péteret eleemósynam ab introeúntibus in templum. 3. Is cum vidísset Petrum et Joánnem incipiéntes introíre in templum, rogábat ut eleemósynam accíperet. 4. Intuens autem in eum Petrus cum Joánne, dixit : Réspice in nos. 5. At ille intendébat in eos, sperans se áliquid acceptúrum ab eis. 6. Petrus autem dixit : Argéntum et aurum non est mihi; quod autem hábeo, hoc tibi do : In nómine Jesu Christi Nazaréni surge et ámbula. 7. Et apprehénsa manu ejus déxtera, allevávit eum, et prótinus consolidátæ sunt bases ejus et plantæ. 8. Et exsíliens stetit, et ambulábat; et intrávit cum illis in templum ámbulans, et exsíliens, et laudans Deum. 9. Et vidit omnis pópulus eum ambulántem, et laudántem Deum. 10. Cognoscébant autem illum, quod ipse erat, qui ad eleemósynam sedébat ad Speciósam portam templi,

et impléti sunt stupóre et éxtasi, in eo quod contígerat illi. 11. Cum tenéret autem Petrum et Joánnem, cucúrrit omnis pópulus ad eos, ad pórticum quæ appellátur Salomónis, stupéntes.

Fidem prædicat et pœnitentiam.

12. Videns autem Petrus, respóndit ad pópulum : Viri Israelítæ, quid mirámini in hoc, aut nos quid intuémini, quasi nostra virtúte aut potestáte fecérimus hunc ambuláre? 13. Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob, Deus patrum nostrórum, glorificávit Fílium suum Jesum, quem vos quidem tradidístis, et negástis ante fáciem Piláti, judicánte illo dimítti. 14. Vos autem sanctum et justum negástis, et petístis virum homicídam donári vobis; 15. auctórem vero vitæ interfecístis, quem Deus suscitávit a mórtuis, cujus nos testes sumus. 16. Et in fide nóminis ejus, hunc, quem vos vidístis, et nostis confirmávit nomen ejus; et fides quæ per eum est, dedit íntegram sanitátem istam in conspéctu ómnium vestrum. 17. Et nunc, fratres, scio quia per ignorántiam fecístis, sicut et príncipes vestri. 18. Deus autem, quæ prænuntiávit per os ómnium prophetárum pati Christum suum, sic implévit.

19. Pœnitémini ígitur, et convertímini, ut deleántur peccáta vestra, 20. ut cum vénerint témpora refrigérii a conspéctu Dómini, et míserit eum qui prædicátus est vobis, Jesum Christum, 21. quem opórtet quidem cælum suscípere usque in témpora restitutiónis ómnium, quæ locútus est Deus per os sanctórum suórum a sæculo prophetárum. 22. Móyses

14) Matth. **27.** *20;* Marc. **15.** *11;* Luc. **23.** *18;* Joan **18.** *40.* — 22) Deut. **18.** *15.*

quidem dixit : Quóniam prophétam suscitábit vobis Dóminus Deus vester de frátribus vestris, tanquam me, ipsum audiétis juxta ómnia quæcúmque locútus fúerit vobis. 23. Erit autem : omnis ánima, quæ non audíerit prophétam illum, exterminábitur de plebe. 24. Et omnes prophétæ a Sámuel, et deínceps, qui locúti sunt, annuntiavérunt dies istos. 25. Vos estis fílii prophetárum, et testaménti quod dispósuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham : Et in sémine tuo benedicéntur omnes famíliæ terræ. 26. Vobis primum Deus súscitans Fílium suum, misit eum benedicéntem vobis, ut convértat se unusquísque a nequítia sua.

Petrus et Joannes coram Synedrio.

4. Loquéntibus autem illis ad pópulum, supervenérunt sacerdótes, et magistrátus templi, et sadducæi, 2. doléntes quod docérent pópulum, et annuntiárent in Jesu resurrectiónem ex mórtuis; 3. et injecérunt in eos manus, et posuérunt eos in custódiam in crástinum; erat enim jam véspera. 4. Multi autem eórum qui audíerant verbum, credidérunt; et factus est númerus virórum quinque míllia. 5. Factum est autem in crástinum, ut congregaréntur príncipes eórum, et senióres, et scribæ in Jerúsalem, 6. et Annas princeps sacerdótum, et Cáiphas, et Joánnes, et Alexánder, et quotquot erant de génere sacerdotáli. 7. Et statuéntes eos in médio, interrogábant : In qua virtúte, aut in quo nómine fecístis hoc vos?

8. Tunc replétus Spíritu Sancto Petrus, dixit ad eos : Príncipes pópuli, et senióres, audíte. 9. Si nos hódie dijudicámur in benefá-

25) Gen. **12.** 3.

cto hóminis infírmi, in quo iste salvus factus est, 10. notum sit ómnibus vobis, et omni plebi Israel, quia in nómine Dómini nostri Jesu Christi Nazaréni, quem vos crucifixístis, quem Deus suscitávit a mórtuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. 11. Hic est lapis qui reprobátus est a vobis ædificántibus, qui factus est in caput ánguli; 12. et non est in álio áliquo salus : nec enim áliud nomen est sub cælo datum homínibus, in quo opórteat nos salvos fíeri.

13. Vidéntes autem Petri constántiam et Joánnis, compérto quod hómines essent sine lítteris et idiótæ, admirabántur, et cognoscébant eos quóniam cum Jesu fúerant; 14. hóminem quoque vidéntes stantem cum eis qui curátus fúerat, nihil póterant contradícere. 15. Jussérunt autem eos foras extra concílium secédere; et conferébant ad ínvicem, 16. dicéntes : Quid faciémus homínibus istis? quóniam quidem notum signum factum est per eos ómnibus habitántibus Jerúsalem; maniféstum est, et non póssumus negáre. 17. Sed ne ámplius divulgétur in pópulum, comminémur eis, ne ultra loquántur in nómine hoc ulli hóminum. 18. Et vocántes eos, denuntiavérunt ne omníno loqueréntur, neque docérent in nómine Jesu. 19. Petrus vero et Joánnes respondéntes, dixérunt ad eos : Si justum est in conspéctu Dei vos pótius audíre quam Deum, judicáte; 20. non enim póssumus quæ vídimus et audívimus non loqui. 21. At illi comminántes dimisérunt eos, non inveniéntes quómodo punírent eos, propter pópulum, quia omnes clarificábant id quod factum fúerat in eo quod accíderat. 22. An-

11) Ps. **117.** *22*; Isai. **28.** *16*; Matth. **21.** *42*; Marc. **12.** *10*; Luc. **20.** *17*; Rom. **9.** *33*; I Petr. **2.** *7*.

nórum enim erat ámplius quadragínta homo, in quo factum fúerat signum istud sanitátis.

Gratiarum actio.

23. Dimíssi autem venérunt ad suos, et annuntiavérunt eis, quanta ad eos príncipes sacerdótum et senióres dixíssent. 24. Qui cum audíssent, unanímiter levavérunt vocem ad Deum, et dixérunt: Dómine, tu es qui fecísti cælum et terram, mare, et ómnia quæ in eis sunt; 25. qui Spíritu Sancto per os patris nostri David, púeri tui, dixísti : Quare fremuérunt gentes, et pópuli meditáti sunt inánia? 26. Astitérunt reges terræ et príncipes convenérunt in unum, advérsus Dóminum, et advérsus Christum ejus? 27. Convenérunt enim vere in civitáte ista advérsus sanctum púerum tuum Jesum quem unxísti, Heródes, et Póntius Pilátus, cum géntibus, et pópulis Israel, 28. fácere quæ manus tua et consílium tuum decrevérunt fíeri. 29. Et nunc Dómine réspice in minas eórum, et da servis tuis cum omni fidúcia loqui verbum tuum, 30. in eo quod manum tuam exténdas ad sanitátes, et signa et prodígia fíeri per nomen sancti Fílii tui Jesu. 31. Et cum orássent, motus est locus in quo erant congregáti; et repléti sunt omnes Spíritu Sancto, et loquebántur verbum Dei cum fidúcia.

Cordium et bonorum unio.

32. Multitúdinis autem credéntium erat cor unum, et ánima una; nec quisquam eórum, quæ possidébat, áliquid suum esse dicébat, sed erant illis ómnia commúnia. 33. Et virtúte magna reddébant apóstoli testimónium resurrectiónis Jesu Christi Dómini nostri, et grátia magna

25) Ps. 2. 1.

erat in ómnibus illis. 34. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessóres agrórum aut domórum erant, vendéntes afferébant prétia eórum quæ vendébant. 35. Et ponébant ante pedes apostolórum. Dividebátur autem síngulis prout cuíque opus erat. 36. Joseph autem, qui cognominátus est Bárnabas ab apóstolis (quod est interpretátum Fílius consolatiónis), levítes, Cýprius génere, 37. cum habéret agrum, véndidit eum, et áttulit prétium, et pósuit ante pedes apostolórum.

Ananiæ et Saphiræ pœna.

5. Vir autem quidam nómine Ananías, cum Saphíra uxóre sua véndidit agrum; 2. et fraudávit de prétio agri, cónscia uxóre sua, et áfferens partem quamdam, ad pedes apostolórum pósuit. 3. Dixit autem Petrus: Ananía, cur tentávit Sátanas cor tuum, mentíri te Spirítui Sancto, et fraudáre de prétio agri? 4. Nonne manens tibi manébat, et venúmdatum in tua erat potestáte? Quare posuísti in corde tuo hanc rem? Non es mentítus homínibus, sed Deo. 5. Audiens autem Ananías hæc verba, cécidit et exspirávit. Et factus est timor magnus super omnes qui audiérunt. 6. Surgéntes autem júvenes amovérunt eum, et efferéntes sepeliérunt.

7. Factum est autem quasi horárum trium spátium, et uxor ipsíus, nésciens quod factum fúerat, introívit. 8. Dixit autem ei Petrus: Dic mihi múlier si tanti agrum vendidístis? At illa dixit: Etiam tanti. 9. Petrus autem ad eam: Quid útique convénit vobis tentáre Spíritum Dómini? Ecce pedes eórum qui sepeliérunt virum tuum ad óstium, et éfferent te. 10. Conféstim cécidit ante pedes ejus, et exspirávit. Intrántes autem júvenes, invené-

runt illam mórtuam, et exstulérunt, et sepeliérunt ad virum suum. 11. Et factus est timor magnus in univérsa ecclésia, et in omnes qui audiérunt hæc.

Increscentis Ecclesiæ persecutio

Prodigia Apostolorum.

12. Per manus autem apostolórum fiébant signa et prodígia multa in plebe. Et erant unanímiter omnes in pórticu Salomónis. 13. Ceterórum autem nemo audébat se conjúngere illis; sed magnificábat eos pópulus. 14. Magis autem augebátur credéntium in Dómino multitúdo virórum ac mulíerum, 15. ita ut in platéas ejícerent infírmos, et pónerent in léctulis ac grabátis, ut, veniénte Petro, saltem umbra illíus obumbráret quemquam illórum, et liberaréntur ab infirmitátibus suis. 16. Concurrébat autem etmultitúdo vicinárum civitátum Jerúsalem, afferéntes ægros, et vexátos a spirítibus immúndis : qui curabántur omnes.

In custodiam missi et liberati

17. Exsúrgens autem princeps sacerdótum, et omnes qui cum illo erant (quæ est hæresis sadducæórum), repléti sunt zelo; 18. et injecérunt manus in apóstolos, et posuérunt eos in custódia pública. 19. Angelus autem Dómini per noctem apériens jánuas cárceris, et edúcens eos, dixit : 20. Ite, et stantes loquímini in templo plebi ómnia verba vitæ hujus. 21. Qui cum audíssent, intravérunt dilúculo in templum et docébant. Advéniens autem princeps sacerdótum, et qui cum eo erant, convocavérunt concílium, et omnes senióres filiórum Israel, et misérunt ad cárcerem ut adduceréntur.

22. Cum autem venissent minístri, et apérto cárcere non invenissent illos, revérsi nuntiavérunt, 23. dicéntes : Cárcerem quidem invéni-

mus clausum cum omni diligéntia, et custódes stantes ante jánuas : aperiéntes autem néminem intus invénimus. 24. Ut autem audiérunt hos sermónes magistrátus templi, et príncipes sacerdótum, ambigébant de illis quidnam fíeret. 25. Advéniens autem quidam nuntiávit eis : Quia ecce viri, quos posuístis in cárcerem, sunt in templo stantes et docéntes pópulum.

Cæsi deinceps dimittuntur.

26. Tunc ábiit magistrátus cum minístris, et addúxit illos sine vi : timébant enim pópulum ne lapidaréntur. 27. Et cum adduxíssent illos, statuérunt in concílio; et interrogávit eos princeps sacerdótum, 28. dicens : Præcipiéndo præcépimus vobis ne docerétis in nómine isto. Et ecce repléstis Jerúsalem doctrína vestra, et vultis indúcere super nos sánguinem hóminis istíus. 29. Respóndens autem Petrus, et apóstoli, dixérunt : Obedíre opórtet Deo magis quam homínibus. 30. Deus patrum nostrórum suscitávit Jesum, quem vos interemístis, suspendéntes in ligno. 31. Hunc príncipem et salvatórem Deus exaltávit déxtera sua, ad dandam pæniténtiam Israéli, et remissiónem peccatórum. 32. Et nos sumus testes horum verbórum, et Spíritus Sanctus, quem dedit Deus ómnibus obediéntibus sibi. 33. Hæc cum audíssent, dissecabántur, et cogitábant interfícere illos. 34. Surgens autem quidam in concílio pharisæus, nómine Gamáliel, legisdóctor honorábilis univérsæ plebi, jussit foras ad breve hómines fíeri, 35. dixítque ad illos : Viri Israelítæ, atténdite vobis super homínibus istis quid actúri sitis. 36. Ante hos enim dies éxstitit Théodas, dicens se esse áliquem, cui consénsit númerus virórum círciter quadringentórum;

qui occísus est; et omnes qui credébant ei, dissipáti sunt, et redácti ad níhilum. 37. Post hunc éxstitit Judas Galilæus in diébus professiónis, et avértit pópulum post se, et ipse périit; et omnes quotquot consensérunt ei, dispérsi sunt. 38. Et nunc ítaque dico vobis, discédite ab homínibus istis, et sínite illos : quóniam si est ex homínibus consílium hoc, aut opus, dissolvétur : 39. si vero ex Deo est, non potéritis dissólvere illud, ne forte et Deo repugnáre inveniámini. Consensérunt autem illi. 40. Et convocántes apóstolos, cæsis denuntiavérunt ne omníno loqueréntur in nómine Jesu, et dimisérunt eos. 41. Et illi quidem ibant gaudéntes a conspéctu concílii, quóniam digni habíti sunt pro nómine Jesu contuméliam pati. 42. Omni autem die non cessábant in templo et circa domos docéntes, et evangelizántes Christum Jesum.

Septem diaconi

Electio diaconorum.

6. In diébus autem illis crescénte número discipulórum, factum est murmur Græcórum advérsus Hebræos, eo quod despiceréntur in ministério quotidiáno víduæ eórum. 2. Convocántes autem duódecim multitúdinem discipulórum, dixérunt : Non est æquum nos derelínquere verbum Dei, et ministráre mensis. 3. Consideráte ergo fratres, viros ex vobis boni testimónii septem, plenos Spíritu Sancto, et sapiéntia, quos constituámus super hoc opus. 4. Nos vero oratióni et ministério verbi instántes érimus. 5. Et plácuit sermo coram omni multitúdine. Et elegérunt Stéphanum, virum plenum fide et Spíritu Sancto, et Philíppum, et Prochórum, et Nicanórem, et Timónem, et Parménam, et Nicoláum ádvenam Antiochénum. 6. Hos statuérunt ante conspéctum apostoló-

rum, et orántes imposuérunt eis manus. 7. Et verbum Dómini crescébat, et multiplicabátur númerus discipulórum in Jerúsalem valde. Multa étiam turba sacerdótum obediébat fídei.

Stephanus reprehendit Judæos quod sicut patres eorum et ipsi Spiritui Sancto restiterint.

8. Stéphanus autem plenus grátia et fortitúdine, faciébat prodígia et signa magna in pópulo. 9. Surrexérunt autem quidam de synagóga quæ appellátur Libertinórum, et Cyrenénsium, et Alexandrinórum, et eórum qui erant a Cilícia, et Asia, disputántes cum Stéphano; 10. et non póterant resístere sapiéntiæ, et Spirítui, qui loquebátur. 11. Tunc summisérunt viros, qui dícerent se audivísse eum dicéntem verba blasphémiæ in Móysen et in Deum. 12. Commovérunt ítaque plebem, et senióres, et scribas; et concurréntes rapuérunt eum, et adduxérunt in concílium. 13. Et statuérunt falsos testes, qui dícerent : Homo iste non cessat loqui verba advérsus locum sanctum, et legem; 14. audívimus enim eum dicéntem : Quóniam Jesus Nazarénus hic, déstruet locum istum, et mutábit traditiónes, quas trádidit nobis Móyses. 15. Et intuéntes eum omnes qui sedébant in concílio, vidérunt fáciem ejus tanquam fáciem ángeli.

7. Dixit autem princeps sacerdótum : Si hæc ita se habent? 2. Qui ait : Viri fratres et patres, audíte. Deus glóriæ appáruit patri nostro Abrahæ cum esset in Mesopotámia, prius quam morarétur in Charan, 3. et dixit ad illum : Exi de terra tua, et de cognatióne tua, et veni in terram quam monstráverotibi. 4. Tunc éxiit de terra

3) Gen. 12. 1.

Chaldæórum, et habitávit in Charan. Et inde, postquam mórtuus est pater ejus, tránstulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitátis; 5. et non dedit illi hereditátem in ea, nec passum pedis, sed repromísit dare illi eam in possessiónem, et sémini ejus post ipsum, cum non habéret fílium. 6. Locútus est autem ei Deus : Quia erit semen ejus áccola in terra aliéna, et servitúti eos subjícient, et male tractábunt eos annis quadringéntis. 7. Et gentem cui servíerint, judicábo ego, dixit Dóminus; et post hæc exíbunt, et sérvient mihi in loco isto. 8. Et dedit illi testaméntum circumcisiónis; et sic génuit Isaac, et circumcídit eum die octávo; et Isaac Jacob, et Jacob duódecim patriárchas.

9. Et patriárchæ æmulántes Joseph vendidérunt in Ægýptum, et erat Deus cum eo; 10. et erípuit eum ex ómnibus tribulatiónibus ejus; et dedit ei grátiam et sapiéntiam in conspéctu Pharaónis regis Ægýpti, et constítuit eum præpósitum super Ægýptum, et super omnem domum suam. 11. Venit autem fames in univérsam Ægýptum, et Chánaan, et tribulátio magna; et non inveniébant cibos patres nostri. 12. Cum audísset autem Jacob esse fruméntum in Ægýptum misit patres nostros primum; 13. et in secúndo cógnitus est Joseph a frátribus suis, et manifestátum est Pharaóni genus ejus. 14. Mittens autem Joseph accersívit Jacob patrem suum, et omnem cognatiónem suam in animábus septuagínta quinque. 15. Et descéndit Jacob in Ægýptum, et defúnctus est ipse, et

6) Gen. **15.** *13.* — 8) Gen. **17.** *10;* Gen. **21.** *2. 4;* Gen. **25.** *25;* Gen. **29.** *32;* **35.** *22.* — 9) Gen. **37.** *28.* — 10) Gen. **41.** *37.* — 12) Gen. **42.** *2.* — 13) Gen. **45.** *3.* — 15) Gen. **46.** *5;* Gen. **49.** *32.*

patres nostri. 16. Et transláti sunt in Sichem, et pósiti sunt in sepúlchro, quod emit Abraham prétio argénti a fíliis Hemor, fílii Sichem.

17. Cum autem appropinquáret tempus promissiónis, quam conféssus erat Deus Abrahæ, crevit pópulus et multiplicátus est in Ægýpto, 18. quoadúsque surréxit álius rex in Ægýpto, qui non sciébat Joseph. 19. Hic circumvéniens genus nostrum, afflíxit patres nostros, ut expónerent infántes suos ne vivificaréntur. 20. Eódem témpore natus est Móyses, et fuit gratus Deo, qui nutrítus est tribus ménsibus in domo patris sui. 21. Expósito autem illo, sústulit eum fília Pharaónis et nutrívit eum sibi in fílium. 22. Et erudítus est Móyses omni sapiéntia Ægyptiórum, et erat potens in verbis et in opéribus suis. 23. Cum autem implerétur ei quadragínta annórum tempus, ascéndit in cor ejus ut visitáret fratres suos fílios Israel. 24. Et cum vidísset quemdam injúriam patiéntem, vindicávit illum; et fecit ultiónem ei qui injúriam sustinébat, percússo Ægýptio. 25. Existimábat autem intellígere fratres, quóniam Deus per manum ipsíus daret salútem illis; at illi non intellexérunt. 26. Sequénti vero die appáruit illis litigántibus, et reconciliébat eos in pace, dicens : Viri, fratres estis; ut quid nocétis altérutrum? 27. Qui autem injúriam faciébat próximo, répulit eum, dicens : Quis te constítuit príncipem et júdicem super nos? 28. Numquid interfícere me tu vis, quemádmodum interfecísti heri Ægýptium? 29. Fugit

16) Gen. **23.** *16*; **50.** *5. 13*; Jos. **24.** *32*. — 17) Exod. **1.** *7*. — 20) Exod. **2.** *2*; Hebr. **11.** *23* — 24) Exod. **2.** *12*. — 26) Exod. **2.** *13*.

autem Móyses in verbo isto; et factus est ádvena in terra Mádian, ubi generávit fílios duos.

30. Et explétis annis quadragínta, appáruit illi in deserto montis Sina ángelus in igne flammæ rubi. 31. Móyses autem videns, admirátus est visum; et accedénte illo ut consideráret, facta est ad eum vox Dómini, dicens: 32. Ego sum Deus patrum tuórum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. Tremefáctus autem Móyses, non audébat consideráre. 33. Dixit autem illi Dóminus: Solve calceaméntum pedum tuórum; locus enim in quo stas, terra sancta est. 34. Videns vidi afflictiónem pópuli mei qui est in Ægýpto, et gémitum eórum audívi, et descéndi liberáre eos. Et nunc veni, et mittam te in Ægýptum.

35. Hunc Móysen, quem negavérunt, dicéntes: Quis te constítuit príncipem et júdicem? hunc Deus príncipem et redemptórem misit, cum manu ángeli qui appáruit illi in rubo. 36. Hic edúxit illos, fáciens prodígia et signa in terra Ægýpti, et in rubro Mari, et in deserto annis quadragínta. 37. Hic est Móyses, qui dixit fíliis Israel: Prophétam suscitábit vobis Deus de frátribus vestris, tamquam me, ipsum audiétis. 38. Hic est qui fuit in ecclésia in solitúdine cum ángelo, qui loquebátur ei in monte Sina, et cum pátribus nostris; qui accépit verba vitæ dare nobis; 39. cui noluérunt obedíre patres nostri, sed repulérunt, et avérsi sunt córdibus suis in Ægýptum, 40. dicéntes ad Aaron: Fac nobis deos, qui præcédant nos; Móyses enim

30) Exod. **3.** *2.* — 36) Exod. **7.** *8. 9. 10, 11, 14.* — 37) Deut. **18.** *15.* — 38) Exod. **19.** *3.* — 40) Exod. **32.** *1.*

hic, qui edúxit nos de terra Ægýpti, nescímus quid factum sit ei. 41. Et vítulum fecérunt in diébus illis, et obtulérunt hóstiam simulácro, et lætabántur in opéribus mánuum suárum. 42. Convértit autem Deus, et trádidit eos servíre milítiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetárum : Numquid víctimas et hóstias obtulístis mihi annis quadragínta in desérto, domus Israël? 43. Et suscepístis tabernáculum Moloch, et sidus Dei vestri Rempham, figúras quas fecístis adoráre eas. Et transferam vos trans Babylónem.

44. Tabernáculum testimónii fuit cum pátribus nostris in desérto, sicut dispósuit illis Deus, loquens ad Móysen, ut fáceret illud secúndum formam quam víderat. 45. Quod et induxérunt, suscipiéntes patres nostri cum Jesu in possessiónem géntium, quas éxpulit Deus a fácie patrum nostrórum, usque in diébus David, 46. qui invénit grátiam ante Deum, et pétiit ut inveníret tabernáculum Deo Jacob. 47. Sálomon autem ædificávit illi domum. 48. Sed non excélsus in manufáctis hábitat, sicut prophéta dicit : 49. Cælum mihi sedes est, terra autem scabéllum pedum meórum. Quam domum ædificábitis mihi, dicit Dóminus? aut quis locus requietiónis meæ est? 50. Nonne manus mea fecit hæc ómnia?

51. Dura cervíce, et incircumcísis córdibus et áuribus, vos semper Spirítui Sancto resístitis; sicut patres vestri, ita et vos. 52. Quem prophetárum non sunt persecúti patres vestri? Et occidérunt eos qui prænuntiábant de adventu Justi, cujus vos

42) Amos **5.** *25.* — 44) Exod. **25.** *40.* — 45) Jos. **3.** *14;* Hebr. **8.** *9.* — 46) I Reg. **16.** *13;* Ps. **131.** *3.* — 47) III Reg. **6.** *1;* I Paral. **17.** *12.* — 48) *Infra* **17.** *24.* — 49) Isai. **66.** *1.*

nunc proditóres et homicídæ fuístis; 53. qui accepístis legem in dispositióne angelórum, et non custodístis.

Ejus martyrium.

54. Audiéntes autem hæc dissecabántur córdibus suis, et stridébant déntibus in eum. 55. Cum autem esset plenus Spíritu Sancto, inténdens in cælum, vidit glóriam Dei, et Jesum stantem a dextris Dei. Et ait : Ecce vídeo cælos apértos, et Fílium hóminis stantem a dextris Dei. 56. Exclamántes autem voce magna continuérunt aures suas, et ímpetum fecérunt unanímiter in eum. 57. Et ejiciéntes eum extra civitátem lapidábant; et testes deposuérunt vestiménta sua secus pedes adolescéntis qui vocabátur Saulus. 58. Et lapidábant Stéphanum invocántem, et dicéntem : Dómine Jesu, súscipe spíritum meum. 59. Pósitis autem génibus, clamávit voce magna, dicens : Dómine ne státuas illis hoc peccátum. Et cum hoc dixísset, odormívit in Dómino. Saulus autem erat conséntiens neci ejus.

4º — DISPERSIO FIDELIUM [8, *1-3*]

8. Facta est autem in illa die persecútio magna in ecclésia, quæ erat Jerosólymis; et omnes dispérsi sunt per regiónes Judææ et Samáriæ præter apóstolos. 2. Curavérunt autem Stéphanum viri timoráti, et fecérunt planctum magnum super eum. 3. Saulus autem devastábat ecclésiam; per domos intrans, et trahens viros, ac mulíeres, tradébat in custódiam.

5º — DIFFUSIO ECCLESIÆ EXTRA JUDÆAM [8, *4-40*]

Prædicatio in Samaria.

4. Igitur qui dispérsi erant pertransíbant, evangelizántes verbum Dei. 5. Philíppus autem descéndens in civitá-

tem Samáriæ, prædicábat illis Christum. 6. Intendébant autem turbæ his quæ a Philíppo dicebántur, unanímiter audiéntes, et vidéntes signa quæ faciébat. 7. Multi enim eórum qui habébant spíritus immúndos, clamántes voce magna exíbant. 8. Multi autem paralýtici et claudi curáti sunt.

Simon Magus.

9. Factum est ergo gáudium magnum in illa civitáte. Vir autem quidam nómine Simon, qui ante fúerat in civitáte magus, sedúcens gentem Samáriæ, dicens se esse áliquem magnum; 10. cui auscultábant omnes a mínimo usque ad máximum, dicéntes : Hic est virtus Dei, quæ vocátur magna. 11. Attendébant autem eum, propter quod multo témpore mágiis suis dementásset eos. 12. Cum vero credidíssent Philíppo evangelizánti de regno Dei, nómine Jesu Christi baptizabántur viri ac muliéres. 13. Tunc Simon et ipse crédidit; et cum baptizátus esset, adhærébat Philíppo. Videns étiam signa et virtútes máximas fieri, stupens admirabátur.

14. Cum autem audíssent apóstoli, qui erant Jerosólymis, quod recepísset Samária verbum Dei, misérunt ad eos Petrum et Joánnem. 15. Qui cum veníssent, oravérunt pro ipsis ut accíperent Spíritum Sanctum; 16. nondum enim in quemquam illórum vénerat, sed baptizáti tantum erant in nómine Dómini Jesu. 17. Tunc imponébant manus super illos, et accipiébant Spíritum Sanctum.

18. Cum vidísset autem Simon, quia per impositiónem manus apostolórum darétur Spíritus Sanctus, óbtulit eis pecúniam, 19. dicens : Date et mihi hanc potestátem, ut cuicúmque imposúero manus, accípiat Spíritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum :

20. Pecúnia tua tecum sit in perditiónem, quóniam donum Dei existimásti pecúnia possidéri. 21. Non est tibi pars, neque sors in sermóne isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo. 22. Pæniténtiam ítaque age ab hac nequítia tua; et roga Deum, si forte remittátur tibi hæc cogitátio cordis tui. 23. In felle enim amaritúdinis, et obligatióne iniquitátis vídeo te esse. 24. Respóndens autem Simon, dixit : Precámini vos pro me ad Dóminum, ut nihil véniat super me horum quæ dixístis.

Philippus Eunuchum baptizat æthiopen.

25. Et illi quidem testificáti et locúti verbum Dómini, redíbant Jerosólymam, et multis regiónibus Samaritanórum evangelizábant. 26. Angelus autem Dómini locútus est ad Philíppum, dicens : Surge, et vade contra meridiánum, ad viam quæ descéndit ab Jerúsalem in Gazam; hæc est desérta. 27. Et surgens ábiit. Et ecce vir Æthiops, eunúchus, potens Candácis regínæ Æthiopum, qui erat super omnes gazas ejus, vénerat adoráre in Jerúsalem. 28. Et revertebátur sedens super currum suum, legénsque Isaíam prophétam. 29. Dixit autem Spíritus Philíppo : Accéde, et adjúnge te ad currum istum. 30. Accúrrens autem Philíppus, audívit eum legéntem Isaíam prophétam, et dixit : Putásne intélligis quæ legis? 31. Qui ait : Et quómodo possum, si non áliquis osténderit mihi? Rogavítque Philíppum ut ascénderet, et sedéret secum. 32. Locus autem Scriptúræ quam legébat, erat hic : Tamquam ovis ad occisiónem ductus est, et sicut agnus coram tondénte se, sine voce, sic non apéruit os suum.

32) Is. 53. 7.

33. In humilitáte judícium ejus sublátum est. Generatiónem ejus quis enarrábit, quóniam tollétur de terra vita ejus? 34. Respóndens autem eunúchus Philíppo, dixit : Obsecro te, de quo prophéta dicit hoc? de se, an de álio áliquo? 35. Apériens autem Philíppus os suum, et incípiens a Scriptúra ista, evangelizávit illi Jesum. 36. Et dum irent per viam, venérunt ad quamdam aquam; et ait eunúchus : Ecce aqua, quid próhibet me baptizári? 37. Dixit autem Philíppus : Si credis ex toto corde, licet. Et respóndens ait : Credo Fílium Dei esse Jesum Christum. 38. Et jussit stare currum; et descendérunt utérque in aquam, Philíppus et eunúchus, et baptizávit eum. 39. Cum autem ascendíssent de aqua, Spíritus Dómini rápuit Philíppum, et ámplius non vidit eum eunúchus. Ibat autem per viam suam gaudens. 40. Philíppus autem invéntus est in Azóto, et pertránsiens evangelizábat civitátibus cunctis, donec veníret Cæsaréam.

6º — CONVERSIO SAULI [9, *1-30*]

Saulus, Christo apparente, convertitur. Damasci baptizatur.

9. Saulus autem adhuc spirans minárum et cædis in discípulos Dómini, accéssit ad príncipem sacerdótum, 2. et pétiit ab eo epístolas in Damáscum ad synagógas, ut si quos invenísset hujus viæ viros ac mulíeres, vinctos perdúceret in Jerúsalem. 3. Et cum iter fáceret, cóntigit ut appropinquáret Damásco; et súbito circumfúlsit eum lux de cælo. 4. Et cadens in terram audívit vocem dicéntem si-

1) Gal. 1. *13*. — 3) *Infr.* 22. *6*; I Cor. 15. *8*; II Cor. 12. *2*.

bi : Saule, Saule, quid me perséqueris? 5. Qui dixit : Quis es, Dómine? Et ille : Ego sum Jesus, quem tu perséqueris; durum est tibi contra stímulum calcitráre. 6. Et tremens ac stupens dixit : Dómine, quid me vis fácere? 7. Et Dóminus ad eum : Surge, et ingrédere civitátem, et ibi dicétur tibi quid te opórteat fácere. Viri autem illi, qui comitabántur cum eo, stabant stupefácti, audiéntes quidem vocem, néminem autem vidéntes. 8. Surréxit autem Saulus de terra apertísque óculis nihil vidébat. Ad manus autem illum trahéntes, introduxérunt Damáscum. 9. Et erat ibi tribus diébus non videns, et non manducávit, neque bibit. 10. Erat autem quidam discípulus Damásci, nómine Ananías : et dixit ad illum in visu Dóminus : Ananía. At ille ait : Ecce ego, Dómine. 11. Et Dóminus ad eum : Surge, et vade in vicum qui vocátur Rectus, et quære in domo Judæ Saulum nómine Tarsénsem; ecce enim orat. 12. (Et vidit virum Ananíam nómine, introeúntem, et imponéntem sibi manus ut visum recípiat.) 13. Respóndit autem Ananías : Dómine, audívi a multis de viro hoc, quanta mala fécerit sanctis tuis in Jerúsalem. 14. Et hic habet potestátem a princípibus sacerdótum alligándi omnes qui ínvocant nomen tuum. 15. Dixit autem ad eum Dóminus : Vade, quóniam vas electiónis est mihi iste, ut portet nomen meum coram géntibus et régibus, et fíliis Israel. 16. Ego enim osténdam illi quanta opórteat eum pro nómine meo pati. 17. Et ábiit Ananías, et introívit in domum; et impónens ei manus, dixit : Saule frater, Dóminus misit me Jesus, qui appáruit tibi in via qua veniébas, ut vídeas, et impleáris Spíritu Sancto. 18. Et conféstim cecidérunt ab óculis ejus tamquam

squamæ, et visum recépit; et surgens baptizátus est. 19. Et cum accepísset cibum, confortátus est.

Jesum prædicat Damasci et Jerusalem.

Fuit autem cum discípulis qui erant Damásci, per dies áliquot. 20. Et contínuo in synagógis prædicábat Jesum, quóniam hic est Fílius Dei. 21. Stupébant autem omnes qui audiébant, et dicébant: Nonne hic est qui expugnábat in Jerúsalem eos qui invocábant nomen istud; et huc ad hoc venit, ut vinctos illos dúceret ad príncipes sacerdótum? 22. Saulus autem multo magis convalescébat, et confundébat Judæos qui habitábant Damásci, affírmans quóniam hic est Christus. 23. Cum autem impleréntur dies multi consílium fecérunt in unum Judæi, ut eum interfícerent. 24. Notæ autem factæ sunt Saulo insídiæ eórum. Custodiébant autem et portas die ac nocte, ut eum interfícerent. 25. Accipiéntes autem eum discípuli nocte per murum dimisérunt eum, submitténtes in sporta.

26. Cum autem venísset in Jerúsalem, tentábat se júngere discípulis, et omnes timébant eum, non credéntes quod esset discípulus. 27. Bárnabas autem apprehénsum illum duxit ad apóstolos, et narrávit illis quómodo in via vidísset Dóminum, et quia locútus est ei, et quómodo in Damásco fiduciáliter égerit in nómine Jesu. 28. Et erat cum illis intrans et éxiens in Jerúsalem, et fiduciáliter agens in nómine Dómini. 29. Loquebátur quoque géntibus: et disputábat cum Græcis; illi autem quærébant occídere eum. 30. Quod cum cognovíssent fratres, deduxérunt eum Cæsaréam, et dimisérunt Tarsum.

24) II Cor. 11. 32.

7° — PER PETRI APOSTOLATUM GENTES ECCLESIÆ INCORPORANTUR [9, *31* — 11, *30*]

Petrus ecclesias visitat

Lyddæ Æneam sanat.

31. Ecclésia quidem per totam Judæam, et Galilæam, et Samáriam, habébat pacem, et ædificabátur ámbulans in timóre Dómini, et consolatióne Sancti Spíritus replebátur.

32. Factum est autem ut Petrus dum pertransíret univérsos, deveníret ad sanctos qui habitábant Lyddæ. 33. Invénit autem ibi hóminem quemdam, nómine Æneam, ab annis octo jacéntem in grabáto, qui erat paralýticus. 34. Et ait illi Petrus : Ænea, sanat te Dóminus Jesus Christus; surge, et sterne tibi. Et contínuo surréxit. 35. Et vidérunt eum omnes qui habitábant Lyddæ et Sarónæ, qui convérsi sunt ad Dóminum.

In Joppe Tabitham resuscitat.

36. In Joppe autem fuit quædam discípula, nómine Tabítha, quæ interpretáta dícitur Dorcas. Hæc erat plena opéribus bonis, et eleemósynis, quas faciébat. 37. Factum est autem in diébus illis ut infirmáta morerétur. Quam cum lavíssent, posuérunt eam in cenáculo. 38. Cum autem prope esset Lydda ad Joppen, discípuli audiéntes quia Petrus esset in ea, misérunt duos viros ad eum rogántes : Ne pigritéris veníre usque ad nos. 39. Exsúrgens autem Petrus venit cum illis. Et cum adveníisset, duxérunt illum in cenáculum; et circumstetérunt illum omnes víduæ flentes, et ostendéntes ei túnicas et vestes, quas faciébat illis Dorcas. 40. Ejéctis autem ómnibus foras, Petrus ponens génua orávit; et convérsus ad corpus, dixit : Tabítha, surge. At illa apéruit óculos suos; et viso Petro, resédit. 41. Dans au-

tem illi manum, eréxit eam. Et cum vocásset sanctos, et víduas, assignávit eam vivam. 42. Notum autem factum est per univérsam Joppen : et credidérunt multi in Dómino. 43. Factum est autem, ut dies multos morarétur in Joppe, apud Simónem quemdam coriárium.

Gentiles in Ecclesiam recipit Petrus

Cornelius centurio.

10. Vir autem quidam erat in Cæsaréa, nómine Cornélius, centúrio cohórtis quæ dícitur Itálica, 2. religiósus, ac timens Deum cum omni domo sua, fáciens eleemósynas multas plebi, et déprecans Deum semper. 3. Is vidit in visu maniféste, quasi hora diéi nona, ángelum Dei introeúntem ad se, et dicéntem sibi : Cornéli. 4. At ille íntuens eum, timóre corréptus, dixit : Quid est, Dómine? Dixit autem illi : Oratiónes tuæ, et eleemósynæ tuæ, ascendérunt in memóriam in conspéctu Dei. 5. Et nunc mitte viros in Joppen, et accérsi Simónem quemdam, qui cognomináturPetrus. 6. Hic hospitátur apud Simónem quemdam coriárium, cujus est domus juxta mare; hic dicet tibi quid te opórteat fácere. 7. Et cum discessísset ángelus qui loquebátur illi, vocávit duos domésticos suos, et mílitem metuéntem Dóminum, ex his qui illi parébant. 8. Quibus cum narrásset ómnia, misit illos in Joppen.

Visio Petri.

9. Póstera autem die, iter illis faciéntibus, et appropinquántibus civitáti, ascéndit Petrus in superióra ut oráret circa horam sextam. 10. Et cum esuríret, vóluit gustáre. Parántibus autem illis, cécidit super eum mentis excéssus; 11. et vidit cælum apértum, et descéndens vas quoddam, velut línteum magnum, quátuor inítiis submítti de cælo in terram, 12. in quo erant

ómnia quadrupédia, et serpéntia terræ, et volatília cæli. 13. Et facta est vox ad eum : Surge Petre, occíde et mandúca. 14. Ait autem Petrus : Absit, Dómine, quia nunquam manducávi omne commúne et immúndum. 15. Et vox íterum secúndo ad eum : Quod Deus purificávit, tu commúne ne díxeris. 16. Hoc autem factum est per ter, et statim recéptum est vas in cælum.

Apud Cornelium.

17. Et dum intra se hæsitáret Petrus quidnam esset vísio, quam vidísset, ecce viri qui missi erant a Cornélio, inquiréntes domum Simónis, astitérunt ad jánuam. 18. Et cum vocássent, interrogábant, si Simon, qui cognominátur Petrus, illic habéret hospítium. 19. Petro autem cogitánte de visióne, dixit Spíritus ei : Ecce viri tres quærunt te. 20. Surge ítaque, descénde, et vade cum eis nihil dúbitans, quia ego misi illos. 21. Descéndens autem Petrus ad viros, dixit : Ecce ego sum, quem quæritis; quæ causa est propter quam venístis? 22. Qui dixérunt : Cornélius centúrio, vir justus, et timens Deum, et testimónium habens ab univérsa gente Judæórum, respónsum accépit ab ángelo sancto, accersíre te in domum suam, et audíre verba abs te. 23. Introdúcens ergo eos recépit hospítio. Sequénti autem die surgens proféctus est cum illis; et quidam ex frátribus ab Joppe comitáti sunt eum. 24. Altera autem die introívit Cæsaréam. Cornélius vero exspectábat illos, convocátis cognátis suis et necessáriis amícis. 25. Et factum est cum introísset Petrus, óbvius venit ei Cornélius, et prócidens ad pedes ejus adorávit. 26. Petrus vero elevávit eum, dicens : Surge, et ego ipse homo sum. 27. Et loquens cum illo intrá-

vit, et invénit multos qui convénerant.

Cornelii interrogatio.

28. Dixítque ad illos: Vos scitis quómodo abominátum sit viro Judæo, conjúngi aut accédere ad alienígenam; sed mihi osténdit Deus néminem commúnem aut immúndum dícere hóminem. 29. Propter quod sine dubitatióne veni accersítus. Intérrogo ergo, quam ob causam accersístis me? 30. Et Cornélius ait: A nudiusquárta die usque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, et ecce vir stetit ante me in veste cándida, et ait: 31. Cornéli, exaudíta est orátio tua, et eleemósynæ tuæ commemorátæ sunt in conspéctu Dei. 32. Mitte ergo in Joppen, et accérsi Simónem, qui cognominátur Petrus; hic hospitátur in domo Simónis coriárii juxta mare. 33. Conféstim ergo misi ad te: et tu bene fecísti veniéndo. Nunc ergo omnes nos in conspéctu tuo ádsumus, audíre ómnia quæcúmque tibi præcépta sunt a Dómino.

Sermo Petri.

34. Apériens autem Petrus os suum, dixit: In veritáte cómperi, quia non est personárum accéptor Deus; 35. sed, in omni gente, qui timet eum, et operátur justítiam, accéptus est illi. 36. Verbum misit Deus fíliis Israel, annúntians pacem per Jesum Christum (hic est ómnium Dóminus). 37. Vos scitis quod factum est verbum per univérsam Judæam: incípiens enim a Galilæa, post baptísmum quod prædicávit Joánnes; 38. Jesum a Názareth: quómodo unxit eum Deus Spíritu Sancto, et virtúte, qui pertránsiit benefaciéndo et sanán-

34) Deut. **10.** *17;* II Par. **19.** *7;* Job. **33.** *19;* Sap. **6.** *8;* Eccli. **35.** *15;* Rom. **2.** *11;* Gal. **2.** *6;* Ephes. **6.** *9;* Coloss. **3.** *25;* I Petr. **1.** *17.* — 37) Luc. **4.** *14.*

do omnes oppréssos a diábolo, quóniam Deus erat cum illo. 39. Et nos testes sumus ómnium quæ fecit in regióne Judæórum, et Jerúsalem, quem occidérunt suspendéntes in ligno. 40. Hunc Deus suscitávit tértia die, et dedit eum manifestum fieri, 41. non omni pópulo, sed téstibus præordinátis a Deo, nobis qui manducávimus et bíbimus cum illo, postquam resurréxit a mórtuis. 42. Et præcépit nobis prædicáre pópulo, et testificári, quia ipse est qui constitútus est a Deo judex vivórum et mortuórum. 43. Huic omnes prophétæ testimónium pérhibent remissiónem peccatórum accípere per nomen ejus omnes qui credunt in eum.

Spiritus Sanctus. — Baptismus.

44. Adhuc loquénte Petro verba hæc, cécidit Spíritus Sanctus super omnes qui audiébant verbum. 45. Et obstupuérunt ex circumcisióne fidéles qui vénerant cum Petro, quia et in natiónes grátia Spíritus Sancti effúsa est. 46. Audiébant enim illos loquéntes linguis. et magnificántes Deum. 47. Tunc respóndit Petrus: Numquid aquam quis prohibére potest, ut non baptizéntur hi qui Spíritum Sanctum accepérunt sicut et nos? 48. Et jussit eos baptizári in nómine Dómini Jesu Christi. Tunc rogavérunt eum ut manéret apud eos áliquot diébus.

Petrus suam agendi rationem justificat.

11. Audiérunt autem apóstoli, et fratres qui erant in Judæa, quóniam et gentes recepérunt verbum Dei. 2. Cum autem ascendísset Petrus Jerosólymam, disceptábant advérsus illum qui erant ex circumcisióne, 3. di-

43) Jerem. **31.** *34;* Mich. **7.** *18.*

céntes : Quare introísti ad viros præpútium habéntes, et manducásti cum illis?
4. Incípiens autem Petrus exponébat illis órdinem, dicens: 5. Ego eram in civitáte Joppe orans, et vidi in excéssu mentis visiónem, descéndens vas quoddam velut línteum magnum quátuor inítiis summítti de cælo, et venit usque ad me. 6. In quod íntuens considerábam, et vidi quadrupédia terræ, et béstias, et reptília, et volatília cæli. 7. Audívi autem et vocem dicéntem míhi : Surge Petre, occíde et mandúca. 8. Dixi autem : Nequáquam Dómine; quia commúne aut immúndum nunquam introívit in os meum. 9. Respóndit autem vox secúndo de cælo : Quæ Deus mundávit, tu ne commúne díxeris. 10. Hoc autem factum est per ter; et recépta sunt ómnia rursum in cælum. 11. Et ecce viri tres conféstim astitérunt in domo in qua eram, missi a Cæsaréa ad me. 12. Dixit autem Spíritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæsitans. Venérunt autem mecum et sex fratres isti, et ingréssi sumus in domum viri. 13. Narrávit autem nobis, quómodo vidísset ángelum in domo sua, stantem et dicéntem sibi : Mitte in Joppen, et accérsi Simónem, qui cognominátur Petrus, 14. qui loquétur tibi verba in quibus salvus eris tu, et univérsa domus tua. 15. Cum autem cœpíssem loqui, cécidit Spíritus Sanctus super eos, sicut et in nos in inítio. 16. Recordátus sum autem verbi Dómini, sicut dicébat : Joánnes quidem baptizávit aqua, vos autem baptizabímini Spíritu Sancto. 17. Si ergo eámdem grátiam dedit illis Deus, sicut et no-

16) Matth. **3.** *11*; Marc. **1.** *8*; Luc. **3.** *16*; Joan. **1.** *26*; *Supra* **1.** *5*; *Infra* **19.** *4*.

bis qui credídimus in Dóminum Jesum Christum; ego quis eram, qui possem prohibére Deum? 18. His audítis, tacuérunt, et glorificavérunt Deum, dicéntes: Ergo et géntibus pæniténtiam dedit Deus ad vitam.

Antiochenæ ecclesiæ fundatio.

19. Et illi quidem, qui dispérsi fúerant a tribulatióne, quæ facta fúerat sub Stéphano perambulavérunt usque Phœnicen, et Cyprum, et Antiochíam, némini loquéntes verbum, nisi solis Judæis. 20. Erant autem quidam ex eis viri Cýprii et Cyrenæi, qui cum introíssent Antiochíam, loquebántur et ad Græcos, annuntiántes Dóminum Jesum. 21. Et erat manus Dómini cum eis; multúsque númerus credéntium convérsus est ad Dóminum.

22. Pervénit autem sermo ad aures ecclésiæ quæ erat Jerosólymis, super istis, et misérunt Bárnabam usque ad Antiochíam. 23. Qui cum pervenísset, et vidísset grátiam Dei, gavísus est, et hortabátur omnes in propósito cordis permanére in Dómino: 24. quia erat vir bonus, et plenus Spíritu Sancto, et fide. Et appósita est multa turba Dómino.

25. Proféctus est autem Bárnabas Tarsum, ut quæreret Saulum; quem cum invenísset perdúxit Antiochíam. 26. Et annum totum conversáti sunt ibi in Ecclésia, et docuérunt turbam multam, ita ut cognominaréntur primum Antiochíæ discípuli, christiáni.

27. In his autem diébus supervenérunt ab Jerosólymis prophétæ Antiochíam; 28. et surgens unus ex eis nómine Agábus, significábat per spíritum famem magnam futúram in univérso orbe terrárum, quæ facta est sub Cláudio. 29. Discípuli autem, prout quis habébat, proposuérunt sínguli in ministérium

míttere habitántibus in Judæa frátribus. 30. Quod et fecérunt, mitténtes ad senióres per manus Bárnabæ et Sauli.

8° — NOVA CONTRA HIEROSOLYMITANAM ECCLESIAM PERSECUTIO AB HERODE AGRIPPA [12, *1-25*]

Jacobi decollatio — Petri incarceratio.

12. Eódem autem témpore misit Heródes rex manus, ut affligeret quosdam de ecclésia. 2. Occídit autem Jacóbum fratrem Joánnis gládio.

3. Videns autem quia placéret Judæis, appósuit ut apprehénderet et Petrum. Erant autem dies azymórum. 4. Quem cum apprehendísset, misit in cárcerem, tradens quátuor quaterniónibus mílitum custodiéndum, volens post pascha prodúcere eum pópulo.

Ab angelo liberatur Petrus.

5. Et Petrus quidem servabátur in cárcere. Orátio autem fiébat sine intermissióne ab Ecclésia ad Deum pro eo. 6. Cum autem productúrus eum esset Heródes, in ipsa nocte erat Petrus dórmiens inter duos mílites, vinctus caténis duábus, et custódes ante óstium custodiébant cárcerem. 7. Et ecce ángelus Dómini ástitit, et lumen refúlsit in habitáculo; percussóque látere Petri excitávit eum, dicens : Surge velóciter. Et cecidérunt caténæ de mánibus ejus. 8. Dixit autem ángelus ad eum : Præcíngere, et cálcea te cáligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi : Circúmda tibi vestiméntum tuum, et séquere me. 9. Et éxiens sequebátur eum, et nesciébat quia verum est, quod fiébat per ángelum, existimábat autem se visum vidére. 10. Transeúntes autem primam et secúndam custódiam, venérunt ad portam férream, quæ ducit ad

civitátem, quæ ultro apérta est eis. Et exeúntes processérunt vicum unum, et contínuo discéssit ángelus ab eo. 11. Et Petrus, ad se revérsus, dixit : Nunc scio vere quia misit Dóminus ángelum suum, et erípuit me de manu Heródis, et de omni exspectatióne plebis Judæórum. 12. Consideránsque venit ad domum Maríæ, matris Joánnis, qui cognominátus est Marcus, ubi erant multi congregáti, et orántes. 13. Pulsánte autem eo óstium jánuæ, procéssit puélla ad audiéndum, nómine Rhode. 14. Et ut cognóvit vocem Petri, præ gáudio non apéruit jánuam, sed intro currens nuntiávit stare Petrum ante jánuam. 15. At illi dixérunt ad eam : Insánis. Illa autem affirmábat sic se habére. Illi autem dicébant : Angelus ejus est. 16. Petrus autem perseverábat pulsans. Cum autem aperuíssent, vidérunt eum, et obstupuérunt. 17. Annuens autem eis manu ut tacérent, narrávit quómodo Dóminus eduxísset eum de cárcere, dixítque : Nuntiáte Jacóbo et frátribus hæc. Et egréssus ábiit in álium locum.

Punitio Herodis.

18. Facta autem die, erat non parva turbátio inter milites, quidnam factum esset de Petro. 19. Heródes autem cum requisísset eum, et non invenísset, inquisitióne facta de custódibus, jussit eos duci; descendénsque a Judæa in Cæsaréam, ibi commorátus est. 20. Erat autem irátus Týriis et Sidóniis. At illi unánimes venérunt ad eum; et persuáso Blasto, qui erat super cubículum regis, postulábant pacem, eo quod aleréntur regiónes eórum ab illo. 21. Statúto autem die, Heródes, vestítus veste régia, sedit pro tribunáli, et concionabátur ad eos. 22. Pópulus autem acclamábat : Dei voces, et non hó-

minis. 23. Conféstim autem percússit eum ángelus Dómini, eo quod non dedísset honórem Deo : et consúmptus a vérmibus, exspirávit.
24. Verbum autem Dómini crescébat, et multiplicabátur. 25. Bárnabas autem et Saulus revérsi sunt ab Jerosólymis expléto ministério, assúmpto Joánne, qui cognominátus est Marcus.

PARS SECUNDA

ACTUS S. PAULI : ITINERA APOSTOLICA ET CAPTIVITAS [13-28]

1° — PRIMUM PAULI ITER APOSTOLICUM [13-14]

Paulus et Barnabas in Cypro ministerium incipiunt.

13. Erant autem in ecclésia quæ erat Antiochíæ prophétæ et doctóres, in quibus Bárnabas, et Simon qui vocabátur Niger, et Lúcius Cyrenénsis, et Mánahen qui erat Heródis tetrárchæ collactáneus, et Saulus. 2. Ministrántibus autem illis Dómino, et jejunántibus, dixit illis Spíritus Sanctus : Segregáte mihi Saulum et Bárnabam, in opus ad quod assúmpsi eos. 3. Tunc jejunántes, et oránte s, imponentésque eis manus, dimisérunt illos.
4. Et ipsi quidem missi a Spíritu Sancto abiérunt Seléuciam, et inde navigavérunt Cyprum. 5. Et cum venissent Salamínam, prædicábant verbum Dei in synagógis Judæórum. Habébant autem et Joánnem in ministério. 6. Et cum perambulássent univérsam ínsulam usque Pa-

25) *Sup.* 11, 29.

phum, invenérunt quemdam virum magnum pseudoprophétam, Judæum, cui nomen erat Barjesu, 7.qui erat cum procónsule Sérgio Paulo, viro prudénte. Hic, accersítis Bárnaba et Saulo, desiderábat audíre verbum Dei. 8. Resistébat autem illis Elýmas magus (sic enim interpretátur nomen ejus), quærens avértere procónsulem a fide. 9. Saulus autem, qui et Paulus, replétus Spíritu Sancto, íntuens in eum, 10. dixit : O plene omni dolo et omni fallácia, fili diáboli, inimíce omnis justítiæ, non désinis subvértere vias Dómini rectas. 11. Et nunc ecce manus Dómini super te, et eris cæcus, non videns solem usque ad tempus. Et conféstim cécidit in eum calígo, et ténebræ, et circúiens quærébat qui ei manum daret. 12. Tunc procónsul cum vidísset factum crédidit admírans super doctrína Dómini.

In Antiochiæ Synagoga sermo Pauli.

13. Et cum a Papho navigássent Paulus et qui cum eo erant, venérunt Pergen Pamphýliæ. Joánnes autem discédens ab eis, revérsus est Jerosólymam. 14. Illi vero pertranseúntes Pergen, venérunt Antiochíam Pisídiæ; et ingréssi synagógam die sabbatórum, sedérunt. 15. Post lectiónem autem legis, et prophetárum, misérunt príncipes synagógæ ad eos dicéntes : Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortatiónis ad plebem, dícite.

16. Surgens autem Paulus et manu siléntium indícens, ait : Viri Israelítæ, et qui timétis Deum, audíte. 17. Deus plebis Israel elégit patres nostros, et plebem exaltávit cum essent íncolæ in

17) Exod. **1.** *1*; **13.** *21, 22.*

terra Ægýpti, et in bráchio excélso edúxit eos ex ea. 18. Et per quadragínta annórum tempus mores eórum sustínuit in deserto. 19. Et déstruens gentes septem in terra Chánaan, sorte distríbuit eis terram eórum, 20. quasi post quadringéntos et quinquagínta annos : et post hæc dedit júdices, usque ad Sámuel prophétam. 21. Et exínde postulavérunt regem ; et dedit illis Deus Saul, fílium Cis, virum de tribu Bénjamin, annis quadragínta. 22. Et amóto illo, suscitávit illis David regem, cui testimónium pérhibens, dixit : Invéni David fílium Jesse, virum secúndum cor meum, qui fáciet omnes voluntátes meas. 23. Hujus Deus ex sémine secúndum promissiónem edúxit Israel salvatórem Jesum, 24. prædicánte Joánne ante fáciem advéntus ejus baptísmum pæniténtiæ omni pópulo Israël. 25. Cum impléret autem Joánnes cursum suum dicébat : Quem me arbitrámini esse, non sum ego; sed ecce venit post me cujus non sum dignus calceaménta pedum sólvere.

26. Viri fratres, fílii géneris Abraham, et qui in vobis timent Deum, vobis verbum salútis hujus missum est. 27. Qui enim habitábant Jerúsalem, et príncipes ejus, hunc ignorántes, et voces prophetárum quæ per omne sábbatum legúntur, judicántes implevérunt; 28. et nullam causam mortis inveniéntes in eo, petiérunt a Piláto ut interfícerent eum. 29. Cumque consummássent ómnia, quæ de eo scripta erant,

18) Exod. **16.** *3.* — 19) Jos. **14.** *2.* — 20) Judic. **3.** *9.* — 21) I Reg. **8.** *5;* **9.** *16;* **10.** *1.* — 22) I Reg. **13.** *14;* **16.** *13;* Ps. **88.** *21.* — 23) Is. **11.** *1.* — 24) Matth. **3.** *1;* Marc. **1.** *4;* Luc. **3.** *3.* — 25) Matth. **3.** *11;* Marc. **1.** *7;* Joan. **1.** *27.* — 28) Matth. **27.** *20-23;* Marc. **15.** *13;* Luc. **23.** *21-23;* Joan. **19.** *15.*

deponéntes eum de ligno, posuérunt eum in monuménto. 30. Deus vero suscitávit eum a mórtuis tértia die; qui visus est per dies multos his, 31. qui simul ascénderant cum eo de Galiléa in Jerúsalem, qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem. 32. Et nos vobis annuntiámus eam, quæ ad patres nostros repromíssio facta est, 33. quóniam hanc Deus adimplévit fíliis nostris, resúscitans Jesum, sicut et in psalmo secúndo scriptum est : Fílius meus es tu, ego hódie génui te. 34. Quod autem suscitávit eum a mórtuis, ámplius jam non reversúrum in corruptiónem, ita dixit : Quia dabo vobis sancta David fidélia. 35. Ideóque et álias dicit : Non dabis Sanctum tuum vidére corruptiónem. 36. David enim in sua generatióne cum administrásset voluntáti Dei, dormívit, et appósitus est ad patres suos, et vidit corruptiónem. 37. Quem vero Deus suscitávit a mórtuis non vidit corruptiónem.

38. Notum ígitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remíssio peccatórum annuntiátur; et ab ómnibus, quibus non potuístis in lege Móysi justificári, 39. in hoc omnis qui credit, justificátur. 40. Vidéte ergo ne supervéniat vobis quod dictum est in prophétis : 41. Vidéte contemptóres, et admirámini, et disperdímini; quia opus óperor ego in diébus vestris, opus quod non credétis, si quis enarráverit vobis.

Prædicationis effectus

42. Exeúntibus autem illis, rogábant ut sequénti sábbato loqueréntur sibi verba hæc. 43. Cumque dimíssa esset synagóga,

30) Matth. **28**; Marc. **16**, Luc. **24**; Joan. **20**. — 33) Ps. **2**. *7*. — 34) Is. **55**. *3*. — 35) Ps. **15**. *10*. — 36) III Reg. **2**. *10*. — 41) Hab. **1**. *5*.

secúti sunt multi Judæórum, et coléntium advenárum, Paulum et Bárnabam, qui loquéntes suadébant eis ut permanérent in grátia Dei. 44. Sequénti vero sábbato pene univérsa cívitas convénit audíre verbum Dei. 45. Viděntes autem turbas Judæi, repléti sunt zelo, et contradicébant his quæ a Paulo dicebántur, blasphemántes. 46. Tunc constánter Paulus et Bárnabas dixérunt : Vobis oportébat primum loqui verbum Dei; sed quóniam repéllitis illud, et indígnos vos judicátis ætérnæ vitæ, ecce convértimur ad gentes; 47. sic enim præcépit nobis Dóminus : Pósui te in lucem géntium, ut sis in salútem usque ad extrémum terræ. 48. Audiéntes autem gentes gavísæ sunt, et glorificábant verbum Dómini; et credidérunt quotquot erant præordináti ad vitam ætérnam. 49. Disseminabátur autem verbum Dómini per univérsam regiónem. 50. Judæi autem concitavérunt mulíeres religiósas et honéstas, et primos civitátis, et excitavérunt persecutiónem in Paulum et Bárnabam, et ejecérunt eos de fínibus suis. 51. At illi, excússo púlvere pedum in eos, venérunt Icónium. 52. Discípuli quoque replebántur gáudio, et Spíritu Sancto.

Paulus et Barnabas in Iconio.

14. Factum est autem Icónii, ut simul introírent in synagógam Judæórum, et loquerentur, ita ut créderet Judæórum et Græcórum copiósa multitúdo. 2. Qui vero incréduli fuérunt Judæi, suscitavérunt et ad iracúndiam concitavérunt ánimas géntium advérsus fratres. 3. Multo ígitur témpore demoráti sunt, fiduciáliter agéntes in Dómino, te-

47) Is. **49.** *6.* — 51) Matth. **10.** *14.* Marc. **6.** *11* ; Luc. **9.** *5.*

stimónium perhibénte verbo grátiæ suæ, dante signa et prodígia fíeri per manus eórum. 4. Divísa est autem multitúdo civitátis; et quidam quidem erant cum Judæis, quidam vero cum Apóstolis. 5. Cum autem factus esset impetus gentílium et Judæórum cum princípibus suis, ut contuméliis afficerent, et lapidárent eos, 6. intelligéntes confugérunt ad civitátes Lycaóniæ, Lystram et Derben, et univérsam in circúitu regiónem, et ibi evangelizántes erant.

Lystris claudi sanatio.

7. Et quidam vir Lystris infírmus pédibus sedébat, claudus ex útero matris suæ, qui nunquam ambuláverat. 8. Hic audívit Paulum loquéntem. Qui intúitus eum, et videns quia fidem babéret ut salvus fieret, 9. dixit magna voce : Surge super pedes tuos rectus. Et exilívit, et ambulábat.

10. Turbæ autem cum vidíssent quod fécerat Paulus, levavérunt vocem suam, lycaónice dicéntes : Dii símiles facti homínibus, descendérunt ad nos. 11. Et vocábant Bárnabam Jovem, Paulum vero Mercúrium, quóniam ipse erat dux verbi. 12. Sacérdos quoque Jovis, qui erat ante civitátem, tauros et corónas ante jánuas áfferens, cum pópulis volébat sacrificáre. 13. Quod ubi audiérunt apóstoli, Bárnabas et Paulus, conscíssis túnicis suis, exiliérunt in turbas, clamántes 14. et dicéntes : Viri, quid hæc fácitis? et nos mortáles sumus, símiles vobis hómines, annuntiántes vobis ab his vanis convérti ad Deum vivum, qui fecit cælum, et terram, et mare, et ómnia quæ in eis sunt; 15. qui in prætéritis generatiónibus dimísit omnes gentes íngredi vias suas. 16. Et quidem non sine

14) Gen. **1.** *1*; Ps. **145.** *6*; Apoc. **14.** *7*.

testimónio semetípsum relíquit, benefáciens de cælo, dans plúvias et témpora fructífera, implens cibo et lætítia corda nostra. 17. Et hæc dicéntes, vix sedavérunt turbas ne sibi immolárent. 18. Supervenérunt autem quidam ab Antiochía et Icónio Judæi; et persuásis turbis, lapidantésque Paulum, traxérunt extra civitátem, existimántes eum mórtuum esse.

19. Circumdántibus autem eum discípulis surgens intrávit civitátem, et póstera die proféctus est cum Bárnaba in Derben. 20. Cumque evangelizássent civitáti illi, et docuíssent multos, revérsi sunt Lystram, et Icónium, et Antiochíam, 21. confirmántes ánimas discipulórum, exhortantésque ut permanérent in fide, et quóniam per multas tribulatiónes opórtet nos intráre in regnum Dei. 22. Et cum constituíssent illis per síngulas ecclésias presbýteros, et orássent cum jejunatiónibus, commendavérunt eos Dómino, in quem credidérunt. 23. Transeuntésque Pisídiam, venérunt in Pamphýliam. 24. Et loquéntes verbum Dómini in Perge, descendérunt in Attáliam; 25. et inde navigavérunt Antiochíam, unde erant tráditi grátiæ Dei in opus quod complevérunt. 26. Cum autem veníssent, et congregássent ecclésiam, retulérunt quanta fecísset Deus cum illis, et quia aperuísset géntibus óstium fídei. 27. Moráti sunt autem tempus non módicum cum discípulis.

2° — CONCILIUM JEROSOLYMITANUM [15]

Paulus et Barnabas ascendunt Jerusalem.

15. Et quidam descendéntes de Judæa docébant fratres: Quia nisi circumcidámini secúndum morem Móysi, non potéstis salvári.

25) *Supra* 13. 1. — 1) Gal. 5. 2.

2. Facta ergo seditióne non mínima Paulo et Bárnabæ advérsus illos, statuérunt ut ascénderent Paulus et Bárnabas, et quidam álii ex áliis, ad apóstolos et presbýteros in Jerúsalem, super hac quæstióne. 3. Illi ergo dedúcti ab ecclésia, pertransíbant Phœnicen et Samaríam, narrántes conversiónem géntium; et faciébant gáudium magnum ómnibus frátribus.

4. Cum autem venissent Jerosólymam, suscépti sunt ab Ecclésia, et ab apóstolis, et senióribus, annuntiántes quanta Deus fecísset cum illis. 5. Surrexérunt autem quidam de hæresi pharisæórum, qui credidérunt, dicéntes : Quia opórtet circumcídi eos, præcípere quoque serváre legem Móysi.

Deliberant Apostoli.

6. Convenerúntque apóstoli et senióres vidére de verbo hoc. 7. Cum autem magna conquisítio fíeret, surgens Petrus dixit ad eos : Viri fratres, vos scitis quóniam ab antíquis diébus Deus in nobis elégit, per os meum audíre gentes verbum evangélii, et crédere. 8. Et qui novit corda Deus, testimónium perhíbuit, dans illis Spíritum Sanctum, sicut et nobis, 9. et nihil discrévit inter nos et illos, fide purificans corda eórum. 10. Nunc ergo quid tentátis Deum, impónere jugum super cervíces discipulórum, quod neque patres nostri, neque nos portáre potúimus? 11. Sed per grátiam Dómini Jesu Christi crédimus salvári, quemádmodum et illi.

12. Tácuit autem omnis multitúdo : et audiébant Bárnabam et Paulum, narrántes quanta Deus fecísset signa et prodígia in géntibus per eos.

7) *Supra* **10.** *20.* — 8) *Supra* **10.** *45.*

13. Et postquam tacuérunt, respóndit Jacóbus, dicens : Viri fratres, audíte me. 14. Simon narrávit quemádmodum primum Deus visitávit súmere ex géntibus pópulum nómini suo. 15. Et huic concórdant verba prophetárum, sicut scriptum est : 16. Post hæc revértar, et reædificábo tabernáculum David, quod décidit; et díruta ejus reædificábo, et érigam illud, 17. ut requírant céteri hóminum Dóminum, et omnes gentes, super quas invocátum est nomen meum, dicit Dóminus fáciens hæc. 18. Notum a sæculo est Dómino opus suum. 19. Propter quod ego júdico non inquietári eos qui ex géntibus convertúntur ad Deum, 20. sed scríbere ad eos ut abstíneant se a contaminatiónibus simulacrórum, et fornicatióne, et suffocátis, et sánguine. 21. Móyses enim a tempóribus antíquis habet in síngulis civitátibus qui eum prædicent in synagógis, ubi per omne sábbatum légitur.

Decisio synodalis.

22. Tunc plácuit apóstolis, et senióribus cum omni ecclésia, elígere viros ex eis, et míttere Antiochíam cum Paulo et Bárnaba, Judam, qui cognominabátur Bársabas, et Silam, viros primos in frátribus. 23. Scribéntes per manus eórum :

APOSTOLI et senióres fratres, his qui sunt Antiochíæ, et Sýriæ, et Cilíciæ frátribus ex géntibus, salútem.

24. Quóniam audívimus quia quidem ex nobis exeúntes turbavérunt vos verbis, everténtes ánimas vestras, quibus non mandávimus, 25. plácuit nobis colléctis in unum elígere viros, et míttere ad vos, cum caríssimis nostris Bárnaba et Paulo, 26. homínibus qui tradidérunt ánimas

16) Amos 9. 11.

suas pro nómine Dómini nostri Jesu Christi. 27. Mísimus ergo Judam et Silam, qui et ipsi vobis verbis référent éadem. 28. Visum est enim Spirítui Sancto, et nobis, nihil ultra impónere vobis óneris quam hæc necessária : 29. ut abstineátis vos ab immolátis simulacrórum, et sánguine, et suffocáto, et fornicatióne, a quibus custodiéntes vos, bene agétis. Valéte.

30. Illi ergo dimíssi, descendérunt Antiochíam; et congregáta multitúdine tradidérunt epístolam. 31. Quam cum legíssent, gavísi sunt super consolatióne. 32. Judas autem et Silas, et ipsi cum essent prophétæ, verbo plúrimo consoláti sunt fratres, et confirmavérunt. 33. Facto autem ibi aliquánto témpore, dimíssi sunt cum pace a frátribus, ad eos qui míserant illos. 34. Visum est autem Silæ ibi remanére; Judas autem solus ábiit Jerúsalem.

3° — SECUNDUM PAULI ITER APOSTOLICUM [15, *35* — 18, *22*].

Ab Antiochia ad Troadem

Pauli et Barnabæ separatio.

35. Paulus autem et Bárnabas demorabántur Antiochíæ, docéntes, et evangelizántes cum áliis plúribus verbum Dómini. 36. Post áliquot autem dies, dixit ad Bárnabam Paulus : Reverténtes visitémus fratres per univérsas civitátes, in quibus prædicávimus verbum Dómini, quómodo se hábeant. 37. Bárnabas autem volébat secum assúmere et Joánnem, qui cognominabátur Marcus. 38. Paulus autem rogábat eum, ut qui discessísset ab eis de Pamphýlia, et non isset cum eis in opus, non debére récipi. 39. Facta est autem dissénsio, ita ut discéderent ab ínvicem, et Bárnabas

quidem assúmpto Marco navigáret Cyprum.
40. Paulus vero elécto Sila proféctus est, tráditus grátiæ Dei a frátribus. 41. Perambulábat autem Sýriam et Cilíciam, confírmans ecclésias, præcípiens custodíre præcépta apostolórum et seniórum.

Paulus, electo Sila, Syriam et Ciliciam peragrat.

16. Pervénit autem Derben et Lystram. Et ecce discípulus quidam erat ibi nómine Timótheus, fílius mulíeris Judææ fidélis, patre gentíli. 2. Huic testimónium bonum reddébant qui in Lystris erant. et Icónio fratres. 3. Hunc vóluit Paulus secum proficísci; et assúmens circumcídit eum, propter Judæos qui erant in illis locis. Sciébant enim omnes quod pater ejus erat gentílis. 4. Cum autem pertransírent civitátes, tradébant eis custodíre dógmata quæ erant decréta ab apóstolis et senióribus qui erant Jerosólymis. 5. Et ecclésiæ quidem confirmabántur fide, et abundábant número quotídie. 6. Transeúntes autem Phrýgiam et Galátiæ regiónem, vetáti sunt a Spíritu Sancto loqui verbum Dei in Asia. 7. Cum veníssent autem in Mýsiam, tentábant ire in Bithýniam; et non permísit eos Spiritus Jesu. 8. Cum autem pertransíssent Mýsiam, descendérunt Tróadem.
9. Et vísio per noctem Paulo osténsa est : vir Macédo quidam erat stans, et déprecans eum, et dicens : Tránsiens in Macedóniam ádjuva nos. 10. Ut autem visum vidit, statim quæsívimus proficísci in Macedóniam, certi facti quod vocásset nos Deus evangelizáre eis.

In Macedonia

Paulus Philippis. Lydiam convertit.

11. Navigántes autem a Tróade, recto

cursu vénimus Samothráciam, et sequénti die Neápolim; 12. et inde Philíppos, quæ est prima partis Macedóniæ cívitas, colónia. Erámus autem in hac urbe diébus áliquot, conferéntes.

13. Die autem sabbatórum egréssi sumus foras portam juxta flumen, ubi videbátur orátio esse; et sedéntes loquebámur muliéribus quæ convénerant. 14. Et quædam múlier nómine Lýdia, purpurária civitátis Thyatirenórum, colens Deum, audívit; cujus Dóminus apéruit cor inténdere his quæ dicebántur a Paulo. 15. Cum autem baptizáta esset, et domus ejus, deprecáta est dicens : Si judicástis me fidélem Dómino esse, introíte in domum meam, et manéte. Et coégit nos.

Dæmoniacam sanat.

16. Factum est autem eúntibus nobis ad oratiónem, puéllam quamdam habéntem spíritum pythónem obviáre nobis, quæ quæstum magnum præstábat dóminis suis divinándo. 17. Hæc subsecúta Paulum, et nos, clamábat dicens : Isti hómines servi Dei excélsi sunt, qui annúntiant vobis viam salútis. 18. Hoc autem faciébat multis diébus. Dolens autem Paulus, et convérsus, spirítui dixit : Præcípio tibi in nómine Jesu Christi exíre ab ea. Et éxiit eádem hora.

Flagellatus incarceratur ac mire liberatur.

19. Vidéntes autem dómini ejus quia exívit spes quæstus eórum, apprehendéntes Paulum et Silam perduxérunt in forum ad príncipes; 20. et offeréntes eos magistrátibus, dixérunt : Hi hómines contúrbant civitátem nostram, cum sint Judæi, 21. et annúntiant morem, quem non licet nobis suscípere, neque fácere, cum simus Románi. 22. Et cucúrrit

22) II Cor. 11. *25*; Phil. 1. *13*; I Thess. 2. 2.

plebs advérsus eos; et magistrátus, scissis túnicis eórum, jussérunt eos virgis cædi. 23. Et cum multas plagas eis imposuíssent, misérunt eos in cárcerem, præcipiéntes custódi ut diligénter custodíret eos. 24. Qui cum tale præcéptum accepísset, misit eos in interiórem cárcerem, et pedes eórum strinxit ligno.

25. Média autem nocte, Paulus et Silas orántes, laudábant Deum; et audiébant eos qui in custódia erant. 26. Súbito vero terræmótus factus est magnus, ita ut moveréntur fundaménta cárceris. Et statim apérta sunt ómnia óstia, et universórum víncula solúta sunt. 27. Expergefáctus autem custos cárceris, et videns jánuas apértas cárceris, evagináto gládio volébat se interfícere, æstimans fugísse vinctos. 28. Clamávit autem Paulus voce magna, dicens : Nihil tibi mali féceris; univérsi enim hic sumus. 29. Petitóque lúmine, introgréssus est; et tremefáctus prócidit Paulo et Silæ ad pedes; 30. et prodúcens eos foras, ait : Dómini, quid me opórtet fácere, ut salvus fiam? 31. At illi dixérunt : Crede in Dóminum Jesum, et salvus eris tu, et domus tua. 32. Et locúti sunt ei verbum Dómini, cum ómnibus qui erant in domo ejus. 33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eórum, et baptizátus est ipse, et omnis domus ejus contínuo. 34. Cumque perduxísset eos in domum suam, appósuit eis mensam, et lætátus est cum omni domo sua credens Deo. 35. Et cum dies factus esset, misérunt magistrátus lictóres, dicéntes : Dimítte hómines illos. 36. Nuntiávit autem custos cárceris verba hæc Paulo : Quia misérunt magistrátus ut dimittámini; nunc ígitur exeúntes, ite in

pace. 37. Paulus autem dixit eis : Cæsos nos públice, indemnátos, hómines Romános misérunt in cárcerem, et nunc occúlte nos ejíciunt? Non ita : sed véniant, 38. et ipsi nos ejíciant. Nuntiavérunt autem magistrátibus lictóres verba hæc. Timuerúntque audíto quod Románi essent; 39. et veniéntes deprecáti sunt eos, et educéntes rogábant ut egrederéntur de urbe. 40. Exeúntes autem de cárcere, introiérunt ad Lýdiam; et visis frátribus consoláti sunt eos, et profécti sunt.

Thessalonicæ et Berææ.

17. Cum autem perambulássent Amphípolim et Apollóniam, venérunt Thessalónicam, ubi erat synagóga Judæórum. 2. Secúndum consuetúdinem autem Paulus introívit ad eos, et per sábbata tria disserébat eis de Scriptúris, 3. adapériens et insínuans quia Christum opórtuit pati, et resúrgere a mórtuis; et quia hic est Jesus Christus, quem ego annúntio vobis. 4. Et quidam ex eis credidérunt, et adjúncti sunt Paulo et Silæ, et de coléntibus gentilibúsque multitúdo magna, et muliéres nóbiles non paucæ. 5. Zelántes autem Judæi, assumentésque de vulgo viros quosdam malos, et turba facta concitavérunt civitátem; et assisténte dómui Jasónis quærebant eos prodúcere in pópulum. 6. Et cum non inveníssent eos, trahébant Jasónem et quosdam frátres ad príncipes civitátis, clamántes : Quóniam hi qui urbem cóncitant, et huc venérunt, 7. quos suscépit Jason, et hi omnes contra decréta Cæsaris fáciunt, regem álium dicéntes esse Jesum. 8. Concitavérunt autem plebem, et príncipes civitátis audiéntes hæc, 9. et accépta satisfactióne a Jasóne, et a céteris, dimisérunt eos.

10. Fratres vero conféstim per noctem dimisérunt Paulum et Silam in Berœam. Qui cum veníssent, in synagógam Judæórum introiérunt. 11. Hi autem erant nobilióres córum qui sunt Thessalónicæ, qui suscepérunt verbum cum omni aviditáte, quotídie scrutántes Scriptúras, si hæc ita se habérent. 12. Et multi quidem credidérunt ex eis, et mulíerum gentílium honestárum, et viri non pauci. 13. Cum autem cognovíssent in Thessalónica Judæi, quia et Berææ prædicátum est a Paulo verbum Dei, venérunt et illuc commovéntes et turbántes multitúdinem. 14. Statímque tunc Paulum dimisérunt fratres, ut iret usque ad mare; Silas autem et Timótheus remansérunt ibi.

In Græcia

Paulus Athenis.
Sermo in Areopago.

15. Qui autem deducébant Paulum, perduxérunt eum usque Athénas, et accépto mandáto ab eo ad Silam et Timótheum, ut quam celériter venírent ad illum, profécti sunt. 16. Paulus autem cum Athénis eos exspectáret, incitabátur spíritus ejus in ipso, videns idololátriæ déditam civitátem. 17. Disputábat ígitur in synagóga cum Judæis et coléntibus, et in foro, per omnes dies, ad eos qui áderant. 18. Quidam autem epicuréi, et stóici philósophi disserébant cum eo, et quidam dicébant : Quid vult seminivérbius hic dícere? Alii vero : Novórum dæmoniórum vidétur annuntiátor esse; quia Jesum, et resurrectiónem annuntiábat eis. 19. Et apprehénsum eum ad areópagum duxérunt, dicéntes : Póssumus scire quæ est hæc nova, quæ a te dícitur, doctrína? 20. Nova enim quædam infers áuribus nostris; vólumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

21. Atheniénses autem omnes, et ádvenæ hóspites, ad nihil áliud vacábant, nisi aut dícere, aut audíre áliquid novi.

22. Stans autem Paulus in médio Areópagi ait : Viri Atheniénses, per ómnia quasi superstitiosióres vos vídeo. 23. Prætériens enim, et videns simulácra vestra, invéni et aram, in qua scriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorántes cólitis, hoc ego annúntio vobis. 24. Deus, qui fecit mundum, et ómnia quæ in eo sunt, hic cæli et terræ cum sit Dóminus, non in manufáctis templis hábitat; 25. nec mánibus humánis cólitur índigens áliquo, cum ipse det ómnibus vitam, et inspiratiónem, et ómnia. 26. Fecítque ex uno omne genus hóminum inhabitáre super univérsam fáciem terræ, defíniens statúta témpora et términos habitatiónis eórum, 27. quærere Deum, si forte attréctent eum, aut invéniant quamvis non longe sit ab unoquóque nostrum. 28. In ipso enim vívimus, et movémur, et sumus; sicut et quidam vestrórum poetárum dixérunt : Ipsíus enim et genus sumus. 29. Genus ergo cum simus Dei, non debémus æstimáre, auro, aut argénto, aut lápidi, sculptúræ artis et cogitatiónis hóminis, divínum esse símile. 30. Et témpora quidem hujus ignorántiæ despíciens Deus, nunc annúntiat homínibus ut omnes ubíque pæniténtiam agant; 31. eo quod státuit diem, in quo judicatúrus est orbem in æquitáte, in viro, in quo státuit, fidem præbens ómnibus, súscitans eum a mórtuis. 32. Cum audíssent autem resurrectiónem mortuórum, quidam quidem irridébant, quidam vero dixérunt : Audiémus te de hoc iterum. 33. Sic

24) Gen. 1. 1; *Supr.* 7. 48.

Paulus exívit de médio eórum. 34. Quidam vero viri adhæréntes ei, credidérunt, in quibus et Dionýsius Areopagíta, et múlier nómine Dámaris, et álii cum eis.

Paulus Corinthi.

18. Post hæc egréssus ab Athénis, venit Corínthum; 2. et invéniens quemdam Judæum nómine Aquilam, Pónticum génere, qui nuper vénerat ab Itália, et Priscíllam uxórem ejus, (eo quod præcepísset Cláudius discédere omnes Judæos a Roma), accéssit ad eos. 3. Et quia ejúsdem erat artis, manébat apud eos, et operabátur : erant autem scenofactóriæ artis. 4. Et disputábat in synagóga per omne sábbatum, interpónens nomen Dómini Jesu, suadebátque Judæis et Græcis. 5. Cum venissent autem de Macedónia Silas et Timótheus, instábat verbo Paulus, testíficans Judæis esse Christum Jesum. 6. Contradicéntibus autem eis, et blasphemántibus, excútiens vestiménta sua, dixit ad eos : Sanguis vester super caput vestrum, mundus ego. ex hoc ad gentes vadam. 7. Et migrans inde, intrávit in domum cujúsdam, nómine Titi Justi, coléntis Deum, cujus domus erat conjúncta synagógæ. 8. Crispus autem archisynagógus crédidit Dómino cum omni domo sua; et multi Corinthiórum audiéntes credébant et baptizabántur. 9. Dixit autem Dóminus nocte per visiónem Paulo : Noli timére, sed lóquere, et ne táceas, 10. propter quod ego sum tecum, et nemo apponétur tibi ut nóceat te, quóniam pópulus est mihi multus in hac civitáte. 11. Sedit autem ibi annum et sex menses, docens apud eos verbum Dei.

Accusatur a Judæis.

12. Gallióne autem procónsule Achaíæ, in-

surrexérunt uno ánimo Judæi in Paulum, et adduxérunt eum ad tribúnal, 13. dicéntes : Quia contra legem hic persuádet homínibus cólere Deum. 14. Incipiénte autem Paulo aperíre os, dixit Gállio ad Judæos : Si quidem esset iníquum áliquid, aut fácinus péssimum, o viri Judæi, recte vos sustinérem. 15. Si vero quæstiónes sunt de verbo, et nomínibus, et lege vestra, vos ipsi vidéritis; judex ego horum nolo esse. 16. Et minávit eos a tribunáli. 17. Apprehendéntes autem omnes Sósthenem príncipem synagógæ, percutiébant eum ante tribúnal; et nihil eórum Gallióni curæ erat.

Repetit Antiochiam.

18. Paulus vero cum adhuc sustinuísset dies multos, frátribus valefáciens, navigávit in Sýriam (et cum eo Priscílla et Aquila), qui sibi totónderat in Cenchris caput : habébat enim votum. 19. Devenítque Ephesum, et illos ibi relíquit. Ipse vero ingréssus synagógam, disputábat cum Judæis. 20. Rogántibus autem eis ut ampliori témpore manéret, non consénsit; 21. sed valefáciens, et dicens : Iterum revértar ad vos Deo volénte, proféctus est ab Epheso. 22. Et descéndens Cæsaréam, ascéndit, et salutávit ecclésiam, et descéndit Antiochíam.

4° — TERTIUM PAULI ITER APOSTOLICUM [18, *23* — 21, *16*]

Initium itineris.

23. Et facto ibi aliquánto témpore proféctus est, perámbulans ex órdine Galáticam regiónem, et Phrýgiam, confírmans omnes discípulos.

24. Judæus autem quidam, Apóllo nómine, Alexandrínus gé-

18) Num. **6.** *18*; *Inf.* **21.** *24*.

nere, vir éloquens, devénit Ephesum, potens in Scriptúris. 25. Hic erat edóctus viam Dómini; et fervens spíritu loquebátur, et docébat diligénter ea quæ sunt Jesu, sciens tantum baptísma Joánnis. 26. Hic ergo cœpit fiduciáliter ágere in synagóga. Quem cum audíssent Priscílla et Aquila, assumpsérunt eum, et diligéntius exposuérunt ei vitam Dómini. 27. Cum autem vellet ire Achaíam, exhortáti fratres, scripsérunt discípulis ut suscíperent eum. Qui cum venísset cóntulit multum his qui credíderant. 28. Vehemén-ter enim Judæos revincébat públice, osténdens per Scriptúras, esse Christum Jesum.

Paulus Ephesi

Joannis discipulos baptizat.

19. Factum est autem, cum Apóllo esset Corínthi, ut Paulus peragrátis superióribus pártibus veníret Ephesum, et inveníret quosdam discípulos; 2. dixítque ad eos : Si Spíritum Sanctum accepístis credéntes? At illi dixérunt ad eum : Sed neque si Spíritus Sanctus est, audívimus. 3. Ille vero ait : In quo ergo baptizáti estis? Qui dixérunt : In Joánnis baptísmate. 4. Dixit autem Paulus : Joánnes baptizávit baptísmo pæniténtiæ pópulum, dicens : In eum qui ventúrus esset post ipsum, ut créderent, hoc est in Jesum. 5. His audítis, baptizáti sunt in nómine Dómini Jesu. 6. Et cum imposuísset illis manus Paulus, venit Spíritus Sanctus super eos, et loquebántur linguis, et prophetábant. 7. Erant autem omnes viri fere duódecim.

Conversiones et miracula.

8. Introgréssus autem synagógam, cum

4) Matth. **3.** *11*; Marc. **1.** *8*; Luc. **3.** *16*; Joan. **1.** *26*; *Supr.* **1.** *5*; **11.** *16*.

fidúcia loquebátur per tres menses, dísputans et suádens de regno Dei. 9. Cum autem quidam indurarèntur, et non créderent, maledicéntes viam Dómini coram multitúdine, discédens ab eis, segregávit discípulos, quotídie dísputans in schola Tyránni cujúsdam. 10. Hoc autem factum est per biénnium ita ut omnes qui habitábant in Asia audírent verbum Dómini, Judæi atque gentíles. 11. Virtutésque non quáslibet faciébat Deus per manum Pauli; 12. ita ut étiam super lánguidos deferréntur a córpore ejus sudária, et semicínctia, et recedébant ab eis languóres, et spíritus nequam egrediebántur.

Exorcistæ Judæi puniuntur.

13. Tentavérunt autem quidam et de circumeúntibus Judæis exorcístis, invocáre super eos qui habébant spíritus malos, nomen Dómini Jesu, dicéntes: Adjúro vos per Jesum, quem Paulus prædicat. 14. Erant autem quidam Judæi Scevæ príncipis sacerdótum septem fílii, qui hoc faciébant. 15. Respóndens autem spíritus nequam dixit eis: Jesum novi, et Paulum scio; vos autem qui estis? 16. Et insíliens in eos homo, in quo erat dæmónium péssimum, et dominátus ambórum, inváluit contra eos, ita ut nudi et vulneráti effúgerent de domo illa. 17. Hoc autem notum factum est ómnibus Judæis, atque gentílibus, qui habitábant Ephesi; et cécidit timor super omnes illos, et magnificabátur nomen Dómini Jesu.

Crescit verbum Dei.

18. Multíque credéntium veniébant, confiténtes et annuntiántes actus suos. 19. Multi autem ex eis, qui fúerant curiósa sectáti, contulérunt libros, et combussérunt coram ómnibus; et computátis prétiis illórum, in-

venérunt pecúniam denariórum quinquagínta míllium. 20. Ita fórtiter crescébat verbum Dei, et confirmabátur. 21. His autem explétis, propósuit Paulus in Spíritu, tránsita Macedónia et Achaía, ire Jerosólymam, dicens : Quóniam postquam fúero ibi, opórtet me et Romam vidére. 22. Mittens autem in Macedóniam duos ex ministrántibus sibi, Timótheum et Erástum, ipse remánsit ad tempus in Asia.

In Paulum seditio.

23. Facta est autem illo témpore turbátio non mínima de via Dómini. 24. Demétrius enim quidam nómine, argentárius, fáciens ædes argénteas Diánæ, præstábat artifícibus non módicum quæstum. 25. Quos cónvocans, et eos qui hujúsmodi erant opífices, dixit : Viri, scitis quia de hoc artifício est nobis acquisítio; 26. et vidétis, et audítis, quia non solum Ephesi, sed pene totíus Asiæ, Paulus hic suádens avértit multam turbam, dicens : Quóniam non sunt dii, qui mánibus fiunt. 27. Non solum autem hæc periclitábitur nobis pars in redargutiónem veníre, sed et magnæ Diánæ templum in níhilum reputábitur, sed et déstrui incípiet majéstas ejus quam tota Asia, et orbis colit. 28. His audítis, repléti sunt ira, et exclamavérunt, dicéntes : Magna Diána Ephesiórum! 29. Et impléta est cívitas confusióne, et ímpetum fecérunt uno ánimo in theátrum, rapto Gaio et Aristárcho, Macedónibus, comítibus Pauli. 30. Paulo autem volénte intráre in pópulum, non permisérunt discípuli. 31. Quidam autem et de Asiæ princípibus, qui erant amíci ejus, misérunt ad eum rogántes ne se daret in theátrum. 32. Alii autem áliud clamábant. Erat enim ecclésia confúsa, et plures nesciébant qua ex causa con-

venissent. 33. De turba autem detraxérunt Alexándrum, propellentibus eum Judæis. Alexánder autem manu siléntio postuláto, volébat réddere ratiónem pópulo. 34. Quem ut cognovérunt Judæum esse, vox facta una est ómnium, quasi per horas duas clamántium : Magna Diána Ephesiórum! 35. Et cum sedásset scriba turbas, dixit : Viri Ephésii, quis enim est hóminum qui nésciat Ephesiórum civitátem cultrícem esse magnæ Diánæ, Jovísque prolis? 36. Cum ergo his contradíci non possit, opórtet vos sedátos esse, et nihil témere ágere. 37. Adduxístis enim hómines istos, neque sacrílegos, neque blasphemántes deam vestram. 38. Quod si Demétrius, et qui cum eo sunt artífices, habent advérsus áliquem causam, convéntus forénses agúntur, et procónsules sunt; accúsent ínvicem. 39. Si quid autem altérius rei quæritis, in legítima ecclésia póterit absólvi. 40. Nam et periclitámur árgui seditiónis hodiérnæ, cum nullus obnóxius sit (de quo possímus réddere ratiónem) concúrsus istíus. Et cum hæc dixísset, dimísit ecclésiam.

Reditus per Græciam, Macedoniam et Asiam

In Græcia et Macedonia.

20. Postquam autem cessávit tumúltus, vocátis Paulus discípulis, et exhortátus eos, valedíxit, et proféctus est ut iret in Macedóniam. 2. Cum autem perambulásset partes illas, et exhortátus eos fuísset multo sermóne, venit ad Græciam; 3. ubi cum fecísset menses tres, factæ sunt illi insídiæ a Judæis navigatúro in Sýriam, habuítque consílium ut reverterétur per Macedóniam. 4. Comitátus est autem eum Sópater Pyrrhi Beroeénsis, Thessalonicénsium ve-

ro Aristárchus, et Secúndus, et Gáius Derbéus, et Timótheus : Asiáni vero Týchicus et Trophímus. 5. Hi cum præcessíssent, sustinuérunt nos Tróade.

Miraculum Troade.

6. Nos vero navigávimus post dies azymórum a Philíppis, et vénimus ad eos Tróadem in diébus quinque, ubi demoráti sumus diébus septem. 7. Una autem sábbati cum convenissémus ad frangéndum panem, Paulus disputábat cum eis, profectúrus in crástinum, protraxítque sermónem usque in médiam noctem. 8. Erant autem lámpades copiósæ in cœnáculo ubi erámus congregáti. 9. Sedens autem quidam adoléscens nómine Eutýchus super fenéstram, cum mergerétur somno gravi, disputánte diu Paulo, ductus somno cécidit de tértio cenáculo deórsum, et sublátus est mórtuus. 10. Ad quem cum descendísset Paulus, incúbuit super eum; et compléxus dixit : Nolíte turbári, ánima enim ipsíus in ipso est. 11. Ascéndens autem, frangénsque panem, et gustans, satísque allocútus usque in lucem, sic proféctus est. 12. Adduxérunt autem púerum vivéntem, et consoláti sunt non mínime.

Mileti valedicit presbyteris Ephesiis.

13. Nos autem ascendéntes navem, navigávimus in Asson, inde susceptúri Paulum; sic enim disposúerat ipse per terram iter factúrus. 14. Cum autem convenísset nos in Asson, assúmpto eo, vénimus Mitylénen. 15. Et inde navigántes, sequénti die vénimus contra Chium, et ália applicúimus Samum, et sequénti die vénimus Milétum. 16. Proposúerat enim Paulus transnavigáre Ephesum, ne qua mora illi fíeret in Asia. Festinábat enim, si possíbile sibi esset, ut diem Pen-

tecóstes fáceret Jerosólymis.
17. A Miléto autem mittens Ephesum, vocávit majóres natu Ecclésiæ. 18. Qui cum venissent ad eum et simul essent, dixit eis : Vos scitis, a prima die qua ingréssus sum in Asiam, quáliter vobíscum per omne tempus fúerim, 19. sérviens Dómino cum omni humilitáte, et lácrymis, et tentatiónibus, quæ mihi accidérunt ex insídiis Judæórum; 20. quómodo nihil subtráxerim utílium, quo minus annuntiárem vobis, et docérem vos públice et per domos. 21. Testíficans Judæis atque gentilibus in Deum pæniténtiam, et fidem in Dóminum nostrum Jesum Christum. 22. Et nunc ecce alligátus ego spíritu, vado in Jerúsalem, quæ in ea ventúra sint mihi, ignórans; 23. nisi quod Spíritus Sanctus per omnes civitátes mihi protestátur, dicens quóniam víncula et tribulatiónes Jerosólymis me manent. 24. Sed nihil horum véreor, nec fácio ánimam meam pretiosiórem quam me, dúmmodo consúmmem cursum meum, et ministérium verbi quod accépi a Dómino Jesu, testificári evangélium grátiæ Dei. 25. Et nunc ecce ego scio quia ámplius non vidébitis fáciem meam vos omnes, per quos transívi prædicans regnum Dei. 26. Quaprópter contéstor vos hodiérna die, quia mundus sum a sánguine ómnium. 27. Non enim subterfúgi, quóminus annuntiárem omne consílium Dei vobis. 28. Atténdite vobis, et univérso gregi, in quo vos Spíritus Sanctus pósuit episcopos, régere ecclésiam Dei, quam acquisívit sánguine suo. 29. Ego scio quóniam intrábunt post discessiónem meam lupi rapáces in vos, non parcéntes gregi. 30. Et ex vobis ipsis exsúrgent viri loquéntes pervérsa, ut abdúcant disci-

pulos post se. 31. Propter quod vigiláte, memória retinéntes, quóniam per triénnium nocte et die non cessávi, cum lácrymis monens unumquémque vestrum. 32. Et nunc comméndo vos Deo, et verbo grátiæ ipsíus, qui potens est ædificáre, et dare hereditátem in sanctificátis ómnibus. 33. Argéntum et aurum, aut vestem nullíus concupívi, sicut 34. ipsi scitis; quóniam ad ea quæ mihi opus erant, et his, qui mecum sunt, ministravérunt manus istæ. 35. Omnia osténdi vobis, quóniam sic laborántes, opórtet suscípere infírmos, ac meminísse verbi Dómini Jesu, quóniam ipse dixit: Beátius est magis dare, quam accípere.

36. Et cum hæc dixísset, pósitis génibus suis, orávit cum ómnibus illis. 37. Magnus autem fletus factus est ómnium; et procumbéntes super collum Pauli, osculabántur eum, 38. doléntes máxime in verbo quod díxerat, quóniam ámplius fáciem ejus non essent visúri. Et deducébant eum ad navem.

A Mileto ad Jerusalem: per Tyrum et Cæsaræam.

21. Cum autem factum esset ut navigarémus abstrácti ab eis, recto cursu vénimus Coum, et sequénti die Rhodum, et inde Patáram. 2. Et cum invenissémus navem transfretántem in Phœnicen, ascendéntes navigávimus. 3. Cum apparuissémus autem Cypro, relinquéntes eam ad sinístram, navigávimus in Sýriam, et vénimus Tyrum; ibi enim navis expositúra erat onus. 4. Invéntis autem discípulis, mánsimus ibi diébus septem; qui Paulo dicébant per Spíritum ne ascénderet Jerosólymam. 5. Et explétis diébus profécti ibámus, deducén-

34) I Cor. 4. 12; I Thess. 2. 9; II Thess. 3. 8.

tibus nos ómnibus cum uxóribus et fíliis usque foras civitátem; et pósitis génibus in líttore, orávimus. 6. Et cum valefecissémus ínvicem, ascéndimus navem : illi autem rediérunt in sua. 7. Nos vero navigatióne expléta a Tyro descéndimus Ptolemáidam. Et salutátis frátribus, mánsimus die una apud illos. 8. Alia autem die profécti, vénimus Cæsaréam. Et intrántes domum Philippi evangelístæ, qui erat unus de septem, mánsimus apud eum.

Agabus vaticinatur Paulo captivitatem.

9. Huic autem erant quátuor fíliæ vírgines prophetántes. 10. Et cum morarémur per dies áliquot, supervénit quidam a Judæa prophéta, nómine Agábus. 11. Is cum venísset ad nos, tulit zonam Pauli; et álligans sibi pedes et manus, dixit : Hæc dicit Spíritus Sanctus : Virum, cujus est zona hæc, sic alligábunt in Jerúsalem Judæi, et tradent in manus géntium. 12. Quod cum audissémus, rogabámus nos, et qui loci illíus erant, ne ascénderet Jerosólymam. 13. Tunc respóndit Paulus, et dixit : Quid fácitis flentes, et affligéntes cor meum? Ego enim non solum alligári, sed et mori in Jerúsalem parátus sum, propter nomen Dómini Jesu. 14. Et cum ei suadére non possémus, quiévimus, dicéntes : Dómini volúntas fiat!

15. Post dies autem istos præparáti, ascendebámus in Jerúsalem. 16. Venérunt autem et ex discípulis a Cæsaréa nobíscum, adducéntes secum apud quem hospitarémur Mnasónem quemdam Cýprium, antíquum discípulum.

8) *Supr.* **6.** 5.

5° — PAULI CAPTIVITAS CÆSAREÆ ET ROMÆ [21, *17* — 23]

Paulus Jerosolymis :

A fidelibus excipitur, tanquam nazireus templum ingreditur.

17. Et cum venissémus Jerosólymam, libénter excepérunt nos fratres. 18. Sequénti autem die introíbat Paulus nobíscum ad Jacóbum, omnésque collécti sunt senióres. 19. Quos cum salutásset, narrábat per síngula quæ Deus fecísset in géntibus per ministérium ipsíus.

20. At illi cum audíssent, magnificábant Deum, dixerúntque ei : Vides, frater, quot míllia sunt in Judæis qui credidérunt, et omnes æmulatóres sunt legis. 21. Audiérunt autem de te quia discessiónem dóceas a Móyse eórum, qui per gentes sunt, Judæórum, dicens non debére eos circumcídere fílios suos, neque secúndum consuetúdinem íngredi. 22. Quid ergo est? útique opórtet convenire multitúdinem ; áudient enim te supervenísse. 23. Hoc ergo fac quod tibi dícimus. Sunt nobis viri quátuor, votum habéntes super se. 24. His assúmptis, sanctífica te cum illis : et impénde in illis ut radant cápita; et scient omnes quia quæ de te audiérunt, falsa sunt, sed ámbulas et ipse custódiens legem. 25. De his autem qui credidérunt ex géntibus, nos scripsimus, judicántes ut abstineant se ab idólis, immoláto, et sánguine, et suffocáto, et fornicatióne. 26. Tunc Paulus, assúmptis viris, póstera die purificátus cum illis intrávit in templum, annúntians expletiónem diérum purificatiónis, donec offerrétur pro unoquóque eórum oblátio.

24) Num. **6.** *18 ; Sup.* **18.** *18.* — 25) *Sup.* **15.** *20, 29.*

Concitato populo, comprehenditur.

27. Dum autem septem dies consummaréntur, hi qui de Asia erant Judæi, cum vidíssent eum in templo, concitavérunt omnem pópulum, et injecérunt ei manus, clamántes : 28. Viri Israelítæ, adjuváte! hic est homo qui advérsus pópulum, et legem, et locum hunc, omnes ubíque docens, insuper et gentíles indúxit in templum, et violávit sanctum locum istum. 29. Víderant enim Trophímum Ephésium in civitáte cum ipso, quem æstimavérunt quóniam in templum introduxísset Paulus. 30. Commótaque est cívitas tota, et facta est concúrsio pópuli. Et apprehendéntes Paulum, trahébant eum extra templum, et statim clausæ sunt jánuæ. 31. Quæréntibus autem eum occídere, nuntiátum est tribúno cohórtis quia tota confúnditur Jerúsalem. 32. Qui statim assúmptis milítibus, et centuriónibus, decúrrit ad illos. Qui cum vidíssent tribúnum, et mílites, cessavérunt percútere Paulum. 33. Tunc accédens tribúnus apprehéndit eum, et jussit eum alligári caténis duábus, et interrogábat quis esset et quid fecísset. 34. Alii autem áliud clamábant in turba. Et cum non posset certum cognóscere præ tumúltu, jussit duci eum in castra. 35. Et cum venísset ad gradus, cóntigit ut portarétur a milítibus propter vim pópuli. 36. Sequebátur enim multitúdo pópuli, clamans : Tolle eum. 37. Et cum cœpísset indúci in castra Paulus, dicit tribúno : Si licet mihi loqui áliquid ad te? Qui dixit : Græce nosti? 38. Nonne tu es Ægýptius, qui ante hos dies tumúltum concitásti, et eduxísti in desértum quátuor míllia virórum sicariórum? 39. Et dixit ad eum Paulus : Ego homo

sum quidem Judæus a Tarso Cilíciæ, non ignótæ civitátis múniceps. Rogo autem te, permítte mihi loqui ad pópulum. 40. Et cum ille permisísset, Paulus stans in grádibus, ánnuit manu ad plebem, et magno siléntio facto, allocútus est lingua hebræa, dicens :

Alloquitur turbam de sua mira conversione; missione ad gentes.

22. Viri fratres, et patres, audíte quam ad vos nunc reddo ratiónem. 2. Cum audíssent autem quia hebræa lingua loquerétur ad illos, magis præstitérunt siléntium. 3. Et dicit : Ego sum vir Judæus, natus in Tarso Cilíciæ, nutrítus autem in ista civitáte, secus pedes Gamálielerudítus juxta veritátem patérnæ legis, æmulátor legis, sicut et vos omnes estis hódie; 4. qui hanc viam persecútus sum usque ad mortem, álligans et tradens in custódias viros ac muliéres, 5. sicut princeps sacerdótum mihi testimónium reddit, et omnes majóres natu, a quibus et epístolas accípiens, ad fratres Damáscum pergébam, ut addúcerem inde vinctos in Jerúsalem, ut puniréntur.

6. Factum est autem, eúnte me, et appropinquánte Damásco média die, súbito de cælo circumfúlsit me lux copiósa; 7. et décidens in terram, audívi vocem dicéntem mihi : Saule, Saule, quid me persequeris? 8. Ego autem respóndi : Quis es Dómine? Dixítque ad me : Ego sum Jesus Nazaénus, quem tu persequeris. 9. Et qui mecum erant, lumen quidem vidérunt, vocem autem non audiérunt ejus qui loquebátur mecum. 10. Et dixi : Quid fáciam, Dómine? Dóminus autem dixit ad me : Surgens, vade Damáscum : et ibi tibi dicétur de ómnibus quæ te opórteat fácere.

4) *Supr.* 8. 3. — 5) *Supr.* 9. 2.

11. Et cum non vidérem præ claritáte lúminis illíus, ad manum dedúctus a comítibus veni Damáscum. 12. Ananías autem quidam, vir secúndum legem, testimónium habens ab ómnibus cohabitántibus Judæis, 13. véniens ad me, et astans dixit mihi: Saule frater, réspice. Et ego eádem hora respéxi in eum. 14. At ille dixit: Deus patrum nostrórum præordinávit te, ut cognósceres voluntátem ejus, et vidéres justum, et audíres vocem ex ore ejus; 15. quia eris testis illíus ad omnes hómines, eórum quæ vidísti et audísti. 16. Et nunc quid moráris? Exsúrge, et baptizáre, et áblue peccáta tua, invocáto nómine ipsíus.

17. Factum est autem reverténti mihi in Jerúsalem, et oránti in templo, fieri me in stupóre mentis, 18. et vidére illum dicéntem mihi: Festína, et exi velóciter ex Jerúsalem, quóniam non recípient testimónium tuum de me. 19. Et ego dixi: Dómine, ipsi sciunt quia ego eram conclúdens in cárcerem, et cædens per synagógas eos qui credébant in te; 20. et cum funderétur sanguis Stéphani, testis tui, ego astábam, et consentiébam, et custodiébam vestiménta interficiéntium illum. 21. Et dixit ad me: Vade, quóniam ego in natiónes longe mittam te.

Jussus flagellis cædi se civem Romanum profitetur.

22. Audiébant autem eum usque ad hoc verbum, et levavérunt vocem suam, dicéntes: Tolle de terra hujúsmodi; non enim fas est eum vivére. 23. Vociferántibus autem eis, et projiciéntibus vestiménta sua, et púlverem jactántibus in áerem, 24. jussit tribúnus indúci eum in castra, et flagéllis cædi, et tor-

19) *Supr.* 8. 3. — 20) *Supr.* 7. 57.

quéri eum ut sciret propter quam causam sic acclamárent ei. 25. Et cum astrinxíssent eum loris, dicit astánti sibi centurióni Paulus : Si hóminem Románum et indemnátum licet vobis flagelláre? 26. Quo audíto, centúrio accéssit ad tribúnum, et nuntiávit ei, dicens : Quid actúrus es? hic enim homo civis Románus est. 27. Accédens autem tribúnus, dixit illi : Dic mihi si tu Románus es? At ille dixit : Etiam. 28. Et respóndit tribúnus : Ego multa summa civilitátem hanc consecútus sum. Et Paulus ait : Ego autem et natus sum. 29. Prótinus ergo discessérunt ab illo qui eum tortúri erant. Tribúnus quoque tímuit, postquam rescívit quia civis Románus esset, et quia alligásset eum.

Paulus coram synedris.

30. Póstera autem die volens scire diligéntius qua ex causa accusarétur a Judæis, solvit eum, et jussit sacerdótes convenire, et omne concílium, et prodúcens Paulum, státuit inter illos.

23. Inténdens autem in concílium Paulus ait : Viri fratres, ego omni consciéntia bona conversátus sum ante Deum, usque in hodiérnum diem. 2. Princeps autem sacerdótum Ananías præcépit astántibus sibi percútere os ejus. 3. Tunc Paulus dixit ad eum : Percútiet te Deus, páries dealbáte. Et tu sedens júdicas me secúndum legem, et contra legem jubes me pércuti! 4. Et qui astábant dixérunt : Summum sacerdótem Dei maledícis? 5. Dixit autem Paulus : Nesciébam fratres quia princeps est sacerdótum. Scriptum est enim : Príncipem pópuli tui non maledíces. 6. Sciens autem Paulus, quia una pars esset sadducæórum, et áltera phari-

5) Exod. **22.** *28.* — 6) Phil. **3.** *5.*

sæórum, exclamávit in concílio : Viri fratres, ego pharisæus sum, filius pharisæórum, de spe et resurrectióne mortuórum ego júdicor. 7. Et cum hæc dixísset, facta est dissénsio inter pharisæos et sadducæos, et solúta est multitúdo. 8. Sadducæi enim dicunt non esse resurrectiónem, neque ángelum, neque spíritum : pharisæi autem útraque confiténtur. 9. Factus est autem clamor magnus. Et surgéntes quidam pharisæórum, pugnábant, dicéntes : Nihil mali invenímus in hómine isto : quid si spíritus locútus est ei, aut ángelus? 10. Et cum magna dissénsio facta esset, timens tribúnus ne discerperétur Paulus ab ipsis, jussit míliites descéndere, et rápere eum de médio eórum, ac dedúcere eum in castra.

11. Sequénti autem nocte assístens ei Dóminus, ait : Constans esto; sicut enim testificátus es de me in Jerúsalem, sic te opórtet et Romæ testificári.

Conjuratio contra Paulum.

12. Facta autem die, collegérunt se quidam ex Judæis, et devovérunt se, dicéntes neque manducatúros, neque bibitúros, donec occíderent Paulum. 13. Erant autem plus quam quadragínta viri, qui hanc conjuratiónem fécerant. 14. Qui accessérunt ad príncipes sacerdótum, et senióres, et dixérunt : Devotióne devóvimus nos nihil gustatúros, donec occidámus Paulum. 15. Nunc ergo vos notum fácite tribúno cum concílio, ut prodúcat illum ad vos, tamquam áliquid cértius cognitúri de eo. Nos vero, priusquam apprópiet, paráti sumus interfícere illum.

16. Quod cum audísset fílius soróris Pauli

8) Matth. **22.** *23.*

insídias, venit et intrávit in castra, nuntiavítque Paulo. 17. Vocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus, ait : Adolescéntem hunc perduc ad tribúnum, habet enim áliquid indicáre illi. 18. Et ille quidem assúmens eum, duxit ad tribúnum, et ait : Vinctus Paulus rogávit me hunc adolescéntem perdúcere ad te, habéntem áliquid loqui tibi. 19. Apprehéndens autem tribúnus manum illíus, secéssit cum eo seórsum, et interrogávit illum : Quid est quod habes indicáre mihi? 20. Ille autem dixit : Judæis convénit rogáre te, ut crástina die prodúcas Paulum in concílium, quasi áliquid cértius inquisitúri sint de illo. 21. Tu vero ne credíderis illis, insidiántur enim ei ex eis viri ámplius quam quadraginta, qui se devovérunt non manducáre, neque bíbere, donec interfíciant eum; et nunc paráti sunt, exspectántes promíssum tuum. 22. Tribúnus ígitur dimísit adolescéntem, præcípiens ne cui loquerétur quóniam hæc nota sibi fecísset.

Cæsaream mittitur.

23. Et vocátis duóbus centuriónibus, dixit illis : Paráte mílites ducéntos, ut eant usque Cæsaréam, et équites septuagínta, et lanceários ducéntos, a tértia hora noctis; 24. et juménta præparáte, ut imponéntes Paulum, salvum perdúcerent ad Felícem præsidem. 25. Tímuit enim ne forte ráperent eum Judæi, et occíderent, et ipse póstea calúmniam sustinéret, tamquam acceptúrus pecúniam. 26. Scribens epístolam continéntem hæc :

Cláudius Lýsias óptimo præsidi Felíci salútem. 27. Virum hunc comprehénsum a Judæis, et incipiéntem intérfici ab eis, supervéniens cum exércitu erípui, cógnito quia Románus est; 28. voléns-

que scire causam quam objiciébant illi, dedúxi eum in concílium eórum. 29. Quem invéni accusári de quæstiónibus legis ipsórum, nihil vero dignum morte aut vínculis habéntem críminis. 30. Et cum mihi perlátum esset de insídiis, quas paráverant illi, misi eum ad te, denúntians et accusatóribus ut dicant apud te. Vale.

31. Mílites ergo secúndum præcéptum sibi, assuméntes Paulum, duxérunt per noctem in Antipátridem. 32. Et póstera die dimíssis equítibus ut cum eo irent, revérsi sunt ad castra. 33. Qui cum venissent Cæsaréam et tradidíssent epístolam præsidi, statuérunt ante illum et Paulum. 34. Cum legísset autem, et interrogásset de qua província esset, et cognóscens quia de Cilícia : 35. Audiam te, inquit, cum accusatóres tui vénerint. Jussítque in prætório Heródis custodíri eum.

Cæsareæ captivitas.

Paulus coram Felice se defendit.

24. Post quinque autem dies descéndit princeps sacerdótum, Ananías, cum senióribus quibúsdam, et Tertúllo quodam oratóre, qui adiérunt præsidem advérsus Paulum. 2. Et citáto Paulo cœpit accusáre Tertúllus, dicens : Cum in multa pace agámus per te, et multa corrigántur per tuam providéntiam, 3. semper et ubíque suscípimus, óptime Felix, cum omni gratiárum actióne. 4. Ne diútius autem te prótraham, oro, bréviter áudias nos pro tua cleméntia. 5. Invénimus hunc hóminem pestíferum, et concitántem seditiónes ómnibus Judæis in univérso orbe, et auctórem seditiónis sectæ Nazarenórum : 6. qui étiam templum violáre conátus est, quem et apprehénsum volúimus secúndum legem nostram judicáre. 7. Supervéniens autem tri-

búnus Lýsias, cum vi magna erípuit eum de mánibus nostris, 8. jubens accusatóres ejus ad te veníre; a quo póteris ipse júdicans, de ómnibus istis cognóscere, de quibus nos accusámus eum. 9. Adjecérunt autem et Judæi, dicéntes hæc ita se habére.

10. Respóndit autem Paulus (annuénte sibi præside dícere) : Ex multis annis te esse júdicem genti huic sciens, bono ánimo pro me satisfáciam. 11. Potes enim cognóscere quia non plus sunt mihi dies, quam duódecim, ex quo ascéndi adoráre in Jerúsalem; 12. et neque in templo invenérunt me cum áliquo disputántem, aut concúrsum faciéntem turbæ, neque in synagógis, 13. neque in civitáte; neque probáre possunt tibi de quibus nunc me accúsant. 14. Confíteor autem hoc tibi, quod secúndum sectam, quam dicunt hæresim, sic desérvio Patri et Deo meo, credens ómnibus quæ in lege et prophétis scripta sunt; 15. spem habens in Deum, quam et hi ipsi exspéctant, resurrectiónem futúram justórum et iniquórum. 16. In hoc et ipse stúdeo sine offendículo consciéntiam habére ad Deum et ad hómines semper. 17. Post annos autem plures, eleemósynas factúrus in gentem meam, veni, et oblatiónes et vota. 18. In quibus invenérunt me purificátum in templo : non cum turba, neque cum tumúltu. 19. Quidam autem ex Asia Judæi, quos oportébat apud te præsto esse, et accusáre si quid habérent advérsum me; 20. aut hi ipsi dicant si quid invenérunt in me iniquitátis, cum stem in concílio, 21. nisi de una hac solúmmodo voce, qua clamávi inter eos stans : Quóniam de resurre-

18) *Sup.* **21**, *26.* — 21) *Sup.* **23**, *6.*

ctióne mortuórum ego júdicor hódie a vobis.
22. Dístulit autem illos Felix, certíssime sciens de via hac, dicens : Cum tribúnus Lýsias descénderit, áudiam vos. 23. Jussítque centurióni custodíre eum, et habére réquiem, nec quemquam de suis prohibére ministráre ei.
24. Post áliquot autem dies véniens Felix cum Drusílla uxóre sua, quæ erat Judæa, vocávit Paulum, et audívit ab eo fidem quæ est in Christum Jesum. 25. Disputánte autem illo de justítia, et castitáte, et de judício futúro, tremefáctus Felix respóndit : Quod nunc áttinet, vade; témpore autem opportúno accérsam te : 26. simul et sperans quod pecúnia ei darétur a Paulo, propter quod et frequénter accérsens eum, loquebátur cum eo. 27. Biénnio autem expléto, accépit successórem Felix Pórtium Festum. Volens autem grátiam præstáre Judæis Felix, relíquit Paulum vinctum.

Paulus coram Portio Festo.

25. Festus ergo cum venísset in provínciam, post tríduum ascéndit Jerosólymam a Cæsaréa. 2. Adierúntque eum príncipes sacerdótum, et primi Judæórum, advérsus Paulum, et rogábant eum, 3. postulántes grátiam advérsus eum, ut jubéret perdúci eum in Jerúsalem, insídias tendéntes ut interficerent eum in via. 4. Festus autem respóndit, servári Paulum in Cæsaréa, se autem matúrius profectúrum. 5. Qui ergo in vobis (ait) poténtes sunt, descendéntes simul, si quod est in viro crimen, accúsent eum.

Ad Cæsarem appellat.

6. Demorátus autem inter eos dies non ámplius quam octo, aut decem, descéndit Cæsaréam, et áltera die sedit pro tribunáli, et jussit Paulum addúci. 7. Qui cum perdúctus

esset, circumstetérunt eum, qui ab Jerosólyma descénderant Judæi, multas et graves causas objiciéntes, quas non póterant probáre; 8. Paulo ratiónem reddénte : Quóniam neque in legem Judæórum, neque in templum, neque in Cæsarem quidquam peccávi. 9. Festus autem volens grátiam præstáre Judæis, respóndens Paulo, dixit : Vis Jerosólymam ascéndere, et ibi de his judicári apud me? 10. Dixit autem Paulus : Ad tribúnal Cæsaris sto, ibi me opórtet judicári; Judæis non nócui, sicut tu mélius nosti. 11. Si enim nócui, aut dignum morte áliquid feci, non recúso mori, si vero nihil est eórum quæ hi accúsant me, nemo potest me illis donáre. Cæsarem appéllo. 12. Tunc Festus cum concílio locútus, respóndit : Cæsarem appellásti? ad Cæsarem ibis.

Coram Agrippa.

13. Et cum dies áliquot transácti essent Agríppa rex et Bérnice descendérunt Cæsaréam ad salutándum Festum. 14. Et cum dies plures ibi demoraréntur, Festus regi indicávit de Paulo, dicens : Vir quidam est derelíctus a Felíce vinctus, 15. de quo cum essem Jerosólymis, adiérunt me príncipes sacerdótum, et senióres Judæórum postulántes advérsus illum damnatiónem. 16. Ad quos respóndi : Quia non est Románis consuetúdo damnáre áliquem hóminem, prius quam is qui accusátur, præséntes hábeat accusatóres, locúmque defendéndi accípiat ad abluéndacrímina. 17. Cum ergo huc conveníssent sine ulla dilatióne, sequénti die sedens pro tribunáli, jussi addúci virum. 18. De quo, cum stetíssent accusatóres, nullam causam deferébant, de quibus ego suspicábar malum. 19. Quæstiónes vero quasdam de sua superstitióne habébant advérsus eum, et de

quodam Jesu defúncto, quem affirmábat Paulus vívere. 20. Hæsitans autem ego de hujúsmodi quæstióne, dicébam si vellet ire Jerosólymam, et ibi judicári de istis. 21. Paulo autem appellánte ut servarétur ad Augústi cognitiónem, jussi servári eum, donec mittam eum ad Cæsarem. 22. Agríppa autem dixit ad Festum : Volébam et ipse hóminem audíre. Cras, inquit, áudies eum. 23. Altera autem die, cum venísset Agríppa, et Bérnice cum multa ambitióne, et introíssent in auditórium cum tribúnis, et viris principálibus civitátis, jubénte Festo, addúctus est Paulus. 24. Et dicit Festus : Agríppa rex, et omnes qui simul adéstis nobíscum viri, vidétis hunc, de quo omnis multitúdo Judæórum interpellávit me Jerosólymis, peténtes et acclamántes non oportére eum vívere ámplius. 25. Ego vero cómperi nihil dignum morte eum admisísse. Ipso autem hoc appellánte ad Augústum, judicávi míttere. 26. De quo quid certum scribam dómino, non hábeo. Propter quod prodúxi eum ad vos, et máxime ad te, rex Agríppa, ut interrogatióne facta hábeam quid scribam. 27. Sine ratióne enim mihi vidétur míttere vinctum, et causas ejus non significáre.

Paulus suam causam exponit.

26. Agríppa vero ad Paulum ait : Permíttitur tibi loqui pro temetípso. Tunc Paulus exténta manu cœpit ratiónem réddere. 2. De ómnibus quibus accúsor a Judæis, rex Agríppa, æstimo me beátum, apud te cum sim defensúrus me hódie. 3. Máxime te sciénte ómnia, et quæ apud Judæos sunt consuetúdines et quæstiónes; propter quod, óbsecro patiénter me áudias.

4. Et quidem vitam meam a juventúte, quæ ab inítio fuit in gente mea et Jerosólymis, no-

vérunt omnes Judæi; 5. præsciéntes me ab initio (si velint testimónium perhibére) quóniam secúndum certíssimam sectam nostræ religiónis vixi pharisæus. 6. Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissiónis facta est a Deo, sto judício subjéctus, 7. in quam duódecim tribus nostræ, nocte ac die deserviéntes, sperant devenire. De qua spe accúsor a Judæis, rex. 8. Quid incredíbile judicátur apud vos, si Deus mórtuos súscitat? 9. Et ego quidem existimáveram, me advérsus nomen Jesu Nazaréni debére multa contrária ágere. 10. Quod et feci Jerosólymis, et multos sanctórum ego in carcéribus inclúsi, a princípibus sacerdótum potestáte accépta; et cum occideréntur, détuli senténtiam. 11. Et per omnes synagógas frequénter púniens eos, compellébam blasphemáre; et ámplius insániens in eos, persequébar usque in éxteras civitátes.

12. In quibus dum irem Damáscum cum potestáte et permíssu príncipum sacerdótum, 13. die média in via, vidi, rex, de cælo supra splendórem solis circumfulsísse me lumen, et eos qui mecum simul erant. 14. Omnésque nos cum decidissémus in terram, audívi vocem loquéntem mihi hebráica lingua : Saule, Saule, quid me perséqueris? durum est tibi contra stímulum calcitráre. 15. Ego autem dixi : Quis es, Dómine? Dóminus autem dixit : Ego sum Jesus, quem tu perséqueris. 16. Sed exsúrge, et sta super pedes tuos; ad hoc enim appárui tibi, ut constíituam te ministrum, et testem eórum quæ vidísti et eórum quibus apparébo tibi, 17. erípiens te de pópulo et géntibus in quas nunc ego mitto te, 18. aperíre óculos eó-

10) *Sup.* **8.** *3.* — 12) *Sup.* **9.** *2.*

rum, ut convertántur a ténebris ad lucem, et de potestáte Sátanæ ad Deum, ut accípiant remissiónem peccatórum, et sortem inter sanctos, per fidem quæ est in me.

19. Unde, rex Agríppa, non fui incrédulus cælésti visióni; 20. sed his qui sunt Damásci primum, et Jerosólymis, et in omnem regiónem Judææ, et géntibus annuntiábam, ut pæniténtiam ágerent, et converteréntur ad Deum, digna pæniténtiæ ópera faciéntes. 21. Hac ex causa me Judæi, cum essem in templo, comprehénsum tentábant interfícere. 22. Auxílio autem adjútus Dei, usque in hodiérnum diem sto, testíficans minóri atque majóri, nihil extra dicens quam ea quæ prophétæ locúti sunt futúra esse, et Móyses : 23. si passíbilis Christus, si primus ex resurrectióne mortuórum, lumen annuntiatúrus est pópulo et géntibus.

24. Hæc loquénte eo, et ratiónem reddénte, Festus magna voce dixit : Insánis Paule; multæ te litteræ ad insániam convértunt. 25. Et Paulus : Non insánio, inquit, óptime Feste, sed veritátis et sobrietátis verba loquor. 26. Scit enim de his rex, ad quem et constánter loquor; latére enim eum nihil horum árbitror. Neque enim in ángulo quidquam horum gestum est. 27. Credis rex Agríppa prophétis? Scio quia credis. 28. Agríppa autem ad Paulum : In módico suádes me christiánum fíeri. 29. Et Paulus : Opto apud Deum, et in módico, et in magno, non tantum te, sed étiam omnes, qui áudiunt, hódie fíeri tales qualis et ego sum, excéptis vínculis his. 30. Et exsurréxit rex, et præses, et Bérnice, et qui assidébant eis. 31. Et cum secessíssent,

20) *Sup.* **13** et **14**. — 21) *Sup.* **21**. *31*.

loquebántur ad ínvicem, dicéntes : Quia nihil morte, aut vínculis dignum quid fecit homo iste. 32. Agríppa autem Festo dixit : Dimítti póterat homo hic, si non appellásset Cæsarem.

Paulus ad Italiam navigat.

A Cæsarea ad Cretam.

27. Ut autem judicátum est navigáre eum in Itáliam, et tradi Paulum cum réliquis custódiis centurióni nómine Júlio cohórtis Augústæ, 2. ascendéntes navem Adrumetínam, incipiéntes navigáre circa Asiæ loca, sustúlimus, perseveránte nobíscum Aristárcho Macedóne Thessalonicénsi. 3. Sequénti autem die devénimus Sidónem. Humáne autem tractans Július Paulum, permísit ad amícos ire, et curam sui ágere. 4. Et inde cum sustulissémus, subnavigávimus Cyprum, proptérea quod essent venti contrárii. 5. Et pelágus Cilíciæ et Pamphíliæ navigántes, vénimus Lystram, quæ est Lýciæ; 6. et ibi invéniens centúrio navem Alexandrínam navigántem in Itáliam, transpósuit nos in eam. 7. Et cum multis diébus tarde navigarémus, et vix devenissémus contra Gnidum, prohibénte nos vento, adnavigávimus Cretæ, juxta Salmónem. 8. Et vix juxta navigántes, vénimus in locum quemdam qui vocátur Bonipórtus, cui juxta erat cívitas Thalássa. 9. Multo autem témpore perácto, et cum jam non esset tuta navigátio, eo quod et jejúnium jam præteriísset, consolabátur eos Paulus, 10. dicens eis : Viri, vídeo quóniam cum injúria et multo damno, non solum óneris et navis, sed étiam animárum nostrárum, íncipit esse navigátio. 11. Centúrio autem gubernatóri et naucléro magis credébat, quam

2) *Sup.* **19.** *29* ; **20.** *4.*

his quæ a Paulo dicebántur. 12. Et cum aptus portus non esset ad hiemándum, plúrimi statuérunt consílium navigáre inde, si quómodo possent, deveniéntes Phœnicen, hiemáre, portum Cretæ respiciéntem ad Africum et ad Corum.

Tempestas.

13. Aspiránte autem austro, æstimántes propósitum se tenére, cum sustulíssent de Asson, legébant Cretam. 14. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhónicus, qui vocátur Euroáquilo. 15. Cumque arrépta esset navis, et non posset conári in ventum, data nave flátibus, ferebámur. 16. In ínsulam autem quamdam decurréntes, quæ vocátur Cauda, potúimus vix obtinére scapham. 17. Qua subláta, adjutóriis utebántur, accingéntes navem, timéntes ne in Syrtim incíderent, summísso vase sic ferebántur. 18. Válida autem nobis tempestáte jactátis, sequénti die jactum fecérunt; 19. et tértia die suis mánibus armaménta navis projecérunt. 20. Neque autem sole, neque sidéribus apparéntibus per plures dies, et tempestáte non exígua imminénte, jam abláta erat spes omnis salútis nostræ. 21. Et cum multa jejunátio fuísset, tunc stans Paulus in médio eórum, dixit : Oportébat quidem, o viri, audíto me, non tóllere a Creta, lucríque fácere injúriam hanc et jactúram. 22. Et nunc suádeo vobis bono ánimo esse; amíssio enim nullíus ánimæ erit ex vobis, prætérquam navis. 23. Astitit enim mihi hac nocte ángelus Dei, cujus sum ego, et cui desérvio, 24. dicens : Ne tímeas Paule : Cæsari te opórtet assístere; et ecce donávit tibi Deus omnes qui návigant tecum. 25. Propter quod bono ánimo estóte viri; credo enim Deo, quia sic

erit, quemádmodum dictum est mihi. 26. In ínsulam autem quamdam opórtet nos deveníre.

Naufragium.

27. Sed posteáquam quarta décima nox supervénit, navigántibus nobis in Adria circa médiam noctem, suspicabántur nautæ apparére sibi áliquam regiónem. 28. Qui et summitténtes bólidem, invenérunt passus vigínti; et pusíllum inde separáti, invenérunt passus quíndecim. 29. Timéntes autem ne in áspera loca incideremus, de puppi mitténtes ánchoras quátuor, optábant diem fieri. 30. Nautis vero quæréntibus fúgere de navi, cum misíssent scapham in mare, sub obténtu quasi incíperent a prora ánchoras exténdere, 31. dixit Paulus centurióni et milítibus : Nisi hi in navi mánserint, vos salvi fieri non potéstis. 32. Tunc abscidérunt milites funes scaphæ, et passi sunt eam excídere. 33. Et cum lux incíperet fieri, rogábat Paulus omnes súmere cibum, dicens : Quarta décima die hódie expectántes jejúni permanétis, nihil accipiéntes. 34. Propter quod rogo vos accípere cibum pro salúte vestra, quia nullíus vestrum capíllus de cápite perí-bit. 35. Et cum hæc dixísset sumens panem, grátias egit Deo in conspéctu ómnium, et cum fregísset, cœpit manducáre. 36. Animæquióres autem facti omnes, et ipsi sumpsérunt cibum. 37. Erámus vero univérsæ ánimæ in navi ducéntæ septuagínta sex. 38. Et satiáti cibo alleviábant navem, jactántes tríticum in mare. 39. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscébant; sinum vero quemdam considerábant habéntem littus, in quem cogitábant si possent ejícere navem. 40. Et cum ánchoras sustulíssent, committébant se mari, simul laxántes junctúras gu-

bernaculórum; et levátto artemóne secúndum auræ flatum tendébant ad littus. 41. Et cum incidissémus in locum dithalássum, impegérunt navem, et prora quidem fixa manébat immóbilis, puppis vero solvebátur a vi maris. 42. Mílitum autem consílium fuit ut custódias occíderent, ne quis cum enatásset, effúgeret. 43. Centúrio autem volens serváre Paulum, prohíbuit fíeri, jussítque eos, qui possent natáre, emittere se primos, et evádere, et ad terram exíre. 44. Et céteros álios in tábulis ferébant, quosdam super ea quæ de navi erant. Et sic factum est, ut omnes ánimæ evádérent ad terram.

Paulus in insula Melita.

28. Et cum evasissémus, tunc cognóvimus quia Melíta ínsula vocabátur. Bárbari vero præstábant non módicam humanitátem nobis. 2. Accénsa enim pyra, reficiébant nos omnes, propter imbrem qui imminébat, et frigus. 3. Cum congregásset autem Paulus sarmentórum aliquántam multitúdinem, et imposuisset super ignem, vípera a calóre cum processísset, invásit manum ejus. 4. Ut vero vidérunt bárbari pendéntem béstiam de manu ejus. ad ínvicem dicébant : Utique homicída est homo hic, qui cum eváserit de mari, últio non sinit eum vívere. 5. Et ille quidem excútiens béstiam in ignem, nihil mali passus est. 6. At illi existimábant eum in tumórem converténdum et súbito casúrum, et mori. Diu autem illis exspectántibus, et viléntibus nihil mali in eo fíeri, converténtes se, dicébant eum esse Deum.

7. In locis autem illis erant prædia príncipis ínsulæ, nómine Públii, qui nos suscípiens, trí-

41) II Cor. 11. 25.

duo benígne exhíbuit. 8. Cóntigit autem patrem Públii fébribus et dysentéria vexátum jacére. Ad quem Paulus intrávit; et cum orásset, et imposuísset ei manus, salvávit eum. 9. Quo facto, omnes qui in ínsula habébant infirmitátes accedébant, et curabántur. 10. Qui étiam multis honóribus nos honoravérunt, et navigántibus imposuérunt quæ necessária erant.

Iter a Melita Romam.

11. Post menses autem tres, navigávimus in navi Alexandrína, quæ in ínsula hiemáverat, cui erat insígne Castórum. 12. Et cum venissémus Syracúsam, mánsimus ibi tríduo. 13. Inde circumlegéntes devénimus Rhégium; et post unum diem flante austro, secúnda die vénimus Putéolos, 14. ubi invéntis frátribus rogáti sumus manére apud eos dies septem; et sic vénimus Romam. 15. Et inde cum audíssent fratres, occurrérunt nobis usque ad Appii forum, ac Tres Tabérnas. Quos cum vidísset Paulus, grátias agens Deo, accépit fidúciam.

Pauli captivitas Romæ.

16. Cum autem venissémus Romam, permíssum est Paulo manére síbimet cum custodiénte se mílite. 17. Post tértium autem diem convocávit primos Judæórum. Cumque convenissent, dicébat eis : Ego, viri fratres, nihil advérsus plebem fáciens, aut morem patérnum, vinctus ab Jerosólymis tradítus sum in manus Romanórum; 18. qui cum interrogatiónem de me habuíssent, voluérunt me dimíttere, eo quod nulla esset causa mortis in me. 19. Contradicéntibus autem Judæis, coáctus sum appelláre Cæsarem, non quasi gentem meam habens áliquid accusáre. 20. Propter hanc ígitur causam

rogávi vos vidére, et álloqui. Propter spem enim Israel caténa hac circúmdatus sum. 21. At illi dixérunt ad eum : Nos neque lítteras accépimus de te a Judæa, neque advéniens áliquis fratrum nuntiávit, aut locútus est quid de te malum. 22. Rogámus autem a te audire quæ sentis; nam de secta hac notum est nobis quia ubíque ei contradícitur.

23. Cum constituíssent autem illi diem, venérunt ad eum in hospítium plúrimi, quibus exponébat testíficans regnum Dei, suadénsque eis de Jesu ex lege Móysi et prophétis a mane usque ad vésperam. 24. Et quidam credébant his quæ dicebántur, quidam vero non credébant. 25. Cumque ínvicem non essent consentiéntes, discedébant, dicénte Paulo unum verbum : Quia bene Spíritus Sanctus locútus est per Isaíam prophétam ad patres nostros, 26. dicens : Vade ad pópulum istum, et dic ad eos : Aure audístis, et non intelligétis; et vídéntes vidébitis, et non perspiciétis. 27. Incrassátum est enim cor pópuli hujus, et áuribus gráviter audiérunt, et óculos suos compressérunt, ne forte vídeant óculis, et áuribus áudiant, et corde intélligant, et convertántur, et sanem eos. 28. Notum ergo sit vobis quóniam géntibus missum est hoc salutáre Dei, et ipsi áudient. 29. Et cum hæc dixísset, exiérunt ab eo Judæi, multam habéntes inter se quæstiónem.

30. Mansit autem biénnio toto in suo condúcto, et suscipiébat omnes qui ingrediebántur ad eum, 31. prædicans regnum Dei, et docens quæ sunt de Dómino Jesu Christo, cum omni fidúcia, sine prohibitióne.

26) Isai. **6.** *9;* Matth. **13.** *14;* Marc. **4.** *2;* Luc. **8.** *10,* Joan. **12.** *40;* Rom. **11.** *8.*

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS

SUSCRIPTIO ET EXORDIUM

Salutatio.

1. Paulus, servus Jesu Christi, vocátus apóstolus, segregátus in Evangélium Dei, 2. quod ante promíserat per prophétas suos in Scriptúris sanctis 3. de Fílio suo, qui factus est ei ex sémine David secúndum carnem, 4. qui prædestinátus est Fílius Dei in virtúte secúndum spíritum sanctificatiónis ex resurrectióne mortuórum Jesu Christi Dómini nostri : 5. per quem accépimus grátiam et apostolátum ad obediéndum fídei in ómnibus géntibus pro nómine ejus, 6. in quibus estis et vos vocáti Jesu Christi : 7. ómnibus qui sunt Romæ, diléctis Dei, vocátis sanctis. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro et Dómino Jesu Christo.

Exordium.

8. Primum quidem grátias ago Deo meo per Jesum Christum pro ómnibus vobis, quia fides vestra annuntiátur in univérso mundo. 9. Testis enim mihi est Deus, cui sérvio in spíritu meo in evangélio Fílii ejus, quod sine intermissióne memóriam vestri fácio 10. semper in oratiónibus meis : óbsecrans, si quómodo tandem aliquándo prósperum iter hábeam in vo-

1) Act. 13. 2.

luntáte Dei veniéndi ad vos. 11. Desídero enim vidére vos, ut áliquid impértiar vobis grátiæ spirituális ad confirmándos vos; 12. id est, simul consolári in vobis, per eam quæ invicem est, fidem vestram atque meam. 13. Nolo autem vos ignoráre, fratres, quia sæpe propósui veníre ad vos (et prohíbitus sum usque adhuc), ut áliquem fructum hábeam et in vobis, sicut et in céteris géntibus. 14. Græcis ac bárbaris, sapiéntibus et insipiéntibus débitor sum : 15. ita (quod in me) promptum est et vobis, qui Romæ estis, evangelizáre.

Thema : Justitia ex fide in fidem.

16. Non enim erubésco evangélium : Virtus enim Dei est in salútem omni credénti, Judæo primum, et Græco. 17. Justítia enim Dei in eo revelátur ex fide in fidem : sicut scriptum est : Justus autem ex fide vivit.

PARS PRIMA (dogmatica)

DE JUSTIFICATIONE EX FIDE IN FIDEM [1, *18* — 11, *36*]

1° — OMNES HOMINES INDIGENT JUSTIFICATIONE [1, *18* — 3, *20*]

1° Pagani :

In omnes qui cognitionem Dei in injustitia detinent ira Dei.

18. Revelátur enim ira Dei de cælo, super omnem impietátem et injustítiam hóminum eórum qui veritátem Dei in injustítia détinent.

19. Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestávit. 20. Invi-

---

17) Hab. **2.** *4*; Gal. **3.** *11*; Hebr. **10.** *38*.

sibília enim ipsíus, a creatúra mundi, per ea quæ facta sunt, intellécta, conspiciúntur : sempitérna quoque ejus virtus, et divínitas, ita ut sint inexcusábiles.

21. Quia cum cognovíssent Deum, non sicut Deum glorificavérunt, aut grátias egérunt; sed evanuérunt in cogitatiónibus suis, et obscurátum est insípiens cor eórum : 22. dicéntes enim se esse sapiéntes, stulti facti sunt. 23. Et mutavérunt glóriam incorruptíbilis Dei, in similitúdinem imáginis corruptíbilis hóminis, et vólucrum, et quadrúpedum, et serpéntium.

24. Propter quod trádidit illos Deus in desidéria cordis eórum, in immunditiam; ut contuméliis affíciant córpora sua in semetípsis : 25. qui commutavérunt veritátem Dei in mendácium, et coluérunt, et serviérunt creatúræ pótius quam Creatóri, (qui est benedíctus in sæcula. Amen). 26. Proptérea trádidit illos Deus in passiónes ignomíniæ. Nam féminæ eórum immutavérunt naturálem usum, in eum usum qui est contra natúram. 27. Simíliter autem et másculi, relícto naturáli usu féminæ, exarsérunt in desidériis suis in ínvicem, másculi in máscules turpitúdinem operántes, et mercédem, quam opórtuit, erróris sui in semetípsis recipiéntes. 28. Et sicut non probavérunt Deum habére in notítia, trádidit illos Deus in réprobum sensum, ut fáciant ea quæ non convéniunt, 29. replétos omni iniquitáte, malítia, fornicatióne, avarítia, nequítia, plenos invídia, homicídio, contentióne, dolo, malignitáte, susurrónes, 30. detractóres, Deo odíbiles, contumelió-

21) Ephes. **4.** *17*; Ps. **105.** *20*; Jer. **11.** *10*. — 24) *Infra*. **1.** *27*; **6.** *19*; Ephes. **4.** *19*.

sos, supérbos, elátos, inventóres malórum, paréntibus non obediéntes, 31. insipiéntes, incompósitos, sine affectióne, absque fœdere, sine misericórdia. 32. Qui cum justítiam Dei cognovíssent, non intellexérunt quóniam qui tália agunt, digni sunt morte; et non solum qui ea fáciunt, sed étiam qui conséntiunt faciéntibus.

2° A paganis ad judæos transitio :

Unusquisque secundum opera sua judicatur :

2. Propter quod inexcusábilis es, o homo omnis qui júdicas; in quo enim júdicas álterum, teípsum condémnas; eádem enim agis quæ júdicas. 2. Scimus enim quóniam judícium Dei est secúndum veritátem in eos, qui tália agunt. 3. Exístimas autem hoc, o homo qui júdicas eos qui tália agunt, et facis ea, quia tu effúgies judícium Dei? 4. An divítias bonitátis ejus, et patiéntiæ, et longanimitátis contémnis? Ignóras quóniam benígnitas Dei ad pæniténtiam te addúcit? 5. Secúndum autem durítiam tuam, et impænitens cor, thesaurízas tibi iram in die iræ, et revelatiónis justi judícii Dei, 6. qui reddet unicuíque secúndum ópera ejus : 7. iis quidem, qui secúndum patiéntiam boni óperis, glóriam, et honórem, et incorruptiónem quærunt, vitam ætérnam; 8. iis autem qui sunt ex contentióne, et qui non acquiéscunt veritáti, credunt autem iniquitáti, ira et indignátio.

Judæi ex lege scripta, pagani ex lege naturali.

9. Tribulátio et angústia in omnem ánimam hóminis operántis malum, Judæi primum, et Græci; 10. gló-

1) Matth. **7.** 2. — 4) Sap. **11.** 24; **12.** 2; II Petri **3.** 9. — 6) Matth. **16.** 27.

ria autem, et honor, et pax omni operánti bonum, Judæo primum, et Græco : 11. non enim est accéptio personárum apud Deum. 12. Quicúmque enim sine lege peccavérunt, sine lege perîbunt; et quicúmque in lege peccavérunt per legem judicabúntur. 13. Non enim auditóres legis justi sunt apud Deum, sed factóres legis justificabúntur. 14. Cum enim gentes quæ legem non habent, naturáliter ea quæ legis sunt fáciunt, ejúsmodi legem non habéntes, ipsi sibi sunt lex; 15. qui osténdunt opus legis scriptum in córdibus suis, testimónium reddénte illis consciéntia ipsórum, et inter se ínvicem cogitatiónibus accusántibus, aut étiam defendéntibus, 16. in die, cum judicábit Deus occúlta hóminum secúndum evangélium, per Jesum Christum.

Judæi :

Eorum culpam aggravat lex.

17. Si autem tu Judæus cognomináris, et requiéscis in lege, et gloriáris in Deo, 18. et nosti voluntátem ejus, et probas utilióra, instrúctus per legem, 19. confídis teípsum esse ducem cæcórum, lumen eórum qui in ténebris sunt, 20. eruditórem insipiéntium, magístrum infántium, habéntem formam sciéntiæ et veritátis in lege. 21. Qui ergo álium doces, teípsum non doces; qui prædicas non furándum, furáris; 22. qui dicis non mœchándum, mœcháris; qui abomináris idóla, sacrilégium facis; 23. qui in lege gloriáris, per prævaricatiónem legis Deum inhonóras. 24. Nomen enim Dei per vos blasphemátur inter gentes, sicut scriptum est.

11) Deut. **10.** *17;* II Par. **19.** *7;* Job. **34.** *19;* Sap. **6.** *8;* Eccli. **35.** *15;* Act. **10.** *34;* Gal. **2.** *6;* Coloss. **3.** *25.* — 13) Matth. **7.** *21;* Jac. **1.** *22.* — 24) Is. **52.** *5;* Ezech. **36.** *20.*

In vanum gloriantur circumcisione,

25. Circumcísio quidem prodest, si legem obsérves; si autem prævaricátor legis sis, circumcísio tua præpútium facta est. 26. Si ígitur præpútium justítias legis custódiat, nonne præpútium illíus in circumcisiónem reputábitur? 27. Et judicábit id quod ex natúra est præpútium, legem consúmmans, te, qui per lítteram, et circumcisiónem prævaricátor legis es? 28. Non enim qui in manifésto, Judæus est; neque quæ in manifésto, in carne est circumcísio; 29. sed qui in abscóndito, Judæus est; et circumcísio cordis in spíritu non líttera; cujus laus non ex homínibus, sed ex Deo est.

Et promissis.

3. Quid ergo ámplius Judæo est? aut quæ utílitas circumcisiónis? 2. Multum per omnem modum. Primum quidem, quia crédita sunt illis elóquia Dei. 3. Quid enim si quidam illórum non credidérunt? Numquid incredúlitas illórum fidem Dei evacuábit? Absit. 4. Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est : Ut justificéris in sermónibus tuis, et vincas cum judicáris. 5. Si autem iníquitas nostra justítiam Dei commendat, quid dicémus? Numquid iníquus est Deus, qui infert iram? 6. (Secúndum hóminem dico). Absit : alióquin quómodo judicábit Deus hunc mundum? 7. Si enim véritas Dei in meo mendácio abundávit in glóriam ipsíus, quid adhuc et ego tanquam peccátor júdicor? 8. Et non (sicut blasphemámur, et sicut áiunt quidam nos dícere) faciámus mala ut véniant bona : quorum damnátio justa est.

2) *Inf.* **9.** *4.* — 3) II Tim. **2.** *13.* — 4) Joa. **3.** *33;* Ps. **115.** *11;* Ps. **50.** *6.*

Conclusio :

Omnes, Judæi et Gentiles, sunt peccato obnoxii.

9. Quid ergo? præcéllimus eos? Nequáquam. Causáti enim sumus Judæos, et Græcos omnes sub peccáto esse, 10. sicut scriptum est : Quia non est justus quisquam. 11. Non est intélligens, non est requírens Deum. 12. Omnes declinavérunt, simul inútiles facti sunt; non est qui fáciat bonum, non est usque ad unum. 13. Sepúlchrum patens est guttur eórum, linguis suis dolóse agébant. Venénum áspidum sub lábiis eórum. 14. Quorum os maledictióne, et amaritúdine plenum est. 15. Véloces pedes eórum ad effundéndum sánguinem. 16. Contrítio et infelícitas in viis eórum, 17. et viam pacis non cognovérunt. 18. Non est timor Dei ante óculos eórum. 19. Scimus autem quóniam quæcúmque lex lóquitur, iis qui in lege sunt, lóquitur, ut omne os obstruátur, et súbditus fiat omnis mundus Deo, 20. quia ex opéribus legis non justificábitur omnis caro coram illo; per legem enim cognítio peccáti.

2° — JUSTIFICATIO PER FIDEM IN JESUM CHRISTUM PROBATUR [3, *21* — 4, *25*]

Omnibus gratis datur vera justitia per fidem sine operibus legis.

21. Nunc autem sine lege justítia Dei manifestáta est, testificáta a lege et prophétis. 22. Justítia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes et super omnes qui credunt in eum; non enim est distínctio. 23. Omnes enim peccavérunt, et egent glória Dei. 24. Justificáti gratis per grá-

9) Gal. **3.** *22.* — 10) Ps. **13.** *3;* **52.** *4.* — 13) Ps. **5.** *11;* **139.** *4;* Jac. **3.** *8.* — 14) Ps. **59.** *7.* — 15) Is. **9.** *7;* Prov. **1.** *16.* — 18) Ps. **35.** *2.* — 19) Gal. **2.** *16.*

tiam ipsíus, per redemptiónem quæ est in Christo Jesu, 25. quem propósuit Deus propitiatiónem per fidem in sánguine ipsíus, ad ostensiónem justítiæ suæ, propter remissiónem præcedéntium delictórum, 26. in sustentatióne Dei, ad ostensiónem justítiæ ejus in hoc témpore; ut sit ipse justus, et justíficans eum qui est ex fide Jesu Christi. 27. Ubi est ergo gloriátio tua? Exclúsa est. Per quam legem? Factórum? Non; sed per legem fídei. 28. Arbitrámur enim justificári hóminem per fidem sine opéribus legis. 29. An Judæórum Deus tantum? nonne et Géntium? Imo et Géntium. 30. Quóniam quidem unus est Deus, qui justíficat circumcisiónem ex fide, et præpútium per fidem.

Abraham per fidem justificatus.

31. Legem ergo destrúimus per fidem? Absit: sed legem statúimus.

4. Quid ergo dicémus invenísse Abraham patrem nostrum secúndum carnem? 2. Si enim Abraham ex opéribus justificátus est, habet glóriam, sed non apud Deum. 3. Quid enim dicit Scriptúra? Crédidit Abraham Deo, et reputátum est illi ad justítiam. 4. Ei autem qui operátur, merces non imputátur secúndum grátiam, sed secúndum débitum. 5. Ei vero qui non operátur, credénti autem in eum qui justíficat ímpium, reputátur fides ejus ad justítiam secúndum propósitum grátiæ Dei. 6. Sicut et David dicit beatitúdinem hóminis, cui Deus accépto fert justítiam sine opéribus: 7. Beáti quorum remíssæ sunt iniquitátes, et quorum tecta sunt peccáta. 8. Beátus vir cui non imputávit Dóminus peccátum.

3) Gen. 15. 6; Gal. 3. 6; Jac. 2. 23. — 7) Ps. 31. 1.

Ante circumcisionem.

9. Beatitúdo ergo hæc in circumcisióne tantum manet, an étiam in præpútio? Dícimus enim quia reputáta est Abrahæ fides ad justítiam. 10. Quómodo ergo reputáta est, in circumcisióne, an in præpútio? Non in circumcisióne, sed in præpútio. 11. Et signum accépit circumcisiónis, signáculum justítiæ fídei quæ est in præpútio, ut sit pater ómnium credéntium per præpútium, ut reputétur et illis ad justítiam; 12. et sit pater circumcisiónis, non iis tantum qui sunt ex circumcisióne, sed et iis qui sectántur vestígia fídei, quæ est in præpútio patris nostri Abrahæ.

Hæreditas et posteritas messianica fidei promissa.

13. Non enim per legem promíssio Abrahæ, aut sémini ejus, ut heres esset mundi, sed per justítiam fídei. 14. Si enim qui ex lege, herédes sunt, exinaníta est fides, abolíta est promíssio. 15. Lex enim iram operátur. Ubi enim non est lex, nec prævaricátio. 16. Ideo ex fide, ut secúndum grátiam firma sit promíssio omni sémini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est ómnium nostrum. 17. (Sicut scriptum est : Quia patrem multárum géntium pósui te), ante Deum, cui crédidit, qui vivíficat mórtuos, et vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

18. Qui contra spem in spem crédidit, ut fieret pater multárum géntium, secúndum quod dictum est ei : Sic erit semen tuum. 19. Et non infirmátus est fide, nec considerávit corpus suum emórtuum, cum jam fere

11) Gen. **17.** *10-11.* — 13) Gal. **3.** *18;* Hebr. **11.** *9.* — 17) Gen. **17.** *4.* — 18) Gen. **15.** *5.*

centum esset annórum, et emórtuam vulvam Saræ. 20. In repromissióne étiam Dei non hæsitávit diffidéntia, sed confortátus est fide, dans glóriam Deo; 21. pleníssime sciens quia quæcúmque promísit, potens est et fácere. 22. Ideo et reputátum est illi ad justítiam. 23. Non est autem scriptum tantum propter ipsum, quia reputátum est illi ad justítiam, 24. sed et propter nos, quibus reputábitur credéntibus in eum qui suscitávit Jesum Christum Dóminum nostrum a mórtuis, 25. qui tráditus est propter delícta nostra, et resurréxit propter justificatiónem nostram.

3° — JUSTITIÆ PER FIDEM EXCELLENTIA ET EFFICACITAS. [5-8]

1us Fructus justificationis :

Cum Deo reconciliatio et spes gloriæ.

5. Justificáti ergo ex fide, pacem habeámus ad Deum per Dóminum nostrum Jesum Christum, 2. per quem et habémus accéssum per fidem in grátiam istam, in qua stamus, et gloriámur in spe glóriæ filiórum Dei. 3. Non solum autem, sed et gloriámur in tribulatiónibus, sciéntes quod tribulátio patiéntiam operátur, 4. patiéntia autem probatiónem, probátio vero spem. 5. Spes autem non confúndit, quia cáritas Dei diffúsa est in córdibus nostris per Spíritum Sanctum, qui datus est nobis.

Amor Dei per mortem Christi probatus.

6. Ut quid enim Christus, cum adhuc infírmi essémus, secúndum tempus pro impiis mórtuus est? 7. Vix enim pro justo quis móritur; nam pro bono fórsitan

24) I. Pet. **1.** *21.*

2) Ephes. **2.** *18.* — 3) Jac. **1.** *3.* — 6) Hebr. **9.** *14*; I Petr. **3.** *18.*

quis áudeat mori. 8. Comméndat autem caritátem suam Deus in nobis, quóniam cum adhuc peccatóres essémus, secúndum tempus 9. Christus pro nobis mórtuus est. Multo ígitur magis nunc justificáti in sánguine ipsíus, salvi érimus ab ira per ipsum. 10. Si enim cum inimíci essémus, reconciliáti sumus Deo per mortem Fílii ejus, multo magis reconciliáti, salvi érimus in vita ipsíus. 11. Non solum autem, sed et gloriámur in Deo per Dóminum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliatiónem accépimus.

Inter Adamum et Christum comparatio.

12. Proptérea sicut per unum hóminem peccátum in hunc mundum intrávit, et per peccátum mors, et ita in omnes hómines mors pertránsiit, in quo omnes peccavérunt. 13. Usque ad legem enim peccátum erat in mundo; peccátum autem non imputabátur, cum lex non esset. 14. Sed regnávit mors ab Adam usque ad Móysen étiam in eos qui non peccavérunt in similitúdinem prævaricatiónis Adæ, qui est forma futúri. 15. Sed non sicut delíctum, ita et donum; si enim uníus delícto multi mórtui sunt, multo magis grátia Dei et donum in grátia uníus hóminis Jesu Christi in plures abundávit. 16. Et non sicut per unum peccátum, ita et donum; nam judícium quidem ex uno in condemnatiónem, grátia autem ex multis delíctis in justificatiónem. 17. Si enim uníus delícto mors regnávit per unum : multo magis abundántiam grátiæ, et donatiónis, et justítiæ accipiéntes, in vita regnábunt per unum Jesum Christum. 18. Igitur sicut per uníus delíctum in omnes hómines in condemnatiónem, sic et per uníus justítiam in omnes hómines in

justificatiónem vitæ. 19. Sicut enim per inobediéntiam uníus hóminis, peccatóres constitúti sunt multi, ita et per uníus obeditiónem, justi constituéntur multi. 20. Lex autem subintrávit ut abundáret delíctum. Ubi autem abundávit delíctum, superabundávit grátia; 21. ut sicut regnávit peccátum in mortem, ita et grátia regnet per justítiam in vitam ætérnam, per Jesum Christum Dóminum nostrum.

2us Fructus :

A peccati servitute liberatus, jam peccato obedit.

6. Quid ergo dicémus? permanébimus in peccáto ut grátia abúndet? 2. Absit. Qui enim mórtui sumus peccáto, quómodo adhuc vivémus in illo? 3. An ignorátis quia quicúmque baptizáti sumus in Christo Jesu, in morte ipsíus baptizáti sumus? 4. Consepúlti enim sumus cum illo per baptísmum in mortem, ut quómodo Christus surréxit a mórtuis per glóriam Patris, ita et nos in novitáte vitæ ambulémus. 5. Si enim complantáti facti sumus similitúdini mortis ejus, simul et resurrectiónis érimus. 6. Hoc sciéntes, quia vetus homo noster simul crucifíxus est, ut destruátur corpus peccáti, et ultra non serviámus peccáto. 7. Qui enim mórtuus est, justificátus est a peccáto. 8. Si autem mórtui sumus cum Christo, crédimus quia simul étiam vivémus cum Christo, 9. sciéntes quod Christus resúrgens ex mórtuis jam non móritur, mors illi ultra non dominábitur. 10. Quod enim mórtuus est peccáto mórtuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. 11. Ita et vos existimáte, vos mórtuos quidem esse peccáto, vivéntes autem

4) Gal. **3.** *27;* Col. **2.** *12;* Ephes. **4.** *23;* Hebr. **12.** *1;* I Petr. **2.** *1;* **4.** *2.*

Deo, in Christo Jesu Dómino nostro.

12. Non ergo regnet peccátum in vestro mortáli córpore, ut obediátis concupiscéntiis ejus. 13. Sed neque exhibeátis membra vestra arma iniquitátis peccáto, sed exhibéte vos Deo, tanquam ex mórtuis vivéntes, et membra vestra arma justítiæ Deo. 14. Peccátum enim vobis non dominábitur : non enim sub lege estis, sed sub grátia.

Sed, servus justitiæ sancte vivit.

15. Quid ergo? peccábimus, quóniam non sumus sub lege, sed sub grátia? Absit. 16. Nescítis quóniam cui exhibétis vos servos ad obediéndum, servi estis ejus cui obedítis, sive peccáti ad mortem, sive obeditiónis ad justítiam? 17. Grátias autem Deo quod fuístis servi peccáti, obedístis autem ex corde in eam formam doctrínæ, in quam tráditi estis. 18. Liberáti autem a peccáto, servi facti estis justítiæ. 19. Humánum dico, propter infirmitátem carnis vestræ. Sicut enim exhibuístis membra vestra servíre immundítiæ, et iniquitáti ad iniquitátem, ita nunc exhibéte membra vestra servíre justítiæ in sanctificatiónem. 20. Cum enim servi essétis peccáti, líberi fuístis justítiæ. 21. Quem ergo fructum habuístis tunc in illis, in quibus nunc erubéscitis? Nam finis illórum mors est. 22. Nunc vero liberáti a peccáto, servi autem facti Deo, habétis fructum vestrum in sanctificatiónem, finem vero vitam ætérnam. 23. Stipéndia enim peccáti, mors. Grátia autem Dei, vita ætérna, in Christo Jesu Dómino nostro.

3us Fructus :
Liberatio a servitute legis.

7. An ignorátis fratres (sciéntibus enim

16) Joan. 8. 34; II Petr. 2. 19.

legem loquor) quia lex in hómine dominátur, quanto témpore vivit? 2. Nam quæ sub viro est múlier, vivénte viro, alligáta est legi : si autem mórtuus fúerit vir ejus, solúta est a lege viri. 3. Igitur vivénte viro, vocábitur adúltera si fúerit cum álio viro; si autem mórtuus fúerit vir ejus, liberáta est a lege viri, ut non sit adúltera si fúerit cum álio viro. 4. Itaque fratres mei, et vos mortificáti estis legi per corpus Christi, ut sitis altérius qui ex mórtuis resurréxit, ut fructificémus Deo. 5. Cum enim essémus in carne, passiónes peccatórum, quæ per legem erant, operabántur in membris nostris, ut fructificárent morti. 6. Nunc autem solúti sumus a lege mortis, in qua detinebámur, ita ut serviámus in novitáte spíritus, et non in vetustáte lítteræ.

Legis occasione crevit peccatum.

7. Quid ergo dicémus? lex peccátum est? Absit. Sed peccátum non cognóvi, nisi per legem; nam concupiscéntiam nesciébam, nisi lex díceret : Non concupísces. 8. Occasióne autem accépta, peccátum per mandátum operátum est in me omnem concupiscéntiam. Sine lege enim peccátum mórtuum erat. 9. Ego autem vivébam sine lege aliquándo. Sed cum venísset mandátum, peccátum revíxit. 10. Ego autem mórtuus sum; et invéntum est mihi mandátum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. 11. Nam peccátum occasióne accépta per mandátum, sedúxit me, et per illud occídit. 12. Itaque lex quidem sancta, et mandátum sanctum, et justum, et bonum.

2) I Cor. **7.** *39.* — 7) Exod. **20.** *17*; Deut. **5.** *21.* — 12) I Tim. **1.** *8.*

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccátum, ut appáreat peccátum, per bonum operátum est mihi mortem; ut fiat supra modum peccans peccátum per mandátum.

In pugna carnis et spiritus lex impotens est.

14. Scimus enim quia lex spirituális est; ego autem carnális sum; venúmdatus sub peccáto. 15. Quod enim óperor, non intélligo : non enim, quod volo bonum, hoc ago; sed quod odi malum, illud fácio. 16. Si autem quod nolo, illud fácio, conséntio legi, quóniam bona est. 17. Nunc autem jam non ego óperor illud, sed quod hábitat in me peccátum.

18. Scio enim quia non hábitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, ádjacet mihi; perfícere autem bonum, non invénio. 19. Non enim quod volo bonum, hoc fácio; sed quod nolo malum, hoc ago. 20. Si autem quod nolo, illud fácio, jam non ego óperor illud, sed quod hábitat in me, peccátum.

21. Invénio ígitur legem, volénti mihi fácere bonum, quóniam mihi malum ádjacet : 22. condeléctor enim legi Dei secúndum interiórem hóminem; 23. vídeo autem áliam legem in membris meis, repugnántem legi mentis meæ, et captivántem me in lege peccáti, quæ est in membris meis.

24. Infelix ego homo, quis me liberábit de córpore mortis hujus? 25. Grátia Dei per Jesum Christum Dóminum nostrum. Igitur ego ipse mente sérvio legi Dei : carne autem, legi peccáti.

4us Fructus :

Nihil damnationis iis qui sunt Christo.

8. Nihil ergo nunc damnatiónis est iis qui sunt in Christo Jesu, qui non secúndum carnem ámbulant. 2. Lex enim spíritus vitæ in Christo Jesu liberávit

me a lege peccáti et mortis. 3. Nam quod impossíbile erat legi, in quo infirmabátur per carnem, Deus Fílium suum mittens in similitúdinem carnis peccáti, et de peccáto damnávit peccátum in carne, 4. ut justificátio legis implerétur in nobis, qui non secúndum carnem ambulámus, sed secúndum spíritum.

Vita secundum spiritum.

5. Qui enim secúndum carnem sunt, quæ carnis sunt sápiunt; qui vero secúndum spíritum sunt, quæ sunt spíritus séntiunt. 6. Nam prudéntia carnis, mors est : prudéntia autem spíritus, vita et pax. 7. Quóniam sapiéntia carnis inimica est Deo; legi enim Dei non est subjécta, nec enim potest. 8. Qui autem in carne sunt, Deo placére non possunt. 9. Vos autem in carne non estis, sed in spíritu; si tamen spíritus Dei hábitat in vobis. Si quis autem spíritum Christi non habet, hic non est ejus. 10. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mórtuum est propter peccátum, spíritus vero vivit propter justificatiónem. 11. Quod si spíritus ejus qui suscitávit Jesum a mórtuis, hábitat in vobis, qui suscitávit Jesum Christum a mórtuis, vivificábit et mortália córpora vestra, propter inhabitántem Spíritum ejus in vobis.

Filiatio divina et hæreditas cælestis.

12. Ergo, fratres, debitóres sumus non carni, ut secúndum carnem vivámus. 13. Si enim secúndum carnem vixéritis, moriémini; si autem spíritu facta carnis mortificavéritis, vivétis. 14. Quicúmque enim spíritu Dei agúntur, ii sunt fílii Dei. 15. Non enim accepístis spíritum servitútis in timóre, sed accepístis

15) II Tim. 1. 7; Gal. 4. 5.

spíritum adoptiónis filiórum, in quo clamámus : Abba (Pater). 16. Ipse enim spíritus testimónium reddit spirítui nostro, quod sumus fílii Dei. 17. Si autem fílii, et herédes; herédes quidem Dei, coherédes autem Christi; si tamen compátimur, ut et conglorificémur. 18. Exístimo enim, quod non sunt condígnæ passiónes hujus témporis ad futúram glóriam, quæ revelábitur in nobis.

Glorificatio certa.

a) *Ex creaturæ exspectatione.*

19. Nam exspectátio creatúræ, revelatiónem filiórum Dei exspéctat. 20. Vanitáti enim creatúra subjécta est non volens, sed propter eum qui subjécit eam in spe; 21. quia et ipsa creatúra liberábitur a servitúte corruptiónis, in libertátem glóriæ filiórum Dei. 22. Scimus enim quod omnis creatúra ingemíscit, et párturit usque adhuc.

b) *Ex fidelium spe.*

23. Non solum autem illam, sed et nos ipsi primítias spíritus habéntes : et ipsi intra nos gémimus, adoptiónem filiórum Dei exspectántes, redemptiónem córporis nostri. 24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ vidétur, non est spes; nam quod videt quis, quid sperat? 25. Si autem quod non vidémus, sperámus, per patiéntiam exspectámus.

c) *Ex Spiritus precibus.*

26. Simíliter autem et Spíritus ádjuvat infirmitátem nostram : nam quid orémus, sicut opórtet, nescímus : sed ipse Spíritus póstulat pro nobis gemítibus inenarrabílibus. 27. Qui autem scrutátur corda, scit quid desíderet Spíritus, quia secúndum Deum póstulat pro sanctis.

23) Luc. **21.** *28.*

d) *Ex amore Dei in nos.*

28. Scimus autem quóniam diligéntibus Deum ómnia cooperántur in bonum, iis qui secúndum propósitum vocáti sunt sancti. 29. Nam quos præscívit, et prædestinávit confórmes fíeri imáginis Fílii sui, ut sit ipse primogénitus in multis frátribus. 30. Quos autem prædestinávit, hos et vocávit; et quos vocávit, hos et justificávit; quos autem justificávit, illos et glorificávit. 31. Quid ergo dicémus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos? 32. Qui étiam próprio Fílio suo non pepércit, sed pro nobis ómnibus trádidit illum, quómodo non étiam cum illo ómnia nobis donávit? 33. Quis accusábit advérsus eléctos Dei? Deus qui justificat. 34. Quis est qui condémnet? Christus Jesus, qui mórtuus est, immo qui et resurréxit, qui est ad déxteram Dei, qui étiam interpéllat pro nobis. 35. Quis ergo nos separábit a caritáte Christi? tribulátio? an angústia? an fames? an núditas? an perículum? an persecútio? an gládius? 36. (Sicut scriptum est : Quia propter te mortificámur tota die, æstimáti sumus sicut oves occisiónis). 37. Sed in his ómnibus superámus, propter eum qui diléxit nos. 38. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque ángeli, neque principátus, neque virtútes, neque instántia, neque futúra, neque fortitúdo, 39. neque altitúdo, neque profúndum, neque creatúra ália póterit nos separáre a caritáte Dei, quæ est in Christo Jesu Dómino nostro.

36) P. **43.** *22.*

4° — CONDITIO ISRAELIS QUOAD JUSTITIAM PER FIDEM [9-11]

Exordium :

Dolor Pauli de Judæis.

9. Veritátem dico in Christo, non méntior, testimónium mihi perhibénte consciéntia mea in Spíritu Sancto : 2. Quóniam tristítia mihi magna est, et contínuus dolor cordi meo. 3. Optábam enim ego ipse anathéma esse a Christo pro frátribus meis, qui sunt cognáti mei secúndum carnem, 4. qui sunt Israelítæ, quorum adóptio est filiórum, et glória, et testaméntum, et legislátio, et obséquium, et promíssa; 5. quorum patres, et ex quibus est Christus secúndum carnem, qui est super ómnia Deus benedíctus in sæcula. Amen.

Filii Abraham per fidem.

6. Non autem quod excíderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelítæ. 7. Neque qui semen sunt Abrahæ, omnes fílii; sed : In Isaac vocábitur tibi semen, 8. id est, non qui fílii carnis, hi fílii Dei, sed qui fílii sunt promissiónis, æstimántur in sémine. 9. Promissiónis enim verbum hoc est : Secúndum hoc tempus véniam, et erit Saræ fílius. 10. Non solum autem illa, sed et Rebécca ex uno concúbitu habens, Isaac patris nostri. 11. Cum enim nondum nati fuíssent, aut áliquid boni egíssent, aut mali (ut secúndum electiónem propósitum Dei manéret), 12. non ex opéribus, sed ex vocánte dictum est ei : 13. Quia major sérviet minóri, sicut scriptum est : Jacob diléxi, Esau autem ódio hábui.

3) Act. **9.** *2;* I Cor. **15.** *9.* — 7) Gen. **21.** *12.* — 8) Gal. **4.** *28.* — 9) Gen. **18.** *10.* — 10) Gen. **25.** *24.* — 13) Gen. **25.** *23;* Mal. **1.** *2.*

Deus, cujus vult, miseretur, quin lædat justitiam.

14. Quid ergo dicémus? numquid iníquitas apud Deum? Absit. 15. Móysi enim dicit : Miserébor cujus miséreor, et misericórdiam præstábo cujus miserébor. 16. Igitur non voléntis, neque curréntis, sed miseréntis est Dei. 17. Dicit enim Scriptúra Pharaóni : Quia in hoc ipsum excitávi te, ut osténdam in te virtútem meam, et ut annuntiétur nomen meum in univérsa terra. 18. Ergo cujus vult miserétur, et quem vult indúrat. 19. Dicis ítaque mihi : Quid adhuc quéritur? Voluntáti enim ejus quis resístit? 20. O homo, tu quis es, qui respóndeas Deo? Numquid dicit figméntum ei qui se finxit : Quid me fecísti sic? 21. An non habet potestátem fígulus luti, ex eádem massa fácere áliud quidem vas in honórem, áliud vero in contuméliam? 22. Quod si Deus volens osténdere iram, et notam fácere poténtiam suam, sustínuit in multa patiéntia vasa iræ, apta in intéritum, 23. ut osténderet divítias glóriæ suæ in vasa misericórdiæ, quæ præparávit in glóriam. 24. Quos et vocávit nos non solum ex Judæis, sed étiam ex géntibus.

Loco infidelis Israël gentes electæ.

25. Sicut in Osee dicit : Vocábo non plebem meam, plebem meam; et non diléctam, diléctam; et non misericórdiam consecútam, misericórdiam consecútam. 26. Et erit, in loco ubi dictum est eis : Non plebs mea vos, ibi vocabúntur fílii Dei vivi. 27. Isaías autem clamat pro Israel : Si

15) Exod. **33.** *19.* — 17) Exod. **9.** *16.* — 20) Sap. **15.** *7;* Isai. **45.** *9;* Jer. **18.** *6.* — 25) Ose. **2.** *24;* I Petr. **2.** *10.* — 26) Ose. **1.** *10.* — 27) Isai. **10.** *22.*

fúerit númerus filiórum Israel tamquam aréna maris, relíquiæ salvæ fient. 28. Verbum enim consúmmans, et abbrévians in æquitáte, quia verbum breviátum fáciet Dóminus super terram. 29. Et sicut prædíxit Isaías : Nisi Dóminus sábaoth reliquísset nobis semen, sicut Sódoma facti essémus, et sicut Gomórrha símiles fuissémus.

Israël sua culpa rejectus :

Sectando opera legis, non fidem.

30. Quid ergo dicémus? quod gentes, quæ non sectabántur justítiam, apprehendérunt justítiam, justítiam autem, quæ ex fide est. 31. Israel vero sectándo legem justítiæ, in legem justítiæ non pervénit. 32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex opéribus; offendérunt enim in lápidem offensiónis, 33. sicut scriptum est : Ecce pono in Sion lápidem offensiónis, et petram scándali : et omnis qui credit in eum, non confundétur.

Finis legis est Christus.

10. Fratres, volúntas quidem cordis mei, et obsecrátio ad Deum, fit pro illis in salútem. 2. Testimónium enim perhíbeo illis quod æmulatiónem Dei habent, sed non secúndum sciéntiam. 3. Ignoréntes enim justítiam Dei, et suam quæréntes statúere, justítiæ Dei non sunt subjécti. 4. Finis enim legis, Christus, ad justítiam omni credénti. 5. Móyses enim scripsit, quóniam justítiam quæ ex lege est, qui fécerit homo, vivet in ea. 6. Quæ autem ex fide est justítia, sic dicit : Ne díxeris in corde tuo : Quis ascéndet in cælum? idest, Christum dedúcere : 7. Aut quis descéndet in abýssum? hoc est, Christum a mórtuis revocáre.

29) Isai. **1.** 9. — 33) Isai. **8.** *14;* **28.** *13;* I Pet. **2.** 7.
5) Lev. **18.** *5;* Ezech. **20.** *11.* — 6) Deut. **30.** *12.*

8. Sed quid dicit Scriptúra? Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo.

Fides est unica salutis via.

Hoc est verbum fídei quod prædicámus. 9. Quia si confiteáris in ore tuo Dóminum Jesum, et in corde tuo credíderis, quod Deus illum suscitávit a mórtuis, salvus eris. 10. Corde enim créditur ad justítiam, ore autem conféssio fit ad salútem. 11. Dicit enim Scriptúra : Omnis qui credit in illum, non confundétur. 12. Non enim est distínctio Judæi et Græci; nam idem Dóminus ómnium, dives in omnes qui ínvocant illum. 13. Omnis enim quicúmque invocáverit nomen Dómini, salvus erit.

Evangelium a gentibus accipitur.

14. Quómodo ergo invocábunt, in quem non credidérunt? Aut quómodo credent ei quem non audiérunt? Quómodo autem áudient sine prædicánte. 15. Quómodo vero prædicábunt nisi mittántur? sicut scriptum est : Quam speciósi pedes evangelizántium pacem, evangelizántium bona! 16. Sed non omnes obédiunt evangélio. Isaías enim dicit : Dómine quis crédidit audítui nostro? 17. Ergo fides ex audítu, audítus autem per verbum Christi. 18. Sed dico : Numquid non audiérunt? Et quidem in omnem terram exívit sonus eórum, et in fines orbis terræ verba eórum. 19. Sed dico : Numquid Israel non cognóvit ? Primus Móyses dicit : Ego ad æmulatiónem vos addúcam in non gentem, in gentem insipiéntem; in iram vos mittam. 20. Isaías autem audet, et dicit : Invéntus sum

8) Deut. **30.** *14.* — 11) Isai. **28.** *16.* — 13) Joel. **2.** *32 ;* Act. **2.** *21.* — 15) Isai. **52.** *7 ;* Nahum **1.** *15.* — 16) Isai. **53.** *1 ;* Joan. **12.** *38.* — 18) Ps. **18.** *5.* — 19) Deut. **32.** *21.* 20) Isai. **65.** *1.*

a non quæréntibus me: palam appárui iis qui me non interrogábant. 21. Ad Israel autem dicit: Tota die expándi manus meas ad pópulum non credéntem, et contradicéntem.

Solatium pro Israele.

Quidam ex Judæis per fidem salvantur.

11. Dico ergo: Numquid Deus répulit pópulum suum? Absit. Nam et ego Israelíta sum ex sémine Abraham, de tribu Bénjamin. 2. Non répulit Deus plebem suam, quam prescívit. An nescítis in Elía quid dicit Scriptúra, quemádmodum interpéllat Deum advérsum Israel? 3. Dómine prophétas tuos occidérunt, altária tua suffodérunt: et ego relíctus sum solus, et quærunt ánimam meam. 4. Sed quid dicit illi divínum respónsum? Relíqui mihi septem míllia virórum, qui non curvavérunt génua ante Baal. 5. Sic ergo et in hoc témpore, relíquiæ secúndum electiónem grátiæ salvæ factæ sunt. 6. Si autem grátia, jam non ex opéribus: alióquin grátia jam non est grátia. 7. Quid ergo? quod quærébat Israel, hoc non est consecútus; eléctio autem consecúta est, céteri vero excæcáti sunt; 8. sicut scriptum est: Dedit illis Deus spíritum compunctiónis, óculos ut non vídeant, et aures ut non áudiant, usque in hodiérnum diem. 9. Et David dicit: Fiat mensa eórum in láqueum, et in captiónem, et in scándalum et in retributiónem illis. 10. Obscuréntur óculi eórum ne vídeant, et dorsum eórum semper incúrva.

Plurimorum incredulitas.

11. Dico ergo: Numquid sic offendérunt ut

21) Isai. **65.** *2.*

3) III Reg. **19.** *10.* — 4) III Reg. **19.** *18.* — 8) Isai. **6.** *9;* Matth. **13.** *14;* Joan. **12.** *40;* Act. **28.** *26.* — 9) Ps. **68.** *23.*

cáderent? Absit. Sed illórum delícto, salus est géntibus ut illos æmuléntur. 12. Quod si delíctum illórum divítiæ sunt mundi, et diminútio eórum divítiæ géntium, quanto magis plenitúdo eórum? 13. Vobis enim dico géntibus : Quámdiu quidem ego sum géntium apóstolus, ministérium meum honorificábo, 14. si quómodo ad æmulándum próvocem carnem meam, et salvos fáciam áliquos ex illis. 15. Si enim amíssio eórum, reconciliátio est mundi, quæ assúmptio, nisi vita ex mórtuis? 16. Quod si delibátio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. 17. Quod si áliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleáster esses, insértus es in illis, et sócius rádicis et pinguédinis olívæ factus es, 18. noli gloriári advérsus ramos. Quod si gloriáris, non tu radícem portas, sed radix te. 19. Dices ergo : Fracti sunt rami ut ego ínserar, 20. Bene, propter incredulitátem fracti sunt. Tu autem fide stas : noli altum sápere, sed time. 21. Si enim Deus naturálibus ramis non pepércit, ne forte nec tibi parcat. 22. Vide ergo bonitátem et severitátem Dei : in eos quidem qui cecidérunt, severitátem; in te autem bonitátem Dei, si permánseris in bonitáte, alióquin et tu excíderis. 23. Sed et illi, si non permánserint in incredulitáte, inseréntur : potens est enim Deus íterum insérere illos. 24. Nam si tu ex naturáli excísus es oleástro, et contra natúram insértus es in bonam olívam, quanto magis ii qui secúndum natúram inseréntur suæ olívæ?

Totius Israel futura conversio.

25. Nolo enim vos ignoráre, fratres, mystérium hoc, (ut non sitis vobis ipsis sapiéntes) quia cæcitas ex parte cóntigit in

Israel, donec plenitúdo géntium intráret. 26. Et sic omnis Israel salvus fíeret, sicut scriptum est : Véniet ex Sion, qui erípiat, et avértat impietátem a Jacob. 27. Et hoc illis a me testaméntum, cum abstúlero peccáta eórum. 28. Secúndum evangélium quidem inimíci propter vos; secúndum electiónem autem, caríssimi propter patres. 29. Sine pæniténtia enim sunt dona et vocátio Dei. 30. Sicut enim aliquándo et vos non credidístis Deo, nunc autem misericórdiam consecúti estis propter incredulitátem illórum : 31. ita et isti nunc non credidérunt in vestram misericórdiam, ut et ipsi misericórdiam consequántur. 32. Conclúsit enim Deus ómnia in incredulitáte, ut ómnium misereátur.

Divinæ sapientiæ laus.

33. O altitúdo divitiárum sapiéntiæ et sciéntiæ Dei! quam incomprehensibília sunt judícia ejus, et investigábiles viæ ejus! 34. Quis enim cognóvit sensum Dómini? aut quis consiliárius ejus fuit? 35. Aut quis prior dedit illi, et retribuétur ei? 36. Quóniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt ómnia, ipsi glória in sæcula. Amen.

PARS POSTERIOR (ethica)

[12-15]

I° — EXHORTATIONES ET PRÆCEPTA [12 — 15, *13*]

Regulæ generales :

Bono communi dona specialia subjicienda.

12. Obsecro ítaque vos fratres per misericórdiam Dei, ut exhibeátis córpora vestra hóstiam vivéntem, sanctam, Deo placéntem,

26) Is. **59.** *20.* — 34) Sap. **9.** *13;* Is. **40.** *13;* I Cor. **2.** *16.*
1) Phil. **4.** *18.*

rationábile obséquium vestrum. 2. Et nolíte conformári huic sæculo, sed reformámini in novitáte sensus vestri, ut probétis quæ sit volúntas Dei bona, et beneplácens et perfécta.

3. Dico enim per grátiam quæ data est mihi, ómnibus qui sunt inter vos, non plus sápere quam opórtet sápere, sed sápere ad sobrietátem : et unicuíque sicut Deus divísit mensúram fídei. 4. Sicut enim in uno córpore multa membra habémus, ómnia autem membra non eúmdem actum habent, 5. ita multi unum corpus sumus in Christo, síngули autem alter altérius membra. 6. Habéntes autem donatiónes secúndum grátiam quæ data est nobis, differéntes : sive prophetíam secúndum ratiónem fídei, 7. sive ministérium in ministrándo, sive qui docet in doctrína, 8. qui exhortátur in exhortándo, qui tríbuit in simplicitáte, qui præest in sollicitúdine, qui miserétur in hilaritáte.

De fraterna dilectione.

9. Diléctio sine simulatióne. Odiéntes malum, adhæréntes bono; 10. caritáte fraternitátis ínvicem diligéntes; honóre ínvicem præveniéntes; 11. sollicitúdine non pigri; spíritu fervéntes; Dómino serviéntes; 12. spe gaudéntes; in tribulatióne patiéntes; oratióni instántes; 13. necessitátibus sanctórum communicántes; hospitalitátem sectántes. 14. Benedícite persequéntibus vos; benedícite, et nolíte maledícere. 15. Gaudére cum gaudéntibus, flere cum fléntibus. 16. Idípsum ínvicem sentiéntes; non alta sapiéntes, sed humílibus consentiéntes. Nolíte esse prudéntes

2) Eph. **5.** *17;* I Thess. **4.** *3.* — 3) I Cor. **12.** *11;* Eph. **4.** *7.* — 9) Amos **5.** *15.* — 10) Eph. **4.** *3;* I Petr. **1.** *17.* — 13) Hebr. **13.** *2;* I Petr. **4.** *9.*

apud vosmetípsos. 17. Nulli malum pro malo reddéntes; providéntes bona non tantum coram Deo, sed étiam coram ómnibus homínibus. 18. Si fíeri potest, quod ex vobis est, cum ómnibus homínibus pacem habéntes. 19. Non vosmetípsos defendéntes caríssimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim : Mihi vindícta, ego retríbuam, dicit Dóminus. 20. Sed si esurierit inimícus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi. Hoc enim fáciens, carbónes ignis cóngeres super caput ejus. 21. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

Potestatibus obediendum.

13. Omnis ánima potestátibus sublimióribus súbdita sit : non est enim potéstas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinátæ sunt. 2. Itaque qui resístit potestáti, Dei ordinatióni resístit. Qui autem resístunt, ipsi sibi damnatiónem acquírunt. 3. Nam príncipes non sunt timóri boni óperis, sed mali. Vis autem non timére potestátem? Bonum fac; et habébis laudem ex illa. 4. Dei enim miníster est tibi in bonum. Si autem malum féceris, time : non enim sine causa gládium portat. Dei enim miníster est, vindex in iram ei qui malum agit. 5. Ideo necessitáte súbditi estóte, non solum propter iram, sed étiam propter consciéntiam. 6. Ideo enim et tribúta præstátis : minístri enim Dei sunt, in hoc ipsum serviéntes. 7. Réddite ergo ómnibus débita : cui tribútum, tribútum; cui vectígal, vectígal; cui timórem, timórem; cui honórem, honórem.

Amor mutuus.

8. Némini quidquam debeátis, nisi ut ínvi-

17) II Cor. **8.** *21.* — 18) Hebr. **12.** *14.* — 19) Eccli. **28.** *1;* **2.** *3;* Matth. **36.** *39.* Deut. **32.** *35;* Hebr. **10.** *20.* — 20) Prov. **25.** *21.*

1) Sap. **6.** *4;* I Petri **2.** *13.* — 7) Matth. **22.** *21.*

cem diligátis; qui enim díligit próximum, legem implévit. 9. Nam: Non adulterábis: Non occídes; Non furáberis; Non falsum testimónium dices; Non concupísces; et si quod est áliud mandátum in hoc verbo instaurátur: Díliges próximum tuum sicut teípsum. 10. Diléctio próximi malum non operátur. Plenitúdo ergo legis est diléctio.

Vigilantia et castitas.

11. Et hoc sciéntes tempus, quia hora est jam nos de somno súrgere. Nunc enim própior est nostra salus, quam cum credídimus. 12. Nox præcéssit, dies autem appropinquávit. Abjiciámus ergo ópera tenebrárum, et induámur arma lucis. 13. Sicut in die honéste ambulémus, non in comessatiónibus, et ebrietátibus, non in cubílibus, et impudicítiis, non in contentióne, et æmulatióne; 14. sed induímini Dóminum Jesum Christum, et carnis curam ne fecéritis in desidériis.

De agendi ratione erga debiles in fide:

Contemnere nec judicare quemquam.

14. Infírmum autem in fide assúmite, non in disceptatiónibus cogitatiónum. 2. Alius enim credit se manducáre ómnia; qui autem infírmus est, olus mandúcet. 3. Is qui mandúcat, non manducántem non spernat; et qui non mandúcat manducántem non júdicet: Deus enim illum assúmpsit. 4. Tu quis es, qui júdicas aliénum servum? Dómino suo stat, aut cadit; stabit autem, potens est enim Deus statúere illum. 5. Nam álius júdicat diem inter diem; álius autem júdicat omnem diem. Unusquísque in

9) Exod. **20.** *14;* Deut. **5.** *18;* Lev. **19.** *18;* Matth. **22.** *39;* Marc. **12.** *31;* Gal. **5.** *14;* Jac. **2.** *8.* — 13) Luc. **21.** *34.* — 14) Gal. **5.** *16;* I Petr. **2.** *11.*

4) Jac. **4.** *13.*

suo sensu abúndet. 6. Qui sapit diem, Dómino sapit. Et qui mandúcat, Dómino mandúcat, grátias enim agit Deo; et qui non mandúcat, Dómino non mandúcat, et grátias agit Deo. 7. Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi móritur. 8. Sive enim vívimus, Dómino vívimus, sive mórimur, Dómino mórimur. Sive ergo vívimus, sive mórimur, Dómini sumus. 9. In hoc enim Christus mórtuus est, et resurréxit, ut et mortuórum et vivórum dominétur. 10. Tu autem quid júdicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stábimus ante tribúnal Christi. 11. Scriptum est enim : Vivo ego, dicit Dóminus, quóniam mihi flectétur omne genu, et omnis lingua confitébitur Deo. 12. Itaque unusquísque nostrum pro se ratiónem reddet Deo.

Scandalum vitandum.

13. Non ergo ámplius ínvicem judicémus, sed hoc judicáte magis, ne ponátis offendículum fratri, vel scándalum. 14. Scio, et confído in Dómino Jesu, quia nihil commúne per ipsum, nisi ei qui exístimat quid commúne esse, illi commúne est. 15. Si enim propter cibum frater tuus contristátur, jam non secúndum caritátem ámbulas. Noli cibo tuo illum pérdere, pro quo Christus mórtuus est. 16. Non ergo blasphemétur bonum nostrum. 17. Non est enim regnum Dei, esca et potus, sed justítia, et pax, et gáudium in Spíritu Sancto; 18. qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probátus est homínibus. 19. Itaque quæ pacis sunt, sectémur, et quæ ædificatiónis sunt in ínvicem custodiámus. 20. Noli propter escam destrúere opus Dei. Omnia

10) II Cor. **5.** *10.* — 11) Isai. **45.** *24;* Phil. **2.** *10.* — 15) I Cor. **8.** *11.* — 20) Tit. **1.** *15.*

quidem sunt munda; sed malum est hómini qui per offendículum mandúcat. 21. Bonum est non manducáre carnem, et non bíbere vinum, neque in quo frater tuus offénditur, aut scandalizátur, aut infirmátur. 22. Tu fidem habes? penes temetípsum habe coram Deo. Beátus qui non júdicat semetípsum in eo quod probat. 23. Qui autem discérnit, si manducáverit, damnátus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccátum est.

Exemplum Christi tolerantiam docet.

15. Debémus autem nos firmióres imbecillitátes infirmórum sustinére, et non nobis placére. 2. Unusquísque vestrum próximo suo pláceat in bonum, ad ædificatiónem. 3. Etenim Christus non sibi plácuit, sed sicut scriptum est : Impropéria improperántium tibi cecidérunt super me. 4. Quæcúmque enim scripta sunt, ad nostram doctrínam scripta sunt, ut per patiéntiam, et consolatiónem scripturárum, spem habeámus. 5. Deus autem patiéntiæ et solátii, det vobis idípsum sápere in alterútrum secúndum Jesum Christum, 6. ut unánimes, uno ore honorificétis Deum, et patrem Dómini nostri Jesu Christi. 7. Propter quod suscípite ínvicem, sicut et Christus suscépit vos in honórem Dei. 8. Dico enim Christum Jesum minístrum fuísse circumcisiónis propter veritátem Dei ad confirmándas promissiónes patrum : 9. Gentes autem super misericórdia honoráre Deum, sicut scriptum est : Proptérea confitébor tibi in géntibus, Dómine, et nómini tuo cantábo. 10. Et íterum dicit :

21) I Cor. **8.** *13.*
3) Ps. **68.** *10.* — 5) I Cor. **1.** *10.* — 9) II Reg. **22.** *50;* Ps. **17.** *50.*

Lætámini gentes cum plebe ejus. 11. Et íterum : Laudáte omnes gentes Dóminum : et magnificáte eum omnes pópuli. 12. Et rursus Isaías ait : Erit radix Jesse, et qui exsúrget régere gentes, in eum gentes sperábunt. 13. Deus autem spei répleat vos omni gáudio et pace in credéndo : ut abundétis in spe, et virtúte Spíritus Sancti.

2° — RES PAULO PERSONALES.

Paulus ad Romanos scripsit ut apostolus.

14. Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quóniam et ipsi pleni estis dilectióne, repléti omni sciéntia, ita ut possítis alterútrum monére. 15. Audácius autem scripsi vobis fratres ex parte, tanquam in memóriam vos redúcens, propter grátiam quæ data est mihi a Deo, 16. ut sim minister Christi Jesu in géntibus, sanctíficans evangélium Dei, ut fiat oblátio géntium accépta, et sanctificáta in Spíritu Sancto. 17. Hábeo ígitur glóriam in Christo Jesu ad Deum. 18. Non enim áudeo áliquid loqui eórum quæ per me non éfficit Christus in obediéntiam géntium, verbo et factis, 19. in virtúte signórum et prodigiórum, in virtúte Spíritus Sancti; ita ut ab Jerúsalem per circúitum usque ad Illýricum repléverim evangélium Christi. 20. Sic autem prædicávi evangélium hoc, non ubi nominátus est Christus, ne super aliénum fundaméntum ædificárem, sed sicut scriptum est : 21. Quibus non est annuntiátum de eo vidébunt; et qui non audiérunt, intélligent.

11) Ps. **116.** *1.* — 12) Is. **11.** *10.* — 21) Isai. **52.** *15.*

Iter pluries impeditum ad eos facturus preces postulat.

22. Propter quod et impediébar plúrimum veníre ad vos, et prohíbitus sum usque adhuc. 23. Nunc vero ultérius locum non habens in his regiónibus, cupiditátem autem habens veniéndi ad vos ex multis jam præcedéntibus annis; 24. cum in Hispániam proficísci cœpero, spero quod prætériens vídeam vos, et a vobis dedúcar illuc, si vobis primum ex parte frúitus fúero. 25. Nunc ígitur proficíscar in Jerúsalem ministráre sanctis. 26. Probavérunt enim Macedónia et Achája, collatiónem áliquam fácere in páuperes sanctórum qui sunt in Jerúsalem. 27. Plácuit enim eis, et debitóres sunt eórum. Nam si spirituálium eórum partícipes facti sunt gentíles, debent et in carnálibus ministráre illis. 28. Hoc ígitur cum consummávero, et assignávero eis fructum hunc, per vos proficíscar in Hispániam. 29. Scio autem quóniam véniens ad vos, in abundántia benedictiónis evangélii Christi véniam. 30. Obsecro ergo vos fratres, per Dóminum nostrum Jesum Christum, et per caritátem Sancti Spíritus, ut adjuvétis me in oratiónibus vestris pro me ad Deum, 31. ut líberer ab infidélibus, qui sunt in Judæa, et obséquii mei oblátio accépta fiat in Jerúsalem sanctis; 32. ut véniam ad vos in gáudio per voluntátem Dei, et refrígerer vobíscum. 33. Deus autem pacis sit cum ómnibus vobis. Amen.

EPILOGUS

Commendationes et salutationes variæ.

16. Comméndo autem vobis Phæben, sorórem nostram, quæ est in ministério ecclé-

27) I Cor. 9. 11.

siæ, quæ est in Cenchris, 2. ut eam suscipiátis in Dómino digne sanctis, et assistátis ei in quocúmque negótio vestri indigúerit; étenim ipsa quoque ástitit multis, et mihi ipsi.

3. Salutáte Priscam et Aquilam adjutóres meos in Christo Jesu, 4. (qui pro ánima mea suas cervíces supposuérunt, quibus non solus ego grátias ago, sed et cunctæ ecclésiæ géntium), 5. et doméstícam ecclésiam eórum. Salutáte Epænétum, diléctum mihi, qui est primitívus Asiæ in Christo. 6. Salutáte Maríam, quæ multum laborávit in vobis. 7. Salutáte Andrónicum et Júniam, cognátos et concaptívos meos, qui sunt nóbiles in apóstolis, qui et ante me fuérunt in Christo. 8. Salutáte Ampliátum dilectíssimum mihi in Dómino. 9. Salutáte Urbánum adjutórem nostrum in Christo Jesu, et Stachyn diléctum meum. 10. Salutáte Apéllen probum in Christo. 11. Salutáte eos qui sunt ex Aristóboli domo. Salutáte Herodiónem cognátum meum. Salutáte eos qui sunt ex Narcíssi domo, qui sunt in Dómino. 12. Salutáte Tryphænam et Tryphósam, quæ labórant in Dómino. Salutáte Pérsidem caríssimam, quæ multum laborávit in Dómino. 13. Salutáte Rufum eléctum in Dómino, et matrem ejus, et meam. 14. Salutáte Asýncritum, Phlegóntem, Hermam, Patróbam, Hermen, et qui cum eis sunt fratres. 15. Salutáte Philólogum et Júliam, Néreum et sorórem ejus, et Olympíaden, et omnes qui cum eis sunt sanctos. 16. Salutáte ínvicem in ósculo sancto. Salútant vos omnes ecclésiæ Christi. 17. Rogo autem vos fratres, ut observétis eos qui dissensiónes et offendícula, præter do-

3) Act. **18.** *2. 26.*

ctrínam quam vos didicístis fáciunt, et declináte ab illis. 18. Hujuscémodi enim Christo Dómino nostro non sérviunt, sed suo ventri; et per dulces sermónes et benedictiónes sedúcunt corda innocéntium. 19. Vestra enim obediéntia in omnem locum divulgáta est. Gáudeo ígitur in vobis. Sed volo vos sapiéntes esse in bono, et símplices in malo. 20. Deus autem pacis cónterat Sátanam sub pédibus vestris velóciter. Grátia Dómini nostri Jesu Christi vobíscum. 21. Salútat vos Timótheus adjútor meus et Lúcius, et Jason, et Sosípater cognáti mei. 22. Salúto vos ego Tértius, qui scripsi epístolam, in Dómino. 23. Salútat vos Cáius hospes meus, et univérsa ecclésia. Salútat vos Erástus, arcárius civitátis, et Quartus, frater. 24. Grátia Dómini nostri Jesu Christi cum ómnibus vobis. Amen.

Doxologia.

25. Ei autem qui potens est vos confirmáre juxta evangélium meum, et prædicatiónem Jesu Christi, secúndum revelatiónem mystérii tempóribus ætérnis táciti, 26. (quod nunc patefáctum est per Scriptúras prophetárum secúndum præcéptum ætérni Dei, ad obeditiónem fídei), in cunctis géntibus cógniti, 27. soli sapiénti Deo, per Jesum Christum, cui honor et glória in sæcula sæculórum. Amen.

21) Act. 16. 1.

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD CORINTHIOS PRIMA

PROŒMIUM [1, *1-9*]

Salutatio. — Gratiarum actio de donis Corinthiis datis.

1. Paulus vocátus apóstolus Jesu Christi per voluntátem Dei, et Sósthenes frater, 2. ecclésiæ Dei, quæ est Corínthi, sanctificátis in Christo Jesu, vocátis sanctis, cum ómnibus qui ínvocant nomen Dómini nostri Jesu Christi, in omni loco ipsórum et nostro. 3. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

4. Grátias ago Deo meo semper pro vobis in grátia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu; 5. quod in ómnibus dívites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni sciéntia; 6. sicut testimónium Christi confirmátum in vobis, 7. ita ut nihil vobis desit in ulla grátia, exspectántibus revelatiónem Dómini nostri Jesu Christi, 8. qui et confirmábit vos usque in finem sine crímine, in die advéntus Dómini nostri Jesu Christi. 9. Fidélis Deus, per quem vocáti estis in societátem Fílii ejus Jesu Christi Dómini nostri.

9) I Thess. 5. *24*.

PARS PRIMA

DE REBUS IN ECCLESIA CORINTHIANA REFORMANDIS [1, *10* — 6, *20*]

I° — INTER FIDELES DE PRÆDICATORIBUS SUIS SCHISMATA [1, *10* — 4, *21*]

Schismatis descriptio et reprobatio.

10. Obsecro autem vos, fratres, per nomen Dómini nostri Jesu Christi, ut idípsum dicátis omnes, et non sint in vobis schísmata; sitis autem perfécti in eódem sensu et in eádem senténtia. 11. Significátum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiónes sunt inter vos. 12. Hoc autem dico, quod unusquísque vestrum dicit : Ego quidem sum Pauli; ego autem Apóllo; ego vero Cephæ; ego autem Christi.

13. Divísus est Christus? Numquid Paulus crucifíxus est pro vobis? aut in nómine Pauli baptizáti estis? 14. Grátias ago Deo quod néminem vestrum baptizávi, nisi Crispum et Cáium; 15. ne quis dicat quod in nómine meo baptizáti estis. 16. Baptizávi autem et Stéphanæ domum; céterum néscio si quem álium baptizáverim.

Humana sapientia a Deo rejicitur.

17. Non enim misit me Christus baptizáre, sed evangelizáre; non in sapiéntia verbi, ut non evacuétur crux Christi. 18. Verbum enim crucis, pereúntibus quidem stultítia est; iis autem qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. 19. Scriptum est enim : Perdam sapiéntiam sapiéntium, et prudéntiam prudén-

12) Act. **18.** *24.* — 14) Act. **18.** *8.* — 17) II Petr. **1.** *16; Infr.* **2.** *1. 4.* — 18) Rom. **1.** *16.* — 19) Is. **29.** *14.*

tium reprobábo. 20. Ubi sápiens? ubi scriba? ubi conquisítor hujus sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapiéntiam hujus mundi? 21. Nam quia in Dei sapiéntia non cognóvit mundus per sapiéntiam Deum, plácuit Deo per stultítiam prædicatiónis salvos fácere credéntes. 22. Quóniam et Judæi signa petunt, et Græci sapiéntiam quærunt : 23. nos autem prædicámus Christum crucifíxum : Judæis quidem scándalum, géntibus autemstultítiam; 24. ipsis autem vocátis Judæis, atque Græcis Christum Dei virtútem, et Dei sapiéntiam; 25. quia quod stultum est Dei, sapiéntius est homínibus, et quod infírmum est Dei, fórtius est homínibus.

26. Vidéte enim vocatiónem vestram, fratres, quia non multi sapiéntes secúndum carnem, non multi poténtes, non multi nóbiles. 27. Sed quæ stulta sunt mundi elégit Deus, ut confúndat sapiéntes; et infírma mundi elégit Deus, ut confúndat fórtia. 28. Et ignobília mundi, et contemptibília elégit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrúeret; 29. ut non gloriétur omnis caro in conspéctu ejus. 30. Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapiéntia a Deo, et justítia, et sanctificátio, et redémptio; 31. ut quemádmodum scriptum est: Qui gloriátur, in Dómino gloriétur.

Simplicitas prædicationis Pauli.

2. Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitáte sermónis, aut sapiéntiæ, annúntians vobis testimónium Christi. 2. Non enim judicávi me scire áliquid inter

20) Is. **33.** *18.* — 30) Jer. **23.** *5.* — 31) Jer. **9.** *23. 24;* II Cor. **10.** *17.*

1) *Sup.* **1.** *17.*

vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. 3. Et ego in infirmitáte, et timóre, et tremóre multo fui apud vos; 4. et sermo meus, et prædicátio mea, non in persuasibílibus humánæ sapiéntiæ verbis, sed in ostensióne spíritus et virtútis; 5. ut fides vestra non sit in sapiéntia hóminum sed in virtúte Dei.

Vera sapientia in Evangelio

6. Sapiéntiam autem lóquimur inter perfectos, sapiéntiam vero non hujus sæculi, neque príncipum hujus sæculi, qui destruúntur; 7. sed lóquimur Dei sapiéntiam in mystério, quæ abscóndita est, quam prædestinávit Deus ante sæcula in glóriam nostram; 8. quam nemo príncipum hujus sæculi cognóvit; si enim cognovíssent, nunquam Dóminum glóriæ crucifixíssent. 9. Sed sicut scriptum est : Quod óculus non vidit, nec auris audívit, nec in cor hóminis ascéndit, quæ præparávit Deus iis qui díligunt illum; 10. nobis autem revelávit Deus per Spíritum suum : Spíritus enim ómnia scrutátur, étiam profúnda Dei. 11. Quis enim hóminum scit quæ sunt hóminis, nisi spíritus hóminis qui in ipso est? ita et quæ Dei sunt, nemo cognóvit, nisi Spíritus Dei.

A perfectis intellecta.

12. Nos autem non spíritum hujus mundi accépimus, sed Spíritum qui ex Deo est, ut sciámus quæ a Deo donáta sunt nobis. 13. Quæ et lóquimur non in doctis humánæ sapiéntiæ verbis, sed in doctrína Spíritus, spirituálibus spirituália comparántes. 14. Animális autem homo non pércipit ea

3) Act. **18.** *1.* — 4) II Petr. **1.** *16.* — 9) Is. **64.** *4.* — 13) *Sup.* **1.** *17*; **2.** *1*; II Petr. **1.** *16.*

quæ sunt Spíritus Dei; stultítia enim est illi, et non potest intellígere, quia spirituáliter examinátur. 15. Spirituális autem júdicat ómnia, et ipse a némine judicátur. 16. Quis enim cognóvit sensum Dómini, qui ínstruat eum? Nos autem sensum Christi habémus.

Corinthi adhuc carnales.

3. Et ego, fratres, non pótui vobis loqui quasi spirituálibus, sed quasi carnálibus. Tanquam párvulis in Christo, 2. lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poterátis; sed nec nunc quidem potéstis, adhuc enim carnáles estis. 3. Cum enim sit inter vos zelus, et conténtio, nonne carnáles estis, et secúndum hóminem ambulátis?

4. Cum enim quis dicat : Ego quidem sum Pauli; álius autem : Ego Apóllo : nonne hómines estis? Quid ígitur est Apóllo? quid vero Paulus? 5. Minístri ejus cui credidístis, et unicuíque sicut Dóminus dedit. 6. Ego plantávi, Apóllo rigavit, sed Deus increméntum dedit. 7. Itaque neque qui plantat est áliquid, neque qui rigat; sed, qui increméntum dat, Deus. 8. Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquísque autem própriam mercédem accípiet secúndum suum labórem. 9. Dei enim sumus adjutóres; Dei agricultúra estis, Dei ædificátio estis.

10. Secúndum grátiam Dei, quæ data est mihi, ut sápiens architéctus fundaméntum pósui; álius autem superædificat. 11. Fundaméntum enim áliud nemo potest pónere, præter id quod pósitum est, quod est Christus Jesus. 12. Si quis autem superædíficat super fundaméntum hoc,

16) Sap. **9.** *13*; Isai. **40.** *13*; Rom. **11.** *34*.
8) Ps. **61.** *13*; Matth. **16.** *27*; Rom. **2.** *6*; Gal. **6.** *5*.

aurum, argéntum, lápides pretiósos, ligna, fœnum, stípulam, 13. uniuscujúsque opus maniféstum erit; dies enim Dómini declarábit, quia in igne revelábitur, et uniuscujúsque opus quale sit, ignis probábit. 14. Si cujus opus mánserit quod superædificávit, mercédem accípiet. 15. Si cujus opus árserit, detriméntum patiétur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.

16. Nescítis quia templum Dei estis, et Spíritus Dei hábitat in vobis? 17. Si quis autem templum Dei violáverit, dispérdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

Conclusio :

Non igitur in ministris Dei gloriandum

18. Nemo se sedúcat. Si quis vidétur inter vos sápiens esse in hoc sæculo, stultus fiat ut sit sápiens. 19. Sapiéntia enim hujus mundi, stultítia est apud Deum. Scriptum est enim : Comprehéndam sapiéntes in astútia eórum. 20. Et íterum : Dóminus novit cogitatiónes sapiéntium, quóniam vanæ sunt. 21. Nemo ítaque gloriétur in homínibus. 22. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præséntia, sive futúra; ómnia enim vestra sunt, 23. vos autem Christi, Christus autem Dei.

Nec temere judicandum.

4. Sic nos exístimet homo ut minístros Christi, et dispensatóres mysteriórum Dei. 2. Hic jam quæritur inter dispensatóres, ut fidélis quis inveniátur. 3. Mihi autem pro mínimo est ut a vobis

17) *Inf.* **6.** *19;* II Cor. **6.** *16.* — 19) Job **5.** *13.* — 20) Psal. **93.** *11.*

1) II Cor. **6.** *4.*

júdicer, aut ab humáno die; sed neque meípsum júdico. 4. Nihil enim mihi cónscius sum, sed non in hoc justificátus sum; qui autem júdicat me, Dóminus est. 5. Itaque nolíte ante tempus judicáre, quoadúsque véniat Dóminus, qui et illuminábit abscóndita tenebrárum, et manifestábit consília córdium; ei tunc laus erit unicuíque a Deo.

Corinthios ironice reprehendit Paulus.

6. Hæc autem, fratres, transfigurávi in me et Apollo, propter vos, ut in nobis discátis, ne supra quam scriptum est, unus advérsus álterum inflétur pro álio. 7. Quis enim te discérnit? Quid autem habes quod non accepísti? Si autem accepísti, quid gloriáris quasi non accéperis? 8. Jam saturáti estis, jam dívites facti estis, sine nobis regnátis, et útinam regnétis, ut et nos vobíscum regnémus! 9. Puto enim quod Deus nos Apóstolos novíssimos osténdit, tanquam morti destinátos, quia spectáculum facti sumus mundo, et ángelis, et homínibus. 10. Nos stulti propter Christum, vos autem prudéntes in Christo; nos infírmi, vos autem fortes; vos nóbiles, nos autem ignóbiles. 11. Usque in hanc horam et esurímus, et sitímus, et nudi sumus, et cólaphis cædimur, et instábiles sumus, 12. et laborámus operántes mánibus nostris; maledícimur, et benedícimus; persecutiónem pátimur, et sustinémus; 13. blasphemámur, et obsecrámus; tanquam purgaménta hujus mundi facti sumus, ómnium peripséma usque adhuc.

Paterna exhortatio.

14. Non ut confúndam vos, hæc scribo, sed ut fílios meos carissimos móneo. 15. Nam

12) Act. **20.** *34;* I Thes. **2.** *9;* II Thes. **3.** *8.*

si decem míllia pædagogórum habeátis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per evangélium ego vos génui. 16. Rogo ergo vos, imitatóres mei estóte, sicut et ego Christi. 17. Ideo misi ad vos Timótheum, qui est fílius meus caríssimus, et fidélis in Dómino, qui vos commonefáciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu, sicut ubíque in omni ecclésia dóceo. 18. Tanquam non ventúrus sim ad vos, sic infláti sunt quidam. 19. Véniam autem ad vos cito, si Dóminus volúerit; et cognóscam non sermónem eórum qui infláti sunt, sed virtútem. 20. Non enim in sermóne est regnum Dei, sed in virtúte. 21. Quid vultis? in virga véniam ad vos, an in caritáte et spíritu mansuetúdinis?

2° — SCANDALA QUÆDAM A FIDELIBUS DATA. [5-6]

Incestuosi excommunicatio.

5. Omníno audítur inter vos fornicátio et talis fornicátio, qualis nec inter gentes, ita ut uxórem patris sui áliquis hábeat. 2. Et vos infláti estis; et non magis luctum habuístis ut tollátur de médio vestrum qui hoc opus fecit. 3. Ego quidem absens córpore, præsens autem spíritu, jam judicávi ut præsens eum qui sic operátus est, 4. in nómine Dómini nostri Jesu Christi, congregátis vobis et meo spíritu, cum virtúte Dómini nostri Jesu, 5. trádere hujúsmodi Sátanæ in intéritum carnis, ut spíritus salvus sit in die Dómini nostri Jesu Christi.

Sancte Pascha celebrent.

6. Non est bona gloriátio vestra. Nescítis quia módicum ferméntum totam massam corrúmpit? 7. Expurgáte vetus ferméntum,

ut sitis nova conspérsio, sicut estis ázymi. Etenim pascha nostrum immolátus est Christus. 8. Itaque epulémur, non in ferménto véteri, neque in ferménto malítiæ et nequítiæ, sed in ázymis sinceritátis et veritátis.

Pravi vitandi.

9. Scripsi vobis in epístola : Ne commisceámini fornicáriis. 10. Non útique fornicáriis hujus mundi, aut aváris, aut rapácibus, aut idólis serviéntibus; alióquin debuerátis de hoc mundo exíisse. 11. Nunc autem scripsi vobis non commiscéri; si is qui frater nominátur est fornicátor, aut avárus, aut idólis sérviens, aut malédicus, aut ebriósus, aut rapax, cum ejúsmodi nec cibum súmere. 12. Quid enim mihi de iis qui foris sunt judicáre? Nonne de iis qui intus sunt, vos judicátis? 13. Nam eos qui foris sunt, Deus judicábit. Auférte malum ex vobis ipsis.

De judiciis sæcularibus.

6. Audet áliquis vestrum habens negótium advérsus álterum, judicári apud iníquos, et non apud sanctos? 2. An nescítis quóniam sancti de hoc mundo judicábunt? Et si in vobis judicábitur mundus, indígni estis qui de mínimis judicétis? 3. Nescítis quóniam ángelos judicábimus? quanto magis sæculária? 4. Sæculária ígitur judícia si habuéritis, contemptíbiles qui sunt in ecclésia, illos constitúite ad judicándum. 5. Ad verecúndiam vestram dico. Sic non est inter vos sápiens quisquam, qui possit judicáre inter fratrem suum? 6. Sed frater cum fratre judício conténdit, et hoc apud infidéles?

7. Jam quidem omníno delíctum est in vo-

1) Lev. **18.** *7. 8;* **20.** *11.* — 3) Col. **2.** *5.* — 6) Gal. **5.** *9.* — 7) Matth. **5.** *39;* Luc. **6.** *29;* Rom. **12.** *17;* I Thess. **4.** *6.*

bis, quod judícia habétis inter vos. Quare non magis injúriam accípitis? quare non magis fraudem patímini? 8. Sed vos injúriam fácitis, et fraudátis, et hoc frátribus. 9. An nescítis quia iníqui regnum Dei non possidébunt? Nolíte erráre : neque fornicárii, neque idólis serviéntes, neque adúlteri, 10. neque molles, neque masculórum concubitóres, neque fures, neque avári, neque ebriósi, neque malédici, neque rapáces, regnum Dei possidébunt. 11. Et hæc quidam fuístis; sed ablúti estis, sed sanctificáti estis, sed justificáti estis, in nómine Dómini nostri Jesu Christi, et in Spíritu Dei nostri.

Fornicatio vitanda.

12. Omnia mihi licent, sed non ómnia expédiunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullíus redígar potestáte. 13. Esca ventri, et venter escis; Deus autem et hunc, et has déstruet. Corpus autem non fornicatióni, sed Dómino, et Dóminus córpori. 14. Deus vero et Dóminum suscitávit, et nos suscitábit per virtútem suam. 15. Nescítis quóniam córpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, fáciam membra meretrícis? Absit. 16. An nescítis quóniam qui adhæret meretríci, unum corpus effícitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. 17. Qui autem adhæret Dómino, unus spíritus est. 18. Fúgite fornicatiónem. Omne peccátum, quodcúmque fécerit homo, extra corpus est; qui autem fornicátur, in corpus suum peccat. 19. An nescítis quóniam membra vestra templum sunt Spíritus Sancti qui in vobis est, quem

16) Gen. **2.** *24;* Matth. **19.** *5;* Marc. **10.** *8;* Ephes. **5.** *31.* — 19) *Sup.* **3.** *17;* II Cor. **6.** *16.*

habétis a Deo, et non estis vestri? 20. Empti enim estis prétio magno. Glorificáte et portáte Deum in córpore vestro.

PARS SECUNDA

RESPONDET PAULUS QUINQUE QUÆSTIONIBUS A CORINTHIIS POSITIS [7, *1* — 15, *58*]

I° — DE MATRIMONIO ET VIRGINITATE

Matrimonii honestas et usus.

7. De quibus autem scripsístis mihi, bonum est hómini mulíerem non tángere; 2. propter fornicatiónem autem unusquísque suam uxórem hábeat, et unaquæque suum virum hábeat. 3. Uxóri vir débitum reddat, similiter autem et uxor viro. 4. Múlier sui córporis potestátem non habet, sed vir. 5. Nolíte fraudáre ínvicem, nisi forte ex consénsu ad tempus, ut vacétis oratióni; et íterum revertímini in idípsum, ne tentet vos Sátanas, propter incontinéntiam vestram. 6. Hoc autem dico secúndum indulgéntiam, non secúndum impérium. 7. Volo enim omnes vos esse sicut meípsum; sed unusquísque próprium donum habet ex Deo, álius quidem sic, álius vero sic. 8. Dico autem non nuptis et víduis : bonum est illis si sic permáneant, sicut et ego. 9. Quod si non se cóntinent, nubant. Mélius est enim núbere, quam uri.

Ejus indissolubilitas.

10. Iis autem qui matrimónio juncti sunt, præcípio non ego, sed

20) *Inf.* **7.** *23;* I Petr. **1.** *18.*
3) I Petr. **3.** *7.* — 10) Matth. **5.** *32;* **19.** *9;* Marc. **10.** *7;* Luc. **16.** *18.*

Dóminus, uxórem a viro non discédere; 11. quod si discésserit, manére innúptam, aut viro suo reconciliári. Et vir uxórem non dimíttat. 12. Nam céteris ego dico, non Dóminus : Si quis frater uxórem habet infidélem, et hæc conséntit habitáre cum illo, non dimíttat illam. 13. Et si qua múlier fidélis habet virum infidélem, et hic conséntit habitáre cum illa, non dimíttat virum; 14. sanctificátus est enim vir infidélis per mulíerem fidélem, et sanctificáta est múlier infidélis per virum fidélem; alióquin fílii vestri immúndi essent, nunc autem sancti sunt. 15. Quod si infidélis discédit, discédat; non enim servitúti subjéctus est frater aut soror in hujúsmodi; in pace autem vocávit nos Deus. 16. Unde enim scis, múlier, si virum salvum fácies? aut unde scis, vir, si mulíerem salvam fácies?

Quisque in sua conditione maneat.

17. Nisi unicuíque sicut divísit Dóminus, unumquémque sicut vocávit Deus, ita ámbulet, et sicut in ómnibus ecclésiis dóceo. 18. Circumcísus áliquis vocátus est? non addúcat præpútium. In præpútio áliquis vocátus est? non circumcidátur. 19. Circumcísio nihil est, et præpútium nihil est; sed observátio mandatórum Dei. 20. Unusquísque in qua vocatióne vocátus est, in ea permáneat. 21. Servus vocátus es? non sit tibi curæ; sed et si potes fíeri liber, magis útere. 22. Qui enim in Dómino vocátus est servus, libértus est Dómini; similiter qui liber vocátus est, servus est Christi. 23. Prétio empti estis, nolíte fíeri servi hóminum. 24. Unusquísque in quo vocátus est,

20) Eph. **4.** *1.* — 23) *Sup.* **6.** *20;* I Pet. **1.** *18.*

fratres, in hoc permáneat apud Deum.

Virginitatis excellentia.

25. De virgínibus autem præcéptum Dómini non hábeo; consílium autem do, tanquam misericórdiam consecútus a Dómino, ut sim fidélis. 26. Exístimo ergo hoc bonum esse propter instántem necessitátem, quóniam bonum est hómini sic esse. 27. Alligátus es uxóri? noli quærere solutiónem. Solútus es ab uxóre? noli quærere uxórem. 28. Si autem accéperis uxórem, non peccásti. Et si núpserit virgo, non peccávit : tribulatiónem tamen carnis habébunt hujúsmodi. Ego autem vobis parco. 29. Hoc ítaque dico, fratres : Tempus breve est; réliquum est, ut et qui habent uxóres, tanquam non habéntes sint; 30. et qui flent, tanquam non flentes; et qui gaudent, tanquam non gaudéntes; et qui emunt, tanquam non possidéntes; 31. et qui utúntur hoc mundo, tanquam non utántur; præterit enim figúra hujus mundi. 32. Volo autem vos sine sollicitúdine esse. Qui sine uxóre est sollícitus est quæ Dómini sunt, quómodo pláceat Deo. 33. Qui autem cum uxóre est, sollícitus est quæ sunt mundi, quómodo pláceat uxóri, et divísus est. 34. Et múlier innúpta, et virgo, cógitat quæ Dómini sunt, ut sit sancta córpore et spíritu. Quæ autem nupta est, cógitat quæ sunt mundi, quómodo pláceat viro. 35. Porro hoc ad utilitátem vestram dico, non ut láqueum vobis injíciam, sed ad id quod honéstum est, et quod facultátem præbeat sine impediménto Dóminum obsecrándi.

Regulæ practicæ pro parentibus.

36. Si quis autem turpem se vidéri exístimat super vírgine sua, quod sit superadúlta, et ita opórtet fieri, quod

vult fáciat; non peccat, si nubat. 37. Nam qui státuit in corde suo firmus, non habens necessitátem, potestátem autem habens suæ voluntátis, et hoc judicávit in corde suo, serváre vírginem suam, bene facit. 38. Igitur et qui matrimónio jungit vírginem suam, bene facit; et qui non jungit, mélius facit.

De viduitate.

39. Múlier alligáta est legi quanto témpore vir ejus vivit; quod si dormíerit vir ejus, liberáta est : cui vult nubat, tantum in Dómino. 40. Beátior autem erit si sic permánserit, secúndum meum consílium; puto autem quod et ego Spíritum Dei hábeam.

2° — DE IDOLOTHYTIS

Solutio theorica :

Idola nihil sunt.

8. De iis autem quæ idólis sacrificántur scimus quia omnes sciéntiam habémus. Sciéntia inflat, cáritas vero ædíficat. 2. Si quis autem se exístimat scire áliquid, nondum cognóvit quemádmodum opórteat eum scire. 3. Si quis autem díligit Deum, hic cógnitus est ab eo. 4. De escis autem quæ idólis immolántur, scimus quia nihil est idólum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. 5. Nam etsi sunt qui dicántur dii, sive in cælo sive in terra (síquidem sunt dii multi, et dómini multi), 6. nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo ómnia, et nos in illum; et unus Dóminus Jesus Christus, per quem ómnia, et nos per ipsum.

Propter debiles ab idolothytis abstinendum.

7. Sed non in ómnibus est sciéntia. Quidam autem cum con-

39) Rom. 7. 2.

sciéntia usque nunc idóli, quasi idolothýtum mandúcant; et consciéntia ipsórum cum sit infírma, pollúitur. 8. Esca autem nos non comméndat Deo. Neque enim si manducavérimus, abundábimus; neque si non manducavérimus, deficiémus. 9. Vidéte autem ne forte hæc licéntia vestra offendículum fiat infírmis. 10. Si enim quis víderit eum qui habet sciéntiam, in idólio recumbéntem, nonne consciéntia ejus, cum sit infírma, ædificábitur ad manducándum idolothýta? 11. Et perí-bit infírmus in tua sciéntia frater, propter quem Christus mórtuus est? 12. Sic autem peccántes in fratres et percutiéntes consciéntiam eórum infírmam, in Christum peccátis. 13. Quaprópter si esca scandalízat fratrem meum, non manducábo carnem in ætérnum, ne fratrem meum scandalízem.

Licet sua jura apostolica vindicare potuisset,

9. Non sum liber? Non sum apóstolus? Nonne Christum Jesum Dóminum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Dómino? 2. Et si áliis non sum apóstolus, sed tamen vobis sum; nam signáculum apostolátus mei vos estis in Dómino. 3. Mea défensio apud eos qui me intérrogant, hæc est. 4. Numquid non habémus potestátem manducándi et bibéndi? 5. Numquid non habémus potestátem mulíerem sorórem circumducéndi, sicut et céteri apóstoli, et fratres Dómini, et Cephas? 6. Aut ego solus, et Bárnabas, non habémus potestátem hoc operándi? 7. Quis mílitat suis stipéndiis unquam? Quis plantat víneam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non mandúcat? 8. Numquid se-

11) Rom. **14.** *15.* — 13) Rom. **14.** *21.*

cúndum hóminem hæc dico? An et lex hæc non dicit? 9. Scriptum est enim in lege Moýsi : Non alligábis os bovi trituránti. Numquid de bobus cura est Deo? 10. An propter nos útique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt; quóniam debet in spe, qui arat, aráre; et qui tritúrat, in spe fructus percipiéndi. 11. Si nos vobis spirituália seminávimus, magnum est si nos carnália vestra metámus? 12. Si álii potestátis vestræ partícipes sunt, quare non pótius nos? sed non usi sumus hac potestáte; sed ómnia sustinémus, ne quod offendículum demus evangélio Christi. 13. Nescítis quóniam qui in sacrário operántur, quæ de sacrário sunt edunt : et qui altári desérviunt, cum altári partícipant? 14. Ita et Dóminus ordinávit iis qui evangélium annúntiant, de evangélio vívere.

Ab iis cedere maluit.

15. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiant in me : bonum est enim mihi magis mori, quam ut glóriam meam quis evácuet. 16. Nam si evangelizávero, non est mihi glória; necéssitas enim mihi incúmbit; væ enim mihi est, si non evangelizávero. 17. Si enim volens hoc ago, mercédem hábeo; si autem invítus, dispensátio mihi crédita est. 18. Quæ est ergo merces mea? ut Evangélium prædicans, sine sumptu ponam evangélium, ut non abútar potestáte mea in evangélio. 19. Nam cum liber essem ex ómnibus, ómnium me servum feci, ut plures lucrifácerem. 20. Et factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Ju-

9) Deut. **25.** *4;* I Tim. **5.** *8.* — 11) Rom. **15.** *27.* — 13) Deut. **18.** *1.*

dæos lucrárer; 21. iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege), ut eos qui sub lege erant, lucrifácerem; iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi), ut lucrifácerem eos qui sine lege erant. 22. Factus sum infírmis infírmus, ut infírmos lucrifácerem. Omnibus ómnia factus sum, ut omnes fácerem salvos. 23. Omnia autem fácio propter evangélium, ut párticeps ejus effíciar.

Exemplum Pauli.

24. Nescítis quod ii qui in stádio currunt, omnes quidem currunt, sed unus áccipit bravíum? Sic cúrrite ut comprehendátis. 25. Omnis autem qui in agóne conténdit, ab ómnibus se ábstinet; et illi quidem ut corruptíbilem corónam accípiant, nos autem incorrúptam. 26. Ego ígitur sic curro, non quasi in incértum. Sic pugno, non quasi áërem vérberans. 27. Sed castígo corpus meum, et in servitútem redígo, ne forte cum áliis prædicáverim, ipse réprobus effíciar.

Exemplum Israelis.

10. Nolo enim vos ignoráre, fratres, quóniam patres nostri omnes sub nube fuérunt, et omnes mare transiérunt; 2. et omnes in Móyse baptizáti sunt, in nube, et in mari; 3. et omnes eámdem escam spiritálem manducavérunt; 4. et omnes eúmdem potum spiritálem bibérunt, (bibébant autem de spiritáli, consequénte eos, petra : petra autem erat Christus), 5. Sed non in plúribus eórum beneplácitum est Deo, nam prostráti sunt in deserto. 6. Hæc autem in figúra facta sunt nostri, ut non simus

1) Exod. **13**, *21*; Num. **9**. *21*; Exod. **14**. *22*. — 3) Exod. **16**. *15*. — 4) Exod. **17**. *6*; Num. **20**. *11*. — 5) Num. **26**. *64*. *65*. — 6) Ps. **105**. *14*.

concupiscéntes malórum, sicut et illi concupiérunt. 7. Neque idololátræ efficiámini, sicut quidam ex ipsis, quemádmodum scriptum est : Sedit pópulus manducáre et bíbere, et surrexérunt lúdere. 8. Neque fornicémur, sicut quidam ex ipsis fornicáti sunt, et cecidérunt una die vigínti tria míllia. 9. Neque tentémus Christum, sicut quidam eórum tentavérunt, et a serpéntibus periérunt. 10. Neque murmuravéritis, sicut quidam eórum murmuravérunt, et periérunt ab exterminatóre. 11. Hæc autem ómnia in figúra contingébant illis; scripta sunt autem ad correptiónem nostram, in quos fines sæculórum devenérunt. 12. Itaque qui se exístimat stare, vídeat ne cadat. 13. Tentátio vos non apprehéndat nisi humána : fidélis autem Deus est, qui non patiétur vos tentári supra id quod potéstis, sed fáciet étiam cum tentatióne provéntum ut possítis sustinére.

Solutio practica :

De idolothytis non edendum.

14. Propter quod caríssimi mihi, fúgite ab idolórum cultúra. 15. Ut prudéntibus loquor, vos ipsi judicáte quod dico. 16. Calix benedictiónis, cui benedícimus nonne communicátio sánguinis Christi est? et panis quem frángimus, nonne participátio córporis Dómini est? 17. Quóniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participámus. 18. Vidéte Israel secúndum carnem, nonne qui edunt hóstias, partícipes sunt altáris? 19. Quid ergo? dico quod idólis immolátum sit áliquid? aut quod idólum sit áliquid? 20. Sed quæ immolant

7) Exod. **32.** *6.* — 8) Num. **25.** *1.* — 9) Num. **21.** *5. 6.* — 10) Num. **11.** *1;* **14.** *1.*

gentes, dæmóniis ímmolant et non Deo. Nolo autem vos sócios fíeri dæmoniórum. Non potéstis cálicem Dómini bíbere, et cálicem dæmoniórum. 21. Non potéstis mensæ Dómini partícipes esse, et mensæ dæmoniórum. 22. An æmulámur Dóminum? Numquid fortióres illo sumus?

De communibus cenis.

23. Omnia mihi licent, sed non ómnia expédiunt. Omnia mihi licent, sed non ómnia ædíficant. 24. Nemo quod suum est quærat, sed quod altérius. 25. Omne quod in macéllo venit manducáte, nihil interrogántes propter consciéntiam. 26. Dómini est terra et plenitúdo ejus. 27. Si quis vocat vos infidélium, et vultis ire, omne quod vobis appónitur, manducáte, nihil interrogántes propter consciéntiam. 28. Si quis autem díxerit : Hoc immolátum est idólis, nolíte manducáre, propter illum qui indicávit, et propter consciéntiam. 29. consciéntiam autem dico non tuam, sed altérius. Ut quid enim libértas mea judicátur ab aliéna consciéntia? 30. Si ego cum grátia partícipo, quid blasphémor pro eo quod grátias ago? 31. Sive ergo manducátis, sive bíbitis, sive áliud quid fácitis, ómnia in glóriam Dei fácite. 32. Sine offensióne estóte Judæis, et géntibus, et Ecclésiæ Dei; 33. sicut et ego per ómnia ómnibus pláceo, non quærens quod mihi útile est, sed quod multis, ut salvi fiant. 11. Imitatóres mei estóte, sicut et ego Christi.

3° — MONITA DE CULTU DIVINO

In ecclesiis vir aperto, mulier velato capite oret.

2. Laudo autem vos fratres, quod per ómnia mei mémores estis, et sicut trádidi vobis,

22) *Sup.* **6.** *12.* — 26) Ps. **23.** *1;* Eccli. **17.** *31.* — 31) Col. **3.** *17.*

præcépta mea tenétis. 3. Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est: caput autem mulíeris vir; caput vero Christi, Deus. 4. Omnis vir orans aut prophétans veláto cápite, detúrpat caput suum. 5. Omnis autem múlier orans aut prophétans non veláto cápite, detúrpat caput suum; unum enim est ac si decalvétur. 6. Nam si non velátur múlier, tondeátur. Si vero turpe est mulíeri tondéri, aut decalvári, velet caput suum. 7. Vir quidem non debet veláre caput suum, quóniam imágo et glória Dei est, múlier autem glória viri est. 8. Non enim vir ex muliere est, sed múlier ex viro. 9. Etenim non est creátus vir propter mulíerem, sed múlier propter virum. 10. Ideo debet múlier potestátem habére supra caput propter ángelos. 11. Verúmtamen neque vir sine mulíere neque múlier sine viro, in Dómino. 12. Nam sicut múlier de viro, ita et vir per mulíerem; ómnia autem ex Deo. 13. Vos ipsi judicáte: decet mulíerem non velátam oráre Deum? 14. Nec ipsa natúra docet vos quod vir quidem si comam nútriat, ignomínia est illi; 15. múlier vero si comam nútriat, glória est illi, quóniam capílli pro velámine ei dati sunt. 16. Si quis autem vidétur contentiósus esse, nos talem consuetúdinem non habémus, neque ecclésia Dei.

Abusus in Cenæ celebratione.

17. Hoc autem præcípio, non laudans quod non in mélius, sed in detérius convenítis. 18. Primum quidem conveniéntibus vobis in ecclésiam, áudio scissúras esse inter

3) Ephes. **5.** *23.* — 7) Gen. **1.** *26.* — 9) Gen. **2.** *18.*

vos, et ex parte credo. 19. Nam opórtet et hæreses esse, ut et qui probáti sunt, manifésti fiant in vobis. 20. Conveniéntibus ergo vobis in unum, jam non est Domínicam cœnam manducáre. 21. Unusquísque enim suam cœnam præsúmit ad manducándum. Et álius quidem ésurit, álius autem ébrius est. 22. Numquid domos non habétis ad manducándum, et bibéndum? aut ecclésiam Dei contémnitis, et confúnditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

Eucharistiæ institutio et usus.

23. Ego enim accépi a Dómino quod et trádidi vobis, quóniam Dóminus Jesus in qua nocte tradebátur accépit panem. 24. et grátias agens fregit, et dixit: Accípite, et manducáte: hoc est corpus meum quod pro vobis tradétur, hoc fácite in meam commemoratiónem. 25. Simíliter et cálicem, postquam cœnávit, dicens: Hic calix novum testaméntum est in meo sánguine; hoc fácite quotiescúmque bibétis, in meam commemoratiónem. 26. Quotiescúmque enim manducábitis panem hunc, et cálicem bibétis, mortem Dómini annuntiábitis donec véniat. 27. Itaque quicúmque manducáverit panem hunc, vel bíberit cálicem Dómini indígne, reus erit córporis et sánguinis Dómini. 28. Probet autem seípsum homo: et sic de pane illo edat, et de cálice bibat. 29. Qui enim mandúcat et bibit indígne, judícium sibi mandúcat et bibit, non dijúdicans corpus Dómini. 30. Ideo inter

24) Matth. **26.** *26;* Marc. **14.** *22;* Luc. **22.** *17.* — 27) Joan. **6.** *59.* — 28) II Cor. **13.** *5.*

vos multi infírmi et imbecílles, et dórmiunt multi. 31. Quod si nosmetípsos dijudicarémus, non útique judicarémur. 32. Dum judicámur autem, a Dómino corrípimur, ut non cum hoc mundo damnémur.

Conclusio.

33. Itaque fratres mei, cum convenítis ad manducándum, ínvicem exspectáte. 34. Si quis ésurit, domi mandúcet, ut non in judícium conveniátis. Cétera autem, cum vénero, dispónam.

4° — DE CHARISMATIBUS

Eorum natura, varietas et origo

12. De spirituálibus autem, nolo vos ignoráre, fratres. 2. Scitis quóniam cum gentes essétis, ad simulácra muta prout ducebámini eúntes. 3. Ideo notum vobis fácio, quod nemo in Spíritu Dei loquens, dicit anathéma Jesu. Et nemo potest dícere Dóminus Jesus nisi in Spíritu Sancto.

4. Divisiónes vero gratiárum sunt, idem autem Spíritus. 5. Et divisiónes ministratiónum sunt, idem autem Dóminus. 6. Et divisiónes operatiónum sunt, idem vero Deus qui operátur ómnia in ómnibus. 7. Unicuíque autem datur manifestátio Spíritus ad utilitátem. 8. Alii quidem per Spíritum datur sermo sapiéntiæ; álii autem sermo sciéntiæ secúndum eúmdem Spíritum; 9. álteri fides in eódem Spíritu; álii grátia sanitátum in uno Spíritu; 10. álii operátio virtútum, álii prophetía, álii discrétio spirituum, álii génera linguárum, álii interpretátio sermónum. 11. Hæc autem ómnia operátur unus atque idem Spíritus, dívidens síngulis prout vult.

3) Marc. **9.** *38.* — 11) Rom. **12.** *3. 6;* Ephes. **4.** *7.*

Varia eorum officia ut membra in corpore.

12. Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, ómnia autem membra córporis, cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita et Christus. 13. Etenim in uno Spíritu omnes nos in unum corpus baptizáti sumus, sive Judæi, sive Gentíles, sive servi, sive líberi; et omnes in uno Spíritu potáti sumus. 14. Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. 15. Si díxerit pes : Quóniam non sum manus, non sum de córpore, num ídeo non est de córpore? 16. Et si díxerit auris : Quóniam non sum óculus, non sum de córpore; num ídeo non est de córpore? 17. Si totum corpus óculus, ubi audítus? Si totum audítus, ubi odorátus? 18. Nunc autem pósuit Deus membra, unumquódque eórum in córpore sicut vóluit. 19. Quod si essent ómnia unum membrum, ubi corpus? 20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. 21. Non potest autem óculus dícere mánui : Opera tua non indígeo; aut íterum caput pédibus : Non estis mihi necessárii. 22. Sed multo magis quæ viděntur membra córporis infirmióra esse necessarióra sunt; 23. et quæ putámus ignobilióra membra esse córporis, his honórem abundantiórem circúmdamus; et quæ inhonésta sunt nostra, abundantiórem honestátem habent. 24. Honésta autem nostra nullíus egent; sed Deus temperávit corpus, ei cui déerat, abundantiórem tribuéndo honórem, 25. ut non sit schisma in córpore, sed idípsum pro ínvicem sollícita sint membra. 26. Et si quid pátitur unum membrum, compatiúntur ómnia membra; sive gloriátur unum membrum, congáudent ómnia membra.

27. Vos autem estis corpus Christi, et mem-

bra de membro. 28. Et quosdam quidem pósuit Deus in Ecclésia primum apóstolos, secúndo prophétas, tértio doctóres, deínde virtútes, exínde grátias curatiónum, opitulatiónes, gubernatiónes, génera linguárum, interpretatiónes sermónum. 29. Numquid omnes apóstoli? numquid omnes prophétæ? numquid omnes doctóres? 30. Numquid omnes virtútes? numquid omnes grátiam habent curatiónum? numquid omnes linguis loquúntur? numquid omnes interpretántur?

Omnia charismata antecellit caritas

31. Æmulámini autem charísmata melióra. Et adhuc excellentiórem viam vobis demónstro. 13. Si linguis hóminum loquar, et angelórum, caritátem autem non hábeam, factus sum velut æs sonans, aut cýmbalum tínniens. 2. Et si habúero prophetíam, et nóverim mystéria ómnia, et omnem sciéntiam; et si habúero omnem fidem ita ut montes tránsferam, caritátem autem non habúero, nihil sum. 3. Et si distribúero in cibos páuperum omnes facultátes meas, et si tradídero corpus meum ita ut árdeam, caritátem autem non habúero, nihil mihi prodest.

Ejus excellentia.

4. Cáritas pátiens est, benígna est. Cáritas non æmulátur, non agit pérperam, non inflátur; 5. non est ambitiósa, non quærit quæ sua sunt, non irritátur, non cógitat malum; 6. non gaudet super iniquitáte, congáudet autem veritáti; 7. ómnia suffert, ómnia credit, ómnia sperat, ómnia sústinet.

Perpetuitas.

8. Cáritas nunquam éxcidit, sive prophetíæ evacuabúntur, sive lin-

28) Ephes. 4. 11.

guæ cessábunt, sive
sciéntia destruétur.
9. Ex parte enim co-
gnóscimus, et ex parte
prophetámus; 10. cum
autem vénerit quod
perféctum est, evacuá-
bitur quod ex parte
est. 11. Cum essem
párvulus, loquébar ut
párvulus, sapiébam ut
párvulus, cogitábam
ut párvulus; quando
autem factus sum vir,
evacuávi quæ erant
párvuli. 12. Vidémus
nunc per spéculum in
ænígmate, tunc autem
fácie ad fáciem. Nunc
cognósco ex parte;
tunc autem cognóscam
sicut et cógnitus sum.
13. Nunc autem ma-
nent, fides, spes, cári-
tas, tria hæc; major
autem horum est cá-
ritas.

Glossolalia et prophetia.

14. Sectámini caritá-
tem, æmulámini spiri-
tália, magis autem ut
prophetétis. 2. Qui
enim lóquitur lingua,
non homínibus lóqui-
tur, sed Deo; nemo
enim audit, spíritu au-
tem lóquitur mystéria.
3. Nam qui prophétat,
homínibus lóquitur ad
ædificatiónem, et ex-
hortatiónem, et conso-
latiónem. 4. Qui lóqui-
tur lingua, semetípsum
ædíficat; qui autem
prophétat, ecclésiam
Dei ædíficat. 5. Volo
autem omnes vos loqui
linguis : magis autem
prophetáre. Nam major
est qui prophétat, quam
qui lóquitur linguis,
nisi forte interpretétur,
ut ecclésia ædificatió-
nem accípiat.

*Pro glossolalia requi-
ritur interpretatio.*

6. Nunc autem, fra-
tres, si vénero ad vos
linguis loquens, quid
vobis pródero, nisi vo-
bis loquar aut in reve-
latióne, aut in sciéntia,
aut in prophetía, aut
in doctrína? 7. Tamen
quæ sine ánima sunt
vocem dántia, sive tí-
bia, sive cíthara, nisi
distinctiónem soni-
tuum déderint, quómo-
do sciétur id quod cá-
nitur, aut quod citha-
rizátur? 8. Etenim si
incértam vocem det
tuba, quis parábit se

ad bellum? 9. Ita et vos per linguam nisi manifestum sermónem dedéritis, quómodo sciétur id quod dícitur? éritis enim in áëra loquéntes. 10. Tam multa, ut puta, génera linguárum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est. 11. Si ergo nescíero virtútem vocis, ero ei cui loquor, bárbarus; et qui lóquitur, mihi bárbarus. 12. Sic et vos, quóniam æmulatóres estis spirítuum, ad ædificatiónem ecclésiæ quærite ut abundétis. 13. Et ídeo qui lóquitur lingua, oret ut interpretétur. 14. Nam si orem lingua, spíritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. 15. Quid ergo est? Orábo spíritu, orábo et mente; psallam spíritu, psallam et mente. 16. Céterum si benedíxeris spíritu, qui supplet locum idiótæ, quómodo dicet Amen super tuam benedictiónem? quóniam quid dicas, nescit. 17. Nam tu quidem bene grátias agis, sed alter non ædificátur. 18. Grátias ago Deo meo, quod ómnium vestrum lingua loquor. 19. Sed in ecclésia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et álios ínstruam, quam decem míllia verbórum in lingua. 20. Fratres, nolíte púeri éffici sénsibus, sed malítia párvuli estóte; sénsibus autem perfécti estóte. 21. In lege scriptum est : Quóniam in áliis línguis et lábiis áliis loquar pópulo huic; et nec sic exáudient me, dicit Dóminus.

Præsertim pro fidelibus.

22. Itaque linguæ in signum sunt non fidélibus, sed infidélibus, prophetíæ autem non infidélibus, sed fidélibus. 23. Si ergo convéniat univérsa ecclésia in unum, et omnes linguis loquántur, intrent autem idiótæ, aut infidéles, nonne dicent quod insánitis? 24. Si autem omnes prophé-

21) Is. 28. 11.

tent, intret autem quis infidélis, vel idióta, convíncitur ab ómnibus, dijudicátur ab ómnibus : 25. occúlta cordis ejus manifésta fiunt, et ita cadens in fáciem adorábit Deum, pronúntians quod vere Deus in vobis sit.

Regulæ practicæ.

26. Quid ergo est, fratres? cum convenítis, unusquísque vestrum psalmum habet, doctrínam habet, apocalýpsim habet, linguam habet, interpretatiónem habet; ómnia ad ædificatiónem fiant. 27. Sive lingua quis lóquitur, secúndum duos, aut ut multum tres, et per partes; et unus interpretétur. 28. Si autem non fúerit intérpres, táceat in ecclésia, sibi autem loquátur, et Deo. 29. Prophétæ autem duo, aut tres dicant, et céteri dijúdicent. 30. Quod si álii revelátum fúerit sedénti, prior táceat. 31. Potéstis enim omnes per síngulos prophetáre, ut omnes discant, et omnes exhorténtur. 32. Et spíritus prophetárum prophétis subjécti sunt. 33. Non enim est dissensiónis Deus, sed pacis; sicut et in ómnibus ecclésiis sanctórum dóceo. 34. Mulíeres in ecclésiis táceant, non enim permíttitur eis loqui, sed súbditas esse, sicut et lex dicit. 35. Si quid autem volunt díscere, domi viros suos intérrogent. Turpe est enim mulíeri loqui in ecclésia. 36. An a vobis verbum Dei procéssit? aut in vos solos pérvenit? 37. Si quis vidétur prophéta esse, aut spirituális, cognóscat quæ scribo vobis, quia Dómini sunt mandáta. 38. Si quis autem ignórat ignorábitur. 39. Itaque fratres æmulámini prophetáre, et loqui linguis nolíte prohibére. 40. Omnia autem honéste et secúndum órdinem fiant.

34) Gen. 3. 16.

5° — DE RESURRECTIONE MORTUORUM

Christi resurrectio.

15. Notum autem vobis fácio, fratres, evangélium quod prædicávi vobis, quod et accepístis, in quo et statis, 2. per quod et salvámini, qua ratióne prædicáverim vobis, si tenétis, nisi frustra credidístis. 3. Trádidi enim vobis in primis, quod et accépi : quóniam Christus mórtuus est pro peccátis nostris, secúndum Scriptúras; 4. et quia sepúltus est, et quia resurréxit tértia die secúndum Scriptúras; 5. et quia visus est Cephæ, et post hoc úndecim; 6. deínde visus est plus quam quingéntis frátribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormiérunt; 7. deínde visus est Jacóbo, deínde apóstolis ómnibus; 8. novíssime autem ómnium tanquam abortívo, visus est et mihi. 9. Ego enim sum mínimus apostolórum, qui non sum dignus vocári apóstolus, quóniam persecútus sum Ecclésiam Dei. 10. Grátia autem Dei sum id quod sum, et grátia ejus in me vácua non fuit, sed abundántius illis ómnibus laborávi; non ego autem, sed grátia Dei mecum. 11. Sive enim ego, sive illi, sic prædicámus, et sic credidístis.

Absurda sequuntur, negata resurrectione.

12. Si autem Christus prædicátur quod resurréxit a mórtuis, quómodo quidam dicunt in vobis, quóniam resurréctio mortuórum non est? 13. Si autem resurréctio mortuórum non est, neque Christus resurréxit. 14. Si autem Christus non resurréxit, inánis est ergo prædicátio nostra, inánis est et fides vestra. 15. Invenímur

1) Gal. **1.** *11.* — 3) Is. **53.** *15.* — 4) Joan. **2.** *1.* — 5) Joan. **20.** *19.* — 8) Act. **9.** *3.* — 9) Ephes. **3.** *8.*

autem et falsi testes Dei, quóniam testimónium díximus advérsus Deum, quod suscitáverit Christum, quem non suscitávit, si mórtui non resúrgunt. 16. Nam si mórtui non resúrgunt, neque Christus resurréxit. 17. Quod si Christus non resurréxit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccátis vestris. 18. Ergo et qui dormiérunt in Christo, periérunt. 19. Si in hac vita tantum in Christo sperántes sumus, miserabilióres sumus ómnibus homínibus.

Christi resurrectio nostram postulat.

20. Nunc autem Christus resurréxit a mórtuis, primítiæ dormiéntium; 21. quóniam quidem per hóminem mors, et per hóminem resurréctio mortuórum. 22. Et sicut in Adam omnes moriúntur, ita et in Christo omnes vivificabúntur. 23. Unusquísque autem in suo órdine, primítiæ Christus; deínde ii qui sunt Christi, quæ in advéntu ejus credidérunt. 24. Deínde finis, cum tradíderit regnum Deo et Patri, cum evacuáverit omnem principátum et potestátem, et virtútem. 25. Opórtet autem illum regnáre, donec ponat omnes inimícos sub pédibus ejus. 26. Novíssima autem inimíca destruétur mors; ómnia enim subjécit sub pédibus ejus. Cum autem dicat : 27. Omnia subjécta sunt ei, sine dúbio præter eum qui subjécit ei ómnia. 28. Cum autem subjécta fúerint illi ómnia, tunc et ipse Fílius subjéctus erit ei qui subjécit sibi ómnia, ut sit Deus ómnia in ómnibus.

Conclusio.

29. Alióquin quid fácient qui baptizántur pro mórtuis, si omníno mórtui non resúrgunt?

20) Coloss. **1.** *18;* Apoc. **1.** *5.* — 23) I Thess. **4.** *15.* — 25) Psal. **109.** *1;* 1. Hebr. **1.** *13;* **10.** *13.* — 26) Psal. **8.** *8;* Hebr. **2.** *8.*

ut quid et baptizántur pro illis? 30. Ut quid et nos periclitámur omni hora? 31. Quotídie mórior per vestram glóriam, fratres, quam hábeo in Christo Jesu Dómino nostro. 32. Si (secúndum hóminem) ad béstias pugnávi Ephesi, quid mihi prodest, si mórtui non resúrgunt? Manducémus et bibámus, cras enim moriémur. 33. Nolíte sedúci : corrúmpunt mores bonos collóquia mala. 34. Evigiláte justi, et nolíte peccáre; ignorántiam enim Dei quidam habent, ad reveréntiam vobis loquor.

Resurrectionis modus

Omnipotentia sua corpori vitam reddere potest Deus.

35. Sed dicet áliquis : Quómodo resúrgunt mórtui? qualíve córpore vénient? 36. Insípiens, tu quod séminas non vivificátur, nisi prius moriátur. 37. Et quod séminas, non corpus quod futúrum est, séminas, sed nudum granum, ut puta trítici, aut alicújus ceterórum. 38. Deus autem dat illi corpus sicut vult, et unicuíque séminum próprium corpus.

Qualitates corporis resuscitati

39. Non omnis caro, éadem caro; sed ália quidem hóminum, ália vero pécorum, ália vólucrum, ália autem píscium. 40. Et córpora terréstria; sed ália quidem cæléstium glória, ália autem terréstrium. 41. Alia cláritas solis, ália cláritas lunæ, et ália cláritas stellárum. Stella enim a stella differt in claritáte. 42. Sic et resurréctio mortuórum. Seminátur in corruptióne, surget in incorruptióne. 43. Seminátur in ignobilitáte, surget in glória. Seminátur in infirmitáte, surget in virtúte. 44. Seminátur corpus animále, surget corpus spiritále. Si est corpus

32) Sap. 2. *6;* Isai. 22. *13;* 56. *12.*

animále, est et spiritále, sicut scriptum est : 45. Factus est primus homo Adam in ánimam vivéntem, novíssimus Adam in spíritum vivificántem. 46. Sed non prius quod spiritále est, sed quod animále, deínde quod spiritále. 47. Primus homo de terra, terrénus; secúndus homo de cælo, cæléstis. 48. Qualis terrénus, tales et terréni; et qualis cæléstis, tales et cæléstes. 49. Igitur, sicut portávimus imáginem terréni, portémus et imáginem cæléstis. 50. Hoc autem dico, fratres, quia caro et sanguis regnum Dei possidére non possunt, neque corrúptio incorruptélam possidébit.

Num omnes transformentur?

51. Ecce mystérium vobis dico : Omnes quidem resurgémus, sed non omnes immutábimur. 52. In moménto, in ictu óculi, in novíssima tuba; canet enim tuba, et mórtui resúrgent incorrúpti, et nos immutábimur. 53. Opórtet enim corruptíbile hoc indúere incorruptiónem, et mortále hoc indúere immortalitátem.

Per resurrectionem victoria Christi in peccato et in morte.

54. Cum autem mortále hoc indúerit immortalitátem, tunc fiet sermo, qui scriptus est : Absórpta est mors in victória. 55. Ubi est mors victória tua? ubi est mors stímulus tuus? 56. Stímulus autem mortis peccátum est, virtus vero peccáti lex. 57. Deo autem grátias, qui dedit nobis victóriam per Dóminum nostrum Jesum Christum.

Conclusio.

58. Itaque, fratres mei dilécti, stábiles estóte, et immóbiles; abundántes in ópere Dómini semper, sciéntes quod labor vester non est inánis in Dómino.

45) Gen. 2. 7. — 54) Osee 13. 14; Hebr. 2. 14. — 57) I Joan. 5. 5.

EPILOGUS

De colligendis eleemosynis.

16. De colléctis autem quæ fiunt in sanctos, sicut ordinávi ecclésiis Galátiæ, ita et vos fácite. 2. Per unam sábbati unusquísque vestrum apud se sepónat, recóndens quod ei bene placúerit, ut non, cum vénero, tunc colléctæ fiant. 3. Cum autem præsens fúero, quos probavéritis per epístolas, hos mittam perférre grátiam vestram in Jerúsalem. 4. Quod si dignum fúerit ut et ego eam, mecum ibunt.

De adventu Pauli.

5. Véniam autem ad vos, cum Macedóniam pertransíero; nam Macedóniam pertransíbo. 6. Apud vos autem fórsitan manébo, vel étiam hiemábo, ut vos me deducátis quocúmque íero. 7. Nolo enim vos modo in tránsitu vidére, spero enim me aliquántulum témporis manére apud vos, si Dóminus permíserit. 8. Permanébo autem Ephesi usque ad Pentecósten. 9. Ostium enim mihi apértum est magnum, et évidens; et adversárii multi.

Commendationes.

10. Si autem vénerit Timótheus, vidéte ut sine timóre sit apud vos; opus enim Dómini operátur, sicut et ego. 11. Ne quis ergo illum spernat; dedúcite autem illum in pace, ut véniat ad me; exspécto enim illum cum frátribus. 12. De Apóllo autem fratre vobis notum fácio, quóniam multum rogávi eum ut veníret ad vos cum frátribus; et útique non fuit volúntas ut nunc veníret; véniet autem, cum ei vácuum fúerit. 13. Vigiláte, state in fide, virílíter ágite, et confortámini. 14. Omnia vestra in caritáte fiant. 15. Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stéphanæ, et Fortunáti, et Acháici, quó-

niam sunt primítiæ Acháiæ, et in ministérium sanctórum ordinavérunt seípsos; 16. ut et vos súbditi sitis ejúsmodi, et omni cooperánti et laboránti. 17. Gáudeo autem in præséntia Stéphanæ, et Fortunáti, et Acháici, quóniam id quod vobis déerat, ipsi supplevérunt; 18. refecérunt enim et meum spíritum, et vestrum. Cognóscite ergo qui hujúsmodi sunt.

Salutationes.

19. Salútant vos ecclésiæ Asiæ. Salútant vos in Dómino multum, Aquila et Priscílla, cum doméstica sua ecclésia; apud quos et hóspitor. 20. Salútant vos omnes fratres. Salutáte ínvicem in ósculo sancto. 21. Salutátio, mea manu Pauli. 22. Si quis non amat Dóminum nostrum Jesum Christum, sit anathéma, Maran Atha. 23. Grátia Dómini nostri Jesu Christi vobíscum. 24. Cáritas mea cum ómnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD CORINTHIOS SECUNDA

PROŒMIUM

Salutatio.

1. Paulus apóstolus Jesu Christi per voluntátem Dei et Timótheus frater, ecclésiæ Dei quæ est Corínthi, cum ómnibus sanctis qui sunt in univérsa Acháia. 2. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

Deus Paulum consolatur inter afflictiones.

3. Benedíctus Deus et Pater Dómini nostri Jesu Christi, pater misericordiárum, et Deus totíus consolatiónis, 4. qui consolátur nos in omni tribulatióne nostra, ut possímus et ipsi consolári eos qui in omni pressúra sunt, per exhortatiónem qua exhortámur et ipsi a Deo. 5. Quóniam sicut abúndant passiónes Christi in nobis, ita et per Christum abúndat consolátio nostra. 6. Sive autem tribulámur pro vestra exhortatióne et salúte, sive consolámur pro vestra consolatióne, sive exhortámur pro vestra exhortatióne et salúte, quæ operátur tolerántiam earúmdem passiónum, quas et nos pátimur; 7. ut spes nostra firma sit pro vobis, sciéntes quod sicut sócii passiónum estis, sic éritis et consolatiónis. 8. Non enim vólumus ignoráre vos fratres de

3) Ephes. 1. 3; I Petr. 1. 3.

tribulatióne nostra quæ facta est in Asia, quóniam supra modum graváti sumus supra virtútem, ita ut tædéret nos étiam vívere. 9. Sed ipsi in nobismetípsis respónsum mortis habúimus, ut non simus fidéntes in nobis, sed in Deo, qui súscitat mórtuos; 10. qui de tantis perículis nos erípuit, et éruit; in quem sperámus quóniam et adhuc erípiet; 11. adjuvántibus et vobis in oratióne pro nobis, ut ex multórum persónis, ejus quæ in nobis est donatiónis, per multos grátiæ agántur pro nobis. 12. Nam glória nostra hæc est, testimónium consciéntiæ nostræ, quod in simplicitáte cordis et sinceritáte Dei, et non in sapiéntia carnáli, sed in grátia Dei, conversáti sumus in hoc mundo, abundántius autem ad vos. 13. Non enim ália scríbimus vobis, quam quæ legístis, et cognovístis. Spero autem quod usque in fine cognoscétis, 14. sicut et cognovístis nos ex parte, quod glória vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Dómini nostri Jesu Christi.

PARS PRIMA

MINISTERII CHRISTIANI APOLOGIA

[1, *15* — 7, *16*]

Pauli sinceritas.

15. Et hac confidéntia vólui prius veníre ad vos, ut secúndam grátiam haberétis : 16. et per vos transíre in Macedóniam, et íterum a Macedónia veníre ad vos, et a vobis dedúci in Judæam. 17. Cum ergo hoc voluíssem, numquid levitáte usus sum? Aut quæ cógito, secúndum carnem cógito, ut sit apud me EST et NON? 18. Fidélis autem Deus, quia sermo noster qui fuit

apud vos, non est in illo EST et NON. 19. Dei enim Fílius, Jesus Christus, qui in vobis per nos prædicátus est, per me, et Silvánum, et Timótheum, non fuit EST et NON, sed EST in illo fuit. 20. Quotquot enim promissiónes Dei sunt, in illo EST; ídeo et per ipsum Amen Deo ad glóriam nostram. 21. Qui autem confírmat nos vobíscum in Christo, et qui unxit nos Deus, 22. qui et signávit nos, et dedit pignus Spíritus in córdibus nostris.

Cur non venerit itinere nuntiato?

23. Ego autem testem Deum ínvoco in ánimam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corínthum; non quia dominámur fídei vestræ, sed adjutóres sumus gáudii vestri, nam fide statis. 2. Státui autem hoc ipsum apud me, ne íterum in tristítia venírem ad vos. 2. Si enim ego contrísto vos, et quis est qui me lætíficet, nisi qui contristátur ex me? 3. Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum vénero, tristítiam super tristítiam hábeam, de quibus oportúerat me gaudére; cónfidens in ómnibus vobis, quia meum gáudium, ómnium vestrum est. 4. Nam ex multa tribulatióne et angústia cordis scripsi vobis per multas lácrymas; non ut contristémini, sed ut sciátis quam caritátem hábeam abundántius in vobis. 5. Si quis autem contristávit, non me contristávit, sed ex parte, ut non ónerem omnes vos. 6. Súfficit illi qui ejúsmodi est, objurgátio hæc quæ fit a plúribus : 7. ita ut e contrário magis donétis, et consolémini, ne forte abundantióri tristítia absorbeátur qui ejúsmodi est. 8. Propter quod óbsecro vos, ut confirmétis in illum caritátem. 9. Ideo enim et scripsi, ut cognóscam experiméntum vestrum, an in ómnibus obediéntes sitis.

10. Cui autem áliquid donástis, et ego; nam et ego quod donávi, si quid donávi, propter vos in persóna Christi, 11. ut non circumveniámur a Sátana; non enim ignorámus cogitatiónes ejus. 12. Cum veníssem autem Tróadem propter evangélium Christi, et óstium mihi apértum esset in Dómino, 13. non hábui réquiem spirítui meo, eo quod non invénerim Titum fratrem meum; sed valefáciens eis, proféctus sum in Macedóniam.

Apostolatum Pauli justificavit effectus.

14. Deo autem grátias, qui semper triúmphat nos in Christo Jesu, et odórem notítiæ suæ manifestat per nos in omni loco; 15. quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui péreunt: 16. áliis quidem odor mortis in mortem, áliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idóneus? 17. Non enim sumus sicut plúrimi, adulterántes verbum Dei, sed ex sinceritáte, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo lóquimur.

Fructus suæ prædicationis commendatur Paulus.

3. Incípimus íterum nosmetípsos commendáre, aut numquid egémus (sicut quidam) commendatítiis epístolis ad vos, aut ex vobis? 2. Epístola nostra vos estis, scripta in córdibus nostris, quæ scitur et légitur ab ómnibus homínibus; 3. manifestáti quod epistola estis Christi, ministráta a nobis, et scripta non atraménto, sed spíritu Dei vivi, non in tábulis lapídeis, sed in tábulis cordis carnálibus. 4. Fidúciam autem talem habémus per Christum ad Deum; 5. non quod sufficiéntes simus cogitáre áliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficiéntia nostra ex Deo est; 6. qui et idóneos nos fecit minístros novi testaménti, non

líttera, sed spíritu : líttera enim occídit, spíritus autem vivíficat.

Ministerium novæ legis majus est.

7. Quod si ministrátio mortis, lítteris deformáta in lapídibus, fuit in glória, ita ut non possent inténdere fílii Israel in fáciem Móysi, propter glóriam vultus ejus quæ evacuátur; 8. quómodo non magis ministrátio spíritus erit in glória? 9. Nam si ministrátio damnatiónis glória est, multo magis abúndat ministérium justítiæ in glória. 10. Nam nec glorificátum est quod cláruit in hac parte, propter excelléntem glóriam. 11. Si enim quod evacuátur, per glóriam est, multo magis quod manet, in glória est.

Judæorum velamen fide aufertur.

12. Habéntes ígitur talem spem, multa fidúcia útimur; 13. et non sicut Móyses ponébat velámen super fáciem suam, ut non inténderent fílii Israel in fáciem ejus, quod evacuátur. 14. Sed obtúsi sunt sensus eórum. Usque in hodiérnum enim diem idípsum velámen in lectióne Véteris Testaménti manet non revelátum (quóniam in Christo evacuátur). 15. Sed usque in hodiérnum diem, cum légitur Móyses, velámen pósitum est super cor eórum. 16. Cum autem convérsus fúerit ad Dóminum, auferétur velámen. 17. Dóminus autem Spíritus est; ubi autem Spíritus Dómini, ibi libértas. 18. Nos vero omnes, reveláta fácie glóriam Dómini speculántes, in eámdem imáginem transformámur a claritáte in claritátem, tamquam a Dómini Spíritu.

Evangelium omnibus nuntiatur.

4. Ideo habéntes administratiónem, juxta

13) Exod. 34. 33. — 17) Joan. 4. 24.

quod misericórdiam consecúti sumus non defícimus. 2. Sed abdicámus occúlta dedécoris, non ambulántes in astútia, neque adulterántes verbum Dei, sed in manifestatióne veritátis commendántes nosmetípsos ad omnem consciéntiam hóminum coram Deo. 3. Quod si étiam opértum est evangélium nostrum, in iis qui péreunt est opértum; 4. in quibus Deus hujus sæculi excæcávit mentes infidélium, ut non fúlgeat illis illuminátio evangélii glóriæ Christi, qui est imágo Dei. 5. Non enim nosmetípsos prædicámus, sed Jesum Christum Dóminum nostrum; nos autem servos vestros per Jesum: 6. quóniam Deus qui dixit de ténebris lucem splendéscere, ipse illúxit in córdibus nostris, ad illuminatiónem sciéntiæ claritátis Dei, in fácie Christi Jesu.

Prædicatores fidei, multa adversa patientes, a Deo roborantur.

7. Habémus autem thesáurum istum in vasis fictílibus, ut sublímitas sit virtútis Dei, et non ex nobis. 8. In ómnibus tribulatiónem pátimur, sed non angustiámur; aporiámur, sed non destitúimur; 9. persecutiónem pátimur, sed non derelínquimur; dejícimur, sed non perímus; 10. semper mortificatiónem Jesu in córpore nostro circumferéntes, ut et vita Jesu manifestétur in corpóribus nostris. 11. Semper enim nos, qui vívimus, in mortem trádimur propter Jesum, ut et vita Jesu manifestétur in carne nostra mortáli. 12. Ergo mors in nobis operátur, vita autem in vobis.

Firmantur spe gloriæ futuræ.

13. Habéntes autem eúmdem spíritum fídei,

13) Ps. **115**, *10*.

sicut scriptum est : Crédidi propter quod locútus sum; et nos crédimus, propter quod et lóquimur, 14. sciéntes quóniam qui suscitávit Jesum, et nos cum Jesu suscitábit, et constítuet vobíscum. 15. Omnia enim propter vos, ut grátia abúndans, per multos in gratiárum actióne, abúndet in glóriam Dei. 16. Propter quod non defícimus; sed licet is qui foris est, noster homo corrumpátur, tamen is qui intus est, renovátur de die in diem. 17. Id enim quod in præsénti est momentáneum et leve tribulatiónis nostræ, supra modum in sublimitáte ætérnum glóriæ pondus operátur in nobis. 18. Non contemplántibus nobis quæ vidéntur, sed quæ non vidéntur. Quæ enim vidéntur, temporália sunt, quæ autem non vidéntur, ætérna sunt. 5. Scimus enim, quóniam si terréstris domus nostra hujus habitatiónis dissolvátur, quod ædificatiónem ex Deo habémus, domum non manufáctam, ætérnam in cælis. 2. Nam et in hoc ingemíscimus, habitatiónem nostram quæ de cælo est superíndui cupiéntes; 3. si tamen vestíti, non nudi inveniámur. 4. Nam et qui sumus in hoc tabernáculo, ingemíscimus graváti, eo quod nólumus exspoliári, sed supervestíri, ut absorbeátur quod mortále est a vita. 5. Qui autem éfficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus Spíritus. 6. Audéntes ígitur semper, sciéntes quóniam dum sumus in córpore, peregrinámur a Dómino. 7. (Per fidem enim ambulámus, et non per spéciem) : 8. Audémus autem et bonam voluntátem habémus magis peregrinári a córpore, et præséntes esse ad Dóminum. 9. Et ídeo conténdimus, sive ab-

3) Apoc. 16. 15.

séntes, sive præséntes, placére illi. 10. Omnes enim nos manifestári opórtet ante tribúnal Christi, ut réferat unusquísque própria córporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

Et amore Christi erga omnes.

11. Sciéntes ergo timórem Dómini, homínibus suadémus; Deo autem manifésti sumus. Spero autem et in consciéntiis vestris maniféstos nos esse. 12. Non íterum commendámus nos vobis, sed occasiónem damus vobis gloriándi pro nobis, ut habeátis ad eos qui in fácie gloriántur, et non in corde. 13. Sive enim mente excédimus, Deo; sive sóbrii sumus, vobis. 14. Cáritas enim Christi urget nos; æstimántes hoc, quóniam si unus pro ómnibus mórtuus est, ergo omnes mórtui sunt; 15. et pro ómnibus mórtuus est Christus, ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mórtuus est et resurréxit. 16. Itaque nos ex hoc néminem nóvimus secúndum carnem. Et si cognóvimus secúndum carnem Christum, sed nunc jam non nóvimus. 17. Si qua ergo in Christo nova creatúra, vétera transiérunt: ecce facta sunt ómnia nova. 18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliávit sibi per Christum, et dedit nobis ministérium reconciliatiónis. 19. Quóniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcílians sibi, non réputans illis delícta ipsórum, et pósuit in nobis verbum reconciliatiónis. 20. Pro Christo ergo legatióne fúngimur, tamquam Deo exhortánte per nos. Obsecrámus pro Christo, reconciliámini Deo. 21. Eum, qui non nóverat peccátum, pro nobis peccátum fecit, ut nos efficerémur justítia Dei in ipso.

10) Rom. **14.** *10.* — 17) Is. **43.** *19;* Apoc. **21.** *5.*

Labor Apostolicus.

6. Adjuvántes autem exhortámur, ne in vácuum grátiam Dei recipiátis. 2. Ait enim : Témpore accépto exaudívi te, et in die salútis adjúvi te. Ecce nunc tempus acceptábile, ecce nunc dies salútis. 3. Némini dantes ullam offensiónem, ut non vituperétur ministérium nostrum; 4. sed in ómnibus exhibeámus nosmetípsos sicut Dei ministros, in multa patiéntia, in tribulatiónibus, in necessitátibus, in angústiis, 5. in plagis, in carcéribus, in seditiónibus, in labóribus, in vigíliis, in jejúniis, 6. in castitáte, in sciéntia, in longanimitáte, in suavitáte, in Spíritu Sancto, in caritáte non ficta, 7. in verbo veritátis, in virtúte Dei, per arma justítiæ a dextris et a sinístris, 8. per glóriam et ignobilitátem, per infámiam et bonam famam, ut seductóres et veráces, sicut qui ignóti et cógniti, 9. quasi moriéntes et ecce vívimus, ut castigáti et non mortificáti, 10. quasi tristes, semper autem gaudéntes, sicut egéntes, multos autem locupletántes, tamquam nihil habéntes, et ómnia possidéntes.

Conclusio :

Corinthii pro amore amorem reddant et consortia infidelium vitent.

11. Os nostrum patet ad vos, o Corínthii, cor nostrum dilatátum est. 12. Non angustiámini in nobis, angustiámini autem in viscéribus vestris; 13. eámdem autem habéntes remuneratiónem, tamquam fíliis dico, dilatámini et vos. 14. Nolíte jugum dúcere cum infidélibus. Quæ enim participátio justítiæ cum iniquitáte? Aut quæ societas luci ad ténebras? 15. Quæ autem convéntio Christi ad Bélial?

2) Isai **49.** *8.* — 3) I Cor. **10.** *32.* — 4) I Cor. **4.** *1.*

Aut quæ pars fidéli cum infidéli? 16. Qui autem consénsus templo Dei cum idólis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus : Quóniam inhabitábo in illis, et inambulábo inter eos, et ero illórum Deus, et ipsi erunt mihi pópulus. 17. Propter quod exíte de médio eórum, et separámini, dicit Dóminus, et immúndum ne tetigéritis; 18. et ego recípiam vos, et ero vobis in patrem, et vos éritis mihi in fílios et fílias, dicit Dóminus omnípotens. 7. Has ergo habéntes promissiónes, caríssimi, mundémus nos ab omni inquinaménto carnis, et spíritus perficiéntes sanctificatiónem in timóre Dei.

Caritas Pauli erga eos.

2. Cápite nos. Néminem læsimus, néminem corrúpimus, néminem circumvénimus. 3. Non ad condemnatiónem vestram dico, prædíximus enim quod in córdibus nostris estis, ad commoriéndum et ad convivéndum. 4. Multa mihi fidúcia est apud vos, multa mihi gloriátio pro vobis, replétus sum consolatióne, superabúndo gáudio in omni tribulatióne nostra. 5. Nam et cum venissémus in Macedóniam, nullam réquiem hábuit caro nostra, sed omnem tribulatiónem passi sumus : foris pugnæ, intus timóres. 6. Sed qui consolátur húmiles, consolátus est nos Deus in advéntu Titi. 7. Non solum autem in advéntu ejus, sed étiam in consolatióne, qua consolátus est in vobis, réferens nobis vestrum desidérium, vestrum fletum, vestram æmulatiónem pro me, ita ut magis gaudérem.

8. Quóniam etsi contristávi vos in epístola, non me pænitet; etsi pænitéret, videns quod

16) I Cor. **3.** *16. 17*; **6.** *19*; Levit. **26.** *12*. — 17) Isai. **52.** *11*. — 18) Jer. **31.** *9*.

epístola illa (etsi ad horam) vos contristávit. 9. nunc gáudeo; non quia contristáti estis, sed quia contristáti estis ad pæniténtiam. Contristáti enim estis secúndum Deum, ut in nullo detriméntum patiámini ex nobis. 10. Quæ enim secúndum Deum tristítia est, pæniténtiam in salútem stábilem operátur; sæculi autem tristítia mortem operátur. 11. Ecce enim hoc ipsum, secúndum Deum contristári vos, quantam in vobis operátur sollicitúdinem; sed defensiónem, sed indignatiónem, sed timórem, sed desidérium, sed æmulatiónem, sed vindíctam. In ómnibus exhibuístis vos, incontaminátos esse negótio. 12. Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit injúriam, nec propter eum qui passus est; sed ad manifestándam sollicitúdinem nostram, quam habémus pro vobis 13. coram Deo.

Ideo consoláti sumus. In consolatióne autem nostra, abundántius magis gavísi sumus super gáudio Titi, quia reféctus est spíritus ejus ab ómnibus vobis. 14. Et si quid apud illum de vobis gloriátus sum, non sum confúsus; sed sicut ómnia vobis in veritáte locúti sumus, ita et gloriátio nostra, quæ fuit ad Titum, véritas facta est. 15. Et víscera ejus abundántius in vobis sunt, reminiscéntis ómnium vestrum obediéntiam, quómodo cum timóre et tremóre excepístis illum. 16. Gáudeo quod in ómnibus confído in vobis.

---

10) I Petr. 2. 19.

PARS SECUNDA

ELEEMOSYNA PRO HIEROSOLYMITANIS FIDELIBUS [8, *1* — 9, *15*]

Macedonum exemplum.

8. Notam autem fácimus vobis, fratres, grátiam Dei, quæ data est in ecclésiis Macedóniæ: 2. quod in multo experiménto tribulatiónis, abundántia gáudii ipsórum fuit, et altíssima paupértas eórum, abundávit in divítias simplicitátis eórum; 3. quia secúndum virtútem testimónium illis reddo, et supra virtútem voluntárii fuérunt; 4. cum multa exhortatióne obsecrántes nos grátiam, et communicatiónem ministérii, quod fit in sanctos. 5. Et non sicut sperávimus, sed semetípsos dedérunt primum Dómino, deínde nobis per voluntátem Dei; 6. ita ut rogarémus Titum, ut quemádmodum cœpit, ita et perfíciat in vobis étiam grátiam istam.

Eleemosynæ laus.

7. Sed sicut in ómnibus abundátis fide, et sermóne, et sciéntia, et omni sollicitúdine, ínsuper et caritáte vestra in nos, ut et in hac grátia abundétis. 8. Non quasi ímperans dico, sed per aliórum sollicitúdinem, étiam vestræ caritátis ingénium bonum cómprobans. 9. Scitis enim grátiam Dómini nostri Jesu Christi, quóniam propter vos egénus factus est, cum esset dives, ut illíus inópia vos dívites essétis. 10. Et consílium in hoc do, hoc enim vobis útile est, qui non solum fácere, sed et velle cœpístis ab anno prióre. 11. Nunc vero et facto perfícite, ut quemádmodum promptus est ánimus voluntátis, ita sit et perficiéndi ex eo quod habétis. 12. Si enim vo-

lúntas prompta est, secúndum id quod habet, accépta est, non secúndum id quod non habet. 13. Non enim ut áliis sit remíssio, vobis autem tribulátio, sed ex æqualitáte. 14. In præsénti témpore vestra abundántia illórum inópiam súppleat, ut et illórum abundántia vestræ inópiæ sit suppleméntum, ut fiat æquálitas sicut scriptum est : 15. Qui multum, non abundávit : et qui módicum, non minorávit.

Collectores eleemosynæ collaudat.

16. Grátias autem Deo, qui dedit eámdem sollicitúdinem pro vobis in corde Titi, 17. quóniam exhortatiónem quidem suscépit, sed cum sollicítior esset, sua voluntáte proféctus est ad vos. 18. Mísimus étiam cum illo fratrem, cujus laus est in evangélio per omnes ecclésias; 19. non solum autem, sed et ordinátus est ab ecclésiis comes peregrinatiónis nostræ, in hanc grátiam quæ ministrátur a nobis ad Dómini glóriam, et destinátam voluntátem nostram; 20. devitántes hoc, ne quis nos vitúperet in hac plenitúdine quæ ministrátur a nobis. 21. Providémus enim bona non solum coram Deo, sed étiam coram homínibus. 22. Mísimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probávimus in multis sæpe sollícitum esse, nunc autem multo sollicitiórem, confidéntia multa in vos, 23. sive pro Tito, qui est sócius meus, et in vos adjútor, sive fratres nostri, apóstoli ecclesiárum, glória Christi. 24. Ostensiónem ergo, quæ est caritátis vestræ, et nostræ glóriæ pro vobis, in illos osténdite in faciem ecclesiárum.

15) Exod. **16.** *18.* — 21) Rom. **12.** *17.*

Abundanter et cum gaudio dandum est.

9. Nam de ministério, quod fit in sanctos, ex abundánti est mihi, scríbere vobis. 2. Scio enim promptum ánimum vestrum; pro quo de vobis glórior apud Macedónes, quóniam et Acháia paráta est ab anno prætérito, et vestra æmulátio provocávit plúrimos. 3. Misi autem fratres, ut ne quod gloriámur de vobis, evacuétur in hac parte, ut (quemádmodum dixi) paráti sitis; 4. ne cum vénerint Macedónes mecum, et invénerint nos imparátos, erubescámus nos (ut non dicámus vos) in hac substántia. 5. Necessárium ergo existimávi rogáre fratres, ut prævéniant ad vos, et præparent repromíssam benedictiónem hanc parátam esse, sic quasi benedictiónem, non tamquam avarítiam.

6. Hoc autem dico : Qui parce séminat, parce et metet; et qui séminat in benedictiónibus, de benedictiónibus et metet. 7. Unusquísque prout destinávit in corde suo, non ex tristítia, aut ex necessitáte; hílarem enim datórem díligit Deus. 8. Potens est autem Deus omnem grátiam abundáre fácere in vobis, ut in ómnibus semper omnem sufficiéntiam habéntes, abundétis in omne opus bonum, 9. sicut scriptum est : Dispérsit, dedit paupéribus; justítia ejus manet in sæculum sæculi.

Eleemosynæ fructus.

10. Qui autem administrat semen seminánti, et panem ad manducándum præstábit, et multiplicábit semen vestrum, et augébit increménta frugum justítiæ vestræ : 11. ut in ómnibus locupletáti abundétis in omnem simplicitátem, quæ operátur per nos gratiárum actiónem Deo. 12. Quóniam ministérium hujus offícii, non solum supplet ea quæ

desunt sanctis, sed étiam abúndat per multas gratiárum actiónes in Dómino. 13. Per probatiónem ministérii hujus, glorificántes Deum in obediéntia confessiónis vestræ, in evangélium Christi, et simplicitáte communicatiónis in illos, et in omnes, 14. et in ipsórum obsecratióne pro vobis, desiderántium vos propter eminéntem grátiam Dei in vobis. 15. Grátias Deo super inenarrábili dono ejus.

PARS TERTIA

APOLOGIA PAULI CONTRA SUOS ADVERSARIOS [10-13]

Vindicat suam apostolicam auctoritatem.

10. Ipse autem ego Paulus óbsecro vos, per mansuetúdinem et modéstiam Christi, qui in fácie quidem húmilis sum inter vos, absens autem confído in vobis. 2. Rogo autem vos ne præsens áudeam, per eam confidéntiam qua exístimor audére, in quosdam qui arbitrántur nos tanquam secúndum carnem ambulémus. 3. In carne enim ambulántes, non secúndum carnem militámus. 4. Nam arma milítiæ nostræ non carnália sunt, sed poténtia Deo ad destructiónem munitiónum, consília destruéntes, 5. et omnem altitúdinem extolléntem se advérsus sciéntiam Dei, et in captivitátem redigéntes omnem intelléctum in obséquium Christi, 6. et in promptu habéntes ulcísci omnem inobediéntiam, cum impléta fúerit vestra obediéntia.

Idem audebit præsens ac per epistolas.

7. Quæ secúndum fáciem sunt, vidéte. Si quis confídit sibi Christi se esse, hoc cógitet

7) Eccli. 35. 1.

íterum apud se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos. 8. Nam, et si ámplius áliquid gloriátus fúero de potestáte nostra, quam dedit nobis Dóminus in ædificatiónem, et non in destructiónem vestram, non erubéscam. 9. Ut autem non exístimer tanquam terrére vos per epístolas, 10. quóniam quidem epístolæ, ínquiunt, graves sunt et fortes, præséntia autem córporis infírma, et sermo contemptíbilis; 11. hoc cógitet qui ejúsmodi est, quia quales sumus verbo per epístolas abséntes, tales et præséntes in facto.

Non supergreditur suam mensuram.

12. Non enim audémus insérere, aut comparáre nos quibúsdam, qui seípsos comméndant; sed ipsi in nobis nosmetípsos metiéntes, et comparántes nosmetípsos nobis. 13. Nos autem non in imménsum gloriábimur, sed secúndum mensúram régulæ, qua mensus est nobis Deus, mensúram pertingéndi usque ad vos. 14. Non enim quasi non pertingéntes ad vos, superexténdimus nos; usque ad vos enim pervénimus in evangélio Christi. 15. Non in imménsum gloriántes in aliénis labóribus; spem autem habéntes crescéntis fídei vestræ, in vobis magnificári secúndum régulam nostram in abundántiam, 16. étiam in illa quæ ultra vos sunt evangelizáre, non in aliéna régula in iis quæ præparáta sunt gloriári. 17. Qui autem gloriátur, in Dómino gloriétur. 18. Non enim qui seípsum comméndat, ille probátus est, sed quem Deus comméndat.

Suam causam defendendo se excusat.

11. Utinam sustinerétis módicum quid in-

9) Ps. **111.** 9. — 13) Ephes. **4.** 7. — 17) Jer. **9.** 23; I Cor. **1.** 31.

sipiéntiæ meæ, sed et supportáte me. 2. Æmulor enim vos Dei æmulatióne. Despóndi enim vos uni viro vírginem castam exhibére Christo. 3. Tímeo autem, ne sicut serpens Hevam sedúxit astútia sua, ita corrumpántur sensus vestri, et éxcidant a simplicitáte, quæ est in Christo. 4. Nam si is qui venit, álium Christum prædicat, quem non prædicávimus, aut álium spíritum accípitis, quem non accepístis, aut áliud evangélium, quod non recepístis, recte paterémini. 5. Exístimo enim nihil me minus fecísse a magnis apóstolis. 6. Nam etsi imperítus sermóne, sed non sciéntia : in ómnibus autem manifestáti sumus vobis.

Gratuitas suæ prædicationis.

7. Aut numquid peccátum feci, meipsum humílians, ut vos exaltémini? quóniam gratis evangélium Dei evangelizávi vobis? 8. Alias ecclésias exspoliávi, accípiens stipéndium ad ministérium vestrum. 9. Et cum essem apud vos, et égerem, nulli onerósus fui; nam quod mihi déerat, supplevérunt fratres qui venérunt a Macedónia; et in ómnibus sine ónere me vobis servávi, et servábo. 10. Est véritas Christi in me, quóniam hæc gloriátio non infringétur in me in regiónibus Acháiæ. 11. Quare? Quia non díligo vos? Deus scit. 12. Quod autem fácio, et fáciam, ut ámputem occasiónem eórum qui volunt occasiónem, ut in quo gloriántur, inveniántur sicut et nos. 13. Nam ejúsmodi pseudoapóstoli, sunt operárii súbdoli, transfigurántes se in apóstolos Christi. 14. Et non mirum, ipse enim Sátanas transfigúrat se in ángelum lucis. 15 Non est ergo magnum, si minístri ejus transfi-

3) Gen. 8. 4.

guréntur velut minístri justítiæ, quorum finis erit secúndum ópera ipsórum.

Suis adversariis æqualis.

16. Iterum dico (ne quis me putet insipiéntem esse, alióquin velut insipiéntem accípite me, ut et ego módicum quid glórier), 17. quod loquor, non loquor secúndum Deum, sed quasi in insipiéntia, in hac substántia glóriæ. 18. Quóniam multi gloriántur secúndum carnem et ego gloriábor. 19. Libénter enim suffértis insipiéntes, cum sitis ipsi sapiéntes. 20. Sustinétis enim si quis vos in servitútem rédigit, si quis dévorat, si quis áccipit, si quis extóllitur, si quis in fáciem vos cædit. 21. Secúndum ignobilitátem dico, quasi nos infírmi fuérimus in hac parte. In quo quis audet (in insipiéntia dico), áudeo et ego. 22. Hebræi sunt, et ego. Israelítæ sunt, et ego. Semen Abrahæ sunt, et ego.

Labores Apostoli.

23. Minístri Christi sunt (ut minus sápiens dico), plus ego : in labóribus plúrimis, in carcéribus abundántius, in plagis supra modum, in mórtibus frequénter. 24. A Judæis quinquies, quadragénas, una minus, accépi. 25. Ter virgis cæsus sum, semel lapidátus sum, ter naufrágium feci, nocte et die in profúndo maris fui, 26. in itinéribus sæpe, perículis flúminum, perículis latrónum, perículis ex génere, perículis ex géntibus, perículis in civitáte, perículis in solitúdine, perículis in mari, perículis in falsis frátribus; 27. in labóre et ærúmna, in vigíliis multis, in fame et siti, in jejúniis multis, in frígore et nuditáte. 28. Præter illa quæ extrínsecus

24) Deut. **25.** *3.* — 25) Act. **16.** *22;* Act. **14.** *18;* Act. **27.** *41.*

sunt, instántia mea quotidiána, sollicitúdo ómnium ecclesiárum. 29. Quis infirmátur, et ego non infírmor? quis scandalizátur, et ego non uror? 30. Si gloriári opórtet, quæ infirmitátis meæ sunt, gloriábor. 31. Deus et Pater Dómini nostri Jesu Christi, qui est benedíctus in sæcula, scit quod non méntior. 32. Damásci præpósitus gentis Arétæ regis custodiébat civitátem Damascenórum, ut me comprehénderet; 33. et per fenéstram in sporta dimíssus sum per murum, et sic effúgi manus ejus.

Pauli visiones.

12. Si gloriári opórtet (non éxpedit quidem), véniam autem ad visiónes et revelatiónes Dómini. 2. Scio hóminem in Christo ante annos quatuórdecim (sive in córpore néscio, sive extra corpus néscio, Deus scit), raptum hujúsmodi usque ad tértium cælum. 3. Et scio hujúsmodi hóminem (sive in córpore, sive extra corpus, néscio, Deus scit), 4. quóniam raptus est in paradísum, et audívit arcána verba, quæ non licet hómini loqui.

5. Pro hujúsmodi gloriábor; pro me autem nihil gloriábor nisi in infirmitátibus meis. 6. Nam, et si volúero gloriári, non ero insípiens, veritátem enim dicam; parco autem, ne quis me exístimet supra id quod videt in me, aut áliquid audit ex me. 7. Et ne magnitúdo revelatiónum extóllat me, datus est mihi stímulus carnis meæ ángelus Sátanæ, qui me colaphízet. 8. Propter quod ter Dóminum rogávi ut discéderet a me; 9. et dixit mihi : Súfficit tibi grátia mea, nam virtus in infirmitáte perfícitur. Libénter ígitur gloriábor in infirmitá-

32) Act. 9. 24.
2) Act. 9. 3

tibus meis, ut inhábitet in me virtus Christi. 10. Propter quod pláceo mihi in infirmitátibus meis, in contuméliis, in necessitátibus, in persecutiónibus, in angústiis pro Christo; cum enim infírmor, tunc potens sum.

Ejus infirmitates.

11. Factus sum insípiens, vos me coegístis. Ego enim a vobis débui commendári, nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra modum apóstoli, tamétsi nihil sum. 12. Signa tamen apostolátus mei facta sunt super vos, in omni patiéntia, in signis, et prodígiis, et virtútibus. 13. Quid est enim, quod minus habuístis præ céteris ecclésiis, nisi quod ego ipse non gravávi vos? Donáte mihi hanc injúriam. 14. Ecce tértio hoc parátus sum veníre ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent fílii paréntibus thesaurizáre, sed paréntes fíliis. 15. Ego autem libentíssime impéndam, et superimpéndar ipse pro animábus vestris, licet plus vos díligens, minus díligar.

16. Sed esto, ego vos non gravávi; sed cum essem astútus, dolo vos cepi. 17. Numquid per áliquem eórum quos misi ad vos, circúmveni vos? 18. Rogávi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circúmvenit? nonne eódem spíritu ambulávimus? nonne iísdem vestígiis.

Conclusio :

Timores.

19. Olim putátis quod excusémus nos apud vos? Coram Deo in Christo lóquimur; ómnia autem, caríssimi, propter ædificatiónem vestram. 20. Tímeo enim, ne forte cum vénero, non quales volo, invéniam vos; et ego invéniar a vobis, qualem non vultis : ne forte contentiónes, æmulatiónes, animositátes, dissensiónes, detra-

ctiónes, susurratiónes, inflatiónes, seditiónes sint inter vos; 21. ne íterum, cum vénero, humíliet me Deus apud vos; et lúgeam multos ex iis qui ante peccavérunt, et non egérunt pæniténtiam super immundítia, et fornicatióne, et impudicítia, quam gessérunt.

Severe castigabit.

13. Ecce tértio hoc vénio ad vos; in ore duórum, vel trium téstium stabit omne verbum. 2. Prædíxi, et prædico, ut præsens, et nunc absens, iis qui ante peccavérunt, et céteris ómnibus, quóniam si vénero íterum, non parcam. 3. An experiméntum quæritis ejus qui in me lóquitur Christus, qui in vobis non infirmátur, sed potens est in vobis? 4. Nam etsi crucifíxus est ex infirmitáte, sed vivit ex virtúte Dei. Nam et nos infírmi sumus in illo, sed vivémus cum eo ex virtúte Dei in vobis. 5. Vosmetípsos tentáte si estis in fide; ipsi vos probáte. An non cognóscitis vosmetípsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte réprobi estis. 6. Spero autem quod cognoscétis, quia nos non sumus réprobi. 7. Orámus autem Deum ut nihil mali faciátis, non ut nos probáti appareámus, sed ut vos quod bonum est faciátis, nos autem ut réprobi simus. 8. Non enim póssumus áliquid advérsus veritátem, sed pro veritáte. 9. Gaudémus enim, quóniam nos infírmi sumus, vos autem poténtes estis. Hoc et orámus vestram consummatiónem. 10. Ideo hæc absens scribo, ut non præsens dúrius agam, secúndum potestátem, quam Dóminus dedit mihi in ædificatiónem, et non in destructiónem.

1) Deut. **19.** *15;* Matth. **18.** *16;* Joan. **8.** *17;* Hebr. **10.** *28.*

EPILOGUS

11. De cétero, fratres, gaudéte, perfécti estóte, exhortámini, idem sápite, pacem habéte, et Deus pacis et dilectiónis erit vobíscum. 12. Salutáte ínvicem in ósculo sancto. Salútant vos omnes sancti. 13. Grátia Dómini nostri Jesu Christi, et cáritas Dei, et communicátio Sancti Spíritus sit cum ómnibus vobis. Amen.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS

PROŒMIUM [1, *1-10*]

1. Paulus apóstolus non ab homínibus, neque per hóminem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitávit eum a mórtuis; 2. et qui mecum sunt omnes fratres, ecclésiis Galátiæ. 3. Grátia vobis et pax a Deo Patre, et Dómino nostro Jesu Christo, 4. qui dedit semetípsum pro peccátis nostris, ut eríperet nos de præsénti sæculo nequam, secúndum voluntátem Dei et Patris nostris, 5. cui est glória in sæcula sæculórum. Amen.

6. Miror quod sic tam cito transferímini, ab eo qui vos vocávit in grátiam Christi, in áliud evangélium: 7. quod non est áliud, nisi sunt áliqui qui vos contúrbant, et volunt convértere evangélium Christi. 8. Sed licet nos, aut ángelus de cælo evangélizet vobis prætérquam quod evangelizávimus vobis, anathéma sit. 9. Sicut prædíximus, et nunc íterum dico. Si quis vobis evangelizáverit præter id quod accepístis, anathéma sit. 10. Modo enim homínibus suádeo, an Deo? An quæro homínibus placére? Si adhuc hómínibus placérem, Christi servus non essem.

PARS PRIMA

APOSTOLATUS ET DOCTRINÆ SUÆ APOLOGIA. [1, *11* — 2, *21*]

Evangelium a Christo, non ab homine accepit.

11. Notum enim vobis fácio, fratres, evangélium quod evangelizátum est a me, quia non est secúndum hóminem; 12. neque enim ego ab hómine accépi illud, neque dídici, sed per revelatiónem Jesu Christi.

13. Audístis enim conversatiónem meam aliquándo in judaísmo, quóniam supra modum persequébar ecclésiam Dei, et expugnábam illam. 14. Et proficiébam in judaísmo supra multos coætáneos meos in génere meo, abundántius æmulátor exístens paternárum meárum traditiónum. 15. Cum autem plácuit ei qui me segregávit ex útero matris meæ, et vocávit per grátiam suam, 16. ut reveláret Fílium suum in me, ut evangelizárem illum in géntibus, contínuo non acquiévi carni et sánguini, 17. neque veni Jerosólymam ad antecessóres meos apóstolos; sed ábii in Arábiam, et íterum revérsus sum Damáscum. 18. Deínde post annos tres veni Jerosólymam vidére Petrum, et mansi apud eum diébus quíndecim; 19. alium autem apostolórum vidi néminem, nisi Jacóbum fratrem Dómini. 20. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non méntior. 21. Deínde veni in partes Sýriæ, et Cilíciæ. 22. Eram autem ignótus fácie ecclésiis Judáæ, quæ erant in Christo. 23. Tantum audítum habébant: Quóniam qui

11) Cor. **15**. *1*. — 12) Eph. **3**. *3*.

persequebátur nos aliquándo, nunc evangelízat fidem, quam aliquándo expugnábat; 24. et in me clarificábant Deum.

Ab Apostolis probatum.

2. Deínde post annos quatuórdecim, íterum ascéndi Jerosólymam, cum Bárnaba, assúmpto et Tito. 2. Ascéndi autem secúndum revelatiónem; et cóntuli cum illis evangélium, quod prædico in géntibus, seórsum autem iis qui videbántur áliquid esse, ne forte in vácuum cúrrerem, aut cucurríssem. 3. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentílis, compúlsus est circumcídi; 4. sed propter subintrodúctos falsos fratres, qui subintroiérunt exploráre libertátem nostram, quam habémus in Christo Jesu, ut nos in servitútem redígerent, 5. quibus neque ad horam céssimus subjectióne, ut véritas evangélii permáneat apud vos. 6. Ab iis autem qui videbántur esse áliquid (quales aliquándo fúerint, nihil mea ínterest, Deus persónam hóminis non áccipit); mihi enim quid videbántur esse áliquid nihil contulérunt. 7. Sed ecóntra cum vidíssent quod créditum est mihi evangélium præpútii, sicut et Petro circumcisiónis : 8. (qui enim operátus est Petro in apostolátum circumcisiónis, operátus est et mihi inter gentes); 9. et cum cognovíssent grátiam, quæ data est mihi, Jacóbus, et Cephas, et Joánnes, qui videbántur colúmnæ esse, dextras dedérunt mihi et Bárnabæ societátis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisiónem; 10. tantum ut páuperum mémores essémus : quod étiam sollícitus fui hoc ipsum fácere.

1) Act. **11.** *30;* **12.** *25.* — 2) Act. **11.** *28.* — 6) Deut **10.** *17;* Job. **34.** *19;* Sap. **6.** *8;* Eccli. **35.** *15;* Act. **10.** *34;* Rom. **2.** *11;* Eph. **6.** *9;* Coloss. **3.** *25;* I Petr. **1.** *17.*

Pauli doctrina de operibus legis.

11. Cum autem venísset Cephas Antiochíam, in fáciem ei réstiti, quia reprehensíbilis erat. 12. Prius enim quam venírent quidam a Jacóbo, cum géntibus edébat; cum autem veníssent, subtrahébat et segregábat se, timens eos qui ex circumcisióne erant. 13. Et simulatióni ejus consensérunt céteri Judæi, ita ut et Bárnabas ducerétur ab eis in illam simulatiónem. 14. Sed cum vidíssem quod non recte ambulárent ad veritátem evangélii, dixi Cephæ coram ómnibus : Si tu, cum Judæus sis, gentíliter vivis, et non judáice, quómodo gentes cogis judaizáre? 15. Nos natúra Judæi, et non ex géntibus peccatóres. 16. Sciéntes autem quod non justificátur homo ex opéribus legis, nisi per fidem Jesu Christi, et nos in Christo Jesu crédimus, ut justificémur ex fide Christi, et non ex opéribus legis, propter quod ex opéribus legis non justificábitur omnis caro. 17. Quod si quæréntes justificári in Christo, invénti sumus et ipsi peccatóres, numquid Christus peccáti miníster est? Absit. 18. Si enim quæ destrúxi, íterum hæc ædífico, prævaricatórem me constítuo. 19. Ego enim per legem, legi mórtuus sum, ut Deo vivam; Christo confíxus sum cruci. 20. Vivo autem, jam non ego; vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Fílii Dei, qui diléxit me, et trádidit semetípsum pro me. 21. Non abjício grátiam Dei. Si enim per legem justítia, ergo gratis Christus mórtuus est.

16) Rom. 3. 20.

PARS SECUNDA

SALUS PER FIDEM IN CHRISTUM
[3 — 4, *31*]

Maledictum legis :

3. O insensáti Gálatæ! qui vos fascinávit
non obedíre veritáti,
ante quorum óculos
Jesus Christus præscríptus est, in vobis
crucifíxus? 2. Hoc solum
a vobis volo díscere :
Ex opéribus legis Spíritum accepístis, an ex
audítu fídei? 3. Sic
stulti estis, ut cum spíritu cœpéritis, nunc
carne consummémini?
4. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. 5. Qui ergo
tríbuit vobis Spíritum,
et operátur virtútes in
vobis, ex opéribus legis, an ex audítu fídei?
6. Sicut scriptum est :
Abraham crédidit Deo,
et reputátum est illi ad
justítiam. 7. Cognóscite ergo, quia qui ex
fide sunt, ii sunt fílii
Abrahæ.

Christus fideles a maledicto legis redemit.

8. Próvidens autem
Scriptúra, quia ex fide
justíficat gentes Deus,
prænuntiávit Abrahæ :
Quia benedicéntur in
te omnes gentes. 9. Igitur qui ex fide sunt,
benedicéntur cum fidéli
Abraham. 10. Quicúmque enim ex opéribus
legis sunt, sub maledícto sunt. Scriptum
est enim : Maledíctus
omnis qui non permánserit in ómnibus
quæ scripta sunt in libro legis, ut fáciat ea.
11. Quóniam autem in
lege nemo justificátur
apud Deum, maniféstum est, quia justus
ex fide vivit. 12. Lex
autem non est ex fide,
sed : Qui fécerit ea, vivet in illis. 13. Christus nos redémit de
maledícto legis, factus

6) Gen. **15.** *6;* Rom. **4.** *3;* Jac. **2.** *23.* — 8) Gen. **12.** *3,* Eccli. **44.** *20.* — 10) Deut. **27.** *26.* — 11) Hab. **2.** *4,* Rom. **1.** *17.* — 12) Levit. **18.** *5.* — 13) Deut. **21.** *23.*

pro nobis maledíctum, quia scriptum est : Maledíctus omnis qui pendet in ligno; 14. ut in géntibus benedíctio Abrahæ fíeret in Christo Jesu, ut pollicitatiónem Spíritus accipiámus per fidem.

Per fidem nos hæredes promissionum reddit.

15. Fratres (secúndum hóminem dico), tamen hóminis confirmátum testaméntum nemo spernit, aut superórdinat. 16. Abrahæ dictæ sunt promissiónes, et sémini ejus. Non dicit : Et semínibus, quasi in multis; sed quasi in uno : Et sémini tuo, qui est Christus. 17. Hoc autem dico, testaméntum confirmátum a Deo : quæ post quadringéntos et triginta annos facta est lex, non írritum facit ad evacuándam promissiónem. 18. Nam si ex lege heréditas, jam non ex promissióne. Abrahæ autem per repromissiónem donávit Deus.

Lex in œconomia salutis :

Fuit pædagogus in Christo.

19. Quid ígitur lex? Propter transgressiónes pósita est, donec veníret semen cui promíserat, ordináta per ángelos in manu mediatóris. 20. Mediátor autem uníus non est; Deus autem unus est. 21. Lex ergo advérsus promíssa Dei? Absit. Si enim data esset lex quæ posset vivificáre, vere ex lege esset justítia. 22. Sed conclúsit Scriptúra ómnia sub peccáto, ut promíssio ex fide Jesu Christi darétur credéntibus. 23. Prius autem quam veníret fides, sub lege custodiebámur conclúsi, in eam fidem quæ revelánda erat. 24. Itaque lex pædágogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificémur.

Fides nos a tutela legis liberavit.

25. At ubi venit fides, jam non sumus sub pædágogo. 26. Omnes

15) Hebr. 9. 17. — 22) Rom. 3. 9.

enim fílii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu. 27. Quicúmque enim in Christo baptizáti estis, Christum induístis. 28. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber; non est másculus, neque fémina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. 29. Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, secúndum promissiónem herédes.

Deus misit Filium suum ut adoptionem filiorum reciperemus.

4. Dico autem: Quanto témpore heres párvulus est, nihil differt a servo, cum sit dóminus ómnium; 2. sed sub tutóribus, et actóribus est, usque ad præfinítum tempus a patre. 3. Ita et nos cum essémus párvuli, sub eleméntis mundi erámus serviéntes. 4. At ubi venit plenitúdo témporis, misit Deus Fílium suum, factum ex muliere, factum sub lege, 5. ut eos qui sub lege erant redímeret, ut adoptiónem filiórum reciperémus. 6. Quóniam autem estis fílii, misit Deus Spíritum Fílii sui in corda vestra, clamántem: Abba, Pater. 7. Itaque jam non est servus, sed fílius. Quod si fílius, et heres per Deum.

Exhortatur Galatas:

Ad pristinum servitutis statum non redire.

8. Sed tunc quidem ignorántes Deum, iis qui natúra non sunt dii serviebátis. 9. Nunc autem cum cognovéritis Deum, immo cógniti sitis a Deo, quómodo convertímini íterum ad infírma et egéna eleménta, quibus dénuo servíre vultis? 10. Dies observátis, et menses, et témpora, et annos. 11. Tímeo vos, ne forte sine causa laboráverim in vobis.

12. Estóte sicut ego, quia et ego sicut vos. Fratres, óbsecro vos, ni-

27) Rom. 6. 3.

hil me læsístis. 13. Scitis autem quia per infirmitátem carnis evangelizávi vobis jamprídem; et tentatiónem vestram in carne mea 14. non sprevístis, neque respuístis; sed sicut ángelum Dei excepístis me, sicut Christum Jesum. 15. Ubi est ergo beatitúdo vestra? Testimónium enim perhíbeo vobis quia, si fieri posset, óculos vestros eruissétis, et dedissétis mihi. 16. Ergo inimícus vobis factus sum, verum dicens vobis? 17. Æmulántur vos non bene; sed exclúdere vos volunt, ut illos æmulémini. 18. Bonum autem æmulámini in bono semper, et non tantum cum præsens sum apud vos. 19. Filíoli mei, quos íterum partúrio, donec formétur Christus in vobis. 20. Vellem autem esse apud vos modo, et mutáre vocem meam, quóniam confúndor in vobis.

Doctrinam suam corroborat per allegoriam Agar et Saræ.

21. Dícite mihi qui sub lege vultis esse, legem non legístis? 22. Scriptum est enim: Quóniam Abraham duos fílios hábuit, unum de ancílla, et unum de líbera. 23. Sed qui de ancílla, secúndum carnem natus est; qui autem de líbera, per repromissiónem. 24. Quæ sunt per allegoríam dicta. Hæc enim sunt duo testaménta. Unum quidem in monte Sina, in servitútem génerans, quæ est Agar; 25. Sina enim mons est in Arábia, qui conjúnctus est ei quæ nunc est Jerúsalem, et servit cum fíliis suis. 26. Illa autem, quæ sursum est Jerúsalem, líbera est; quæ est mater nostra. 27. Scriptum est enim: Lætáre stérilis, quæ non paris; erúmpe, et clama, quæ non párturis; quia

22) Gen. **16.** *15;* Gen. **21.** *2.* — 27) Isai **54.** *1.*

multi fílii desértæ, magis quam ejus quæ habet virum. 28. Nos autem, fratres, secúndum Isaac promissiónis fílii sumus. 29. Sed quómodo tunc is qui secúndum carnem natus fúerat, persequebátur eum qui secúndum spíritum, ita et nunc. 30. Sed quid dicit Scriptúra? Ejice ancíllam, et fílium ejus; non enim heres erit fílius ancíllæ cum fílio líberæ : 31. Itaque, fratres, non sumus ancíllæ fílii, sed líberæ : qua libertáte Christus nos liberávit.

PARS TERTIA

LIBERTAS CHRISTIANA [5-6]

Circumcisio inutilis, sola fides prodest.

5. State, et nolíte íterum jugo servitútis continéri. 2. Ecce ego Paulus dico vobis, quóniam, si circumcidámini, Christus vobis nihil próderit. 3. Testíficor autem rursus omni hómini circumcidénti se, quóniam débitor est univérsæ legis faciéndæ. 4. Evacuáti estis a Christo, qui in lege justificámini; a grátia excidístis. 5. Nos enim spíritu ex fide, spem justítiæ exspectámus. 6. Nam in Christo Jesu, neque circumcísio áliquid valet neque præpútium, sed fides, quæ per caritátem operátur.

A seductoribus cavete et mutuæ dilectioni studete.

7. Currebátis bene; quis vos impedívit veritáti non obedíre? 8. Persuásio hæc non est ex eo qui vocat vos. 9. Módicum ferméntum totam massam corrúmpit. 10. Ego confído in vobis in Dómino, quod nihil áliud

28) Rom. **9.** *8.* — 30) Gen. **21.** *10.*
2) Act. **15.** *1.* — 9) I Cor. **5.** *6.*

sapiétis; qui autem contúrbat vos, portábit judícium, quicúmque est ille. 11. Ego autem, fratres, si circumcisiónem adhuc prædico, quid adhuc persecutiónem pátior? Ergo evacuátum est scándalum crucis. 12. Utinam et abscindántur qui vos contúrbant.

13. Vos enim in libertátem vocáti estis fratres: tantum ne libertátem in occasiónem detis carnis, sed per caritátem Spíritus servíte ínvicem. 14. Omnis enim lex in úno sermóne implétur: Díliges próximum tuum sicut teípsum. 15. Quod si ínvicem mordétis, et coméditis, vidéte ne ab ínvicem consumámini.

Caro et spiritus.

16. Dico autem: Spíritu ambuláte, et desidéria carnis non perficiétis. 17. Caro enim concupíscit advérsus spíritum; spíritus autem advérsus carnem; hæc enim sibi ínvicem adversántur, ut non quæcúmque vultis, illa faciátis. 18. Quod si spíritu ducímini, non estis sub lege. 19. Manifésta sunt autem ópera carnis quæ sunt fornicátio, immundítia, impudicítia, luxúria, 20. idolórum servítus, venefícia, inimicítiæ, contentiónes, æmulatiónes, iræ, rixæ, dissensiónes, sectæ, 21. invídiæ, homicídia, ebrietátes, comessatiónes, et his simília; quæ prædico vobis, sicut prædíxi, quóniam qui tália agunt, regnum Dei non consequéntur. 22. Fructus autem spíritus est: cáritas, gáudium, pax, patiéntia, benígnitas, bónitas, longanímitas, 23. mansuetúdo, fides, modéstia, continéntia, cástitas. Advérsus hujúsmodi non est lex. 24. Qui autem sunt Christi, carnem suam

14) Levit. **19.** *18;* Matth. **22.** *39;* Rom. **13.** *8.* — 16) I Petr. **2.** *11.*

crucifixérunt cum vítiis et concupiscéntiis. 25. Si spíritu vívimus, spíritu et ambulémus.

Monita practica, mutua sufferentia.

26. Non efficiámur inánis glóriæ cúpidi, ínvicem provocántes, ínvicem invidéntes.

6. Fratres, et si præoccupátus fúerit homo in áliquo delícto, vos, qui spirituáles estis, hujúsmodi instrúite in spíritu lenitátis, considerans teípsum, ne et tu tentéris. 2. Alter altérius ónera portáte, et sic adimplébitis legem Christi. 3. Nam si quis exístimat se áliquid esse, cum nihil sit, ipse se sedúcit. 4. Opus autem suum probet unusquísque, et sic in semetípso tantum glóriam habébit, et non in áltero. 5. Unusquísque enim onus suum portábit. 6. Commúnicet autem is qui catechizátur verbo, ei qui se catechízat, in ómnibus bonis.

Bonum operandum.

7. Nolíte erráre : Deus non irridétur. 8. Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet. Quóniam qui séminat in carne sua, de carne et metet corruptiónem; qui autem séminat in spíritu, de spíritu metet vitam ætérnam. 9. Bonum autem faciéntes, non deficiámus; témpore enim suo metémus non deficiéntes. 10. Ergo dum tempus habémus, operémur bonum ad omnes, máxime autem ad domésticos fídei.

EPILOGUS

Conclusio et salutatio.

11. Vidéte quálibus lítteris scripsi vobis mea manu. 12. Quicúmque enim volunt placére in carne, hi cogunt vos circumcídi, tantum ut crucis Christi persecutiónem non patiántur. 13. Neque

5) I Cor. 3. *8.* — 9) II Thess. 3. *3.*

enim qui circumcidúntur, legem custódiunt; sed volunt vos circumcídi, ut in carne vestra gloriéntur. 14. Mihi autem absit gloriári, nisi in cruce Dómini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifíxus est, et ego mundo. 15. In Christo enim Jesu, neque circumcísio áliquid valet, neque præpútium, sed nova creatúra. 16. Et quicúmque hanc régulam secúti fúerint, pax super illos, et misericórdia, et super Israel Dei.

17. De cétero nemo mihi moléstus sit: ego enim stígmata Dómini Jesu in córpore meo porto. 18. Grátia Dómini nostri Jesu Christi cum spíritu vestro, fratres. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD EPHESIOS

PROŒMIUM

1. Paulus apóstolus Jesu Christi per voluntátem Dei, ómnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidélibus in Christo Jesu. 2. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

PARS PRIMA (Dogmatica)

ECCLESIA CORPUS CHRISTI MYSTICUM [1, 3 — 3]

Gratiarum actio :

Electio et redemptio per Christum.

3. Benedíctus Deus, et Pater Dómini nostri Jesu Christi, qui benedíxit nos in omni benedictióne spirituáli in cæléstibus in Christo; 4. sicut elégit nos in ipso ante mundi constitutiónem, ut essémus sancti et immaculáti in conspéctu ejus in caritáte; 5. qui prædestinávit nos in adoptiónem filiórum per Jesum Christum in ipsum, secúndum propósitum voluntátis suæ, 6. in laudem glóriæ grátiæ suæ, in qua gratificávit nos in dilécto Fílio suo, 7. in quo habémus redemptiónem per sán-

3) II Cor. 1. 3; I Petr. 1. 3.

guinem ejus, remissiónem peccatórum, secúndum divítias grátiæ ejus, 8. quæ superabundávit in nobis, in omni sapiéntia et prudéntia, 9. ut notum fáceret nobis sacraméntum voluntátis suæ, secúndum beneplácitum ejus, qui propósuit in eo, 10. in dispensatióne plenitúdinis témporum, instauráre ómnia in Christo, quæ in cælis, et quæ in terra sunt, in ipso; 11. in quo étiam et nos sorte vocáti sumus, prædestináti secúndum propósitum ejus qui operátur ómnia secúndum consílium voluntátis suæ, 12. ut simus in laudem glóriæ ejus nos, qui ante sperávimus in Christo;

Vocatio ad fidem et Spiritus Sancti donum.

13. in quo et vos, cum audissétis verbum veritátis (evangélium salútis vestræ), in quo et credéntes signáti estis Spíritu promissiónis Sancto, 14. qui est pignus hereditátis nostræ in redemptiónem acquisitiónis, in laudem glóriæ ipsíus.

Oratio pro Ephesiis,

ut intelligant Christum resuscitatum esse caput Ecclesiæ.

15. Proptérea et ego áudiens fidem vestram, quæ est in Dómino Jesu, et dilectiónem in omnes sanctos, 16. non cesso grátias agens pro vobis, memóriam vestri fáciens in oratiónibus meis;

17. ut Deus, Dómini nostri Jesu Christi pater glóriæ, det vobis spíritum sapiéntiæ et revelatiónis, in agnitióne ejus; 18. illuminátos óculos cordis vestri, ut sciátis quæ sit spes vocatiónis ejus, et quæ divítiæ glóriæ hereditátis ejus in sanctis, 19. et quæ sit superéminens magnitúdo virtútis ejus in nos, qui crédimus secúndum operatiónem

19) *Inf.* 3. 7.

poténtiæ virtútis ejus, 20. quam operátus est in Christo, súscitans illum a mórtuis, et constítuens ad déxteram suam in cæléstibus, 21. supra omnem principátum, et potestátem, et virtútem et dominatiónem, et omne nomen quod nominátur non solum in hoc sæculo, sed étiam in futúro. 22. Et ómnia subjécit sub pédibus ejus; et ipsum dedit caput supra omnem ecclésiam, 23. quæ est corpus ipsíus, et plenitúdo ejus, qui ómnia in ómnibus adimplétur.

Peccatis mortui, per Christum vivificati sunt.

2. Et vos, cum essétis mórtui delíctis et peccátis vestris, 2. in quibus aliquándo ambulástis secúndum sæculum mundi hujus, secúndum príncipem potestátis áeris hujus, spíritus qui nunc operátur in fílios diffidéntiæ, 3. in quibus et nos omnes aliquándo conversáti sumus in desidériis carnis nostræ, faciéntes voluntátem carnis et cogitatiónum, et erámus natúra fílii iræ, sicut et céteri. 4. Deus autem, qui dives est in misericórdia, propter nímiam caritátem suam qua diléxit nos, 5. et cum essémus mórtui peccátis, convivificávit nos in Christo (cujus grátia estis salváti), 6. et conresuscitávit, et consedére fecit in cæléstibus in Christo Jesu; 7. ut osténderet in sæculis superveniéntibus abundántes divítias grátiæ suæ in bonitáte super nos in Christo Jesu. 8. Grátia enim estis salváti per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est, 9. non ex opéribus, ut ne quis gloriétur. 10. Ipsíus enim sumus factúra, creáti in Christo Jesu in opéribus bonis, quæ præparávit Deus ut in illis ambulémus.

22) Ps. 8. *8.*
1) Coloss. 2. *13.*

Judæi et Gentes unum corpus efficiunt.

11. Propter quod mémores estóte, quod aliquándo vos gentes in carne, qui dicímini præpútium ab ea, quæ dícitur circumcísio in carne, manu facta; 12. quia erátis illo in témpore sine Christo, alienáti a conversatióne Israel, et hóspites testamentórum, promissiónis spem non habéntes, et sine Deo in hoc mundo. 13. Nunc autem in Christo Jesu vos, qui aliquándo erátis longe, facti estis prope in sánguine Christi. 14. Ipse enim est pax nostra; qui fecit útraque unum, et médium paríetem macériæ solvens, inimicítias in carne sua; 15. legem mandatórum decrétis evácuans, ut duos condat in semetípso in unum novum hóminem, fáciens pacem, 16. et reconcíliet ambos in uno córpore Deo per crucem, interfíciens inimicítias in semetípso. 17. Et véniens evangelizávit pacem vobis, qui longe fuístis, et pacem iis, qui prope; 18. quóniam per ipsum habémus accéssum ambo in uno Spíritu ad Patrem. 19. Ergo jam non estis hóspites, et ádvenæ; sed estis cives sanctórum, et doméstici Dei; 20. superædificáti super fundaméntum apostolórum, et prophetárum, ipso summo angulári lápide Christo Jesu; 21. in quo omnis ædificátio constrúcta crescit in templum sanctum in Dómino; 22. in quo et vos coædificámini in habitáculum Dei in Spíritu.

In hac dispensatione ministerium Pauli.

3. Hujus rei grátia ego Paulus, vinctus Christi Jesu, pro vobis géntibus, 2. si tamen audístis dispensatiónem grátiæ Dei, quæ data est mihi in vobis; 3. quóniam secúndum revelatiónem notum

18) Rom. 5. 2.

mihi factum est sacraméntum, sicut supra scripsi in brevi; 4. prout potéstis legéntes intellígere prudéntiam meam in mystério Christi, 5. quod áliis generatiónibus non est agnítum fíliis hóminum, sícuti nunc revelátum est sanctis apóstolis ejus, et prophétis in Spíritu: 6. gentes esse coherédes, et concorporáles, et compartícipes promissiónis ejus in Christo Jesu per evangélium, 7. cujus factus sum miníster, secúndum donum grátiæ Dei, quæ data est mihi secúndum operatiónem virtútis ejus. 8. Mihi ómnium sanctórum mínimo data est grátia hæc, in géntibus evangelizáre investigábiles divítias Christi, 9. et illumináre omnes, quæ sit dispensátio sacraménti abscónditi a sæculis in Deo, qui ómnia creávit, 10. ut innotéscat principátibus et potestátibus in cæléstibus per Ecclésiam, multifórmis sapiéntia Dei; 11. secúndum præfinitiónem sæculórum, quam fecit in Christo Jesu Dómino nostro, 12. in quo habémus fidúciam, et accéssum in confidéntia per fidem ejus. 13. Propter quod peto ne deficiátis in tribulatiónibus meis pro vobis, quæ est glória vestra.

Perfecti sint in fide et caritate.

14. Hujus rei grátia flecto génua mea ad Patrem Dómini nostri Jesu Christi, 15. ex quo omnis patérnitas in cælis et in terra nominátur; 16. ut det vobis secúndum divítias glóriæ suæ, virtúte corroborári per Spíritum ejus in interiórem hóminem; 17. Christum habitáre per fidem in córdibus vestris, in caritáte radicáti, et fundáti, 18. ut possítis comprehéndere cum ómnibus sanctis, quæ sit latitúdo, et

8) I Cor. 15. 9. — 18) *Supr.* 1. 19.

longitúdo, et sublímitas, et profúndum; 19. scire étiam supereminéntem sciéntiæ caritátem Christi, ut impleámini in omnem plenitúdinem Dei. 20. Ei autem, qui potens est ómnia fácere superabundánter quam pétimus, aut intellígimus, secúndum virtútem, quæ operátur in nobis, 21. ipsi glória in Ecclésia, et in Christo Jesu, in omnes generatiónes sæculi sæculórum. Amen.

PARS POSTERIOR (Moralis)

PRÆCEPTA MORALIA [4 — 6, 9]

Unitatem servent spiritus.

4. Obsecro ítaque vos ego vinctus in Dómino, ut digne ambulétis vocatióne, qua vocáti estis, 2. cum omni humilitáte, et mansuetúdine, cum patiéntia, supportántes ínvicem in caritáte, 3. sollíciti serváre unitátem spíritus in vínculo pacis. 4. Unum corpus, et unus spíritus, sicut vocáti estis in una spe vocatiónis vestræ. 5. Unus Dóminus, una fides, unum baptísma. 6. Unus Deus et Pater ómnium, qui est super omnes, et per ómnia, et in ómnibus nobis.

Diversitas charismatum.

7. Unicuíque autem nostrum data est grátia secúndum mensúram donatiónis Christi. 8. Propter quod dicit: Ascéndens in altum captívam duxit captivitátem, dedit dona homínibus. 9. Quod autem ascéndit, quid est, nisi quia et descéndit primum in inferióres partes terræ? 10. Qui descéndit, ipse est et

---

1) I Cor. **7.** *17;* Phil. **1.** *27.* — 3) Rom. **12.** *10.* — 6) Mal. **2.** *10.* — 7) Rom. **12.** *3;* I Cor. **12.** *11;* II Cor. **10.** *13.* — 8) Ps. **67.** *19.*

qui ascéndit super omnes cælos, ut impléret ómnia. 11. Et ipse dedit quosdam quidem apóstolos, quosdam autem prophétas, álios vero evangelístas, álios autem pastóres et doctóres, 12. ad consummatiónem sanctórum in opus ministérii, in ædificatiónem córporis Christi, 13. donec occurrámus omnes in unitátem fídei, et agnitiónis Fílii Dei, in virum perféctum, in mensúram ætátis plenitúdinis Christi; 14. ut jam non simus párvuli fluctuántes et circumferámur omni vento doctrínæ in nequítia hóminum, in astútia ad circumventiónem erróris. 15. Veritátem autem faciéntes in caritáte, crescámus in illo per ómnia, qui est caput Christus; 16. ex quo totum corpus compáctum, et connéxum per omnem junctúram subministratiónis, secúndum operatiónem in mensúram uniuscujúsque membri, augméntum córporis facit in ædificatiónem sui in caritáte.

Monita generalia

Christiana sanctitas.

17. Hoc ígitur dico, et testificor in Dómino, ut jam non ambulétis, sicut et gentes ámbulant in vanitáte sensus sui, 18. ténebris obscurátum habéntes intelléctum, alienáti a vita Dei, per ignorántiam quæ est in illis, propter cæcitátem cordis ipsórum, 19. qui desperántes, semetípsos tradidérunt impudicítiæ, in operatiónem immundítiæ omnis, in avarítiam. 20. Vos autem non ita didicístis Christum, 21. si tamen illum audístis, et in ipso edócti estis, sicut est véritas in Jesu, 22. depónere vos secúndum prístinam conversatiónem véterem hóminem, qui corrúmpitur secúndum desidéria erróris.

11) I Cor. **12.** *28.* — 17) Rom. **1.** *12.* — 22) Col. **3.** *8.*

23. Renovámini autem
spíritu mentis vestræ,
24. et indúite novum
hóminem, qui secún-
dum Deum creátus est
in justítia, et sancti-
táte veritátis. 25. Pro-
pter quod deponéntes
mendácium, loquímini
veritátem unusquísque
cum próximo suo, quó-
niam sumus ínvicem
membra. 26. Irascími-
ni, et nolíte peccáre;
sol non occídat super
iracúndiam vestram.
27. Nolíte locum dare
diábolo. 28. Qui fura-
bátur, jam non furétur;
magis autem labóret,
operándo mánibus suis
quod bonum est, ut
hábeat unde tríbuat
necessitátem patiénti.
29. Omnis sermo malus
ex ore vestro non pro-
cédat; sed si quis bo-
nus ad ædificatiónem
fídei, ut det grátiam
audiéntibus. 30. Et no-
líte contristáre Spí-
ritum Sanctum Dei,
in quo signáti estis
in diem redemptiónis.
31. Omnis amaritúdo,
et ira, et indignátio, et
clamor, et blasphémia
tollátur a vobis, cum
omni malítia. 32. Estó-
te autem ínvicem beni-
gni, misericórdes, do-
nántes ínvicem, sicut
et Deus in Christo do-
návit vobis.

Christi imitatio.

5. Estóte ergo imita-
tóres Dei, sicut fílii ca-
ríssimi; 2. et ambuláte
in dilectióne, sicut et
Christus diléxit nos,
et trádidit semetípsum
pro nobis oblatiónem
et hóstiam Deo in odó-
rem suavitátis.

Monita particularia :

Fornicationem vitare.

3. Fornicátio autem,
et omnis immundítia,
aut avarítia nec nomi-
nétur in vobis, sicut
decet sanctos; 4. aut
turpitúdo, aut stultilo-
quium, aut scurrílitas,
quæ ad rem non pérti-
net; sed magis gratiá-
rum áctio. 5. Hoc enim

23) Rom. **6.** *4.* — 24) Col. **3.** *12.* — 25) I Petr. **2.** *1;* Zach. **8.** *16.* — 26) Ps. **4.** *5.* — 27) Jac. **4.** *7.* — 32) Col. **3.** *13.*
2) Joan. **13.** *34;* **15.** *12;* I Joan. **4.** *21.* — 3) Col. **3.** *5.*

scitóte intelligéntes, quod omnis fornicátor, aut immúndus, aut avárus, quod est idolórum sérvitus non habet hereditátem in regno Christi et Dei.

A seductoribus et a filiis tenebrarum cavere.

6. Nemo vos sedúcat inánibus verbis; propter hæc enim venit ira Dei in fílios diffidéntiæ. 7. Nolíte ergo éffici partícipes eórum.

8. Erátis enim aliquándo ténebræ, nunc autem lux in Dómino. Ut fílii lucis ambuláte. 9. Fructus enim lucis est in omni bonitáte, et justítia, et veritáte. 10. Probántes quid sit beneplácitum Deo; 11. et nolíte communicáre opéribus infructuósis tenebrárum, magis autem redargúite. 12. Quæ enim in occúlto fiunt ab ipsis, turpe est et dícere. 13. Omnia autem quæ arguúntur, a lúmine manifestántur; omne enim quod manifestátur, lumen est. 14. Propter quod dicit : Surge qui dormis, et exsúrge a mórtuis, et illuminábit te Christus.

Redimere tempus.

15. Vidéte ítaque, fratres, quómodo caute ambulétis; non quasi insipiéntes, 16. sed ut sapiéntes; rediméntes tempus, quóniam dies mali sunt. 17. Proptérea nolíte fíeri imprudéntes, sed intelligéntes quæ sit volúntas Dei. 18. Et nolíte inebriári vino, in quo est luxúria; sed implémini Spíritu Sancto, 19. loquéntes vobismetípsis in psalmis, et hymnis, et cánticis spirituálibus, cantántes et psalléntes in córdibus vestris Dómino, 20. grátias agéntes semper pro ómnibus, in nómine Dómini nostri Jesu Christi, Deo et Patri.

Officia domestica :

Mulieris ac viri.

21. Subjécti ínvicem in timóre Christi.

6) Matth. **24.** *4;* Marc. **13.** *5;* Luc. **21.** *8;* II Thess. **2.** *3.* — 15) Col. **4.** *5.* — 17) Rom. **12.** *2;* I Thess. **4.** *3.*

22. Mulíeres viris suis súbditæ sint, sicut Dómino; 23. quóniam vir caput est mulíeris, sicut Christus caput est Ecclésiæ : ipse, salvátor córporis ejus. 24. Sed sicut Ecclésia subjécta est Christo, ita et mulíeres viris suis in ómnibus. 25. Viri, dilígite uxóres vestras, sicut et Christus diléxit Ecclésiam, et seípsum trádidit pro ea, 26. ut illam sanctificáret, mundans lavácro aquæ in verbo vitæ, 27. ut exhibéret ipse sibi gloriósam Ecclésiam, non habéntem máculam, aut rugam, aut áliquid hujúsmodi, sed ut sit sancta et immaculáta. 28. Ita et viri debent dilígere uxóres suas ut córpora sua. Qui suam uxórem díligit, seípsum díligit. 29. Nemo enim unquam carnem suam ódio hábuit; sed nutrit et fovet eam, sicut et Christus Ecclésiam; 30. quia membra sumus córporis ejus, de carne ejus et de óssibus ejus. 31. Propter hoc relínquet homo patrem, et matrem suam, et adhærébit uxóri suæ; et erunt duo in carne una. 32. Sacraméntum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclésia. 33. Verúmtamen et vos sínguli, unusquísque uxórem suam sicut seípsum díligat; uxor autem tímeat virum suum.

Filiorum et parentum

6. Fílii, obedíte paréntibus vestris in Dómino, hoc enim justum est. 2. Honóra patrem tuum, et matrem tuam, quod est mandátum primum in promissióne, 3. ut bene sit tibi, et sis longævus super terram. 4. Et vos, patres, nolíte ad iracúndiam provocáre fílios vestros; sed educáte

22) Gen. **3.** *16;* Col. **3.** *18;* I Petr. **3.** *1.* — 23) I Cor. **11.** *3.* — 25) Col. **3.** *19.* — 31) Gen. **2.** *24;* Matth. **19.** *5;* Marc. **10.** *7;* I Cor. **6.** *16.*

2) Exod. **20.** *12;* Deut. **5.** *16.* — Eccli. **3.** *9;* Matth. **15.** *4;* Marc. **7.** *10;* Col. **3.** *20.*

illos in disciplína et correptióne Dómini.

Servorum et dominorum.

5. Servi obedíte dóminis carnálibus cum timóre et tremóre, in simplicitáte cordis vestri, sicut Christo; 6. non ad óculum serviéntes, quasi homínibus placéntes, sed ut servi Christi faciéntes voluntátem Dei ex ánimo, 7. cum bona voluntáte serviéntes, sicut Dómino, et non homínibus; 8. sciéntes quóniam unusquísque, quodcúmque fécerit bonum, hoc recípiet a Dómino, sive servus, sive liber. 9. Et vos, dómini, éadem fácite illis, remitténtes minas; sciéntes quia et illórum, et vester Dóminus est in cælis, et personárum accéptio non est apud eum.

EPILOGUS [6, *10-24*]

Arma christiani spiritualia.

10. De cétero, fratres, confortámini in Dómino, et in poténtia virtútis ejus. 11. Indúite vos armatúram Dei, ut possítis stare advérsus insídias diáboli. 12. Quóniam non est nobis colluctátio advérsus carnem et sánguinem, sed advérsus príncipes, et potestátes, advérsus mundi rectóres tenebrárum harum, contra spirituália nequítiæ, in cæléstibus. 13. Proptérea accípite armatúram Dei, ut possítis resístere in die malo, et in ómnibus perfécti stare. 14. State ergo succíncti lumbos vestros in veritáte, et indúti loricam justítiæ, 15. et calceáti pedes in præparatióne evangélii pacis; 16. in ómnibus suméntes scutum fídei, in

5) Col. **3.** *22*; Tit. **2.** *9*; — I Petr. **2.** *18*. — 9) Deut. **10.** *17*; II Par. **19.** *7*; Job. **34.** *19*; Sap. **6.** *8*; Eccli. **35.** *15*; Act. **10.** *34*; Rom. **2.** *11*; Col. **3.** *25*; I Petr. **1.** *17*

quo possítis ómnia tela nequíssimi ígnea exstínguere. 17. Et gáleam salútis assúmite, et gládium spíritus (quod est verbum Dei); 18. per omnem oratiónem et obsecratiónem orántes omni témpore in spíritu, et in ipso vigilántes in omni instántia et obsecratióne pro ómnibus sanctis, 19. et pro me, ut detur mihi sermo in apertióne oris mei cum fidúcia, notum fácere mystérium evangélii, 20. pro quo legatióne fungor in caténa, ita ut in ipso áudeam, prout opórtet me, loqui.

Missio Tychici : Salutatio.

21. Ut autem et vos sciátis quæ circa me sunt, quid agam, ómnia vobis nota fáciet Týchicus, caríssimus frater et fidélis minister in Dómino; 22. quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscátis quæ circa nos sunt, et consolétur corda vestra.

23. Pax frátribus, et cáritas cum fide, a Deo Patre, et Dómino Jesu Christo. 24. Grátia cum ómnibus qui díligunt Dóminum nostrum Jesum Christum in incorruptióne. Amen.

17) Isai. **59.** *17;* I Thess. **5.** *8.* — 18) Col. **4.** *2.* — 19) Col. **4.** *3;* II Thess. **3.** *1.*

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD PHILIPPENSES

PROŒMIUM [1, *1-11*]

Salutatio.
Gratiarum actio
et pro eis oratio.

1. Paulus et Timótheus, servi Jesu Christi, ómnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philíppis, cum epíscopis et diacónibus. 2. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

3. Grátias ago Deo meo in omni memória vestri, 4. semper in cunctis oratiónibus meis pro ómnibus vobis, cum gáudio deprecatiónem fáciens, 5. super communicatióne vestra in evangélio Christi a prima die usque nunc; 6. confídens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perfíciet usque in diem Christi Jesu. 7. Sicut est mihi justum hoc sentíre pro ómnibus vobis, eo quod hábeam vos in corde, et in vínculis meis, et in defensióne, et confirmatióne evangélii, sócios gáudii mei omnes vos esse. 8. Testis enim mihi est Deus, quómodo cúpiam omnes vos in viscéribus Jesu Christi.

9. Et hoc oro, ut cáritas vestra magis ac magis abúndet in sciéntia, et in omni sensu, 10. ut probétis potióra, ut sitis sincéri et sine offénsa in diem Christi, 11. repléti fructu justítiæ per Jesum Christum, in glóriam et laudem Dei.

CORPUS EPISTOLÆ [1, *12* — 4, 7]

Res personales :
Paulus in vinculis prædicat.

12. Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad proféctum venérunt evangélii; 13. ita ut víncula mea manifésta fíerent in Christo in omni prætório, et in céteris ómnibus; 14. et plures e frátribus in Dómino confidéntes vínculis meis, abundántius audérent sine timóre verbum Dei loqui.

15. Quidam quidem et propter invídiam et contentiónem, quidam autem et propter bonam voluntátem Christum prædicant; 16. quidam ex caritáte, sciéntes quóniam in defensiónem evangélii pósitus sum; 17. quidam autem ex contentióne Christum annúntiant non sincére, existimántes pressúram se suscitáre vínculis meis. 18. Quid enim? Dum omni modo, sive per occasiónem, sive per veritátem, Christus annuntiétur; et in hoc gáudeo, sed et gaudébo. 19. Scio enim quia hoc mihi provéniet ad salútem, per vestram oratiónem, et subministratiónem spíritus Jesu Christi, 20. secúndum exspectatiónem et spem meam, quia in nullo confúndar; sed in omni fidúcia sicut semper, et nunc magnificábitur Christus in córpore meo, sive per vitam, sive per mortem.

Christum glorificat.

21. Mihi enim vívere Christus est, et mori lucrum. 22. Quod si vívere in carne, hic mihi fructus óperis est, et quid éligam ignóro. 23. Coárctor autem e duóbus : desidérium habens dissólvi, et esse cum Christo multo magis mélius; 24. permanére autem in carne, necessárium propter vos. 25. Et hoc confí-

dens scio quia manébo, et permanébo ómnibus vobis ad proféctum vestrum et gáudium fídei; 26. ut gratulátio vestra abúndet in Christo Jesu in me, per meum advéntum íterum ad vos.

Adhortationes :

In uno spiritu unanimes.

27. Tantum digne evangélio Christi conversámini, ut sive cum vénero, et vídero vos, sive absens áudiam de vobis, quia statis in uno spíritu unánimes, collaborántes fídei evangélii; 28. et in nullo terreámini ab adversáriis, quæ illis est causa perditiónis, vobis autem salútis, et hoc a Deo : 29. quia vobis donátum est pro Christo, non solum ut in eum credátis, sed ut étiam pro illo patiámini, 30. idem certámen habéntes, quale et vidístis in me, et nunc audístis de me.

In caritate et humilitate ut Christus.

2. Si qua ergo consolátio in Christo, si quod solátium caritátis, si qua societas spíritus, si qua víscera miseratiónis, 2. impléte gáudium meum, ut idem sapiátis, eámdem caritátem habéntes, unánimes, idípsum sentiéntes, 3. nihil per contentiónem neque per inánem glóriam, sed in humilitáte superióres sibi ínvicem arbitrántes, 4. non quæ sua sunt sínguli considerántes, sed ea quæ aliórum. 5. Hoc enim sentíte in vobis, quod et in Christo Jesu: 6. qui cum in forma Dei esset, non rapínam arbitrátus est esse se æquálem Deo; 7. sed semetípsum exinanívit formam servi accípiens, in similitúdinem hóminum factus, et hábitu invéntus ut homo. 8. Humiliávit semetípsum factus obédiens

27) Ephes. **4.** *1*; Col. **1.** *10*; I Thess. **2.** *12*
8) Hebr. **2.** *9*.

usque ad mortem, mortem autem crucis. 9. Propter quod et Deus exaltávit illum, et donávit illi nomen, quod est super omne nomen, 10. ut in nómine Jesu omne genu flectátur cæléstium, terréstrium et infernórum, 11. et omnis lingua confiteátur, quia Dóminus Jesus Christus in glória est Dei Patris.

Cum metu salutem operandum.

12. Itaque, caríssimi mei (sicut semper obedístis), non ut in præséntia mei tantum, sed multo magis nunc in abséntia mea, cum metu et tremóre vestram salútem operámini. 13. Deus est enim, qui operátur in vobis et velle, et perfícere pro bona voluntáte. 14. Omnia autem fácite sine murmuratiónibus et hæsitatiónibus : 15. ut sitis sine queréla, et símplices fílii Dei, sine reprehensióne, in médio natiónis pravæ et pervérsæ; inter quos lucétis sicut luminária in mundo; 16. verbum vitæ continéntes ad glóriam meam in die Christi, quia non in vácuum cucúrri, neque in vácuum laborávi. 17. Sed et si immolor supra sacrifícium, et obséquium fídei vestræ, gáudeo, et congrátulor ómnibus vobis. 18. Idípsum autem et vos gaudéte, et congratulámini mihi.

Notitiæ de sociis :

Timotheo et Epaphrodito.

19. Spero autem in Dómino Jesu, Timótheum me cito míttere ad vos, ut et ego bono ánimo sim, cógnitis quæ circa vos sunt. 20. Néminem enim hábeo tam unánimem, qui sincéra affectióne pro vobis sollícitus sit. 21. Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Jesu Christi. 22. Experiméntum au-

10) Isai. **45.** *24;* Rom. **14.** *11.* — 14) I Petr. **4.** *9.* — 19) Act. **16.** *1.* — 21) I Cor. **13.** *5.*

tem ejus cognóscite, quia sicut patri fílius, mecum servívit in evangélio. 23. Hunc ígitur spero me míttere ad vos, mox ut vídero quæ circa me sunt. 24. Confído autem in Dómino, quóniam et ipse véniam ad vos cito.

25. Necessárium autem existimávi, Epaphrodítum fratrem, et cooperatórem, et commilitónem meum, vestrum autem apóstolum, et minístrum necessitátis meæ, míttere ad vos; 26. quóniam quidem omnes vos desiderábat, et mœstus erat, proptérea quod audierátis illum infirmátum. 27. Nam et infirmátus est usque ad mortem; sed Deus misértus est ejus, non solum autem ejus, verum étiam et mei, ne tristítiam super tristítiam habérem. 28. Festinántius ergo misi illum, ut viso eo íterum gaudeátis, et ego sine tristítia sim. 29. Excípite ítaque illum cum omni gáudio in Dómino et ejúsmodi cum honóre habetóte; 30. quóniam propter opus Christi usque ad mortem accéssit, tradens ánimam suam, ut impléret id quod ex vobis déerat erga meum obséquium.

Christiana justitia :

Per fidem Christi omnia detrimentum faciens, legalia respuit.

3. De cétero, fratres mei, gaudéte in Dómino. Eadem vobis scríbere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessárium. 2. Vidéte canes, vidéte malos operários, vidéte concisiónem. 3. Nos enim sumus circumcísio, qui spíritu servímus Deo, et gloriámur in Christo Jesu, et non in carne fidúciam habéntes; 4. quamquam ego hábeam confidéntiam et in carne. Si quis álius vidétur confídere in carne, ego magis, 5. circumcísus, octávo

5) Act. 23. 6.

die, ex génere Israel, de tribu Bénjamin, Hebræus ex Hebræis, secúndum legem pharisæus, 6. secúndum æmulatiónem pérsequens ecclésiam Dei, secúndum justítiam quæ in lege est, conversátus sine queréla. 7. Sed quæ mihi fuérunt lucra, hæc arbitrátus sum propter Christum detriménta. 8. Verúmtamen exístimo ómnia detriméntum esse, propter eminéntem sciéntiam Jesu Christi Dómini mei, propter quem ómnia detriméntum feci, et árbitror ut stércora, ut Christum lucrifáciam, 9. et invéniar in illo non habens meam justítiam quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi Jesu, quæ ex Deo est justítia in fide, 10. ad cognoscéndum illum, et virtútem resurrectiónis ejus, et societátem passiónum illíus, configurátus morti ejus; 11. si quo modo occúrram ad resurrectiónem, quæ est ex mórtuis.

Eos hortatur ut idem quod ipse sentiant.

12. Non quod jam accéperim, aut jam perféctus sim; sequor autem, si quo modo comprehéndam in quo et comprehénsus sum a Christo Jesu. 13. Fratres, ego me non árbitror comprehendísse. Unum autem, quæ quidem retro sunt oblivíscens, ad ea vero quæ sunt prióra exténdens meípsum, 14. ad destinátum pérsequor, ad bravíum supérnæ vocatiónis Dei in Christo Jesu. 15. Quicúmque ergo perfécti sumus, hoc sentiámus; et si quid áliter sápitis, et hoc vobis Deus revelábit. 16. Verúmtamen ad quod pervénimus, ut idem sapiámus, et in eádem permaneámus régula. 17. Imitatóres mei estóte, fratres, et observáte eos qui ita ámbulant, sicut habétis formam nostram. 18. Mul-

18) Rom. 16. 17.

tiem:m ámbulant, quos sæpe dicébam vobis (nunc autem et flens dico) inimícos crucis Christ' : 19. quórum finis intéritus, quorum deus venter est; et glória in confusióne ipsórum, qui terréna sápiunt. 20. Nostra autem conversátio in cælis est, unde étiam salvatórem exspectámus Dóminum nostrum Jesum Christum, 21. qui reformábit corpus humilitátis nostræ, configurátum córpori claritátis suæ, secúndum operatiónem, qua étiam possit subjícere sibi ómnia. 4. Itaque, fratres mei caríssimi et desideratíssimi, gáudium meum et coróna mea, sic state in Dómino, caríssimi.

Particularia monita :

Duabus mulieribus concordiam commendat.

2. Evódiam rogo, et Sýntychen déprecor, idípsum sápere in Dómino. 3. Etiam rogo et te, germáne compar, ádjuva illas quæ mecum laboravérunt in evangélio cum Cleménte, et céteris adjutóribus meis, quorum nómina sunt in libro vitæ.

Omnibus gaudium et pacem.

4. Gaudéte in Dómino semper; íterum dico gaudéte. 5. Modéstia vestra nota sit ómnibus homínibus : Dóminus prope est. 6. Nihil sollíciti sitis; sed in omni oratióne et obsecratióne, cum gratiárum actióne, petitiónes vestræ innotéscant apud Deum. 7. Et pax Dei, quæ exsúperat omnem sensum, custódiat corda vestra, et intelligéntias vestras, in Christo Jesu.

8. De cétero, fratres, quæcúmque sunt vera, quæcúmque púdica, quæcúmque justa, quæcúmque sancta, quæcúmque amabília, quæcúmque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplínæ, hæc cogitáte. 9. Quæ et didicístis, et accepístis, et audístis, et vidístis in me, hæc ágite; et Deus pacis erit vobíscum.

EPILOGUS

Gratitudo ad Philippenses. Salutationes.

10. Gavísus sum autem in Dómino vehemènter, quóniam tandem aliquándo refloruístis pro me sentíre, sicut et sentiebátis; occupáti autem erátis. 11. Non quasi propter penúriam dico; ego enim dídici, in quibus sum, suffíciens esse. 12. Scio et humiliári, scio et abundáre (ubíque et in ómnibus institútus sum), et satiári, et esuríre, et abundáre, et penúriam pati. 13. Omnia possum in eo qui me confórtat. 14. Verúmtamen bene fecístis, communicántes tribulatióni meæ. 15. Scitis autem et vos, Philippénses, quod in princípio evangélii, quando proféctus sum a Macedónia, nulla mihi ecclésia communicávit in ratióne dati et accépti, nisi vos soli, 16. quia et Thessalónicam semel et bis in usum mihi misístis. 17. Non quia quæro datum, sed requíro fructum abundántem in ratióne vestra. 18. Hábeo autem ómnia, et abúndo; replétus sum, accéptis ab Epaphrodíto quæ misístis, odórem suavitátis, hóstiam accéptam, placéntem Deo. 19. Deus autem meus ímpleat omne desidérium vestrum, secúndum divítias suas, in glória in Christo Jesu. 20. Deo autem et Patri nostro glória in sæcula sæculórum. Amen.

21. Salutáte omnem sanctum in Christo Jesu. 22. Salútant vos, qui mecum sunt, fratres. Salútant vos omnes sancti, máxime autem qui de Cæsaris domo sunt. 23. Grátia Dómini nostri Jesu Christi cum spíritu vestro. Amen.

---

18) Rom. **12.** *1.*

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD COLOSSENSES

PROŒMIUM [1, *1-14*]

Salutatio.

1. Paulus apóstolus Jesu Christi per voluntátem Dei, et Timótheus frater, 2. eis qui sunt Colóssis, sanctis et fidélibus frátribus in Christo Jesu. 3. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

Gratiarum actio.

Grátias ágimus Deo et Patri Dómini nostri Jesu Christi, semper pro vobis orántes, 4. audiéntes fidem vestram in Christo Jesu, et dilectiónem quam habétis in sanctos omnes, 5. propter spem quæ repósita est vobis in cælis, quam audístis in verbo veritátis evangélii, 6. quod pervénit ad vos, sicut et in univérso mundo est, et fructíficat, et crescit, sicut in vobis, ex ea die qua audístis et cognovístis grátiam Dei in veritáte, 7. sicut didicístis ab Epáphra, caríssimo consérvo nostro, qui est fidélis pro vobis miníster Christi Jesu, 8. qui étiam manifestávit nobis dilectiónem vestram in spíritu.

De persona et opere Christi.

9. Ideo et nos ex qua die audívimus, non cessámus pro vobis orántes, et postulántes ut impleámini agnitióne voluntátis ejus, in omni sapiéntia et intellétu spiritáli; 10. ut ambulétis digne Deo per

ómnia placéntes; in omni ópere bono fructificántes, et crescéntes in sciéntia Dei; 11. in omni virtúte confortáti secúndum poténtiam claritátis ejus, in omni patiéntia et longanimitáte cum gáudio; 12. grátias agéntes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctórum in lúmine, 13. qui eripuit nos de potestáte tenebrárum, et tránstulit in regnum Fílii dilectiónis suæ, 14. in quo habémus redemptiónem per sánguinem ejus, remissiónem peccatórum.

PARS PRIOR (Dogmatica)

[1, *15* — 2, *23*]

Christus caput Ecclesiæ.

15. Qui est imágo Dei invisíbilis, primogénitus omnis creatúræ; 16. quóniam in ipso cóndita sunt univérsa in cælis, et in terra, visibília et invisibília, sive throni, sive dominatiónes, sive principátus, sive potestátes; ómnia per ipsum et in ipso creáta sunt, 17. et ipse est ante omnes, et ómnia in ipso constant. 18. Et ipse est caput córporis Ecclésiæ, qui est princípium, primogénitus ex mórtuis, ut sit in ómnibus ipse primátum tenens; 19. quia in ipso complácuit omnem plenitúdinem inhabitáre, 20. et per eum reconciliáre ómnia in ipsum, pacíficans per sánguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.

21. Et vos cum essétis aliquándo alienáti, et inimíci sensu in opéribus malis; 22. nunc autem reconciliávit in córpore carnis ejus per mortem, exhibére vos sanctos, et immaculátos, et irreprehensíbi-

16) Joan. 1. *3*. — 18) I Cor. 15. *20*. Apoc. 1. *5*.

les coram ipso; 23. si tamen permanétis in fide fundáti, et stábiles, et immóbiles a spe evangélii, quod audístis, quod prædicátum est in univérsa creatúra quæ sub cælo est, cujus factus sum ego Paulus minister.

Paulus Christi minister.

24. Qui nunc gáudeo in passiónibus pro vobis, et adímpleo ea quæ desunt passiónum Christi, in carne mea, pro córpore ejus quod est Ecclésia; 25. cujus factus sum ego minister secúndum dispensatiónem Dei, quæ data est mihi in vos, ut ímpleam verbum Dei; 26. mystérium quod abscónditum fuit a sæculis, et generatiónibus, nunc autem manifestátum est sanctis ejus, 27. quibus vóluit Deus notas fácere divítias glóriæ sacraménti hujus in géntibus, quod est Christus, in vobis spes glóriæ; 28. quem nos annuntiámus, corripiéntes omnem hóminem, et docéntes omnem hóminem in omni sapiéntia, ut exhibeámus omnem hóminem perféctum in Christo Jesu. 29. In quo et labóro, certándo secúndum operatiónem ejus, quam operátur in me in virtúte.

Sollicitudo pro Ecclesiis.

2. Volo enim vos scire qualem sollicitúdinem hábeam pro vobis, et pro iis qui sunt Laodíciæ, et quicúmque non vidérunt fáciem meam in carne; 2. ut consoléntur corda ipsórum, instrúcti in caritáte, et in omnes divítias plenitúdinis intelléctus in agnitióne mystérii Dei Patris et Christi Jesu, 3. in quo sunt omnes thesáuri sapiéntiæ et sciéntiæ abscónditi.

Standum in Christo ne seducemur falsa philosophia.

4. Hoc autem dico, ut nemo vos decípiat in sublimitáte sermó-

num. 5. Nam etsi córpore absens sum, sed spíritu vobíscum sum, gaudens, et videns órdinem vestrum, et firmaméntum ejus quæ in Christo est, fídei vestræ. 6. Sicut ergo accepístis Jesum Christum Dóminum, in ipso ambuláte, 7. radicáti, et superædificáti in ipso et confirmáti fide, sicut et didicístis, abundántes in illo in gratiárum actióne. 8. Vidéte ne quis vos decípiat per philosophíam, et inánem falláciam, secúndum traditiónem hóminum, secúndum eleménta mundi et non secúndum Christum; 9. quia in ipso inhábitat omnis plenitúdo divinitátis corporáliter; 10. et estis in illo repléti, qui est caput omnis principátus et potestátis; 11. in quo et circumcísi estis circumcisióne non manu facta in exspoliatióne córporis carnis, sed in circumcisióne Christi; 12. consepúlti ei in baptísmo, in quo et resurrexístis per fidem operatiónis Dei, qui suscitávit illum a mórtuis. 13. Et vos, cum mórtui essétis in delíctis, et præpútio carnis vestræ, convivificávit cum illo, donans vobis ómnia delícta; 14. delens quod advérsus nos erat chirógraphum decréti, quod erat contrárium nobis, et ipsum tulit de médio, affígens illud cruci; 15. et exspólians principátus, et potestátes, tradúxit confidénter, palam triúmphans illos in semetípso.

Et falso ascetismo.

16. Nemo ergo vos júdicet in cibo, aut in potu, aut in parte diéi festi, aut neoméniæ, aut sabbatórum: 17. quæ sunt umbra futurórum, corpus autem Christi. 18. Nemo vos sedúcat volens in humilitáte, et religióne angelórum, quæ non vidit ámbulans, frustra

5) I Cor. **5.** *3.* — 13) Ephes. **2.** *1.* — 18) Matth. **24.** *4.*

inflátus sensu carnis suæ, 19. et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus et conjunctiónes subministrátum et constrúctum, crescit in augméntum Dei. 20. Si ergo mórtui estis cum Christo ab eleméntis hujus mundi, quid adhuc tanquam vivéntes in mundo decérnitis? 21. Ne tetigéritis, neque gustavéritis, neque contrectavéritis; 22. quæ sunt ómnia in intéritum ipso usu, secúndum præcépta et doctrínas hóminum; 23. quæ sunt ratiónem quidem habéntia sapiéntiæ in superstitióne, et humilitáte, et non ad parcéndum córpori, non in honóre áliquo ad saturitátem carnis.

PARS POSTERIOR (Moralis)

[3, *1* — 4, *6*]

Monita generalia :

Vita nova.

3. Igitur, si consurrexístis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in déxtera Dei sedens; 2. quæ sursum sunt sápite, non quæ super terram. 3. Mórtui enim estis, et vita vestra est abscóndita cum Christo in Deo. 4. Cum Christus apparúerit, vita vestra, tunc et vos apparébitis cum ipso in glória.

Exuto veteri homine, novum induant.

5. Mortificáte ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicatiónem, immundítiam, libídinem, concupiscéntiam malam, et avarítiam, quæ est simulacrórum servítus; 6. propter quæ venit ira Dei super fílios incredulitátis; 7. in quibus et vos ambulástis

---

5) Ephes. **5.** *3.*

aliquándo, cum viverétis in illis. 8. Nunc autem depónite et vos ómnia, iram, indignatiónem, malítiam, blasphémiam, turpem sermónem de ore vestro. 9. Nolíte mentíri ínvicem, exspoliántes vos véterem hóminem cum áctibus suis, 10. et induéntes novum eum, qui renovátur in agnitiónem, secúndum imáginem ejus qui creávit illum; 11. ubi non est gentílis et Judæus, circumcísio et præpútium, Bárbarus et Scytha, servus et liber, sed ómnia, et in ómnibus Christus. 12. Indúite vos ergo sicut elécti Dei, sancti et dilécti, víscera misericórdiæ, benignitátem, humilitátem, modéstiam, patiéntiam; 13. supportántes ínvicem, et donántes vobismetípsis, si quis advérsus áliquem habet querélam; sicut et Dóminus donávit vobis, ita et vos. 14. Super ómnia autem hæc, caritátem habéte, quod est vínculum perfectiónis, 15. et pax Christi exsúltet in córdibus vestris, in qua et vocáti estis in uno córpore; et grati estóte. 16. Verbum Christi hábitet in vobis abundánter, in omni sapiéntia, docéntes et commonéntes vosmetípsos psalmis, hymnis, et cánticis spirituálibus, in grátia cantántes in córdibus vestris Deo. 17. Omne quodcúmque fácitis in verbo aut in ópere, ómnia in nómine Dómini Jesu Christi, grátias agéntes Deo et Patri per ipsum.

Officia domestica :

Conjuges.

18. Mulíeres, súbditæ estóte viris, sicut opórtet, in Dómino. 19. Viri, dilígite uxóres vestras, et nolíte amári esse ad illas.

Filii et parentes.

20. Fílii, obedíte paréntibus per ómnia;

8) Rom. **6.** *4;* Eph. **4.** *22;* Hebr. **12.** — *1.* I Petr. **2.** *1;* **4.** *2.* — 10) Genes. **1.** *26.* — 17) I Cor. **10.** *31.* — 18) Ephes. **5.** *22;* I Petr. **3.** *1.* — 20) Eph. **6.** *1.*

hoc enim plácitum est in Dómino. 21. Patres, nolíte ad indignatiónem provocáre fílios vestros, ut non pusíllo ánimo fiant.

Servi et domini.

22. Servi, obedíte per ómnia dóminis carnálibus, non ad óculum serviéntes, quasi homínibus placéntes, sed in simplicitáte cordis, timéntes Deum. 23. Quodcúmque fácitis, ex ánimo operámini, sicut Dómino et non homínibus; 24. sciéntes quod a Dómino accipiétis retributiónem hereditátis. Dómino Christo servíte. 25. Qui enim injúriam facit, recípiet id quod iníque gessit; et non est personárum accéptio apud Deum. 4. Dómini, quod justum est et æquum, servis præstáte, sciéntes quod et vos Dóminum habétis in cælo.

Oratio et sapientia christiana.

2. Oratióni instáte, vigilántes in ea in gratiárum actióne; 3. oránte simul et pro nobis, ut Deus apériat nobis óstium sermónis ad loquéndum mystérium Christi (propter quod étiam vinctus sum), 4. ut manifestem illud ita ut opórtet me loqui. 5. In sapiéntia ambuláte ad eos qui foris sunt, tempus rediméntes. 6. Sermo vester semper in grátia sale sit condítus, ut sciátis quómodo opórteat vos unicuíque respondére.

EPILOGUS

Tychicum et Onesimum mittit.

7. Quæ circa me sunt, ómnia vobis nota fáciet Týchicus, caríssimus frater, et fidélis minister et consérvus in Dómino; 8. quem misi

21) Ephes. **6.** *4.* — 22) Tit. **2.** *9;* I Petr. **2.** *18.* — 25) Rom. **2.** *6.*

2) Luc. **18.** *1;* I Thess. **5.** *17.* — 3) Eph. **6.** *19;* II Thess. **3.** *1.* — 5) Eph. **5.** *15.*

ad vos ad hoc ipsum, ut cognóscat quæ circa vos sunt, et consolétur corda vestra, 9. cum Onésimo caríssimo, et fidéli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic agúntur, nota fácient vobis.

Salutationes et commendationes.

10. Salútat vos Aristárchus concáptivus meus, et Marcus consobrínus Bárnabæ, de quo accepístis mandáta; si vénerit ad vos, excípite illum; 11. et Jesus, qui dícitur Justus, qui sunt ex circumcisióne; hi soli sunt adjutóres mei in regno Dei, qui mihi fuérunt solátio. 12. Salútat vos Epáphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollícitus pro vobis in oratiónibus, ut stetis perfécti, et pleni in omni voluntáte Dei. 13. Testimónium enim illi perhíbeo, quod habet multum labórem pro vobis, et pro iis qui sunt Laodíciæ, et qui Hierápoli. 14. Salútat vos Lucas médicus caríssimus, et Demas.

15. Salutáte fratres qui sunt Laodíciæ, et Nympham, et quæ in domo ejus est, ecclésiam.

16. Et cum lecta fúerit apud vos epístola hæc, fácite ut et in Laodicénsium ecclésia legátur, et eam quæ Laodicénsium est, vos legátis. 17. Et dícite Archíppo : Vide ministérium quod accepísti in Dómino, ut illud impleas.

18. Salutátio, mea manu Pauli. Mémores estóte vinculórum meórum. Grátia vobíscum. Amen.

14) II Tim. 4. 11.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES I

PROŒMIUM

Salutatio
Gratiarum actio pro Thessalonicensium conversione et perseverantia.

1. Paulus et Silvánus, et Timótheus, ecclésiæ Thessalonicénsium, in Deo Patre, et Dómino Jesu Christo. 2. Grátia vobis, et pax.

Grátias ágimus Deo semper pro ómnibus vobis, memóriam vestri faciéntes in oratiónibus nostris sine intermissióne; 3. mémores óperis fídei vestræ, et labóris, et caritátis, et sustinéntiæ spei Dómini nostri Jesu Christi, ante Deum et Patrem nostrum; 4. sciéntes, fratres dilécti a Deo, electiónem vestram; 5. quia evangélium nostrum non fuit ad vos in sermóne tantum, sed et in virtúte, et in Spíritu Sancto, et in plenitúdine multa, sicut scitis quales fuérimus in vobis propter vos. 6. Et vos imitatóres nostri facti estis, et Dómini, excipiéntes verbum in tribulatióne multa, cum gáudio Spíritus Sancti, 7. ita ut facti sitis forma ómnibus credéntibus in Macedónia et in Acháia. 8. A vobis enim diffamátus est sermo Dómini, non solum in Macedónia et in Acháia, sed et in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profécta est, ita ut non sit nobis necésse quidquam loqui. 9. Ipsi enim de nobis annúntiant qualem in-

tróitum habuérimus ad vos, et quómodo convérsi estis ad Deum a simulácris, servíre Deo vivo et vero, 10. et exspectáre Fílium ejus de cælis (quem suscitávit ex mórtuis) Jesum, qui erípuit nos ab ira ventúra.

PARS PRIOR

PAULUS ET THESSALONICENSES

[2, *1* — 3, *13*]

Sinceritas et abnegatio suæ prædicationis.

2. Nam ipsi scitis, fratres, intróitum nostrum ad vos, quia non inánis fuit; 2. sed ante passi, et contuméliis affécti (sicut scitis) in Philíppis, fidúciam habúimus in Deo nostro, loqui ad vos evangélium Dei in multa sollicitúdine. 3. Exhortátio enim nostra non de erróre, neque de immundítia, neque in dolo; 4. sed sicut probáti sumus a Deo ut crederétur nobis evangélium, ita lóquimur, non quasi homínibus placéntes, sed Deo, qui probat corda nostra. 5. Neque enim aliquándo fúimus in sermóne adulatiónis, sicut scitis; neque in occasióne avarítiæ, Deus testis est; 6. nec quæréntes ab homínibus glóriam, neque a vobis, neque ab áliis. 7. Cum possémus vobis óneri esse ut Christi apóstoli, sed facti sumus párvuli in médio vestrum, tanquam si nutrix fóveat fílios suos. 8. Ita desiderántes vos, cúpide volebámus trádere vobis non solum evangélium Dei, sed étiam ánimas nostras, quóniam caríssimi nobis facti estis. 9. Mémores enim estis, fratres, labóris nostri

---

2) Act. **16.** *19.* — 9) Act. **20.** *34;* I Cor. **4.** *12;* Thess. **8.** *8.*

et fatigatiónis; nocte ac die operántes, ne quem vestrum gravarémus, prædicávimus in vobis evangélium Dei. 10. Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et juste, et sine queréla vobis qui credidístis fúimus;

11. Sicut scitis, quáliter unumquémque vestrum (sicut pater fílios suos), 12. deprecántes vos et consolántes, testificáti sumus, ut ambularétis digne Deo, qui vocávit vos in suum regnum et glóriam.

Zelus Thessalonicensium.

13. Ideo et nos grátias ágimus Deo sine intermissióne, quóniam cum accepissétis a nobis verbum audítus Dei, accepístis illud, non ut verbum hóminum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operátur in vobis qui credidístis. 14. Vos enim imitatóres facti estis, fratres, ecclesiárum Dei, quæ sunt in Judæa in Christo Jesu; quia éadem passi estis et vos a contribúlibus vestris, sicut et ipsi a Judæis, 15. qui et Dóminum occidérunt Jesum, et prophétas, et nos persecúti sunt, et Deo non placent, et ómnibus homínibus adversántur; 16. prohibéntes nos géntibus loqui ut salvæ fiant, ut ímpleant peccáta sua semper; pervénit enim ira Dei super illos usque in finem.

Absentis Pauli sollicitudo pro eis.

17. Nos autem, fratres, desoláti a vobis ad tempus horæ, aspéctu, non corde, abundántius festinávimus fáciem vestram vidére cum multo desidério; 18. quóniam volúimus venire ad vos : ego quidem Paulus, et semel, et íterum; sed impedívit nos Sátanas. 19. Quæ est enim nostra spes, aut gáudium, aut coróna glóriæ? Nonne vos ante Dóminum nostrum Jesum Christum estis in advéntu ejus? 20. Vos

enim estis glória nostra et gáudium.

Impeditus Timotheum misit.

3. Propter quod non sustinéntes ámplius, plácuit nobis remanére Athénis, solis; 2. et mísimus Timótheum fratrem nostrum, et minístrum Dei in evangélio Christi, ad confirmándos vos, et exhortándos pro fide vestra; 3. ut nemo moveátur in tribulatiónibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc pósiti sumus. 4. Nam et cum apud vos essémus, prædicebámus vobis passúros nos tribulatiónes, sicut et factum est, et scitis. 5. Proptérea et ego ámplius non sústinens, misi ad cognoscéndam fidem vestram : ne forte tentáverit vos is qui tentat, et inánis fiat labor noster.

Illo reverso consolatus est.

6. Nunc autem veniénte Timótheo ad nos a vobis, et annuntiánte nobis fidem et caritátem vestram, et quia memóriam nostri habétis bonam semper, desiderántes nos vidére, sicut et nos quoque vos : 7. ídeo consoláti sumus, fratres, in vobis, in omni necessitáte et tribulatióne nostra, per fidem vestram; 8. quóniam nunc vívimus, si vos statis in Dómino. 9. Quam enim gratiárum actiónem póssumus Deo retribúere pro vobis, in omni gáudio quo gaudémus propter vos ante Deum nostrum, 10. nocte ac die abundántius orántes, ut videámus fáciem vestram, et compleámus ea quæ desunt fídei vestræ?

Deus eos sanctificet.

11. Ipse autem Deus et Pater noster, et Dóminus noster Jesus Christus, dírigat viam nostram ad vos. 12. Vos autem Dóminus multíplicet, et abundáre fáciat caritátem vestram

2) Act. 16. 1.

in ínvicem et in omnes, quemádmodum et nos in vobis; 13. ad confirmánda corda vestra sine queréla in sanctitáte, ante Deum et Patrem nostrum, in advéntu Dómini nostri Jesu Christi cum ómnibus sanctis ejus. Amen.

PARS POSTERIOR

DIDACTICA ET MORALIS [4, *1* — 5, *22*]

Exhortatio ad sanctificationem, caritatem et ad opera manualia.

4. De cétero ergo, fratres, rogámus vos et obsecrámus in Dómino Jesu, ut quemádmodum accepístis a nobis, quómodo opórteat vos ambuláre et placére Deo, sic et ambulétis, et abundétis magis. 2. Scitis enim quæ præcépta déderim vobis per Dóminum Jesum.

3. Hæc est enim volúntas Dei, sanctificátio vestra; ut abstineátis vos a fornicatióne; 4. ut sciat unusquísque vestrum vas suum possidére in sanctificatióne et honóre; 5. non in passióne desidérii, sicut et gentes quæ ignórant Deum, 6. et ne quis supergrediátur, neque circumvéniat in negótio fratrem suum; quóniam vindex est Dóminus de his ómnibus, sicut prædíximus vobis, et testificáti sumus. 7. Non enim vocávit nos Deus in immundítiam, sed in sanctificatiónem. 8. Itaque qui hæc spernit, non hóminem spernit, sed Deum, qui étiam dedit Spíritum suum sanctum in nobis.

9. De caritáte autem fraternitátis non necésse habémus scríbere vobis; ipsi enim vos a Deo didicístis ut diligátis ínvicem. 10. Ete-

---

8) Rom. **12.** *2;* Ephes. **5.** *17.* — 9) Joan. **13.** *34;* **15.** *12. 17;* I Joan. **2.** *10;* **4.** *12.*

nim illud fácitis in omnes fratres in univérsa Macedónia. Rogámus autem vos fratres, ut abundétis magis, 11. et óperam detis ut quiéti sitis, et ut vestrum negótium agátis, et operémini mánibus vestris, sicut præcépimus vobis; et ut honéste ambulétis ad eos qui foris sunt, et nullíus áliquid desiderétis.

De secundo Christi adventu.

12. Nólumus autem vos ignoráre, fratres, de dormiéntibus, ut non contristémini, sicut et céteri qui spem non habent. 13. Si enim crédimus quod Jesus mórtuus est, et resurréxit, ita et Deus eos qui dormiérunt per Jesum, addúcet cum eo. 14. Hoc enim vobis dícimus in verbo Dómini, quia nos, qui vívimus, qui resídui sumus in advéntum Dómini, non præveniémus eos qui dormiérunt. 15. Quóniam ipse Dóminus in jussu et in voce archángeli, et in tuba Dei, descéndet de cælo, et mórtui qui in Christo sunt, resúrgent primi. 16. Deínde nos, qui vívimus, qui relínquimur, simul rapiémur cum illis in núbibus óbviam Christo in áera, et sic semper cum Dómino érimus. 17. Itaque consolámini ínvicem in verbis istis.

Cujus adventus dies incertus,

5. De tempóribus autem et moméntis, fratres, non indigétis ut scribámus vobis. 2. Ipsi enim diligénter scitis, quia dies Dómini, sicut fur in nocte, ita véniet. 3. Cum enim díxerint: Pax et secúritas, tunc repentínus eis supervéniet intéritus, sicut dolor in útero habénti, et non effúgient.

Ideoque vigilandum.

4. Vos autem, fratres, non estis in téne-

14) I Cor. **15.** *23.*
2) II Petr. **3.** *10;* Apoc. **3.** *3;* **16.** *15.*

bris, ut vos dies illa tamquam fur comprehéndat; 5. omnes enim vos fílii lucis estis, et fílii diéi : non sumus noctis, neque tenebrárum. 6. Igitur non dormiámus sicut et céteri, sed vigilémus, et sóbrii simus. 7. Qui enim dórmiunt, nocte dórmiunt; et qui ébrii sunt, nocte ébrii sunt. 8. Nos autem, qui diéi sumus, sóbrii simus, indúti lorícam fídei et caritátis, et gáleam spem salútis : 9. quóniam non pósuit nos Deus in iram, sed in acquisitiónem salútis per Dóminum nostrum Jesum Christum. 10. qui mórtuus est pro nobis, ut sive vigilémus, sive dormiámus, simul cum illo vivámus. 11. Propter quod consolámini ínvicem, et ædificáte altérutrum, sicut et fácitis.

Officia erga præsules, fratres et Deum.

12. Rogámus autem vos, fratres, ut novéritis eos qui labórant inter vos, et præsunt vobis in Dómino, et monent vos; 13. ut habeátis illos abundántius in caritáte propter opus illórum : pacem habéte cum eis.

14. Rogámus autem vos, fratres, corrípite inquiétos, consolámini pusillánimes, suscípite infírmos, patiéntes estóte ad omnes. 15. Vidéte ne quis malum pro malo alícui reddat; sed semper quod bonum est sectámini in ínvicem, et in omnes. 16. Semper gaudéte. 17. Sine intermissióne oráte. 18. In ómnibus grátias ágite; hæc est enim volúntas Dei in Christo Jesu, in ómnibus vobis. 19. Spíritum nolíte exstínguere. 20. Prophetías nolíte spérnere. 21. Omnia autem probáte, quod bonum est teneté. 22. Ab omni spécie mala abstinéte vos.

8) Isai. **59.** *17;* Ephes. **6.** *14. 17.* — 15) Prov. **17.** *13;* **20.** *22;* Rom. **12.** *17;* I Petr. **3.** *9.* — 17) Eccli. **18.** *22;* Luc. **18.** *1;* Col. **4.** *2.*

EPILOGUS

Apprecatio et salutatio.

23. Ipse autem Deus pacis sanctíficet vos per ómnia, ut ínteger spíritus vester, et ánima, et corpus sine queréla in advéntu Dómini nostri Jesu Christi servétur. 24. Fidélis est, qui vocávit vos; qui étiam fáciet.

25. Fratres oráte pro nobis. 26. Salutáte fratres omnes in ósculo sancto. 27. Adjúro vos per Dóminum, ut legátur epístola hæc ómnibus sanctis frátribus.

28. Grátia Dómini nostri Jesu Christi vobíscum. Amen.

24) I Cor. 1. 9.

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD THESSALONICENSES II

PROŒMIUM [1]

Salutatio.
Gratiarum actio.

1. Paulus, et Silvánus, et Timótheus, ecclésiæ Thessalonicénsium, in Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo. 2. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

3. Grátias ágere debémus semper Deo pro vobis, fratres, ut dignum est, quóniam supercréscit fides vestra, et abúndat cáritas uniuscujúsque vestrum in ínvicem; 4. ita ut et nos ipsi in vobis gloriémur in ecclésiis Dei, pro patiéntia vestra, et fide, et in ómnibus persecutiónibus vestris, et tribulatiónibus, quas sustinétis, 5. in exémplum justi judícii Dei, ut digni habeámini in regno Dei, pro quo et patímini. 6. Si tamen justum est apud Deum, retribúere tribulatiónem iis, qui vos tríbulant; 7. et vobis, qui tribulámini, réquiem nobíscum in revelatióne Dómini Jesu de cælo cum ángelis virtútis ejus, 8. in flamma ignis dantis vindíctam iis qui non novérunt Deum, et qui non obédiunt evangélio Dómini nostri Jesu Christi; 9. qui pœnas dabunt in intéritu ætérnas a fácie Dómini, et a glória virtútis ejus : 10. cum vénerit glorificári in sanctis suis, et admirábilis fíeri in ómnibus qui

credidérunt, quia créditum est testimónium nostrum super vos in die illo.

Oratio pro ipsis.

11. In quo étiam orámus semper pro vobis, ut dignétur vos vocatióne sua Deus noster, et ímpleat omnem voluntátem bonitátis, et opus fídei in virtúte; 12. ut clarificétur nomen Dómini nostri Jesu Christi in vobis, et vos in illo, secúndum grátiam Dei nostri et Dómini nostri Jesu Christi.

I° — DE ANTICHRISTO ET FINE MUNDI

De die Domini et de filio perditionis.

2. Rogámus autem vos, fratres, per advéntum Dómini nostri Jesu Christi et nostræ congregatiónis in ipsum, 2. ut non cito moveámini a vestro sensu, neque terreámini, neque per spíritum, neque per sermónem, neque per epístolam tamquam per nos missam, quasi instet dies Dómini.

3. Ne quis vos sedúcat ullo modo, quóniam nisi vénerit discéssio primum, et revelátus fúerit homo peccáti, fílius perditiónis, 4. qui adversátur, et extóllitur supra omne quod dícitur Deus, aut quod cólitur, ita ut in templo Dei sédeat osténdens se tamquam sit Deus. 5. Non retinétis quod cum adhuc essem apud vos, hæc dicébam vobis? 6. Et nunc quid detíneat scitis, ut revelétur in suo témpore. 7. Nam mystérium jam operátur iniquitátis: tantum, ut qui tenet nunc, téneat, donec de médio fiat. 8. Et tunc revelábitur ille iníquus, quem Dóminus Jesus interfíciet spíritu oris sui, ut déstruet illustratióne advéntus sui eum; 9. cujus est advéntus secúndum operatiónem

3) Ephes. 5. 6. — 8) Is. 11. 4.

Sátanæ, in omni virtúte, et signis, et prodígiis mendácibus, 10. et in omni seductióne iniquitátis iis qui péreunt, eo quod caritátem veritátis non recepérunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis Deus operatiónem erróris, ut credant mendácio, 11. ut judicéntur omnes qui non credidérunt veritáti, sed consensérunt iniquitáti.

Perseverantia in fide.

12. Nos autem debémus grátias ágere Deo semper pro vobis, fratres dilécti a Deo, quod elégerit vos Deus primítias in salútem, in sanctificatióne Spíritus et in fide veritátis; 13. in qua et vocávit vos per evangélium nostrum, in acquisitiónem glóriæ Dómini nostri Jesu Christi. 14. Itaque, fratres, state et tenéte traditiónes, quas didicístis, sive per sermónem, sive per epístolam nostram. 15. Ipse autem Dóminus noster Jesus Christus et Deus et Pater noster, qui diléxit nos et dedit consolatiónem ætérnam et spem bonam in grátia, 16. exhortétur corda vestra, et confírmet in omni ópere et sermóne bono.

2° — VARIA MONITA

Efflagitat pro se preces.

3. De cétero, fratres, oráte pro nobis, ut sermo Dei currat et clarificétur, sicut et apud vos; 2. et ut liberémur ab importúnis et malis homínibus : non enim ómnium est fides. 3. Fidélis autem Deus est, qui confirmábit vos, et custódiet a malo. 4. Confídimus autem de vobis in Dómino, quóniam quæ præcípimus, et fácitis, et faciétis. 5. Dóminus autem dírigat corda vestra in caritáte Dei, et patiéntia Christi.

1) Ephes. 6. 19; Col. 4. 3.

Denuntiat inquietos et otiosos.

6. Denuntiámus autem vobis, fratres, in nómine Dómini nostri Jesu Christi, ut subtrahátis vos ab omni fratre ambulánte inordináte et non secúndum traditiónem, quam accepérunt a nobis. 7. Ipsi enim scitis quemádmodum opórteat imitári nos, quóniam non inquiéti fúimus inter vos; 8. neque gratis panem manducávimus ab áliquo, sed in labóre et in fatigatióne nocte et die operántes, ne quem vestrum gravarémus. 9. Non quasi non habuérimus potestátem sed ut nosmetípsos formam darémus vobis ad imitándum nos. 10. Nam et cum essémus apud vos, hoc denuntiabámus vobis, quóniam si quis non vult operári, nec mandúcet. 11. Audívimus enim inter vos quosdam ambuláre inquiéte, nihil operántes, sed curióse agéntes.

12. Iis autem qui ejúsmodi sunt, denuntiámus, et obsecrámus in Dómino Jesu Christo, ut cum siléntio operántes suum panem mandúcent. 13. Vos autem fratres, nolíte defícere benefaciéntes. 14. Quod si quis non obédit verbo nostro per epístolam, hunc notáte, et ne commisceámini cum illo, ut confundátur; 15. et nolíte quasi inimícum existimáre, sed corrípite ut fratrem.

EPILOGUS

16. Ipse autem Dóminus pacis det vobis pacem sempitérnam in omni loco. Dóminus sit cum ómnibus vobis. 17. Salutátio mea manu Pauli : quod est signum in omni epístola. Ita scribo. 18. Grátia Dómini nostri Jesu Christi cum ómnibus vobis. Amen.

8) Act. **20.** *34;* I Cor. **4.** *12;* I Thess. **2.** *9.* — 13) Gal. **6.** *9.*

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD TIMOTHEUM I

I° — DE OFFICIIS QUÆ AD ECCLESIAM SPECTANT [1-3]

Salutatio.

1. Paulus apóstolus Jesu Christi secúndum impérium Dei Salvatóris nostri et Christi Jesu spei nostræ, 2. Timótheo dilécto fílio in fide, grátia, misericórdia et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Dómino nostro.

Præcepta de genuina prædicatione :

De falsis doctoribus.

3. Sicut rogávi te ut remanéres Ephesi cum irem in Macedóniam ut denuntiáres quibúsdam ne áliter docérent, 4. neque inténderent fábulis et genealógiis interminátis, quæ quæstiónes præstant magis quam ædificatiónem Dei, quæ est in fide. 5. Finis autem præcépti est cáritas de corde puro, et consciéntia bona, et fide non ficta, 6. a quibus quidam aberrántes, convérsi sunt in vaniloquium, 7. voléntes esse legis doctóres, non intelligéntes neque quæ loquúntur, neque de quibus affírmant. 8. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legítime utátur; 9. sciens hoc quia lex justo non est pósita,

2) Act. **16.** *1.* — 4) *Inf.* **4.** *7;* II Tim. **2.** *23;* Tit. **3.** *9.* — 8) Rom. **7.** *12.*

sed injústis, et non súbditis, ímpiis, et peccatóribus, scelerátis, et contaminátis, parricídis, et matricídis, homicídis, 10. fornicáriis, masculórum concubitóribus, plagiáriis, mendácibus, et perjúris, et si quid áliud sanæ doctrínæ adversátur, 11. quæ est secúndum evangélium glóriæ beáti Dei, quod créditum est mihi.

Gratia Dei Apostolus.

12. Grátias ago ei qui me confortávit, Christo Jesu Dómino nostro, quia fidélem me existimávit, ponens in ministério; 13. qui prius blasphémus fui, et persecútor, et contumeliósus; sed misericórdiam Dei consecútus sum, quia ignórans feci in incredulitáte. 14. Superabundávit autem grátia Dómini nostri cum fide et dilectióne, quæ est in Christo Jesu. 15. Fidélis sermo et omni acceptióne dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatóres salvos fácere, quorum primus ego sum. 16. Sed ídeo misericórdiam consecútus sum, ut in me primo osténderet Christus Jesus omnem patiéntiam, ad informatiónem eórum qui creditúri sunt illi, in vitam ætérnam. 17. Regi autem sæculórum immortáli, invisíbili, soli Deo, honor et glória in sæcula sæculórum. Amen.

Vera fides servanda.

18. Hoc præcéptum comméndo tibi, fili Timóthee, secúndum præcedéntes in te prophetías, ut mílites in illis bonam milítiam, 19. habens fidem, et bonam consciéntiam, quam quidam repellántes, circa fidem naufragavérunt; 20. ex quibus est Hymenæus, et Alexánder : quos trádidi Sátanæ, ut discant non blasphemáre.

15) Matth. 9. *13*; Marc. 2. *17*.

Publicæ precationes :

Pro omnibus orandum.

2. Obsecro ígitur primum ómnium fíeri obsecratiónes, oratiónes, postulatiónes, gratiárum actiónes, pro ómnibus homínibus; 2. pro régibus, et ómnibus qui in sublimitáte sunt, ut quiétam et tranquíllam vitam agámus, in omni pietáte et castitáte. 3. Hoc enim bonum est, et accéptum coram Salvatóre nostro Deo, 4. qui omnes hómines vult salvos fíeri et ad agnitiónem veritátis veníre. 5. Unus enim Deus, unus et mediátor Dei et hóminum homo Christus Jesus, 6. qui dedit redemptiónem semetípsum pro ómnibus, testimónium tempóribus suis; 7. in quo pósitus sum ego prædicátor et apóstolus (veritátem dico, non méntior), doctor géntium in fide et veritáte.

Quomodo orare debent viri et mulieres.

8. Volo ergo viros oráre in omni loco, levántes puras manus sine ira et disceptatióne. 9. Simíliter et mulíeres in hábitu ornáto, cum verecúndia et sobrietáte ornántes se, et non in tortis crínibus, aut auro, aut margarítis, vel veste pretiósa; 10. sed quod decet mulíeres, promitténte pietátem per ópera bona.

11. Múlier in siléntio discat cum omni subjectióne. 12. Docére autem mulíeri non permítto, neque dominári in virum, sed esse in siléntio. 13. Adam enim primus formátus est, deínde Heva; 14. et Adam non est sedúctus, múlier autem sedúcta in prævaricatióne fuit. 15. Salvábitur autem per filiórum generatiónem, si permánserit in fide, et dilectióne, et sanctificatióne cum sobrietáte.

9) I Petr. **3.** *3.* — 12) I Cor. **14.** *34.* — 13) Gen. **1.** *27.* — 14) Gen. **3.** *6.*

De ministris Ecclesiæ :

Dotes episcoporum.

3. Fidélis sermo : si quis episcopátum desíderat, bonum opus desíderat. 2. Opórtet ergo epíscopum irreprehensíbilem esse, uníus uxóris virum, sóbrium, prudéntem, ornátum, pudícum, hospitálem, doctórem, 3. non vinoléntum, non percussórem, sed modéstum, non litigiósum, non cúpidum, sed 4. suæ dómui bene præpósitum, fílios habéntem súbditos cum omni castitáte. 5. Si quis autem dómui suæ præésse nescit, quómodo Ecclésiæ Dei diligéntiam habébit? 6. Non neóphytum, ne in supérbiam elátus, in judícium íncidat diáboli. 7. Opórtet autem illum et testimónium habére bonum ab iis qui foris sunt, ut non in oppróbrium íncidat, et in láqueum diáboli.

Diaconorum et Diaconissarum.

8. Diáconos simíliter pudícos, non bilíngues, non multo vino dédítos, non turpe lucrum sectántes, 9. habéntes mystérium fídei in consciéntia pura. 10. Et hi autem probéntur primum; et sic minístrent, nullum crimen habéntes. 11. Mulíeres simíliter pudícas, non detrahéntes, sóbrias, fidéles in ómnibus. 12. Diáconi sint uníus uxóris viri, qui fíliis suis bene præsint, et suis dómibus. 13. Qui enim bene ministráverint, gradum bonum sibi acquírent, et multam fidúciam in fide quæ est in Christo Jesu.

Ecclesia domus Dei.

14. Hæc tibi scribo, sperans me ad te veníre cito; 15. si autem tardávero, ut scias quómodo opórteat te in domo Dei conversári, quæ est Ecclésia Dei

2) Tit. 1. 7.

vivi, colúmna et firmaméntum veritátis. 16. Et maniféste magnum est pietátis sacraméntum, quod manifestátum est in carne, justificátum est in spíritu, appáruit ángelis, prædicátum est géntibus, créditum est in mundo, assúmptum est in glória.

2° — DE OFFICIIS TIMOTHEI, ECCLESIÆ MINISTRI [4-6]

Contra hæreticos.

4. Spíritus autem maniféste dicit, quia in novíssimis tempóribus discédent quidam a fide, attendéntes spirítibus erróris et doctrínis dæmoniórum, 2. in hypócrisi loquéntium mendácium et cauteriátam habéntium suam consciéntiam, 3. prohibéntium núbere, abstinére a cibis quos Deus creávit ad percipiéndum cum gratiárum actióne fidélibus, et iis qui cognovérunt veritátem; 4. quia omnis creatúra Dei bona est, et nihil rejiciéndum quod cum gratiárum actióne percípitur; 5. sanctificátur enim per verbum Dei, et oratiónem.

Quid docendum.

6. Hæc propónens frátribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutrítus verbis fídei, et bonæ doctrínæ quam assecútus es. 7. Inéptas autem, et aníles fábulas devíta, exérce autem teípsum ad pietátem. 8. Nam corporális exercitátio ad módicum útilis est; píetas autem ad ómnia útilis est, promissiónem habens vitæ quæ nunc est, et futúræ. 9. Fidélis sermo, et omni acceptióne dignus. 10. In hoc enim laborámus, et maledícimur, quia sperámus in Deum vivum, qui est Salvátor ómnium hóminum máxime fidélium. 11. Præcipe hæc, et doce.

Quid agendum.

12. Nemo adolescéntiam tuam contémnat; sed exémplum esto fidélium, in verbo, in conversatióne, in cari-

táte, in fide, in castitáte. 13. Dum vénio, atténde lectióni, exhortatióni, et doctrínæ. 14. Noli neglígere grátiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetíam, cum impositióne mánuum presbytérii. 15. Hæc meditáre, in his esto, ut proféctus tuus maniféstus sit ómnibus. 16. Atténde tibi, et doctrínæ; insta in illis. Hoc enim fáciens, et teípsum salvum fácies, et eos qui te áudiunt.

Officia pro variis statibus.

5. Seniórem ne increpáveris, sed óbsecra ut patrem; júvenes ut fratres; 2. anus ut matres; juvénculas ut soróres, in omni castitáte.

Specialius de viduis.

3. Víduas honóra, quæ veræ víduæ sunt. 4. Si qua autem vídua fílios, aut nepótes habet, discat primum domum suam régere, et mútuam vicem réddere paréntibus; hoc enim accéptum est coram Deo. 5. Quæ autem vere vídua est et desoláta, speret in Deum, et instet obsecratiónibus et oratiónibus nocte ac die. 6. Nam quæ in delíciis est, vivens mórtua est. 7. Et hoc præcipe, ut irreprehensíbiles sint. 8. Si quis autem suórum, et máxime domesticórum curam non habet, fidem negávit, et est infidéli detérior. 9. Vídua eligátur non minus sexagínta annórum, quæ fúerit unius viri uxor, 10. in opéribus bonis testimónium habens, si fílios educávit, si hospítio recépit, si sanctórum pedes lavit, si tribulatiónem patiéntibus subministrávit, si omne opus bonum subsecúta est. 11. Adolescentióres autem víduas devíta. Cum enim luxuriátæ fúerint in Christo, núbere volunt, 12. habéntes damnatió-

1) II Tim. **3.** *1;* II Petr. **3.** *3;* Judæ 18. — 7) *Sup.* **1.** *4;* II Tim. **2.** *23;* Tit. **3.** *9.*

nem, quia primam fidem írritam fecérunt. 13. Simul autem et otiósæ discunt circuíre domos, non solum otiósæ, sed et verbósæ, et curiósæ, loquéntes quæ non opórtet. 14. Volo ergo junióres núbere, fílios procreáre, matres-famílias esse, nullam occasiónem dare adversário maledícti grátia. 15. Jam enim quædam convérsæ sunt retro Sátanam. 16. Si quis fidélis habet víduas, subminístret illis, et non gravétur Ecclésia, ut iis quæ vere víduæ sunt, suffíciat.

De presbyteris.

17. Qui bene præsunt presbýteri, dúplici honóre digni habeántur, máxime qui labórant in verbo et doctrína. 18. Dicit enim Scriptúra : Non alligábis os bovi trituránti. Et : Dignus est operárius mercéde sua. 19. Advérsus presbýterum accusatiónem noli recípere, nisi sub duóbus aut tribus téstibus. 20. Peccántes coram ómnibus árgue : ut et céteri timórem hábeant. 21. Testor coram Deo et Christo Jesu, et eléctis ángelis, ut hæc custódias sine præjudício, nihil fáciens in álteram partem declinándo. 22. Manus cito némini imposúeris, neque communicáveris peccátis aliénis. Teípsum castum custódi. 23. Noli adhuc aquam bíbere, sed módico vino útere, propter stómachum tuum, et frequéntes tuas infírmitátes. 24. Quorúmdam hóminum peccáta manifésta sunt, præcedéntia ad judícium; quosdam autem et subsequúntur. 25. Simíliter et facta bona manifésta sunt : et quæ áliter se habent, abscóndi non possunt.

De servis.

6. Quicúmque sunt sub jugo servi, dóminos suos omni honóre dignos arbitréntur, ne nomen Dómini et doctrína blasphemétur.

18) Deut. **25.** *4;* I Cor. **9.** *9;* Matth. **10.** *10;* Luc. **10.** *7.*

2. Qui autem fidéles habent dóminos, non contémnant, quia fratres sunt; sed magis sérviant, quia fidéles sunt et dilécti, qui benefícii partícipes sunt.

Monita :

Avaros doctores fugere.

Hæc doce, et exhortáre. 3. Si quis áliter docet, et non acquiéscit sanis sermónibus Dómini nostri Jesu Christi et ei, quæ secúndum pietátem est, doctrínæ, 4. supérbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiónes, et pugnas verbórum : ex quibus oriúntur invídiæ, contentiónes blasphémiæ, suspiciónes malæ, 5. conflictatiónes hóminum mente corruptórum, et qui veritáte priváti sunt, existimántium quæstum esse pietátem. 6. Est autem quæstus magnus, píetas cum sufficiéntia. 7. Nihil enim intúlimus in hunc mundum, haud dúbium quod ne auférre quid póssumus. 8. Habéntes autem aliménta, et quibus tegámur, his contenti sumus. 9. Nam qui volunt dívites fieri, íncidunt in tentatiónem, et in láqueum diáboli, et desidéria multa inutília, et nocíva, quæ mergunt hómines in intéritum et perditiónem. 10. Radix enim ómnium malórum est cupíditas; quam quidam appeténtes, erravérunt a fide, et inseruérunt se dolóribus multis.

Bonum certamen.

11. Tu autem, o homo Dei, hæc fuge; sectáre vero justítiam, pietátem, fidem, caritátem, patiéntiam, mansuetúdinem. 12. Certa bonum certámen fídei, apprehénde vitam ætérnam, in qua vocátus es, et conféssus bonam confessiónem coram multis téstibus. 13. Præcípio tibi coram Deo, qui vivíficat ómnia, et Christo Jesu,

7) Job. **1.** *21;* Eccli. **5.** *14.* — 8) Prov. **27.** *26.* — 13) Matth. **27.** *11;* Joan. **18.** *33, 37.*

qui testimónium réddidit sub Póntio Piláto bonam confessiónem, 14. ut serves mandátum sine mácula, irreprehensíbile usque in advéntum Dómini nostri Jesu Christi, 15. quem suis tempóribus osténdet beátus et solus potens, Rex regum et Dóminus dominántium, 16. qui solus habet immortalitátem et lucem inhábitat inaccessíbilem, quem nullus hóminum vidit, sed nec vidére potest, cui honor, et impérium sempitérnum. Amen.

Divites humiles sint.

17. Divítibus hujus sæculi præcipe non sublíme sápere neque speráre in incérto divitiárum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis ómnia abúnde ad fruéndum), 18. bene ágere, dívites fíeri in bonis opéribus, fácile tribúere, communicáre, 19. thesaurizáre sibi fundaméntum bonum in futúrum, ut apprehéndant veram vitam.

Epilogus.

20. O Timóthee, depósitum custódi, devítans profánas vocum novitátes et oppositiónes falsi nóminis sciéntiæ, 21. quam quidam promitténte, circa fidem excidérunt. Grátia tecum. Amen.

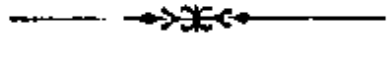

15) Apoc. **17.** *14;* **19.** *16.* — 16) Joan. **1.** *18;* I Joan. **4.** *12.* — 17) Luc. **12.** *15.*

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD TIMOTHEUM II

PROŒMIUM

Salutatio et gratiarum actio.

1. Paulus apóstolus Jesu Christi per voluntátem Dei, secúndum promissiónem vitæ, quæ est in Christo Jesu, 2. Timótheo carissimo fílio, grátia, misericórdia, pax a Deo Patre, et Christo Jesu Dómino nostro.

3. Grátias ago Deo, cui sérvio a progenitóribus in consciéntia pura, quod sine intermissióne hábeam tui memóriam in oratiónibus meis, nocte ac die, 4. desíderans te vidére, memor lacrymárum tuárum, ut gáudio implear, 5. recordatiónem accípiens ejus fídei quæ est in te non ficta, quæ et habitávit primum in ávia tua Lóide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te.

I° — DE PRÆDICATIONE EVANGELII
[1, *6* — 2, *13*]

Impositio manuum.

6. Propter quam causam admóneo te ut resúscites grátiam Dei, quæ est in te per impositiónem mánuum meárum. 7. Non enim dedit nobis Deus spíritum timóris, sed virtútis, et dilectiónis, et sobrietátis. 8. Noli ítaque erubéscere testimónium Dómini nostri, neque me vinctum

7) Rom. 8. *15*.

ejus; sed collabóra evangélio secúndum virtútem Dei,

Testimonium Domini.

9. qui nos liberávit, et vocávit vocatióne sua sancta, non secúndum ópera nostra, sed secúndum propósitum suum et grátiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante témpora sæculária. 10. Manifestáta est autem nunc per illuminatiónem Salvatóris nostri Jesu Christi, qui destrúxit quidem mortem, illuminávit autem vitam et incorruptiónem per evangélium :

Exemplum Apostoli.

11. in quo pósitus sum ego prædicátor, et apóstolus, et magíster géntium. 12. Ob quam causam étiam hæc pátior, sed non confúndor. Scio enim cui crédidi, et certus sum quia potens est depósitum meum serváre in illum diem. 13. Formam habe sanórum verbórum, quæ a me audísti in fide et in dilectióne in Christo Jesu. 14. Bonum depósitum custódi per Spíritum Sanctum, qui hábitat in nobis. 15. Scis hoc quod avérsi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phígelus et Hermógenes. 16. Det misericórdiam Dóminus Onesíphori dómui, quia sæpe me refrigerávit et caténam meam non erúbuit; 17. sed cum Romam venísset, sollícite me quæsívit et invénit. 18. Det illi Dóminus invenire misericórdiam a Dómino in illa die; et quanta Ephesi ministrávit mihi, tu mélius nosti.

Bonus miles Christi.

2. Tu ergo, fili mi, confortáre in grátia quæ est in Christo Jesu; 2. et quæ audísti a me per multos testes, hæc comménda fidélibus homínibus, qui idónei erunt et álios docére. 3. Labóra sicut bonus miles Christi

9) Tit. **3.** 5. — 11) I Tim. **2.** 7. — 16) *Inf.* **4.** 19.

Jesu. 4. Nemo mílitans Deo ímplicat se negótiis seculáribus, ut ei pláceat, cui se probávit. 5. Nam et qui certat in agóne, non coronátur nisi legítime certáverit. 6. Laborántem agrícolam opórtet primum de frúctibus percípere. 7. Intéllige quæ dico; dabit enim tibi Dóminus in ómnibus intelléctum.

Præmium.

8. Memor esto Dóminum Jesum Christum resurrexísse a mórtuis ex sémine David, secúndum evangélium meum, 9. in quo labóro usque ad víncula, quasi male óperans; sed verbum Dei non est alligátum. 10. Ideo ómnia sustíneo propter eléctos, ut et ipsi salútem consequántur, quæ est in Christo Jesu, cum glória cælésti. 11. Fidélis sermo: Nam si commórtui sumus, et convivémus; 12. si sustinébimus, et conregnábimus; si negavérimus, et ille negábit nos; 13. si non crédimus, ille fidélis pérmanet, negáre seípsum non potest.

2° DE DEFENSIONE ECCLESIÆ ADVERSUS HÆRESES [2, *14* — 4, *8*]

Devitet hæreticos.

14. Hæc cómmone, testíficans coram Dómino. Noli conténdere verbis: ad nihil enim útile est, nisi ad subversiónem audiéntium. 15. Sollícite cura teípsum probábilem exhibére Deo operárium inconfusíbilem, recte tractántem verbum veritátis. 16. Profána autem et vanilóquia devíta; multum enim proficiunt ad impietátem. 17. Et sermo eórum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus et Philétus, 18. qui a veritáte excidérunt, dicéntes resurrectiónem esse jam factam, et subvertérunt

12) Matth. **10.** *33*; Marc. **8.** *38*. — 13) Rom. **3.** *3*.

quorúmdam fidem. 19. Sed firmum fundaméntum Dei stat, habens signáculum hoc : Cognóvit Dóminus qui sunt ejus, et discédat ab iniquitáte, omnis qui nóminat nomen Dómini. 20. In magna autem domo non solum vasa áurea, et argéntea, sed et lígnea, et fictília; et quædam quidem in honórem, quædam autem in contuméliam. 21. Si quis ergo emundáverit se ab istis, erit vas in honórem sanctificátum, et útile Dómino, ad omne opus bonum parátum. 22. Juveníllia autem desidéria fuge; sectáre vero justítiam, fidem, spem, caritátem, et pacem cum iis qui ínvocant Dóminum de corde puro. 23. Stultas autem et sine disciplína quæstiónes devíta : sciens quia génerant lites. 24. Servum autem Dómini non opórtet litigáre, sed mansuétum esse ad omnes, docíbilem, patiéntem, 25. cum modéstia corripiéntem eos qui resístunt veritáti, nequándo Deus det illis pæniténtiam ad cognoscéndam veritátem, 26. et resipíscant a diáboli láqueis, a quo captívi teneántur ad ipsíus voluntátem.

De pravis vitandis.

3. Hoc autem scito, quod in novíssimis diébus instábunt témpora periculósa : 2. erunt hómines seípsos amántes, cúpidi, eláti, supérbi, blasphémi, paréntibus non obediéntes, ingráti, scelésti, 3. sine affectióne, sine pace, criminatóres, incontinéntes, immítes, sine benignitáte, 4. proditóres, protérvi, túmidi, et voluptátum amatóres magis quam Dei : 5. habéntes spéciem quidem pietátis, virtútem autem ejus abnegántes. Et hos devíta; 6. ex his enim sunt, qui pénetrant domos, et captívas du-

23) I Tim. **1.** *4;* **4.** *7;* Tit. **3.** *9.*
1) I Tim. **4.** *1;* II Petr. **3.** *3;* Judæ *18.*

cunt muliérculas onerátas peccátis, quæ ducúntur váriis desidériis, 7. semper discéntes, et numquam ad sciéntiam veritátis perveniéntes. 8. Quemádmodum autem Jannes et Mambres restitérunt Móysi, ita et hi resístunt veritáti, hómines corrúpti mente, réprobi circa fidem; 9. sed ultra non proficient, insipiéntia enim eórum manifésta erit ómnibus, sicut et illórum fuit.

De sana doctrina.

10. Tu autem assecútus es meam doctrínam, institutiónem, propósitum, fidem, longanimitátem, dilectiónem, patiéntiam, 11. persecutiónes, passiónes: quália mihi facta sunt Antiochíæ, Icónii, et Lystris; quales persecutiónes sustínui, et ex ómnibus erípuit me Dóminus. 12. Et omnes qui pie volunt vívere in Christo Jesu, persecutiónem patiéntur. 13. Mali autem hómines, et seductóres, proficient in pejus, errántes et in errórem mitténtes. 14. Tu vero pérmane in iis quæ didicísti et crédita sunt tibi, sciens a quo didíceris; 15. et quia ab infántia sacras lítteras nosti, quæ te possunt instrúere ad salútem, per fidem quæ est in Christo Jesu. 16. Omnis scriptúra divínitus inspiráta, útilis est ad docéndum, ad arguéndum, ad corripiéndum, ad erudiéndum in justítia; 17. ut perféctus sit homo Dei, ad omne opus bonum instrúctus.

Eam prædicet.

4. Testíficor coram Deo, et Jesu Christo, qui judicatúrus est vivos et mórtuos, per advéntum ipsíus et regnum ejus, 2. prædica verbum, insta opportúne, importúne, árgue, óbsecra, increpa in omni patiéntia et doctrína. 3. Erit enim tempus, cum sanam

8) Exod. 7. 11. — 16) II Petr. 1. 20.

doctrínam non sustinébunt, sed ad sua desidéria coacervábunt sibi magístros, pruriéntes áuribus; 4. et a veritáte quidem audítum avértent, ad fábulas autem converténtur. 5. Tu vero vígila, in ómnibus labóra, opus fac evangelístæ, ministérium tuum imple. Sóbrius esto. 6. Ego enim jam delíbor, et tempus resolutiónis meæ instat. 7. Bonum certámen certávi, cursum consummávi, fidem servávi. 8. In réliquo repósita est mihi coróna justítiæ quam reddet mihi Dóminus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed et iis qui díligunt advéntum ejus.

EPILOGUS

Advocat Timotheum.

Festína ad me veníre cito. 9. Demas enim me relíquit, díligens hoc sæculum, et ábiit Thessalónicam; 10. Crescens in Galátiam, Titus in Dalmátiam. 11. Lucas est mecum solus. Marcum assúme, et adduc tecum : est enim mihi útilis in ministérium. 12. Týchicum autem misi Ephesum. 13. Pénulam, quam relíqui Tróade apud Carpum, véniens affer tecum, et libros, máxime autem membránas. 14. Alexánder ærárius multa mala mihi osténdit; reddet illi Dóminus secúndum ópera ejus; 15. quem et tu devíta : valde enim réstitit verbis nostris.

Pauli defensio.

16. In prima mea defensióne nemo mihi áffuit, sed omnes me dereliquérunt; non illis imputétur. 17. Dóminus autem mihi ástitit, et confortávit me, ut per me prædicátio impleátur, et áudiant omnes gentes; et liberátus sum de ore leónis. 18. Liberávit me Dómi-

11) Coloss. 4. 14.

nus ab omni ópere malo, et salvum fáciet in regnum suum cæléste, cui glória in sæcula sæculórum. Amen.

Salutationes.

19. Salúta Priscam, et Aquilam, et Onesíphori domum. 20. Erástus remánsit Corínthi. Tróphimum autem relíqui infírmum Miléti. 21. Festína ante hiemem veníre. Salútant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Cláudia, et fratres omnes. 22. Dóminus Jesus Christus cum spíritu tuo. Grátia vobíscum. Amen.

19) *Sup.* 1. *16.*

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD TITUM

PROŒMIUM

1. Paulus servus Dei, apóstolus autem Jesu Christi, secúndum fidem electórum Dei, et agnitiónem veritátis, quæ secúndum pietátem est, 2. in spem vitæ ætérnæ, quam promísit qui non mentítur, Deus, ante témpora sæculária; 3. manifestávit autem tempóribus suis verbum suum in prædicatióne, quæ crédita est mihi secúndum præcéptum Salvatóris nostri Dei: 4. Tito dilécto fílio secúndum commúnem fidem, grátia et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Salvatóre nostro.

I° — DE MINISTRIS ECCLESIÆ [1, *5-16*]

Presbyterorum dotes.

5. Hujus rei grátia relíqui te Cretæ, ut ea quæ desunt córrigas, et constítuas per civitátes presbýteros, sicut et ego dispósui tibi. 6. Si quis sine crímine est, uníus uxóris vir, filios habens fidéles, non in accusatióne luxúriæ, aut non súbditos. 7. Opórtet enim epíscopum sine crímine esse, sicut Dei dispensatórem; non supérbum, non iracúndum, non vinoléntum, non percussórem, non turpis lucri cúpidum, 8. sed hospitálem, benígnum, sóbrium, justum, sanctum, conti-

6) I Tim. **3.** *2.*

néntem, 9. amplecténtem eum, qui secúndum doctrínam est, fidélem sermónem, ut potens sit exhortári in doctrína sana, et eos qui contradícunt, argúere.

Eorum officia.

10. Sunt enim multi étiam inobediéntes, vaníloqui, et seductóres, máxime qui de circumcisióne sunt; 11. quos opórtet redárgui, qui univérsas domos subvértunt, docéntes quæ non opórtet, turpis lucri grátia. 12. Dixit quidam ex illis, próprius ipsórum prophéta : Creténses semper mendáces, malæ béstiæ, ventres pigri. 13. Testimónium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, 14. non intendéntes judáicis fábulis, et mandátis hóminum, aversántium se a veritáte. 15. Omnia munda mundis; coinquinátis autem, et infidélibus nihil est mundum, sed inquinátæ sunt eórum et mens et consciéntia. 16. Confiténtur se nosse Deum, factis autem negant : cum sint abomináti, et incredíbiles et ad omne opus bonum réprobi.

2° — DE VITA FIDELIUM [2, *1* — 3, *11*]

Quomodo exhortandi sint senes, matronæ, juvenes, servi.

2. Tu autem lóquere quæ decent sanam doctrínam : 2. Senes ut sóbrii sint, pudíci, prudéntes, sani in fide, in dilectióne, in patiéntia; 3. anus simíliter in hábitu sancto, non criminátrices, non multo vino serviéntes, bene docéntes, 4. ut prudéntiam dóceant adolescéntulas, ut viros suos ament, fílios suos díligant, 5. prudéntes, castas, sóbrias, domus curam habéntes, benígnas, súbditas viris

15) Rom. **14.** *20.*

suis, ut non blasphemétur verbum Dei. 6. Júvenes simíliter hortáre ut sóbrii sint. 7. In ómnibus teípsum præbe exémplum bonórum óperum, in doctrína, in integritáte, in gravitáte, 8. verbum sanum, irreprehensíbile, ut is qui ex advérso est, vereátur, nihil habens malum dícere de nobis. 9. Servos dóminis suis súbditos esse, in ómnibus placéntes, non contradicéntes, 10. non fraudántes, sed ín ómnibus fidem bonam ostendéntes, ut doctrínam Salvatóris nostri Dei ornent in ómnibus.

11. Appáruit enim grátia Dei Salvatóris nostri ómnibus homínibus, 12. erúdiens nos, ut abnegántes impietátem, et sæculária desidéria, sóbrie, et juste, et pie vivámus in hoc sæculo, 13. exspectántes beátam spem, et advéntum glóriæ magni Dei et Salvatóris nostri Jesu Christi; 14. qui dedit semetípsum pro nobis, ut nos redímeret ab omni iniquitáte, et mundáret sibi pópulum acceptábilem, sectatórem bonórum óperum. 15. Hæc lóquere, et exhortáre, et árgue cum omni império. Nemo te contémnat.

Erga extraneos officia.

3. Admóne illos princípibus et potestátibus súbditos esse, dicto obedíre, ad omne opus bonum parátos esse, 2. néminem blasphemáre, non litigiósos esse sed modéstos, omnem ostendéntes mansuetúdinem ad omnes hómines. 3. Erámus enim aliquándo et nos insipiéntes, incréduli, errántes, serviéntes desidériis et voluptátibus váriis, in malítia et invídia agéntes, odíbiles, odiéntes ínvicem. 4. Cum autem benígnitas et humánitas appáruit Salvatóris nostri

9) Ephes. **6.** *5;* Col. **3.** *22;* I Petr. **2.** *18.* — 11) *Inf.* **3.** *4.* — 4) *Sup.* **2.** *11.*

Dei, 5. non ex opéribus justítiæ, quæ fécimus nos, sed secúndum suam misericórdiam salvos nos fecit, per lavácrum regeneratiónis et renovatiónis Spíritus Sancti, 6. quem effúndit in nos abúnde per Jesum Christum Salvatórem nostrum, 7. ut justificáti grátia ipsíus, herédes simus secúndum spem vitæ ætérnæ.

Dissensiones vitandæ.

8. Fidélis sermo est, et de his volo te confirmáre : ut curent bonis opéribus præésse qui credunt Deo. Hæc sunt bona et utília homínibus. 9. Stultas autem quæstiónes, et genealogías, et contentiónes, et pugnas legis devíta; sunt enim inútiles, et vanæ. 10. Hæréticum hóminem, post unam et secúndam correptiónem devíta, 11. sciens quia subvérsus est qui ejúsmodi est, et delínquit, cum sit próprio judício condemnátus.

EPILOGUS

12. Cum mísero ad te Artémam, aut Týchicum, festína ad me veníre Nicópolim; ibi enim státui hiemáre. 13. Zenam legisperitum, et Apóllo sollícite præmítte, ut nihil illis desit. 14. Discant autem et nostri bonis opéribus præésse ad usus necessários, ut non sint infructuósi. 15. Salútant te qui mecum sunt omnes. Salúta eos qui nos amant in fide. Grátia Dei cum ómnibus vobis. Amen.

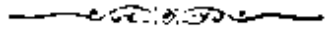

5) II Tim. **1.** 9. — 9) I Tim. **1.** *4;* **4.** *7;* II Tim. **2.** *23.*

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD PHILEMONEM

Salutatio et gratiarum actio.

1. Paulus vinctus Christi Jesu, et Timótheus frater, Philemóni dilécto et adjutóri nostro, 2. et Appiæ soróri caríssimæ, et Archíppo commilitóni nostro, et ecclésiæ quæ in domo tua est. 3. Grátia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Dómino Jesu Christo.

4. Grátias ago Deo meo, semper memóriam tui fáciens in oratiónibus meis, 5. áudiens caritátem tuam, et fidem, quam habes in Dómino Jesu, et in omnes sanctos; 6. ut communicátio fídei tuæ évidens fiat, in agnitióne omnis óperis boni quod est in vobis in Christo Jesu. 7. Gáudium enim magnum hábui, et consolatiónem in caritáte tua, quia víscera sanctórum requievérunt per te, frater.

Obsecratio pro Onesimo.

8. Propter quod multam fidúciam habens in Christo Jesu imperándi tibi quod ad rem pértinet, 9. propter caritátem magis óbsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Jesu Christi: 10. óbsecro te pro meo fílio, quem génui in vínculis, Onésimo, 11. qui tibi aliquándo inútilis fuit, nunc autem et mihi et tibi útilis, 12. quem remísi tibi. Tu autem illum, ut mea víscera, súscipe; 13. quem ego volúeram mecum detinére ut pro te mihi ministráret in vínculis evangélii;

14. sine consílio autem tuo nihil vólui fácere, uti ne velut ex necessitáte bonum tuum esset, sed voluntárium. 15. Fórsitan enim ídeo discéssit ad horam a te, ut ætérnum illum recíperes. 16. Jam non ut servum, sed pro servo caríssimum fratrem, máxime mihi, quanto autem magis tibi, et in carne, et in Dómino. 17. Si ergo habes me sócium, súscipe illum sicut me; 18. si autem áliquid nócuit tibi, aut debet, hoc mihi ímputa. 19. Ego Paulus scripsi mea manu; ego reddam, ut non dicam tibi quod et teípsum mihi debes. 20. Ita, frater, ego te fruar in Dómino; réfice víscera mea in Dómino. 21. Confídens in obediéntia tua scripsi tibi, sciens quóniam et super id quod dico fácies.

Mandata et salutationes.

22. Simul autem et para mihi hospítium; nam spero per oratiónes vestras donári me vobis.

23. Salútat te Epáphras, concaptívus meus in Christo Jesu, 24. Marcus, Aristárchus, Demas et Lucas, adjutóres mei. 25. Grátia Dómini nostri Jesu Christi cum spíritu vestro. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOST. AD HEBRÆOS

PROŒMIUM

1. Multifáriam, multísque modis olim Deus loquens pátribus in prophétis: 2. novíssime, diébus istis locútus est nobis in Fílio, quem constituit herédem universórum, per quem fecit et sæcula; 3. qui cum sit splendor glóriæ, et figúra substántiæ ejus, portánsque ómnia verbo virtútis suæ, purgatiónem peccatórum fáciens, sedet ad déxteram majestátis in excélsis.

PARS PRIOR (Dogmatica)

NOVI TESTAMENTI PRÆ VETERI EXCELLENTIA [1, *4* — 10, *18*]

SECTIO I [1, *4* — 4, *13*]

Christus novi mediator testamenti veteris auctoribus præcellit

A. *Christus præstantior est angelis* [1, *4* — 2, *18*]

Christus origine et natura Filius Dei; rex et creator, dum angeli ministri tantum.

4. Tanto mélior ángelis efféctus, quanto differéntius præ illis nomen hereditávit. 5. Cui enim dixit aliquándo angelórum:

3) Sap, **7.** *26.* — 5) Ps. **2.** *7;* II Reg. **7.** *14.*

Fílius meus es tu, ego hódie génui te? Et rursum : Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in fílium? 6. Et cum íterum introdúcit primogénitum in orbem terræ, dicit : Et adórent eum omnes ángeli Dei.

7. Et ad ángelos quidem dicit : Qui facit ángelos suos spíritus, et minístros suos flammam ignis. 8. Ad fílium autem : Thronus tuus Deus in sæculum sæculi; virga æquitátis, virga regni tui. 9. Dilexísti justítiam, et odísti iniquitátem; proptérea unxit te Deus, Deus tuus, óleo exsultatiónis præ particípibus tuis. 10. Et : Tu in princípio Dómine terram fundásti, et ópera mánuum tuárum sunt cæli. 11. Ipsi períbunt, tu autem permanébis, et omnes ut vestiméntum veteráscent; 12. et velut amíctum mutábis eos, et mutabúntur; tu autem idem ipse es et anni tui non defícient. 13. Ad quem autem angelórum dixit aliquándo : Sede a dextris meis, quoadúsque ponam inimícos tuos scabéllum pedum tuórum? 14. Nonne omnes sunt administratórii spíritus, in ministérium missi, propter eos qui hereditátem cápient salútis?

Perfectius igitur J.-C. sermoni in Nova Lege quam angelorum in Veteri obediendum est.

2. Proptérea abundántius opórtet observáre nos ea quæ audívimus, ne forte perefluámus. 2. Si enim qui per ángelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricátio et inobediéntia accépit justam mercédis retributiónem; 3. quómodo nos effugiémus, si tantam neglexérimus salútem, quæ cum inítium accepísset enarrári per Dó-

6) Ps. **96.** *7.* — 7) Ps. **103.** *4.* — 8) Ps. **44.** *7.* — 10) Ps. **101.** *26.* — 13) Ps. **109.** *1;* I Cor. **15.** *25.*

minum, ab eis qui audiérunt, in nos confirmáta est, 4. contestánte Deo signis et porténtis, et váriis virtútibus, et Spiritus Sancti distributiónibus secúndum suam voluntátem?

Qui per incarnationem et crucem minoratus est ab Angelis, nunc glorificatur.

5. Non enim ángelis subjécit Deus orbem terræ futúrum, de quo lóquimur. 6. Testátus est autem in quodam loco quis, dicens : Quid est homo quod memor es ejus, aut fílius hóminis quóniam vísitas eum? 7. Minuísti eum paulo minus ab ángelis; glória et honóre coronásti eum, et constituísti eum super ópera mánuum tuárum. 8. Omnia subjecísti sub pédibus ejus. In eo enim quod ómnia ei subjécit, nihil dimísit non subjéctum ei. Nunc autem necdum vidémus ómnia subjécta ei. 9. Eum autem, qui módico quam ángeli minorátus est, vidémus Jesum, propter passiónem mortis, glória et honóre coronátum, ut grátia Dei pro ómnibus gustáret mortem.

Factus est salus omnium credentium.

10. Decébat enim eum, propter quem ómnia, et per quem ómnia, qui multos fílios in glóriam addúxerat, auctórem salútis eórum per passiónem consummáre. 11. Qui enim sanctíficat, et qui sanctificántur ex uno omnes. Propter quam causam non confúnditur fratres eos vocáre, dicens : 12. Nuntiábo nomen tuum frátribus meis; in médio ecclésiæ laudábo te. 13. Et íterum : Ego ero fidens in eum. Et íterum : Ecce ego, et púeri mei quos dedit mihi Deus. 14. Quia ergo púeri communica-

4) Marc. **16.** *20.* — 6) Ps. **8.** *5.* — 8) Matth. **28.** *18;* I Cor. **15.** *26.* — 9) Phil. **2.** *8.* — 12) Ps. **21.** *23.* — 13) Ps. **17.** *3;* Is. **8.** *8.* — 14) Ose. **13.** *14;* I Cor. **15.** *54.*

vérunt carni et sánguini, et ipse similiter participávit eísdem, ut per mortem destrúeret eum qui habébat mortis impérium, id est, diábolum; 15. et liberáret eos qui timóre mortis per totam vitam obnóxii erant servitúti. 16. Nusquam enim ángelos apprehéndit, sed semen Abrahæ apprehéndit. 17. Unde débuit per ómnia frátribus similári, ut miséricors fíeret, et fidélis póntifex ad Deum, ut repropitiáret delícta pópuli. 18. In eo enim, in quo passus est ipse et tentátus, potens est et eis qui tentántur, auxiliári.

B. *Christus præstantior Moyse* [3 — 4, *13*]

Præcellit ut filius in domo sua servum.

3. Unde, fratres sancti, vocatiónis cæléstis partícipes, consideráte apóstolum et pontíficem confessiónis nostræ, Jesum; 2. qui fidélis est ei qui fecit illum sicut et Móyses in omni domo ejus. 3. Amplióris enim glóriæ iste præ Móyse dignus est hábitus, quanto ampliórem honórem habet domus, qui fabricávit illam. 4. Omnis namque domus fabricátur ab áliquo; qui autem ómnia creávit, Deus est. 5. Et Móyses quidem fidélis erat in tota domo ejus tanquam fámulus, in testimónium eórum quæ dicénda erant; 6. Christus vero tanquam fílius in domo sua; quæ domus sumus nos, si fidúciam et glóriam spei usque ad finem firmam retineámus.

Ergo perseverandum in fide Christi, vitando incredulitatem Israelitarum.

7. Quaprópter sicut dicit Spíritus Sanctus: Hódie si vocem ejus audiéritis, 8. nolíte obduráre corda vestra,

2) Num. **12.** *17.* — 7) Ps. **94.** *8; Inf.* **4.** *7.*

sicut in exacerbatióne
secúndum diem tenta-
tiónis in deserto, 9. ubi
tentavérunt me patres
vestri, probavérunt, et
vidérunt ópera mea
10. quadragínta annis;
propter quod infénsus
fui generatióni huic,
et dixi : Semper errant
corde. Ipsi autem non
cognovérunt viasmeas;
11. sicut jurávi in ira
mea : Si introíbunt in
réquiem meam. 12. Vi-
déte, fratres, ne forte
sit in áliquo vestrum
cor malum incredulitá-
tis, discedéndi a Deo
vivo; 13. sed adhortá-
mini vosmetípsos per
síngulos dies, donec
Hódie cognominátur,
ut non obdurétur quis
ex vobis fallácia pecca-
ti. 14. Partícipes enim
Christi effécti sumus :
si tamen inítium sub-
stántiæ ejus usque ad
finem firmum retineá-
mus. 15. Dum dícitur :
Hódie si vocem ejus au-
diéritis, nolíte obdurá-
re corda vestra, quem-
ádmodum in illa exa-
cerbatióne. 16. Quidam
enim audiéntes exacer-
bavérunt, sed non uni-
vérsi qui profécti sunt
ex Ægýpto per Móy-
sen. 17. Quibus autem
infénsus est quadra-
gínta annis? Nonne
illis qui peccavérunt,
quorum cadávera pro-
stráta sunt in deserto?
18. Quibus autem jurá-
vit non introíre in ré-
quiem ipsíus, nisi illis
qui incréduli fuérunt?
19. Et vidémus, quia
non potuérunt introíre
propterincredulitátem.

Ne excludamur a requie terræ promissæ.

4. Timeámus ergo
ne forte relícta pollici-
tatióne introeúndi in
réquiem ejus, existi-
métur áliquis ex vobis
deésse. 2. Etenim et
nobis nuntiátum est,
quemádmodum et illis;
sed non prófuit illis
sermo audítus, non ad-
místus fídei ex iis quæ
audiérunt. 3. Ingrediémur enim in réquiem,
qui credídimus, quem-

17) Num. **14.** *37.*
3) Ps. **94.** *11.* — 4) Gen. **2.** *2.*

ádmodum dixit : Sicut jurávi in ira mea; si introíbunt in réquiem meam; et quidem opéribus ab institutióne mundi perféctis. 4. Dixit enim in quodam loco de die séptima sic : Et requiévit Deus die séptima ab ómnibus opéribus suis. 5. Et in isto rursum : Si introíbunt in réquiem meam. 6. Quóniam ergo súperest introíre quosdam in illam, et ii quibus prióribus annuntiátum est, non introiérunt propter incredulitátem, 7. íterum términat diem quemdam. Hódie, in David dicéndo, post tantum témporis, sicut supra dictum est : Hódie si vocem ejus audiéritis, nolíte obduráre corda vestra. 8. Nam si eis Jesus réquiem præstitísset, nunquam de ália loquerétur, post-hac, die, 9. Itaque relínquitur sabbatísmus pópulo Dei. 10. Qui enim ingréssus est in réquiem ejus, étiam ipse requiévit ab opéribus suis, sicut a suis Deus.

Sed ingrediamur in illam per fidem.

11. Festinémus ergo íngredi in illam réquiem : ut ne in idípsum quis íncidat incredulitátis exémplum. 12. Vivus est enim sermo Dei, et éfficax, et penetrabílior omni gládio ancípiti; et pertíngens usque ad divisiónem ánimæ ac spíritus, cómpagum quoque ac medullárum, et discrétor cogitatiónum et intentiónum cordis. 13. Et non est ulla creatúra invisíbilis in conspéctu ejus; ómnia autem nuda et apérta sunt óculis ejus, ad quem nobis sermo.

---

7) *Sup.* **3.** *7.* — 13) Ps. **33.** *16 ;* Eccli. **15.** *20.*

SECTIO II [4, *14* — 10, *18*]

Sacerdos Novi Testamenti veteris pontificibus antecellit

1° — J. C. PONTIFEX ET QUIDEM SECUNDUM ORDINEM MELCHISEDECH [4, *14* — 6, *20*]

Fiducia in Pontifice.

14. Habéntes ergo pontíficem magnum qui penetrávit cælos, Jesum Fílium Dei, teneámus confessiónem. 15. Non enim habémus pontíficem qui non possit cómpati infirmitátibus nostris; tentátum autem per ómnia pro similitúdine absque peccáto. 16. Adeámus ergo cum fidúcia ad thronum grátiæ, ut misericórdiam consequámur, et grátiam inveniámus in auxílio opportúno.

J. C. est verus Pontifex vocatione et compassione.

5. Omnis namque póntifex ex homínibus assúmptus, pro homínibus constitúitur in iis quæ sunt ad Deum, ut ófferat dona et sacrifícia pro peccátis; 2. qui condolére possit iis qui ignórant, et errant, quóniam et ipse circúmdatus est infirmitáte; 3. et proptérea debet quemádmodum pro pópulo, ita étiam et pro semetípso offérre pro peccátis. 4. Nec quisquam sumit sibi honórem, sed qui vocátur a Deo tamquam Aaron. 5. Sic et Christus non semetípsum clarificávit ut póntifex fíeret; sed qui locútus est ad eum : Fílius meus es tu, ego hódie génui te. 6. Quemádmodum et in álio loco dicit : Tu es sacérdos in ætérnum, secúndum órdinem Melchísedech. 7. Qui in diébus carnis suæ, preces, supplicationésque ad eum, qui

4) Exod. **28.** *1;* II Par. **26.** *18.* — 5) Ps. **2.** *7.* — 6) Ps. **109.** *4.*

possit illum salvum fácere a morte, cum clamóre válido et lácrymis ófferens, exaudítus est pro sua reveréntia. 8. Et quidem cum esset Fílius Dei, dídicit ex iis quæ passus est, obediéntiam; 9. et consummátus, factus est ómnibus obtemperántibus sibi, causa salútis ætérnæ, 10. appellátus a Deo póntifex juxta órdinem Melchísedech.

Increpantur imbecilles ad audiendum.

11. De quo nobis grandis sermo, et ininterpretábilis ad dicéndum, quóniam imbecílles facti estis ad audiéndum. 12. Etenim cum deberétis magístri esse propter tempus, rursum indigétis ut vos doceámini quæ sint eleménta exórdii sermónum Dei; et facti estis quibus lacte opus sit, non sólido cibo. 13. Omnis enim qui lactis est párticeps, expers est sermónis justítiæ; párvulus enim est. 14. Perfectórum autem est sólidus cibus; eórum qui pro consuetúdine exercitátos habent sensus ad discretiónem boni ac mali.

Apostasiam timeant.

6. Quaprópter intermitténtes inchoatiónis Christi sermónem, ad perfectióra ferámur, non rursum jaciéntes fundaméntum pœniténtiæ ab opéribus mórtuis, et fídei ad Deum, 2. baptísmatum doctrínæ, impositiónis quoque mánuum, ac resurrectiónis mortuórum, et judícii ætérni. 3. Et hoc faciémus síquidem permíserit Deus. 4. Impossíbile est enim, eos qui semel sunt illumináti, gustavérunt étiam donum cæléste, et partícipes facti sunt Spíritus Sancti, 5. gustavérunt nihilóminus bonum Dei verbum virtutésque sæculi ventúri, 6. et prolápsi sunt, rursus renovári ad pœniténtiam, rursum crucifigéntes sibimetípsis

4) Matth. **12.** *45; Inf.* **10.** *26;* II Petr. **2.** *20.*

Fílium Dei, et osténtui habéntes. 7. Terra enim sæpe veniéntem super se bibens imbrem, et génerans herbam opportúnam illis a quibus cólitur, áccipit benedictiónem a Deo. 8. Próferens autem spinas ac tríbulos, réproba est, et maledícto próxima; cujus consummátio in combustiónem.

Perseverent Abrahæ exemplo.

9. Confídimus autem de vobis, dilectíssimi, melióra et vicinióra salúti, tamétsi ita lóquimur. 10. Non enim injústus Deus, ut obliviscátur óperis vestri, et dilectiónis quam ostendístis in nómine ipsíus, qui ministrástis sanctis, et ministrátis. 11. Cúpimus autem unumquémque vestrum eámdem ostentáre sollicitúdinem ad expletiónem spei usque in finem; 12. ut non segnes efficiámini, verum imitatóres eórum qui fide et patiéntia hereditábunt promissiónes.

13. Abrahæ namque promíttens Deus, quóniam néminem hábuit, per quem juráret majórem, jurávit per semetípsum, 14. dicens : Nisi benedícens benedícam te, et multíplicans multiplicábo te. 15. Et sic longanímiter ferens, adéptus est repromissiónem. 16. Hómines enim per majórem sui jurant, et omnis controvérsiæ eórum finis, ad confirmatiónem, est juraméntum. 17. In quo abundántius volens Deus osténdere pollicitatiónis herédibus immobilitátem consílii sui, interpósuit jusjurándum, 18. ut per duas res immóbiles, quibus impossíbile est mentíri Deum, fortíssimum solátium habeámus, qui confúgimus ad tenéndam propósitam spem, 19. quam sicut ánchoram habémus ánimæ tutam ac firmam, et incedéntem usque ad

14) Gen. **22.** *16. 17.*

interióra veláminis, 20. ubi præcúrsor pro nobis introívit Jesus, secúndum órdinem Melchísedech póntifex factus in ætérnum,

2º — SACERDOTIUM SECUNDUM ORDINEM MELCHISEDECH PRÆ LEVITICO EXCELLIT [7, *1* — 10, *18*]

A. *Personæ : Melchisedech et Jesus Christus*

Melchisedech præstantia super Abraham et Levi.

7. Hic enim Melchísedech, rex Salem, sacérdos Dei summi, qui obviávit Abrahæ regrésso a cæde regum, et benedíxit ei : 2. cui et décimas ómnium divísit Abraham; primum quidem qui interpretátur rex justítiæ; deínde autem et rex Salem, quod est rex pacis, 3. sine patre, sine matre, sine genealogía, neque ínitium diérum, neque finem vitæ habens, assimilátus autem Fílio Dei, manet sacérdos in perpétuum. 4. Intuémini autem quantus sit hic, cui et décimas dedit de præcípuis Abraham patriárcha. 5. Et quidem de fíliis Levi sacerdótium accipiéntes, mandátum habent décimas súmere a pópulo secúndum legem, id est, a frátribus suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahæ. 6. Cujus autem generátio non annumerátur in eis, décimas sumpsit ab Abraham, et hunc qui habébat repromissiónes benedíxit. 7. Sine ulla autem contradictióne, quod minus est, a melióre benedícitur. 8. Et hic quidem, décimas moriéntes hómines accípiunt, ibi autem contestátur quia vivit. 9. Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui décimas accépit, decimátus est; 10. adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviávit ei Melchísedech.

1) Gen. **14.** *18.* — 5) Deut. **18.** *3;* Jos. **14.** *4.*

Abrogandum Levi sacerdotium, Christi æternum.

11. Si ergo consummátio per sacerdótium levíticum erat (pópulus enim sub ipso legem accépit), quid adhuc necessárium fuit, secúndum órdinem Melchísedech álium súrgere sacerdótem, et non secúndum órdinem Aaron dici? 12. Transláto enim sacerdótio, necésse est ut et legis translátio fiat. 13. In quo enim hæc dicúntur, de ália tribu est, et qua nullus altári præsto fuit. 14. Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dóminus noster; in qua tribu nihil de sacerdótibus Móyses locútus est. 15. Et ámplius adhuc manifestum est, si secúndum similitúdinem Melchísedech exsúrgat álius sacérdos, 16. qui non secúndum legem mandáti carnális factus est, sed secúndum virtútem vitæ insolúbilis. 17. Contestátur enim: Quóniam tu es sacérdos in ætérnum, secúndum órdinem Melchísedech. 18. Reprobátio quidem fit præcedéntis mandáti, propter infirmitátem ejus, et inutilitátem; 19. nihil enim ad perféctum addúxit lex; introdúctio vero melióris spei, per quam proximámus ad Deum.

Christus unicus et perfectus sacerdos.

20. Et quantum est non sine jurejurándo (álii quidem sine jurejurándo sacerdótes facti sunt; 21. hic autem cum jurejurándo, per eum qui dixit ad illum: Jurávit Dóminus, et non pœnitébit eum, tu es sacérdos in ætérnum). 22. In tantum melióris testaménti sponsor factus est Jesus. 23. Et áliis quidem plures facti sunt sacerdótes idcírco quod morte prohiberéntur permanére. 24. Hic autem eo quod máneat in ætérnum,

17) Ps. **109.** *4.* — 21) Ps. **109.** *4.*

sempitérnum habet sacerdótium. 25. Unde et salváre in perpétuum potest accedéntes per semetípsum ad Deum, semper vivens ad interpellándum pro nobis. 26. Talis enim decébat ut nobis esset póntifex, sanctus, ínnocens, impollútus, segregátus a peccatóribus, et excélsior cælis factus; 27. qui non habet necessitátem quotídie, quemádmodum sacerdótes, prius pro suis delíctis hóstias offérre, deínde pro pópuli; hoc enim fecit semel, seípsum offeréndo. 28. Lex enim hómines constituit sacerdótes infirmitátem habéntes; sermo autem jurisjurándi, qui post legem est, Fílium in ætérnum perféctum.

B. *Munera*

Perfectius tabernaculum.

8. Capítulum autem super ea quæ dicúntur: Talem habémus pontíficem, qui consédit in déxtera sedis magnitúdinis in cælis, 2. sanctórum miníster, et tabernáculi veri, quod fixit Dóminus, et non homo. 3. Omnis enim póntifex ad offeréndum múnera et hóstias constitúitur; unde necésse est et hunc habére áliquid, quod ófferat. 4. Si ergo esset super terram, nec esset sacérdos, cum essent qui offérrent secúndum legem múnera, 5. qui exemplári et umbræ desérviunt cæléstium, sicut respónsum est Móysi, cum consummáret tabernáculum: Vide(inquit), ómnia fácito secúndum exémplar quod tibi osténsum est in monte.

Perfectius fædus præstantioribus promissionibus munitum.

6. Nunc autem mélius sortítus est ministérium quanto et melió-

27) Levit. **16.** *6.*
5) Exod. **25.** *40;* Act. **7.** *44.*

ris testaménti mediátor est, quod in melióribus repromissiónibus sancítum est. 7. Nam si illud prius culpa vacásset, non útique secúndi locus inquirerétur. 8. Vitúperans enim eos dicit : Ecce dies vénient, dicit Dóminus, et consummábo super domum Israel, et super domum Juda, testaméntum novum; 9. non secúndum testaméntum quod feci pátribus eórum, in die qua apprehéndi manum eórum ut edúcerem illos de terra Ægýpti; quóniam ipsi non permansérunt in testaménto meo, et ego negléxi eos, dicit Dóminus; 10. quia hoc est testaméntum, quod dispónam dómui Israel post dies illos, dicit Dóminus : Dando leges meas in mentem eórum, et in corde eórum superscríbam eas; et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in pópulum; 11. et non docébit unusquísque próximum suum, et unusquísque fratrem suum, dicens : Cognósce Dóminum; quóniam omnes scient me a minóre usque ad majórem eórum; 12. quia propítius ero iniquitátibus eórum, et peccatórum eórum jam non memorábor. 13. Dicéndo autem novum, veterávit prius. Quod autem antiquátur et senéscit, prope intéritum est.

Veteris Legis sacrificia inefficacia.

9. Hábuit quidem et prius justificatiónes cultúræ, et sanctum sæculáre. 2. Tabernáculum enim factum est primum in quo erant candelábra, et mensa, et propositio panum, quæ dícitur Sancta. 3. Post velaméntum autem secúndum, tabernáculum, quod dícitur Sancta sanctórum, 4. áureum habens thu-

8) Jer. **31.** *31.*
2) Exod. **26.** *1;* **36.** *8.* — 4) Lev. **16**; Num. **17**; III Reg. **8.** *9;* II Par. **5.** *10.*

ríbulum, et arcam testaménti circumtéctam ex omni parte auro, in qua urna áurea habens manna, et virga Aaron, quæ frondúerat, et tábulæ testaménti; 5. supérque eam erant chérubim glóriæ obumbrántia propitiatórium; de quibus non est modo dicéndum per síngula. 6. His vero ita compósitis, in priori quidem tabernáculo semper introíbant sacerdótes, sacrificiórum offícia consummántes; 7. in secúndo autem semel in anno solus póntifex, non sine sánguine, quem offert pro sua et pópuli ignorántia; 8. hoc significánte Spíritu Sancto, nondum propalátam esse sanctórum viam, adhuc prióre tabernáculo habénte statum. 9. Quæ parábola est témporis instántis, juxta quam múnera et hóstiæ offerúntur, quæ non possunt juxta consciéntiam perféctum facere serviéntem, solúmmodo in cibis et in pótibus, 10. et váriis baptismátibus, et justítiis carnis usque ad tempus correctiónis impósitis.

Christus hostia perfecta.

11. Christus autem assístens póntifex futurórum bonórum, per ámplius et perféctius tabernáculum non manufáctum, id est, non hujus creatiónis; 12. neque per sánguinem hircórum aut vitulórum, sed per próprium sánguinem, introívit semel in sancta, ætérna redemptióne invénta. 13. Si enim sanguis hircórum et taurórum, et cinis vítulæ aspérsus, inquinátos sanctíficat ad emundatiónem carnis, 14. quanto magis sanguis Christi, qui per Spíritum Sanctum semetípsum óbtulit immaculátum Deo, emundábit consciéntiam nostram ab opéribus mór-

7) Exod. **30.** *10;* Lev. **16.** *2.* — 13) Lev. **16.** *15.* — 14) I Petr. **1.** *19;* I Joan. **1.** *7;* Apoc. **1.** *5.*

tuis, ad serviéndum Deo vivénti?

Ut Novi Testamenti mediator esset, mors Christi necessaria.

15. Et ídeo novi testaménti mediátor est, ut morte intercedénte, in redemptiónem eárum prævaricatiónum, quæ erant sub priori testaménto, repromissiónem accípiant, qui vocáti sunt, ætérnæ hereditátis. 16. Ubi enim testaméntum est, mors necésse est intercédat testatóris. 17. Testaméntum enim in mórtuis confirmátum est, alióquin nondum valet, dum vivit qui testátus est.

18. Unde nec primum quidem sine sánguine dedicátum est. 19. Lecto enim omni mandáto legis a Móyse univérso pópulo, accípiens sánguinem vitulórum et hircórum, cum aqua, et lana coccínea, et hyssópo; ipsum quoque librum, et omnem pópulum aspérsit, 20. dicens : Hic sanguis testaménti, quod mandávit ad vos Deus. 21. Etiam tabernáculum et ómnia vasa ministérii sánguine similiter aspérsit. 22. Et ómnia pene in sánguine secúndum legem mundántur; et sine sánguinis effusióne non fit remíssio.

Unica mors Christi verum et efficax sacrificium in æternum.

23. Necésse est ergo exemplária quidem cæléstium his mundári, ipsa autem cæléstia melióribus hóstiis quam istis. 24. Non enim in manufácta Sancta Jesus introívit exemplária verórum; sed in ipsum cælum, ut appáreat nunc vúltui Dei pro nobis; 25. neque ut sæpe ófferat semetípsum, quemádmodum póntifex intrat in sancta per síngulos annos in sánguine aliéno; 26. alióquin oportébat eum frequénter pati ab orígine mundi : nunc

15) Gal. 3. 15. — 20) Exod. 24. 8.

autem semel in consummatióne sæculórum, ad destitutiónem peccáti, per hóstiam suam appáruit. 27. Et quemádmodum statútum est homínibus semel mori, post hoc autem judícium, 28. sic et Christus semel oblátus est ad multórum exhauriénda peccáta; secúndo sine peccáto apparébit exspectántibus se, in salútem.

Vetera sacrificia inefficacia ideo repetenda.

10. Umbram enim habens lex futurórum bonórum, non ipsam imáginem rerum : per síngulos annos, eísdem ipsis hóstiis quas ófferunt indesinénter, nunquam potest accedéntes perféctos fácere; 2. alióquin cessássent offérri : ídeo quod nullam habérent ultra consciéntiam peccáti cultóres semel mundáti; 3. sed in ipsis commemorátio peccatórum per síngulos annos fit. 4. Impossíbile enim est sánguine taurórum et hircórum auférri peccáta.

Christus seipsum obtulit.

5. Ideo ingrédiens mundum dicit : Hóstiam et oblatiónem noluísti; corpus autem aptásti mihi; 6. holocautómata pro peccáto non tibi placuérunt. 7. Tunc dixi : Ecce vénio; in cápite libri scriptum est de me, ut fáciam, Deus, voluntátem tuam. 8. Supérius dicens : Quia hóstias, et oblatiónes, et holocautómata pro peccáto noluísti, nec plácita sunt tibi, quæ secúndum legem offerúntur, 9. tunc dixi : Ecce vénio ut fáciam, Deus, voluntátem tuam : aufert primum, ut sequens státuat. 10. In qua voluntáte sanctificáti sumus per oblatiónem córporis Jesu Christi semel.

28) Rom. **5.** *9;* I Petr. **3.** *18.*
5) Ps. **39.** *7.* — 7) Ps. **39.** *8.*

Unica ejus hostia sufficiens et efficax.

11. Et omnis quidem sacérdos præsto est quotídie minístrans, et eásdem sæpe ófferens hóstias, quæ nunquam possunt auférre peccáta; 12. hic autem unam pro peccátis ófferens hóstiam, in sempitérnum sedet in déxtera Dei, 13. de cétero exspéctans donec ponántur inimíci ejus scabéllum pedum ejus. 14. Una enim oblatióne, consummávit in sempitérnum sanctificátos. 15. Contestátur autem nos et Spíritus Sanctus. Postquam enim dixit : 16. Hoc autem testaméntum quod testábor ad illos, post dies illos, dicit Dóminus, dando leges meas in córdibus eórum, et in méntibus eórum superscríbam eas; 17. et peccatórum, et iniquitátum eórum jam non recordábor ámplius. 18. Ubi autem horum remíssio, jam non est oblátio pro peccáto.

PARS POSTERIOR (Moralis)

[10, *9* — 13, *21*]

ADMONITIONES PRACTICÆ GENERALES EX PRÆDICTIS

1° — DE PERSEVERANTIA IN FIDE

[10, *19* — 12, *13*]

Teneamus confessionem ut fugiamus terribile judicium.

19. Habéntes ítaque, fratres, fidúciam in intróitu sanctórum in sánguine Christi, 20. quam initiávit nobis viam novam, et vivéntem per velámen, id est, carnem suam, 21. et sacerdótem magnum super domum Dei; 22. accedámus

13) Ps. **109.** *2*; I Cor. **15.** *25*. — 16) Jer. **31.** *33*; *Sup.* **8.** *8*.

cum vero corde in plenitúdine fídei, aspérsi corda a consciéntia mala, et ablúti corpus aqua munda; 23. teneámus spei nostræ confessiónem indeclinábilem (fidélis enim est qui repromísit), 24. et considerémus ínvicem in provocatiónem caritátis et bonórum óperum; 25. non deseréntes collectiónem nostram, sicut consuetúdinis est quibúsdam, sed consolántes, et tanto magis quanto vidéritis appropinquántem diem.

26. Voluntárie enim peccántibus nobis post accéptam notítiam veritátis, jam non relínquitur pro peccátis hóstia, 27. terríbilis autem quædam exspectátio judícii, et ignis æmulátio, quæ consumptúra est adversários. 28. Irritam quis fáciens legem Móysi, sine ulla miseratióne duóbus vel tribus téstibus móritur: 29. quanto magis putátis deterióra meréri supplícia, qui Fílium Dei conculcáverit, et sánguinem testaménti pollútum dúxerit, in quo sanctificátus est, et spirítui grátiæ contuméliam fécerit? 30. Scimus enim qui dixit: Mihi vindícta, et ego retríbuam. Et íterum: Quia judicábit Dóminus pópulum suum. 31. Horréndum est incídere in manus Dei vivéntis.

Pristina constantia retinenda, ut accipiamus remunerationem.

32. Rememorámini autem prístinos dies, in quibus illumináti, magnum certámen sustinuístis passiónum; 33. et in áltero quidem, oppróbriis et tribulatiónibus spectáculum facti, in áltero autem, sóciis táliter conversántium effécti. 34. Nam et vinctis compássi estis, et rapínam bonórum vestrórum cum gáudio suscepístis, co-

26) *Sup.* **6.** *4.* — 28) Deut. **17.** *6;* Matth. **18.** *16;* Joan. **8.** *17;* II Cor. **13.** *1.* — 30) Deut. **32.** *35;* Rom. **12.** *19.*

gnoscéntes vos habére meliórem et manéntem substántiam. 35. Nolíte itaque amíttere confidéntiam vestram, quæ magnam habet remuneratiónem. 36. Patiéntia enim vobis necessária est, ut voluntátem Dei faciéntes, reportétis promissiónem. 37. Adhuc enim módicum aliquántulum, qui ventúrus est, véniet, et non tardábit. 38. Justus autem meus ex fide vivit; quod si subtráxerit se, non placébit ánimæ meæ. 39. Nos autem non sumus subtractiónis fílii in perditiónem, sed fídei in acquisitiónem ánimæ.

Definita fide, exempla ex V. T. eximia affert : ex historia primævæ ætatis,

11. Est autem fides sperandárum substántia rerum, arguméntum non apparéntium. 2. In hac enim testimónium consecúti sunt senes. 3. Fide intellígimus aptáta esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibílibus visibília fíerent. 4. Fide plúrimam hóstiam Abel, quam Cain, óbtulit Deo, per quam testimónium consecútus est esse justus, testimónium perhibénte munéribus ejus Deo : et per illam defúnctus adhuc lóquitur. 5. Fide Henoch translátus est, ne vidéret mortem; et non inveniebátur, quia tránstulit illum Deus : ante translatiónem enim testimónium hábuit placuísse Deo. 6. Sine fide autem impossíbile est placére Deo; crédere enim opórtet accedéntem ad Deum quia est, et inquiréntibus se remunerátor sit. 7. Fide Noë, respónso accépto de iis quæ adhuc non videbántur, métuens aptávit arcam in salútem domus suæ, per quam damnávit mundum; et justítiæ, quæ per fidem est, heres est institútus.

38) Hab. **2.** *4*; Rom. **1.** *17*; Gal. **3.** *11*.
3) Gen. **1.** *3*. — 4) Gen. **4.** *4*; Matth. **23.** *35*. — 5) Gen. **5.** *24*; Eccli. **44.** *16*. — 7) Gen. **6.** *14*; Eccli. **44.** *17*.

Ex historia patriarcharum,

8. Fide qui vocátur Abraham obedívit in locum exíre, quem acceptúrus erat in hereditátem; et éxiit, nésciens quo iret. 9. Fide demorátus est in terra repromissiónis, tanquam in aliéna, in cásulis habitándo, cum Isaac et Jacob coherédibus repromissiónis ejúsdem. 10. Exspectábat enim fundaménta habéntem civitátem, cujus ártifex et cónditor Deus. 11. Fide et ipsa Sara stérilis virtútem in conceptiónem séminis accépit, étiam præter tempus ætátis, quóniam fidélem crédidit esse eum qui repromíserat. 12. Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emórtuo) tanquam sídera cæli in multitúdinem, et sicut aréna quæ est ad oram maris, innumerábilis. 13. Juxta fidem defúncti sunt omnes isti, non accéptis repromissiónibus, sed a longe eas aspiciéntes et salutántes, et confiténtes quia peregríni et hóspites sunt super terram. 14. Qui enim hæc dicunt, significant se pátriam inquírere. 15. Et si quidem ipsíus meminíssent de qua exiérunt, habébant útique tempus reverténdi; 16. nunc autem meliórem áppetunt, id est, cæléstem. Ideo non confúnditur Deus vocári Deus eórum, parávit enim illis civitátem. 17. Fide óbtulit Abraham Isaac, cum tentarétur, et unigénitum offerébat, qui suscéperat repromissiónes, 18. ad quem dictum est: Quia in Isaac vocábitur tibi semen; 19. árbitrans quia et a mórtuis suscitáre potens est Deus, unde eum et in parábolam accépit. 20. Fide et de futúris benedíxit Isaac

8) Gen. **12.** *1.* — 11) Gen. **17.** *19.* — 17) Gen. **22.** *1;* Eccli. **44.** *21.* — 18) Gen. **21.** *12;* Rom. **9.** *7.* — 20) Gen. **27.** *27. 39.*

Jacob et Esau. 21. Fide Jacob, móriens, síngulos filiórum Joseph benedíxit, et adorávit fastígium virgæ ejus. 22. Fide Joseph, móriens, de profectióne filiórum Israel memorátus est, et de óssibus suis mandávit.

Ex historia Moysis,

23. Fide Móyses, natus, occultátus est ménsibus tribus a parántibus suis, eo quod vidíssent elegántem infántem, et non timuérunt regis edíctum. 24. Fide Móyses grandis factus negávit se esse fílium fíliæ Pharaónis, 25. magis éligens afflígi cum pópulo Dei, quam temporális peccáti habére jucunditátem; 26. majóres divítias æstimans thesáuro Ægyptiórum, impropérium Christi : aspiciébat enim in remuneratiónem. 27. Fide relíquit Ægýptum, non véritus animositátem regis : invisíbilem enim tanquam videns sustínuit. 28. Fide celebrávit pascha, et sánguinis effusiónem : ne qui vastábat primitíva, tángeret eos. 29. Fide transiérunt mare Rubrum tanquam per áridam terram; quod expérti Ægýptii, devoráti sunt.

Ab ingressu in terram promissionis.

30. Fide muri Jéricho corruérunt, circúitu diérum septem. 31. Fide Rahab méretrix non périit cum incrédulis, excípiens exploratóres cum pace. 32. Et quid adhuc dicam? Defíciet enim me tempus enarrántem de Gédeon, Barac, Samson, Jephte, David, Sámuel, et prophétis; 33. qui per fidem vicérunt regna, operáti sunt justítiam, adépti sunt repromissiónes, obturavérunt ora leónum, 34. exstinxérunt ímpetum ignis,

21) Gen. **48.** *15*; **47.** *31*. — 22) Gen. **50.** *23*. — 23) Exod. **2.** *2*; **1.** *17*. — 24) Exod. **2.** *11*. — 28) Exod. **12.** *21*. — 29) Exod. **14.** *22*. 30) Jos. **6.** *20*. — 31) Jos. **2.** *3*.

effugérunt áciem gládii, convaluérunt de infirmitáte, fortes facti sunt in bello, castra vertérunt exterórum, 35. accepérunt mulíeres de resurrectióne mórtuos suos. Alii autem disténti sunt, non suscipiéntes redemptiónem, ut meliórem invenírent resurrectiónem. 36. Alii vero ludíbria et vérbera expérti, ínsuper et víncula et cárceres : 37. Lapidáti sunt, secti sunt, tentáti sunt, in occisióne gládii mórtui sunt, circuiérunt in melótis, in péllibus caprínis, egéntes, angustiáti, afflícti : 38. quibus dignus non erat mundus; in solitudínibus errántes, in móntibus, et spelúncis, et in cavérnis terræ.

Conclusio.

39. Et hi omnes testimónio fídei probáti non accepérunt repromissiónem, 40. Deo pro nobis mélius áliquid providénte, ut non sine nobis consummaréntur.

Et ipsi ad certamen sese accingant,

12. Ideóque et nos tantam habéntes impósitam nubem téstium, deponéntes omne pondus et circúmstans nos peccátum, per patiéntiam currámus ad propósitum nobis certámen; 2. aspiciéntes in auctórem fídei et consummatórem Jesum, qui propósito sibi gáudio sustínuit crucem, confusióne contémpta, atque in déxtera sedis Dei sedet. 3. Recogitáte enim eum qui talem sustínuit a peccatóribus advérsum semetípsum contradictiónem, ut ne fatigémini, ánimis vestris deficiéntes.

Deus, ut amantissimus pater, eos probat, et ad præmium parat.

4. Nondum enim usque ad sánguinem restitístis, advérsus peccátum repugnántes; 5. et oblíti estis consolatiónis, quæ vobis tan-

1) Rom. **6.** *4;* Ephes. **4.** *22;* Col. **3.** *8;* I Petr. **2.** *1;* **4.** *2.* — 5) Prov. **3.** *11;* Apoc. **3.** *19.*

quam fíliis lóquitur, dicens : Fili mi, noli neglígere disciplínam Dómini, neque fatigéris dum ab eo argúeris. 6. Quem enim díligit Dóminus, castígat; flagéllat autem omnem fílium, quem récipit.

7. In disciplína perseveráte. Tanquam fíliis vobis offert se Deus; quis enim fílius, quem non córripit pater? 8. Quod si extra disciplínam estis, cujus partícipes facti sunt omnes, ergo adúlteri, et non fílii estis. 9. Deínde patres quidem carnis nostræ eruditóres habúimus, et reverebámur eos; non multo magis obtemperábimus Patri spíritum, et vivémus? 10. Et illi quidem in témpore paucórum diérum, secúndum voluntátem suam erudiébant nos; hic autem ad id quod útile est in recipiéndo sanctificatiónem ejus. 11. Omnis autem disciplína, in præsénti quidem vidétur non esse gáudii, sed mœróris : póstea autem fructum pacatíssimum exercitátis per eam reddet justítiæ.

Conclusio.

12. Propter quod, remíssas manus et solúta génua erígite, 13. et gressus rectos fácite pédibus vestris, ut non cláudicans quis erret, magis autem sanétur.

2° — MONITA SPECIALIA DE VARIIS VIRTUTIBUS [12, *14* — 13, *18*]

Concordia et omnimoda sanctitas.

14. Pacem sequímini cum ómnibus, et sanctimóniam, sine qua nemo vidébit Deum; 15. contemplántes ne quis desit grátiæ Dei; ne qua radix amaritúdinis sursum gérminans impédiat, et per illam inquinéntur multi. 16. Ne quis fornicátor, aut profánus ut Esau, qui propter unam escam véndidit primitíva sua.

14) Rom. **12.** *18.* — 16) Gen. **25.** *33.*

17. Scitóte enim quóniam et póstea cúpiens hereditáre benedictiónem, reprobátus est; non enim invénit pæniténtiæ locum, quamquam cum lácrymis inquisísset eam. 18. Non enim accessístis ad tractábilem montem, et accensíbilem ignem, et túrbinem, et calíginem, et procéllam, 19. et tubæ sonum, et vocem verbórum, quam qui audiérunt, excusavérunt se, ne eis fíeret verbum. 20. Non enim portábant quod dicebátur: Et si béstia tetígerit montem, lapidábitur. 21. Et ita terríbile erat quod videbátur. Móyses dixit: Extérritus sum, et tremebúndus. 22. Sed accessístis ad Sion montem, et civitátem Dei vivéntis, Jerúsalem cæléstem, et multórum míllium angelórum frequéntiam, 23. et ecclésiam primitivórum, qui conscrípti sunt in cælis, et júdicem ómnium Deum, et spíritus justórum perfectórum, 24. et testaménti novi mediatórem Jesum, et sánguinis aspersiónem méliusloquéntem quam Abel. 25. Vidéte ne recusétis loquéntem. Si enim illi non effugérunt, recusántes eum qui super terram loquebátur, multo magis nos, qui de cælis loquéntem nobis avértimus. 26. Cujus vox movit terram tunc, nunc autem repromíttit, dicens: Adhuc semel, et ego movébo non solum terram, sed et cælum. 27. Quod autem, Adhuc semel, dicit, declárat mobílium translatiónem tanquam factórum, ut máneant ea quæ sunt immobília. 28. Itaque regnum immóbile suscipiéntes, habémus grátiam, per quam serviámus placéntes Deo, cum metu et reveréntia. 29. Etenim Deus noster ignis consúmens est.

17) Gen. **27.** *38.* — 18) Exod. **19.** *12;* **20.** *21.* — 20) Exod. **19.** *13.* — 26) Agg. **2.** *7.* — 29) Deut. **4.** *24.*

Caritas, castitas et moderatio.

13. Cáritas fraternitátis máneat in vobis. 2. Et hospitalitátem nolíte oblivísci, per hanc enim latuérunt quidam, ángelis hospítio recéptis. 3. Mementóte vinctórum, tanquam simul vincti; et laborántium, tanquam et ipsi in córpore morántes. 4. Honorábile connúbium in ómnibus, et thorus immaculátus. Fornicatóres enim et adúlteros judicábit Deus. 5. Sint mores sine avarítia, conténti præséntibus; ipse enim dixit: Non te déseram, neque derelínquam. 6. Ita ut confidénter dicámus: Dóminus mihi adjútor, non timébo quid fáciat mihi homo.

Perseverantia in fide.

7. Mementóte præpositórum vestrórum, qui vobis locúti sunt verbum Dei; quorum intuéntes éxitum conversatiónis, imitámini fidem. 8. Jesus Christus heri et hódie, ipse et in sæcula. 9. Doctrínis váriis et peregrínis nolíte abdúci. Optimum est enim grátia stabilíre cor, non escis, quæ non profuérunt ambulántibus in eis.

Unum Jesum sequantur.

10. Habémus altáre, de quo édere non habent potestátem, qui tabernáculo desérviunt. 11. Quorum enim animálium infértur sanguis pro peccáto in sancta per pontíficem, horum córpora cremántur extra castra. 12. Propter quod et Jesus, ut sanctificáret per suum sánguinem pópulum, extra portam passus est. 13. Exeámus ígitur ad eum extra castra, impropérium ejus portántes. 14. Non enim habémus hic manéntem civitátem, sed futúram inquírimus. 15. Per ipsum ergo offerámus hóstiam laudis

2) Rom. **12.** *13;* I Petr. **4.** *9;* Gen. **18.** *3;* **19.** *2.* — 5) Jos. **1.** *5.* — 6) Ps. **117.** *6.* — 11) Lev. **16.** *27.* — 14) Mich. **2.** *10.*

semper Deo, id est, fructum labiórum confiténtium nómini ejus.

De liberalitate et obedientia.

16. Beneficéntiæ autem et communiónis nolíte oblivísci: tálibus enim hóstiis promerétur Deus. 17. Obedíte præpósitis vestris, et subjacéte eis; ipsi enim pervígilant, quasi ratiónem pro animábus vestris redditúri, ut cum gáudio hoc fáciant, et non geméntes: hoc enim non éxpedit vobis.

EPILOGUS

Preces efflagitat, pro eis orat. — Admonitiones et salutationes.

18. Oráte pro nobis: confídimus enim quia bonam consciéntiam habémus in ómnibus benevoléntes conversári. 19. Amplius autem déprecor vos hoc fácere, quo celérius restítuar vobis. 20. Deus autem pacis, qui edúxit de mórtuis pastórem magnum óvium, in sánguine testaménti ætérni, Dóminum nostrum Jesum Christum, 21. aptet vos in omni bono, ut faciátis ejus voluntátem: fáciens in vobis quod pláceat coram se per Jesum Christum, cui est glória in sæcula sæculórum. Amen. 22. Rogo autem vos, fratres, ut sufferátis verbum solátii. Etenim perpáucis scripsi vobis. 23. Cognóscite fratrem nostrum Timótheum dimíssum; cum quo (si celérius vénerit) vidébo vos. 24. Salutáte omnes præpósitos vestros, et omnes sanctos. Salútant vos de Itália fratres. 25. Grátia cum ómnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JACOBI APOSTOLI

MONITA DE VARIIS VITÆ CHRISTIANÆ OFFICIIS

1º — DE CHRISTIANA PROBATIONE [1, *1-18*]

Salutatio.

1. Jacóbus Dei et Dómini nostri Jesu Christi servus, duódecim tríbubus quæ sunt in dispersióne, salútem.

Gaudendum in probationibus. — Vera sapientia a Deo exposcenda.

2. Omne gáudium existimáte, fratres mei, cum in tentatiónes várias incidéritis, 3. sciéntes quod probátio fídei vestræ patiéntiam operátur. 4. Patiéntia autem opus perféctum habet, ut sitis perfécti et íntegri, in nullo deficiéntes.

5. Si quis autem vestrum índiget sapiéntia, póstulet a Deo, qui dat ómnibus affluénter, et non impróperat : et dábitur ei. 6. Póstulet autem in fide nihil hæsitans; qui enim hæsitat, símilis est flúctui maris, qui a vento movétur et circumférfur. 7. Non ergo æstimet homo ille quod accípiat áliquid a Dómino. 8. Vir duplex ánimo, incónstans est in ómnibus viis suis.

Unusquisque sua sorte contentus sit.

9. Gloriétur autem frater húmilis in exalta-

3) Rom. **5.** *3.* — 6) Matth. **7.** *7;* **21.** *22;* Marc. **11.** *24,* Luc. **11.** *9;* Joan. **14.** *13;* **16.** *23, 24.*

tióne sua; 10. dives autem in humilitáte sua, quóniam sicut flos fœni transíbit. 11. Exórtus est enim sol cum ardóre, et arefécit fœnum, et flos ejus décidit, et decor vultus ejus depériit; ita et dives in itinéribus suis marcéscet.

A Deo non venit tentatio, sed omne bonum.

12. Beátus vir qui suffert tentatiónem, quóniam cum probátus fúerit, accípiet corónam vitæ, quam repromísit Deus diligéntibus se. 13. Nemo, cum tentátur, dicat quóniam a Deo tentátur; Deus enim intentátor malórum est, ipse autem néminem tentat. 14. Unusquísque vero tentátur a concupiscéntia sua abstráctus, et illéctus. 15. Deínde concupiscéntia cum concéperit, parit peccátum; peccátum vero cum consummátum fúerit, génerat mortem.

16. Nolíte ítaque erráre fratres mei dilectíssimi. 17. Omne datum óptimum, et omne donum perféctum desúrsum est, descéndens a Patre lúminum, apud quem non est transmutátio nec vicissitúdinis obumbrátio. 18. Voluntárie enim génuit nos verbo veritátis, ut simus inítium áliquod creatúræ ejus.

2° — DE FIDE PER CARITATEM OPERANTE [1, *19* — 2, *26*]

Verbi divini non auditores tantum sed factores :

19. Scitis, fratres mei dilectíssimi. Sit autem omnis homo velox ad audiéndum, tardus autem ad loquéndum, et tardus ad iram. 20. Ira enim viri justítiam Dei non operátur. 21. Propter quod abjiciéntes omnem immundítiam et abundántiam malítiæ, in mansuetúdine

10) Eccli. **14.** *18;* Isai. **40.** *6;* I Petr. **1.** *24.* — 12) Job **5.** *17.* — 19) Prov. **17.** *27.*

suscípite ínsitum verbum, quod potest salváre ánimas vestras. 22. Estóte autem factóres verbi, et non auditóres tantum, falléntes vosmetípsos. 23. Quia si quis audítor est verbi, et non factor, hic comparábitur viro consideránti vultum nativitátis suæ in spéculo; 24. considerávit enim se, et ábiit, et statim oblítus est qualis fúerit. 25. Qui autem perspéxerit in legem perféctam libertátis, et permánserit in ea, non audítor obliviósus factus, sed factor óperis, hic beátus in facto suo erit.

In primis linguam refrenando et opera misericordiæ faciendo,

26. Si quis autem putat se religiósum esse, non refrénans linguam suam, sed sedúcens cor suum, hujus vana est relígio. 27. Relígio munda et immaculáta apud Deum et Patrem hæc est : Visitáre pupíllos et víduas in tribulatióne eórum, et immaculátum se custodíre ab hoc sæculo.

A personarum acceptione cavendum,

2. Fratres mei, nolíte in personárum acceptióne habére fidem Dómini nostri Jesu Christi glóriæ. 2. Etenim si introíerit in convéntum vestrum vir áureum ánnulum habens in veste cándida, introíerit autem et pauper in sórdido hábitu, 3. et intendátis in eum qui indútus est veste præclára, et dixéritis ei : Tu sede hic bene; páuperi autem dicátis : Tu sta illic, aut sede sub scabéllo pedum meórum; 4. nonne judicátis apud vosmetípsos, et facti estis júdices cogitatiónum iniquárum? 5. Audíte, fratres mei dilectíssimi, nonne Deus elégit páuperes in hoc mundo, dívites in fide, et hærédes regni, quod

22) Matth. **7.** *21, 24;* Rom. **2.** *13.*

1) Lev. **19.** *15;* Deut. **1.** *17;* **16.** *19;* Prov. **24.** *23;* Eccli. **42.** *1.*

repromísit Deus diligéntibus se? 6. Vos autem exhonorástis páuperem. Nonne dívites per poténtiam óppprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judícia? 7. Nonne ipsi blasphémant bonum nomen, quod invocátum est super vos? 8. Si tamen legem perfícitis regálem secúndum Scriptúras : Díliges próximum tuum sicut te ipsum, bene fácitis; 9. si autem persónas accípitis, peccátum operámini, redargúti a lege quasi transgressóres.

Omnia præcepta servanda.

10. Quicúmque autem totam legem serváverit, offéndat autem in uno, factus est ómnium reus. 11. Qui enim dixit : Non mœcháberis, dixit et : Non occídes. Quod si non mœcháberis, occídes autem, factus es transgréssor legis. 12. Sic loquímini, et sic fácite, sicut per legem libertátis incipiéntes judicári. 13. Judícium enim sine misericórdia illi, qui non fecit misericórdiam; superexáltat autem misericórdia judícium.

Fides sine operibus mortua, sicut caritas in verbis tantum pauperi inutilis.

14. Quid próderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habére, ópera autem non hábeat? Numquid póterit fides salváre eum? 15. Si autem frater et soror nudi sint, et indígeant victu quotidiáno, 16. dicat autem áliquis ex vobis illis : ite in pace, calefacímini et saturámini; non dedéritis autem eis quæ necessária sunt córpori, quid próderit? 17. Sic et fides, si non hábeat ópera, mórtua est in semetípsa. 18. Sed dicet quis : Tu fidem habes, et ego ópera hábeo. Osténde mihi

8) Lev. **19.** *18* ; Matth. **22.** *39* ; Marc. **12.** *31* ; Rom. **13.** *9* ; Gal. **5.** *14*. — 9) Lev. **19.** *15*; *Sup*. **5.** *1*. — 10) Matth. **5.** *19*. — 15) I Joan. **3.** *17*.

fidem tuam sine opéribus, et ego osténdam tibi ex opéribus fidem meam. 19. Tu credis quóniam unus est Deus, bene facis; et dæmones credunt, et contremíscunt.

Fidei operantis exempla, Abraham et Rahab.

20. Vis autem scire, o homo inánis, quóniam fides sine opéribus mórtua est? 21. Abraham pater noster nonne ex opéribus justificátus est, ófferens Isaac fílium suum super altáre? 22. Vides quóniam fides cooperabátur opéribus illíus, et ex opéribus fides consummáta est? 23. Et suppléta est Scriptúra, dicens: Crédidit Abraham Deo, et reputátum est illi ad justítiam, et amícus Dei appellátus est. 24. Vidétis quóniam ex opéribus justificátur homo, et non ex fide tantum? 25. Similiter et Rahab méretrix, nonne ex opéribus justificáta est, suscípiens núntios, et ália via ejíciens? 26. Sicut enim corpus sine spíritu mórtuum est, ita et fides sine opéribus mórtua est.

3° — DE AMBITIONE DOCENDI [3, *1-18*]

Linguæ mala.

3. Nolíte plures magístri fíeri, fratres mei, sciéntes quóniam majus judícium súmitis. 2. In multis enim offéndimus omnes. Si quis in verbo non offéndit, hic perféctus est vir; potest étiam freno circumdúcere totum corpus. 3. Si autem equis frena in ora míttimus ad consentiéndum nobis, et omne corpus illórum circumférimus. 4. Ecce et naves, cum magnæ sint, et a ventis válidis minéntur, circumferúntur a módico gubernáculo, ubi ímpe-

21) Gen. **22.** *9.* — 23) Gen. **15.** *6;* Rom. **4.** *3;* Gal. **3.** *6.* — 25) Jos. **2.** *4;* Hebr. **11.** *31.*
1) Matth. **23.** *8.*

tus dirigéntis volúerit. 5. Ita et lingua módicum quidem membrum est, et magna exáltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incéndit! 6. Et lingua ignis est, univérsitas iniquitátis. Lingua constitúitur in membris nostris, quæ máculat totum corpus, et inflámmat rotam nativitátis nostræ, inflammáta a gehénna. 7. Omnis enim natúra bestiárum, et vólucrum, et serpéntium, et ceterórum domántur, et dómita sunt a natúra humána; 8. linguam autem nullus hóminum domáre potest: inquiétum malum, plena veréno mortífero. 9. In ipsa benedícimus Deum et Patrem; et in ipsa maledícimus hómines, qui ad similitúdinem Dei facti sunt. 10. Ex ipso ore procédit benedíctio et maledíctio. Non opórtet, fratres mei, hæc ita fieri. 11. Numquid fons de eódem forámine emánat dulcem et amáram aquam? 12. Numquid potest, fratres mei, ficus uvas fácere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest fácere aquam.

Vera et falsa sapientia.

13. Quis sápiens et disciplinátus inter vos? Osténdat ex bona conversatióne operatiónem suam in mansuetúdine sapiéntiæ. 14. Quod si zelum amárum habétis, et contentiónes sint in córdibus vestris, nolíte gloriári, et mendáces esse advérsus veritátem. 15. Non est enim ista sapiéntia desúrsum descéndens; sed terréna, animális, diabólica. 16. Ubi enim zelus et conténtio, ibi inconstántia, et omne opus pravum. 17. Quæ autem desúrsum est sapiéntia, primum quidem pudíca est, deínde pacífica, modésta, suadíbilis, bonis conséntiens, plena misericórdia et frúctibus bonis, non júdicans, sine simulatióne. 18. Fructus autem justítiæ in pace seminátur, faciéntibus pacem.

4° — DE PACE ET CONCORDIA INTER FRATRES [4, *1-17*]

Discordiarum radix : Passiones, superbia.

4. Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc, ex concupiscéntiis vestris, quæ mílitant in membris vestris? 2. Concupíscitis, et non habétis; occíditis et zelátis, et non potéstis adipísci; litigátis et belligerátis, et non habétis propter quod non postulátis. 3. Pétitis, et non accípitis; eo quod male petátis, ut in concupiscéntiis vestris insumátis.

4. Adúlteri, nescítis quia amicítia hujus mundi inimíca est Dei? Quicúmque ergo volúerit amícus esse sæculi hujus, inimícus Dei constitúitur. 5. An putátis quia inániter Scriptúra dicat : Ad invídiam concupíscit spíritus qui hábitat in vobis? 6. Majórem autem dat grátiam. Propter quod dicit : Deus supérbis resístit, humílibus autem dat grátiam. 7. Súbditi ergo estóte Deo; resístite autem diábolo, et fúgiet a vobis. 8. Appropinquáte Deo, et appropinquábit vobis. Emundáte manus, peccatóres; et purificáte corda, dúplices ánimo. 9. Míseri estóte, et lugéte, et ploráte; risus vester in luctum convertátur, et gáudium in mœrórem. 10. Humiliámini in conspéctu Dómini, et exaltábit vos.

Monita practica.

11. Nolíte detráhere altérutrum, fratres. Qui détrahit fratri, aut qui júdicat fratrem suum, détrahit legi, et júdicat legem. Si autem júdicas legem, non es factor legis, sed judex. 12. Unus est legislátor et judex, qui potest pérdere et liberáre. 13. Tu autem quis es, qui júdicas próximum?

6) Prov. **3.** *34;* I Petr. **5.** *5.* — 10) I Petr. **5.** *6.* — 13) Rom. **14.** *4.*

Ecce nunc qui dícitis : Hódie, aut crástino íbimus in illam civitátem, et faciémus ibi quidem annum, et mercábimur, et lucrum faciémus; 14. qui ignorátis quid erit in crástino. 15. Quæ est enim vita vestra? vapor est ad módicum parens, et deínceps exterminábitur. Pro eo ut dicátis : Si Dóminus volúerit, et : Si vixérimus, faciémus hoc aut illud. 16. Nunc autem exsultátis in supérbiis vestris. Omnis exsultátio talis malígna est. 17. Sciénti ígitur bonum fácere, et non faciénti, peccátum est illi.

5° — VARIÆ EXHORTATIONES
[5, *1-18*]

Pro divitibus,

5. Agite nunc, dívites, ploráte ululántes in miséríis vestris quæ advénient vobis. 2. Divítiæ vestræ putrefáctæ sunt, et vestiménta vestra a tíneis comésta sunt. 3. Aurum et argéntum vestrum æruginávit, et ærúgo eórum in testimónium vobis erit, et manducábit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizástis vobis iram in novíssimis diébus. 4. Ecce merces operariórum qui messuérunt regiónes vestras, quæ fraudáta est a vobis, clamat, et clamor eórum in aures Dómini sábaoth introívit. 5. Epuláti estis super terram, et in luxúriis enutrístis corda vestra in die occisiónis. 6. Addixístis, et occidístis justum, et non réstitit vobis.

Pro afflictis,

7. Patiéntes ígitur estóte, fratres, usque ad advéntum Dómini. Ecce agrícola exspéctat pretiósum fructum terræ, patiénter ferens donec recípiat temporáneum et serótinum. 8. Patiéntes ígitur estóte et vos, et confirmáte corda vestra, quóniam advéntus Dómini appropinquávit. 9. Nolíte ingemíscere fratres, in altérutrum, ut non judicémini. Ecce judex ante jánuam assístit.

10. Exémplum accípite, fratres, éxitus mali, labóris, et patiéntiæ, prophétas, qui locúti sunt in nómine Dómini. 11. Ecce beatificámus eos qui sustinuérunt. Sufferéntiam Job audístis, et finem Dómini vidístis, quóniam misérícors Dóminus est, et miserátor.

Pro jurantibus.

12. Ante ómnia autem, fratres mei, nolíte juráre, neque per cælum, neque per terram, neque áliud quodcúmque juraméntum. Sit autem sermo vester : Est, est; Non, non; ut non sub judício decidátis.

Unctio infirmorum.

13. Tristátur áliquis vestrum? oret. Æquo ánimo est? psallat. 14. Infirmátur quis in vobis? indúcat presbýteros Ecclésiæ ut orent super eum, ungéntes eum óleo in nómine Dómini; 15. et orátio fídei salvábit infírmum, et alleviábit eum Dóminus; et si in peccátis sit, remitténtur ei. 16. Confitémini ergo altérutrum peccáta vestra, et oráte pro ínvicem ut salvémini; multum enim valet deprecátio justi assídua. 17. Elías homo erat símilis nobis passíbilis; et oratióne orávit ut non plúeret super terram; et non pluit annos tres, et menses sex. 18. Et rursum orávit, et cælum dedit plúviam et terra dedit fructum suum.

EPILOGUS

19. Fratres mei, si quis ex vobis erráverit a veritáte, et convérterit quis eum, 20. scire debet quóniam qui convérti fécerit peccatórem ab erróre viæ suæ, salvábit ánimam ejus a morte, et opériet multitúdinem peccatórum.

---

12) Matth. 5. 34. — 17) III Reg. 17. 1; Luc. 4. 25.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA

PROŒMIUM

Salutatio.

1. Petrus apóstolus Jesu Christi, eléctis ádvenis dispersiónis Ponti, Galátiæ, Cappadóciæ, Asiæ, et Bithýniæ, 2. secúndum præsciéntiam Dei Patris, in sanctificatiónem Spíritus, in obediéntiam, et aspersiónem sánguinis Jesu Christi : Grátia vobis et pax multiplicétur.

Regenerationis gratia,

3. Benedíctus Deus et Pater Dómini nostri Jesu Christi, qui secúndum misericórdiam suam magnam regenerávit nos in spem vivam, per resurrectiónem Jesu Christi ex mórtuis, 4. in hæreditátem incorruptíbilem, et incontaminátam, et immarcescíbilem, conservátam in cælis in vobis, 5. qui in virtúte Dei custodímini per fidem in salútem, parátam revelári in témpore novíssimo. 6. In quo exsultábitis, módicum nunc si opórtet contristári in váriis tentatiónibus; 7. ut probátio vestræ fídei multo pretiósior auro (quod per ignem probátur) inveniátur in laudem, et glóriam, et honórem in revelatióne Jesu Christi : 8. quem cum non vidéritis, dilígitis; in quem nunc quoque non vidéntes créditis; credéntes autem exsultábitis lætítia

3) II Cor. 1. *3;* Ephes. 1. *3.*

inenarrábili, et glorificáta; 9. reportántes finem fídei vestræ, salútem animárum.

A Prophetis nuntiata.

10. De qua salúte exquisiérunt, atque scrutáti sunt prophétæ, qui de futúra in vobis grátia prophetavérunt; 11. scrutántes in quod vel quale tempus significáret in eis Spíritus Christi, prænúntians eas quæ in Christo sunt passiónes, et posterióres glórias; 12. quibus revelátum est quia non sibimetípsis, vobis autem ministrábant ea quæ nunc nuntiáta sunt vobis per eos qui evangelizavérunt vobis, Spíritu Sancto misso de cælo, in quem desíderant ángeli prospícere.

ADHORTATIONES [1, *13* — 5, *1*]

I° DE VITA VERE CHRISTIANA SEU SANCTA AGENDA

Motiva :

Vita sancta assimilemur Deo,

13. Propter quod succíncti lumbos mentis vestræ, sóbrii perfécte speráte in eam quæ offértur vobis, grátiam in revelatiónem Jesu Christi; 14. quasi fílii obediéntiæ, non configuráti prióribus ignorántiæ vestræ desidériis : 15. sed secúndum eum qui vocávit vos Sanctum, et ipsi in omni conversatióne sancti sitis; 16. quóniam scriptum est : Sancti éritis, quóniam ego sanctus sum. 17. Et si patrem invocátis eum qui sine acceptióne personárum júdicat secúndum uniuscujúsque opus, in timóre incolátus vestri témpore conversámini;

16) Levit. **11.** *44;* **19.** *2;* **20.** *7.* — 17) Deut. **10.** *17;* Rom. **2.** *11;* Gal. **2.** *6.*

Pretioso Christi sanguine redempti.

18. sciéntes quod non corruptibílibus auro vel argénto redémpti estis de vana vestra conversatióne patérnæ traditiónis, 19. sed pretióso sánguine quasi agni immaculáti Christi et incontamináti, 20. præcógniti quidem ante mundi constitutiónem, manifestáti autem novíssimis tempóribus propter vos, 21. qui per ipsum fidéles estis in Deo qui suscitávit eum a mórtuis, et dedit ei glóriam, ut fides vestra et spes esset in Deo;

In sanctitate profectus :

Per caritatem fraternam,

22. ánimas vestras castificántes in obediéntia caritátis, in fraternitátis amóre, símplici ex corde ínvicem dilígite atténtius; 23. renáti non ex sémine corruptíbili, sed incorruptíbili, per verbum Dei vivi et permanéntis in ætérnum. 24. Quia omnis caro ut fœnum : et omnis glória ejus tanquam flos fœni : exáruit fœnum, et flos ejus décidit. 25. Verbum autem Dómini manet in ætérnum : hoc est autem verbum quod evangelizátum est in vos. **2.** Deponéntes ígitur omnem malítiam, et omnem dolum, et simulatiónes, et invídias, et omnes detractiónes,

Per unionem cum Christo.

2. sicut modo géniti infántes, rationábile sine dolo lac concupíscite, ut in eo crescátis in salútem, 3. si tamen gustástis quóniam dulcis est Dóminus. 4. Ad quem accedéntes lápidem vivum, ab homínibus quidem reprobátum, a Deo autem eléctum et honorificátum, 5. et ipsi tamquam lápides vivi superædificámini, domus

19) I Cor. **6.** *20;* **7.** *23;* Hebr. **9.** *14;* I Jo. **1.** *7;* Apoc. **1.** *5.* — 24) Eccli. **14.** *18;* Isai. **40.** *6;* Jac. **1.** *10.*
1) Rom. **6.** *4;* Ephes. **4.** *22;* Coloss. **3.** *8;* Hebr. **12.** *1.*

spirituális, sacerdótium sanctum, offérre spirituáles hóstias, acceptábiles Deo per Jesum Christum. 6. Propter quod cóntinet Scriptúra : Ecce pono in Sion lápidem summum angulárem, eléctum, pretiósum; et qui credíderit in eum, non confundétur. 7. Vobis ígitur honor credéntibus; non credéntibus autem, lapis quem reprobavérunt ædificántes, hic factus est in caput ánguli, 8. et lapis offensiónis, et petra scándali, his qui offéndunt verbo, nec credunt in quo et pósiti sunt. 9. Vos autem genus eléctum, regále sacerdótium, gens sancta, pópulus acquisitiónis, ut virtútes annuntiétis ejus qui de ténebris vos vocávit in admirábile lumen suum : 10. qui aliquándo non pópulus, nunc autem pópulus Dei; qui non consecúti misericórdiam, nunc autem misericórdiam consecúti.

2° — DE AGENDI RATIONE IN PRÆSENTI RERUM CONDITIONE

Inter gentes.

11. Caríssimi, óbsecro vos tamquam ádvenas et peregrínos abstinére vos a carnálibus desidériis, quæ mílitant advérsus ánimam; 12. conversatiónem vestram inter gentes habéntes bonam; ut in eo quod detréctant de vobis tamquam de malefactóribus, ex bonis opéribus vos considerántes, glorificent Deum in die visitatiónis.

Pro subjectis,

13. Subjécti ígitur estóte omni humánæ creatúræ propter Deum, sive regi, quasi præcellénti; 14. sive dúcibus, tamquam ab eo

6) Isai. **28.** *16;* Rom. **9.** *33.* — 7) Ps. **117.** *22;* Isai. **8.** *14;* Matth. **21.** *42;* Act. **4.** *11.* — 10) Osc. **2.** *24;* Rom. **9.** *25.* — 11) Rom. **13.** *14;* Gal. **5.** *16.* — 13) Rom. **13.** *1.*

missis ad vindíctam malefactórum, laudem vero bonórum; 15. quia sic est volúntas Dei, ut benefaciéntes obmutéscere faciátis imprudéntium hóminum ignoránti am; 16. quasi líberi, et non quasi velámen habéntes malítiæ libertátem, sed sicut servi Dei. 17. Omnes honoráte; fraternitátem dilígite; Deum timéte; regem honorificáte.

Pro servis,

18. Servi, súbditi estóte in omni timóre dóminis, non tantum bonis et modéstis, sed étiam dýscolis. 19. Hæc est enim grátia si propter Dei consciéntiam sústinet quis tristítias, pátiens injúste. 20. Quæ enim est glória, si peccántes, et colaphizáti suffértis? Sed si bene faciéntes patiénter sustinétis, hæc est grátia apud Deum. 21. In hoc enim vocáti estis, quia et Christus passus est pro nobis, vobis relínquens exémplum ut sequámini vestígia ejus. 22. Qui peccátum non fecit, nec invéntus est dolus in ore ejus; 23. qui cum maledicerétur, non maledicébat; cum paterétur, non comminabátur; tradébat autem judicánti se injúste; 24. qui peccáta nostra ipse pértulit in córpore suo super lignum, ut peccátis mórtui, justítiæ vivámus, cujus livóre sanáti estis. 25. Erátis enim sicut oves errántes, sed convérsi estis nunc ad pastórem et episcopum animárum vestrárum.

Pro conjugibus,

3. Simíliter et mulíeres súbditæ sint viris suis, ut et si qui non credunt verbo, per mulíerum conversatiónem sine verbo lucrífiant; 2. considerántes in timóre castam conversatiónem vestram. 3. Qua-

17) Rom. **12.** *10.* — 18) Ephes. **6.** *5;* Col. **3.** *22;* Tit. **2.** *9.* — 22) Isai. **53.** *9.* — 24) Isai. **53.** *5;* I Joan. **3.** *5.*
1) Ephes. **5.** *22;* Col. **3.** *18.* — 3) I Tim. **2.** *9.*

rum non sit extrínsecus capillatúra, aut circumdátio auri, aut induménti vestimentórum cultus; 4. sed qui absónditus est cordis homo, in incorruptibilitáte quiéti et modésti spíritus, qui est in conspéctu Dei lócuples. 5. Sic enim aliquándo et sanctæ mulíeres, sperántes in Deo, ornábant se, subjéctæ propriis viris. 6. Sicut Sara obediébat Abrahæ, dóminum eum vocans; cujus estis fíliæ benefaciéntes, et non pertiméntes ullam perturbatiónem. 7. Viri, simíliter cohabitántes secúndum sciéntiam, quasi infirmiori vásculo mulíebri impartiéntes honórem, tamquam et coherédibus grátiæ vitæ, ut non impediántur oratiónes vestræ.

Pro omnibus.

8. In fine autem omnes unánimes, compatiéntes, fraternitátis amatóres, misericórdes, modésti, húmiles; 9. non reddéntes malum pro malo, nec maledíctum pro maledícto, sed e contrário benedicéntes quia in hoc vocáti estis, ut benedictiónem hereditáte possideátis. 10. Qui enim vult vitam dilígere, et dies vidére bonos, coérceat linguam suam a malo, et lábia ejus ne loquántur dolum; 11. declínet a malo, et fáciat bonum; inquírat pacem, et sequátur eam; 12. quia óculi Dómini super justos, et aures ejus in preces eórum; vultus autem Dómini super faciéntes mala.

In persecutione :

Cum bona conscientia,

13. Et quis est qui vobis nóceat, si boni æmulatóres fuéritis? 14. Sed et si quid patímini propter justítiam, beáti. Timórem autem eórum ne timuéritis, et non conturbémini. 15. Dóminum autem

6) Gen. **18.** *12.* — 7) I Cor. **7.** *3.* — 9) Prov. **17.** *13*, Rom. **12.** *17;* I Thess. **5.** *15.* — 10) Ps. **33.** *13.* — 11) Isai **1.** *16.* — 14) Matth. **5.** *10.*

Christum sanctificáte in córdibus vestris, paráti semper ad satisfactiónem omni poscénti vos ratiónem de ea, quæ in vobis est, spe; 16. sed cum modéstia, et timóre, consciéntiam habéntes bonam, ut in eo quod détrahunt vobis, confundántur qui calumniántur vestram bonam in Christo conversatiónem.

Pati cum Christo.

17. Mélius est enim benefaciéntes (si volúntas Dei velit) pati, quam malefaciéntes. 18. Quia et Christus semel pro peccátis nostris mórtuus est, justus pro injústis, ut nos offérret Deo, mortificátus quidem carne, vivificátus autem spíritu. 19. In quo et his, qui in cárcere erant, spirítibus véniens prædicávit, 20. qui incréduli fúerant aliquándo, quando exspectábant Dei patiéntiam in diébus Noe, cum fabricarétur arca, in qua pauci, id est, octo ánimæ salvæ factæ sunt per aquam. 21. Quod et vos nunc símilis formæ salvos facit baptísma, non carnis depositio sórdium, sed consciéntiæ bonæ interrogátio in Deum per resurrectiónem Jesu Christi, 22. qui est in déxtera Dei, deglútiens mortem ut vitæ ætérnæ herédes efficerémur, proféctus in cælum, subjéctis sibi ángelis, et potestátibus, et virtútibus.

Christo assimilati,

a peccatis sint alieni,

4. Christo ígitur passo in carne, et vos eádem cogitatióne armámini : quia qui passus est in carne, désiit a peccátis; 2. ut jam non desidériis hóminum, sed voluntáti Dei, quod relíquum est in carne vivat témporis. 3. Súfficit enim prætéritum tempus ad voluntátem géntium consummán-

16) *Sup.* **2.** *12.* — 18) Rom. **5.** *6;* Hebr. **9.** *28.* — 20) Gen. **7.** *7;* Matth. **24.** *37;* Luc. **17.** *26.*

2) Ephes. **4.** *23.*

dam, his qui ambulavérunt in luxúriis, desidériis, vinoléntiis, comessatiónibus, potatiónibus, et illícitis idolórum cúltibus. 4. In quo admirántur non concurréntibus vobis in eámdem luxúriæ confusiónem, blasphemántes. 5. Qui reddent ratiónem ei qui parátus est judicáre vivos et mórtuos. 6. Propter hoc enim et mórtuis evangelizátum est, ut judicéntur quidem secúndum hómines in carne, vivant autem secúndum Deum in spíritu.

Virtutibus, maxime caritati dediti.

7. Omnium autem finis appropinquávit. Estóte ítaque prudéntes, et vigiláte in oratiónibus. 8. Ante ómnia autem, mútuam in vobismetípsis caritátem contínuam habéntes, quia cáritas óperit multitúdinem peccatórum. 9. Hospitáles ínvicem sine murmuratióne; 10. unusquísque, sicut accépit grátiam, in altérutrum illam administrántes, sicut boni dispensatóres multíformis grátiæ Dei. 11. Si quis lóquitur, quasi sermónes Dei; si quis minístrat, tanquam ex virtúte, quam adminístrat Deus, ut in ómnibus honorificétur Deus per Jesum Christum, cui est glória et impérium in sæcula sæculórum. Amen.

Christi passionibus communicent

12. Caríssimi, nolíte peregrinári in fervóre qui ad tentatiónem vobis fit, quasi novi áliquid vobis contíngat; 13. sed communicántes Christi passiónibus gaudéte, ut et in revelatióne glóriæ ejus gaudeátis exsultántes. 14. Si exprobrámini in nómine Christi, beáti éritis; quóniam quod est honóris, glóriæ, et virtútis Dei, et qui est spíritus, super vos requiéscit. 15. Nemo au-

8) Prov. **10.** *12.* — 9) Rom. **12.** *13;* Hebr. **13.** *2;* Phil. **2.** *14.* — 10) Rom. **12.** *6;* I Cor. **4.** *2.*

tem vestrum patiátur ut homicída, aut fur, aut malédicus, aut alienórum appetítor. 16. Si autem ut christiánus, non erubéscat : glorificet autem Deum in isto nómine.

Sic vitam æternam consequentur.

17. Quóniam tempus est ut incípiat judícium a domo Dei. Si autem primum a nobis, quis finis eórum, qui non credunt Dei evangélio? 18. Et si justus vix salvábitur, ímpius et peccátor ubi parébunt? 19. Itaque et hi qui patiúntur secúndum voluntátem Dei, fidéli Creatóri comméndent ánimas suas in benefáctis.

3° — MONITA SPECIALIA

Seniorum officia.

5. Senióres ergo, qui in vobis sunt, óbsecro, consénior et testis Christi passiónum, qui et ejus, quæ in futúro revelánda est, glóriæ communicátor; 2. páscite qui in vobis est gregem Dei, providéntes non coácte, sed spontánee secúndum Deum; neque turpis lucri grátia, sed voluntárie; 3. neque ut dominántes in cleris, sed forma facti gregis ex ánimo. 4. Et cum apparúerit princeps pastórum, percipiétis immarcescíbilem glóriæ corónam. 5. Simíliter, adolescéntes, súbditi estóte senióribus.

Humilitas, vigilantia, spes in Deum.

Omnes autem ínvicem humilitátem insinuáte, quia Deus supérbis resístit, humílibus autem dat grátiam. 6. Humiliámini ígitur sub poténti manu Dei, ut vos exáltet in témpore visitatiónis; 7. omnem sollicitúdi-

18) Prov. **11.** *31.*

5) Rom. **12.** *10;* Col. **3.** *12;* Jac. **4.** *6.* — 6) Jac. **4.** *10.* — 7) Ps. **54.** *23;* Matth. **6.** *25;* Luc. **12.** *22.*

nem vestram projiciéntes in eum, quóniam ipsi cura est de vobis.
8. Sóbrii estóte, et vigiláte, quia adversárius vester diábolus tanquam leo rúgiens circuit, quærens quem dévoret. 9. Cui resístite fortes in fide, sciéntes eámdem passiónem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitáti fieri.
10. Deus autem omnis grátiæ, qui vocávit nos in ætérnam suam glóriam in Christo Jesu, módicum passos ipse perfíciet, confirmábit, solidabítque. 11. Ipsi glória et impérium in sæcula sæculórum. Amen.

EPILOGUS

12. Per Silvánum fidélem fratrem vobis, ut árbitror, bréviter scripsi; óbsecrans et contéstans hanc esse veram grátiam Dei in qua statis. 13. Salútat vos ecclésia quæ est in Babylóne coelécta, et Marcus fílius meus. 14. Salutáte ínvicem in ósculo sancto. Grátia vobis ómnibus qui estis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA

1° — ADHORTATIO AD INCREMENTUM IN VIRTUTIBUS

Salutatio.

1. Simon Petrus, servus et apóstolus Jesu Christi, iis qui coæquálem nobíscum sortíti sunt fidem in justítia Dei nostri et Salvatóris Jesu Christi. 2. Grátia vobis et pax adimpleátur in cognitióne Dei et Christi Jesu Dómini nostri.

1um motivum :

Christi dona.

3. Quómodo ómnia nobis divínæ virtútis suæ, quæ ad vitam et pietátem donáta sunt, per cognitiónem ejus qui vocávit nos própria glória et virtúte, 4. per quem máxima et pretiósa nobis promíssa donávit, ut per hæc efficiámini divínæ consórtes natúræ, fugiéntes ejus, quæ in mundo est, concupiscéntiæ corruptiónem. 5. Vos autem curam omnem subinferéntes, ministráte in fide vestra virtútem, in virtúte autem sciéntiam, 6. in sciéntia autem abstinéntiam, in abstinéntia autem patiéntiam, in patiéntia autem pietátem, 7. in pietáte autem amórem fraternitátis, in amóre autem fraternitátis caritátem.

Vocatio divina per bona opera,

8. Hæc enim si vobíscum adsint, et súperent, non vácuos, nec sine fructu vos constítuent in Dómini nostri

Jesu Christi cognitióne. 9. Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, et manu tentans, obliviónem accípiens purgatiónis véterum suórum delictórum. 10. Quaprópter, fratres, magis satágite, ut per bona ópera certam vestram vocatiónem et electiónem faciátis; hæc enim faciéntes, non peccábitis aliquándo. 11. Sic enim abundánter ministrábitur vobis intróitus in ætérnum regnum Dómini nostri et salvatóris Jesu Christi.

Nunc et post Pauli obitum.

12. Propter quod incípiam vos semper commonére de his, et quidem sciéntes et confirmátos vos in præsénti veritáte. 13. Justum autem árbitror, quámdiu sum in hoc tabernáculo, suscitáre vos in commonitióne; 14. certus quod velox est depositio tabernáculi mei, secúndum quod et Dóminus noster Jesus Christus significávit mihi. 15. Dabo autem óperam et frequénter habére vos post óbitum meum, ut horum memóriam faciátis.

2um motivum :

Adventus Christi, per Transfigurationem et Prophetias prædictus.

16. Non enim doctas fábulas secúti, notam fécimus vobis Dómini nostri Jesu Christi virtútem et præséntiam, sed speculatóres facti illíus magnitúdinis. 17. Accípiens enim a Deo Patre honórem et glóriam, voce delápsa ad eum hujuscémodi a magnífica glória : Hic est Fílius meus diléctus, in quo mihi complácui; ipsum audíte. 18. Et hanc vocem nos audívimus de cælo allátam, cum essémus cum ipso in monte sancto.

19. Et habémus firmiórem prophéticum

14) Joan. **21.** *19.* — 16) I Cor. **1.** *17.* — 17) Matth. **17.** *5.*

sermónem, cui benefácitis attendéntes, quasi lucérnæ lucénti in caliginóso loco, donec dies elucéscat, et lúcifer oriátur in córdibus vestris; 20. hoc primum intelligéntes, quod omnis prophetía Scriptúræ própria interpretatióne non fit. 21. Non enim voluntáte humána alláta est aliquándo prophetía; sed Spíritu Sancto inspiráti, locúti sunt sancti Dei hómines.

2º — CONTRA FALSOS DOCTORES

Pseudo-doctores fore monet.

2. Fuérunt vero et pseudoprophétæ in pópulo, sicut et in vobis erunt magístri mendáces, qui introdúcent sectas perditiónis, et eum, qui emit eos, Dóminum negant, superducéntes sibi célerem perditiónem. 2. Et multi sequéntur eórum luxúrias, per quos via veritátis blasphemábitur; 3. et in avarítia fictis verbis de vobis negotiabúntur, quibus judícium jam olim non cessat, et perdítio eórum non dormítat.

Eorum perditio,

4. Si enim Deus ángelis peccántibus non pepércit, sed rudéntibus inférni detráctos in tártarum trádidit cruciándos, in judícium reservári; 5. et originali mundo non pepércit, sed octávum Noe justítiæ præcónem custodívit, dilúvium mundo impiórum indúcens; 6. et civitátes Sodomórum et Gomorrhæórum in cínerem rédigens, eversióne damnávit, exémplum eórum qui ímpie actúri sunt, ponens; 7. et justum Lot oppréssum a nefandórum injúria ac luxuriósa conversatióne erípuit, 8. aspéctu enim, et audítu justus erat, hábitans apud eos qui de die in diem ánimam justam iníquis

20) II Tim. **3.** *16.*
4) Job **4.** *18*; Jud. **6.** — 5) Gen. **7.** *1.* — 6) Gen. **19.** *25.*

opéribus cruciábant : 9. novit Dóminus pios de tentatióne erípere, iníquos vero in diem judícii reserváre cruciándos.

Mores pravi.

10. Magis autem eos qui post carnem in concupiscéntia immundítiæ ámbulant, dominationémque contémnunt, audáces, sibi placéntes, sectas non métuunt introdúcere blasphemántes; 11. ubi ángeli fortitúdine et virtúte cum sint majóres, non portant advérsum se exsecrábile judícium. 12. Hi vero velut irrationabília pécora, naturáliter in captiónem et in perníciem in his quæ ignórant blasphemántes in corruptióne sua períbunt; 13. percipiéntes mercédem injustítiæ, voluptátem existimántes diéi delícias, coinquinatiónes, et máculæ delíciis affluéntes, in convíviis suis luxuriántes vobíscum; 14. óculos habéntes plenos adultérii, et incessábilis delícti; pelliciéntes ánimas instábiles, cor exercitátum avarítia habéntes, maledictiónis fílii; 15. derelinquéntes rectam viam erravérunt, secúti viam Bálaam ex Bosor, qui mercédem iniquitátis amávit, 16. correptiónem vero hábuit suæ vesániæ; subjugále mutum ánimal, hóminis voce loquens, prohíbuit prophétæ insipiéntiam. 17. Hi sunt fontes sine aqua et nébulæ turbínibus exagitátæ, quibus calígo tenebrárum reservátur. 18. Supérba enim vanitátis loquéntes, pellíciunt in desidériis carnis luxúriæ eos qui páululum effúgiunt, qui in erróre conversántur; 19. libertátem illis promitténte, cum ipsi servi sint corruptiónis : a quo enim quis superátus est, hu-

15) Jud. *11.* — 16) Num. **22.** *28.* — 17) Jud. *12.* — 19) Joan. **8.** *34;* Rom. **6.** *16, 20.*

jus et servus est. 20. Si enim refugiéntes coinquinatiónes mundi in cognitióne Dómini nostri et Salvatóris Jesu Christi, his rursus implicáti superántur, facta sunt eis posterióra deterióra prióribus. 21. Mélius enim erat illis non cognóscere viam justítiæ, quam post agnitiónem, retrórsum convérti ab eo, quod illis tráditum est, sancto mandáto. 22. Cóntigit enim eis illud veri provérbii : Canis revérsus ad suum vómitum; et, Sus lota in volutábro luti.

Secundus Domini adventus.

3. Hanc ecce vobis, caríssimi, secúndam scribo epístolam, in quibus vestram éxcito in commonitióne sincéram mentem, 2. ut mémores sitis eórum quæ prædíxi verbórum a sanctis prophétis, et apostolórum vestrórum, præceptórum Dómini et Salvatóris.

3. Hoc primum sciéntes quod vénient in novíssimis diébus in deceptióne illusóres, juxta próprias concupiscéntias ambulántes, 4. dicéntes : Ubi est promíssio, aut advéntus ejus? ex quo enim patres dormiérunt, ómnia sic persevérant ab inítio creatúræ. 5. Latet enim eos hoc volántes, quod cæli erant prius, et terra de aqua et per aquam consístens Dei verbo; 6. per quæ ille tunc mundus aqua inundátus périit. 7. Cæli autem qui nunc sunt, et terra, eódem verbo repósiti sunt, igni reserváti in diem judícii, et perditiónis impiórum hóminum. 8. Unum vero hoc non láteat vos, caríssimi, quia unus dies apud Dóminum sicut mille anni et mille anni sicut dies unus. 9. Non tardat Dóminus promis-

20) Hebr. **6.** *4;* Matth. **12.** *45.* — 22) Prov. **26.** *11.*
3) I Tim. **4.** *1;* II Tim. **3.** *1;* Jud. *18.* — 4) Ezech. **12.** *27.*

siónem suam, sicut quidam exístimant; sed patiénter agit propter vos, nolens áliquos perire, sed omnes ad pæniténtiam revérti. 10. Advéniet autem dies Dómini ut fur, in quo cæli magno ímpetu tránsient, eleménta vero calóre solvéntur, terra autem, et quæ in ipsa sunt ópera, exuréntur.

Vigilantes nos inveniat.

11. Cum ígitur hæc ómnia dissolvénda sint, quales opórtet vos esse in sanctis conversatiónibus et pietátibus, 12. exspectántes et properántes in advéntum diéi Dómini, per quem cæli ardéntes solvéntur, et eleménta ignis ardóre tabéscent? 13. Novos vero cælos, et novam terram secúndum promíssa ipsíus exspectámus, in quibus justítia hábitat. 14. Propter quod, caríssimi, hæc exspectántes, satágite immaculáti et invioláti ei inveníri in pace. 15. Et Dómini nostri longanimitátem, salútem arbitrémini : sicut et caríssimus frater noster Paulus secúndum datam sibi sapiéntiam, scripsit vobis, 16. sicut et in ómnibus epístolis, loquens in eis de his in quibus sunt quædam difficília intelléctu, quæ indócti et instábiles deprávant, sicut et céteras Scriptúras, ad suam ipsórum perditiónem.

EPILOGUS

17. Vos ígitur, fratres, præsciéntes custodíte, ne insipiéntium erróre tradúcti excidátis a própria firmitáte. 18. Créscite vero in grátia et in cognitióne Dómini nostri et Salvatóris Jesu Christi. Ipsi glória et nunc, et in diem æternitátis. Amen.

10) I Thess. **5.** *2*; Apoc. **3.** *3*; **16.** *15*. — 13) Isai. **65.** *17*; **66.** *22*; Apoc. **21.** *1*. — 15) Rom. **2.** *4*.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI PRIMA

EXORDIUM

1. Quod fuit ab ínitio, quod audívimus, quod vídimus óculis nostris, quod perspéximus, et manus nostræ contrectavérunt de verbo vitæ; 2. et vita manifestáta est, et vídimus, et testámur, et annuntiámus vobis vitam ætérnam, quæ erat apud Patrem, et appáruit nobis; 3. quod vídimus et audívimus, annuntiámus vobis, ut et vos societátem habeátis nobíscum, et socíetas nostra sit cum Patre, et cum Fílio ejus Jesu Christo. 4. Et hæc scríbimus vobis ut gaudeátis, et gáudium vestrum sit plenum.

I° — DEUS LUX EST : IN LUCE AMBULANDUM

Propositio et consectaria.

5. Et hæc est annuntiátio quam audívimus ab eo, et annuntiámus vobis : Quóniam Deus lux est, et ténebræ in eo non sunt ullæ. 6. Si dixérimus quóniam societátem habémus cum eo, et in ténebris ambulámus, mentímur, et veritátem non fácimus. 7. Si autem in luce ambulámus, sicut et ipse est in luce, societátem habémus ad ínvicem, et sanguis Jesu Christi, Fílii ejus, emúndat nos ab omni peccáto.

---

5) Joan. **8.** *12.* — 7) Hebr. **9.** *14;* I Petr. **1.** *19;* Apoc. **1.** 5.

Præcepta positiva :

Peccata confiteri,

8. Si dixérimus quóniam peccátum non habémus, ipsi nos sedúcimus, et véritas in nobis non est. 9. Si confiteámur peccáta nostra, fidélis est et justus, ut remíttat nobis peccáta nostra et emúndet nos ab omni iniquitáte. 10. Si dixérimus quóniam non peccávimus, mendácem fácimus eum, et verbum ejus non est in nobis. 2. Filíoli mei, hæc scribo vobis, ut non peccétis. Sed et si quis peccáverit, advocátum habémus apud Patrem, Jesum Christum justum : 2. et ipse est propitiátio pro peccátis nostris, non pro nostris autem tantum, sed étiam pro totíus mundi.

Mandata servare,

3. Et in hoc scimus quóniam cognóvimus eum, si mandáta ejus observémus. 4. Qui dicit se nosse eum, et mandáta ejus non custódit, mendax est, et in hoc véritas non est. 5. Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc cáritas Dei perfécta est; et in hoc scimus quóniam in ipso sumus. 6. Qui dicit se in ipso manére debet, sicut ille ambulávit, et ipse ambuláre.

Præcipue caritatem.

7. Caríssimi, non mandátum novum scribo vobis, sed mandátum vetus, quod habuístis ab inítio; mandátum vetus est verbum quod audístis. 8. Iterum mandátum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis, quia ténebræ transiérunt, et verum lumen jam lucet. 9. Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in ténebris est usque adhuc. 10. Qui díligit fratrem suum, in lúmine manet, et scándalum in eo non est. 11. Qui autem odit fratrem suum, in ténebris est, et in

8) III Reg. **8.** *46 ;* II Par. **6.** *36 ;* Prov. **20.** *9;* Eccli. **7.** *21.*
8) Joan. **18.** *34;* **15.** *12.* — 10) *Inf.* **3.** *14.*

ténebris ámbulat, et nescit quo eat, quia ténebræ obcæcavérunt óculos ejus.

Præcepta negativa :

Mundum fugere,

12. Scribo vobis, filíoli, quóniam remittúntur vobis peccáta propter nomen ejus. 13. Scribo vobis, patres, quóniam cognovístis eum, qui ab inítio est. Scribo vobis, adolescéntes, quóniam vicístis malígnum. 14. Scribo vobis, infántes, quóniam cognovístis patrem. Scribo vobis, júvenes, quóniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicístis malígnum. 15. Nolíte dilígere mundum neque ea quæ in mundo sunt; si quis díligit mundum, non est cáritas Patris in eo; 16. quóniam omne quod est in mundo, concupiscéntia carnis est, et concupiscéntia oculórum, et supérbia vitæ; quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. 17. Et mundus transit, et concupiscéntia ejus. Qui autem facit voluntátem Dei manet in ætérnum.

A seductoribus cavere,

18. Filíoli, novíssima hora est; et sicut audístis quia antichrístus venit; et nunc antichrísti multi facti sunt : unde scimus quia novíssima hora est. 19. Ex nobis prodiérunt, sed non erant ex nobis; nam si fuíssent ex nobis, permansíssent útique nobíscum; sed ut manifésti sint quóniam non sunt omnes ex nobis. 20. Sed vos unctiónem habétis a Sancto et nostis ómnia. 21. Non scripsi vobis quasi ignorántibus veritátem, sed quasi sciéntibus eam, et quóniam omne mendácium ex veritáte non est. 22. Quis est mendax, nisi is qui negat quóniam Jesus est Christus? Hic est antichrístus, qui negat Patrem et Fílium. 23. Omnis qui negat Fílium, nec Patrem habet : qui confitétur Fílium, et Patrem habet. 24. Vos quod audístis ab inítio, in vobis per-

máneat. Si in vobis permánserit quod audístis ab inítio, et vos in Fílio et Patre manébitis. 25. Et hæc est repromíssio quam ipse pollicítus est nobis, vitam ætérnam. 26. Hæc scripsi vobis de his qui sedúcunt vos.

Ut fideles sint.

27. Et vos unctiónem quam accepístis ab eo, máneat in vobis. Et non necésse habétis ut áliquis dóceat vos; sed sicut únctio ejus docet vos de ómnibus, et verum est, et non est mendácium. Et sicut dócuit vos manéte in eo. 28. Et nunc, filíoli, manéte in eo, ut cum apparúerit, habeámus fidúciam, et non confundámur ab eo in advéntu ejus.

2° — DEUS PATER EST : TANQUAM DEI FILII AGENDUM

Filii Dei : signum justitia.

29. Si scitis quóniam justus est, scitóte quóniam et omnis qui facit justítiam, ex ipso natus est. 3. Vidéte qualem caritátem dedit nobis Pater, ut fílii Dei nominémur et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum. 2. Caríssimi, nunc fílii Dei sumus; et nondum appáruit quid érimus. Scimus quóniam cum apparúerit, símiles ei érimus, quóniam vidébimus eum sícuti est.

Peccato cognoscuntur filii diaboli.

3. Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctíficat se, sicut et ille sanctus est. 4. Omnis qui facit peccátum, et iniquitátem facit; et peccátum est iníquitas. 5. Et scitis quia ille appáruit ut peccáta nostra tólleret, et peccátum in eo non est. 6. Omnis qui in eo manet, non peccat; et omnis qui peccat, non

5) Isai. **53.** *9;* I Petr. **2.** *22.*

vidit eum, nec cognóvit eum. 7. Filíoli, nemo vos sedúcat. Qui facit justítiam justus est, sicut et ille justus est.

8. Qui facit peccátum ex diábolo est, quóniam ab inítio diábolus peccat. In hoc appáruit Fílius Dei, ut dissólvat ópera diáboli. 9. Omnis qui natus est ex Deo, peccátum non facit, quóniam semen ipsíus in eo manet; et non potest peccáre, quóniam ex Deo natus est. 10. In hoc manifésti sunt fílii Dei, et fílii diáboli.

Filii Dei maneamus diligendo fratres operibus.

Omnis qui non est justus, non est ex Deo, et qui non díligit fratrem suum; 11. quóniam hæc est annuntiátio, quam audístis ab inítio ut diligátis altérutrum. 12. Non sicut Cain, qui ex malígno erat, et occídit fratrem suum. Et propter quid occídit eum? Quóniam ópera ejus malígna erant, fratris autem ejus, justa. 13. Nolíte mirári, fratres, si odit vos mundus. 14. Nos scimus quóniam transláti sumus de morte ad vitam, quóniam dilígimus fratres. Qui non díligit, manet in morte. 15. Omnis qui odit fratrem suum, homicída est. Et scitis quóniam omnis homicída non habet vitam ætérnam in semetípso manéntem.

16. In hoc cognóvimus caritátem Dei, quóniam ille ánimam suam pro nobis pósuit; et nos debémus pro frátribus ánimas pónere. 17. Qui habúerit substántiam hujus mundi et víderit fratrem suum necessitátem habére, et cláuserit víscera sua ab eo, quómodo cáritas Dei manet in eo? 18. Filíoli mei, non diligámus

8) Joan. **8.** *44.* — 11) Joan. **13.** *34;* **15.** *12.* — 12) Gen. **4.** *8.* — 14) Lev. **19.** *17; Sup.* **2.** *10.* — 16) Jo. **15.** *13.* — 17) Luc. **3.** *11;* Jac. **2.** *15.*

verbo, neque lingua, sed ópere et veritáte.

Fiducia in Deum.

19. In hoc cognóscimus quóniam ex veritáte sumus, et in conspéctu ejus suadébimus corda nostra. 20. Quóniam si reprehénderit nos cor nostrum, major est Deus corde nostro, et novit ómnia. 21. Caríssimi, si cor nostrum non reprehénderit nos, fidúciam habémus ad Deum; 22. et quidquid petiérimus, accipiémus ab eo, quóniam mandáta ejus custodímus, et ea quæ sunt plácita coram eo, fácimus. 23. Et hoc est mandátum ejus, ut credámus in nómine Fílii ejus Jesu Christi, et diligámus altérutrum, sicut dedit mandátum nobis. 24. Et qui servat mandáta ejus in illo manet, et ipse in eo; et in hoc scimus quóniam manet in nobis de Spíritu quem dedit nobis.

Spiritus veritatis et spiritus erroris.

4. Caríssimi, nolíte omni spirítui crédere, sed probáte spíritus si ex Deo sint; quóniam multi pseudoprophétæ exiérunt in mundum. 2. In hoc cognóscitur spíritus Dei; omnis spíritus qui confitétur Jesum Christum in carne venísse, ex Deo est; 3. et omnis spíritus qui solvit Jesum, ex Deo non est; et hic est antichrístus, de quo audístis quóniam venit, et nunc jam in mundo est. 4. Vos ex Deo estis filíoli, et vicístis eum quóniam major est qui in vobis est, quam qui in mundo. 5. Ipsi de mundo sunt; ídeo de mundo loquúntur, et mundus eos audit. 6. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos; qui non est ex Deo, non audit nos : in hoc cognóscimus Spíritum veritátis, et spíritum erróris.

22) Matth. **21.** *22.* — 23) Joan. **6.** *29;* **17.** *3;* **13.** *34;* 15. *12.*

5) Jo. **8.** *47.*

3º — DEUS CARITAS EST : DEUM ET PROXIMUM AMARE

Motivum :

Deus prior dilexit nos.

7. Caríssimi, diligámus nos ínvicem, quia cáritas ex Deo est. Et omnis qui díligit, ex Deo natus est, et cognóscit Deum. 8. Qui non díligit non novit Deum, quóniam Deus cáritas est. 9. In hoc appáruit cáritas Dei in nobis, quóniam Fílium suum unigénitum misit Deus in mundum, ut vivámus per eum. 10. In hoc est cáritas, non quasi nos dilexérimus Deum, sed quóniam ipse prior díléxit nos, et misit Fílium suum propitiatiónem pro peccátis nostris. 11. Caríssimi, si sic Deus diléxit nos, et nos debémus altérutrum dilígere.

Fructus :

In Deo manere sine timore.

12. Deum nemo vidit unquam. Si diligámus ínvicem, Deus in nobis manet, et cáritas ejus in nobis perfécta est. 13. In hoc cognóscimus quóniam in eo manémus, et ipse in nobis, quóniam de spíritu suo dedit nobis. 14. Et nos vídimus, et testificámur, quóniam Pater misit Fílium suum salvatórem mundi. 15. Quisquis conféssus fúerit quóniam Jesus est Fílius Dei, Deus in eo manet et ipse in Deo. 16. Et nos cognóvimus, et credídimus caritáti, quam habet Deus in nobis. Deus cáritas est, et qui manet in caritáte, in Deo manet, et Deus in eo.

Signum :

Amor fratrum.

17. In hoc perfécta est cáritas Dei nobíscum, ut fidúciam habeámus in die judícii; quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. 18. Timor non est in caritáte; sed perfé-

9) Jo. **3.** *16.* — 12) Joan. **1.** *18;* I Tim. **6.** *16.*

cta cáritas foras mittit timórem, quóniam timor pœnam habet; qui autem timet, non est perféctus in caritáte. 19. Nos ergo diligámus Deum, quóniam Deus prior diléxit nos.

20. Si quis díxerit quóniam díligo Deum, et fratrem suum óderit, mendax est. Qui enim non díligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quómodo potest dilígere? 21. Et hoc mandátum habémus a Deo, ut qui díligit Deum, díligat et fratrem suum.

Fides adoptionis conditio.

5. Omnis qui credit quóniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui díligit eum qui génuit, díligit et eum qui natus est ex eo. 2. In hoc cognóscimus quóniam dilígimus natos Dei, cum Deum diligámus et mandáta ejus faciámus. 3. Hæc est enim cáritas Dei, ut mandáta ejus custodiámus, et mandáta ejus grávia non sunt. 4. Quóniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum; et hæc est victória quæ vincit mundum, fides nostra. 5. Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quóniam Jesus est Fílius Dei?

Jesus vere est Christus.

6. Hic est qui venit per aquam et sánguinem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua et sánguine. Et Spíritus est qui testificátur quóniam Christus est véritas. 7. Quóniam tres sunt qui testimónium dant in cælo : Pater, Verbum, et Spíritus Sanctus; et hi tres unum sunt. 8. Et tres sunt qui testimónium dant in terra : Spíritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt. 9. Si testimónium hóminum accípimus, testimónium Dei majus est; quó-

21) Joan. **13.** *34;* **15.** *12;* Ephes. **5.** *2.*
5) I Cor. **15.** *57.*

niam hoc est testimónium Dei, quod majus est, quóniam testificátus est de Fílio suo. 10. Qui credit in Fílium Dei, habet testimónium Dei in se. Qui non credit Fílio, mendácem facit eum, quia non credit in testimónium quod testificátus est Deus de Fílio suo. 11. Et hoc est testimónium, quóniam vitam ætérnam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Fílio ejus est. 12. Qui habet Fílium habet vitam; qui non habet Fílium vitam non habet.

EPILOGUS

Qui diligunt Deum omnia ab eo impetrant.

13. Hæc scribo vobis, ut sciátis quóniam vitam habétis ætérnam, qui créditis in nómine Fílii Dei.

14. Et hæc est fidúcia quam habémus ad eum, quia quodcúmque petiérimus secúndum voluntátem ejus, audit nos. 15. Et scimus quia audit nos quidquid petiérimus; scimus quóniam habémus petitiónes quas postulámus ab eo. 16. Qui scit fratrem suum peccáre peccátum non ad mortem, petat, et dábitur ei vita peccánti non ad mortem. Est peccátum ad mortem : non pro illo dico ut roget quis. 17. Omnis iníquitas, peccátum est, et est peccátum ad mortem.

Natus ex Deo non peccat.

18. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat : sed generátio Dei consérvat eum, et malígnus non tangit eum. 19. Scimus quóniam ex Deo sumus et mundus totus in malígno pósitus est. 20. Et scimus quóniam Fílius Dei venit; et dedit nobis sensum ut cognoscámus verum Deum, et simus in vero Fílio ejus. Hic est verus Deus, et vita ætérna.

21. Filíoli, custodíte vos a simulácris. Amen.

10) Joan. **3.** *36.* — 20) Luc. **24.** *45.*

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI SECUNDA

Salutatio.

1. Sénior Eléctæ dóminæ et natis ejus, quos ego díligo in veritáte, et non ego solus, sed et omnes qui cognovérunt veritátem, 2. propter veritátem quæ pérmanet in nobis, et nobíscum erit in ætérnum. 3. Sit vobíscum grátia, misericórdia, pax a Deo Patre et a Christo Jesu Fílio Patris in veritáte et caritáte.

Fraternus amor.

4. Gavísus sum valde, quóniam invéni de fíliis tuis ambulántes in veritáte, sicut mandátum accépimus a Patre. 5. Et nunc rogo te, dómina, non tanquam mandátum novum scribens tibi, sed quod habúimus ab inítio, ut diligámus altérutrum. 6. Et hæc est cáritas, ut ambulémus secúndum mandáta ejus. Hoc est enim mandátum, ut quemádmodum audístis ab inítio, in eo ambulétis.

Falsi doctores.

7. Quóniam multi seductóres exiérunt in mundum, qui non confiténtur Jesum Christum venísse in carnem : hic est sedúctor, et antichrístus. 8. Vidéte vosmetípsos ne perdátis quæ operáti estis, sed ut mercédem plenam accipiátis. 9. Omnis qui recédit, et non pérmanet in doctrína Christi, Deum non habet; qui pérmanet in doctrína, hic et Patrem et Fílium habet. 10. Si quis venit ad vos et hanc doctrínam non affert, nolíte recípere eum in do-

5) Joan. **13.** *34*; **15.** *12*.

mum, nec Ave ei dixéritis. 11. Qui enim dicit illi Ave, commúnicat opéribus ejus malígnis.

Conclusio.

12. Plura habens vobis scríbere, nólui per chartam et atraméntum; spero enim me futúrum apud vos, et os ad os loqui, ut gáudium vestrum plenum sit. 13. Salútant te fílii soróris tuæ Eléctæ.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI TERTIA

Gaius laudatur et Diotrephes vituperatur.

1. Sénior Gáio caríssimo, quem ego díligo in veritáte.

2. Caríssime, de ómnibus oratiónem fácio próspere te íngredi, et valére, sicut próspere agit ánima tua. 3. Gavísus sum valde veniéntibus frátribus, et testimónium perhibéntibus veritáti tuæ, sicut tu in veritáte ámbulas. 4. Majórem horum non hábeo grátiam, quam ut áudiam fílios meos in veritáte ambuláre. 5. Caríssime, fidéliter facis quidquid operáris in fratres, et hoc in peregrínos, 6. qui testimónium reddidérunt caritáti tuæ in conspéctu Ecclésiæ; quos, benefáciens, dedúces digne Deo. 7. Pro nómine enim ejus profécti sunt, nihil accipiéntes a géntibus. 8. Nos ergo debémus suscípere hujúsmodi, ut cooperatóres simus veritátis.

9. Scripsíssem fórsitan ecclésiæ; sed is qui amat primátum gérere in eis, Diótrephes, non récipit nos. 10. Propter hoc si vénero, commonébo ejus ópera quæ facit, verbis malígnis gárriens in nos; et quasi non ei ista suffíciant, neque ipse súscipit fratres, et eos qui suscípiunt, próhibet,

et de ecclésia éjicit.
11. Caríssime, noli imitári malum, sed quod bonum est. Qui benefácit, ex Deo est; qui malefácit, non vidit Deum.

Demetrii commendatio — Conclusio.

12. Demétrio testimónium rédditur ab ómnibus, et ab ipsa veritáte, sed et nos testimónium perhibémus; et nosti quóniam testimónium nostrum verum est.
13. Multa hábui tibi scríbere, sed nólui per atraméntum et cálamum scríbere tibi.
14. Spero autem prótinus te vidére, et os ad os loquémur. Pax tibi. Salútant te amíci. Salúta amícos nominátim.

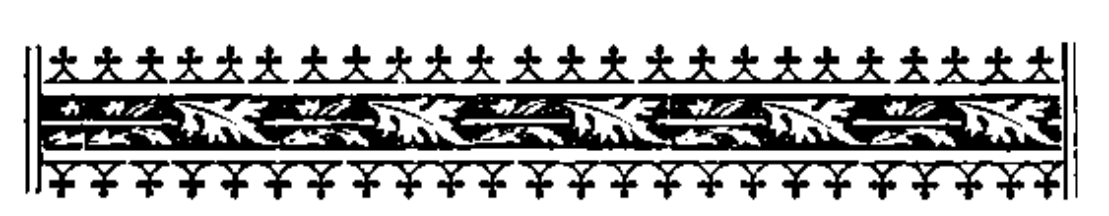

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JUDÆ APOSTOLI

PROŒMIUM

Salutatio, finis et occasio epistolæ.

1. Judas, Jesu Christi servus, frater autem Jacóbi, his qui sunt in Deo Patre diléctis, et Christo Jesu conservátis et vocátis. 2. Misericórdia vobis, et pax, et cáritas adimpleátur.

3. Caríssimi, omnem sollicitúdinem fáciens scribéndi vobis de commúni vestra salúte, necésse hábui scríbere vobis, déprecans supercertári semel tráditæ sanctis fídei. 4. Subintroiérunt enim quidam hómines (qui olim præscrípti sunt in hoc judícium) ímpii, Dei nostri grátiam transferéntes in luxúriam, et solum dominatórem et Dóminum nostrum Jesum Christum negántes.

I° — DE FALSIS DOCTORIBUS :

Divinorum judiciorum tria exempla.

5. Commonére autem vos volo, sciéntes semel ómnia, quóniam Jesus pópulum de terra Ægýpti salvans, secúndo eos qui non credidérunt, pérdidit; 6. ángelos vero qui non servavérunt suum principátum, sed dereliquérunt suum domicílium, in judícium magni diéi, vínculis ætérnis sub calígine reservávit. 7. Sicut Sódoma et Gomórrha, et fini-

5) Num. **14.** *37.* — 6) II Petr. **2.** *4.* — 7) Gen. **19.** *24.*

timæ civitátes símili modo exfornicátæ, et abeúntes post carnem álteram, factæ sunt exémplum, ignis ætérni pœnam sustinéntes.

Pseudodoctorum mores et pœna.

8. Simíliter et hi carnem quidem máculant, dominatiónem autem spernunt, majestátem autem blasphémant. 9. Cum Míchael archángelus cum diábolo dísputans altercarétur de Móysi córpore, non est ausus judícium inférre blasphémiæ, sed dixit : Imperet tibi Dóminus. 10. Hi autem, quæcúmque quidem ignórant, blasphémant; quæcúmque autem naturáliter, tanquam muta animália, norunt, in his corrumpúntur. 11. Væ illis, quia in via Cain abiérunt, et erróre Bálaam mercéde effúsi sunt, et in contradictióne Core periérunt. 12. Hi sunt in épulis suis máculæ, convivántes sine timóre, semetípsos pascéntes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferúntur, árbores autumnáles, infructuósæ, bis mórtuæ, eradicátæ; 13. fluctus feri maris, despumántes suas confusiónes; sídera errántia, quibus procélla tenebrárum serváta est in ætérnum.

Hoc jam Enoch prædixit.

14. Prophetávit autem et de his séptimus ab Adam Enoch, dicens : Ecce venit Dóminus in sanctis míllibus suis, 15. fácere judícium contra omnes, et argúere omnes ímpios de ómnibus opéribus impietátis eórum, quibus ímpie egérunt, et de ómnibus duris quæ locúti sunt contra Deum peccatóres ímpii. 16. Hi sunt murmuratóres querulósi, secúndum desidéria sua ambulántes, et os eórum lóquitur supérba, mirántes persónas quæstus causa.

9) Zach. **3.** *2.* — 11) Gen. **4.** *8;* Num. **22.** *23;* Num. **16.** *32.* — 12) II Petr. **2.** *17.* — 14) Apoc. **1.** *7.* — 16) Ps. **16.** *10.*

2° — HORTATIO AD FIDELES

Constantia in fide.

17. Vos autem carissimi, mémores estóte verbórum quæ prædícta sunt ab apóstolis Dómini nostri Jesu Christi, 18. qui dicébant vobis quóniam in novíssimo témpore vénient illusóres, secúndum desidéria sua ambulántes in impietátibus. 19. Hi sunt qui ségregant semetípsos, animáles, spíritum non habéntes.

20. Vos autem carissimi, superædificántes vosmetípsos sanctíssimæ vestræ fídei, in Spíritu Sancto orántes, 21. vosmetípsos in dilectióne Dei serváte, exspectántes misericórdiam Dómini nostri Jesu Christi in vitam ætérnam. 22. Et hos quidem argúite judicátos; 23. illos vero salváte, de igne rapiéntes. Aliis autem miserémini in timóre, odiéntes et eam, quæ carnális est, maculátam túnicam.

DOXOLOGIA

24. Ei autem qui potens est vos conserváre sine peccáto, et constitúere ante conspéctum glóriæ suæ immaculátos in exsultatióne in advéntu Dómini nostri Jesu Christi, 25. soli Deo salvatóri nostro, per Jesum Christum Dóminum nostrum, glória et magnificéntia, impérium et potéstas ante omne sæculum, et nunc, et in ómnia sæcula sæculórum. Amen.

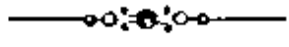

17) I Tim. **4.** *1;* II Tim. **3.** *1;* II Petr. **3.** *3.*

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI

PROŒMIUM

Titulus libri.

1. Apocalýpsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam fácere servis suis quæ opórtet fíeri cito, et significávit, mittens per ángelum suum servo suo Joánni, 2. qui testimónium perhíbuit verbo Dei, et testimónium Jesu Christi, quæcúmque vidit. 3. Beátus qui legit et audit verba prophetíæ hujus; et servat ea quæ in ea scripta sunt : tempus enim prope est.

Septem Ecclesiis salutatio.

4. Joánnes septem ecclésiis quæ sunt in Asia. Grátia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui ventúrus est; et a septem spirítibus qui in conspéctu throni ejus sunt; 5. et a Jesu Christo, qui est testis fidélis, primogénitus mortuórum, et princeps regum terræ :

Christo laus et ejus adventus.

Qui diléxit nos, et lavit nos a peccátis nostris in sánguine suo, 6. et fecit nos regnum et sacerdótes Deo et Patri suo : ipsi glória et impérium in sæcula sæculórum. Amen. 7. Ecce venit cum nú-

4) Exod. **3.** *14.* — 5) I Cor. **15.** *20;* Col. **1.** *18;* Hebr. **9.** *14;* I Petr. **1.** *19;* I Jo. **1.** *7.* — 7) Isai. **3.** *13;* Matth. **24.** *30;* Jud. *14.*

bibus, et vidébit eum omnis óculus, et qui eum pupugérunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam. Amen. 8. Ego sum A et Ω, princípium et finis dicit Dóminus Deus, qui est, et qui erat, et qui ventúrus est, Omnípotens.

PARS PRIMA

AD SEPTEM ECCLESIAS EPISTOLÆ [1, 9-3]

Visio introductoria :

Filius hominis Joanni visionem septem Ecclesiis scribere jubet.

9. Ego Joánnes, frater vester, et párticeps in tribulatióne, et regno, et patiéntia in Christo Jesu, fui in ínsula quæ appellátur Patmos, propter verbum Dei, et testimónium Jesu. 10. Fui in spíritu in domínica die, et audívi post me vocem magnam tamquam tubæ, 11. dicéntis : Quod vides, scribe in libro, et mitte septem ecclésiis quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pérgamo, et Thyatíræ, et Sardis, et Philadélphiæ, et Laodíciæ.

12. Et convérsus sum, ut vidérem vocem quæ loquebátur mecum; et convérsus vidi septem candelábra áurea, 13. et in médio septem candelabrórum aureórum símilem Fílio hóminis, vestítum podére, et præcínctum ad mamíllas zona áurea; 14. caput autem ejus et capílli erant cándidi tamquam lana alba, et tamquam nix, et óculi ejus tamquam flamma ignis; 15. et pedes ejus símiles aurichálco, sic-

---

8) Isai. **41.** *4;* **44.** *6;* **48.** *12; Inf.* **21.** *6;* **22.** *13.*

ut in camíno ardénti, et vox illíus tamquam vox aquárum multárum; 16. et habébat in déxtera sua stellas septem; et de ore ejus gládius utráque parte acútus exíbat; et fácies ejus sicut sol lucet in virtúte sua.

17. Et cum vidíssem eum, cécidi ad pedes ejus tamquam mórtuus; et pósuit déxteram suam super me, dicens : Noli timére; ego sum primus et novíssimus, 18. et vivus, et fui mórtuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculórum, et hábeo claves mortis, et inférni. 19. Scribe ergo quæ vidísti, et quæ sunt, et quæ opórtet fieri post hæc. 20. Sacraméntum septem stellárum quas vidísti in déxtera mea, et septem candelábra áurea : septem stellæ, ángeli sunt septem ecclesiárum, et candelábra septem, septem ecclésiæ sunt.

Septem epistolæ :

Ephesi angelo : monitum et promissio.

2. Angelo Ephesi ecclésiæ scribe : Hæc dicit qui tenet septem stellas in déxtera sua, qui ámbulat in médio septem candelabrórum aureórum; 2. scio ópera tua, et labórem, et patiéntiam tuam, et quia non potes sustinére malos; et tentásti eos qui se dicunt apóstolos esse, et non sunt, et invenísti eos mendáces; 3. et patiéntiam habes, et sustinuísti propter nomen meum, et non defecísti. 4. Sed hábeo advérsum te, quod caritátem tuam primam reliquísti. 5. Memor esto ítaque unde excíderis, et age pæniténtiam, et prima ópera fac; sin autem, vénio tibi, et movébo candelábrum tuum de loco suo nisi pæniténtiam égeris. 6. Sed hoc habes, quia odísti facta Nicolaitárum, quæ et

17) Isai. **41.** *4;* **44.** *6;* **48.** *12;* *Inf.* **22.** *13.*

ego odi. 7. Qui habet aurem, áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis: Vincénti dabo édere de ligno vitæ, quod est in paradíso Dei mei.

Smyrnæ angelo.

8. Et ángelo Smyrnæ ecclésiæ scribe : Hæc dicit primus et novíssimus, qui fuit mórtuus, et vivit : 9. Scio tribulatiónem tuam, et paupertátem tuam, sed dives es; et blasphemáris ab his qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagóga Sátanæ. 10. Nihil horum tímeas quæ passúrus es. Ecce missúrus est diábolus áliquos ex vobis in cárcerem, ut tentémini, et habébitis tribulatiónem diébus decem. Esto fidélis usque ad mortem, et dabo tibi corónam vitæ. 11. Qui habet aurem, áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis : Qui vícerit, non lædétur a morte secúnda.

Pergami angelo.

12. Et ángelo Pérgami ecclésiæ scribe : Hæc dicit qui habet rhomphæam utráque parte acútam : 13. Scio ubi hábitas, ubi sedes est Sátanæ, et tenes nomen meum, et non negásti fidem meam. Et in diébus illis Antipas testis meus fidélis, qui occísus est apud vos, ubi Sátanas hábitat. 14. Sed hábeo advérsus te pauca, quia habes illic tenéntes doctrínam Bálaam, qui docébat Balac míttere scándalum coram fíliis Israel, édere et fornicári : 15. ita habes et tu tenéntes doctrínam Nicolaitárum. 16. Simíliter pæniténtiam age; si quo minus, véniam tibi cito, et pugnábo cum illis in gládio oris mei. 17. Qui habet aurem, áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis : Vincénti dabo manna abscónditum, et dabo illi cálculum cándidum;

14) Num. **24.** *3;* **25.** *2.*

et in cálculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui áccipit.

Thyatiræ angelo.

18. Et ángelo Thyatíræ ecclésiæ scribe : Hæc dicit Fílius Dei, qui habet óculos tamquam flammam ignis, et pedes ejus símiles aurichálco : 19. Novi ópera tua, et fidem, et caritátem tuam, et ministérium, et patiéntiam tuam, et ópera tua novíssima plura prióribus. 20. Sed hábeo advérsus te pauca, qui permíttis mulíerem Jézabel, quæ se dicit prophéten, docére, et sedúcere servos meos, fornicári, et manducáre de idolóthytis. 21. Et dedi illi tempus ut pæniténtiam ágeret : et non vult pænitére a fornicatióne sua. 22. Ecce mittam eam in lectum, et qui mœchántur cum ea, in tribulatióne máxima erunt, nisi pæniténtiam ab opéribus suis égerint. 23. Et fílios ejus interfíciam in morte, et scient omnes ecclésiæ, quia ego sum scrutans renes et corda; et dabo unicuíque vestrum secúndum ópera sua. Vobis autem dico, 24. et céteris qui Thyatíræ estis : Quicúmque non habent doctrínam hanc, et qui non cognovérunt altitúdines Sátanæ, quemádmodum dicunt, non mittam super vos áliud pondus. 25. Tamen id, quod habétis, teneté, donec véniam. 26. Et qui vícerit, et custodíerit usque in finem ópera mea, dabo illi potestátem super gentes. 27. Et reget eas in virga férrea, et tamquam vas fíguli confringéntur, 28. sicut et ego accépi a Patre meo, et dabo illi stellam matutínam. 29. Qui habet aurem, áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis.

Sardis angelo.

3. Et ángelo ecclésiæ Sardis scribe : Hæc di-

23) I Reg. **16.** *7;* Ps. **7.** *10;* Jer. **11.** *20;* **17.** *10;* **20.** *12.* — 27) Ps. **2.** *9.*

cit qui habet septem spíritus Dei, et septem stellas : Scio ópera tua, quia nomen habes quod vivas, et mórtuus es. 2. Esto vígilans, et confírma cétera, quæ moritúra erant; non enim invénio ópera tua plena coram Deo meo. 3. In mente ergo habe quáliter accéperis, et audíeris, et serva, et pæniténtiam age. Si ergo non vigiláveris, véniam ad te tamquam fur, et nescis qua hora véniam ad te. 4. Sed habes pauca nómina in Sardis, qui non inquinavérunt vestiménta sua; et ambulábunt mecum in albis, quia digni sunt. 5. Qui vícerit, sic vestiétur vestiméntis albis; et non delébo nomen ejus de libro vitæ, et confitébor nomen ejus coram Patre meo, et coram ángelis ejus. 6. Qui habet aurem, áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis.

Philadelphiæ angelo.

7. Et ángelo Philadélphiæ ecclésiæ scribe : Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David; qui áperit, et nemo claudit; claudit, et nemo áperit : 8. Scio ópera tua. Ecce dedi coram te óstium apértum, quod nemo potest cláudere; quia módicam habes virtútem, et servásti verbum meum, et non negásti nomen meum. 9. Ecce dabo de synagóga Sátanæ, qui dicunt se Judæos esse, et non sunt, sed mentiúntur : Ecce fáciam illos ut véniant, et adórent ante pedes tuos; et scient quia ego diléxi te, 10. quóniam servásti verbum patiéntiæ meæ et ego servábo te ab hora tentatiónis, quæ ventúra est in orbem univérsum tentáre habitántes in terra. 11. Ecce vénio cito; tene quod habes, ut nemo accípiat

3) I Thess. **5.** *2*; II Petr. **3.** *10*; *Inf.* **16.** *15*. — 7) Isai. **22.** *22*; Job. **12.** *14*.

corónam tuam. 12. Qui vícerit, fáciam illum colúmnam in templo Dei mei, et foras non egrediétur ámplius; et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitátis Dei mei novæ Jerúsalem, quæ descéndit de cælo a Deo meo, et nomen meum novum. 13. Qui habet aurem, áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis.

Laodiciæ angelo.

14. Et ángelo Laodíciæ ecclésiæ scribe : Hæc dicit : Amen, testis fidélis, et verus, qui est princípium creatúræ Dei. 15. Scio ópera tua, quia neque frígidus es, neque cálidus; útinam frígidus esses, aut cálidus! 16. Sed quia tépidus es, et nec frígidus nec cálidus, incípiam te evómere ex ore meo. 17. Quia dicit : Quod dives sum, et locupletátus, et nullíus égeo; et nescis quia tu es miser, et miserábilis, et pauper, et cæcus, et nudus. 18. Suádeo tibi émere a me aurum ignítum probátum, ut locúples fias; et vestiméntis albis induáris, et non appáreat confúsio nuditátis tuæ, et collýrio inúnge óculos, ut vídeas. 19. Ego quos amo, árguo, et castígo. Æmuláre ergo, et pæniténtiam age. 20. Ecce sto ad óstium, et pulso : si quis audíerit vocem meam, et aperúerit mihi jánuam, intrábo ad illum, et cenábo cum illo, et ipse mecum. 21. Qui vícerit, dabo ei sedére mecum in throno meo; sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus. 22. Qui habet aurem áudiat quid Spíritus dicat ecclésiis.

14) Joan. **14.** *6.* — 19) Prov. **3.** *12 ;* Hebr. **12.** *6*

PARS SECUNDA

VISIONES SYMBOLICÆ DE ECCLESIÆ PRÆLIIS [4-19, *10*]

A. — *Septem Sigilla*

Visio præparatoria :

Sedens in throno inter seniores et animalia.

4. Post hæc vidi : et ecce óstium apértum in cælo, et vox prima, quam audívi, tamquam tubæ loquéntis mecum, dicens : Ascénde huc, et osténdam tibi quæ opórtet fíeri post hæc.

2. Et statim fui in spíritu : et ecce sedes pósita erat in cælo, et supra sedem sedens. 3. Et qui sedébat símilis erat aspéctui lápidis jáspidis et sárdinis; et iris erat in circúitu sedis, símilis visióni smarágdinæ.

4. Et in circúitu sedis sedília vigínti quátuor, et super thronos vigínti quátuor senióres sedéntes, circumamícti vestiméntis albis, et in capítibus eórum corónæ áureæ; 5. et de throno procedébant fúlgura, et voces, et tonítrua; et septem lámpades ardéntes ante thronum, qui sunt septem spíritus Dei. 6. Et in conspéctu sedis tamquam mare vítreum símile crystállo; et in médio sedis, et in circúitu sedis, quátuor animália plena óculis ante et retro. 7. Et ánimal primum símile leóni, et secúndum ánimal símile vítulo, et tértium ánimal habens fáciem quasi hóminis, et quartum ánimal símile áquilæ volánti. 8. Et quátuor animália, síngula eórum habébant alas senas; et in circúitu et intus plena sunt óculis; et réquiem non habébant die ac

8) Isai. 6. 3.

nocte, dicéntia : Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dóminus Deus omnípotens, qui erat, et qui est, et qui ventúrus est. 9. Et cum darent illa animália glóriam, et honórem, et benedictiónem sedénti super thronum, vivénti in sæcula sæculórum, 10. procidébant vigínti quátuor senióres ante sedéntem in throno, et adorábant vivéntem in sæcula sæculórum, et mittébant corónas suas ante thronum, dicéntes : 11. Dignus es, Dómine Deus noster, accípere glóriam, et honórem, et virtútem, quia tu creásti ómnia, et propter voluntátem tuam erant et creáta sunt.

Liber signatus aperitur ab Agno occiso, quem omnes magnificant.

5. Et vidi in déxtera sedéntis supra thronum, librum scriptum intus et foris, signátum sigíllis septem. 2. Et vidi ángelum fortem, prædicántem voce magna : Quis est dignus aperíre librum, et sólvere signácula ejus? 3. Et nemo póterat, neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram, aperíre librum neque respícere illum. 4. Et ego flebam multum, quóniam nemo dignus invéntus est aperíre librum, nec vidére eum.

5. Et unus de senióribus dixit mihi : Ne fléveris; ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperíre librum, et sólvere septem signácula ejus. 6. Et vidi, et ecce in médio throni et quátuor animálium, et in médio seniórum, Agnum stantem tamquam occísum, habéntem córnua septem, et óculos septem, qui sunt septem spíritus Dei, missi in omnem terram. 7. Et venit, et accépit de déxtera sedéntis in throno librum.

8. Et cum aperuísset librum, quátuor animá-

1) Ezech. 11. 2.

lia et vigínti quátuor senióres cecidérunt coram Agno, habéntes sínguli cítharas, et phíalas áureas plenas odoramentórum, quæ sunt oratiónes sanctórum; 9. et cantábant cánticum novum, dicéntes : Dignus es Dómine accípere librum, et aperíre signácula ejus, quóniam occísus es, et redemísti nos Deo in sánguine tuo ex omni tribu, et lingua, et pópulo, et natióne; 10. et fecísti nos Deo nostro regnum, et sacerdótes, et regnábimus super terram. 11. Et vidi, et audívi vocem angelórum multórum in circúitu throni, et animálium, et seniórum; et erat númerus eórum míllia míllium, 12. dicéntium voce magna : Dignus est Agnus, qui occísus est, accípere virtútem, et divinitátem, et sapiéntiam, et fortitúdinem, et honórem, et glóriam, et benedictiónem. 13. Et omnem creatúram quæ in cælo est, et super terram, et sub terra, et quæ sunt in mari, et quæ in eo, omnes audívi dicéntes : Sedénti in throno, et Agno, benedíctio, et honor, et glória, et potéstas in sæcula sæculórum. 14. Et quátuor animália dicébant : Amen. Et vigínti quátuor senióres cecidérunt in fácies suas : et adoravérunt vivéntem in sæcula sæculórum.

Sex prima sigilla :

1. *Equus albus.*

6. Et vidi quod aperuísset Agnus unum de septem sigíllis, et audívi unum de quátuor animálibus, dicens tamquam vocem tonítrui : Veni, et vide. 2. Et vidi, et ecce equus albus, et qui sedébat super illum habébat arcum, et data est ei coróna, et exívit vincens ut vínceret.

2. *Equus rufus.*

3. Et cum aperuísset sigíllum secúndum, au-

11) Dan. 7. 10.

divi secúndum ánimal, dicens : Veni, et vide. 4. Et exívit álius equus rufus; et qui sedébat super illum, datum est ei ut súmeret pacem de terra, et ut ínvicem se interfíciant; et datus est ei gládius magnus.

3. *Equus niger.*

5. Et cum aperuísset sigíllum tértium, audívi tértium ánimal dicens : Veni, et vide. Et ecce equus niger, et qui sedébat super illum habébat statéram in manu sua. 6. Et audívi tamquam vocem in médio quátuor animálium dicéntium : Bilíbris trítici denário, et tres bilíbres hórdei denário, et vinum et óleum ne læseris.

4. *Equus pallidus.*

7. Et cum aperuísset sigíllum quartum, audívi vocem quarti animális dicéntis : Veni, et vide. 8. Et ecce equus pállidus; et qui sedébat super eum nomen illi Mors, et inférnus sequebátur eum, et data est illi potéstas super quátuor partes terræ, interfícere gládio, fame, et morte, et béstiis terræ.

5. *Animæ interfectorum.*

9. Et cum aperuísset sigíllum quintum, vidi subtus altáre ánimas interfectórum propter verbum Dei, et propter testimónium quod habébant; 10. et clamábant voce magna dicéntes : Usquequo, Dómine (sanctus et verus), non júdicas, et non víndicas sánguinem nostrum de iis qui hábitant in terra? 11. Et datæ sunt illis síngulæ stolæ albæ; et dictum est illis ut requiéscerent adhuc tempus módicum, donec compleántur consérvi eórum, et fratres eórum qui interficiéndi sunt sicut et illi.

6. *Signa in astris.*

12. Et vidi cum aperuísset sigíllum sextum; et ecce terræmótus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilícinus, et luna tota facta

est sicut sanguis, 13. et stellæ de cælo cecidérunt super terram, sicut ficus emíttit grossos suos cum a vento magno movétur. 14. Et cælum recéssit sicut liber involútus; et omnis mons, et ínsulæ de locis suis motæ sunt; 15. et reges terræ, et príncipes, et tribúni, et dívites, et fortes, et omnis servus, et liber, abscondérunt se in spelúncis et in petris móntium; 16. et dicunt móntibus et petris : Cádite super nos, et abscóndite nos a fácie sedéntis super thronum, et ab ira Agni; 17. quóniam venit dies magnus iræ ipsórum, et quis póterit stare?

Visiones intermediæ :

Signati in terra.

7. Post hæc vidi quátuor ángelos stantes super quátuor ángulos terræ, tenéntes quátuor ventos terræ, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam árborem. 2. Et vidi álterum ángelum ascendéntem ab ortu solis, habéntem signum Dei vivi; et clamávit voce magna quátuor ángelis, quibus datum est nocére terræ et mari, 3. dicens : Nolíte nocére terræ et mari, neque arbóribus, quoadúsque signémus servos Dei nostri in fróntibus eórum. 4. Et audívi númerum signatórum, centum quadragínta quátuor míllia signáti, ex omni tribu filiórum Israel. 5. Ex tribu Juda, duódecim míllia signáti, ex tribu Ruben, duódecim míllia signáti, ex tribu Gad, duódecim míllia signáti, 6. ex tribu Aser, duódecim míllia signáti, ex tribu Néphtali, duódecim míllia signáti, ex tribu Manásse, duódecim míllia signáti, 7. ex tribu Símeon, duódecim míllia signáti : ex tribu Levi, duódecim míllia signáti, ex tribu Issachar, duódecim míllia signáti, 8. ex tribu Zábulon, duódecim míllia signáti, ex tribu Joseph, duódecim

míllia signáti, ex tribu Bénjamin, duódecim míllia signáti.

Turba magna in cælo.

9. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumeráre nemo póterat, ex ómnibus géntibus, et tríbubus, et pópulis, et linguis, stantes ante thronum, et in conspéctu Agni, amícti stolis albis, et palmæ in mánibus eórum, 10. et clamábant voce magna, dicéntes : Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno. 11. Et omnes ángeli stabant in circúitu throni, et seniórum, et quátuor animálium : et cecidérunt in conspéctu throni in fácies suas, et adoravérunt Deum, 12. dicéntes : Amen. Benedíctio, et cláritas, et sapiéntia, et gratiárum áctio, honor, et virtus, et fortitúdo Deo nostro, in sæcula sæculórum. Amen. 13. Et respóndit unus de senióribus, et dixit mihi : Hi qui amícti sunt stolis albis, qui sunt? et unde venérunt? 14. Et dixi illi : Dómine mi, tu scis. Et dixit mihi : Hi sunt qui venérunt de tribulatióne magna, et lavérunt stolas suas, et dealbavérunt eas in sánguine Agni. 15. Ideo sunt ante thronum Dei, et sérviunt ei die ac nocte in templo ejus, et qui sedet in throno, habitábit super illos. 16. Non esúrient, neque sítient ámplius, nec cadet super illos sol, neque ullus æstus; 17. quóniam Agnus, qui in médio throni est, reget illos, et dedúcet eos ad vitæ fontes aquárum, et abstérget Deus omnem lácrymam ab óculis eórum.

Septimum sigillum.

8. Et cum aperuísset sigíllum séptimum, factum est siléntium in cælo, quasi média hora.

11) Isai. **2.** *69* ; Osc. **10.** *8* ; Luc. **23.** *30*. — 16) Is. **49.** *10*. — 17) Is. **25.** *8* ; *Inf.* **21.** *4*.

B. — *Septem tubæ.*

Visio præparatoria :

Septem angeli cum septem tubis et angelus thus adolens.

2. Et vidi septem ángelos stantes in conspéctu Dei, et datæ sunt illis septem tubæ. 3. Et álius ángelus venit, et stetit ante altáre, habens thuríbulum áureum; et data sunt illi incénsa multa, ut daret de oratiónibus sanctórum ómnium super altáre áureum quod est ante thronum Dei. 4. Et ascéndit fumus incensórum de oratiónibus sanctórum de manu ángeli coram Deo. 5. Et accépit ángelus thuríbulum, et implévit illud de igne altáris, et misit in terram, et facta sunt tonítrua, et voces, et fúlgura, et terræmótus magnus. 6. Et septem ángeli, qui habébant septem tubas, præparavérunt se ut tuba cánerent.

Sex primæ tubæ *mala nuntiant :*

1. *Grando, ignis, sanguis.*

7. Et primus ángelus tuba cécinit; et facta est grando, et ignis, mista in sánguine, et missum est in terram, et tértia pars terræ combústa est, et tértia pars árborum concremáta est, et omne fœnum víride combústum est.

2. *Mons ignis.*

8. Et secúndus ángelus tuba cécinit; et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tértia pars maris sanguis. 9. Et mórtua est tértia pars creatúræ eórum quæ habébant ánimas in mari, et tértia pars návium intériit.

3. *Stella ardens.*

10. Et tértius ángelus tuba cécinit; et cécidit de cælo stella magna, ardens tamquam fá-

cula, et cécidit in tértiam partem flúminum, et in fontes aquárum. 11. Et nomen stellæ dícitur Absínthium; et facta est tértia pars aquárum in absínthium, et multi hóminum mórtui sunt de aquis, quia amáræ factæ sunt.

4. *Obscuratio astrorum partialis.*

12. Et quartus ángelus tuba cécinit; et percússa est tértia pars solis, et tértia pars lunæ, et tértia pars stellárum, ita ut obscurarétur tértia pars eórum, et diéi non lucéret pars tértia, et noctis simíllter. 13. Et vidi, et audívi vocem unius áquilæ volántis per médium cæli, dicéntis voce magna : Væ, væ, væ habitántibus in terra, de céteris vócibus trium angelórum, qui erant tuba canitúri.

Post tria « Væ » *aquilæ.*

5. *Fumus et locustæ.*

9. Et quintus ángelus tuba cécinit; et vidi stellam de cælo cecidísse in terram, et data est ei clavis pútei abýssi. 2. Et apéruit púteum abýssi, et ascéndit fumus pútei, sicut fumus fornácis magnæ; et obscurátus est sol et aer de fumo pútei; 3. et de fumo pútei exiérunt locústæ in terram; et data est illis potéstas, sicut habent potestátem scorpiónes terræ; 4. et præcéptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne víride, neque omnem árborem : nisi tantum hómines qui non habent signum Dei in fróntibus suis. 5. Et datum est illis ne occíderent eos, sed ut cruciárent ménsibus quinque; et cruciátus eórum, ut cruciátus scórpii cum pércutit hóminem. 6. Et in diébus illis quærent hómines mortem, et non invénient eam : et desiderábunt mori, et fúgiet mors ab eis. 7. Et similitúdines locustárum, símiles equis pa-

6) Is. **2.** *19;* Ose. **10.** *8;* Luc. **23.** *30.*

rátis in prælium; et super cápita eárum tamquam corónæ símiles auro, et fácies eárum tamquam fácies hóminum. 8. Et habébant capíllos sicut capíllos mulíerum, et dentes eárum, sicut dentes leónum erant; 9. et habébant lorícas sicut lorícas férreas, et vox alárum eárum sicut vox cúrruum equórum multórum currántium in bellum; 10. et habébant caudas símiles scorpiónum, et acúlei erant in caudis eárum; et potéstas eárum nocére homínibus ménsibus quinque, et habébant super se 11. regem Angelum abýssi, cui nomen hebráice Abaddon, græce autem Apóllyon, latíne habens nomen Extérminans. 12. Væ unum ábiit, et ecce véniunt adhucduo væ post hæc.

6. *Exercitus horribilis.*

13. Et sextus ángelus tuba cécinit; et audívi vocem unam ex quátuor córnibus altáris áurei, quod est ante óculos Dei, 14. dicéntem sexto ángelo qui habébat tubam : Solve quátuor ángelos qui alligáti sunt in flúmine magno Euphrate. 15. Et solúti sunt quátuor ángeli qui paráti erant in horam, et diem, et mensem, et annum, ut occíderent tértiam partem hóminum. 16. Et númerus equéstris exércitus vícies míllies dena míllia. Et audívi númerum eórum. 17. Et ita vidi equos in visióne; et qui sedébant super eos, habébant lorícas ígneas, et hyacinthínas, et sulphúreas, et cápita equórum erant tamquam cápita leónum; et de ore eórum procédit ignis, et fumus, et sulphur. 18. Et ab his tribus plagis occísa est tértia pars hóminum, de igne, et de fumo, et súlphure, quæ procedébant de ore ipsórum. 19. Potéstas enim equórum in ore eórum est, et in

7) Sap. 16. 9.

caudis eórum; nam caudæ eórum símiles serpéntibus, habéntes cápita, et in his nocent. 20. Et céteri hómines qui non sunt occísi in his plagis, neque pæniténtiam egérunt de opéribus mánuum suárum, ut non adorárent dæmónia et simulácra áurea, et argéntea, et ærea, et lapídea, et lígnea, quæ neque vidére possunt, neque audíre, neque ambuláre, 21. et non egérunt pæniténtiam ab homicídiis suis; neque a venefíciis suis, neque a fornicatióne sua, neque a furtis suis.

Visiones intermediæ :

Angelus libellum apertum dat Joanni devorandum.

10. Et vidi álium ángelum fortem descendéntem de cælo amíctum nube, et iris in cápite ejus, et fácies ejus erat ut sol, et pedes ejus tamquam colúmnæ ignis; 2. et habébat in manu sua libéllum apértum; et pósuit pedem suum dextrum super mare, sinístrum autem super terram; 3. et clamávit voce magna, quemádmodum cum leo rugit. Et cum clamásset, locúta sunt septem tonítrua voces suas. 4. Et cum locúta fuíssent septem tonítrua voces suas, ego scriptúrus eram; et audívi vocem de cælo dicéntem mihi : Signa quæ locúta sunt septem tonítrua, et noli ea scríbere.

5. Et ángelus quem vidi stantem super mare et super terram, levávit manum suam ad cælum. 6. et jurávit per vivéntem in sæcula sæculórum, qui creávit cælum, et ea quæ in eo sunt, et terram, et ea quæ in ea sunt; et mare et ea quæ in eo sunt : quia tempus non erit ámplius; 7. sed in diébus vocis séptimi ángeli, cum cœperit tuba cánere, consummábitur mystérium Dei,

5) Dan. 12. 7.

sicut evangelizávit per servos suos prophétas.
8. Et audívi vocem de cælo íterum loquéntem mecum et dicéntem : Vade, et áccipe librum apértum de manu ángeli stantis super mare, et super terram.
9. Et ábii ad ángelum, dicens ei ut daret mihi librum. Et dixit mihi : Accipe librum, et dévora illum; et fáciet amaricári ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. 10. Et accépi librum de manu ángeli, et devorávi illum; et erat in ore meo tamquam mel dulce, et cum devorássem eum, amaricátus est venter meus. 11. Et dixit mihi : Opórtet te íterum prophetáre géntibus, et pópulis, et linguis, et régibus multis.

Duo testes a bestia occisi resurgunt.

11. Et datus est mihi cálamus símilis virgæ, et dictum est mihi : Surge, et metíre templum Dei, et altáre, et adorántes in eo. 2. Atrium autem, quod est foris templum, éjice foras, et ne metiáris illud, quóniam datum est géntibus, et civitátem sanctam calcábunt ménsibus quadragínta duóbus; 3. et dabo duóbus téstibus meis, et prophetábunt diébus mille ducéntis sexagínta, amícti saccis. 4. Hi sunt duo olívæ, et duo candelábra in conspéctu Dómini terræ stantes. 5. Et si quis volúerit eos nocére, ignis éxiet de ore eórum, et devorábit inimícos eórum; et si quis volúerit eos lædere, sic opórtet eum occídi. 6. Hi habent potestátem claudéndi cælum, ne pluat diébus prophetíæ ipsórum; et potestátem habent super aquas converténdi eas in sánguinem, et percútere terram omni plaga quotiescúmque volúerint. 7. Et cum finíerint testimónium suum, béstia quæ ascéndit de abýsso fá-

9) Ezech. 3. 1.

ciet advérsum eos bellum, et vincet illos et occídet eos. 8. Et córpora eórum jacébunt in platéis civitátis magnæ, quæ vocátur spirituáliter Sódoma et Ægýptus, ubi et Dóminus eórum crucifíxus est.

9. Et vidébunt de tríbubus, et pópulis, et linguis, et géntibus, córpora eórum per tres dies et dimídium, et córpora eórum non sinent poni in monuméntis. 10. Et inhabitántes terram gaudébunt super illos, et jucundabúntur, et múnera mittent ínvicem, quóniam hi duo prophétæ cruciavérunt eos qui habitábant super terram. 11. Et post dies tres et dimídium, spíritus vitæ a Deo intrávit in eos. Et stetérunt super pedes suos, et timor magnus cécidit super eos qui vidérunt eos. 12. Et audiérunt vocem magnam de cælo dicéntem eis : Ascéndite huc. Et ascendérunt in cælum in nube, et vidérunt illos inimíci eórum.

13. Et in illa hora factus est terræmótus magnus, et décima pars civitátis cécidit, et occísa sunt in terræmótu nómina hóminum septem míllia; et réliqui in timórem sunt missi, et dedérunt glóriam Deo cæli. 14. Væ secúndum ábiit, et ecce væ tértium véniet cito.

Septima tuba

Regnum Dei et ultimum judicium annunciat.

15. Et séptimus ángelus tuba céecinit; et factæ sunt voces magnæ in cælo, dicéntes : Factum est regnum hujus mundi, Dómini nostri et Christi ejus, et regnábit in sæcula sæculórum. Amen. 16. Et vigínti quátuor senióres, qui in conspéctu Dei sedent in sédibus suis, cecidérunt in fácies suas, et adoravérunt Deum, dicéntes : 17. Grátias ágimus tibi, Dómine Deus omnípotens, qui es, et qui eras, et qui ventúrus es, quia accepísti virtútem tuam magnam, et regnásti.

18. Et irátæ sunt gentes, et advénit ira tua, et tempus mortuórum judicári, et réddere mercédem servis tuis prophétis, et sanctis, et timéntibus nomen tuum pusíllis et magnis, et exterminándi eos qui corrupérunt terram. 19. Et apértum est templum Dei in cælo; et visa est arca testaménti ejus in templo ejus, et facta sunt fúlgura, et voces, et terræmótus, et grando magna.

C. — *Septem signa.*

1. Mulier et Draco :

Mulieris et draconis apparitio.

12. Et signum magnum appáruit in cælo: múlier amícta sole, et luna sub pédibus ejus, et in cápite ejus coróna stellárum duódecim, 2. et in útero habens, clamábat partúriens, et cruciabátur, ut páriat. 3. Et visum est áliud signum in cælo : et ecce draco magnus rufus, habens cápita septem, et córnua decem, et in capítibus ejus diadémata septem; 4. et cauda ejus trahébat tértiam partem stellárum cæli, et misit eas in terram; et draco stetit ante mulíerem quæ erat paritúra, ut, cum peperísset, fílium ejus devoráret. 5. Et péperit fílium másculum, qui rectúrus erat omnes gentes in virga férrea; et raptus est fílius ejus ad Deum, et ad thronum ejus; 6. et múlier fugit in solitúdinem, ubi habébat locum parátum a Deo, ut ibi pascant eam diébus mille ducéntis sexagínta.

Draco a Michaele vincitur.

7. Et factum est prælium magnum in cælo : Míchael, et ángeli ejus præliabántur cum dracóne, et draco pugnábat, et ángeli ejus; 8. et non valuérunt, neque locus invéntus est eórum ámplius in cælo. 9. Et projéctus est draco ille magnus, serpens

antíquus, qui vocátur diábolus, et Sátanas, qui sedúcit univérsum orbem, et projéctus est in terram, et ángeli ejus cum illo missi sunt. 10. Et audívi vocem magnam in cælo dicéntem : Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potéstas Christi ejus, quia projéctus est accusátor fratrum nostrórum, qui accusábat illos ante conspéctum Dei nostri die ac nocte. 11. Et ipsi vicérunt eum propter sánguinem Agni, et propter verbum testimónii sui, et non dilexérunt ánimas suas usque ad mortem. 12. Proptérea lætámini cæli, et qui habitátis in eis. Væ terræ et mari, quia descéndit diábolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod módicum tempus habet.

Persequitur mulierem et ejus semen.

13. Et postquam vidit draco quod projéctus esset in terram, persecútus est mulíerem quæ péperit másculum; 14. et datæ sunt mulíeri alæ duæ áquilæ magnæ, ut voláret in desértum in locum suum, ubi álitur per tempus et témpora et dimídium témporis, a fácie sérpentis. 15. Et misit serpens ex ore suo post mulíerem, aquam tamquam flumen, ut eam fáceret trahi a flúmine. 16. Et adjúvit terra mulíerem, et apéruit terra os suum, et absórbuit flumen quod misit draco de ore suo. 17. Et irátus est draco in mulíerem, et ábiit fácere prælium cum réliquis de sémine ejus, qui custódiunt mandáta Dei, et habent testimónium Jesu Christi. 18. Et stetit supra arénam maris.

2. Bestia maris :

13. Et vidi de mari béstiam ascendéntem, habéntem cápita septem, et córnua decem, et super córnua ejus decem diadémata, et super cápita ejus nómina blasphémiæ. 2. Et béstia quam vidi símilis erat pardo, et

pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leónis. Et dedit illi draco virtútem suam et potestátem magnam. 3. Et vidi unum de capítibus suis quasi occísum in mortem, et plaga mortis ejus curáta est. Et admiráta est univérsa terra post béstiam. 4. Et adoravérunt dracónem, qui dedit potestátem béstiæ; et adoravérunt béstiam, dicéntes : Quis símilis béstiæ? et quis póterit pugnáre cum ea? 5. Et datum est ei os loquens magna et blasphémias; et data est ei potéstas fácere menses quadragínta duos. 6. Et apéruit os suum in blasphémias ad Deum, blasphemáre nomen ejus, et tabernáculum ejus, et eos qui in cælo hábitant. 7. Et est datum illi bellum fácere cum sanctis et víncere eos. Et data est illi potéstas in omnem tribum, et pópulum, et linguam et gentem; 8. et adoravérunt eam omnes qui inhábitant terram, quorum non sunt scripta nómina in libro vitæ Agni, qui occísus est ab orígine mundi.

9. Si quis habet aurem, áudiat. 10. Qui in captivitátem dúxerit, in captivitátem vadat; qui in gládio occíderit, opórtet eum gládio occídi. Hic est patiéntia, et fides sanctórum.

3. Bestia terræ :

11. Et vidi áliam béstiam ascendéntem de terra, et habébat córnua duo simília Agni et loquebátur sicut draco. 12. Et potestátem prióris béstiæ omnem faciébat in conspéctu ejus; et fecit terram, et habitántes in ea, adoráre béstiam primam, cujus curáta est plaga mortis. 13. Et fecit signa magna, ut étiam ignem fáceret de cælo descéndere in terram in conspéctu hóminum. 14. Et sedúxit habitántes in terra, propter signa quæ data

10) Genes. 9. 6; Matth. 26. 52.

sunt illi fácere in conspéctu béstiæ, dicens habitántibus in terra, ut fáciant imáginem béstiæ quæ habet plagam gládii, et vixit. 15. Et datum est illi ut daret spíritum imágini béstiæ, et ut loquátur imágo béstiæ, et fáciat ut quicúmque non adoráverint imáginem béstiæ occidántur. 16. Et fáciet omnes pusíllos, et magnos, et dívites, et páuperes, et líberos, et servos habére charactérem in déxtera manu sua, aut in frontibus suis; 17. et ne quis possit émere aut véndere, nisi qui habet charactérem, aut nomen béstiæ, aut númerum nóminis ejus.

18. Hic sapiéntia est. Qui habet intelléctum cómputet númerum béstiæ. Númerus enim hóminis est; et númerus ejus sexcénti sexagínta sex.

4. Agnus cum virginibus :

14. Et vidi, et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadragínta quátuor míllia, habéntes nomen ejus et nomen Patris ejus scriptum in fróntibus suis. 2. Et audívi vocem de cælo, tamquam vocem aquárum multárum, et tamquam vocem tonítrui magni; et vocem quam audívi sicut citharœdórum citharizántium in cítharis suis. 3. Et cantábant quasi cánticum novum ante sedem, et ante quátuor animália et senióres; et nemo póterat dícere cánticum, nisi illa centum quadragínta quátuor míllia qui empti sunt de terra. 4. Hi sunt qui cum muliéribus non sunt coinquináti, vírgines enim sunt. Hi sequúntur Agnum quocúmque ferit. Hi empti sunt ex homínibus primítiæ Deo, et Agno; 5. et in ore eórum non est invéntum mendácium, sine mácula enim sunt ante thronum Dei.

5. Tres Angeli :

6. Et vidi álterum Angelum volántem per

médium cæli, habéntem evangélium ætérnum, ut evangelizáret sedéntibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et pópulum; 7. dicens magna voce: Timéte Dóminum, et date illi honórem, quia venit hora judícii ejus; et adoráte eum qui fecit cælum, et terram, et fontes aquárum.

8. Et álius ángelus secútus est, dicens: Cécidit, cécidit Bábylon illa magna, quæ a vino iræ fornicatiónis suæ potávit omnes gentes.

9. Et tértius ángelus secútus est illos, dicens voce magna: Si quis adoráverit béstiam et imáginem ejus, et accéperit charactérem in fronte sua aut in manu sua; 10. et hic bibet de vino iræ Dei quod mistum est mero in cálice iræ ipsíus, et cruciábitur igne et súlphure in conspéctu angelórum sanctórum, et ante conspéctum Agni; 11. et fumus tormentórum eórum ascéndet in sæcula sæculórum, nec habent réquiem die ac nocte qui adoravérunt béstiam et imáginem ejus, et si quis accéperit charactérem nóminis ejus.

12. Hic patiéntia sanctórum est, qui custódiunt mandáta Dei et fidem Jesu. 13. Et audívi vocem de cælo, dicéntem mihi: Scribe: Beáti mórtui qui in Dómino moriúntur. Amodo jam dicit Spíritus, ut requiéscant a labóribus suis; ópera enim illórum sequúntur illos.

6. Duo Angeli:

14. Et vidi, et ecce nubem cándidam; et super nubem sedéntem símilem Fílio hóminis, habéntem in cápite suo corónam áuream, et in manu sua falcem acútam. 15. Et álius ángelus exívit de templo, clamans voce magna

7) Ps. **145.** *6;* Act. **14.** *14.* — 8) Isai. **21.** *9;* Jer. **51.** *8.* — 15) Joel **3.** *13;* Matth. **13.** *39.*

ad sedéntem super nubem : Mitte falcem tuam, et mete, quia venit hora ut metátur, quóniam áruit messis terræ. 16. Et misit qui sedébat super nubem, falcem suam in terram, et deméssa est terra.

17. Et álius ángelus exívit de templo quod est in cælo, habens et ipse falcem acútam. 18. Et álius ángelus exívit de altári, qui habébat potestátem supra ignem; et clamávit voce magna ad eum qui habébat falcem acútam, dicens : Mitte falcem tuam acútam, et vindémia botros víneæ terræ, quóniam matúræ sunt uvæ ejus. 19. Et misit ángelus falcem suam acútam in terram, et vindemiávit víneam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum; 20. et calcátus est lacus extra civitátem, et exívit sanguis de lacu usque ad frenos equórum per stádia mille sexcénta.

7. Angeli cum septem plagis.

15. Et vidi áliud signum in cælo magnum et mirábile, ángelos septem, habéntes plagas septem novíssimas, quóniam in illis consummáta est ira Dei.

2. Et vidi tanquam mare vítreum mistum igne, et eos qui vicérunt béstiam, et imáginem ejus, et númerum nóminis ejus, stantes super mare vítreum, habéntes cítharas Dei; 3. et cantántes cánticum Móysi servi Dei, et cánticum Agni, dicéntes : Magna et mirabília sunt ópera tua, Dómine Deus omnípotens : justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculórum. 4. Quis non timébit te Dómine, et magnificábit nomen tuum? quia solus pius es, quóniam omnes gentes vénient, et adorábunt in conspéctu tuo, quóniam judícia tua manifésta sunt.

4) Jerem. **10. 7.**

D. — *Septem phialæ.*

Visio præparatoria :

Septem Angeli accipiunt septem phialas.

5. Et post hæc vidi, et ecce apértum est templum tabernáculi testimónii in cælo; 6. et exiérunt septem ángeli habéntes septem plagas de templo, vestíti lino mundo et cándido, et præcíncti circa péctora zonis áureis. 7. Et unum de quátuor animálibus dedit septem ángelis septem phíalas áureas, plenas iracúndiæ Dei vivéntis in sæcula sæculórum. 8. Et implétum est templum fumo a majestáte Dei, et de virtúte ejus; et nemo póterat introíre in templum, donec consummaréntur septem plagæ septem angelórum.

Sex primæ phialæ :

1. *Vulnus sævum.*

16. Et audívi vocem magnam de templo, dicéntem septem ángelis : Ite, et effúndite septem phíalas iræ Dei in terram.

2. Et ábiit primus, et effúdit phíalam suam in terram; et factum est vulnus sævum et péssimum in hómines qui habébant charactérem béstiæ, et in eos qui adoravérunt imáginem ejus.

2-3. *Mare et fontes sanguinis.*

3. Et secúndus ángelus effúdit phíalam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mórtui; et omnis ánima vivens mórtua est in mari.

4. Et tértius effúdit phíalam suam super flúmina et super fontes aquárum, et factus est sanguis. 5. Et audívi ángelum aquárum dicéntem : Justus es Dómine, qui es et qui eras sanctus, qui hæc judicásti : 6. quia sánguinem sanctórum et prophetárum effudérunt, et sánguinem eis dedísti bíbere; digni enim sunt. 7. Et audívi álterum ab altári dicéntem : Etiam Dómine

Deus omnípotens, vera et justa judícia tua.

4. *Æstus solis.*

8. Et quartus ángelus effúdit phíalam suam in solem, et datum est illi æstu afflígere hómines, et igni; 9. et æstuavérunt hómines æstu magno, et blasphemavérunt nomen Dei habéntis potestátem super has plagas, neque egérunt pæniténtiam ut darent illi glóriam.

5. *Tenebræ.*

10. Et quintus ángelus effúdit phíalam suam super sedem béstiæ; et factum est regnum ejus tenebrósum, et commanducavérunt linguas suas præ dolóre; 11. et blasphemavérunt Deum cæli præ dolóribus et vulnéribus suis; et non egérunt pæniténtiam ex opéribus suis.

6. *Reges congregati.*

12. Et sextus ángelus effúdit phíalam suam in flumen illud magnum Euphraten, et siccávit aquam ejus, ut præpararétur via régibus ab ortu solis. 13. Et vidi de ore dracónis, et de ore béstiæ, et de ore pseudoprophétæ spíritus tres immúndos in modum ranárum. 14. Sunt enim spíritus dæmoniórum faciéntes signa, et procédunt ad reges totíus terræ congregáre illos in prælium ad diem magnum omnipoténtis Dei. 15. Ecce vénio sicut fur. Beátus qui vígilat et custódit vestiménta sua, ne nudus ámbulet, et vídeant turpitúdinem ejus. 16. Et congregábit illos in locum qui vocátur hebráice Armágedon.

7. *Fulgura, terræmotus et grando.*

17. Et séptimus ángelus effúdit phíalam suam in áerem, et exívit vox magna de templo a throno, dicens: Factum est. 18. Et facta sunt fúlgura, et voces, et tonítrua, et

15) Matth. **24.** *43*; Luc. **12.** *39*; *Sup.* **3.** *3*.

terræmótus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo hómines fuérunt super terram talis terræmótus sic magnus. 19. Et facta est cívitas magna in tres partes, et civitátes géntium cecidérunt, et Bábylon magna venit in memóriam ante Deum, dare illi cálicem vini indignatiónis iræ ejus. 20. Et omnis ínsula fugit, et montes non sunt invénti. 21. Et grando magna sicut taléntum descéndit de cælo in hómines, et blasphemavérunt Deum hómines propter plagam grándinis, quóniam magna facta est vehemén̄ter.

E. — *Babylon magna.*

Babylon super bestiam sedens.

17. Et venit unus de septem ángelis, qui habébant septem phíalas, et locútus est mecum, dicens : Veni, osténdam tibi damnatiónem meretrícis magnæ quæ sedet super aquas multas, 2. cum qua fornicáti sunt reges terræ, et inebriáti sunt qui inhábitant terram de vino prostitutiónis ejus. 3. Et ábstulit me in spíritu in desértum. Et vidi mulíerem sedéntem super béstiam coccíneam, plenam nomínibus blasphémiæ, habéntem cápita septem et córnua decem. 4. Et múlier erat circúmdata púrpura et cóccino, et inauráta auro, et lápide pretióso, et margarítis, habens póculum áureum in manu sua, plenum abominatióne et immundítia fornicatiónis ejus. 5. Et in fronte ejus nomen scriptum : Mystérium, Bábylon magna, mater fornicatiónum, et abominatiónum terræ. 6. Et vidi mulíerem ébriam de sánguine sanctórum, et de sánguine mártyrum Jesu. Et mirátus sum cum vidíssem illam admiratióne magna.

7. Et dixit mihi ángelus : Quare miráris? Ego dicam tibi sacraméntum mulíeris, et béstiæ quæ portat eam, quæ habet cápita septem et córnua decem. 8. Béstia quam vidísti fuit, et non est, et ascensúra est de abýsso, et in intéritum ibit; et mirabúntur inhabitántes terram (quorum non sunt scripta nómina in libro vitæ a constitutióne mundi) vidéntes béstiam quæ erat, et non est. 9. Et hic est sensus, qui habet sapiéntiam. Septem cápita, septem montes sunt, super quos múlier sedet, et reges septem sunt. 10. Quinque cecidérunt, unus est, et álius nondum venit; et cum vénerit opórtet illum breve tempus manére. 11. Et béstia quæ erat, et non est, et ipsa octáva est, et de septem est, et in intéritum vadit. 12. Et decem córnua quæ vidísti, decem reges sunt, qui regnum nondum accepérunt, sed potestátem tamquam reges una hora accípient post béstiam. 13. Hi unum consílium habent, et virtútem et potestátem suam béstiæ tradent. 14. Hi cum Agno pugnábunt, et Agnus vincet illos, quóniam Dóminus dominórum est, et rex regum; et qui cum illo sunt, vocáti, elécti, et fidéles. 15. Et dixit mihi : Aquæ quas vidísti ubi méretrix sedet, pópuli sunt, et gentes, et linguæ. 16. Et decem córnua quæ vidísti in béstia, hi ódient fornicáriam, et desolátam fácient illam, et nudam, et carnes ejus manducábunt, et ipsam igni concremábunt. 17. Deus enim dedit in corda eórum ut fáciant quod plácitum est illi, ut dent regnum suum béstiæ donec consumméntur verba Dei. 18. Et múlier quam vidísti, est cívitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

14) I Tim. **6.** *15; Inf.* **19.** *16.*

Babylonis excidium nuntiat, propter nimiam ejus iniquitatem.

18. Et post hæc vidi álium ángelum descendéntem de cælo, habéntem potestátem magnam; et terra illumináta est a glória ejus. 2. Et exclamávit in fortitúdine, dicens : Cécidit, cécidit Bábylon magna, et facta est habitátio dæmoniórum, et custódia omnis spíritus immúndi, et custódia omnis vólucris immúndæ et odíbilis : 3. quia de vino iræ fornicatiónis ejus bibérunt omnes gentes, et reges terræ cum illa fornicáti sunt, et mercatóres terræ de virtúte deliciárum ejus dívites facti sunt.

4. Et audívi áliam vocem de cælo, dicéntem : Exíte de illa pópulus meus, ut ne partícipes sitis delictórum ejus, et de plagis ejus non accipiátis. 5. Quóniam pervenérunt peccáta ejus usque ad cælum, et recordátus est Dóminus iniquitátum ejus. 6. Réddite illi sicut et ipsa réddidit vobis; et duplicáte duplícia secúndum ópera ejus : in póculo quo míscuit, miscéte illi duplum. 7. Quantum glorificávit se, et in delíciis fuit, tantum date illi torméntum et luctum, quia in corde suo dicit : Sédeo regína et vídua non sum, et luctum non vidébo. 8. Ideo in una die vénient plagæ ejus, et luctus, et fames; et igne comburétur, quia fortis est Deus qui judicábit illam.

Fletus terræ ac cæli gaudium.

9. Et flebunt et plangent se super illam reges terræ qui cum illa fornicáti sunt, et in delíciis vixérunt, cum víderint fumum incéndii ejus; 10. longe stantes propter timórem tormentórum ejus, dicéntes : Væ, væ cívitas illa magna Bábylon, cívitas illa fortis, quó-

2) Is. 21. 9; Jer. 51. 8; *Sup.* 14. 8. — 7) Is. 47. 8.

niam una hora venit judícium tuum. 11. Et negotiatóres terræ flebunt et lugébunt super illam, quóniam merces eórum nemo emet ámplius : 12. Merces auri et argénti, et lápidis pretiósi, et margarítæ, et byssi, et púrpuræ, et sérici, et cocci (et omne lignum thýinum, et ómnia vasa éboris, et ómnia vasa de lápide pretióso, et æraménto, et ferro, et mármore, 13. et cinnamómum), et odoramentórum, et unguénti, et thuris, et vini, et ólei, et símilæ, et trítici, et jumentórum, et óvium, et equórum, et rhedárum, et mancipiórum, et animárum hóminum. 14. Et poma desidérii ánimæ tuæ discessérunt a te, et ómnia pínguia et præclára periérunt a te, et ámplius illa jam non invénient. 15. Mercatóres horum, qui dívites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timórem tormentórum ejus, flentes ac lugéntes, 16. et dicéntes : Væ, væ cívitas illa magna, quæ amícta erat bysso, et púrpura, et cocco, et deauráta erat auro, et lápide pretióso, et margarítis; 17. quóniam una hora destitútæ sunt tantæ divítiæ, et omnis gubernátor, et omnis qui in lacum návigat, et nautæ, et qui in mari operántur, longe stetérunt, 18. et clamavérunt vidéntes locum incéndii ejus, dicéntes : Quæ símilis civitáti huic magnæ? 19. Et misérunt púlverem super cápita sua, et clamavérunt flentes et lugéntes, dicéntes : Væ, væ cívitas illa magna, in qua dívites facti sunt omnes qui habébant naves in mari de prétiis ejus; quóniam una hora desoláta est. 20. Exsúlta super eam cælum, et sancti apóstoli, et prophétæ, quóniam judicábit Deus judícium vestrum de illa.

Ruina Babylonis figuratur.

21. Et sústulit unus ángelus fortis lápidem

quasi molárem magnum, et misit in mare, dicens : Hoc ímpetu mittétur Bábylon cívitas illa magna : et ultra jam non inveniétur. 22. Et vox citharœdórum, et musicórum, et tíbia canéntium, et tuba non audiétur in te ámplius; et omnis ártifex omnis artis non inveniétur in te ámplius, et vox molæ non audiétur in te ámplius, 23. et lux lucérnæ non lucébit in te ámplius, et vox sponsi et sponsæ non audiétur adhuc in te; quia mercatóres tui erant príncipes terræ, quia in venefíciis tuis erravérunt omnes gentes. 24. Et in ea sanguis prophetárum et sanctórum invéntus est, et ómnium qui interfécti sunt in terra.

Cælitum laudatio.

19. Post hæc audívi quasi vocem turbárum multárum in cælo dicéntium : Allelúia; salus, et glória, et virtus Deo nostro est; 2. quia vera et justa judícia sunt ejus qui judicávit de meretríce magna quæ corrúpit terram in prostitutióne sua, et vindicávit sánguinem servórum suórum de mánibus ejus. 3. Et íterum dixérunt : Allelúja. Et fumus ejus ascéndit in sæcula sæculórum. 4. Et cecidérunt senióres vigínti quátuor, et quátuor animália, et adoravérunt Deum sedéntem super thronum, dicéntes : Amen, Allelúja.

Nuptiæ Agni.

5. Et vox de throno exívit dicens : Laudem dícite Deo nostro omnes servi ejus, et qui timétis eum pusílli et magni. 6. Et audívi quasi vocem turbæ magnæ, et sicut vocem aquárum multárum, et sicut vocem tonitruórum magnórum, dicéntium : Allelúja; quóniam regnávit Dóminus Deus noster omnípotens. 7. Gaudeámus et exsultémus, et demus glóriam ei, quia venérunt núptiæ Agni, et uxor ejus præparávit se. 8. Et datum est illi

ut coopériat se býssino splendénti et cándido. Býssinum enim justificatiónes sunt sanctórum.

Ad nuptias vocati.

9. Et dixit mihi : Scribe : Beáti qui ad cœnam nuptiárum Agni vocáti sunt; et dixit mihi : Hæc verba Dei vera sunt. 10. Et céc di ante pedes ejus, ut adorárem eum. Et dicit mihi : Vide ne féceris; consérvus tuus sum, et fratrum tuórum habéntium testimónium Jesu. Deum adóra. Testimónium enim Jesu est spíritus prophetíæ.

PARS TERTIA

TRIUMPHUS CHRISTI ET ECCLESIÆ [19, *11* — 22, *5*].

Victoriæ Christi :

Victor et ejus exercitus.

11. Et vidi cælum apértum, et ecce equus albus, et qui sedébat super eum vocabátur Fidélis, et Verax, et cum justítia júdicat, et pugnat. 12. Oculi autem ejus sicut flamma ignis, et in cápite ejus diadémata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse. 13. Et vestítus erat veste aspérsa sánguine : et vocátur nomen ejus, VERBUM DEI. 14. Et exércitus qui sunt in cælo sequebántur eum in equis albis, vestíti býssino albo et mundo. 15. Et de ore ejus procédit gládius ex utráque parte acútus, ut in ipso percútiat gentes. Et ipse reget eas in virga férrea, et ipse calcat tórcular vini furóris iræ Dei omnipoténtis. 16. Et habet in vestiménto et in fémore

9) Matth. **22.** *2*; Luc. **14.** *16*. — 13) Is. **63.** *1*. — 15) Ps. **2.** *9*. — 16) I Tim. **6.** *15*; *Sup.* **17.** *14*.

suo scriptum : Rex regum, et Dóminus dominántium.

Clades bestiæ et regum.

17. Et vidi unum ángelum stantem in sole, et clamávit voce magna, dicens ómnibus ávibus quæ volábant per médium cæli : Venite, et congregámini ad cœnam magnam Dei, 18. ut manducétis carnes regum, et carnes tribunórum, et carnes fórtium, et carnes equórum, et sedéntium in ipsis, et carnes ómnium liberórum, et servórum, et pusillórum, et magnórum. 19. Et vidi béstiam, et reges terræ, et exércitus eórum congregátos ad faciéndum prælium cum illo qui sedébat in equo, et cum exércitu ejus. 20. Et apprehénsa est béstia, et cum ea pseudoprophéta, qui fecit signa coram ipso, quibus sedúxit eos qui accepérunt charactérem béstiæ, et qui adoravérunt imáginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardéntis súlphure. 21. Et céteri occísi sunt in gládio sedéntis super equum, qui procédit de ore ipsíus, et omnes aves saturátæ sunt cárnibus eórum.

Draco ligatus. Millenium.

20. Et vidi ángelum descendéntem de cælo, habéntem clavem abýssi, et caténam magnam in manu sua. 2. Et apprehéndit dracónem, serpéntem antíquum, qui est diábolus et Sátanas, et ligávit eum per annos mille; 3. et misit eum in abýssum, et clausit, et signávit super illum, ut non sedúcat ámplius gentes, donec consumméntur mille anni; et post hæc opórtet illum solvi módico témpore.

Resurrectio prima.

4. Et vidi sedes, et sedérunt super eas, et judícium datum est illis; et ánimas decollatórum propter testimónium Jesu, et propter verbum Dei, et qui non adoravérunt

béstiam, neque imáginem ejus, nec accepérunt charactérem ejus in fróntibus aut in mánibus suis, et vixérunt, et regnavérunt cum Christo mille annis. 5. Céteri mortuórum non vixérunt, donec consumméntur mille anni. Hæc est resurréctio prima. 6. Beátus et sanctus, qui habet partem in resurrectióne prima; in his secúnda mors non habet potestátem; sed erunt sacerdótes Dei et Christi, et regnábunt cum illo mille annis.

Ultimum prælium : Draco in ignem mittitur.

7. Et cum consummáti fúerint mille anni, solvétur Sátanas de cárcere suo, et exíbit, et sedúcet gentes quæ sunt super quátuor ángulos terræ, Gog et Magog, et congregábit eos in prélium, quorum númerus est sicut aréna maris. 8. Et ascendérunt super latitúdinem terræ, et circuiérunt castra sanctórum, et civitátem diléctam. 9. Et descéndit ignis a Deo de cælo, et devorávit eos; et diábolus qui seducébat eos, missus est in stagnum ignis et súlphuris, ubi et béstia 10. et pseudoprophéta cruciabúntur die ac nocte in sæcula sæculórum.

Ultimum judicium : secunda mors et resurrectio.

11. Et vidi thronum magnum cándidum, et sedéntem super eum, a cujus conspéctu fugit terra et cælum, et locus non est invéntus eis. 12. Et vidi mórtuos, magnos et pusíllos, stantes in conspéctu throni, et libri apérti sunt, et álius liber apértus est qui est vitæ, et judicáti sunt mórtui ex his quæ scripta erant in libris, secúndum ópera ipsórum. 13. Et dedit mare mórtuos, qui in eo erant; et mors et infernus de-

7) Ezech. 39. 2.

dérunt mórtuos suos, qui in ipsis erant, et judicátum est de síngüli secúndum ópera ipsórum. 14. Et inférnus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secúnda. 15. Et qui non invéntus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

Triumphus Ecclesiæ :

Novum cælum et nova terra.

21. Et vidi cælum novum et terram novam. Primum enim cælum et prima terra ábiit, et mare jam non est. 2. Et ego Joánnes vidi sanctam civitátem Jerúsalem novam descendéntem de cælo a Deo, parátam sicut sponsam ornátam viro suo. 3. Et audívi vocem magnam de throno dicéntem : Ecce tabernáculum Dei cum homínibus, et habitábit cum eis. Et ipsi pópulus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eórum Deus; 4. et abstérget Deus omnem lácrymam ab óculis eórum; et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abiérunt. 5. Et dixit qui sedébat in throno : Ecce nova fácio ómnia. Et dixit mihi : Scribe, quia hæc verba fidelíssima sunt, et vera. 6. Et dixit mihi : Factum est. Ego sum A et Ω, inítium et finis. Ego sitiénti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. 7. Qui vícerit, possidébit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi fílius. 8. Tímidis autem et incrédulis, et exsecrátis, et homicídis, et fornicatóribus, et venéficis, et idolólatris, et ómnibus mendácibus, pars illórum erit in stagno ardénti igne et súlphure : quod est mors secúnda.

Nova Jerusalem.

9. Et venit unus de septem ángelis habén-

1) Is. **65.** *17*; **66.** *22*; II Petr. **3.** *13*. — 4) Is. **25.** *8*; *Sup.* **7.** *17*. — 5) Is. **43.** *19*; II Cor. **5.** *17*.

tibus phíalas plenas septem plagis novíssimis, et locútus est mecum, dicens : Veni, et osténdam tibi sponsam, uxórem Agni. 10. Et sústulit me in spíritu in montem magnum et altum, et osténdit mihi civitátem sanctam Jerúsalem descendéntem de cælo a Deo, 11. habéntem claritátem Dei, et lumen ejus símile lápidi pretióso tamquam lápidi jáspidis, sicut crystállum.

Ejus structura et splendor.

12. Et habébat murum magnum et altum, habéntem portas duódecim; et in portis ángelos duódecim; et nómina inscrípta, quæ sunt nómina duódecim tríbuum filiórum Israel. 13. Ab oriénte portæ tres, et ab aquilóne portæ tres, et ab austro portæ tres, et ab occásu portæ tres. 14. Et murus civitátis habens fundaménta duódecim, et in ipsis duódecim nómina duódecim apostolórum Agni. 15. Et qui loquebátur mecum, habébat mensúram arundíneam áuream, ut metirétur civitátem, et portas ejus, et murum. 16. Et cívitas in quadro pósita est, et longitúdo ejus tanta est quanta et latitúdo; et mensus est civitátem de arúndine áurea per stádia duódecim míllia : et longitúdo, et altitúdo, et latitúdo ejus, æquália sunt. 17. Et mensus est murum ejus centum quadragínta quátuor cubitórum, mensúra hóminis, quæ est ángeli. 18. Et erat structúra muri ejus ex lápide jáspide; ipsa vero cívitas, aurum mundum símile vitro mundo. 19. Et fundaménta muri civitátis, omni lápide pretióso ornáta. Fundaméntum primum, jaspis; secúndum, sapphírus; tértium, chalcedónius, quartum, smarágdus; 20. quintum, sárdonyx; sextum, sárdius; séptimum, chrysólithus; octávum berýllus; nonum topázius; déci-

mum chrysoprásus; undécimum, hyacínthus; duodécimum, amethýstus. 21. Et duódecim portæ, duódecim margarítæ sunt per síngulas; et síngulæ portæ erant ex síngulis margarítis; et platéa civitátis aurum mundum, tamquam vitrum perlúcidum. 22. Et templum non vidi in ea; Dóminus enim Deus omnípotens templum illíus est, et Agnus. 23. Et cívitas non eget sole neque luna, ut lúceant in ea : nam cláritas Dei illuminávit eam, et lucérna ejus est Agnus. 24. Et ambulábunt gentes in lúmine ejus, et reges terræ áfferent glóriam suam et honórem in illam. 25. Et portæ ejus non claudéntur per diem, nox enim non erit illic. 26. Et áfferent glóriam et honórem géntium in illam. 27. Non intrábit in eam áliquod coinquinátum, aut abominatiónem fáciens et mendácium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

Æterna vita.

22. Et osténdit mihi flúvium aquæ vitæ, spléndidum tamquam crystállum, procedéntem de sede Dei et Agni. 2. In médio platéæ ejus, et ex utráque parte flúminis lignum vitæ, áfferens fructus duódecim, per menses síngulos reddens fructum suum, et fólia ligni ad sanitátem géntium. 3. Et omne maledíctum non erit ámplius; sed sedes Dei et Agni in illa erunt, et servi ejus sérvient illi. 4. Et vidébunt fáciem ejus, et nomen ejus in fróntibus eórum. 5. Et nox ultra non erit, et non egébunt lúmine lucérnæ, neque lúmine solis, quóniam Dóminus Deus illuminábit illos, et regnábunt in sæcula sæculórum.

23) Is. **60.** *19.* — 25) Is. **60.** *14.*
5) Is. **60.** *20.*

EPILOGUS

Prophetiæ veritatem testatur Angelus et Joannes ipse.

6. Et dixit mihi : Hæc verba fidelíssima sunt et vera. Et Dóminus Deus spirituum prophetárum misit ángelum suum osténdere servis suis quæ opórtet fieri cito. 7. Et ecce vénio velóciter. Beátus qui custódit verba prophetíæ libri hujus. 8. Et ego Joánnes, qui audívi et vidi hæc. Et postquam audíssem et vidíssem, cécidi ut adorárem ante pedes ángeli qui mihi hæc ostendébat; 9. et dixit mihi : Vide ne féceris; consérvus enim tuus sum, et fratrum tuórum prophetárum, et eórum qui servant verba prophetíæ hujus. Deum adóra.

10. Et dicit mihi : Ne signáveris verba prophetíæ libri hujus; tempus enim prope est. 11. Qui nocet, nóceat adhuc, et qui in sórdibus est, sordéscat adhuc; et qui justus est, justificétur adhuc; et sanctus, sanctificétur adhuc. 12. Ecce vénio cito, et merces mea mecum est, réddere unicuíque secúndum ópera sua. 13. Ego sum A et Ω, primus et novíssimus, princípium et finis. 14. Beáti qui lavant stolas suas in sánguine Agni, ut sit potéstas eórum in ligno vitæ, et per portas intrent in civitátem. 15. Foris canes et venéfici, et impudíci, et homicídæ, et idólis serviéntes, et omnis qui amat et facit mendácium.

Testatur ipse Jesus.

16. Ego Jesus misi ángelum meum, testificári vobis hæc in ecclésiis. Ego sum radix et genus David, stella spléndida et matutína. 17. Et spíritus et sponsa dicunt : Veni. Et qui audit dicat : Veni. Et

13) Is. **41.** *4;* **44.** *6;* **48.** *12;* *Sup.* **1.** *17;* **21.** *6.* — 17) Is. **55.** *1.*

qui sitit, véniat; et qui vult, accípiat aquam vitæ gratis. 18. Contéstor enim omni audiénti verba prophetíæ libri hujus : Si quis apposúerit ad hæc, appónet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. 19. Et si quis diminúerit de verbis libri prophetíæ hujus, áuferet Deus partem ejus de libro vitæ, et de civitáte sancta, et de his quæ scripta sunt in libro isto. 20. Dicit qui testimónium pérhibet istórum. Etiam vénio cito. Amen.

Advocatio et salutatio.

Veni Dómine Jesu. 21. Grátia Dómini nostri Jesu Christi cum ómnibus vobis. Amen.

INDEX.

Sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Matthæum. 1
Sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Marcum 83
Sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Lucam. 135
Sanctum Jesu Christi Evangelium secundum Joannem 221
Actus Apostolorum 285
Epistolæ B. Pauli Apostoli.
Epistola ad Romanos 366
» ad Corinthios prima . . . 400
» ad Corinthios secunda . . 433
» ad Galatas 455
» ad Ephesios 467
» ad Philippenses 479
» ad Colossenses 487
» ad Thessalonicenses prima. . 495
» ad Thessalonicenses secunda . 503
» ad Timotheum prima . . . 507
» ad Timotheum secunda . . 516
» ad Titum 523
» ad Philemonem 527
» ad Hebræos 529
Epistola catholica B. Jacobi Apostoli . 555
Epistola B. Petri Apostoli prima . . 564
» » » secunda. . 574
Epistola B. Joannis Apostoli prima . . 580
» » » secunda . 589
» » » tertia. . 590
Epistola catholica B. Judæ Apostoli . 592
Apocalypsis B. Joannis Apostoli . . 595

Index Novi Testamenti

qui res eas, de quibus in Novo Test. agitur, ad certa capita, alphabeti ordine digesta, revocatas, summa brevitate complectitur.

In hoc Indice, candide lector, primus numerus libri caput denotat; proxime deinde sequentes usque ad hoc signum †, vel (si hoc signum non adsit) ad proximam usque sequentis libri citationem sunt versuum in eodem capite signatorum notæ. Cum autem asteriscus seu stella in hunc modum (Luc. 8) numero apponitur, indicium est rem de qua agitur per plures versus in eo capite tractari; vel significat locum illum esse inter rêliqua diligentius notandum. Porro si quod quæris in versu hic notato contingat non adeo perspicue inveniri, tum aliquot ex propinquis versibus antecedentibus vel sequentibus tibi erunt perlustrandi.*

AARON, Hebr. 4, 5.

ABBA pater, Marc. 14, 36 *; Rom. 8, 15; Galat. 4, 6.

ABEL occiditur a fratre Cain, 1 Joan. 3, 12. de eodem lege Matth. 23, 35; Luc. 11, 51; Hebr. 11, 4 † 12, 24.

ABIAM vel ABIAS, Matth. 1, 7.

ABIUD filius Zorobabel, Matth. 1, 13.

ABNEGATIO sui ipsius, Matth. 4, 19 † 5, 29 † 10, 39 † 16, 24 † 19, 21; Marc. 10, 2 *; Luc. 9, 23 † 14, 26 † 17, 33; Joan. 12, 25.

Abnegatio omnium rerum, Matth. 4, 19 † 19, 21; 27; Marc. 1, 17 † 10, 28; Luc. 5, 11 † 14, 26 † 18, 22; I Cor. 7, 29; Joan. 12, 25; Phil. 3. 7.

ABRAHAM, Matth. 8, 11; Act. 7, 2, 16; Hebr. 11, 17.

ABRAHÆ filii qui dicantur, Joan. 8, 33; Rom. 9, 7; Gal. 3, 7.

ABSTINENTIA a quibusdam cibis, Matth. 12, 4; Marc. 2, 23; Luc. 6, 1; Act. 15, 29.

Abstinentia a vino, Luc. 1, 15.

Abstinendum a cibo et potu etiam licito propter scandalum alterius, Rom. 14, 20, 21; I Cor. 8, 13.

ABUSUS vestium, Matth. 11, 8; Marc. 12, 38; Luc. 7, 25 † 16, 19 † 20, 45; I Tim 2, 9; I Petr. 3, 3.

ACCEPTIO personarum. Vide Persona.

ACCEPTIO munerum, Judæ 16.

ACEDIA, Rom. 12, 11.

ACHAIA, Act. 18, 12, 27 † 19, 21; Rom. 55, 26; I Cor. 16, 15; II Cor. 1, 1 † 9, 2 † 11, 10; I ad Thess. 1, 7.

ACHAZ filius Joatham, Matth. 1, 9. appellatur Eliezer, Luc. 3, 29. Ezechias filius ejus, Matth. 1, 10.

ADAM, Rom. 5, 14; Cor. 15, 22.

ADHORTARI ad bonum, Act. 11, 23 † 14, 21 † 20, 17; I Thess. 5, 11; Tit. 2*, † 3, 1; Hebr. 3, 12.

ADVENTUS Domini expectandus, Matth. 24, 42 † 25, 13 † 26, 40; Marc 13, 33; Luc. 12, 40 † 21, 34; Rom. 13, 12; Ephes, 6, 18; Coloss. 4, 1; I Thess. 5, 6; I Petr. 4, 7 † 5, 8; Apoc. 3, 3 † 16, 15.

ADULTERIUM, luxuria, et fornicatio, Act. 15, 20; Rom. 1, 26; I Cor. 5, 1 † 6, 9, 15 † 10, 8; Ephes. 5, 5; Col. 3, 5; I Thess. 4, 3; I Tim. 1, 10; Hebr. 13, 4.

Adulterium carnale et spirituale prohibetur, committitur, et punitur, Matth. 5, 27 † 14, 3 † 19, 9; Joan. 8, 3; I Cor. 6, 10; I Thess. 4, 3; Hebr. 23, 4; Jacob 4, 4.

ÆGYPTIACA captivitas prædicitur, Act. 7, 18.

In Ægyptum fugit Christus Herodem, Matth. 2, 13.

ÆGROTATIO et morbus pœna peccati, Joan. 5, 14.

Ægroti visitandi sunt et consolandi, Matth. 25, 37, 40; Joan. 11, 3 † 12, 9; II Cor. 1, 4.

ÆNEAS sanatur, Act. 9, 33.

ACABUS imminentem famem prædicit, Act. 11, 28; et Paulo manus injiciendas, 21, 11.

AGRIPPA audit Paulum, Act. 26, 2.

ACHIMELECH sacerdos dat Davidi panes propositionis, Marc. 2, 26.

ALPHA et ω, principium et finis, primus et novissimus est Dominus, Apoc. 1, 8 † 2, † 21, 6, † 22, 13.

ALPHÆUS pater Jacobi apostoli, Matth. 10, 3; Marc. 3, 18; Luc. 6, 15; Act. 1, 13.

AMICI veri et ficti, Matth. 10, 35; Luc. 12, 53; Joan. 13, 18; I Thess. 2, 14.

ANANIAS cum uxore Saphira subito moritur, Act. 5, 5, 10.

ANDREAS a Christo vocatur, Matth. 4, 13; Marc. 1, 16; Joan. 1, 40.

ANGELI, horumque ministerium et natura, Matth. 1, 20 † 2, 13, 19 † 4, 11 † 11, 10 † 13, 39, 49 † 16, 27 † 18, 10 † 22, 30 † 24, 31 † 26, 53 † 28, 2; Marc. 13, 32; Luc. 1, 13, 19, 28 † 2, 9, 15 † 12, 8 † 16, 22 † 23, 43; Joan. 1, 51 † 5, 4 † 20, 12; Act. 1, 10 † 5, 19 † 6, 15 † 7, 30 † 8, 56 † 10, 3 † 11, 13 † 12, 7, 11, 23 † 23, 9 † 27, 23; Rom. 8, 38; Gal. 1, 8 † 3,

19 † 4, 14; Col. 2, 18; II Thess. 1, 7; I Tim. 3, 16 † 5, 21; Hebr. 1 *, † 2, 2 † 12, 22 † 13, 2; I Petr. 1, 12 † 3, 22; II Petr. 2, 11; Judæ 9, Apoc. *

Angelorum ruina, Joan. 8, 44; II Petr. 2, 4; Jud. 6.

Angelorum nomine appellantur doctores et prædicatores, Matth. 11, 19; Marc. 1, 2; Luc. 7, 27; Gal. 4, 14; Apoc. 2 *, 3 *.

ANIMÆ quorumdam piorum statim post mortem sunt cum Christo, II Cor. 5, 8; Phil. 1, 24; Apoc. 14, 13, contra eos qui putant illas usque in diem judicii quiescere.

ANNA prophetissa laudat Dominum Deum, Luc. 2, 36.

ANNAS socer Caiphæ, Luc. 3, 2; Joan. 18, 13; Act. 4, 6.

ANTICHRISTUS et ejus regnum, Matth. 24, 24; Marc. 13, 6; Joan. 5, 43; Act. 20, 29; II Thess. 2, 3; I Tim. 4, 1; II Tim. 3, 2; II Petr. 2 *; I Joan. 2, 18, 22 † 4, 3; II Joan. 1, 7; Judæ 10; Apoc. 11, 7 † 12, 8 † 13 *, 14, 9 † 17 *, † 19, 20 † 20, 2. 8.

ANTIOCHIA suscipit apostolorum de Christo prædicationem, Act. 11, 19, 26 † 13, 1.

ANTIQUÆ viæ iniquirendæ et observandæ, et a novis declinandum, Rom. 16, 17; Galat. 1, 6, 7, 8; I Tim. 6, 20; II Tim. 4, 3; II Petr. 3, 17; I Joan. 2, 24; II Joan. 7; Judæ 18, 19, 20.

APOLLO, vir facundus, et Scripturarum peritus, Act. 18, 14; I Cor. 1, 12 † 3, 4 † 16, 12.

APOSTOLUS magnus est Christus, Hebr. 3, 1.

Apostoli eliguntur ex discipulis, Luc. 6, 13; mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæa, Matth. 10 *; Luc. 9, 24, 46, revertuntur, 9, 10; mittuntur in universum mundum ad evangelizandum, Matth. 28, 19; Marc. 16, 15; Luc. 24, 46; Joan. 15, 16, 27 † 20, 21; Act. 1, 8 † 10, 42.

Apostoli usi sunt membranis, seu libris, II Tim. 4, 13. Hortantur ad studium legendi, I Tim. 4, 13, 15.

Apostoli et prophetæ habuerunt spiritum Dei, Matth. 10, 20; Marc. 13, 11; Joan. 14, 17; Act. 1, 5 † 2, 4 † 4, 31 † 9, 17 † 19, 6; I Cor. 2, 12 † 12, 3; II Cor. 13, 3; I Thess. 4, 8; II Tim. 3, 16; I Petr. 1, 11; II Petr. 1, 21.

APPARITIONES Dei, angelorum et hominum; Matth. 17, 3 † 28, 2, 9; Marc. 9, 3 † 16, 5, 9, 12, 14; Luc. 9, 30 † 24, 4, 15, 36, Joan. 20, 12, 14, 19, 26 † 21, 1; Act. 1, 10 † 10, 9 † 18, 9.

AQUA nominatur persecutio, Matth. 7, 25; Luc. 6, 48; Apoc. 12, 17.

Aquæ assimilantur cognitio Dei et dona Spiritus Sancti, Joan. 4, 10 † 7, 38.

Aqua benedicta. Vide *Benedictio*.

ARAM, qui et Ram nominatur, filius Esron, genuit Aminadab, Matth. 1, 1; Luc. 3, 33.

ARCA Noe, Matth. 24, 38; Luc. 17, 27; Hebr. 11, 7; I Petr. 3, 20.

Arca quid continebat, Hebr. 9, 4.

ARCHELAUS regnat loco patris sui Herodis, Matth. 2, 22.

ARIOLI et aruspices, Act. 19, 13. Vide Incantatores.

ARISTARCHUS, socius S. Pauli et in itinere, et in vinculis, Act. 19, 29 † 20, 4 † 27, 2; Coloss. 4, 10.

AUDIENDUM verbum Dei. Vide *Verbum Dei*.

AVARITIA. Matth. 6, 19 † 26, 14, 46 † 27, 3; Marc. 8, 36; Luc. 12, 15; Joan. 12, 4; Act. 5, 1 † 8, 19 † 24, 26; I Cor. 6, 10; Ephes. 5, 3; Philip. 4, 11; Coloss. 3, 5; I Tim. 6, 9; Tit. 1, 7, 11; Hebr. 13, 5.

BABYLONICÆ captivitatis causa, Apoc. 14, 8 † 16, 19 † 17 *, † 18 *.

BALAAM conducitur ad maledicendum Israel. II Petr. 2, 15; Apoc. 2, 14.

BALAC rex Mohabitarum mittit nuntios ad Balaam, Apoc. 2, 14.

BAPTISMUS a Christo præceptus, Matth. 28, 19; Marc. 16, 16; Joan. 3, 5.

Baptismum docuerunt apostoli, et administrarunt, Act. 2, 38, 41 † 8, 12, 36 † 9, 18 † 10, 47 † 16, 15, 33 † 19, 4 † 22, 16; Rom. 7, 3; I Cor. 1, 14; Galat. 3, 17; Ephes. 4, 5; Hebr. 6, 2.

Baptismus salvat, I Petr. 3,28. Baptismus est lavacrum regenerationis, Tit. 3, 5.

Baptismus tollit omnia peccata, Matth. 18, 14 † 28, 19; Marc. 1, 4 † 16; Joan. 1, 33 † 3, 5; Act. 2, 38 † 8, 12, 38 † 16, 33 † 18, 8; Rom. 6, 3, 4, 5, 6 *; I Cor. 6, 11; Ephes. 5, 26; Coloss. 2, 11 *; Tit. 3, 5 *; Hebr. 10, 22; I Petr. 3, 21.

Baptismus non est iterandus, Ephes. 4, 5; Hebr. 6, 6 † 10, 26; I Cor. 10, 2.

Baptismus Joannis, Matth. 3, 6 † 21, 25; Marc. 1, 4 † 11, 30; Luc. 3, 16 † 7, 29 † 20, 4; Joan. 1, 25, 33 † 3. 23; Act. 1, 5 † 11, 16 † 13, 24 † 19, 3.

Baptismus pœnitentiæ prædicatur, Marc. 1, 4; Lucæ 3, 3; Act. 2, 38 † 13, 24 † 19, 3; Rom. 6, 3; Col. 2, 12.

Baptismi nomine significatur passio, Matth. 20, 22; Marc. 10, 38; Luc. 12, 50.

Baptismus in Spiritu Sancto et igne, Matth. 3, 11; Marc. 1, 8; Luc. 3, 16; Joan. 1, 33; Act. 1, 5 † 2, 4 † 11, 15.

BAPTIZANDI sunt parvuli, Matth. 11, 28 † 18, 14 † 19, 13; Marc. 10, 14; Lucæ 18, 15; Joan. 3, 5; Act. 2,

39, 41 † 16, 15, 33 † 18, 8; I Cor. 1, 26 † 10, 2 † 15, 22; I Tim. 2, 4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum *Illuminari*, Hebr. 6, 4 : aliquando per *Renovari*, Hebr. 6, 6.

Baptizatus Christus, Matth. 3, 15; Marc. 1, 9; Luc. 3, 21; in baptizatum delabitur Spiritus Sanctus, Matth. 3, 16; Marc. 1, 8; Luc. 3, 21; Joan. 1, 33.

Baptizat Christus per discipulos, Joan. 3, 22 † 4, 2.

Baptizata integra domus, I Cor. 1, 14; Act. 16, 15, 33 † 18, 8 † 16, 33.

Baptizati accipiunt Spiritum sanctum, Act. 2, 38 † 19, 3, induunt Christum, Gal. 3, 27, in morte ipsius baptizantur, Rom. 6, 3, in unum corpus baptizantur, I Cor. 12, 13, 27.

Baptizatus Simon Magus, Act. 8, 13.

Baptizatus Eunuchus, Act. 8, 38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Act. 10, 47.

BARABBAS latro dimittitur, Matth. 27, 26; Marc. 15, 15; Luc. 23, 25; Joan. 18, 40; Act. 3, 14.

BARIESU a Deo per Paulum usu oculorum privatur, Act. 13, 11.

BARNABAS ponit pretium agri ante pedes apostolorum, Act. 4, 37, ducit Paulum ad apostolos, 9, 27, mittitur Antiochiam, 11, 12, redit in Jerusalem, 11, 30, iterum recipit se Antiochiam cum Paulo, 12, 25.

BARTIMÆUS visu donatur, Marc. 10, 46, 52.

BEATITUDO, seu beatorum gaudium, et vita æterna, Matth. 13, 43 † 19, 28 † 25 *; Marc. 12, 25; Luc. 9, 33 † 16, 22 † 22, 29; Joan. 16, 20 † 17, 2, 24; Rom. 8, 50; I Cor. 2, 9 † 15, 41; II Cor. 12, 3; II Tim. 4, 8; I Petr. 1, 4, 8 † 5, 4; Hebr. 10, 33 * 12, 23; Jac. 1, 12; Apoc. 2 *, 3 *, 7, 9, 15 † 14, 1 *, 21 *, 22 *.

Beatitudo quomodo comperatur, Matth. 20, 23 † 25, 34; Marc. 10, 40; Joan. 3, 15, 16, 36 † 5, 24 † 20, 29; Act. 2, 21 † 15, 11 † 16, 31; Rom. 1, 16 † 10, 4; Ephes. 1, 13 † 2, 6; I Thess. 5, 9; II Thess. 2, 13; II Tim. 1, 9; Tit. 1, 1 † 3, 5; I Petr. 1, 9; Hebr. 5, 12.

BELLANDUM armis quoque spiritualibus, Rom. 13, 12; II Cor. 10, 4; Ephes. 6, 11; Gal. 5, 17.

BENEDICTIO qua homini benedicit, Luc. 2, 34 † 6, 28; Rom. 12, 14; Hebr. 7, 2.

Benedictio qua creaturæ consecrantur et sanctificantur, I Tim. 4, 5 *; Hebr. 9, 2, 3, hinc consecratio sacerdotum, vestium, altarium, templorum, cereorum, aquæ lustralis, et cætera.

BENJAMIN, Act. 13, 21; Rom. 11, 1; Philip. 3, 5; Apoc. 7, 8.

BETHSABEE, Matth. 1, 6.

BETHSAIDA, urbs nativa Andreæ et Philippi, Joan. 1, 44 † 12, 21, deploratur, Matth. 11, 21; Luc. 10, 13.

BONA opera pietasque vera in Deum commendantur, Matth. 5, 24, 29, 39; Luc. 1, 75 † 3, 11; Joan. 12, 26; Rom. 12 *, 13 *, 14, 17; Philip. 3, 3; Jacob. 1, 27. Vide *Opera*.

Bonitas et benignitas Dei erga suos, Matth. 11, 28 † 18, 19; Luc. 1, 30 † 6, 36 † 15, 20, 27 † 23, 43; Rom. 11, 4, 31; II Cor. 1, 3; Ephes. 2, 4; I Tim. 1, 13, 16.

CÆCITAS tum corporis, tum animi, Matth. 15, 14; Marc. 8, 18; Luc. 4, 19; Joan. 9, 1, 4 † 12, 40; Act. 9, 8, 18 † 13, 11; Rom. 1, 21 † 11, 10; II Cor. 4, 4; Ephes. 4, 18; II Petr. 1, 9; I Joan. 11, 11; Apoc. 3, 17.

Cæci illuminantur, Matth. 9, 30 † 20, 34; Marc. 8, 25 † 10, 46; Luc. 18, 35; Joan. 9, 7.

CÆREMONIÆ ecclesiasticæ, Matth. 2, 11.

Cæremoniæ seu ritus certi in orando, Matth. 2, 11 † 26, 39; Marc. 14, 35; Luc. 22, 41; I Cor. 11, 4 *; I Tim. 2, 8.

CAIN primus filius Adam, I Joan. 3, 12.

CAIPHAS summus sacerdos consilium dat contra Christum, Joan. 11, 49 † 18, 14, prohibet apostolis ne prædicent, Act. 4, 18.

CALIX iræ et furoris, Apoc. 16, 19.

Calix passionis, Matth. 20, 22 † 26, 38; Marc. 10, 38; Luc. 22, 42; Joan. 18, 11.

CANA, civitas Galilææ, ubi Christus aquam in vinum mutavit, Joan. 2, 1.

CAPHARNAUM, civitas Galilææ, in qua cœpit Jesus prædicare, Matth. 4, 17; Lucæ 4, 31, curat ibidem servum centurionis; Matth. 8, 13, appellatur civitas ejus, 9, 1, increpatur, 11, 13.

CAPTIVOS invisere, Matth. 25, 37; Act. 12, 5; II Tim. 1, 16; Hebr. 13, 3.

Captivos non deserit Deus, Act. 5, 18 † 12, 17 † 16, 25.

CARNEM suam crucifigere quomodo quisque debeat, Rom. 6, 12 † 8, 12, 13, 14; Galat. 5, 16; Ephes. 4, 22 † 5, 3; Tit, 2, 12; I Petr. 2, 1 † 4, 2, 6; Hebr. 12, 1.

CASTITAS cælibum præfertur castitati conjugali. Matth. 19, 12 † 22, 30; I Cor. 7, 25, 32, 34, 38 *; Apoc. 14, 4.

Castitas hæc consulitur ut perfectio evangelica, Matth. 19, 12; I Cor. 7, 25.

Castitatis laus, Matth. 5, 8, 28 † 19, 12 † 22, 30 *, † 25, 1; Lucæ 1, 27 † 20, 34; Act. 24, 25; Rom. 27; I Cor. 7, 25 *; II Cor. 6, 5 † 11, 2; I Tim. 2, 2 † 3, 2 † 4, 12 † 5, 2; Tit. 1, 8 † 2, 5; Apoc. 14, 4.

CAVENDUM a pseudoprophetis, Matth. 7, 15; Marc. 8, 15 † 3, 6; Luc. 17, 23.

CEPHAS, Vide *Petrus*.

CERTI non sumus de accepta peccatorum remissione, vel vita æterna consequenda, Rom. 8, 17 † 11, 20; I Cor. 4, 3, 4, 5 † 9, 27 † 10, 12; Philip. 2, 12 † 3, 11, 13; I Tim. 1, 9; II Petr. 3, 17; Hebr. 3, 14 † 4, 1.

CHANANÆÆ mulieris filia a dæmonio liberatur, Matth. 15, 28.

CHARITAS virtus fide præstantior, Matth. 22, 38 † 25 *, ubi a nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis, Marc. 12, 33; I Cor. 14, 31 *, † 13, 1, 8, 13 *; Coloss. 3, 14; I Tim. 5; I Petr. 4, 8; I Joan. 4, 16.

Charitas fraterna, Matth. 7, 3 † 19, 19 † 22, 38; Joan. 13, 14, 34 † 15, 12; Rom. 12, 10 † 13, 9; I Cor. 13 *; Galat. 5, 14; Ephes. 4, 15 † 5, 1; Philip. 2, 2; Coloss. 3, 13; I Thess. 4, 9; I Tim. 1, 5; Hebr. 13, 1; I Petr. 4, 8; I Joan. 3, 23 † 4, 7; Diligendi etiam inimici, Matth. 5, 44; Luc. 6, 27, 35 † 23, 33; Act. 7, 60; Rom. 12, 20, Vide *Dilectio*.

CHRISTIANI appellantur fideles, Act. 11, 26 † 26, 28; II Cor. 10, 7.

Christiani dicuntur sancti, quia sanctitatem profitentur, Act. 9, 41; Rom. 1, 7 † 12, 13 † 15, 26 † 16, 15; I Cor. 1, 2 † 6, 1 † 14, 33; II Cor. 1, 1 † 9, 1, 12 † 13, 12; Ephes. 1, 1, 15 † 5, 8, 18 † 4, 12 † 6, 18; Phil. 1, 1 † 4, 21; Coloss. 1 *; I Thess. 5, 27; I Tim. 5, 10; Hebr. 6, 10 † 13, 24.

Christianis vivendum sicut Christus vixit, Galat, 2, 19; I Joan. 1, 7 † 2, 6 † 3, 3.

Christiani erunt cum Christo, Joan. 12, 26 † 14, 3 † 17, 24.

CHRISTUS Jesus verus Deus et homo promittitur.

Christus secundum promissum Dei Patris primum in tempore propter nos verus homo factus et nobiscum conversatus, Joan. 1, 14. Deus in carne manifestatus est, I Tim. 3, 16; I Joan. 4, 2. Deus misit Filium suum in similitudinem carnis peccati, Rom. 8, 3.

Christus est verus Dei Filius, Matth. 3, 17 † 14, 33 † 17, 5; Marc. 1, 11 † 5, 7 † 15, 39; Luc. 1, 31 † 3, 22 † 9, 3, 5; Joan. 1, 34, 49 † 6, 69 † 9, 36 † 11, 27 † 19, 7; Rom. 1, 4 † 8, 3; Hebr. 1, 2 † 5, 8 † 6, 6 † 7, 3 † 10, 29; II Petr. 1, 17; I Joan. 3, 8 † 4, 9 † 5, 20.

Christus conceptus de Spiritu Sancto, Matth. 1, 20; Lucæ 1, 35.

Christus natus ex Maria Virgine, Matth. 1, 25; Luc. 1, 31 † 2, 6, 11; Galat. 4, 4, natus in Bethlehem, Matth. 2, 1; Luc. 2, 6, 11; Joan. 7, 43.

Christus sine peccato, Joan. 8, 46; II Corinth. 5, 21; I Petr. 2, 22; I Joan. 3, 5; Hebr. 4, 15 † 7, 26, circumciditur, Luc. 2, 21, baptizatur in Jordane, Matth. 3, 16; Marc. 1, 9; Luc. 3, 21.

Christus manifestatur et demonstratur certis testimoniis, Matth. 1, 1, 16, 23 † 3, 11 † 8, 29 † 11, 5 † 16, 16 † 17, 5 † 22, 44 † 26, 64 † 27, 53; Marc. 9, 7 † 15, 39; Luc. 1, 41, 31 † 2, 10, 16 *, † 9, 29 † 22, 68; Joan. 1, 14, 29, 32, 49 † 2, 11 † 3, 2, 13. 16, 35 † 5, 39 † 6, 69 † 7, 40 † 9, 35 † 10, 7, 24, 36 † 11, 27, 41 † 12, 17 † 14 *, † 15, 25 † 17, 1 † 20, 28; Rom. 1, 2 † 8, 3 † 9, 5; II Cor. 5, 19; Galat. 4, 4; Philip. 2, 6; Coloss. 2, 9; I Tim. 3, 13; Tit. 2, 11; Hebr. 1 *, † 5 *; I Joan. 5, 20.

Christus est agnus Dei, Joan. 1, 29; Act. 8, 31; I Cor. 5, 7; Apoc. 5, 6, 12 † 7, 7, 17 † 14, 1 † 13, 8 † 17, 14.

Christus est Dominus dominantium, et Rex regum, Coloss. 2, 10; I Tim. 6, 15; Apoc. 1, 5 † 17, 14 † 19, 26, Christus est imago Dei, II Cor. 4, 4; Hebr. 1, 3.

Christus est lux gentium et totius mundi, Matth. 4, 16; Luc. 2, 32; Joan. 1, 4 † 3, 19 † 8, 12 † 9, 5 † 12, 35, 46; Act. 13, 47; I Joan. 1, 5 † 2, 8; Apoc. 21, 23.

Christus verus pastor, Matth. 26, 30; Marc. 14, 27; Joan. 10, 11; Hebr. 13, 20; I Petr. 2, 25 † 5, 4.

Christus docuit et prædicavit, Matth. 4, 17 † 5 *, 6 *, 7 *; Marc. 1, 14; Luc. 4, 15 † 16, 20 *, curavit omnem infirmitatem, Matth. 4, 23 † 8 *, † 9, 2, 20, 28; Marc. 8, 23; Luc. 17, 12.

Christus est transfiguratus, Matth. 17, 2; Marc. 9, 2; Luc. 9, 29.

Christus per proditorem traditur. Quære *Judas*.

Christus passus est, Matth. 16, 21 † 17, 12, 22 † 20, 18, 22 † 26, 37, 66 † 27 *; Marc. 8, 31 † 9, 31; Luc. 17, 25 † 18, 31 † 23 *; Joan. 18, 28 † 19 *; Act. 3, 18 † 8, 32 † 17, 3; Rom. 8, 32; I Petr. 2, 21 † 4, 1; Hebr. 2, 18 † 13, 12.

Christus est crucifixus, Matth. 27, 35; Marc. 15, 24; Luc. 23, 32; Joan. 19, 18; Act. 2, 23 † 4, 10; I Cor. 2, 2; II Cor. 13, 4.

Christi passio prædicta et præfigurata est, Matth. 20, 22; Joan. 3, 14, 16 † 8, 28 † 12, 32.

Christus mortuus est et sepultus propter peccata nostra, Matth. 27, 49, 58; Marc. 15, 37, 42; Luc. 23, 45, 46; Joan. 19, 30, 40; Act. 13, 29; Rom. 5, 6 † 6, 10 † 8, 34 † 14, 9; I Cor. 15, 3; II Cor. 5, 15; I Thess. 5, 10, ut prædixerat futurum, Matth. 16, 21 † 20, 22.

Christus tertia die resurrexit a mortuis, Matth. 28, 6; Marc. 16, 6; Luc, 24, 5;

Joan. 20, 9; Act. 2, 24, 31 † 10, 40 † 13, 30 † 17, 31; Rom. 4, 25 † 8, 34 † 14, 9; I Cor. 15, 4, 12; II Tim. 2, 8, idque prædictum et præfiguratum est; Matth. 12, 40 † 16, 21 † 17, 22 † 20, 22; Marc. 8, 31 † 9, 31 † 10, 34; Luc. 11, 30 † 18, 33; Joan. 2, 19.

Christus ascendit in cælum, Marc. 16, 19; Luc. 24, 51; Joan. 3, 13 † 6, 62; Act. 1, 9; Ephes. 1, 20 † 4, 8; I Petr. 3, 22; Hebr. 4, 14.

Christus est Deus et Dei Filius a principio et ab æterno, Joan. 1, 1 † 8, 58 † 17, 5, 24; Coloss. 1, 16; Hebr. 1, 2.

Christus mediator, reconciliator et advocatus, Joan. 6, 44, 65 † 10, 7 † 14, 6; Act. 4, 12; Rom. 3, 25 † 5, 2 † 8, 34; Galat. 3, 20; Ephes. 2, 14, 17; Coloss. 1, 19; I Tim. 2, 5; Hebr. 7, 24 † 8, 6 † 9, 15 † 12, 24; I Joan. 2, 1 † 4, 10.

Christus sedet ad dexteram Dei Patris, Matth. 22, 44; Marc. 16, 19; Luc. 22, 69; Act. 7, 56; Rom. 8, 34; Ephes. 1, 20; Coloss. 3, 1; I Petr. 3, 22; Hebr. 1, 13 † 10, 12 † 12, 2.

Christus venturus est judicare vivos et mortuos, Matth. 16, 27 † 24, 30 † 25, 21; Luc. 17, 24, 30 † 21, 25; Joan. 5, 22; Act. 1, 11 † 10, 42 † 17, 31; Rom. 2, 16; II Cor. 5, 10; I Thess. 4, 16; II Thess. 1, 7; II Tim. 4, 1; I Petr. 4, 5; Hebr. 9, 28; Judæ 14; Apoc. 1, 7 † 20, 11.

Christo omnia tradita sunt a Patre, et subjecta, Matth. 11, 27 † 28, 18; Luc. 10, 22; Joan. 3, 35 † 17, 2; Ephes. 1, 22.

Per Christum cuncta sunt creata, Joan. 1, 3; Ephes. 3, 9; Coloss. 1, 15; Hebr. 1, 2.

Christus manet in æternum, Joan. 12, 34.

Christus est leo, Apoc. 5, 5.

Christus est stella matutina, II Petr. 1, 19; Apoc. 22, 16.

Christus novit omnia, Joan. 16, 50 † 21, 17; Apoc. 2, 23.

Christus est unum cum Patre, Joan. 10, 30 † 14, 10, 20 † 17, 21.

Christus sibi reputat fieri quod christianis fit, Matth. 10, 42 † 18, 5 † 25, 35; Marc. 9, 40; Luc. 10, 16; Act. 9, 4; I Thess. 4, 8.

CIBI delectus habendus. Vide *Abstinentia*.

Ciborum et potus in conviviis luxus, Luc. 21, 34 † 16, 19; Rom. 13, 13; Gal. 5, 21; I Petr. 4, 3; II Petr. 2, 13. Vide *Ebrietas*.

Cibare esurientes seu fame laborantes, Matth. 25, 35.

Cibus sumendus cum gratiarum actione. Vide *Gratia*.

CIRCUMCISIO carnalis et spiritualis, Luc. 1, 59 † 2, 21; Joan. 7, 22; Actor. 7, 8 † 15, 1, 24 † 16, 3; Rom. 2, 25, 29 † 3, 1 † 4, 10; I Cor. 7, 19; Gal. 2, 3 † 5, 2 † 6,

12; Ephes. 2, 11; Phil. 3, 2; Cor. 2, 11 † 3, 11.

CLAUDIUS Cæsar Romanus præcipit omnes Judæos exire Roma, Act. 18, 2, hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act. 11, 28.

CLAUDIUS Lysias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæsareæ, Act. 23, 23, 30.

CLEOPHAS ibat cum altero discipulo in Emmaus, Luc. 24, 13, cognovit Christum in fractione panis, 24, 30.

COGITATIONES pravæ quas odit Dominus, Matth. 15, 19; Marc. 7, 21.

Cogitationes cordis Deus novit, Joan. 2, 25, et nulla latet eum. Matth. 9, 4; Hebr. 4, 12.

COGNOSCERE licet subinde homines ex verbis et factis, Matth. 7, 16 † 12, 33; Luc. 6, 44.

Cognosci Deus humana sapientia non potest, nisi ipse revelet parvulis et humilibus, Matth. 11, 25 † 16, 17; Luc. 10, 21; Joan. 7, 28 † 8, 19, 27 † 10, 14, 4 † 14, 4 † 15, 15 † 17, 6; Act. 17, 23; I Cor. 1, 17, 18 † 7, 6, 10 † 3, 19; Coloss. 1, 26.

CONCIONATORUM, Pastorum et Prophetarum officium, Act. 3, 18, 24. Vide *Episcoporum electio et officium.*

CONCORDIA fratrum commendatur, Rom. 12, 16, idem sapere, idemque sentire jubemur, Rom. 12, 10 † 15, 6; I Cor. 1, 10; Ephes. 4, 3; Phil. 2, 2 † 3, 17 † 4, 2; I Petr. 3, 8.

CONCUPISCENTIA prohibetur et punitur, Matth. 5, 28; Marc. 4, 19; Rom. 6, 12 † 7, 8 † 13, 14; Galat. 5, 16; Coloss. 3, 5; I Thess. 4, 3; I Tim. 6, 11; II Tim. 2, 22; I Cor. 40, 6; I Petr. 1, 15 † 2, 11 † 1, 3; II Petr. 1, 4; I Joan. 2, 16; Jac. 1, 14 † 4, 1; Jud. 23.

Concupiscentias carnis crucifigere, refrenare et mortificare jubemur, Rom. 6, 12 † 8, 8, 12 † 13, 14; Galat. 5, 16; Ephes. 4, 22 † 5, 3; Col. 3, 5; Tit. 2, 12; I Petr. 2, 1 † 4, 3, 6; Hebr. 12, 1.

CONDONANDUM fratri in nos peccanti, Matth. 5, 23 † 6, 14 † 18, 22, 35; Luc. 17, 3; Ephes. 4, 32; Coloss. 3, 13.

CONCESSIO peccatorum in scripturis varia, et multiplex, Matth. 3, 6 † 16, 19; Luc. 11, 4 † 18, 13; Joan. 20, 23; Jac. 5, 16; I Joan. 1, 8, 9.

CONFIRMATIONIS sacramentum, Act. 8, 17; Hebr. 6, 2.

CONFITERI Christum et ejus doctrinam, Matth. 10, 32; Luc. 12, 8; Rom. 10, 9; I Petr. 13, 15. Vide *Erubescere Evangelium.*

CONJURATIO et seditio ejusque punitio, Act. 5, 36, 37 † 19, 33 † 23, 13, 20.

CONNUBIUM. Vide *Matrimonium*.

Connubium spirituale inter Deum et animam, Matth. 9, 15 † 22, 2 † 25, 5; Marc. 2, 19; II Cor. 11, 2; Apoc. 19, 7 † 21, 2. 9.

CONSCIENTIÆ bonæ tranquillitas, I Joan. 3, 2; II Cor. 1, 12.

CONSILIA mala dissipat Deus, Matth. 27, 62; Act. 5, 19 † 9, 24 † 23, 12, 19 † 27, 42.

CONSOLATIO pauperum. Vide *Eleemosyna*.

CONSORTIUM bonorum et malorum. Vide *Societas*.

CONSTANTIA fidelium, Matth. 14, 3; Act. 4, 8, 13; I Thess. 1, 6.

CONSTITUTIONES superiorum potestatem constituendi habentium, servandæ sunt ut ipsius Dei, Luc. 10, 16; Act. 16, 4; I Thess. 4, 2, 8; Rom. 13, 1; Tit. 3, 1.

CONSULENDUS Deus dubiis in rebus, et ejus vicarii, Luc. 16, 29

CONTRITIO vera prædicatur, Matth. 3, 2 † 4, 17; Luc. 3, 3, 8 † 13, 5 † 24, 47; Act. 2, 38 † 3, 19 † 8, 22 † 17, 30 † 20, 21 † 26, 20.

Contristari ad pœnitentiam commendatur, II Cor. 7, 9.

Contritioni veræ promittitur remissio seu venia, Luc. 15, 18; Act. 3, 19 † 26, 18, 20.

Contritionis veræ exempla, Matth. 26, 74; Luc. 7, 37, 44 † 15, 18 † 18, 13 † 19, 8 † 21, 62 † 23, 41; Act. 2, 37.

Contritionis falsæ exempla, Matth. 27, 4; Act. 8, 13, 22; Hebr. 2, 17.

COOPERARI gratiæ Dei. Vide *Liberum arbitrium*.

COR, sive voluntas hominis a Deo pro facto acceptatur, Matth. 15, 8; Marc. 12, 41; Luc. 21, 1; II Cor. 8, 12. Quære *Voluntas pro facto*.

Cor mundatur et sanctificatur per Christum, Joan. 13, 10 † 15, 3 † 17, 19; Act. 15, 9; I Cor. 6, 11; Ephes. 5, 26; I Petr. 1, 22; I Joan. 1, 7 † 3, 3; Hebr. 1, 3 † 9, 14 † 10, 14 † 13, 12.

CORNELIUS centurio convertitur, Act. 10, 3, 44.

CORONA vitæ, II Tim. 4, 8; I Petr. 5, 4; Jac. 1, 12; Apoc. 2, 10.

CORREPTIO fraterna, Matth. 18, 15; Luc. 17, 3; Galat. 3, 11 † 6, 3; I Tim. 5, 20; II Tim. 2, 25; Hebr. 3, 13; Jacob. 5, 19.

Correptio impiorum est piis in timorem et cautionem. Vide *Impiorum*.

Corripiens alterum qualis esse debeat, Matth. 7, 3; Luc. 6, 41; Joan. 8, 3; I Tim. 3, 2; Tit. 1, 6.

CREATOR omnium rerum Deus, Matth. 11, 25; Joan. 1, 3; Actor. 4, 24 † 14, 14 † 17, 24; I Cor. 8, 6; Ephes. 3, 9; Coloss. 1, 16; Hebr., 1, 2, 10 † 3, 4 † 11, 3; Apoc. 4, 12 † 10, 6 † 14, 7.

CRESCERE in scientia, Ephes. 4, 15; Coloss. 1, 10; I Petr. 2, 2.

CRUX et tribulatio omnibus pie viventibus, Matth. 10, 16 *, † 12, 14 † 16, 24 † 24, 9; Marc. 13, 9; Luc. 14, 25 † 21, 11; Joan. 15, 20 † 16, 1; Act. 9, 23; Gal. 4, 29; I Thess. 3, 3; II Tim. 3, 12; I Petr. 4, 1, 12 † 5, 10.

Crux a Deo imponitur ad nostram utilitatem, I Cor. 11, 31; I Petr. 4, 17; Hebr. 12, 5; Apoc. 3, 19.

Per crucem et res adversas pertingimus ad cognitionem Dei, et ad æternam gloriam, Matth. 7, 24; Luc. 24, 26, 46; Joan. 12, 25; Act. 14, 21; Rom. 8, 17; II Cor. 4, 8, 17 † 5; I Philipp. 2, 8; II Thess. 1 *; Hebr. 2, 9 † 12, 2.

Crux patienter est et læto animo ferenda, Matth. 5, 10 † 10, 38; Joan. 15, 20 † 16, 33; Act. 5, 41 † 16, 25; II Cor. 8, 2; Coloss. 1, 24; Hebr. 10, 34; Jac. 1, 2, 12; I Petr. 4, 12, 16.

In cruce et afflictione consolatio, Matth. 5, 10; Joan. 15, 20 † 16, 20, 33; Rom. 8, 18; I Cor. 10, 13; II Cor. 1, 4, 8.

Per crucem experitur nos Dominus, II Thess. 1, 4; I Petr. 1, 7.

CULTUS Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Matth. 15, 8 † 22, 36; Joan. 4, 23.

Cultus externus Deo gratus, vide *Cæremoniæ*.

DÆMONES expelluntur, Matth. 8, 16, 31 † 9, 33 *, 12, 22 † 17, 18; Luc. 4, 35 † 8, 2, 28 † 9, 42 † 10, 17 † 13, 10; Act. 5, 16 † 8, 7 † 16, 18, etiam per malos, Matth. 7, 22; Marc. 9, 38; Luc. 9, 49; Act. 19, 13.

Dæmones agnoscunt et credunt Deum, Matth. 8, 29; Marc. 1, 24 † 3, 11 † 5, 7; Luc. 4, 34, 41 † 8, 28; Act. 19, 15; Jac. 2, 19.

Dæmonibus immolare nefas, I Cor. 11, 20.

DAMNATIO æterna quæ parata est diabolo et omnibus impiis, Matth. 3, 12 † 5, 29 † 8, 12, 29 † 13, 50 † 18, 8 † 22, 13 † 33, 33 † 25, 30, 42; Marc. 9, 47; Luc. 3, 17 † 16, 23, 25; Hebr. 10, 27; II Thess. 1, 8; II Petr. 2, 4; Jud. 6; Apoc. 19, 20 † 20, 10 † 21, 8.

DARE melius quam accipere, Act. 20, 33.

Dandum sine acceptatione personarum, maxime autem domesticis fidei, Matth. 5, 42; Luc. 6, 30, 38; Rom. 12, 13; Gal. 6, 10. Vide *Eleemosyna*.

DAVID filius Isai, Matth. 1, 16; Act. 2, 29 † 13, 36.

Davidis filius appellatur Christus, Matth. 1 *, † 15, 22 † 22, 45; Marc. 2, 35; Luc. 20, 41; Act. 2, 29 † 13, 22; II Tim. 2, 8; Apoc. 5, 5.

DECIMARUM usus et decimæ, Hebr. 7, 2.

DEMETRIUS aurifaber negotium facessit Paulo, Act. 19, 23.

DETRACTIO, Rom. 1, 30; II Cor. 12, 20; I Petr. 2, 1, 12; Jac. 4, 11.

DEUS est omnipotens et nihil apud eum est impossibile, Matth. 19, 26; Marc. 9, 23 † 10, 27 † 14, 36; Luc. 1, 37 † 18, 27; Ephes. 3, 20; Apoc. 16, 7, 14 † 19, 6.

Deus omnia regit et gubernat pro sua voluntate, Matth. 6, 33 † 11; 26 † 20, 14; Luc. 12, 31; Joan. 5, 17; Rom. 9, 15; II Cor. 3, 5; Phil. 2, 13; Hebr. 13, 21; Apoc. 4, 11.

Deus est pater omnium fidelium ipsi obtemperantium, Matth. 6, 9 † 18, 14 † 23, 8; Luc. 11, 2; Joan. 20, 17; Rom. 8, 15; I Cor. 8, 6; II Cor. 1, 3 † 6, 18; Ephes. 3, 14 † 4, 6; I Thess. 1, 3; II Thess. 1, 1, 2 † 2, 16.

Deus est verax et fidelis, Joan. 13, 33 † 8, 26; Rom. 3, 4; I Cor. 1, 8 † 10, 13; I Thess. 5, 24; II Thess. 3, 3; II Tim. 2, 13; Tit. 1, 2; I Joan. 1, 9 † 5, 20; Hebr. 20, 23; Apoc. 3, 7, 14.

Deus est in essentia unus, præter quem non est alius, Marc. 12, 29; Joan. 17, 3; I Cor. 8, 6 † 12, 6; Galat. 3, 20; Ephes. 4, 6; I Tim. 2, 5.

Deus est trinus in personis, et unus in essentia. Vide *Trinitas*.

Deus æternus est, nec principium habet, nec finem: sed est ipse principium et finis, Rom. 16, 26; Hebr. 1, 8; Apoc. 1, 8, 17 † 21, 6 † 22, 13.

Deus novit, audit et videt omnia, Matth. 6, 4 † 21, 2; Marc. 2, 8 † 14, 13; Luc. 22, 10; Joan. 1, 47 † 13, 21 † 16, 30 † 22, 17; Act. 15, 8; Rom. 8, 27; I Thess. 2, 4; I Joan. 3, 20; Hebr. 4, 13; Apoc. 2, 23.

Deum nemo videre potest, Joan. 1, 18 † 6, 46; I Tim. 6, 16; I Joan. 4, 12.

Deus et divina omnia non possunt humana industria aut ingenio comprehendi, Matth. 11, 25 † 13, 11 † 16, 17; Luc. 8, 10 † 10, 21 † 24, 44; Joan. 1, 10 † 3, 3 † 6, 44, 65 † 14, 8, 17 † 17, 6; Act. 16, 14; Rom. 1, 19 † 11, 33; I Cor. 2 *; Galat. 1, 11; I Tim. 6, 16; Apoc. 3, 7.

Deus est immensus et incircumscriptus, Matth. 5, 35; Act. 7, 48 † 17, 24.

Deus est Dominus ac creator cæli et terræ. Vide *Creator*.

Deus est judex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Matth. 16, 27 † 25, 31; Act. 17, 31; Rom. 2, 6; II Tim. 4, 8; Hebr. 12, 23.

Deimisericordia, patientia, charitas, sapientia, verbum. Quære suis quæque locis.

Deus solus bonus, Matth. 19, 7; Luc. 18, 19, aliis tri-

buitur bonitas, Matth. 7, 17; Marc. 9, 49; Luc. 6, 45.

Aliis sanctitas tribuitur, Matth. 7, 6; Rom. 7, 12.

Aliis fortitudo attributa, Matth. 12, 29; Marc. 5, 27; Luc. 11, 21; Hebr. 11, 34; I Petr. 5, 9.

Alii quoque justi, Matth. 1, 19 † 10, 41 † 25, 46; Luc. 1, 6; Rom. 1, 17.

Deus solus pius, Apoc. 15, 4, alii etiam pii, I Petr. 2, 9.

Deus solus beatus, I Tim. 6, 15, alii beati, Matth. 5 *, † 16, 17 † 24, 46; Luc. 1, 45 † 14, 14; Jac. 1, 1.

Deus solus potens; I Tim. 6, 15, alii potentes, Luc. 1, 52; Act. 8, 17 † 28, 24.

Deus solus immortalis, II Tim. 6, 16.

Deus solus peccata remittit, Luc. 5, 21 dimittunt et alii, Matth. 18, 18; Joan. 20, 23.

Deo soli honor et gloria, I Tim. 1, 17, aliis quoque tribuuntur, Luc. 14, 10; Joan. 5, 44.

Deus solus adorandus, Matth. 4, 10.

Deo soli serviendum, Matth. 4, 10; Luc. 4, 8; aliis etiam post Deum serviendum, I Tim. 6, 2.

Deus cujus mali sit causa, et cujus non sit. Vide *Malum*.

DIABOLUS studet semper perditioni hominum, I Matth. 4, 3, 9 † 8, 28 † 13, 19; Luc. 8, 12 † 13, 9, 14 † 22, 31; Act. 5, 3 † 13, 8; II Cor. 4, 4 † 11, 14; Ephes. 6, 11; I Thess. 2, 18; I Petr. 5, 8; Apoc. 2, 10 † 12, 9 † 20, 7.

Diabolus non plura potest quam ei Deus permittit, Matth. 8, 31; Marc. 5, 12, 13; Ephes. 2, 2; II Tim. 2, 26; Apoc. 20, 7.

Diabolus pater et princeps mundi omniumque impiorum. Matth. 4, 9; Luc. 4, 6; Joan. 8, 44 † 12, 31 † 14, 30 † 16, 11; II Cor. 4, 4; Ephes. 2, 2 † 6, 12; Coloss. 2, 15.

Diaboli imperium per Christum sublatum, Matth. 12, 29; Luc. 10, 18 † 11, 22; Joan. 12, 31; Col. 1, 13 † 2, 15; II Tim. 1, 10; I Joan. 3, 8; Hebr. 2, 14; Apoc. 12, 9 † 29, 2.

Diaboli filii, Joan. 8, 44; Act. 13, 10; I Joan. 3, 10.

DIACONI, Act. 6, 3 † 21, 8; Philipp. 1, 1; I Tim. 3, 8.

DIANA colitur Ephesi, et in universa Asia, Act. 19, 27.

DIES novissimi, et judicium extremum, Matth. 12, 36 † 13, 41, 49 † 16, 27 † 24 *, † 25, 31, 42; Marc. 13 *; Luc. 17, 24, 30; Act. 1, 11 † 3, 20 † 17, 31; Rom. 2, 5, 16 † 14, 10; I Cor. 15 *; II Cor. 5, 10; I Thess. 4, 16 † 5, 2; II Thess. 1, 7 † 2, 1; Tit. 2, 13; II Petr. 3, 13; Hebr. 9, 28; Judæ 14; Apoc. 1, 7 † 20, 11.

Dies Domini, Phil. 1, 6 † 2, 10; I Thess. 5, 2; II Tim. 4, 8.

Dies Domini et hora nulli cognita, Matth. 24, 36, 50; Marc. 13, 32; Luc. 17, 24, 30; Act. 1, 7; I Thess. 5, 1; II Petr. 3, 10; Apoc. 3, 3 † 16, 15.

DILECTIO Dei erga suos, Joan. 3, 16 † 10, 11 † 13, 1, 18 † 15, 9 † 16, 27; Rom. 5, 8; Galat. 2, 21; Ephes. 3, 19 † 5, 2.

Diligendus est Deus super omnia, Matth. 10, 37 † 22, 36; Marc. 12, 30; Luc. 7, 47 † 10, 27; Joan. 21, 15; Rom. 5, 5 † 8, 28, 35; I Cor. 10, 21; I Joan. 4, 17.

Dilectio. Vide *Charitas*.

DIONYSIUS Areopagita convertitur, Act. 17, 34.

DISCORDIA vitanda, Matth. 12, 24 *; Luc. 11, 17; I Cor. 14, 33; Galat. 5, 15; II Tim. 2, 23.

DIVINI. Vide *Incantatores*.

DIVITES quomodo se erga pauperes habere debeant, Matth. 6, 19 † 19, 21; Luc. 14, 13 † 16 *, † 18, 22; Act. 2, 45 † 4, 34; I Tim. 6, 18. Vide *Eleemosyna*.

Divitiarum vanitas et contemptus, et quemadmodum in divitiis non sit sperandum, Matth. 3, 22 † 19, 21; Luc. 8, 14 † 12, 15; I Tim. 6, 9; Jacob 9, 1, 11.

Contra divites impios, Luc. 6, 24 † 16, 19, 24; Jac. 5, 1. Vide *Avaritia*.

DOCTRINA apostolica scripta et non scripta firmiter tenenda, Rom. 16, 17; Galat. 1, 8, 11; II Thess. 2, 15; I Cor. 11, 3, 34.

Doctrina apostolorum est Christi doctrina, Luc. 10, 16; I Cor. 14, 37; II Cor. 2, 14; 17 † 7, 20; I Thess. 2, 2, 13; Galat. 1, 11.

DOLUS. Marc. 7, 22; Act. 5, 1; Rom. 1, 29.

DOMINI et Dominæ erga servos et ancillas totamque familiam officium et potestas, Ephes. 6, 9; Coloss. 4, 1.

DOMUS ædificata super petram firma manebit, Matth. 7, 24 † 16, 18; Luc. 6, 48; Rom. 8, 35.

Domus corporis nostri, II Cor. 5, 1; II Petr. 1, 14.

DONARIA recipere sitne prohibitum, Act. 20, 35.

DRUSILLA uxor Felicis præfecti, audit doctrinam evangelicam a Paulo, Act. 24, 24.

EBRIETAS et gula, Luc. 13, 45 † 21, 34; Rom. 13, 13; I Cor. 5, 10 † 6, 10 † 15, 32; Galat. 5, 21; Ephes. 5, 18; I Thess. 5, 7; I Tim. 3, 3; Tit. 1, 7; I Petr. 4, 3; Hebr. 12, 16. Vide *Jejunium*.

ECCLESIA accipitur pro templo materiali, I Cor. 11, 18 † 14, 34.

Ecclesia accipitur pro cœtu fidelium, Matth. 16, 18; Act. 5, 11 † 8, 1 † 16, 4; Rom. 16, 16, 23; I Cor. 6, 5 † 11, 16 † 12, 28 † 14, 5; II Cor. 8, 18, 23, 2 † 11; 8 † 12, 13; Ephes. 5, 23,

Philip. 4, 15; Col. 1, 15; I Tim. 3, 5, 15; Jac. 5, 14; Apoc. 1, 11 † 22, 16.

Ecclesia pro cœtu unius provinciæ, Act. 9, 31 † 11, 2, 6 † 12, 1 † 13, 1 † 15, 1 † 19, 32 † 20, 17; Rom. 16, 2; I Cor. 2, 2 † 16, 1; II Cor. 8, 2; Galat. 1, 2; II Thess. 1, 1 *; I Petr. 5, 15; Apoc. 2, 1 *, † 3, 1.

Ecclesia pro prælatis et præpositis, Matth. 18, 17.

Ecclesia est una, et visibilis præfigurata per unam et visibilem arcam Noe. I Petr. 3, 20, per civitatem sanctam Jerusalem, Apoc. 21, 2, per vineam, Matth. 20, 1 *; Marc. 12, 1; Luc. 20, 9; Apoc. 14, 15, per navem, Luc. 5, 1, per sagenam comprehendentem bonos et malos pisces, Matth. 13, 47, per agrum, Matth. 13, 24, per regnum cælorum, Matth. 13 *, † 25 *.

Ecclesia firmamentum veritatis errare non potest, Matth. 16, 18 † 28, 20; Luc. 22, 32; Joan. 14, 16 † 16, 13 † 17, 11, 20; I Tim. 3, 15 *; I Joan. 2, 27.

Ecclesia est corpus Christi, Eph. 1, 22 † 4, 4 † 5, 23; I Cor. 12, 27.

Ecclesia fidelium nascitur et propagatur per sanam doctrinam, Joan. 1, 12 † 3, 3; Rom. 8, 13 † 9, 8; Gal. 3, 20 † 4, 19; Ephes. 1, 5; Tit. 1, 1; I Cor. 4, 15; Philem. 10, 1; Petr. 1, 23; I Joan. 3, 9 † 5, 1, 18; Jac. 1, 18.

Ecclesia seu fidelium cœtus, tenetur sacerdotibus pastoribusque suis quæ ad vitam sunt tuendam necessaria, suppeditare, Matth. 10, 10; Luc. 10, 7; Rom. 15, 27; I Cor. 9, 7, 11; Gal. 6, 8; Phil. 2, 29 † 4, 10, 16; I Thess. 5, 12; Hebr. 13, 7. Tenetur etiam pro suis præfectis orare, Act. 4, 29 † 12, 5; Rom. 15, 30; Ephes. 6, 18; Philip. 1, 19; Col. 4, 2; II Thess. 3; I Hebr. 13, 18.

Ecclesia est sponsa Christi, II Cor. 11, 2; Ephes. 5. 26; Apoc. 19, 8 † 21, 10.

Ecclesiæ caput est Christus, I Cor. 12, 27; Ephes. 1, 22 † 4, 15 † 5, 23; Col. 1, 18 † 2, 10.

Ecclesiæ quasi membra quædam sunt veri fideles, eidem capiti Christo ejusque vicario subjecti, cujuscumque nationis fuerint, sive Judæi, sive Gentiles, Joan. 10, 16; I Cor. 12, 12; Ephes. 3, 6.

Ecclesiæ claves promittuntur, et potestas, Matth. 16, 19, traduntur, Joan. 20, 23, exercentur, Matth. 18, 17. Vide *Excommunicatio* et *Confessio*.

Ecclesiam sibi Christus comparavit, et emit sanguine suo, Act. 20, 28; I Cor. 6, 20 † 7, 23; Ephes. 2, 13; Col. 1, 14; I Petr. 1, 18; Hebr. 9, 12; I Joan. 1, 7; Apoc. 1, 5 † 5, 9 † 14, 4.

Ecclesiam suam Deus protegit et custodit, Matth. 18,

20 † 28, 28; Joan. 14, 23; II Cor. 6, 16.

ELEEMOSYNA pauperibus eroganda, Matth. 6, 3 † 10, 42 † 19, 21 † 25, 35, 42; Luc. 3, 11 † 6, 35 † 11, 41 † 12, 33 † 14, 13 † 16, 9, 21 † 19, 8 † 2, 1; Act. 2, 42 † 6, 2 † 9, 39 † 10, 2 † 11, 29 † 20, 35; Rom. 12, 8 † 15, 26; I Cor. 16, 1 *; II Cor. 8, 4, 15 † 9 *; Ephes. 4, 28; Hebr. 13, 16; I Joan. 3, 17; Jac. 3, 15. Quære *Misericordia*.

ELIAS, qui venturus est, Matth. 11, 14.

Eliæ orationis efficacia, Jacob. 5, 17, 18, apparet in transfiguratione Domini, Matth. 17, 3; Luc. 9, 30.

ELYMAS magus fit cæcus, Act. 13, 8.

EMERE et vendere quomodo oporteat, Matth. 7, 2; Luc. 14, 18; I Cor. 7, 30; I Thess. 4, 6.

EPISCOPI, eorum electio, et officium, Matth. 20, 23, 26; Luc. 4, 16 † 22, 26; Joan. 10, 4, 14 † 21, 15; Act. 1, 24 † 6, 3 † 11, 22 † 14, 20 † 20, 28; Rom. 13, 16, 25; I Cor. 3, 5 † 4, 1 † 16, 1, 9; II Cor. 3, 6 † 4, 5 † 10, 8, 6, 4; Ephes. 1, 15 † 3, 2; Col. 1, 23; I Tim. 3, 1 † 4, 6; II Tim. 2, 1, 15, 24; Tit. 1, 5; I Petr. 5, 2. Vide *Concionator*.

ERUBESCERE nullus debet Evangelium, Marc. 8, 38; Luc. 9, 26; Rom. 1, 16; II Tim. 1, 8.

ESAU, Rom. 9, 13.

ESURIRE justitiam, Matth. 5, 6; Luc. 1, 53 † 6, 21; Apoc. 21, 6 † 22, 17.

EVA, serpens Evam seduxit astutia sua, II Cor. 11, 3. Adam primus formatus est, deinde Eva, I Tim. 2, 13.

EVANGELIUM Christi ejusque prædicatio, Matth. 1, 21 † 11, 28 † 28, 19; Marc. 16, 15; Luc. 2, 10 † 24, 46; Joan. 3, 16 † 6, 35 † 8, 12 † 9 † 12, 46; Rom. 1, 16 † 3, 21, 24 † 8, 3; I Cor. 1, 15, 26 † 4, 15 † 15, 1; II Cor. 5, 18; Gal. 1, 6, 11; Ephes. 1, 13; I Tim. 1, 8 † 2, 8; I Petr. 4, 17.

Evangelium affert fiduciam, simul et timorem, consolationem, et terrorem, Matth. 3, 7 *, † 5, 20, 23 † 7, 13, 19, 23 † 8, 12 † 9, 15 † 10, 33 † 11, 12 † 12, 37, 41 † 13, 29, 40, 50 † 15, 13 † 16, 27 † 18, 6, 7 † 20, 16 † 22, 13, 14 † 24, 12, 24 *, † 25, 12, 13, 30, 41 *; Marc. 10, 25, 31 † 13 *; Luc. 3, 17 † 6, 24, 25 † 9, 62 † 12, 20, 40, 48 † 13, 5, 26, 30 † 16, 22 † 17, 30, 34 † 19, 22 *, † 20, 47 † 21 *; Joan. 5, 28 † 15, 16; Act. 5, 5, 6 *; Rom. 1, 18 † 2, 5, 6 *, † 6, 23 † 9, 18 *, † 11, 20, 22 † 13, 2, 3, 4 † 14, 12; I Cor. 3, 13, 17 † 5, 5 † 10, 8 † 11, 29 *, † 15, 51 † 16, 22; II Cor. 7, 1, 8, 10 † 13, 5; Gal. 5, 21, 24; Ephes. 5, 5; Philipp. 2, 12; I Tim, 5, 24; Hebr. 9, 27 † 10, 26, 27 *; Jac. 4, 9 † 5, 1; I Petr. 4,

18 † 5, 8; II Petr. 1, 10 † 2, 4 *, † 3, 10 *; Jud. 15.

Evangelizanti debetur necessaria vitæ sustentatio, Matth. 10, 9; Marc. 6, 8; Luc. 9, 4 † 10, 7; Rom. 15, 26; I Cor. 9, 7, 11, 13; Gal. 6, 6; I Tim. 5, 17; II Tim. 2, 6.

EUCHARISTIA, Matth. 26, 26; Marc. 14, 22; Luc. 22, 19; I Cor. 11, 34 *, † 10, 16, frequenter sumenda, Act. 2, 42 † 20, 7.

Eucharistia sub altera tantum, nimirum panis specie, Joan. 6, 58, data a Christo, Luc. 24, 30, 31. Ab apostolis. Act. 2, 42 † 20, 7.

In Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum Christi corpus et sanguis, Matth. 26, 26; Marc. 14,22; Luc.22,19; Joan.6,51.

Eucharistia adoranda, Joan. 9, 38.

EXACTIO, census et tributum debetur principibus, Matth. 17, 24 † 22, 17; Marc. 12, 16; Luc. 20, 22; Rom. 13, 7.

EXCOMMUNICATIO a Christo instituta et præcepta, Matth. 5, 29 † 16. 19 † 18, 8, 18; Marc. 9, 42; Joan. 20, 23.

Excommunicatio in usu fuit apostolis, I Cor. 5, 3, 10; II Thess. 3, 6, 14; I Tim. 1, 20; Tit. 3, 10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem et emundationem Ecclesiæ, et ad correctionem ejus qui excommunicatur, II Cor. 5, 4; I Tim. 1, 20; II Thess. 3, 14, ut spiritus ejus salvus fiat, I Cor. 5 *.

Excommunicatio pharisæorum, Joan. 9, 22, 34 † 12, 42 † 16, 2.

Excommunicandi qui in moribus aut doctrina graviter errantes admoniti, nolunt resipiscere, Matth. 18, 17; Rom. 16, 16; I Cor. 5 *; II Cor. 2, 8; II Thess. 3 *; I Tim. 1, 20 † 6, 5; II Tim. 2, 17, 21 *, 3, 5; Tit. 3, 10; II Joan. 10.

Excommunicati vitandi, Matth. 18, 17; I Cor. 5 *; Tit. 3, 10.

FACERE pro sacrificare in scripturis, Luc. 22, 19.

FAMES et annonæ caritas, Matth. 24, 7; Luc. 4, 25 † 15, 14; Act. 7, 11 † 11, 28; Rom. 8, 35; II Cor. 9, 14 † 11, 27; Apoc. 6, 8 † 18, 78.

FAMULORUM famularumque officium, Luc. 12, 37, 45; Act. 12, 13; I Cor. 7, 21; Ephes. 6, 5; Coloss. 3, 22; I Tim. 6, 1; Tit. 2, 9; I Petr. 2, 18.

FELIX præfectus Judææ, Act. 23, 24 † 24 *.

FERMENTUM, mala doctrina, Matth. 16, 6; Marc. 8, 15; Luc. 12, 1; I Cor. 5, 5; Galat. 5, 9.

FESTA Judæorum, et in primis festum Paschæ. Vide *Pascha*.

Festum Pentecostes, Joan. 5, 1; Act. 2, 1 † 20, 16.

Festum tabernaculorum, Joan. 7, 2.

Festum sabbati. Vide *Sabbatum*.

FESTUS præfectus Judææ, Act. 24, 27.

FIDES in Scripturis varie accipitur, videlicet pro fidelitate et veritate Dei in servandis promissis, Rom. 3, 3, pro veritate et constantia verborum inter homines, I Tim. 2, 7, pro virtute theologica, Matth. 8, 13 † 9, 22 † 17, 20; Marc. 5, 34; Luc. 5, 20; Rom. 3, 21 † 4, 3 † 5, 1, pro fide viva et formata per charitatem, Matth. 9, 22 † 15, 28; Marc. 5, 34 † 10, 52; Luc. 7, 50; Rom. 3, 22; Galat. 5, 6 †; Hebr. 11 *, pro fide mortua absque charitate, Matth. 7, 21, 22; I Cor. 13, 2 † 15, 2; Jac. 2, 26, pro sponsione seu voto, I Tim. 5, 12, pro fiducia, Jac. 1, 6; Fides charitate inferior. Vide *Charitas*.

Fides viva, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis est, Matth. 9, 2, 22, 29 † 21, 22; Marc. 16, 16; Luc. 18, 42; Joan. 1, 12 † 3, 15, 16, 36 † 6, 35 † 7, 38 † 11, 25 † 14, 12 † 20, 29; Act. 3, 16 † 10, 43 † 15, 9 † 16, 31; Rom. 1, 16 † 3, 32; Galat. 3, 8; Ephes. 2, 7; Hebr. 11, 6 *.

Fides non facit nos certos aut securos de accepta peccatorum remissione, aut consequenda vita æterna. Vide *Certi*.

Fides sine operibus non justificat, I Cor. 13, 2; Gal. 5; Jac. 2, 24.

Fides ipsa etiam appellatur opus bonum Phil. 1, 6.

Fides est una, Ephes. 4, 5.

Fidei vivæ et operanti tribuitur justitia et salus, Marc. 16, 16; Luc. 1, 45 † 8, 48 † 23, 41; Joan. 5, 24 † 17, 3; Act. 13, 38 † 16, 31; Rom. 3, 22 † 4, 3, 22 † 5 *, † 10, 1, 10; Phil. 3, 9; I Petr. 2, 6; Hebr. 4, 3.

Fidei prædicatio ad eorum qui præsunt in Ecclesia judicium referenda est. Galat. 2, 2.

Fidem gentilium etiam respicit Deus, Matth. 8, 5, 13 † 15, 28; Luc. 7, 9 † 10, 33 † 17, 16; Joan. 4, 47; Act. 40, 3 † 8, 26.

Fideles Deus liberat a communi perditione et internecione impiorum, II Petr. 2, 7.

Infidelitas seu incredulitas punitur, Matth. 8, 28 † 14, 30 † 17, 17; Marc. 16, 15; Luc. 1, 16 † 24, 24; Joan. 3, 18, 36 † 6, 7 † 8, 24 † 12, 48 † 20, 27; Rom. 11, 20; Hebr. 3, 18 *, 4, 2 † 11, 6; Apoc. 21, 8.

FILIORUM officium erga parentes, Matth. 4, 20 † 10, 35 † 15, 4 † 19, 19; Marc. 10, 19; Luc. 2, 48 † 18, 20; Act. 7, 14 † 22, 3; Ephes. 6, 1; Coloss. 3, 20; I Tim. 5, 1; I Petr. 5, 5.

FŒNUM et herba cito transiens omnis homo, I Petr. 1, 24; Jac. 1, 10.

FŒNUS. Vide *Usura*.

FORNICATIO iram Dei provocat, I Cor. 6, 9, 13, 15; Coloss, 3, 5; Hebr. 13, 4, fornicatio non solum in opere externo sed et in affectu prohibetur, Matth. 5, 28.

Fornicatio spiritualis quæ est hæreris et idololatria, Apoc. 18, 3.

FRATRES et sorores Christi qui sint, Matth. 12, 49 † 28, 10; Marc. 3, 33; Luc. 8, 21; Joan. 20, 17; Hebr. 2. 12.

FRAUS. Quære *Dolus*.

FRUCTUS boni operis. Quære *Opus*.

FUNDAMENTUM est Christus, I Cor. 3, 11; Eph. 2, 20; I Petr. 2, 6, fundamentum etiam apostoli, Ephes. 2, 20; Apoc. 21, 14, et peculiariter Petrus, Matth. 16, 18 *; Joan. 21, 15, 17, cujus fides nunquam deficiet, Luc. 22, 31.

FURTUM prohibetur, committitur, et punitur, Matth. 19, 18; Joan. 12, 6; I Cor. 6, 10; Apoc. 9, 21.

Fures dicuntur, verbum Dei et doctrinam veram adulterantes, Joan. 10, 1.

GABRIEL apparet Zachariæ sacerdoti, Luc. 1, 11, Virgini Mariæ, 1, 26.

GAJUS, I Cor. 1, 14, capitur, Act. 19, 29, deducit Paulum in Asiam, 20, 4, hospitio eum suscipit. Rom. 16, 23.

GALILÆA recipit Christum, Joan. 4, 45, in Galilæa incipit Christus prædicare, Matth. 4, 12; Act. 10, 37.

GAMALIEL vir peritus legis, Act. 5, 34 † 22, 3.

GAUDERE et lætari honeste licet, Luc. 1, 14; I Thess. 1, 6 † 5, 16.

Gaudendum non est more gentilium, Jacob, 4, 9. Gaudium in persecutione, Matth. 5, 12; Act. 5, 41 † 20, 24; Rom. 5, 3; Col. 1, 24; Hebr. 10, 34 † 11, 25.

Gaudium spiritus, Luc. 10, 21; Rom. 12, 12 † 14, 17; Gal. 5, 22; Phil. 4, 4; I Thess. 5, 16.

Gaudium salutis æternæ. Vide *Beatitudo*.

GEMITUS quis probandus, quis improbandus, Rom. 8. 22; Jac. 5, 9.

GENTIUM vocatio, Matth. 2, 2, 7 † 8, 11 † 21, 31, 43 † 22, 9; Joan. 10, 16; Act. 8, 26, 30 † 10 *; I Cor. 12, 13; Ephes. 2, 10.

GENU omne flectendum Domino, Rom. 14, 11; Phil. 2, 10.

GLADIUS non cuivis permittendus, Matth. 26, 51; Marc. 14, 47; Luc. 22, 49; Joan. 18, 10.

Gladius spiritus est verbum Dei, Ephes. 6, 17; Hebr. 4, 12; Apoc. 1, 16 † 2, 16 † 19, 15; II Thess. 2, 8.

GLORIA Dei in omnibus quærenda, Matth. 6, 9; Joan.

9, 24 † 17, 4; Act. 3, 12 † 12, 23; I Cor. 6, 20 † 10, 31; Philip. 1, 20; Coloss. 3, 17; Tit. 2, 10. Quære *Honor*.

Gloria beatorum. Vide *Beatitudo*.

Gratia in scripturis accipitur, Act. 2, 47 † 24, 27 † 25, 9, pro præmio quod a Deo exspectatur, Luc. 6, 33; I Petr. 2, 19, pro dono aliquo gratis dato, Cor. 12 *; Ephes. 4, 7; I Petr. 4, 10, pro dono supernaturali Deo gratum faciente, Luc. 1, 28 *, 2, 40; Joan. 1, 15; Rom. 1, 7; I Cor. 16, 23; II Cor. 1, 12; Gal. 5, 5; Hebr. 13, 19; Jacob. 4, 6, pro re grata, pulchra, accepta, et amabili, Luc. 4, 22; Ephes. 4, 29.

Gratiæ donum quam sit occultum et reconditum, quodque nemo facile illud sibi arrogare debeat, I Cor. 4, 4; II Cor. 10, 14 † 13, 5; Galat. 6, 3; Philip. 2, 11; I Petr. 4, 18; II Petr. 1, 10; Joan. 4, 1.

Gratia qua quis hominibus gratus est, etiam illa a Deo est, Act. 24, 23 † 27, 3 † 28, 19.

Gratus animus erga Deum et homines commendatur, Matth. 11, 25; Marc. 5, 10; Luc. 18, 43; Joan. 11, 40; Act. 4, 21 † 27, 35; Rom. 6, 17; II Cor. 6, 1; Ephes. 5, 19; Philip. 4, 9; Coloss. 2, 7 † 3, 15; I Thess. 5, 18; II Thess. 1, 3; I Tim. 4, 3.

Gratiæ agendæ ante et post cibum sumptum, Matth. 14, 19 † 15, 36 † 26, 25; Marc. 6, 41 † 8, 6 † 14, 22; Luc. 9, 16; Joan. 6, 11, 23; Act. 27, 35; Rom. 14, 6; I Cor. 10, 30; Tim. 4, 3.

GULA. Vide *Ebrietas*, et *Ciborum luxus*.

HÆRETICOS et infideles relinquit Deus ad justorum probationem, I Cor. 11, 19.

Hæretici jam inde a temporibus apostolorum exstiterunt, I Tim 1, 20; II Tim. 2, 18; I Joan. 2, 18; II Joan. 7; Apoc. 2, 15.

Hæreticos futuros etiam nostris temporibus prædictum est, Matth. 24, 5, 24; Joan. 5, 43; I Tim. 4, 1; II Tim. 3, 1; II Petr. 2, 1 † 3, 5; Jud. 18.

Hæreticorum mores et doctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Matth. 7, 15; Rom. 16, 17; II Tim. 2, 17 † 3, 5; Tit. 3, 10; II Thess. 2, 14; Joan. 2, 10.

Hæretici male tolerantur a præfectis, Apoc. 2, 14.

Hæresis, fornicatio spiritalis. Vide *Fornicatio*.

HERODES Ascalonita occidit innocentes pueros, Matth. 2, 16, et moritur, 2, 19,

Herodes Antipas filius Herodis tetrarcha Galilææ, Luc. 3, 1; occidit Joannem Baptistam, Matth. 14, 9; Herodes et Pilatus morte Christi inter se reconciliantur, Luc. 23, 12; Act. 4, 27.

HOMO creatus est ad imaginem Dei, Jac. 3, 9; benedicitur in Christo, Gal. 3, 8.

Hominis regeneratio, Matth. 18, 3; Joan. 1, 13 † 3, 3, 6 † 4, 14 † 7, 31; I Cor. 4, 15; Gal. 4, 19; Eph. 4, 22; Coloss. 3, 8; Tit. 3, 5; I Petr. 1, 23 † 2, 2; Jac. 1, 18.

HOMICIDIUM, latrocinium, et sanguinis effusio, Matth. 5, 21 † 19, 18 † 23, 34 † 26, 51; Joan. 8, 44; Rom. 13, 9; Gal. 5, 21; I Joan. 3, 12; Apoc. 13, 10.

HONOR qui ab hominibus proficiscitur, non magni faciendus, Matth. 6, 1 † 8, 4 † 9, 30 † 17, 9 † 20, 21, 26; Marc. 1, 44 † 5, 43 † 7, 36 † 8, 26 † 9, 8 † 10, 35, 43; Luc. 22, 24; Joan. 6, 15 † 8, 50 † 12, 43; Act. 10, 26 † 14, 14; Gal. 6, 2; Phil. 2, 3; I Thess. 2, 6; I Petr. 5, 3; II Joan. 9; Apoc. 19, 10 † 22, 9.

Honor Dei. Quære *Gloria*.

Honorandi parentes. Vide *Parentes*.

HOSPITALITAS commendatur, Matth. 25, 36; Luc. 14, 13; Rom. 12, 13; I Tim. 3, 2; Tit. 1, 8; I Petr. 4, 9; III Joan. 5, 9; Hebr. 13, 2; Jac. 1, 27.

Hospitalitatis exempla, Luc. 10, 38 † 19, 6; Act. 16, 15 † 28, 2, 7.

HUMILITAS Deo grata est, Matth. 3, 11 † 5, 3 † 8, 8 † 11, 20 † 15, 27 † 18, 4 † 20, 26 † 21, 5 † 23, 7, 11; Marc. 9, 34 † 10, 23; Luc. 1, 48 † 9, 42 † 14, 7, 11 † 15, 19 † 18, 13 † 22, 26; Joan. 13, 4; Act. 10, 26; Rom. 11, 20 † 12, 16; I Cor. 4, 6 † 15, 8; Philip. 2, 3; Coloss. 3, 12; Hebr. 11, 24; I Petr. 5, 5; Jacob. 1, 6 † 4, 10; Apoc. 4, 1 † 19, 10.

HYMENÆUS pseudoapostolus, II Tim. 2, 17.

HYPOCRISIS, Matth. 2, 7, 16 † 6, 2, 16 † 7, 5 † 15, 7 † 26, 3 † 22, 18 † 23 *, † 24, 51; Marc. 7, 6; Luc. 11, 44 † 12, 1, 56 † 18, 11; Act. 5, 1 † 8, 18 † 13, 8; Rom. 2 *; Galat. 2, 13; I Tim. 4, 2; II Tim. 3, 5; I Thess. 5, 22; I Petr. 2, 1.

IACOBUS Zebedæi filius vocatur, Matth. 4, 20. occiditur; Act. 12, 2.

IEJUNIUM, et jejunandum esse, Matth. 6, 16 *; Marc. 2, 20; Luc. 2, 56 † 5, 35; Rom. 13, 13; I Cor. 7, 5; II Cor. 6, 5 † 11, 27; Act. 13, 2, 3, 14, 22; Ephes. 5, 18; I Thess. 5, 6; Tit. 2, 2; I Petr. 1, 13 † 5, 8. Vide *Quadragesima*.

Iejunii meritum, Matth. 17, 21 † 6, 17; Luc. 2, 37.

Iejunii exempla, Matth. 4, 2 † 9, 14; Luc. 2, 37 † 5, 33; Act. 10, 30 † 10, 3 † 14, 23. Vide *Abstinentia*.

IERUSALEM destruenda per Romanos, Matth. 24, 1, 15; Luc, 13, 35 † 19, 41 † 20, 16 † 21, 6; Joan. 11, 48.

Ierusalem spiritualis, ecclesia sancta, Galat. 4, 26;

Hebr. 11, 10 † 12, 22; Apoc. 3, 12 † 21, 2, 10.

ILLUMINATI dicuntur baptizati, Hebr. 6. 4.

IMMISERICORDIA et ejus punitio, Matth. 18, 30, 34 † 25, 42; Luc. 16, 21, 23; Jac. 2, 13.

IMPII incidunt in mala quæ piis pararunt, Apoc. 18, 6.

Impiorum subita et improvisa punitio, dispersio. Matth. 24, 38; Luc. 12, 20, 46 † 16, 23, 25 † 17, 27, 29; Thess. 5, 3.

Impiorum punitio bonis est ad timorem et cautionem, Act. 5, 11; I Tim. 5, 20.

IMPOSITIO manuum, Marc. 10, 16, in sacramento ordinis et confirmationis, Act. 6, 6 † 8, 17 † 13, 3 † 19 † I Tim. 4, 14 † 5, 22; II Tim. 1, 6.

IMPUDICITIA contra naturam, Rom. 1, 27; I Cor. 6, 10; Ephes. 5. 12; I Tim. 1, 10; II Petr. 2, 7, 8.

INCANTATIONES et maleficia, Act. 8, 8 † 13, 6 † 16, 16 † 19, 19; Galat. 5, 20; Apoc. 18, 23 † 21, 8.

INCESTUS grave peccatum, I Cor. 5, 1, 2.

INDULGENTIÆ, II Cor. 2, 10.

INFERNUS et damnatio parata diabolo et angelis ejus. Vide *Damnatio*.

Inferni pœna varia et horribilis, Matth. 8, 12; Luc. 13, 27 † 16, 23; Apoc. 14, 9 † 18, 7 † 20, 14. Numquam terminanda, Matth. 25, 41, 46; Marc. 9,46; II Thess. 1,9.

INFIDELITAS. Vide *Fides*.

INFIRMITAS corporalis. Vide *Ægrotatio*.

INGRATITUDO, et ejus punitio, Matth. 11, 20; Luc. 17, 18; Joan. 11, 46; Rom. 1, 21; II Tim. 3, 2. Vide *Gratus*.

INIQUITAS abundavit, Matth. 24, 12; I Joan. 5, 19. Vide *Impii* et *Mali*.

INNOCENTIA sua cuique tuenda, et malæ suspiciones amovendæ, Act. 2, 14 † 6, 14 † 7, 2 † 28, 17.

INOBEDIENTIA ejusque punitio, Matth. 17, 17; Act. 7, 39; Rom. 2, 8; Gal. 3, 10; II Thess. 1, 8.

INVIDIA et odium, Luc. 15, 28; Joan. 12, 4; Rom. 1, 29 † 13, 13; Galat. 5, 15, 20; Jac. 3, 14 † 4, 2; I Petr. 2, 1, I Joan. 3, 13, 15 † 4, 20.

IOANNES Baptista filius Zachariæ, Luc. 1, 55, 59, 67. Evangelium regni denuntiat, et baptizat, Matth. 3, 1; Marc. 1, 4, 5; Joan. 1, 28 † 3, 23, 26, vestitus ejus ex pilis camelorum, et victus locustæ et mel silvestre, Marc. 1, 6, noluit haberi major quam erat, Joan. 1, 19, 20, 26 † 3, 28, mittit discipulos ad Christum; Matth. 11, 2, capite truncatur; Matth. 14, 8, dicitur Elias; Matth. 11, 14 † 17, 10; Luc. 1, 17.

Ioannes filius Zebedæi vocatur, Matth. 4, 22, unice a Christo diligitur, Joan. 13,

23 † 19, 26 † 20, 2 † 21, 7, 20, scribit quæ vidit, Joan. 19, 35 † 21, 24; Joan. 1, 1.

IOAS occidit Zachariam, filium Jojadæ, Matth. 23, 35.

IONAS, Matth. 12, 40.

IOSEPH Conjux B. Virginis Mariæ, Matth. 1, 16, fugit in Ægyptum, 2, 14.

IRACUNDIA quantum mali pariat, Matth. 5, 22; Luc. 4, 28; Galat. 5, 20; Ephes. 4, 26; Coloss. 3, 8; Tit. 1, 7; Jacob. 1, 19.

IRÆ alterius cedendum potius, quam repugnandum, Matth. 2, 13; Rom. 12, 19.

IUDÆORUM cæremoniæ erant umbra futurorum, I Cor. 10, 1; II Cor. 3, 13; Hebr. 7, 17 † 8, 5 † 9, 1, 10, 23 † 10, 1.

IUDAS Iscariotes eligitur in apostolum, Matth. 10, 4, init pactum cum pharisæis; Luc. 22, 4, prodit Christum; Matth. 26, 20, 46; Marc. 14, 43; Joan. 18, 5, secundum prophetiam, Joan. 6, 70 † 1, 2, 4 † 13, 21 * suspendit se, Matth. 27, 4; Act. 1, 18.

Iudas Galilæus dispersus cum suis. Act. 5, 37.

Iudas et Silas cum Paulo et Barnaba Antiochiam mittuntur, Act. 15, 29, 27.

IUDAS Apostolus, Act. 1, 13. Vide *Thadeus*.

IUDICABUNT sancti de hoc mundo, Matth. 19, 28; I Cor. 6, 2; Jud. 14.

Iudicium perversum, Matth. 7, 1 † 12, 7; Luc. 6, 37 † 7, 33; Joan. 7, 24 † 9, 16; Act. 28, 4; Rom. 2, 1 † 14, 4, 13; I Cor. 4, 5; I Tim. 5, 21, Jac. 4, 11.

Iudicium Dei extremum, et quemadmodum Christus in fine mundi judicaturus sit. Vide *Dies novissimi*.

Iudicium hominum. Vide *Opinio*.

Iudicum officium et auctoritas, Luc. 18, 2 † 23, 1, 13, 23; Joan. 7, 24 † 8, 15; Jac. 2, 4.

Iudices Israel rexerunt 450 annos, Act. 13, 20.

Iudex universi mundi est Deus. Vide *Deus*.

IURARE quatenus liceat vel non liceat, et quam variis modis contingat, Matth. 5, 33 † 23, 16, 18, 20, 21, 22; Hebr. 6, 13, 16; Apoc. 10, 6.

Iurandum non est temere, nec per cælum, nec per terram nec per aliquid quod in iis est, Matth. 5, 34; Jac. 5, 22.

IUSTI vere in hac vita, Luc. 1, 6 † 15, 7; Joan. 8, 36 † 17, 17, 19; I Cor. 6, 11; Hebr. 12, 23 † I Petr. 2, 7; Ioan. 3, 1, 7; Apoc. 3, 4 † 14, 5. Vide *Peccatum*.

IUSTITIÆ summa perfectio non habetur in hac vita, in qua sine peccato non vivimus, Matth. 6, 12; Luc. 17, 3, 10; Rom. 3, 9, 23 † 7 *; Galat. 3, 22; Ephes. 2, 3; I Joan. 1, 8. Vide *Peccatum*.

Iustitia nostra est per Christum, et primam justificationem, peccatorumque

remissionem nulla præcedunt merita, Act. 10, 43 † 13, 39; Rom. 1, 17 † 3, 22, 24 † 5, 18 † 10, 4, 10; I Cor. 1, 30; Gal. 2. 16 † 3, 11 † 5, 5; Philip. 3, 9; Tit. 3, 7; I Petr. 3, 18.

IUSTIFICATIO qua quis ex justo fit justior, adscribitur bonis operibus. Rom. 2, 13; Jac. 2, 21, 24; Apoc. 22, 11.

Iustificatio impii non solum fidei adscribitur, sed etiam aliis virtutibus, ut spei, Rom. 8, 23, caritati, Luc. 7, 47; I Cor. 13, 4; Gal. 5, 6; I Petr. 4, 8; I Joan. 4, 7, 8, 9, pœnitentiæ operibus, Matth. 3, 2, 8; Luc. 7. ubi ponitur exemplum Magdalenæ, 15, exemplum filii prodigi, 18, exemplum publicani.

LABOR et dolor communis omnibus hominibus, Joan. 21, 3; Act. 18, 3 † 20, 34; I Cor. 4, 12; Ephes. 4, 28; I Thess. 2, 9 † 4, 1; II Thess. 3, 8, 12.

Laboranti merces debetur, Matth. 10, 10; Luc. 10, 7; I Cor. 9, 9, 14; I Tim. 5. 18; Jac. 5, 4.

LAUDANDUS Deus ante et post sumptum cibum. Vide *Gratia*.

Laudes Deo canendæ, Ephes. 5, 19; Coloss. 3, 16; Hebr. 13, 15; Jacob. 5, 13.

LAZARUS jacet ante ostium divitis epulonis, Luc. 16, 20.

Lazarus suscitatur a morte, Joan. 11, 43, persecutionem sustinet a Judæis, 12, 10.

LEPRA mundatur, Matth. 8, 2; Luc. 17, 14.

LEGIS natura, officium et operatio, Rom. 3, 20 † 4, 15 † 5, 20 † 7, 1, 7; Gal. 3, 19; I Tim. 1, 8; Hebr. 7, 18, 27.

Legem Dei sine spiritu ejus non possumus implere, Luc. 18, 22; Act. 15, 10; Rom. 8, 2, punitio vel merces eorum qui legem Dei prævaricantur, vel observant. Vide *Obedientia et Inobedientia*.

Legis cæremoniæ abrogantur per Christum, Matth. 11, 13; Marc. 15, 38; Act. 13, 38 † 15, 11; Rom. 6, 14 † 7, 4 † 8, 3; Galat. 3, 13 † 4, 5; Ephes. 2, 13; Col. 2, 14; I Petr. 1, 11, 18.

Lex nova christianorum consistit potissimum in caritate, Matth. 5, 44 † 7, 12 † 22, 36; Joan. 13, 34; Rom. 13, 10; Gal. 5, 14 † 6, 2; I Tim. 1, 5.

LIBER vitæ, Phil. 4, 3; Apoc. 3, 5 † 20, 12 † 21, 27.

LIBERUM arbitrium etiam post lapsum in homine mansit, I Cor. 3, 9 † 7, 37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, Matth. 3, 2, 3 † 11, 33 † 12, 28; Marc. 1, 3; Luc. 3, 4; Joan. 1, 23 † 7, 37; Act. 13, 19 † 8, 22 † 9, 6; Rom. 10, 13, 3; I Cor. 3, 9 † 15, 10; II Cor. 7, 1; Ephes. 5, 14; Phil. 2, 12,

13 † 4, 13; Col. 1, 29 † 3, 9, 10; I Tim. 4, 16; II Tim. 2, 21; Hebr. 4, 16 † 12, 12, 13; Jacob. 4, 8; I Petr. 1, 22; I Joan. 3, 3; Apoc. 3, 20.

Libertas evangelica, Joan. 8, 32; Rom. 6, 18 † 8, 2, 21; Galat. 5. 13; I Petr. 1, 18 † 2, 16; II Petr. 2, 19.

Libertas prava et improbanda, II Petr. 2, 18.

A LINGUA mala cavendum, I Cor. 15, 33; I Petr. 2, 1; Jacob. 1, 19 † 3, 5, 8 † 4, 11. Vide *Detractio*.

Lingua discrete moderanda, Matth. 12, 36; Luc. 9, 45; Jacob. 1, 19 † 3, 2; I Petr. 3, 10. Vide *Loquenda*.

LONGANIMITAS. Vide *Patientia*.

LOQUENDA sunt vera, honesta, et quæ audientibus prodesse queant, Matth. 5, 37 † 12, 36; Ephes. 4, 29 † 5, 23; Coloss. 3, 8; I Petr. 3, 10, quomodo loquendum, Coloss. 4, 6.

LOT liberatur ab incendio Sodomorum, II Petr. 2, 7, uxor ejus mutatur in statuam salis, Luc. 17, 32.

LOTIO pedum, Joan. 13, 4, 14; I Tim. 5, 10.

LUCAS medicus, Col. 4, 14, manet cum Paulo, II Tim. 4, 11.

LUX est Christus, Joan. 1, 5 † 8, 12 † 9, 5 † 12, 35, 46; I Joan. 1, 5 † 2, 8.

Lux sunt christiani, Matth. 5, 15; Rom. 2, 19; Phil. 2, 15.

LYDIA purpuraria credit in Christum, Act. 16, 14.

MACEDONIA mittit eleemosynas pauperibus Jerosolymitanis, Rom. 15, 26; II Cor. 8, 1. Paulus vocatur in Macedoniam, Act. 16, 9.

MAGDALENA. Vide *Maria*.

MAGI primitiæ gentium Christum adorant, Matth. 2, 11.

Magia. Vide *Incantationes*.

MALCHO præcidit Petrus auriculam, Joan. 18, 10.

MALEDICTIO et benedictio, Jac. 3, 10, maledictiones filii, II Petr. 2, 14.

MALUM non est reddendum pro malo, Rom. 12, 14, 17; I Cor. 4, 12; I Thess. 5, 15; I Petr. 3, 9.

Malorum consortium vitandum, II Cor. 6, 14; II Joan. 10; Apoc. 18, 7.

Malum culpæ summe aversatur Deus, tantum abest ut eum auctorem habeat, Rom. 9, 14; II Cor. 6, 15; Jac. 1, 13.

Malos rectores et præpositos permittit Deus ob peccata populi, II Thess. 2, 11, jubetque obedientiam illis præstare, Matth. 23, 3.

Malorum etiam ministrorum opera utitur Deus, Matth. 7, 22; Marc. 9. 38; Luc. 9, 49.

MANASSES filius Ezechiæ, Matth. 1, 10, appellatur Her. Luc. 3, 28.

MANENDUM est nobis in Christo, Joan. 15, 4; Rom. 8, 1; I Cor. 4, 15 † 12, 13;

Coloss. 2, 6; I Joan. 2, 6, 28 † 3, 24 † 4, 13.

MANNA, Joan. 6, 31.

MANSUETUDO, Matth. 5, 4 † 1, 29; Galat. 5, 23 † 6, 1; Ephes. 4, 2; Coloss. 3, 12; II Tim. 2, 25; Tit. 3, 2.

MARE sedatur verbis Christi, Matth. 8, 26.

MARIA vocatur, et est mater Domini, Luc. 1, 43, mater Jesu; Matth. 2, 13; Joan. 19, 25.

Mariæ perpetua virginitas significatur, Matth. 1, 20; Luc. 1, 35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide dives, Luc. 1, 38, 45; Joan. 2, 5, spe plena, Joan. 2, 5, caritate perfecta, Luc. 1, 56 † 2, 7; Joan. 2, 3 † 19, 15, casta, vide supra. Mariæ perpetua virginitas, castitatem vovit perpetuam, Luc. 1, 35, humilis, Luc. 1, 38, 48, misericors, Joan. 2, 3, prudens, Luc. 2, 19, modesta, Luc. 2, 49, pia, Luc. 1, 46, 47, benigna, Luc. 1, 40, fortis, Joan. 19, 25, sapiens, Joan. 2, 5, pauper, Matth. 2, 11; Luc. 2, 7, 24, patiens, Matth. 2, 13; Luc. 2, 35; virtute præcellens omnes, Luc. 1, 28, 48.

Maria salutatur ab angelo, Luc. 1, 28, visitat Elisabeth, et laudat Deum, Luc. 1, 39, 46, proficiscitur cum Joseph in Bethleem, Luc. 2, 4, in Ægyptum, Matth. 2, 14, revertitur inde in terram Israel, Matth. 2, 14, invenit Christum in templo, Luc. 2, 46, assistit cruci, et apostolo Joanni commendatur, Joan. 19, 25, manet cum apostolis, Act. 1, 14.

Maria Magdalena deflet sua peccata, Luc. 7, 38, obtinet peccatorum remissionem, Luc. 7, 48, liberata septem dæmoniis, adhæret et ministrat Christo, Luc. 8, 2, 3, ungit Dominum, Matth. 26, 6; Marc. 14, 3; Joan. 11, 2 † 12, 3, adest Christo in cruce morienti, Joan. 19, 25, stat ad monumentum plorans, Joan. 20, 11. Christus ei apparet post resurrectionem, Marc. 16, 9; Joan. 20, 14, nuntiat resurrectionem discipulis, Joan. 20, 18.

MARITI officium et auctoritas in uxorem, I Cor. 7 *, † 11, 2, 10; Ephes. 5, 22; Col. 3, 18; Tit. 2, 4; I Tim. 2, 11; I Petr. 3, 1.

MARTHA hospitio excipit Dominum, Luc. 10, 39, ostendit suam fidem, Joan. 11, 27.

MATHIAS eligitur in apostolum, Act. 1, 26.

MATRIMONIUM, Matth. 5, 3 † 19, 3, 5 † 22, 24, 30; Marc. 6, 18 † 10, 2, 6, 7, 8, 9 † 2, 20 *; Luc. 2, 5 † 3, 19, † 16, 18 † 20, 34; Joan. 2, 1, 2; Rom. 7, 2, 3; I Cor. 7 *; Ephes. 5, 31, 32; I Tim. 3, 2 † 5, 9; Hebr. 8. 4; I Petr. 3, 1.

Matrimonium indissolubile, Matth. 5, 32 † 19, 7; Marc. 10, 11; Luc. 16, 18; I Cor. 7, 10.

Matrimonium spiritale. Quære *Connubium*.

Matrimonium cujus rei sacramentum, Ephes. 4, 32. confert gratiam et sanctificationem, I Thess. 4, 4.

MATTHÆUS publicanus vocatur, Matth. 9, 9 † 10, 3, appellatur Levi filius Alphæi, Marc. 2, 14; Luc. 5, 27.

MELCHISEDECH sacerdos, et rex Salem, Hebr. 7, 1.

MENDACIUM, Joan. 8, 44; Act. 5, 4, 8; Ephes. 4, 25; Coloss. 3, 9. Vide *Testimonium*.

MENSURA qua mensi fuerimus remetietur nobis, Matth. 7, 2; Marc. 4, 24; Luc. 6, 33.

MERCES debetur operibus, Matth. 6, 1 † 10, 41, 3 † 20, 8; Marc. 9, 41; Luc. 6, 35 † 10, 7; Joan. 4, 36; Rom. 4, 4; I Cor. 3, 8; I Tim. 5, 18; Apoc. 22, 1.

MESSIAS, id est Christus, et verus unctus est Dominus noster Jesus, Joan. 1, 4 † 4, 25 † 7, 41 † 11, 27; Matth. 26, 64; Marc. 14, 62; Luc. 22, 67; Act. 17, 3 † 18, 28 † 19, 4; I Joan. 5, 1.

MICHAEL pugnat cum diabolo, Jud. 9, Apoc. 1, 7.

MILITARE. Vide *Bellum*.

MINISTRORUM etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas, Matth. 7, 22; Marc. 9, 38; Luc. 9, 49, quos et jubet audiri, Matth. 23, 3.

MIRACULA operatur Deus per sanctos et eorum reliquias. Vide *Sancti* et *Reliquiæ*.

MISERICORDIA. Vide *Bonitas Dei*, item *Caritas*.

Misericordiæ opera proximo exhibenda, Matth. 5, 7 † 9, 14 † 10, 4 † 18, 33 † 25, 41; Marc. 9, 40; Luc. 6, 35 † 11, 33; Rom. 12, 13; Galat. 6, 12; Col. 3, 12; Tim. 5, 10. Quære *Eleemosyna*.

MISSÆ sacrificium a Christo institutum, Luc. 22, 19, et ab ejus discipulis usitatum, Act. 13, 2.

Missæ sacrificii mentionem facit Paulus, I Cor. 10, 16 † 11, 23 *.

MORBUS. Vide *Ægrotatio*.

MORS est pœna peccati, Rom. 5, 12, 17 † 6, 23; I Cor. 15, 21; Eph. 2, 2; Col. 2, 13; I Tim. 5, 6; Jac. 1, 15.

Mors et certus dies mortis omni homini constitutus est, Joan. 7, 30 † 8, 20; Rom. 5, 12 † 6, 23; Hebr. 9, 27.

Mortis hora incertissima, Matth. 24, 43; Luc. 12, 40; I Thess. 2, 2; Jac. 4, 13.

Mors corporis, justis est quasi somnus quidam, et dormitio, Matth. 9, 4; Joan. 11, 11; Act. 7, 60 † 13, 36; I Cor. 11, 29; I Thess. 4, 13.

Mortem nostram sua morte devicit Christus, Rom. 6, 9; I Cor. 15, 54; II Tim. 1, 10; Hebr. 2, 14; Apoc. 21, 4.

Mortem qui sibi intulerint, Matth. 27, 5; Act. 1, 18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibea-

tur, Matth. 9, 3; Luc. 7, 13; Joan. 11, 35; Act. 8, 2 † 9, 39; II Thess. 4, 13.

Mortui ad vitam revocantur, Matth. 9, 25 † 27, 52; Marc. 5, 41; Luc. 7, 13 † 8, 54; Joan. 11, 43; Act. 9, 40 † 20, 10.

Mortuorum sepultura. Vide *Sepeliendi mortui*.

Mortuorum suffragia. Vide *Purgatorium*.

MOYSES, II Cor. 3, 7, 13, 15, apparet in tranfiguratione Christi, Matth. 17, 3; Luc. 9, 30, diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moysi corpore, Jud. 9.

MUNDI corde, Matth. 5, 8; I Petr. 1, 22.

Mundities interior et exterior commendatur, Matth. 23, 25; Luc. 11, 39; II Cor. 7, 1.

MURMURATORES quos imitentur, et quæ illis pœna metuenda, Matth. 20, 12; Luc. 15, 2 † 19, 7; Joan. 6, 41; Act. 6, 1; I Cor. 10, 10; Jud. 16.

NAAMAN militum præfectus apud regem Syriæ mundatur a lepra, Luc. 4, 27.

NATHAN appellatur Mathatha, Luc. 4, 27.

NATHANAEL videtur a Christo, Joan. 1, 47. Christus manifestat se ipsi Nathanael, 21, 2.

NEGOTIATIO. Vide *Emere* et *Vendere*.

NICODEMUS occultus discipulus Christi, Joan. 3, 5 † 7, 50 † 19, 39.

NINIVE stabit in judicio, et condemnabit obcæcatos Judæos, Matth. 12, 41.

NOE præco divinæ justitiæ, II Petr. 2, 5.

NOVUM Testamentum, Matth. 26, 28; Marc. 14, 24; Luc. 22, 20; I Cor. 11, 24; Hebr. 8, 8 † 9, 15, 10, 16 † 13, 20.

Novum cælum et nova terra post mundi innovationem, II Petr. 3, 13; Apoc. 21, 1.

NUDI vestiendi, Matth. 25, 26, 39. Vide *Misericordia*.

OBED filius Booz ex Ruth, Matth. 1, 5.

OBEDIENDUM Deo ejusque præceptis, et quæ obedientibus sit constituta merces, Matth. 4, 19 † 7, 24 † 8, 21 † 15, 3 † 17, 5 † 25, 3; Luc. 5, 4 † 10, 16; Joan. 2, 7; Act. 4, 19 † 5, 32; Phil. 2, 8, 12; I Thess. 4, 3 † 5, 18; I Petr. 1, 22; Jac. 1, 22.

Obedientia inferiorum erga superiores. Vide *Subditorum officium*.

OBLATIONES impiorum, Matth. 9, 13 † 22, 7; Marc. 12, 33; Hebr. 10, 5.

OCCIDERE. Vide *Homicidium*.

OCULUS simplex et rectus, Matth. 6, 22; Luc. 11, 34.

Oculus nequam, Matth. 6, 22; Marc. 7, 22; Luc. 11, 34; Joan. 2, 16.

Oculorum custodia quantopere sit necessaria ad vi-

tanda peccata, Matth. 5, 28; II Petr. 2, 14.

Oculus mentis vel intellectus, Luc. 24, 29; Act. 26, 18; Ephes. 1, 18.

ODIUM. Vide *Invidia*.

Odio habenda malitia, Rom. 12, 9.

OFFICIUM subditorum. Vide *Subditorum*.

ONESIPHORO optat Paulus misericordiam, II Tim. 1, 16.

OPERUM merita et retributio seu memores, Matth. 5, 12 † 10, 42 † 16, 27 † 25, 34; Rom. 2, 6; I Cor. 15, 28; II Cor. 5, 10; II Tim. 4, 8; Hebr. 6, 10 † 10, 35 † 11, 26; Jac. 2, 21; Apoc. 28, 7, 8 † 22, 12.

Operari bene propter mercedem et retributionem licitum est, Matth. 5, 12; II Tim. 4, 8; Hebr. 11, 26, non in quolibet opere homo peccat, II Petr. 1, 10; I Joan. 3, 6, 9 † 5, 18.

Opera bona quæ sint. Vide *Bona opera*.

Opera a nobis proximo exhibita tanquam sibi facta reputat Deus, sive bona sint sive mala, Matth. 25, 40, Act. 9, 5; I Cor. 8, 12.

OPINIONES et cogitationes hominum frequenter sunt erroneæ, Matth. 3, 14 † 16, 22; Marc. 8, 32; Joan. 12, 4 † 13, 8.

ORARE in nomine Jesu, Joan. 14, 13 † 15, 16 † 16, 23, 26; I Joan. 5, 14.

Orare quemadmodum oporteat frequenter ignoramus, Matth. 20, 20; Marc. 10, 35; Rom. 8, 26; Jac. 4, 3.

Orare nocte et die, Luc. 18, 1; I Thess. 3, 10; I Tim. 5, 5; II Tim. 1, 3.

Orare sine intermissione, Matth. 7, 7; Luc. 11, 9 † 18, 1; Act. 10, 2; Ephes. 6, 18; Coloss. 4, 2; I Thess. 5, 17.

Orare ut fidei prædicatio successus habeat felices, Ephes. 6, 19; Coloss. 4, 3; II Thess. 3, 1.

Orare alium pro alio, Ephes. 6, 18; Coloss. 4, 2; I Thess. 5, 25; II Thess. 3, 1; I Tim. 2, 1; Jac. 5, 16.

Orare pro inimicis, Matth. 5, 44; Luc. 6, 28 † 23, 34; Act. 7, 60.

Orare sanctos cum Christo regnantes. Vide *Sanctos*.

Orare pro defunctis. Vide *Purgatorium*.

Oratio quomodo, quando, cui et ubi fieri debeat, et quid petendum, Matth. 6, 5, 9 † 7, 7 † 18, 19 † 20, 20 † 21, 22 † 26, 38; Marc. 11, 24 † 13, 33; Luc. 11, 2, 9 † 18, 1 † 22, 40; Joan. 4, 23 † 9, 31 † 14, 13 † 15, 7 † 16, 23; Act. 1, 14 † 2, 42 † 4, 24, 31 † 10, 2 † 11, 23; Rom. 8, 27 † 12, 12; I Cor. 14, 13; Ephes. 6, 18; Col. 4, 2; I Thess. 5, 17; I Tim. 2, 1; Hebr. 13, 18; I Petr. 3, 12; I Joan. 5, 4; Jac. 1, 6 † 4, 3 † 5, 13; Apoc. 19, 10 † 22, 9.

Orationes quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Joan. 9, 31; Act. 10, 4.

Orationes quorumdam quare non exaudiat Deus, Joan. 9, 31; Hebr. 12, 17; Jac. 4, 3.

Orationum sanctorum exempla, Act. 4, 24.

ORDINIS sacramentum, Joan. 20, 22; I Tim. 4, 14 † 5, 22; II Tim. 1, 6; Tit. 1, 5.

OSCULUM pudicum, pacis et charitatis symbolum, Luc. 15, 20; Act. 20, 37; Rom. 16, 15; I Cor. 16, 20; II Cor. 13, 12; I Thess. 5, 26; I Petr. 5, 14.

OTIUM. Vide *Acedia*.

OZIAS, Matth. 1, 8, 9.

PARENTUM officium, Matth. 10, 37; Ephes. 6, 4; Col. 3, 21; II Tim. 3, 15; Tit. 2, 4.

PASCHÆ festi institutio et celebratio, Matth. 26, 19; Marc. 14, 12; Luc. 22, 7.

PASTORES, præceptores, et alii præfecti qua debeant esse sollicitudine et cura in eos quos suæ fidei commissos habent, Matth. 18, 12 † 24, 45; Luc. 15, 4; Joan. 10, 11 * † 13, 1 * † 17, 9, 11 *, † 18, 8; Act. 20, 22, 28, 31; Rom. 9, 2, 3 † 12, 7, 8; I Cor. 4, 14; II Cor. 11, 28, 29; Gal. 3, 19.

PATIENS et longanimis est Deus, Matth. 18, 27; Rom. 2, 4; I Tim. 1, 16; II Petr. 4, 9.

Patientia et longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Matth. 5, 39; Rom. 5, 3 † 12, 12 † 15, 4; II Cor. 6, 4; Gal. 5, 22; Ephes. 4, 2; I Thess. 5, 14; II Thess. 1, 4, 7; I Tim. 6, 11; II Tim. 2, 3, 12; I Petr. 1, 6 † 2, 19 † 3, 14, 17 * 4, 1; II Petr. 1, 6; Hebr. 10, 36 † 11, 25 † 12, 1; Jac. 5, 7.

PAUPERES. Vide *Eleemosyna*.

PAULUS Judæus ex tribu Benjamin, Rom. 11, 1; Phil. 3, 5, natus et educatus Tarsi, Act. 22, 3, persequitur christianos, 9, 1; Gal. 1, 13; I Tim. 1, 13, conversio ejus singularis, Act. 9 *,

Paulus doctor gentium, Rom. 11, 13 † 15, 16; Gal. 2, 2, 8; I Tim. 2, 7; II Tim. 1, 11, prædicat Antiochiæ, Act. 13, 16 *; Iconiæ, 14, 1; Lystr. 14, 6, 13; Thess. 17, 1; Beroeæ, 17, 10; Athenis, 17, 22, 28; Cor. 18, 1.

Vocatur in Macedoniam, Act. 16, 9, capitur, 21, 27, deducitur Cæsaream, 23, 23, 50, vehitur Romam, 27 *, 28 *, sistitur Neroni, II Tim. 4, 22.

Paulus nemini voluit esse oneri, Act. 20, 33; II Cor. 11, 9, 11 † 12, 13; I Thess. 2, 9, 11; Tim. Thess. 3, 8, vocabatur olim Saulus, Act. 7, 59 † 9, 1 † 13, 1.

PAX quædam temporalis, quædam æterna, Matth. 5, 9; Marc. 9, 50; Luc, 14, 32; Act. 9, 31; Rom. 12, 18; I Cor. 14, 33; Ephes. 4, 3; II Tim. 2, 22; I Petr. 3, 11;

Hebr. 12, 4; Jac. 3, 18; Apoc. 6, 4.

Pax interna qualis est inter Deum et ejus amicos, Luc. 2, 14 † 24, 39; Joan. 14, 17 † 16, 33 † 20, 19; Act. 10, 36; Rom. 5, 1; Ephes. 2, 14; Philipp. 4, 7.

Pacem et misericordiam promittunt mendaces prophetæ, I Thess. 5, 3.

PECCATI origo, Rom. 5, 12; I Cor. 15, 21.

Peccatum originale, Rom. 3, 9, 23 † 5, 12 *, effectus ejus, Rom. 5, 12, 17 † 6, 23 † 7, 8, 11, 13, 17 *; Gal. 5, 17; Ephes. 2, 3, tollitur ejus reatus per Christum, Joan. 1, 29; Rom, 3, 23, 24 † 5, 9, 15, 17, 18, 19 † 6, 3 † 7, 24 † 8, 1, 2; Gal. 3, 22; Ephes. 2, 5.

Peccatum solus Deus propria auctoritate remittere potest, Matth. 9, 2; Marc. 2, 5; Luc. 5, 20 † 7, 48.

Peccatum sacerdos remittit auctoritate divina, Matth. 18, 18; Joan. 20, 23.

Peccatum remittitur per Christum, Matth. 1, 21 † 9, 2, 2 † 11, 28 † 20, 28 † 26, 27; Marc. 2, 5; Luc. 24, 46; Joan. 1, 29; Act. 2, 38 † 4, 12 † 10, 35, 44 † 13, 38; Rom. 4, 25 † 5, 9; I Cor. 6, 11 † 15, 3; II Cor. 5, 21; Gal. 1, 4; Col. 1, 14; Ephes. 1, 7 † 5, 25; I Tim. 1, 15; Tit. 2, 14; I Petr. 1, 18 † 2, 14 † 3, 18 † 4, 1; Hebr. 1, 3 † 9, 12, 14; I Joan. 1, 7 † 2, 12 † 3, 5; Apoc. 1, 5.

Peccatum in Spiritum sanctum, Matth. 12, 31; Marc. 3, 28; Luc. 11, 15 † 12, 10; Hebr. 6, 6 † 10, 26; I Joan. 5, 16.

Peccatum vindictam clamans, Jac. 5, 4.

Peccanti in nos fratri condonandum. Vide *Remittendum*.

Peccatum contra naturam, Rom. 1, 27; I Cor. 6, 10; I Tim. 1, 10.

Peccatum ex ignorantia, Luc. 23, 34; Joan. 9, 41 † 15, 24; Act. 3, 17; I Tim. 1, 13.

Peccatum ex malitia et data opera, Matth. 28, 13; Joan. 11, 49; Act. 4, 18; Hebr. 6, 5 † 10, 16.

Peccatorum confessio. Vide supra *Confessio*.

Peccatum non solum non imputatur, sed etiam vere remittitur, et anima abluitur ac mundatur, Act. 2, 38; I Cor. 6, 11; II Petr. 1, 9; I Joan. 1, 9.

PECULIUM Dei ejus populus, Joan. 1, 11; Ephes. 1, 14; I Petr. 2, 9.

PEDUM lotio. Vide supra *Lotio*.

PEREGRINI sumus et advenæ in hac vita, II Cor. 5, 8; Phil. 3, 20; Hebr. 11, 13; I Petr. 2, 11.

PERIURII et falsi crimen, Matth. 26, 72; I Tim. 1, 10.

PERSEVERANTIA, Matth. 10, 22 † 15, 22 † 24, 13; Luc. 9, 54; Joan. 6, 62; Act. 2, 42 † 11, 23 † 13, 43 † 14, 21; Hebr. 3 *; II Petr.

2, 20; I Joan. 2, 24; Apoc. 2, 16.

PERSECUTIO. Vide *Crux*.

PERSONARUM acceptio illicita, nec Deus persona respicit, Matth. 22, 16; Marc. 12, 14; Luc. 20, 21; Act. 10, 34; Rom. 2, 11; Gal. 2, 6; Ephes. 6, 9; Col. 3, 25; I Petr. 1, 17; Jac. 2, 9.

PETERE. Vide *Orare*.

PETRUS a Christo vocatur, Matth. 4, 18, confitetur Christum, 16, 16, appellatur Simon, 4, 18 † 10, 2; Joan. 20, 2, appellatur Cephas, Joan. 1, 42; I Cor. 2, 12 † 3, 22 † 9, 5; Gal. 2, 9, appellatur Simon Bar-Jona et Simon Joannis, Matth. 16, 17; Joan. 21; 15, negat Christum, et de negatione facta pœnitentiam agit, Matth. 26, 69, 70, 72, 75, prædicat et loquitur, Act. 1, 16 *, † 2 *, † 3, 12 *, † 4, 1 † 10, 34, sanat claudum, 3, 4, conjicitur in carcerem, 12, 3.

Petrus primus apostolorum, Matth. 10, 2 † 16, 18 † 16, 24 *; Luc. 22, 31 *; Joan. 21, 16 *.

PHARISÆUS invitat Christum, Luc. 7, 36.

Pharisæus et publicanus orant simul in templo, Luc. 18, 19.

Pharisæi graviter increpantur, Matth. 3, 7 † 7, 1 † 16, 4 † 23 *; Joan. 8, 44; Act. 7, 51 † 23, 3; Phil. 3, 2.

PHIGELLUS et Hermogenes avertuntur a Paulo, II Tim. 1, 15.

PHILIPPUS vocatur a Christo, Joan. 1, 43, recensetur inter apostolos, Matth. 10, 3, cupit videre Patrem, Joan. 4, 8.

Philippus diaconus eligitur, Act. 6, 5, prædicat in Samaria, Act. 8, 5, baptizat Æthiopem eunuchum, Act. 8, 37, suscipit Paulum et socios ejus hospitio, Act. 21, 8.

PIETAS. Vide *Bona opera*.

PIGNUS salutis nostræ est Spiritus Sanctus, Rom. 8, 16; II Cor. 1, 22; † 5, 5; Ephes. 1, 13 † 4, 30.

PIGRITIA. Vide *Acedia*.

PILATUS et Herodes fiunt amici, Luc. 12, 23.

Pilatus Christum innocentem morti addicit, Matth. 27, 26; Joan. 19, 16.

PŒNITENTIA et satisfactio pro peccatis, Matth. 3, 8; Luc. 3, 8; Act. 2, 38 † 8, 22; II Cor. 7, 10.

Pœnitentia prædicatur, Jer. 7, 3; Matth. 3, 2 † 4, 17; Luc. 3, 3, 8 † 13, 3 † 24, 47; Act. 2, 38 † 3, 19 † 8, 21 † 17, 30 † 20, 22 † 26, 20.

Pœnitentiæ veræ, et non fictæ, promissa est venia, Luc. 15, 18; Act. 3, 19 † 26, 18, 20.

Pœnitentiæ veræ exempla, Matth. 26, 75; Luc. 7, 37, 44 † 15, 18 † 18, 13 † 19, 8 † 22, 62 † 23, 41; Act. 2, 37.

Pœnitentiæ falsæ exempla, Matth. 27, 4; Act. 8, 13, 23; Hebr. 12, 17.

PRÆDICATORES. Vide *Concionatores*.

PRÆFECTI. Vide *Superiores* et *Pastores*.

PRECARI. Vide *Orare*.

Primogenitum omne Deo consecratur, Luc. 2, 23.

Primogeniti aliquando a Deo rejiciuntur, Rom. 9, 13.

PRODITIO, et ejus punitio, Matth. 26, 14, 47.

PROMISSIO. Vide *Votum*.

Promissiones Dei cum conditione fiunt, Marc. 16, 16; Joan. 3, 16, 36 † 6, 47 † 8, 31 † 13, 17 † 15, 7, 14; Rom. 8, 17; Col. 1, 23; Hebr. 3, 14; II Petr. 1, 4; Apoc. 2 *, † 3 *, † 21, 7.

PROPHETÆ. Vide *Concionatores*.

PROVIDENTIA. Vide *Dei Gubernatio et providentia*.

PSEUDOPROPHETÆ, et eorum punitio, et quod non sint audiendi, Matth. 7, 15 † 24, 11; Luc. 12, 1; Act. 20, 29; Cor. 15, 12; Phil. 3, 2; Col. 2, 8; I Tim. 4. 1; II Tim. 2, 17 † 3, 1; II Petr. 2 *; 1 Joan. 4, 1; Jud. 4, 8 *.

PUBLIUS suscipit hospitio Paulum, Act. 28, 8.

PURGATORIUM, id est locum ubi sunt animæ quæ vivorum precibus et operibus juvari possunt, et purgantur, esse confirmatur, Matth. 5, 25 † 12, 32; I Cor. 3, 16; Phil. 2, 10; II Tim. 1, 18; I Joan. 5, 16; Apoc. 5, 3, 13.

QUADRAGESIMALIS jejunii exemplum, Christus, Matth. 4, 2. Vide *Jejunium*.

QUÆSTIONES inutiles quæ sunt vitandæ, Matth. 24, 3; Joan. 6, 52 † 21, 21; Act. 1, 6; I Tim. 1, 4 † 6, 3; II Tim. 2, 16; Tit. 3, 9.

QUIESCENDUM a peccatis, Rom. 6, 6 *; Gal. 2, 18.

Quies continget populo Dei, Hebr. 4, 9. 10.

Quietem et pacem certam consequentur justi, Luc. 16, 22; Apoc. 14, 13.

Quietem invenire animæ suæ, Matth. 11, 29.

RAHAB uxor Salomon, Matth. 1, 5.

RATIONEM Deo quisque pro se redditurus est, Matth. 12, 36 † 18, 23 † 25, 31 *; Rom. 14, 22; II Cor. 5, 10.

REDIMERE novit Deus suos multis modis ex angustia, II Petr. 2, 9.

REGENERATIO. Vide *Homo*.

Regeneratio est immutatio carnis in Spiritum, Joan. 3, 5, carnalium affectionum in spiritalem affectum, Rom. 8, 5, 13, infidelitatis in fidem, Joan. 1, 12; Gal. 3, 26; I Joan. 5, 1, innovatio mentis per Spiritum Sanctum, Tit. 3, 5; Gal. 4, 6, atque adeo carnalis naturæ in divinam naturam, II Petr. 1, 4;

Col. 2, 11, ut qui mali fuimus, sanctificemur, I Cor. 6, 11; Ephes. 5, 8.

Regenerati interius, etiam exterius in novitate vitæ ambulabunt, Rom. 6 *, † 7, 6 * 12, 1; Ephes. 4, 22; Col. 3, 9; I Cor. 5, 7; II Cor. 5, 15; I Petr. 4, 1.

REGNUM Dei vim patitur, Matth. 11, 12; Luc. 16, 16; Gal. 5, 16; Apoc. 2 *, † 3 *, † 21, 7.

Regnum Dei spirituale, internum et æternum, Matth. 13 *; Luc. 1, 28 † 12, 31, 32 † 22, 29 † 23, 2; Joan. 6, 14 † 12, 14, 34 † 18, 33, 36; Tim. 1, 17; Hebr. 1, 8 † 2, 9.

RELINQUENTES omnia propter Christum centuplum recipient, Matth. 19, 29; Marc. 10, 29; Luc. 18, 29.

RELIQUIÆ et vestes sanctorum quam vim a Deo habeant, quidque per eas operetur Deus, ut fimbria Christi, Matth. 9, 20 † 14, 36, sudaria Pauli, Act. 19, 12, umbra Petri, Act. 5, 15.

REMITTENDUM proximo in nos peccanti, Matth. 5, 23 † 6, 13 † 18, 22, 35; Luc. 17, 3; Ephes. 4, 32; Col. 3, 13.

REPUDII libellus, Matth. 5, 30 † 19, 7; Marc. 10, 4.

RESURRECTIO mortuorum, et carnis ad gloriam facta mutatio, Matth. 22, 23, 31; Luc. 20, 35; Joan. 5, 21, 28 † 6, 39 † 11, 24; Act. 24, 15; I Cor. 15 *; II Cor. 4, 14 † 5 *; Col. 3, 4; Phil. 3, 21 † 4, 3; I Thess. 4, 13, 16; II Tim. 2, 11; Apoc. 20, 12.

REVELATIONES et visiones. Vide *Apparitiones*.

ROMANORUM christianorum laus, Rom. 1, 8.

Romanos destructuros Jerusalem et templum Domini, Luc. 19, 41 † 21, 20; Joan. 11, 48.

RUTH Moabitis, Matth. 1, 5.

SABBATUM, Matth. 12, 1, 10; Marc. 2, 23 † 3, 2 † 6, 2; Luc. 4, 16, 31 † 6, 1 † 13, 11, 14 † 14, 1; Joan. 5, 10 † 7, 22 † 9, 14; Act. 13, 14, 27, 44 † 15, 21 † 18, 4 † 20, 7; I Cor. 16, 2; Hebr. 4, 4, 10.

SACERDOTES legis, et horum munus, Hebr. 5, 7 † 10, 11.

Sacrificium novi Testamenti celebrabitur donec veniat Dominus, I Cor. 11, 26. Quære *Missæ sacrificium* et *Oblatio*.

SADDUCÆI negant mortuorum resurrectionem, Matth. 22, 23; Act. 4, 1 † 23, 8.

SAMARIA nolebat recipere verbum Dei, Luc. 9, 52, recipit verbum Dei, Act. 8, 5.

Samaritanus miseretur vulnerati, Luc. 10, 33.

Samaritana loquitur cum Christo apud puteum, Joan. 4, 7.

SANCTUS est Deus, Apoc. 4, 8.

Sancti et mundi esse debemus, Ephes. 5, 26; I Thess. 4, 3; I Petr. 1, 16, qui sanctus, sanctificetur adhuc, Apoc. 22, 11.

Sanctum Domini, Matth. 7, 6; Luc. 1, 31.

Sancti pro nobis orant, Apoc. 5, 8 † 8, 3.

Sanctos oramus sine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent, sicut et petimus ab aliis hominibus preces, ut Paulus, Rom. 15, 30; Col. 4, 3; Ephes. 6, 19; I Thess. 5, 25; II Thess. 3, 1; Hebr. 13, 1. Nec mirum sanctos nostras preces cognoscere, quia sunt sicut angeli Dei, Matth. 22, 30; Luc. 15, 10, et offerunt Deo nostras preces, Apoc. 5, 8 † 8, 3.

Sanctorum ministerio aliquando tribuitur quod soli Deo præcipue convenit, Matth. 18, 16, 18; Joan. 20, 13; Rom. 11, 14; I Cor. 9, 20, 21; I Tim. 4, 16; Jac. 5, 19. Vide *Titulum, Deo soli attributa,* etc.

Sancti sunt cum Christo in cælis regnantes, Joan. 12, 26 † 17, 24; II Cor. 5, 8; Phil. 1, 23; Ap. 3, 21 † 7, 9 † 14, 13.

Sancti etiam vita defuncti recte a nobis laudantur, Joan. 12, 26.

Sancti judicabunt. Quære *Judicabunt.*

Sancti faciunt miracula; Elias claudit cælum ne pluat, Jac. 5, 17, aperit clausum, Jac. 5, 18.

Apostoli ejiciunt dæmonia, Marc. 6, 13 † 16, 17; Luc. 10, 17. Joannes et Petrus sanant claudum, Act. 3, 6. Petrus excitat Tabitham, 9, 41, etiam sola sua umbra sanat, 5, 15. Paulus restituit claudum, 14, 9, etiam per sudaria curat infirmos, 19, 12, reddit vitæ puerum ex lapsu mortuum, 20, 10.

Sancti plura quoque alia facere miracula, quæ longum esset enumerare, Hebr. 11, 32.

SANGUINIS conspersio, Hebr. 9, 13, 14, 19, 21, 22.

Sanguinis Christi conspersio, Hebr. 9, 14 † 10, 19 † 12, 24; I Petr. 1, 22.

Sanguinis ejus prohibitus, Act. 15, 20 † 21, 25.

Sanguinis fluxus sistitur, Matth. 9, 20.

Sanguinis innocentis effusio, Matth. 23, 34; Luc. 11, 50; Apoc. 6, 10 † 18, 24.

Sanguinis innocentis effusio clamat vindictam coram Deo, Apoc. 6, 10.

Sanguine Christi empti sumus, 1, Cor. 6, 20 † 7, 23; Act. 20, 28; I Petr. 1, 18; Apoc. 5, 9.

SAPIENTIÆ divinæ origo, proprietas, laus, et utilitas, Luc. 21, 15; Rom. 11, 33; I Cor. 1, 17 † 2, 6, 10 † 3, 19; Col. 2, 3; Jac. 1, 5 † 3, 15.

SAPHIRA mentitur Spiritui Sancto, et cadit in terram mortua, Act. 5, 1, 8.

SATISFACTIO. Vide *Pœnitentia*.

SAUL de tribu Benjamin ungitur in regem a Samuele, Act. 13, 21.

SCANDALUM seu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum, Matth. 17, 27 † 18, 6; Marc. 9, 42; Luc. 17, 1; Rom. 14, 1, 15; I Cor. 8 * †, 10, 32; II Cor. 6, 3; I Thess. 5, 22, quicumque nobis scandalo esse possent, vitabimus, Matth. 5, 29 † 16, 22; Marc. 9, 42; Rom. 16, 17.

SCIENTIA Dei. Vide *Dei*.

SCRIPTURA sacra unde sit et quis ejus usus, Matth. 4, 4 † 22, 29; Luc. 4, 4 † 16, 29; Joan. 5, 39 † 10, 44 † 20, 30; Act. 15, 21 † 17, 11; Rom. 1, 2 † 4, 23 † 15, 4; I Cor. 9, 9 † 10, 11 † 15, 3; II Tim. 3, 15; II Petr. 1, 20 † 3, 1; Apoc. 1, 19.

Scriptura difficilis intellectu, II Petr. 3, 16, nec omnia scriptis apostoli mandarunt, Joan. 20, 30 † 21, 25; I Cor. 11, 34; II Thess. 3, 14; II Joan. 12, 3, 13.

SEPELIRE mortuos, opus misericordiæ, Matth. 14, 12 † 27, 58; Joan. 19, 39; Act. 13, 29; I Cor. 15, 4.

SERPENS æneus erigitur, cujus typum gesserit, Joan. 14.

SIGNA futurorum, Luc. 2, 12.

Signa et miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, justitia, et bonitas Dei innotescat, Matth. 8, 26 † 9. 2 † 14, 28.

SILAS cum Paulo mittitur Antiochiam, Act. 15, 27, profectus est cum Paulo, 15, 40, remansit Berœæ, 17, 14.

SIMEON, Luc. 2, 25; Apoc. 7, 7.

SIMON in Bethania excipit Dominum, Matth. 26, 6; Marc. 14, 3; Joan. 12, 1.

SIMONIA. Vide *Vendi dona Dei*.

SIMPLICIBUS et humilibus revelat subinde Deus quod abscondit iis qui sibi videntur sapientes, Matth. 11, 25. Luc. 2, 9, 5 † 5, 8 † 10, 21; Act. 4, 13; I Cor. 1, 24 † 2, 1.

Simplex et rectus, Matth. 10, 16; Act. 2, 46; Rom. 16, 18; Ephes. 6, 5; Col. 3, 22.

SIMULATIO et hypocrisis cavenda, Matth. 23 *.

SOBRIETAS. Vide *Temperantia*.

SOCIETAS bonorum quærenda, malorum vitenda, Matth. 7, 15; Act. 19, 9; II Cor. 6, 14; Ephes. 5; II Tim. 4, 14; Apoc. 18, 4.

SOL amittet lumen, Matth. 27, 44; Marc. 15, 33; Luc. 23, 44.

SOLLICITUDO nimia, Matth. 6, 25 † 10, 9, 23 † 13, 22 † 16, 7; Luc. 8, 14 † 12, 22 † 14, 18 † 21, 31; I Cor. 7, 32; Phil. 4, 6; Hebr. 13, 5; I Petr. 5, 7.

SOMNIA et visiones in quibus olim Deus suam voluntatem aperiebat, Matth.

1, 20 † 2, 12, 13; Act. 16, 9 † 18, 9 † 23, 11 † 27, 23.

SORORES Christi. Vide *Fratres*.

SORS, Act. 1, 17 *.

SOSIPATER comes Pauli, Act. 20, 4.

SOSTHENES princeps synagogæ percutitur, Act. 18, 17.

Spes justorum non in temporalibus rebus sed in Deo ejusque promissionibus fundatur, Matth. 10 † 37 † 12, 21; Rom. 5, 2 † 8, 24; II Cor. 5, 2; Col. 1, 27; I Thess. 1, 3; I Tim. 1, 1 † 6, 17; Hebr. 3, 6; I Petr. 1, 13.

Spes non facit nos securos, nec excludit timorem. Vide *Timor*.

SPINÆ appellantur sollicitudines hujus mundi, divitiæ, et voluptates vitæ, Matth. 13, 7, 22 † 19, 22; Marc. 4, 7, 18 † 10, 22; Luc. 8, 7, 14 † 18, 22.

SPIRITUS Sanctus promittitur, Matth. 3, 11; Joan. 7, 39 † 14, 16, 23 † 15, 26 † 16, 7, mittitur, Act. 2, 1.

Spiritus Dei edocet mentes Matth. 10, 20; Marc. 13, 11; Luc. 12, 11 † 21, 14; Joan. 6, 45 † 14, 16, 26 † 15, 26 † 16, 13; Rom. 8, 16, 26; II Cor. 1, 22 † 5, 5; Ephes. 11, 13 † 4, 20, 21; I Joan. 2, 27.

Spiritus probandi sunt utrum a Deo sint, I Cor. 14, 29; I Thess. 5, 21; I Joan. 4, 1.

SPONSUS spiritualis est Christus, Matth. 9, 15 † 25, 1; Marc. 2, 19; Luc. 5, 34; Joan. 3, 29; II Cor. 11, 2; Ephes. 5, 24; Apoc. 19, 7 † 21, 2.

Sponsa Christi. Vide *Ecclesia*.

STEPHANUS eligitur, Act. 6, 5, accusatur, 6, 11, respondet ad accusationem, 7 *, lapidatur, 7, 57.

STULTITIA, Matth. 7, 26 † 25, 2; Marc. 7, 22; Ephes. 5, 4.

Stultitia est apud Deum sapientia hujus mundi, I Cor. 1, 18 *, † 3, 19.

SUBDITORUM officium, Matth. 17, 24 † 22, 16, 21; Luc. 20, 22; Rom. 13, 1, 7; I Thess. 5, 12; I Tim. 2, 1; Hebr. 13, 17; Tit. 3, 4; I Petr. 2, 13.

SUPERIORUM, judicum et rectorum officium et potestas in subditos, Matth. 22, 17, 21 † 26, 51; Luc. 20, 22; Joan. 3, 31 † 19, 11; I Cor. 15, 24; Rom. 12, 8 † 13, 1; II Tim. 2, 1; Tit. 3, 1; Hebr. 13, 17; I Petr. 2, 13. Vide *Rex, Judex*.

SUPERBIA prohibetur, committitur et punitur. Luc. 1, 47 † 10, 15 † 14, 7, 11 † 18, 11 † 22, 24; Act. 22, 21; Rom. 1, 30 † 11, 20, 2; Tim. 3, 2; I Petr. 5, 5; II Petr. 2, 18; Jud. 16; Apoc. 18 *.

SUZANNA, Luc. 8, 3.

TABITHA suscitatur a mortuis. Act. 9, 36, 40.

TEMPERANTIA in cibo, potu et concubitu, Rom. 13, 13 † 14, 17; I Cor. 7 *; Gal. 5, 23; I Tim. 3, 2; II Tim. 1, 7; Tit. 1, 8 † 2, 6, 12; I Petr. 1, 13 † 5, 8; II Petr. 1, 6.

TEMPLI Salomonis devastatio, Matth. 24, 2; Marc. 13, 2; Luc. 19, 41.

Templum spirituale et domus Dei, Matth. 7, 24 † 16, 18; Joan. 2, 19; I Cor. 3, 16 † 6, 19; II Cor. 6, 16; Ephes. 2, 20; I Tim. 3, 15; Hebr. 3, 6; I Pet. 2, 5. Vide *Ecclesia*.

Templa idolorum, Act. 19, 27.

Templum domus Dei, et domus orationis vocatur, Matth. 21, 13. Christus ipse et omnes fideles frequenter in templo versabantur, Matth. 24, 1; Marc. 11, 11 † 12, 35; Luc. 2, 30 † 19, 45; Act. 2, 46 † 3, 1 † 5, 20, 21 † 21, 26 † 22, 17, in templo oratur Deus, et exaudit, Matth. 21, 13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quasi iis concludi possit, vel illis indigeat ut homo ædibus, Act. 7, 48 † 17, 3.

Alioqui Deus in templis materialibus habitare dicitur, Matth. 23, 21; Act. 7, 46.

Templi profanatores a Deo puniuntur, Matth. 21, 12; Joan. 2, 15.

TEMPORIS opportunitas in omnibus rebus observanda, Rom. 1, 11.

In tenebris versatur mundus, et amat eas, Joan. 1, 5 † 3, 19 † 8, 12 † 12, 35; Act. 26, 18; I Thess. 5, 8; I Joan. 2, 11.

TENTARE Deum non licet, Matth. 4, 7; I Cor. 10, 9.

Tentat, seu verius probat Deus suos variis modis, Rom. 5, 4; II Petr. 2, 9; Jac. 1, 2.

Tentari non patitur Deus suos supra quod possunt, I Cor. 10, 13; II Petr. 2, 9; Apoc. 2, 10.

TERTULLUS orator accusat Paulum, Act. 24, 2.

TESTAMENTUM, Gal. 4, 24; Hebr. 9, 1 † 13, 20. Vide *Novum Testamentum*.

TESTIMONIUM tum verum, tum falsum, Matth. 18, 16 † 19, 18 † 26, 59 † 28, 13; Marc. 10, 19; Joan. 8, 17, Act. 6, 11; Rom. 13, 9; II Cor. 13, 1; I Tim. 5, 19; Hebr. 10, 20. Vide *mendacium*.

THADDÆUS discipulus Christi, Matth. 10, 3, appellatur Judas filius Jacobi, Luc. 16, 16.

THEODAS occisus est, Act. 5, 37.

THESAURUS minus diligendus magis diligitur, Matth. 6, 19 † 19, 22; Marc. 10, 22; Luc. 12, 22, 33 † 18, 23; Joan. 6, 26; II Cor. 4, 18.

THOMAS Dydimus paratum se offert cum Christo ire in mortem, Joan. 11, 16, erat incredulus, 20, 25, 27.

TIMENDUS est Deus, et ante oculos habendus, Matth. 10, 28; Luc. 12, 5; I Petr. 2, 17 † 3, 15; Apoc. 14. 7.

Timoris Dei exempla, Luc. 2, 25; Act. 8, 2 † 9, 31 † 10. 2, 35.

Timor et sollicitudo non repugnat fidei, aut spei Rom. 11, 20 *; I Cor. 9, 27 † 10, 12; Philip. 2, 12 * † 3, 11, 13; Hebr. 3, 14 † 4, 1 *; II Petr. 3, 17.

Timent et reverentur bonos etiam mali, Marc. 6, 20; Act. 5, 12 † 16, 29.

TIMOTHEUS circumciditur, et proficiscitur cum Paulo, Act. 16, 3, mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19, 22, accepit gratiam per impositionem manuum, I Tim. 4, 14; II Tim. 1, 6.

TITUM gentilem noluit Paulus circumcidi, Gal. 2, 3, Titus a Paulo constitutus episcopus Cretensis, Tit. 1, 5.

TRADITIONES etiam sine scripto ab apostolis acceptæ, servandæ nobis sunt, II Thess. 2, 15.

Tradiderunt apostoli quædam viva tantum voce, Cor. 11, 34; II Joan. 12; III Joan. 13.

TRIBULATIO. Vide *Crux*.

TRIBUTUM. Vide *Exactio*.

TRINITAS declarata, Matth. 3, 16 † 10, 20 † 17, 5 † 28, 19; Luc. 4, 18; Joan. 3, 35 † 14, 76, 26 † 15, 26 † 16, 3; I Joan. 5, 7.

TRIPUDIARE. Vide *Choreas ducere*.

TRISTARI immoderate propter temporalia, minime laudandum, II Cor. 7, 10.

TUBA clangent angeli in consummatione sæculi, Matth. 24, 31; I Cor. 15, 52; I Thess. 4, 16.

UNCTIONES extremæ sacramentum, Jac. 5, 14.

URIAS appellatur Ozias, Matth. 1, 9.

USURA, Luc. 6, 34 † 19, 8.

UXORIS officium, I Cor. 7 * † 11, 5, 9 † 14, 34; Ephes. 5, 22; Col. 3, 18; I Tim. 2, 11 † 3, 11 † 5, 2, 10; Tit. 2, 4; I Petr. 3, 1. Vide *Mariti officium*.

VÆ væ, quibus et quas ob causas interminetur Scriptura, Matth. 11, 21 † 18, 7 † 23, 13 †; Luc. 6, 24 † 10, 13 † 11, 42 † 17, 1; I Cor. 9, 16; Jud. II; Apoc. 8, 13 † 9, 22 † 11, 14 † 12, 12 † 18, 10, 16.

VENDI non debent dona Dei, Matth. 10, 8; Act. 8, 20 † 20, 35; I Cor. 9, 15; II Cor. 11, 9 † 12, 13. Quære *Emere*.

VENTER pro Deo eligitur, Rom. 16, 18; Philip. 3, 19.

VERBUM Dei universum non est scriptis traditum, Joan. 14, 26 † 20, 21 † 21, 25; I Cor. 11, 34; II Thess. 2, 15; II Joan. 12; III Joan. 18.

Verbum Dei non audiendum solum et loquendum, sed et corde credendum, et factis præstandum, Matth. 5, 22 † 7, 24 † 15, 8 † 28, 20; Luc. 6, 47 † 11, 28 † 12, 47; Joan. 13, 17; Hebr. 4, 2; Jac. 1, 22.

Verbi Dei contemptus, et punitio ejus, Matth. 10, 14 † 11, 20; Luc. 10, 19; Act. 13, 45 † 18, 6; I Rom. 21, 30; II Thess. 2, 10; Hebr. 2, 3. Vide *Inobedientia*.

Verbum Dei manet in æternum, Matth. 5, 18 † 24, 35; Marc. 13, 31; Luc. 16, 6 † 21, 31; I Petr. 1, 25.

Verbum Dei quantæ sit virtutis et efficacitatis, Matth. 8, 13, 26; Marc. 1, 17; Luc. 5, 13, 24 † 8, 24 † 18, 42.

Verbum Dei est cibus animæ, Matth. 4, 4; Luc. 4, 4.

Verba sunt ponderanda et non leviter effutienda, Matth. 12, 36; Col. 4, 6; Jac. 1, 19.

VERITAS Eph. 4, 21.

VESTIENDI sunt nudi, Matth. 25, 36. Vide *Eleemosyna*.

Vestium abusus. Vide *Abusus*.

Vestes scindere, Matth. 26, 65; Act. 14, 13 † 16, 22.

VIA per quam justi ambulant quæ et qualis sit, Thess. 4, 1; Hebr. 12, 13.

VIDUIS benefaciendum est, Matth. 23, 14; I Tim. 5, 3, 16; Jac. 1, 27.

Viduas pias quid deceat, Luc. 2, 37; I Tim. 5, 3, 5; Tit. 2, 3.

VIGILARE. Vide *Adventus Domini*.

VINDICTA soli Deo ejusque ministris ac magistratui commissa, unde et aliis est prohibita, Matth. 5, 39; Luc. 9, 54 † 18, 6, 7, 8; Rom. 12, 19; Gal. 5, 10; I Thess. 5, 15; II Tim. 4, 14; Hebr. 10, 30; I Petr. 3, 9; Jac. 5, 4; Apoc. 6, 10. Vide *Remissio*.

VINEA, Matth. 20, 1 † 21, 33.

VIRGINITAS commendatur, Matth. 19, 12; I Cor. 7, 25 *; Apoc. 14, 4.

Virginitas præfertur conjugio, I Cor. 7, 38, 40.

VISERE sanctos desiderat Paulus, Rom. 1, 11 † 15, 23, 32; Gal. 4, 20; I Thess. 2, 17.

VISITARE et consolari infirmos seu ægrotos, opus misericordiæ, Matth. 25, 37, 40; Joan. 11, 3 † 12, 9; II Cor. 1, 4.

VITA fidelium ad quam regulam sit instituenda, Matth. 5, 48 † 11, 29; Luc. 6, 36; Joan. 12, 26 † 13 † 15, 12 † 21, 15; Rom. 6, 4 † 8, 29 † 13, 14 † 15, 2; Ephes. 2, 9 † 4, 1, 23 † 5, 1, 9; Phil. 1, 27 † 2, 5, 14; Col. 2, 6 † 3, 9, 10. 12 *; I Thess. 4, 3; Tit. 2, 11 † 3, 8; Hebr. 12, 2; I Petr. 1, 15 † 2 * † 3, 17 † 4, 1; I Joan. 1, 7 † 2, 6.

Vitæ humanæ brevitas et vanitas, Luc. 12, 18; Ephes.

5, 16; Hebr. 13, 14; I Petr. 1, 14; Jac. 1, 10 † 4, 14.

Vitam pro fratribus ponere. Joan. 15, 13; I Joan. 3, 16.

VITIS, Joan. 15, 1. Vitis palmes appellatur populus Israeliticus, Joan. 15, 5.

VITULUS erigitur in idolum, Act. 7, 40.

VIVENDUM Deo, non sibi, Rom. 14, 7; II Cor. 5, 15; Gal. 2, 20; II Thess. 5, 10; I Petr. 4, 2.

VOLUNTAS nostra accommodanda voluntati divinæ. Matth. 6, 10 † 26, 39; Marc. 14, 36; Luc. 22, 42; Act. 21, 14; I Cor. 4, 19; Hebr. 6, 3; Jac. 4, 15. Vide *Abnegatio*.

Voluntas Dei, Matth. 7, 21 † 12, 50; Marc. 3, 35; Joan. 6, 39; Rom. 12, 2; Ephes. 5, 16; Col. 1, 9, 9; I Thess. 4, 3; I Tim. 2, 4; I Joan. 2, 17.

Voluntas Dei non est ut aliquis pereat, Joan. 6, 39; I Tim. 2, 4; II Petr. 3, 9.

VOLUPTAS carnis. Vide *Concupiscentia*.

VOTUM, Matth. 14, 7; Act. 18, 18 † 31, 24 † 23, 12.

Votum castitatis servandæ, seu non cognoscendi virum, Luc. 1, 34, non sine damnatione violatur, I Tim. 5, 12.

ZACHÆUS excipit Christum suis ædibus, Luc. 19, 6.

ZACHARIAS, filius Joidæ sive Barachiæ sacerdotis, lapidatur, Matth. 23, 35.

Zacharias pater Joannis Baptistæ, Luc. 1, 15.

ZEBEDÆUS pater Jacobi et Joannis, Matth. 4, 21, uxor ejus Salome intercedit pro filiis apud Christum, Matth. 20, 20.

ZELUS et Zelotypia, Matth. 21, 12; Joan. 2, 17; Act. 9, 1; Philip. 3, 2.

ZOROBABEL, filius Salathiel, genuit Abiud, Matth. 1, 13.

INDEX LECTIONUM,
EPISTOLARUM ET EVANGELIORUM
quæ in Missis leguntur.

PROPRIUM DE TEMPORE

Dom. I Adventus
Ep. Rom. XIII, 11-14.
Ev. Luc. XXI, 25-33.

Dominica secunda
Ep. Rom. XV, 4-13.
Ev. Matth. XI, 2-10.

Dominica tertia
Ep. Phil. IV, 4-7.
Ev. Joan. I, 19-28.

Fer. IV Quatuor Temp.
Ep. Is. II, 2-5.
Item Ep. Is. VII, 10-15.
Ev. Luc. I, 26-38.

Fer. VI Quatuor Temp.
Ep. Is. XI, 1-5.
Ev. Luc. I, 39-47.

Sab. Quatuor Temp.
1ª Ep. Is. XIX, 20-22.
2ª Ep. Is. XXXV, 1-7.
3ª Ep. Is. XL, 9-11.
4ª Ep. Is. XLV, 1-8.
5ª Ep. Dan. III, 49-56.
6ª Ep. II Thess. II, 1-8.
Ev. Luc. III, 1-6.

Dominica quarta
Ep. I Cor. IV, 1-5.
Ev. Luc. III, 1-6.

In Vigil. Nativ. Dom.
Ep. Rom. I, 1-6.
Ev. Matth. I, 18-21.

25 *Dec.* In Nativ. Dom.
Ad 1 Missam in Nocte
Ep. Tit. II, 11-15.
Ev. Luc. II, 1-14.

Ad 2 Missam in Aurora
Ep. Tit. III, 4-7.
Ev. Luc. II, 15-20.

Ad 3 Missam in Die
Ep. Hebr. I, 1-12.
Ev. Joan. I, 1-14.

26 *Dec.* S. Stephani
Ep. Act. VI, 8-10; VII, 54-59
Ev. Matth. XXIII, 34-39.

27 *Dec.* S. Joannis
Ep. Eccl. XV, 1-6.
Ev. Joan. XXI, 19-24.

28 *Dec.* Ss. Innocent.
Ep. Apoc. XIV, 1-5.
Ev. Matth. II, 13-18.

29 *Dec.* S. Thomæ Cant.
Ep. Hebr. V, 1-6.
Ev. Joan. X, 11-16.

Dom infra Oct. Nativ.
Ep. Gal. IV, 1-7.
Ev. Luc. II, 33-40.

VI Die infra Oct. Nativ.
Ep. Tit. III, 4-7.
Ev. Luc. II, 15-20.

31 *Dec.* **S. Silvestri**
Ep. II Tim. IV, 1-8.
Ev. Luc. XII, 35-40.

1 *Jan.* **Circumcisio.**
Ep. Tit. II, 11-15.
Ev. Luc. II, 21.

In Festo Ss Nom. Jesu
Ep. Act. IV, 8-12.
Ev. Luc. II, 21.

5 *Jan.* **In Vig. Epiph.**
Ep. Gal., IV, 1-7.
Ev. Matth. II, 19-23.

6 *Jan.* **In Epiph. Dom.**
Ep. Is. LX, 1-6.
Ev. Matth. II, 1-12.

Sanctæ Familiæ
Ep. Col. III, 12-17.
Ev. Luc. II, 42-52.

Dom. infra Oct. Epiph.
Ep. Rom. XIII, 1-5.
Ev. Luc. II, 42-52.

In Oct. Epiphaniæ
Ep. Is. LX, 1-6.
Ev. Joan. I, 29-34.

Dom. II post Epiph.
Ep. Rom. XII, 6-16.
Ev. Joan. II, 1-11.

Dom. III post Epiph.
Ep. Rom. XII, 16-21.
Ev. Matth. VIII, 1-13.

Dom. IV post Epiph.
Ep. Rom. XIII, 8-10.
Ev. Matth. VIII, 23-27.

Dom. V post Epiph.
Ep. Coloss. III, 12-17.
Ev. Matth. XIII, 24-30.

Dom. VI post Epiph.
Ep. I Thess. 1, 2-10.
Ev. Matth. XIII, 31-35.

Dom. in Septuag.
Ep. I Cor. IX, 24-27 - X, 1-5.
Ev. Matth. XX, 1-16.

Dom. in Sexag.
Ep. II Cor. XI, 19 - XII, 9.
Ev. Luc. VII, 4-15.

Dom. in Quinquag.
Ep. I Cor. XIII, 1-13.
Ev. Luc. XVIII, 31-43.

Feria Quarta Ciner.
Ep. Joel. II, 12-19.
Ev. Matth. VI, 16-21.

Feria Quinta
Ep. Is. XXXVIII, 1-6.
Ev. Matth. VIII, 5-13.

Feria Sexta
Ep. Is. LVIII, 1-9.
Ev. Matth. V, 43 - VI, 6.

Sabbato
Ep. Is. LVIII, 9-14.
Ev. Marc. VI, 47-56.

Dom. I Quadrag.
Ep. II Cor. VI, 1-10.
Ev. Matth. IV, 1-11.

Feria Secunda
Ep. Ezech. XXXIV, 11-16.
Ev. Matth. XXV, 31-46.

Feria Tertia
Ep. Is. LV, 6-11.
Ev. Matth. XXI, 10-17.

Fer. IV Quatuor Temp.
Ep. Exod. XXIV, 12-18.
Alia Ep. III Reg. XIX, 3-8.
Ev. Matth. XII, 38-50.

Feria Quinta
Ep. Ezech. XVIII, 2-9.
Ev. Matth. XV, 21-28.

Fer. VI Quatuor Temp.
Ep. Ezech. XVIII, 20-28.
Ev. Joan. V, 1-15.

Sabbato Quat. Temp.
1ª Ep. Deut. XXVI, 12-19.
2ª Ep. Deut. XI, 22-25.
3ª Ep. II Mach. I, 23-27.
4ª Ep. Eccli. XXXVI, 1-10.
5ª Ep. Dan. III, 49-56.
6ª Ep. I Thess. V, 14-23.
Ev. Matth. XVII, 1-9.

Dom. II Quadrag.
Ep. II Thess. IV, 1-7.
Ev. Matth. XVII, 1-9.

Feria Secunda
Ep. Dan. IX, 15-19.
Ev. Joan. VIII, 21-29.

Feria Tertia
Ep. III Reg. XVII. 8-16.
Ev. Matth. XXIII, 1-12.

Feria Quarta
Ep. Esther XIII, 9-17.
Ev. Matth. XX, 17-28.

Feria Quinta
Ep. Jerem. XVII, 5-10.
Ev. Luc. XVI, 19-31.

Feria Sexta
Ep. Gen. XXXVII, 6-22.
Ev. Matth. XXI, 33-46.

Sabbato
Ep. Gen. XXVII. 6-39.
Ev. Luc. XV, 11-32.

Dom. III Quadrag.
Ep. Ephes. V, 1-9.
Ev. Luc. XI, 14-28.

Feria Secunda
Ep. IV Reg. V, 1-15.
Ev. Luc. IV, 23-30.

Feria Tertia
Ep. IV Reg. IV, 1-7.
Ev. Matth. XVIII, 15-22.

Feria Quarta
Ep. Exod. XX, 12-24.
Ev. Matth. XV, 1-20.

Feria Quinta
Ep. Jerem. VII. 1-7.
Ev. Luc. IV, 38-44.

Feria Sexta
Ep. Num. XX, 2-13.
Ev. Joan. IV, 5-42.

Sabbato
Ep. Dan. XIII, 1-62.
Ev. Joan. VIII, 1-11.

Dom. IV Quadrag.
Ep. Gal. IV, 22-31.
Ev. Joan. VI, 1-15.

Feria Secunda
Ep. III Reg. III. 16-28.
Ev. Joan. II, 13-25.

Feria Tertia
Ep. Exod. XXXII, 7-14.
Ev. Joan. VII, 14-31.

Feria Quarta
Ep. Ezech. XXXVI, 23-28.
Alia Ep. Is. I, 16-19.
Ev. Joan. IX, 1-38.

Feria Quinta
Ep. IV Reg. IV, 25-38.
Ev. Luc. VII, 14-16.

Feria Sexta
Ep. III Reg. XVII, 17-24.
Ev. Joan. XI, 1-45.

Sabbato

Ep. Is. XLIX, 8-15.
Ev. Joan. VIII, 12-20.

Dom. de Passione

Ep. Hebr. IX, 11-15.
Ev. Joan. VIII, 46-59.

Feria Secunda

Ep. Jonæ III, 1-10.
Ev. Joan. VII, 32-39.

Feria Tertia

Ep. Dan. XIV, 28-42.
Ev. Joan. VII, 1-13.

Feria Quarta

Ep. Lev. XIX, 1-19.
Ev. Joan. X, 22-38.

Feria Quinta

Ep. Dan. III, 34-45.
Ev. Luc. VII, 36-50.

Feria Sexta

Ep. Jerem. XVII, 13-18.
Ev. Joan. XI, 47-54.

Sabbato

Ep. Jerem. XVIII, 18-23.
Ev. Joan. XII, 10-36.

Dominica in Palmis

Ad Bened. Palmarum.

Ep. Exod. XV, 27 - XVI, 7.
Ev. Matth. XXI, 1-9.

Ad Missam

Ep. Phil. II, 5-11.
Passio Matth. XXVI et XXVII.

Fer. II majoris Hebd.

Ep. Is. L, 5-10.
Ev. Joan. XII, 1-9.

Fer. III majoris Hebd.

Ep. Jerem. XI, 18-20.
Passio Marc. XIV et XV.

Fer. IV majoris Hebd.

Ep. Is. LXII, 11-12; LXIII, 1-7.
Alia Ep. Is. LIII, 1-12.
Passio Luc. XXII et XXIII.

Fer. V in Cœna Dom.

Ep. I Cor. XI, 20-32.
Ev. Joan. XIII, 1-15.

Fer. VI in Parasceve

Ep. Osee VI, 1-6.
Al. Ep. Exod. XII, 1-12.
Passio Joan. XVIII et XIX.

Sabbato Sancto

Ep. Coloss. III, 1-4.
Ev. Matth. XXVIII, 1-7.

Dom. Resurrectionis

Ep. I Cor. V, 7-8.
Ev. Marc. XVI, 1-7.

Feria Secunda

Ep. Act. X, 37-43.
Ev. Luc. XXIV, 13-35.

Feria Tertia

Ep. Act. XIII, 26-35.
Ev. Luc. XXIV, 36-47.

Feria Quarta

Ep. Act. III, 13-19.
Ev. Joan. XXI, 1-14.

Feria Quinta

Ep. Act. VIII, 26-40.
Ev. Joan. XX, 11-18.

Feria Sexta

Ep. I Petr. V, 18-22.
Ev. Matth. XXVIII, 16-20.

Sabbato in Albis

Ep. I Petr. II, 1-10.
Ev. Joan. XX, 1-9.

Dominica in Albis

Ep. I Joan. V. 4-10.
Ev. Joan. XX, 19-31.

Dom. II post Pascha

Ep. I Petr. II, 21-25.
Ev. Joan. X, 11-16.

Dom. III post Pascha

Ep. I Petr. II, 11-18.
Ev. Joan. XVI, 16-22.

Dom. IV post Pascha

Ep. Jac. I, 17-21.
Ev. Joan. XVI, 5-14.

Dom. V post Pascha

Ep. Jac. I, 22-27.
Ev. Joan. XVI, 23-30.

In Rogationibus

Ep. Jac. V, 16-20.
Ev. Luc. XI, 5-13.

In Vigil. Ascensionis

Ep. Eph. IV, 7-13.
Ev. Joan. XVII, 1-11.

In Festo Ascens. Dom.

Ep. Act. I, 1-11.
Ev. Marc. XVI, 14-20.

Dom. infra Oct. Ascens.

Ep. I Petr. IV, 7-11.
Ev. Joan. XV, 26 - XVI, 4.

Sabb. in Vig. Pent.

Ep. Act. XIX, 1-8.
Ev. Joan. XIV, 15-21.

In Dom. Pentecostes

Ep. Act. II, 1-11.
Ev. Joan. XIV, 23-31.

Feria Secunda

Ep. Act. X, 42-48.
Ev. Joan. III, 16-21.

Feria Tertia

Ep. Act. VIII, 14-17.
Ev. Joan. X, 1-10.

Fer. IV Quat. Temp.

Ep. Act. II, 14-21.
Alia Ep. Act. V, 12-16.
Ev. Joan. VI, 44-51.

Feria Quinta

Ep. Act. VIII, 5-9.
Ev. Luc. IX, 1-6.

Feria Sexta

Ep. Joel II, 23-27.
Ev. Luc. V, 17-26.

Sabb. Quat. Temp.

1ª Ep. Joel II, 28-32.
2ª Ep. Lev. XXIII, 9-21.
3ª Ep. Deut. XXVI, 1-11.
4ª Ep. Lev. XXVI. 3-12.
5ª Ep. Dan. III, 49-56.
6ª Ep. Rom. V, 1-5.
Ev. Luc. IV, 38-44.

In Festo Ss. Trinitat.

Ep. Rom. XI, 33-36.
Ev. Matth. XXVIII, 18-20.

Dom. I post Pent.

Ep. I Joan. IV. 8-21.
Ev. Luc. VI, 36-42.

Ssmi Corporis Christi

Ep. I Cor. XI, 23-29.
Ev. Joan. VI, 56-59.

Dom. II post Pent. et inf. Oct. Corp. Christi

Ep. I Joan. III, 13-18.
Ev. Luc. XIV, 16-24.

Dom. III post Pent.

Ep. I Petr. V, 6-11.
Ev. Luc. XV, 1-10.

Dom. IV post Pent.

Ep. Rom. VIII, 18-23.
Ev. Luc. V, 1-11.

Dom. V post Pent.

Ep. I Petr. III, 8-15.
Ev. Matth. V, 20-24.

Dom. VI post Pent.

Ep. Rom. VI, 3-11.
Ev. Marc. VIII, 1-9.

Dom. VII post Pent.

Ep. Rom. VI, 19-23.
Ev. Matth. VII, 15-21.

Dom. VIII post Pent.

Ep. Rom. VIII, 12-17.
Ev. Luc. XVI, 1-9.

Dom. IX post Pent.

Ep. I Cor. X, 6-13.
Ev. Luc. XIX, 41-47.

Dom. X post Pent.

Ep. I Cor. XII, 2-11.
Ev. Luc. XVIII, 9-14.

Dom. XI post Pent.

Ep. I Cor. XV, 1-10.
Ev. Marc. VII, 31-37.

Dom. XII post Pent.

Ep. II Cor. III, 4-9.
Ev. Luc. X, 23-37.

Dom. XIII post Pent.

Ep. Gal. III, 16-22.
Ev. Luc. XVII, 11-19.

Dom. XIV post Pent.

Ep. Gal. IV, 16-24.
Ev. Matth. VI, 24-33.

Dom. XV post Pent.

Ep. Gal. V, 25-VI, 10.
Ev. Luc. XII, 11-16.

Dom. XVI post Pent.

Ep. Ephes. III, 13-21.
Ev. Luc. XIV, 1-11.

Dom. XVII post Pent.

Ep. Ephes. IV, 1-6.
Ev. Matth. XXII, 35-46.

Fer. IV. IV Temp. Sept.

Ep. Amos IX, 13-15.
Alia Ep. Nehem. vel II Esdr. VIII, 1-10.
Ev. Marc. IX, 16-28.

Fer. VI. IV Temp. Sept.

Ep. Osee XIV, 2-10.
Ev. Luc. VII, 36-50.

Sabb. IV Temp. Sept.

1ª Ep. Lev. XXIII, 27-32.
2ª Ep. Lev. XXIII, 33-43.
3ª Ep. Mich. VII, 14-20.
4ª Ep. Zach. VII, 14-19.
5ª Ep. Dan. III, 49-56.
6ª Ep. Hebr. IX, 2-12.
Ev. Luc. XIII, 6-17.

Dom. XVIII post Pent.

Ep. I Cor. I, 4-8.
Ev. Matth. IX, 1-8.

Dom. XIX post Pent.

Ep. Ephes. IV, 23-28.
Ev. Matth. XXII, 2-14.

Dom. XX post Pent.

Ep. Ephes. V, 15-21.
Ev. Joan. IV, 46-53.

Dom. XXI post Pent.

Ep. Ephes. VI, 10-17.
Ev. Matth. XVIII, 23-35.

Dom. XXII post Pent.

Ep. Phil. 1, 6-11.
Ev. Matth. XXII, 15-21.

Dom. XXIII post Pent.

Ep. Phil. III, 17-IV, 4.
Ev. Matth. IX, 18-26.

Dominica XXIV et ult. post Pent.

Ep. Col. 1, 9-14.
Ev. Matth. XXIV, 15-35.

PROPRIUM SANCTORUM

(Præter ea quæ in Communi habentur)

29 Nov. **Vig. S. Andreæ**

Ep. Eccl. XLIV, 26 - XLV, 9.
Ev. Joan. I, 25-51.

30 Nov. **S. Andreæ**

Ep. Rom. X, 10-8.
Ev. Matth. IV, 18-22.

3 Dec. **S. Fr. Xaverii**

Ep. Rom. X, 10-18.
Ev. Marc. XVI, 15-18.

6 Dec. **S. Nicolai**

Ep. Hebr. XIII, 7-17.
Ev. Matth. XXV, 14-23.

In Vigilia Imm. Conc.

Ep. Eccli. XXIV, 23-31.
Ev. Matth. I, 1-16.

8 Dec. **Immac. Concept.**

Ep. Prov. VIII, 22-35.
Ev. Luc. I, 26-28.

13 Dec. **S. Luciæ**

Ep. II Cor. X, 17; XI, 2.
Ev. Matth. XIII, 44-52.

21 Dec. **S. Thomæ Ap.**

Ep. Ephes. II, 19-22.
Ev. Joan. XX, 24-29.

15 Jan. **S. Pauli Er.**

Ep. Phil. III, 7-12.
Ev. Matth. XI, 25-30.

16 Jan. **S. Marcelli**

Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

17 Jan. **S. Antonii**

Ep. Eccli. XLV, 1-6.
Ev. Luc. XII, 35-40.

18 Jan. **Cathedræ S. Petri Romæ**

Ep. I Petr. I, 1-7.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

19 Jan. **Ss. Marii, etc.**

Ep. Hebr. X, 32-38.
Ev. Matth. XXIV, 3-13.

20 Jan. **Ss. Fabiani et Sebastiani**

Ep. Hebr. XI, 33-39.
Ev. Luc. VI, 17-23.

21 Jan. **S. Agnetis**

Ep. Eccli. LI, 1-8.
Ev. Matth. XXV, 1-13.

24 Jan. **S. Timothei**
Ep. I Tim. VI, 11-16.
Ev. Luc. XIV, 26-33.

25 Jan. **Convers. S. Pauli**
Ep. Act. IX, 1-2.
Ev. Matth. XIX, 27-29.

26 Jan. **S. Polycarpi**
Ep. I Joan. III, 10-16.
Ev. Matth. X, 26-32.

28 Jan. **S. Agnetis**
Ep. II Cor. X, 17 - XI, 2.
Ev. Matth. XIII, 44-52.

1 Febr. **S. Ignatii**
Ep. Rom. VIII, 35-39.
Ev. Joan. XII, 24-26.

2 Febr. **Purif. B. M. V.**
Ep. Mal. III, 1-4.
Ev. Luc. II, 22-32.

5 Febr. **S. Agathæ**
Ep. I Cor. I, 26-31.
Ev. Matth. XIX, 3-12.

11 Febr. **B. M. Apparit.**
Ep. Ap. XI, 19; XII, 1 et 10.
Ev. Luc. 1, 26-31.

12 Febr. **Ss. Fundatorum**
Ep. Eccli. XLIV, 1-15.
Ev. Matth. XIX, 27-29.

24 vel 25 Feb. **S. Matthiæ**
Ep. Act. I, 15-26.
Ev. Matth. XI, 25-30.

7 Mart. **S. Thomæ Aq.**
Ep. Sap. VII, 7-14.
Ev. Matth. V, 13-19.

8 Mart. **S. Joannis de Deo**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Matth. XXII, 35-46.

10 Mart. **Quadrag. Mm.**
Ep. Hebr. XI, 33-39.
Ev. Luc. VI, 17-23.

12 Mart. **S. Gregorii**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

18 Mart. **S. Cyrilli H.**
Ep. Eccli. XXXIX, 6-14.
Ev. Matth. X, 23-28.

19 Mart. **S. Joseph**
Ep. Eccl. XIV, 1-6.
Ev. Matth. I, 18-21.

24 Mart. **S. Gabrielis**
Ep. Dan. IX, 21-26.
Ev. Luc. I, 26-38.

25 Mart. **Annuntiatio**
Ep. Is. VII, 10-15.
Ev. Luc. I, 26-38.

27 Mart. **S. J. Damasc.**
Ep. Sap. X, 10, 17.
Ev. Luc. VI, 6-11.

28 Mart. **S. Joannis a Capistrano**
Ep. Sap. X, 10, 14.
Ev. Luc. IX, 1-6.

Feria VI Passionis
Sept. Dolor. B. M. V.
Ep. Judith XIII, 22-25.
Ev. Joan. XIX, 25-27.

2 Apr. **S. Franc. de Paula**
Ep. Phil. III, 7-12.
Ev. Luc. XII, 32-34.

11 Apr. **S. Leonis**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

13 Apr. **S. Hermenegildis**
Ep. Sap. V, 1-5.
Ev. Luc. XIV, 26-33.

14 Apr. **S. Justini**
Ep. I Cor. I, 18-25 et 30.
Ev. Luc. XII, 2-8.

17 Apr. **S. Aniceti**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

22 Apr. **Ss. Soteris et Caii**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

23 Apr. **S. Georgii**
Ep. II Tim. II, 8-10; III, 10-12.
Ev. Joan. XV, 1-7.

25 Apr. **S. Marci**
Ep. Ezech. I, 10-14.
Ev. Luc. X, 1-9.

28 Apr. **S. Pauli a Cruce**
Ep. I Cor. I, 17-25.
Ev. Luc. X, 1-9.

29 Apr. **S. Petri M.**
Ep. II Tim. II, 8-10, et III, 10-12.
Ev. Joan. XV. 1-7.

Fer. IV infra Hebd. II post Oct. Paschæ
In Sol. S. Joseph
Ep. Gen. XLIX, 22-26.
Ev. Luc. III, 21-23.

1 Maii, **Ss. Philippi et Jacobi**
Ep. Sap. V, 1-5.
Ev. Joan. XIV, 1-13.

2 Maii, **S. Athanasii**
Ep. II Cor. IV, 5-14
Ev. Matth. X, 23-28.

3 Maii, **Inventionis S. Cr.**
Ep. Phil. II, 5-11.
Ev. Joan. III, 1-15.

4 Maii, **S. Monicæ**
Ep. I Tim. V, 3-10.
Ev. Luc. VII, 11-16.

6 Maii, **S. Joannis P. L.**
Ep. Sap. V, 1-5.
Ev. Matth. XX, 20-23.

8 Maii, **Ap. S. Michaëlis**
Ep. Ap. I, 5.
Ev. Matth. XVIII, 1-10.

12 Maii, **Ss. Nerei, Achillei, et Soc.**
Ep. Sap. V, 1-5.
Ev. Joan. IV, 46-53.

15 Maii, **S. J. B. de la Salle**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Matth. XVIII, 1-5.

19 Maii, **S. Petri Cælest.**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

20 Maii, **S. Bernardini**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Matth. XIX, 27-29.

25 Maii, **S. Gregorii VII**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

26 Maii, **S. Philippi Nerii**
Ep. Sap. VII, 7-14.
Ev. Luc. XII, 35-40.

28 Maii, **S. Augustini C.**
Ep. I Thess. II, 2-9.
Ev. Luc. X, 1-9.

Fer. VI post Octavam Corporis Christi
Sacr. Cordis Jesu
Ep. Is. XII, 1-6.
Ev. Joan. XIX, 31-35.

2 Jun. **Ss. Marcellini et Sociorum**
Ep. Rom. VIII, 18-23.
Ev. Luc. XXI, 9-19.

4 Jun. **S. Francisci Car.**
Ep. Sap. IV, 7-14.
Ev. Luc. XII, 35-40.

5 Jun. **S. Bonifatii**
Ep. Eccli. XLIV, 1-15.
Ev. Matth. V, 1-12.

9 Jun. **Ss. Primi et Felic.**
Ep. Sap. V, 16-20.
Ev. Matth. XI, 25-30.

11 Jun. **S. Barnabæ**
Ep. Act. XI, 21-26; XII, 1-3.
Ev. Matth. X, 16-22.

13 Jun. **S. Ant. de Padua**
Ep. I Cor. IV, 9,14.
Ev. Luc. XII, 35-40.

14 Jun. **S. Basilii**
Ep. II Tim. IV, 1-8.
Ev. Luc. XIV, 26-35.

15 Jun. **Ss. Viti etc.**
Ep. Sap. III, 1-8.
Ev. Luc. X, 16-20.

19 Jun. **Ss. Gerv. et Prot.**
Ep. I Petr. IV, 13-19.
Ev. Luc. VI, 17-23.

20 Jun. **S. Silverii**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

21 Jun. **S. Aloysii**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Matth. XXII, 29-40.

22 Jun. **S. Paulini**
Ep. II Cor. VIII, 9-15.
Ev. Luc. XII, 32-34.

In Vig. S. Joan. Bapt.
Ep. Jerem. I, 4-10.
Ev. Luc. I, 5-17.

24 Jun. **Nativit. S. Joannis Baptistæ**
Ep. Is. XLIX, 1-7.
Ev. Luc. I, 57-68.

26 Jun. **Ss. Joannis et Pauli**
Ep. Eccli. XLIV, 10-15.
Ev. Luc. XII, 2-8.

28 Jun. **S. Irenæi**
Ep. II Tim. III, 14-17; IV, 1-5.
Ev. Matth. X, 28-33.

In Vigil. Ss. Petri et Pauli
Ep. Act. III, 1-10.
Ev. Joan. XXI, 15-19.

29 Jun. **Ss. Apost. Petri et Pauli**
Ep. Act. XII, 1-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

30 Jun. **Com. S. Pauli**
Ep. Gal. I, 11-20.
Ev. Matth. X, 16-22.

1 Jul. **Pret. Sanguinis**
Ep. Hebr. IX, 11-15.
Ev. Joan. XIX, 30-35.

2 Jul. **Visitat. B. M. V.**
Ep. Cant. II, 8-14.
Ev. Luc. I, 39-47.

3 Jul. **S. Leonis**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

4 Jul. **Infra Oct. Ss. Petri et Pauli**
Ep. Act. V, 12-16.
Ev. Matth. XIX, 27-29.

5 Jul. **S. A. M. Zaccaria**
Ep. I Tim. IV, 8-16.
Ev. Marc. X, 15-21.

6 Jul. **Oct. Ss. Petri et P.**
Ep. Eccli. XLIV, 10-15.
Ev. Matth. XIV, 22-33.

7 Jul. **Ss. Cyrilli et Meth.**
Ep. Hebr. VII, 23-27.
Ev. Luc. X, 1-9.

10 Jul. **Ss. Fratr., etc.**
Ep. Prov. XXXI, 10-31.
Ev. Matth. XII, 46-50.

12 Jul. **S. Joannis Gual.**
Ep. Eccli. XLV, 1-6.
Ev. Matth. V, 43-48.

13 Jul. **S. Anacleti**
Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

16 Jul. **B. M. de Carm.**
Ep. Eccli. XXIV, 23-31.
Ev. Luc. XI, 27-28.

17 Jul. **S. Alexii**
Ep. I Tim. VI, 6-12.
Ev. Matth. XIX, 27-29.

18 Jul. **S. Camilli**
Ep. I Joan. III, 13-16.
Ev. Joan. XV, 12-18.

19 Jul. **S. Vincentii**
Ep. I Cor. IV, 9-14.
Ev. Luc. X, 1-9.

20 Jul. **S. Hieron. Æm.**
Ep. Is. XVIII, 7-11.
Ev. Matth. XIX, 13-21.

21 Jul. **S. Praxedis**
Ep. I Cor. VII, 25-34.
Ev. Matth. XIII, 44-52.

22 Jul. **S. Mariæ Magdalenæ**
Ep. Cant. III, 2-5 et VIII, 6-7.
Ev. Luc. VII, 36-50.

23 Jul. **S. Apollinaris**
Ep. I Petr. V, 1-11.
Ev. Luc. XXII, 24-30.

25 Jul. **S. Jacobi**
Ep. I Cor. IV, 9-15.
Ev. Matth. XX, 20-23.

26 Jul. **S. Annæ, Matris B. M. V.**
Ep. Prov. XXXI, 10-31.
Ev. Matth. XIII, 44-52.

28 Jul. **Ss. Nazarii, etc.**
Ep. Sap. X, 17-20.
Ev. Luc. XXI, 9-19.

29 Jul. **S. Marthæ**
Ep. II Cor. X, 17; cap. XI, 1-2.
Ev. Luc. X, 38-42.

30 Jul. **Ss. Abd. et Sennen**
Ep. II Cor. VI, 4-10.
Ev. Matth. V, 1-12.

31 Jul. **S. Ignatii**
Ep. II Tim. II, 8-10 et III, 10-12.
Ev. Luc. X, 1-9.

1 Aug. **S. Petri ad V.**
Ep. Act. XII, 1-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

2 Aug. **S. Alphonsi**
Ep. II Tim. II, 1-7.
Ev. Luc. X, 1-9.

3 Aug. **Inv. S. Stephani**
Ep. Act. VI, 8-10, et VII, 54.
Ev. Matth. XXIII, 34-39.

4 Aug. **S. Dominici**
Ep. II Tim. IV, 1-8.
Ev. Luc. XII, 35-40.

6 Aug. **Transfigurationis D. N. J. C.**
Ep. II Petr. I, 16-19.
Ev. Matth. XVII, 1-9.

7 Aug. **S. Cajetani**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Matth. VI, 24-33.

8 Aug. **Ss. Cyriaci, etc.**
Ep. I Thess. II, 13-16.
Ev. Marc. XVI, 15-18.

9 Aug. **Vig. S. Laurentii**
Ep. Eccli. LI, 1-12.
Ev. Matth. V, 24-27.

10 Aug. **S. Laurentii**
Ep. II Cor. IX, 6-10.
Ev. Joan. XII, 24-26.

11 Aug. **Ss. Tiburtii et Susannæ**
Ep. Hebr. XI, 33-39.
Ev. Luc. XII, 27-28.

15 Aug. **Assumpt. B. M. V.**
Ep. Eccl. XXIV, 11-20.
Ev. Luc. X, 38-42.

16 Aug. **S. Joachim**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Matth. I, 1-16.

20 Aug. **S. Bernardi**
Ep. Eccli. XXXIX, 6-14.
Ev. Matth. V, 13-19.

24 Aug. **S. Bartholomæi**
Ep. I Cor. XII, 27-31.
Ev. Luc. VI, 12-19.

25 Aug. **S. Ludovici**
Ep. Sap. X, 10-14.
Ev. Luc. XIX, 12-26.

27 Aug. **S. Josephi Cal.**
Ep. Sap. X, 10, etc.
Ev. Matth. XVIII, 1-5.

28 Aug. **S. Augustini**
Ep. II Tim. IV, 1-8.
Ev. Matth. V, 13-19.

29 Aug. **Decollat. S. Joannis Baptistæ**
Ep. Jerem. I, 17-19.
Ev. Marc. VI, 17-29.

2 Sept. **S. Stephani**
Ep. Eccli. XXXI, 8-11.
Ev. Luc. XIX, 12-26.

8 Sept. **Nativ. B. M. V.**
Ep. Prov. VIII, 22-35.
Ev. Matth. I, 1-16.

12 Sept. **Ss. Nominis Mariæ**
Ep. Eccli. XXIV, 23-31.
Ev. Luc. I, 26-38.

14 Sept. **Exaltationis S. Crucis**
Ep. Phil. II, 5-11.
Ev. Joan. XII, 31-36.

15 Sept. **Sept. Dolor. B. M.**
Ep. Judith, XIII, 22-25.
Ev. Joan. XIX, 25-27.

17 Sept. **Ss. Stigmatum**
Ep. Gal. VI, 14-18.
Ev. Matth. XVI, 24-27.

18 Sept. **S. Jos. a Cup.**
Ep. I Cor. XIII, 1-8.
Ev. Matth. XXII, 2-14.

20 Sept. **Vig. S. Matth.**
Ep. Eccli. XLIV, 25-27; XLV, 2-9.
Ev. Luc. V, 27-32.

21 Sept. **S. Matthæi**

Ep. Ezech. I, 10-14.
Ev. Matth. IX, 9-13.

27 Sept. **Ss. Cosmæ et Damiani**

Ep. Sap. V. 16-20.
Ev. Luc. VI, 17-23.

29 Sept. **Dedicatio S. Michaëlis**

Ep. Apoc. I, 1-5.
Ev. Matth. XVIII, 1-10.

2 Oct. **Ss. Angel. Cust.**

Ep. Ex. XXIII, 20-23.
Ev. Matth. XVIII, 1-10.

4 Oct. **S. Francisci**

Ep. Gal. VI, 14-18.
Ev. Matth. XI, 25-30.

7 Oct. **S. Rosarii**

Ep. Prov. VIII, 22-35.
Ev. Luc. I, 26-38.

9 Oct. **Ss. Martyrum Dionysii et Soc.**

Ep. Act. XVII, 22-34.
Ev. Luc. XII, 1-8.

14 Oct. **S. Callixti**

Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

18 Oct. **S. Lucæ**

Ep. II Cor. VIII, 16-24.
Ev. Luc. X, 1-9.

19 Oct. **S. Petri de Alc.**

Ep. Phil. III, 7-12.
Ev. Luc. XII, 32-34.

20 Oct. **S. Joannis C.**

Ep. Jac. II, 12-17.
Ev. Luc. XII, 35-40.

24 Oct. **S. Raphaëlis**

Ep. Tob. XII, 7-15.
Ev. Joan. V, 1-4.

25 Oct. **Ss. Chrys. et Dar.**

Ep. II Cor. VI, 4-10.
Ev. Luc. XI, 47-51.

In Vig. Ss. Simonis et Judæ

Ep. I Cor. IV, 9-14.
Ev. Joan. XV, 1-7.

28 Oct. **Ss. Apost. Simonis et Judæ**

Ep. Ephes. III, 7-13.
Ev. Joan. XV, 17-25.

In Vigil. Omnium Sanctorum

Ep. Apoc. V, 6-12.
Ev. Luc. VI, 17-23.

1 Nov. **Omnium Sanct.**

Ep. Apoc. VII, 2-12.
Ev. Matth. V, 1-12.

2 Nov. **Commemorat. Defunctorum**

Ep. I Cor. XV, 51-57.
Ev. Joan. V, 25-29.

11 Nov. **S. Martini Ep.**

Ep. Eccl. XLIV, 1-6 et XLV, 3-8, etc.
Ev. Luc. XI, 33-36.

12 Nov. **S. Martini P.**

Ep. I Petr. V, 1-4 et 10-11.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

14 Nov. **S. Josaphat**

Ep. Hebr. V, 1-6.
Ev. Joan. X, 11-16.

17 Nov. **S. Greg. Thaum.**

Ep. Eccl. XLIV, 16... XLV, 3...
Ev. Marc. XI, 22-42.

21 Nov. **Præsent. B. M. V.**

Ep. Eccl. XXIV, 14-16.
Ev. Luc. XI, 27-28.

22 Nov. **S. Cæciliæ**

Ep. Eccli. LI, 13-17.
Ev. Matth. XXV, 1-13.

23 Nov. **S. Clementis**

Ep. Phil. III, 17; IV, 1-3.
Ev. Matth. XVI, 13-19.

25 Nov. **S. Catharinæ**

Ep. Eccl. LI, 1-8 et 12.
Ev. Matth. XXV, 1-13.

COMMUNE SANCTORUM

In Vigil. Apost.

Ep. Eccl. XLIV et XLV.
Ev. Joan. XV, 12-16.

In Natali unius Martyris Pontificis.

Ep. I Jac. I, 12-18.
Ev. Luc. XIV, 26-33.
Ep. alia II Cor. I, 3-7.
Ev. al. Matth. XVI, 24-27.

In Natali unius Martyris non Pont.

Ep. Sap. X, 10-14.
Ev. Matth. X, 34-42.
Alia Ep. II Tim. II, 8-10 et III, 10-12.
Al. Ev. Matth. X, 26-32.
Alia Ep. Jac. I, 2-12.
Alia Ep. I Petr. IV, 13-19.
Aliud Ev. Joan. XII, 24-26.

De uno Martyre, Tempore Paschali

Ep. Sap. V, 1-5.
Ev. Joan. XV, 1-7.

De pluribus Martyr. Temp. Pasch.

Ep. I Petr. I, 3-7.
Ev. Joan. XV, 5-11.
Alia Ep. Apoc. XIX, 1-9.
Al. Ev. Joan. XVI, 20-22

De pluribus Martyr. extra Temp. Pasch.

Ep. Sap. III, 1-8
Ev. Luc. XXI, 9-19.
Alia Ep. Sap. V, 16-20.
Al. Ev. Luc. VI, 17-23.
Alia Ep. Hebr. X, 32-38.
Al. Ev. Matth. XXIV, 3-13.
Alia Ep. Sap. X, 17-20.
Alia Rom. V, 1-5.
Alia Rom. VIII, 18-23.
Alia II Cor. VI, 4-10.
Alia Hebr. XI, 33-39.
Alia Apoc. VII, 13-17.
Aliud Ev. Matth. V, 1-12.
Aliud Matth. XI, 25-30.
Aliud Luc. XI, 47-51.
Aliud Luc. X, 16-20.
Aliud Luc. XII, 1-8.

De Conf. Pont.

Ep. Eccl. XLIV et XLV.
Ev. Matth. XXV, 14-23.
Alia Ep. Hebr. VII, 23-27.
Al. Ev. Matth. XXIV, 42-47.
Alia Ep. Hebr. XIII, 7-17.
Al. Ev. Luc. XI, 33-36.

De S. Doctore

Ep. II Tim. IV, 1-8.
Ev. Matth. V, 13-19.
Alia Ep. Eccl. XXXIX, 6-14.

De S. Conf. non Pontifice

Ep. Eccl. XXXI, 8-11.
Ev. Luc. XII, 35-40.
Alia Ep. I Cor. IV, 9-14.
Al. Ev. Luc. XII, 32-34.
Alia Ep. Phil. III, 7-12.
Al. Ev. Luc. XIX, 12-26.

De S. Abbate

Ep. Eccl. XLV, 1-6.
Ev. Matth. XIX, 27-29.

De S. Virg. et Mart.

Ep. Eccl. LI, 1-12.
Ev. Matth. XXV, 1-13.
Alia Ep. Eccl. LI, 13-17.
Al Ev. Matth. XIII, 44-52.

De S. Virg. non Mart.

Ep. II Cor. X, 17 - XI, 2.
Ev. Matth. XXV, 1-13.
Alia Ep. I Cor. VII, 25-34.
Al. Ev. Matth. XIII, 44-52.

De S. Mart. non Virg.

Ep. Eccl. LI, 1-12.
Ev. Matth. XIII, 44-52.

De S. nec Virg. nec M.

Ep. Prov. XXXI, 10-31.
Ev. Matth. XIII, 44-52.
Alia Ep. I Tim. V, 3-10.

De Dedicatione Eccl.

Ep. Apoc. XXI, 2-5.
Ev. Luc. XIX, 1-10.

In Die Obitus alicujus Defuncti

Ep. I Thess. IV, 12-17.
Ev. Joan. XI, 21-27.

In Anniversario

Ep. II Mach. XII, 43-46.
Ev. Joan. VI, 37-40.

In Missis quotidianis pro Defunctis

Ep. Apoc. XIV, 13.
Ev. Joan. VII, 51-55.

Imprimé en Belgique par la Société S. Jean l'Évangéliste,
Desclée & Cie, Tournai. — 4123

I. — NOVUM J. C. TESTAMENTUM

Evangeliorum Harmonia . . . iii
Præfationes S. Hieronymi . . . xiv
Sanctum Jesu Christi Evangelium
— — — secundum Matthæum . . 1
— — — secundum Marcum . . 83
— — — secundum Lucam . . . 135
— — — secundum Joannem . . 221
Actus Apostolorum 285
Epistola B. Pauli Apostoli ad Romanos . . . 366
— — — ad Corinthios prima . 400
— — — ad Corinthios secunda . 433
— — — ad Galatas . . . 455
— — — ad Ephesios . . . 467
— — — ad Philippenses . . 479
— — — ad Colossenses . . 487
— — — ad Thessalonicenses prima 495
— — — ad Thessalonicenses secunda . . . 503
— — — ad Timotheum prima . 507
— — — ad Timotheum secunda . 516
— — — ad Titum . . . 523
— — — ad Philemonem . . 527
— — — ad Hebræos . . . 529
Epistola catholica B. Jacobi Apostoli . . . 555
Epistola B. Petri Apostoli prima . . . 564
— — — secunda 574
Epistola B. Joannis Apostoli prima . . . 580
— — — secunda . . . 589
— — — tertia. . . . 590
Epistola catholica B. Judæ Apostoli . . . 592

Apocalypsis B. Joannis Apostoli 595
Index rerum ad certa capita alphabeti ordine digesta. 635
Index Lectionum, Epistolarum et Evangeliorum quæ in Missis leguntur 678

Ô Marie conçue sans péché,
priez pour nous qui avons recours à vous!

Les 20 premières pages de ce PDF donne un aperçu de la qualité, *bonne ou mauvaise,* de l'édition papier. La qualité dépend du livre original dont nous nous sommes servi pour produire le fac-similé (*texte numérisé*).

Il est possible de commander l'édition papier à prix abordable en visitant le site :

canadienfrancais.org

Plusieurs autres livres sont également disponibles sur le même site, toujours à prix abordable.

Ce PDF peut être distribué librement. Cependant, la licence ne permet pas qu'il soit modifié et ensuite redistribué. Aucune dérivation ne peut en être faite, par exemple pour en enlever certaines pages comme celle-ci.

Au Canada, cet ouvrage est dans le domaine publique. Le fac-similé est toutefois sous droit d'auteur. Si vous désirez en faire usage pour reproduire ce livre, veuillez en faire la demande.

Licence *Creative Commons* CC BY-ND 2.5 CA

© 2019 *canadienfrancais.org*